

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI

RIPOTI YA MDHIBITI NA MKAGUZI
MKUU WA HESABU ZA SERIKALI
KUHUSU SERIKALI KUU

MACHI
2022

JAMHURI YA MUUNGANO WA
TANZANIA
OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI

Mdhhibit na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi, Audit House, 4 Barabara ya Ukaguzi, S.L.P. 950, 41104 Tambukareli, Dodoma.

Simu ya upepo "Ukaguzi" Simu: +255 (026) 2161200

Nukushi: +255 (026) 2117527; Barua pepe: ocag@nao.go.tz Tovuti: www.nao.go.tz

---

Kumb. Na.CGA.319/421/01A

30 Machi 2022

Mh. Samia Suluhu Hassan,
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,
Ikulu,
1 Barabara ya Julius Nyerere,
11400 Chamwino,
S.L.P. 1102,
Chamwino,
40400 DODOMA.

Mh. Rais,

**YAH: KUWASILISHA RIPOTI YA MWAKA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU
WA HESABU ZA SERIKALI KUHUSU UKAGUZI WA SERIKALI KUU KWA
MWAKA WA FEDHA ULIOISHIA 30 JUNI 2021**

Kwa mujibu wa Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, na Kifungu cha 34 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418, ninayo furaha kuwasilisha kwako Ripoti yangu ya Mwaka kuhusu ukaguzi wa Serikali Kuu kwa mwaka wa fedha 2020/21.

Naomba kuwasilisha,

Charles E. Kichere

Mdhhibit na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

Kuhusu Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi

Mamlaka

Majukumu na wajibu wa kikatiba wa Mdhhibit na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yameainishwa katika Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977 na Kifungu Na. 10 cha Sheria ya Ukaguzi ya Umma, Sura ya 418.

Dira

Kuwa Taasisi ya Hali ya Juu katika Ukaguzi wa Sekta ya Umma.

Dhamira

Kutoa huduma za ukaguzi wa sekta ya umma zenyenye ubora wa hali ya juu zinazoimarisha utendaji, uwajibikaji, na uwazi katika usimamizi wa rasilimali za umma.

Kauli mbiu: "Kuwa Taasisi yenyenye kuaminika na ya Kisasa katika Ukaguzi wa Umma"

Misingi

Katika kutoa huduma zenyenye ubora, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi inaongozwa na misingi ifuatayo:

- i. Kujitegemea na Kutopendelea
- ii. Uwezo wa kitaaluma
- iii. Uadilifu
- iv. Ubunifu na Uvumbuzi
- v. Kutoa Matokeo
- vi. Kufanya kazi kwa pamoja

Tunafanya haya kwa

- ✓ Kusimamia fedha za umma kwa kuhakikisha kuwa wateja wetu wanawajibika ipasavyo kwa rasilimali walizokabidhiwa;
- ✓ Kusaidia kuimarisha ubora wa huduma za jamii kwa kuunga mkono juhudzi za ubunifu katika matumizi ya rasilimali za umma;
- ✓ Kutoa ushauri wa kitaalamu kwa wateja wetu kuhusu mapungufu kiutendaji katika mifumo yao ya uendeshaji ;
- ✓ Kuwashirikisha wateja wetu katika mchakato wa ukaguzi na hatua zake; na
- ✓ Kuwapa wakaguzi mafunzo sahihi na vitendeza kazi vya kutosha ambavyo vitachangia kuwa huru katika kufanya kazi zao.

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI	iv
ORODHA YA VIELELEZO.....	ix
ORODHA YA VIAMBATISHO	xi
VIFUPISHO.....	xiii
SALAMU KUTOKA KWA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI ...	xvi
MAELEZO YA AWALI.....	xviii
MUHTASARI	xxiii
SURA YA KWANZA	1
HATI ZA UKAGUZI	1
SURA YA PILI	5
UFUAMILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MIAKA ILIYOPITA	5
SURA YA TATU	11
TATHMINI YA MIFUMO YA UDHIBITI WA NDANI, USIMAMIZI WA VIHATARISHI NA UTAWALA BORA	11
SURA YA NNE	29
UANDAAJI NA UTEKELEZWAIJI WA BAJETI	29
SURA YA TANO.....	45
USIMAMIZI WA UKUSANYAJI WA MAPATO, DENI LA TAIFA, HUDUMA ZA SERIKALI, UKAGUZI WA AWALI WA MAFAO YA WATUMISHI WALIOMALIZA MUDA KAZINI NA HESABU JUMUIFU ZA SERIKALI.....	45
SURA YA SITA	89
USIMAMIZI WA MATUMIZI	89
SURA YA SABA	106
UKAGUZI WA RASILIMALIWATU, USIMAMIZI WA MISHAHARA NA MAFAO YA WASTAAFU	106
SURA YA NANE.....	122
USIMAMIZI WA MALI NA MADENI	122
SURA YA TISA	139
UNUNUZI NA USIMAMIZI WA MIKATABA	139
SURA YA KUMI	166
UKAGUZI WA KINA WA USIMAMIZI WA MIKATABA	166

SURA YA KUMI NA MOJA	214
UKAGUZI WA WAKALA ZA SERIKALI, MIFUKO MAALUMU YA FEDHA, BODI ZA MABONDE YA MAJI, NA TAASISI NYINGINE	214
SURA YA KUMI NA MBILI	250
UTENDAJI KATIKA UENDESHAJI WA HOSPITALI ZA RUFAA ZA MIKOZA NA HOSPITALI MAALUMU	250
SURA YA KUMI NA TATU	267
UKAGUZI WA OFISI ZA BALOZI ZA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA ..	267
SURA YA KUMI NA NNE	296
UKAGUZI WA VYAMA VYA SIASA	296
SURA YA KUMI NA TANO	310
KAGUZI MAALUMU NA KAGUZI ZA KIUCHUNGUZI.....	310
VIAMBATISHO	347

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 1: Orodha ya Taasisi Zilizokaguliwa kwa Mara ya Kwanza Mwaka 2020/21	xix
Jedwali Na. 2: Orodha ya kagazi maalumu na kagazi za kiuchunguzi zilizofanyika katika mwaka wa fedha 2020/21.....	xxi
Jedwali Na. 3: Mwenendo wa Hati za Ukagazi	3
Jedwali Na. 4 Taasisi Zisizo na Bodi za Uongozi	13
Jedwali Na. 5 Taasisi zenyne Bodi za Uongozi Zilizomaliza Muda Wake	14
Jedwali Na. 6 Taasisi Zilizoshindwa Kufanya Mikutano ya Bodi.....	15
Jedwali Na. 7: Taasisi zenyne Mapungufu katika Utekelezaji wa Mipango Mkakati.....	16
Jedwali Na. 8: Miamala ya Muda Mrefu Ambayo Haijasuluishwa	21
Jedwali Na. 9: Amana ZisizoJulikana	22
Jedwali Na. 10: Kutokuwepo kwa Miongozo ya Utaratibu wa Udhibiti wa Mifumo ya Ndani.....	23
Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Namna Kila Chanzo Kilivyochangia Makusanyo kwa Kipindi cha Miaka Mitano	36
Jedwali Na. 12: Makusanyo Dhidi ya Uhamisho katika Akaunti ya Mfuko Mkuu wa Serikali.....	39
Jedwali Na. 13: Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali ikilinganishwa na Bajeti	40
Jedwali Na. 14: Mgao wa Fedha Ambazo Hazikuwa Kwenye Bajeti	44
Jedwali Na. 15: Taarifa ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukagazi kwa Miaka Iliyopita.	45
Jedwali Na. 16: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato (Tanzania Bara)..	47
Jedwali Na. 17: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato (Zanzibar)	47
Jedwali Na. 18: Mwenendo wa Ukusanyaji wa Mapato wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Kuanzia 2016/17 hadi 2020/21 (Tanzania Bara & Zanzibar)	49
Jedwali Na. 19: Uwiano wa kodi kwa Pato la Taifa kwa Tanzania na Nchi Nyingine za Afrika Mashariki kwa Miaka Mitano.....	50
Jedwali Na. 20: Malimbikizo na Ukusanyaji wa Madeni ya Kodi	51
Jedwali Na. 21: Upungufu wa Kodi	52
Jedwali Na. 22: Majukumu na Kipindi cha Kukaimu Watumishi.....	59
Jedwali Na. 23: Kesi za Kikodi Zilizopo katika Mahakama ya Rufaa	60
Jedwali Na. 24: Kesi za Kikodi Zilizopo Katika Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi	61
Jedwali Na. 25: Kesi za Kikodi Zilizopo Katika Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB).....	61

Jedwali Na. 26: Makadirio na Bajeti Iliyoidhinishwa kwa Mahakama za Rufani za Kodi	62
Jedwali Na. 27: Hali za Kesi Katika Mahakama za Rufani za Kikodi.....	63
Jedwali Na. 28: Taasisi Zilizokusanya Nje ya Mfumo wa GePG	64
Jedwali Na. 29: Maji Yasiyozalishwa Kutokana na Kukosa Uwezo wa Kuhifadhi Maji.....	66
Jedwali Na. 30: Makusanyo Yaliyowasilishwa Mfuko Mkuu kwa Kuchelewa na Benki za Kibiashara	69
Jedwali Na. 31: Makusanyo ya Kodi za Nyumba ambayo Hayajakusanya Kutoka Taasisi za Serikali	71
Jedwali Na. 32: Makusanyo Ambayo Hayajakusanya Kutokana na Upotevu wa Maji.....	72
Jedwali Na. 33: Marekebisho yaliyofanywa katika Taarifa ya Mabadiliko ya Mali halisi na Mtaji pasipo kuwepo taarifa ya kuweka wazi (Disclosure note)	80
Jedwali Na. 34: Tarehe za Kuripoti za Washirika na Wabia na Hesabu Jumuifu	83
Jedwali Na. 35: Mwenendo wa Deni la Ndani (Deni Halisi)	85
Jedwali Na. 36: Mwenendo wa Ukopaji wa Ndani (Thamani Halisi).....	86
Jedwali Na. 37: Mwenendo na Mseto wa Deni la Nje.....	86
Jedwali Na. 38: Hati za Malipo Ambazo Hazikuwasilishwa Wakati wa Ukaguzi	90
Jedwali Na. 39: Mabadiliko ya Asilimia kwa Miaka Mitano	96
Jedwali Na. 40: Taasisi Zilizochukulia Masurufu kama Matumizi	97
Jedwali Na. 41: Malipo Ambayo Hayajaidhinishwa	99
Jedwali Na. 42: Bakaa ya Fedha kwenye Akaunti ya Masurufu	101
Jedwali Na. 43: Upungufu wa Watumishi katika Taasisi za Serikali.....	106
Jedwali Na. 44: Orodha ya Changamoto Zilizobainishwa licha ya Kuanzishwa kwa Mfumo wa Taarifa Shirikishi za Kiutumishi na Mishahara	108
Jedwali Na. 45: Taasisi Ambazo Hazikuwasilisha Makato Ya Mishahara ..	111
Jedwali Na. 46: Adhabu Zilizolipwa kwa Kuchelewa Kuwasilisha Makato kwa Mujibu wa Sheria	112
Jedwali Na. 47: Malipo ya Mishahara bila Kuwa na Mikataba	113
Jedwali Na. 48:Taasisi Zenye Watumishi Wanaokaimu kwa Zaidi ya Miezi Sita	114
Jedwali Na. 49: Taasisi Zenye Upungufu wa Kufanya Tathmini ya Watumishi	115
Jedwali Na. 50: Taasisi Ambazo Hazikuandaa Mpango wa Mafunzo.....	116
Jedwali Na. 51: Malipo bila kufuata Mpango wa Mafunzo	116
Jedwali Na. 52: Majalada ya Mafao Yaliyokokotolewa Kimakosa.....	119

Jedwali Na. 53: Ucheleweshaji wa Maandalizi na Uwasilishaji wa Mafao ya Wastaafu.....	120
Jedwali Na. 54: Majalada ambayo hayakurudishwa	121
Jedwali Na. 55: Magari Yasiyokatiwa Bima	125
Jedwali Na. 56: Kushindwa Kuandika Mali za Serikali kwa Namba za Utambulisho.....	126
Jedwali Na. 57: Kushindwa Kupata Hati Miliki	128
Jedwali Na. 58: Viwanja vya Serikali Haviendelezwi.....	130
Jedwali Na. 59: Taasisi Zisizo na Rejista ya Mali Iliyohuishwa.....	131
Jedwali Na. 60: Ukosefu wa Mpango wa Matengenezo ya Mali na Rekodi	132
Jedwali Na. 61: Taasisi Zilizoshindwa Kukagua Thamani ya Mali Vitabuni	135
Jedwali Na. 62: Taasisi Zenye Mapato ambayo Hayajapokelewa kwa Muda Mrefu	136
Jedwali Na. 63: Taasisi Zenye Madeni ya Thamani ya Juu ya Muda Mrefu	138
Jedwali Na. 64: Muhtasari wa Mikataba ya Mradi wa Vihenge NFRA.....	143
Jedwali Na. 65: Uchambuzi wa Mchakato wa Ununuzi Uliotumia Zaidi ya Siku 120.....	148
Jedwali Na. 66: Orodha ya Mashirika Yaliyolipa Wakandarasi kwa Miradi Iliyoahirishwa	152
Jedwali Na. 67: Orodha ya Taasisi Ambazo hazina Bodi za Zabuni Ziliyokasimiwa	154
Jedwali Na. 68: Muhtasari Wa Mikataba Iliyosababisha Gharama za Ziada Kutokana na Kuchelewa Kukamilika kwa Miradi ya Ujenzi wa Barabara.	164
Jedwali Na. 69: Wilaya Zilizofanyiwa Ukaguzi wa Kina wa Mikataba	166
Jedwali Na. 70: Mawanda ya Ukaguzi wa kina wa Usimamizi wa Mkataba	168
Jedwali Na. 71: Malipo ya Ziada kwa Mkandarasi.....	172
Jedwali Na. 72: Gharama za Bima Zilizolipwa Bila Kuwasilisha Bima.....	173
Jedwali Na. 73: Kodi ya Ongezeko ya Thamani Iliyolipwa kwa Miradi Yenye Msamaha wa Kodi.....	174
Jedwali Na. 74: Vipengele Vilivyolipwa kwa Vipimo VisivyoSahihi	175
Jedwali Na. 75: Mabomba ya Maji Yaliyozidi	177
Jedwali Na. 76: Mikataba Iliyo na Mabadiliko Yasiyoidhinishwa	178
Jedwali Na. 77: Vituo VisivyoFanya Kazi	180
Jedwali Na. 78: Pampu za Maji Zisizofanyiwa Majoribio na Zisizotumika	184
Jedwali Na. 79: Miradi Iliyo Na Usanifu Duni Na Kusababisha Hasara.....	186
Jedwali Na. 80: Hasara Iliyotokana na Kuwaondoa Wazabuni Wenye Bei za Chini.....	189
Jedwali Na. 81: Mikataba Ambayo Wakandarasi Wake Wamecheleweshewa Malipo	194

Jedwali Na. 82: Mikataba Iliyotekelawa Bila Dhamana za Utendaji	197
Jedwali Na. 83: Mikataba Inayotekelawa Kwa Ubia Ambao Haujasajiliwa	199
Jedwali Na. 84: Miradi Isiyo na Nyaraka za Manunuzi	200
Jedwali Na. 85: Miradi Inayotekelawa Bila Tathmini ya Athari za Mazingira	202
Jedwali Na. 86: Mikataba Iliyotekelawa Bila Kukatiwa Bima	203
Jedwali Na. 87: Miradi Iliyoanzishwa Bila Upembuzi na Tathmini	205
Jedwali Na. 88: Miradi Iliyoshindwa Kusambaza Maji	206
Jedwali Na. 89: Kuchelewa Utekelezaji na Ukamilishaji Wa Miradi	208
Jedwali Na. 90: Masaa ya Uendeshaji wa Injini na Mafuta	218
Jedwali Na. 91: Barabara Zilizotelekezwa	224
Jedwali Na. 92: Tozo ya Riba ya Ucheleweshaji Malipo	234
Jedwali Na. 93: Wakala wenye Makusanyo ya Mapato ya Ndani Yasiyordhisha	235
Jedwali Na. 94: Muda wa Uzalishaji	237
Jedwali Na. 95: Bili Ya Umeme Ukilinganisha Na Mapato	247
Jedwali Na. 96: Orodha ya Hospitali zenyne Uhaba wa Dawa	251
Jedwali Na. 97: Orodha ya Hospitali zenyne Kiasi Kikubwa cha Fedha Katika akaunti ya Bohari ya Dawa (MSD)	253
Jedwali Na. 98: Orodha ya Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu Zilizokataliwa Madai ya Bima ya Afya	255
Jedwali Na. 99: Hospitali za Rufaa zenyne Wataalamu wa Afya wasio na Leseni hai	256
Jedwali Na. 100: Orodha ya Hospitali zenyne Ukosefu wa Vifaa vya Msingi katika Vyumba vya Mashauriano na Madaktari	257
Jedwali Na. 101: Orodha ya Hospitali zilizo Na Dawa ambazo Zimekwisha Muda Wake	259
Jedwali Na. 102: Orodha ya Hospitali za Rufaa za Mikoa zilizo na Manunuzi ya Dawa bila Uthibitisho wa Kutokuwepo kwa Dawa kutoka MSD.	261
Jedwali Na. 103: Hospitali za Rufaa za Mikoa zenyne Utoaji duni wa huduma za rufaa	263
Jedwali Na. 104: Orodha ya Hospitali za Rufaa Zenye Makusanyo Yasiyolingana na Taarifa za Mfumo	265
Jedwali Na. 105: Salio Katika Akaunti za Amana Ambazo Hazijatumwa Mfuko Mkuu wa Serikali	272
Jedwali Na. 106: Orodha ya Balozi Zenye Malipo yenyne Nyaraka Zisizotosheleza	276
Jedwali Na. 107: Balozi ambazo Zilifanya Malipo Zaidi ya Bajeti Iliyoidhinishwa	277
Jedwali Na. 108: Upungufu wa Watumishi Katika Balozi	278

Jedwali Na. 109: Kutofanya tathimini ya Utendaji wa Wafanyakazi	279
Jedwali Na. 110: Kutolipa Madai ya Watumishi	279
Jedwali Na. 111: Usimamizi Duni wa Mikataba	281
Jedwali Na. 112: Viwanja ambavyo Havijaendelezwa	283
Jedwali Na. 113: Balozi Zenye Gharama Kubwa ya Upangaji wa Majengo	284
Jedwali Na. 114: Majengo ya Wazi Ambayo Hayatumiki	285
Jedwali Na. 115: Balozi Zenye Mali Ambazo Hazijatengenezwa Wala Kuondolewa/Kuuzwa.....	286
Jedwali Na. 116: Balozi ambazo Mali hazina Nambari ya Utambulisho ...	287
Jedwali Na. 117: Balozi zenye Ukosefu wa Mpango wa Matengenezo ya Mali na Taarifa za Matengenezo	288
Jedwali Na. 118: Balozi Zilizoshindwa Kufanya Tathmini ya Thamani na Muda wa Mali.....	290
Jedwali Na. 119: Hali ya Utekelezaji wa Shughuli za Diplomasia ya Uchumi	291
Jedwali Na. 120: Orodha ya Balozi Zilizochelewesha Ukarabati wa Majengo.	293
Jedwali Na. 121: Orodha ya Balozi ambazo Zilifanya Manunuzi Nje ya Mpango wa Manunuzi wa Mwaka	295
Jedwali Na. 122: Orodha ya Vyama vya Siasa Ambavyo Havikuwasilisha Taarifa zao za Fedha kwa Mujibu wa Sheria.....	297
Jedwali Na. 123: Vyama vya Siasa Vyenye Matumizi Yasiyokuwa na Nyaraka Toshelezi.....	298
Jedwali Na. 124: Mapato Yaliyokusanywa na Vyama vya Siasa Ambayo Hayajawekwa Benki.....	299
Jedwali Na. 125: Orodha ya Vyama vya Siasa Viliviyotayarisha Taarifa za Fedha bila kuzingatia Viwango vya IPSAS	308
Jedwali Na. 126: Orodha ya Kaguzi Maalumu na za Kiuchunguzi Zilizofanywa Katika Mwaka Huu	311

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1: Uwasilishaji wa Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo kwenye Ripoti za Mwaka za CAG	6
Kielelezo Na. 2: Uwasilishaji wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka iliyopita kwa Taasisi za Serikali Kuu	7
Kielelezo Na. 3: Mapendekezo ambayo hayajibowi kwa Zaidi ya Miaka Mitano. .	8
Kielelezo Na. 4: Uwasilishaji wa Hali ya Utekelezaji wa Maagizo ya PAC	9
Kielelezo Na. 5: Idadi ya Kaguzi Maalumu Zilizofanyika kwa Miaka Minne Iliyopita.	10
Kielelezo Na. 6: Mwenendo wa Taasisi Zenye Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi	25
Kielelezo Na. 7: Mwenendo wa Taasisi zenye Mapungufu katika Vitengo ya Ukaguzi wa Ndani	26
Kielelezo Na. 8: Mwelekeo wa Taasisi Zenye Mapungufu katika Usimamizi wa Vihatarishi	28
Kielelezo Na. 9: Mgawanyo wa Bajeti kwa Mwaka 2020/21	30
Kielelezo Na. 10: Mgawanyo wa Matumizi katika Asilimia	31
Kielelezo Na. 11: Mwenendo wa Makusanyo	33
Kielelezo Na. 12: Mwenendo wa Ufadhilli wa Kibajeti	34
Kielelezo Na. 13: Mwenendo wa Namna Kila Chanzo Kilivyochangia Makusanyo kwa Kipindi cha Miaka Mitano	37
Kielelezo Na. 14: Makadirio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida kwa kipindi cha Miaka Mitano (Kiasi katika Sh. Billioni).....	42
Kielelezo Na. 15: Makadirio, Fedha Zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za Maendeleo kwa Miaka Mitano (Kiasi katika Sh. Billioni).....	43
Kielelezo Na. 16: Ulinganifu wa Uchangiaji wa Makusanyo Halisi kwa Idara 2020/21 na 2019/20 (Tanzania Bara)	48
Kielelezo Na. 17: Ulinganifu wa Uchangiaji wa Makusanyo Halisi kwa Idara 2020/21 na 2019/20 (Zanzibar)	48
Kielelezo Na. 18: Uwiano wa Kodi kwa Pato la Taifa kwa Tanzania na Nchi Nyingine za Afrika Mashariki kwa Miaka Mitano	50
Kielelezo Na. 19: Mwenendo wa Ukuaji wa Deni la Serikali	85
Kielelezo Na. 20: Mstari wa Mtiririko wa Malipo yenyenye Nyaraka Pungufu.....	91
Kielelezo Na. 21: Mtiririko wa Malipo Yaliyofanywa kwenye Yifungu Visivyohusika	94
Kielelezo Na. 22: Mtiririko wa Risiti za Kielektroniki ambazo Hazijadaiwa	95
Kielelezo Na. 23: Mtiririko wa Masurufu ambayo Hayajarejeshwa kwa Miaka Saba	98
Kielelezo Na. 24:Uchambuzi wa Mwenendo wa Ajira Zilizoidhinishwa, Ajira Zilizoombwa na Vibali Halisi Viliviyotolewa na Serikali.	107

Kielelezo Na. 25: Uchambuzi wa Madai ya Wafanyakazi kwa Mwaka wa Fedha 2019/20 na 2020/21	110
Kielelezo Na. 26: Uchambuzi Kulingana na Muda wa Miradi Iliyoanza Miaka ya Nyuma na Haijakamilika	169
Kielelezo Na. 27: Mwenendo wa Miradi Iliyocheleweshwa Zaidi kwa 2019/20 ...	170
Kielelezo Na. 28: Mwenendo wa miradi iliyochelweshwa zaidi kwa 2020/21...	170
Kielelezo Na. 29: Ofisi za RUWASA Mkoa Zilizosababisha Hasara	171
Kielelezo Na. 30: Mawasiliano Duni Na Yasiyo na Ufanisi Kwa Wadau	211
Kielelezo Na. 31: Sababu za Changamoto Zinazoendelea na Athari Zake	212
Kielelezo Na. 32: Uchambuzi wa Dawa zilizokwisha muda wake wa Matumizi ..	259

ORODHA YA VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. I: Mtiririko wa Hati Zilizokaguliwa kwa Miaka Mitatu	347
Kiambatisho Na. II: Taasisi Zilizopata Hati Yenye Shaka	360
Kiambatisho Na. III: Taasisi Zilizopata Hati Mbaya	363
Kiambatisho Na. IV: Taasisi Ambazo Hazikupata Maoni	366
Kiambatisho Na. V: Taasisi Ambazo Zina Mapungufu katika Uzingatiaji wa Sheria na Kanuni za Ununuzi wa Umma	367
Kiambatisho Na. VI: Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Mwaka Uliopita...	371
Kiambatisho Na. VII: Mapendekezo ya Hali ya Utekelezaji wa Ukaguzi Maalum kwa Miaka Mitatu Mfululizo	412
Kiambatisho Na. VIII: Miamala ambayo Haijasuluhishwa katika Taarifa za Usuluhishi wa Kibenki	425
Kiambatisho Na. IX: Taasisi Zenye Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi.....	426
Kiambatisho Na. X: Taasisi zenye Mapungufu katika Vitengo vyta ukaguzi wa Ndani	428
Kiambatisho Na. XI: Taasisi zenye Mapungufu katika Usimamizi wa Vihatarishi na Ubadhirifu.....	430
Kiambatisho Na. XII: Makadirio, Fedha Zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za Kawaida Katika Mwaka wa Fedha 2020/21	432
Kiambatisho Na. XIII: Makadirio, Fedha Zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za Maendeleo Katika Mwaka wa Fedha 2020/21	439
Kiambatisho Na. XIV: Orodha ya Kampuni Zilizo na Adhabu ambazo Hazijalipwa	445
Kiambatisho Na. XV: Malipo yenye Nyaraka Pungufu	447
Kiambatisho Na. XVI: Malipo Yasiyo na Tija	449
Kiambatisho Na. XVII: Malipo Yaliyofanyika Nje ya Bajeti	450
Kiambatisho Na. XVIII: Malipo yenye Mapungufu	451
Kiambatisho Na. XIX: Malipo Yaliyofanywa kwenye Vifungu Visivyohusika	454
Kiambatisho Na. XX: Taasisi Zilizofanya Malipo bila Kudai Risiti za Kielektoniki	455
Kiambatisho Na. XXI: Taasisi ambazo Hazijakata Kodi ya Zuo	456
Kiambatisho Na. XXII: Masurufu ambayo Hayajarejeshwa	457
Kiambatisho Na. XXIII: Mafuta Yaliyotumika ambayo Hayajatolewa Taarifa	458
Kiambatisho Na. XXIV: Upungufu wa Watumishi Kwenye Taasisi Za Umma	458
Kiambatisho Na. XXV: Taasisi Zenye Madai ya Watumishi Yasiyolipwa.....	460
Kiambatisho Na. XXVI: Taasisi Zenye Watumishi Wanaokaimu kwa Zaidi ya Miezi Sita	463
Kiambatisho Na. XXVII: Mali Zilizotelekezwa - Majengo Yaliyoharibika	464
Kiambatisho Na. XXVIII: Mali Zilizonunuliwa Hazitumiki	465
Kiambatisho Na. XXIX: Magari ya Serikali, Mitambo na Vifaa	467
Kiambatisho Na. XXX: Vifaa Vilivytotelekezwa	468
Kiambatisho Na. XXXI: Taasisi ambazo Manunuza Yake Hayakuwa Shindani	469
Kiambatisho Na. XXXII: Orodha ya Taasisi ambazo Zilifanya Manunuza Nje ya Mfumo wa TANePs	470
Kiambatisho Na. XXXIII: Orodha ya Taasisi Zilizochelewa Kukamilisha Ujenzi wa Miradi.....	471

Kiambatisho Na. XXXIV: Manunuzi Madogo Madogo Ambayo Hayakuripotiwa kwa Bodi ya Zabuni	472
Kiambatisho Na. XXXV: Orodha ya Taasisi Ambazo zillitekeleza Mikataba Bila Dhamana ya Utendaji	473
Kiambatisho Na. XXXVI: Orodha ya Taasisi Zilizofanya Manunuzi Nje ya Mpango wa Ununuzi wa Mwaka	473
Kiambatisho Na. XXXVII: Orodha ya Taasisi Ambazo Magari Yao Hayakuwasilishwa na GPSA	475
Kiambatisho Na. XXXVIII: Orodha ya Taasisi zilivyofanya Ununuzi Bila Bodi ya Zabuni	476
Kiambatisho Na. XXXIX: Orodha ya Taasisi Ambazo Zilifanya Manunuzi kwa Chanzo Kimoja bila Uhalali	477
Kiambatisho Na. XL: Riba ambayo Haijalipwa kwa Wakandarasi Hadi 31 Desemba 2021.....	477
Kiambatisho Na. XLI: Orodha ya Taasisi Ambazo Zilishindwa kutoza Fidia kwa Uvunjaji wa Mikataba	478
Kiambatisho Na. XLII: Orodha ya Taasisi Ambazo Mikataba yao Ilifutwa Bila ya Usahihi	479
Kiambatisho Na. XLIII: Vifaa na Mashine za Hospitali kutumika chini ya Kiwango, kutofanyiwa Matengenezo na kutofanya kazi kabisa	480
Kiambatisho Na. XLIV: Majengo Yaliyotelezwa na Ujenzi wa Kasi ndogo wa Majengo ya Hospitali za Rufaa za Mikoa.....	482
Kiambatisho Na. XLV: Balozi Zenye Nyumba Chakavu	484
Kiambatisho Na. XLVI: Shughuli za Diplomasia ya Uchumi ambazo Hazikutekelezwa	486

VIFUPISHO

ALAT	Jumuiya ya Serikali za Mitaa Tanzania
ATCL	Shirika la Ndege la Tanzania
BOQ	Makisio ya gharama za kazi
CAG	Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
CAT	Mahakama ya Rufaa
CCMPA	Ukaguzi wa kina wa Usimamizi wa Mkataba
CESMM	Njia sanifu za Upimaji Kihandisi
DCF	Mfumo wa Ushirikiano wa Maendeleo
DCOM	Ubunifu, Usimamizi wa Ujenzi, Uendeshaji na Matengenezo
DN	Kipenyo cha Bomba
ECAs	Mikopo ya Mauzo ya Nje
EFD	Stakabadhi za Kielektroniki
EFDMS	Mfumo Mashine ya Kutolea risiti za kielektroniki
EIA	Tathmini ya Athari za Mazingira
EMA	Sheria ya Usimamizi wa Mazingira
GCC	Masharti ya Jumla ya Mkataba
GePG	Mfumo wa Kukusanya Mapato
H/Mji	Halmashauri ya Mji
H/W	Halmashauri ya Wilaya
HCMIS	Mfumo wa Taarifa Shirikishi za Kiutumishi na Mishahara
HDPE	Mabomba yenye kuhimili mkandamizo mkubwa
HELSB	Bodi ya Mikopo kwa Wanafunzi wa Elimu ya Juu
IDRAS	Mfumo wa ukusanyaji kodi
IFRS	Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu
ILMIS	Mifumo Jumuishi ya Usimamizi wa Ardhi
INTOSAI	Shirikisho la Kimataifa la Taasisi za Juu za Ukaguzi
IPC	Hati ya Malipo
IPSAS	Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu Katika Sekta ya Umma
ISSAI	Viwango vya Kimataifa vya Taasisi za Juu za Ukaguzi
ISSAIs	Viwango vya Kimataifa vya Taasisi Za Juu za Ukaguzi
JNHPP	Bwawa la Umeme wa Maji la Julius Nyerere

KADCO	Kilimanjaro Airport Development Company Limited
KDC	Halmashauri ya Wilaya ya Kigoma
LC	Barua ya Mkopo
LGA	Mamlaka za Serikali za Mitaa
MDAs	Wizara, Idara na Wakala
MOFP	Wizara ya Fedha na Mipango
MoHCDEC	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto
MOLIS	Mifumo ya Taarifa za Ardhi
MUSE	Mfumo wa Malipo Serikalini
NACTE	Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundu
NBS	Ofisi ya Taifa ya Takwimu
NICTBB	Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano
NIDA	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa
NRW	Upotevu wa Maji
NSSF	Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii
NY	New York
OD	Kipenyo cha Nje
OPRAS	Fomu ya Wazi ya Mapitio na Upimaji Utendaji Kazi
OR-	Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa Serikali za Mitaa
TAMISEMI	
PE	Taasisi ya Ununuzi
PN	Shinikizo la kawaida
PPR	Kanuni za Ununuzi ya Umma
PSSSF	Mfuko wa Mafao kwa Watumishi wa Umma
RE	Toleo lililorekebishwa
REA	Wakala wa Nishati Vijijini
RRH	Hospitali za Rufaa za Mkoa
RUWASA	Wakala wa maji vijijini na Usafi wa Mazingira
SCC	Masharti maalumu ya Mkataba
SGR	Ujenzi wa Reli ya Kisasa
SH	Hospitali Maalumu
Sh.	Shilingi
STD	Muongozo wa Zabuni

TAKUKURU	Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa
TB	Bodi ya Zabuni
TEA	Mamlaka ya Elimu Tanzania
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TFS	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania
TN	Taasisi Nyingine
TOSCI	Taasisi ya Uthibiti wa Mbegu Tanzania
TRA	Mamlaka ya Mapato Tanzania
TRAB	Bodi ya Rufaa ya Kodi
TRAT	Mahakama ya Rufaa ya Kodi
TTCL	Shirika la Mawasiliano Tanzania
VAT	Kodi ya Ongezeko la Thamani
ZRH	Hospitali za Rufaa za Kanda

TAARIFA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI

Ninayo furaha kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Ukaguzi wa Serikali Kuu kwa mwaka wa 2020/21.

Ripoti hii inahusu masuala muhimu ya ukaguzi yaliyobainika katika mwaka huo kuhusu mifumo ya udhibiti wa ndani na utendaji kwa kiwango kilichoonekana kuwa ni muhimu katika ukaguzi ili kutoa maoni ya kama taarifa za fedha zilitayarishwa kwa usahihi kwa mujibu wa Mfumo wa Taarifa za fedha unaotumika.

Ukaguzi ulifanywa kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Taasisi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs) na taratibu nyingine za ukaguzi zilizoonekana zinataki chini ya mazingira husika.

Ripoti hii inaelezea mambo muhimu yanayohusu taarifa za fedha za Serikali Kuu, udhibiti wa utendaji na ufanisi katika utendaji wa Taasisi katika kutekeleza majukumu ya uanzishwaji wao. Pia inelezea ufanisi katika utendaji wa Vyama vya Siasa.

Mwaka 2020/21 kwa sehemu kubwa ultawaliwa na athari kubwa za janga la UVIKO-19. Jambo linalotia moyo ni kuona jinsi Serikali ilivyokabiliana vyema na janga hili katika mwaka huu. Serikali iliunganisha rasilimali muhimu na kujikita katika kuokoa maisha, wakati huo huo kuhakikisha utoaji wa huduma za jamii unaendelea. Ofisi yangu haikupitwa na athari za janga hili. Hata hivyo, ninashukuru kwa ushirikiano mkubwa ultiotolewa na Serikali kwa Ofisi yangu chini ya uongozi wa Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ambao umetuwezesha kuzoea mazingira mapya ya kazi, yaliyotuwezesha kuendeleza umakini na uimara, na kuweza kufikia malengo yetu. Pia, nalishukuru Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa msaada wake wa kuhakikisha kwamba natimiza wajibu wangu wa kikatiba.

Pia natoa shukurani zangu za dhati kwa Maafisa Masuuli, Menejimenti na wafanyakazi wa taasisi zilizokaguliwa kwa ushirikiano wao mkubwa walioutoa wakati wa ukaguzi.

Mwisho, nawajibika kutambua mchango wa wafanyakazi wenzangu ambao wamekuwa wakifanya kazi bila kuchoka, kadiri ya taaluma ya kikaguzi, inayowataka kukamilisha shughuli za ukaguzi zilizopangwa huku wakizingatia viwango vya juu vya ubora. Kwa nia thabiti na moyo wa kujitolea ndiyo kumeweza kwasilisha ripoti hii ndani ya muda uliowekwa kisheria.

Charles E. Kichere
Mdhhibit na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
Machi, 2022

MAELEZO YA AWALI

Mamlaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mamlaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yanatokana na Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 na kufafanuliwa kwa undani na Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418 [iliyorejewa mwaka 2021] pamoja na Kanuni za Ukaguzi wa Umma Toleo na. 47 za mwaka 2009. Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ndiye Kiongozi Mkuu wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi ya Tanzania ambayo ni Taasisi ya Juu ya Ukaguzi na inayojitegemea ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mamlaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) yanahusisha kufanya kaguzi za aina mbalimbali, zikiwemo ukaguzi wa taarifa za fedha, ukaguzi wa uzingatiaji wa sheria na kanuni mbalimbali, ukaguzi wa ufanisi, ukaguzi maalumu, ukaguzi wa kiuchunguzi na aina nyingine za ukaguzi ambazo zinaibuliwa na kufanyika kadri CAG atakavyoona inafaa.

CAG pia amepewa mamlaka ya kutoa mapendekezo ili kuzuia au kupunguza matumizi ya fedha za umma yasiyo na tija, kuongeza wigo wa ukusanyaji wa mapato ya umma, kuzuia au kupunguza matumizi yasiyo na tija ya fedha za umma, kuepusha upotevu kwa uzembe, wizi, ukosefu wa uaminifu, udanganyifu na rushwa zinazohusiana na fedha na rasilimali za umma. CAG hutekeleza majukumu yake yalijotajwa hapo juu ili kuleta uwajibikaji na uwazi katika usimamizi wa rasilimali za umma.

Viwango vya Ukaguzi

Katika kutekeleza majukumu yake, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali hufanya ukaguzi kwa kufuata Viwango vya Kimataifa vya Taasisi za Juu za Ukaguzi (ISSAI) vinavyotolewa na Shirikisho la Kimataifa la Taasisi za Juu za Ukaguzi (INTOSAI).

Madhumuni ya Ukaguzi

Lengo kuu la kufanya ukaguzi ni kumwezesha CAG kutoa maoni huru kuhusu usahihi wa taarifa za fedha na kujiridhisha iwapo zimeandaliwa katika hali zote, kwa kuzingatia viwango kubalifu vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu.

Wigo wa Ukaguzi

Mawanda ya ukaguzi nilioufanya yalijumuisha mapitio ya taarifa za fedha za Taasisi za Serikali Kuu, udhibiti wake wa ndani, pamoja na kuangalia utendaji wa taasisi hizo, kwa kiwango kilichoonekana ni muhimu kwa ufanisi wa ukaguzi wangu, ili niweze kutoa maoni kama taarifa za fedha zilitayarishwa kwa usahihi na kuona iwapo zimeandalishiwa kwa kuzingatia viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu kama vile IPSAS au IFRS.

Aidha, ukaguzi nilioufanya ulijumuisha mapitio ya ufanisi wa udhibiti wa ndani unaohusiana na ununuzi wa bidhaa, huduma na ujenzi ili kujiridhisha kama taasisi za umma zilizingatia Sheria za Ununuzi wa Umma. Pia niliweka kipaumbele maalumu katika kuangalia uwajibikaji wa makusanyo ya mapato, matumizi, uhifadhi, uondoaji na matumizi sahihi ya mali za umma na uzingatiwaji wa sheria, miongozo na maagizo husika.

Kaguzi Zilizofanyika ndani ya Mwaka wa Fedha 2020/21

Kwa mwaka wa fedha 2020/21, nilikagua jumla ya Taasisi 331 za Serikali Kuu, ambazo matokeo ya ukaguzi wake kwa muhtasari yamejumuishwa katika taarifa hii.

Idadi ya taasisi nilizopaswa kuzikagua zimeongezeka kutoka taasisi 307 katika mwaka 2019/20 hadi taasisi 331 nilizokagua mwaka 2020/21. Ongezeko hili limetokana na kuwapo kwa taasisi mpya 27 na kuondolewa kwa taasisi tatu, ambazo ni Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa Vya Ujenzi, Chuo cha Madini, na Wakala wa Mafunzo kwa Njia ya Mtandao (TaGLA), ambapo shughuli zao za utendaji zimehamishiwa Chuo Kikuu cha Ardhi, Chuo Kikuu cha Dar es salaam na Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC) mtawalia. Orodha ya taasisi mpya zilizokaguliwa kwa mara ya kwanza mwaka 2020/21 ni kama inavyooneshwa katika Jedwali Na. 1 hapa Chini.

Jedwali Na. 1: Orodha ya Taasisi Zilizokaguliwa kwa Mara ya Kwanza Mwaka 2020/21

Na.	Taasisi	Aina
1	Ubalozi wa Tanzania Windhoek Namibia	Fungu Na. 2043
2	Mfuko wa Maendeleo ya Umwagiliaji (IDF)	Mfuko
3	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Bunda	Mamlaka ya Maji
4	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Handeni	Mamlaka ya Maji
5	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Ifakara	Mamlaka ya Maji
6	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Igunga	Mamlaka ya Maji

Na.	Taasisi	Aina
7	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Katesh	Mamlaka ya Maji
8	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Kibaigwa	Mamlaka ya Maji
9	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mpwapwa	Mamlaka ya Maji
10	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mugumu	Mamlaka ya Maji
11	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Orkesumet	Mamlaka ya Maji
12	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Ruangwa	Mamlaka ya Maji
13	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Sengerema	Mamlaka ya Maji
14	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tarime	Mamlaka ya Maji
15	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tunduma	Mamlaka ya Maji
16	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tunduru	Mamlaka ya Maji
17	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Chato	ZRH
18	Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (ICTC)	TN
19	Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano	TN
20	SUMA JKT- Kampuni ya Minada	TN
21	SUMA JKT- Kampuni ya Uzalishaji Maji	TN
22	SUMA JKT- Kampuni ya Huduma za Chakula	TN
23	SUMA JKT- Kampuni ya Usafi na Unyunyuziaji Dawa	TN
24	SUMA JKT- Kampuni ya Utengenezaji Samani Chang'ombe	TN
25	SUMAJKT- Kampuni ya Ushonaji	TN
26	SUMAJKT -Kampuni ya Huduma za Bandarini	TN
27	Bodi ya Usajili wa Wathamini	TN

Chanzo: Ripoti za Ukaguzi za CAG mwaka 2020/21

Ukaguzi wa Awali wa Majalada ya Mafao

Licha ya ukaguzi wa taarifa za fedha na ukaguzi wa uzingatiwaji wa sheria za ununuzi, nilifanya pia ukaguzi wa awali wa mafao ya watumishi ambao unafanyika kwa mujibu wa Ibara ya 143(2) (a) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 inayonitaka kuidhinisha utumiaji wa fedha zinazolipwa kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali baada ya kujiridhisha kuwa Ibara ya 136 ya Katiba imezingatiwa.

Katika mwaka huu wa ukaguzi ninaoutolea taarifa, majalada 2,276 ya mafao yaliwasilishwa, ambapo kati ya hayo, majalada 2139 (94%) yalifanyiwa ukaguzi wa awali. Kati ya majalada hayo, niliidhinisha majalada 1880 (83%) kwa ajili ya malipo. Maeleo ya kina ya ukaguzi huu yanapatikana katika Sura ya Saba ya ripoti hii.

Ukaguzi wa Kina Unaohusu Michakato ya Ununuzi na Usimamizi wa Mikataba

Usimamizi madhubuti wa mikataba huiwezesha Serikali kuongeza tija na thamani ya fedha katika kuleta matokeo bora ya maendeleo ya wananchi.

Nilifanya ukaguzi wa kina wa michakato ya ununuzi na usimamizi wa mikataba katika Ofisi za RUWASA katika wilaya 55 kwenye mikoa 25 ili kutathmini kwa kina ufanisi wa mifumo iliyopo katika usimamizi wa miradi ya maji katika kutekeleza matumizi bora ya rasilimali zilizotengwa kwa ajili ya malengo yaliyokusudiwa. Matokeo ya kina ya kaguzi hizi yamejumuishwa katika Sura ya Kumi ya ripoti hii.

Kaguzi Maalumu na za Kiuchunguzi

Kifungu cha 29 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418 [iliyorejewa mwaka 2021] na Kanuni ya 79 (1) ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma, Toleo Na. 47 za Mwaka 2009, vinanipa mamlaka ya kufanya ukaguzi maalumu kutohuna na ombi lilioletwa kwa maandishi kutoka kwa Afisa Masuuli, au mtu ye yote, Taasisi, Mamlaka ya Umma, Wizara, Idara inayojitegemea, Wakala, Mamlaka ya Serikali za Mitaa au chombo kingine chochote. Kwa kuongezea, Kanuni ya 82 ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma Toleo Na. 47 za mwaka 2009 inanipa mamlaka ya kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi pale inapobidi, kwa wizara yoyote, Idara zinazojitegemea, Wakala, Mamlaka ya Serikali za Mitaa, Mashirika ya umma na Taasisi nyingine.

Ripoti hii imejumuisha matokeo ya kaguzi saba za kiuchunguzi na kaguzi nne maalumu zilizoombw na wadau mbalimbali na zile zilizoanzishwa na Ofisi yangu. Matokeo ya kina ya kaguzi hizi yameainishwa katika sura ya 15 ya ripoti hii. Orodha ya kaguzi maalumu na kaguzi za kiuchunguzi zilizofanyika ni kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 2** hapa chini:

Jedwali Na. 2: Orodha ya kaguzi maalumu na kaguzi za kiuchunguzi zilizofanyika katika mwaka wa fedha 2020/21

Na	Jina la Ukaguzi	Taasisi Husika	Taasisi Iliyoomba Ukaguzi
1	Ukaguzi Maalumu juu ya Tuhuma za Ubadhirifu wa Noti Chakavu Zilizorejeshwa Benki Kuu ya Tanzania	Benki Kuu	Benki Kuu
2	Ukaguzi Maalumu wa Mali na Madeni ya Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha	Wizara ya Fedha na Mipango	Wizara ya Fedha na Mipango
3	Ukaguzi Maalumu wa Usimamizi wa Akaunti ya Escrow ya Mradi wa ORIO Tanzania unahusiana na Ukarabati wa Huduma za Uchunguzi nichini Tanzania unaotekelزوا na Wizara ya Afya	Wizara ya Afya	CAG
4	Ukaguzi Maalumu wa Ubadhirifu wa Mapato katika Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo)	TAMISEMI	CAG

Na	Jina la Ukaguzi	Taasisi Husika	Taasisi Iliyoomba Ukaguzi
5	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ujenzi wa Daraja la Mwasonge katika Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi	TARURA	TAKUKURU
6	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ujenzi wa Shule ya Sekondari ya Kumbukumbu ya Sokoine	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	TAKUKURU
7	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ukarabati na Uboreshaji wa Shule ya Sekondari ya Mzumbe	Mamlaka ya Elimu Tanzania	TAKUKURU
8	Ukaguzi wa Kiuchunguzi juu ya malipo ya Dola za Marekani 298,500 zilizohamishwa kutoka Akaunti ya Benki ya Mradi wa Kuongeza Tija ya Uzalishaji Mpunga (ERPP) na Benki Kuu ya Tanzania	Benki Kuu	TAKUKURU
9	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ukarabati wa Majengo, Mifumo ya Majisafi na Majitaka, miundombinu ya TEHAMA na Mifumo ya Umeme katika Chuo cha Ualimu Ilonga.	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	TAKUKURU
10	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Mapato ya Viza Yaliyokusanywa na Idara ya Uhamiaji kutoka kwa Wageni Walioingia Nchini kuititia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro.	Idara ya Uhamiaji	DCI
11	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Utekelezaji wa Miradi ya Umeme Vijijini REA Awamu ya Pili na ya Tatu katika Mkoa wa Mara	Wakala wa Nishati Vijijini	TAKUKURU

Chanzo: Ripoti za Kaguzi Maalumu na za Kiuchunguzi.

MUHTASARI

Utangulizi

Ripoti hii inatoa uchambuzi wa hoja za ukaguzi, mapendekezo na hitimisho kutokana na ukaguzi wa taarifa za fedha na uzingatiwaji wa sheria kwa Wizara na Idara za Serikali 66, Sekretarieti za Mikoa 26, Balozi 43, Wakala wa Serikali 31 na Mifuko Maalumu 17. Inajumuisha pia ukaguzi wa Bodi za Mabonde Maji na Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka 29, Vyama vya Siasa 19, Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu 33, Taasisi Nyingine 64. Pia imejumuisha kaguzi maalumu nne na kaguzi za kiuchunguzi saba. Aidha, ripoti hii inajumuisha ukaguzi wa Mamlaka ya Mapato, Akaunti za Mfuko Mkuu na ukaguzi wa awali wa mafao ya wastaifu kwa mwaka wa fedha ulioishia 30 Juni 2021.

(i) Aina na Mwenendo wa Hati za Ukaguzi

Kwa mwaka wa fedha 2020/21, nimetao jumla ya Hati za Ukaguzi 327¹ kwa taasisi ambazo ziliwasilisha taarifa za fedha kwa ajili ya ukaguzi, kati ya hizo, 315(96.33%) zilikua ni hati zinazoridhisha, tano (1.53%) ni hati zenye shaka, hati mbaya zilikua tano (1.53%) na nilishindwa kutoa maoni kwa taasisi mbili (0.61%).

Hata hivyo, pamoja na kuwa idadi kubwa ya hati zinazoridhisha kwenye ukaguzi wa taarifa za fedha na kuzingatia Sheria ya Ununuzi, bado nilikuwa na hoja zilizotokana na kutokuzingatia maagizo ya PAC, sheria zingine, sera za Serikali na maelekezo mbalimbali ingawa hayana madhara kwenye usahihi wa taarifa za fedha.

(ii) Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliyopita.

Nilitoa mapendekezo 205 ambayo yanajumuisha mapendekezo 21 ya ukaguzi maalum kwa ajili ya majibu. Hata hivyo, Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG), aliwasilisha kwangu majibu ya mapendekezo 60 kuititia barua yenye Kumb. Nambari CHA.114/474/01/84 ya tarehe 30 Juni 2021. Kati ya mapendekezo 60 yaliyojibwa, 3(5%) yametekelezwa, 48(80%) utekelezaji

---

¹ Katika taasisi za Serikali Kuu 331, taasisi nne hazikuandaa taarifa za fedha ambazo ni Mfuko wa Kuchochea Maendeleo ya Jimbo, Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Ifakara, Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Tunduma, na Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Tunduru.

---

unaendelea, 8(13%) bado hayajatekelezwa na pendekezo 1(2%) lilifutwa kutokana na kuitwa na wakati.

Kwenye ripoti za kila taasisi, mpaka tarehe 30 Juni 2021, kati ya mapendekezo 17,179 yaliyotolewa, 5,290 (31%) yalitekelezwa kikamilifu, 6,032 (35%) yapo katika hatua ya utekelezaji, 3,548 (21%) hayajatekelezwa, 1,143 (6%) yamefutwa kutokana na kuitwa na wakati na mapendekezo 1,166 (7%) yalirudiwa. Aidha, tathmini yangu ilionesha kuwa kati ya mapendekezo 17,179 ambayo utekelezaji wake haujakamilika, Mapendekezo 191 hayajatekelezwa kwa zaidi ya miaka mitano, kati ya mapendekezo hayo, mapendekezo 8(4%) hayajatekelezwa kwa zaidi ya miaka mitano iliyopita. Aidha uchambuzi wa kina ulibainisha kuwa kati ya mapendekezo 191, mapendekezo 3(1.6%) bado yapo chini ya uchunguzi wa polisi, wakati pendekezo 1(0.5%) lipo chini ya uchunguzi wa TAKUKURU. Kwa upande mwingine, mapendekezo 9(4.7%) hayajajibiwa na menejimenti za Taasisi husika na mapendekezo 178(93.2%) ufuatiliaji wa karibu unahitajika kutoka kwa menejimenti husika.

Vilevile, kulikuwa na Maagizo 268 ya PAC ambayo yalitolewa mwaka 2019/20, 259 yalitolewa mwaka 2018/19 na 295 yalitolewa mwaka 2017/18. Tathmini yangu inaonesha kuwa maagizo 347(42%) yalitekelezwa kikamilifu, maagizo 294 (36%) yapo katika hatua ya utekelezaji, Maagizo 147(18%) hayakutekelezwa, na Maagizo 34(4%) yalifutwa kutokana na kuitwa na wakati.

(iii) Tathmini ya Mifumo ya Udhibiti wa Ndani na Utawala Bora

Ukaguzi wangu wa utawala bora kwa MDAs ulibaini dosari zinahozitaji maboresho kama vile; taasisi kutokuwa na bodi za Usimamizi/ushauri, na zingine zilikua na bodi ambazo muda wake umekwisha na mapungufu katika utekelezaji wa mipango mkakati.

Pia, nilibaini kuwa kamati za ukaguzi hazikutekeleza majukumu yake ya kusimamia masuala ya ukaguzi wa ndani, ukaguzi wa nje na usimamizi wa vihatarishi pamoja na mapungufu mbalimbali yaliyobainika kwenye ukaguzi wa ndani.

(iv) Uandaaji na Utekelezwaji wa Bajeti

Nilibaini kuwa, Serikali ilikusanya mapato pungufu kiasi cha Sh. bilioni 3,553.59 sawa na 11.34% ya bajeti. Nilibaini kupungua kwa makusanyo ya Sh. bilioni 193.28 (0.6%) ikilinganishwa na makusanyo ya Sh. bilioni 31,519.49 yaliyokusanywa mwaka wa fedha 2019/20.

Kuhusu makusanyo ya ndani yanayotokana na vyanzo kama vile Kodi, Makusanyo yasiyotokana na Kodi na makusanyo ya Halmashauri yalikuwa Sh. bilioni 20,320.21 (65%), Misaada Sh. bilioni 887.35 (3%) na Mikopo Sh. bilioni 10,118.65 (32%). Kati ya makusanyo ya Sh. bilioni 31,326.21, nilibaini kuwa Sh. bilioni 1,249.90 zinazotokana na mikopo ya nje iliyopelekwa moja kwa moja kwenye miradi ya maendeleo bila kujumuishwa kwenye taarifa za fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na Sh. bilioni 4.51 ni fedha za madhumuni maalumu. Nilibaini kuwa, Serikali ilikuwa na nakisi ya Sh. bilioni 1,242.85 ukilinganisha na fedha zilizotolewa kutoka mfuko mkuu wa Serikali.

Pia, nilibaini utekelezaji wa shughuli zilizokuwa nje ya bajeti, mfano, jumla ya Sh. bilioni 8.33 zililipwa na Sekretarieti ya Mwanza kwa ajili ya ujenzi jengo la abiria uwanja wa ndege wa Mwanza amba haukuwa umetengewa bajeti kwenye fungu husika.

(v) Usimamizi wa Mapato

Mapitio yangu ya utendaji na ufanisi wa makusanyo kwa mwaka 2020/21 ulibaini kuwa, TRA haikutoza kodi kwenye biashara zinazofanyika mtandaoni au kuziweka kwenye mpango mkakati. Pia, kwa sampuli, tathmini yangu kwenye utekelezaji na usimamizi wa mauzo kwa kutumia mashine za kutolea stakabadhi za kielektroniki (EFD) nilibaini kuwa, walipakodi 1,796 hawakuwa na mashine za kutolea stakabadhi za kielektroniki wakati walipakodi 10,108 hawakufanyiwa tathmini ya kodi kwa mwaka nilioukagua. Hii inapunguza wigo wa kodi na husababisha upotevu wa mapato ya Serikali.

Vile vile, nilibaini kuwa, kampuni ya KADCO ilikusanya kiasi cha Sh. bilioni 2.37 na Dola za Marekani milioni 7.04 kuanzia Julai 2019 hadi Juni 2021 uwanja wa ndege wa Kilimanjaro (KIA) kutoka kwa waendeshaji wa mashirika ya ndege lakini makusanyo hayo hayakupelekwa kwa Kamishina Mkuu wa Mamlaka ya Mapato. Vile vile, nilibaini kuwa, magari 676

---

yaliyoingizwa kwa muda yalikaa kwa zaidi ya miezi mitatu bila kusafirishwa tena baada ya kuisha kwa muda ulioruhusiwa kisheria.

(vi) Usimamizi wa Makusanyo Yasiyotokana na Kodi

Nilitathmini usimamizi wa makusanyo yanayofanywa na Wizara, Wakala, Idara na Taasisi Nyingine na kubaini mapungufu yafuatayo:

Nilibaini makusanyo ya jumla ya Sh. bilioni 6.53 yalikusanya nje ya mfumo wa Kielektroniki wa Serikali (GePG). Pia, nilibaini kuwa Idara ya Uchapaji ya Serikali na Mamlaka mbili za Maji zilishindwa kukusanya makusanyo ya Sh. bilioni 8.8 kutokana na kutokuwa na uwezo wa kutoa huduma.

Nilibaini kuwa, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, Hospitali ya Temeke na Bodi ya Maabara Binafsi zilichelewa kuwasilisha jumla ya Sh. bilioni 1.99 zilizokusanya kupitia benki za biashara kwenda Benki Kuu ya Tanzania kwa hadi siku 29 kinyume na matakwa ya mkataba na benki hizo hazikutozwa tozo ya kuchelewa kuwasilisha fedha hizo kwa wakati. Aidha, nilibaini kuwa, taasisi mbili (TBA na NIDA) zilishindwa kuwatoza wateja wao jumla ya Sh. bilioni 14.77 kwa ajili ya huduma zinazotolewa.

Vile vile, Wakala wa Ununuzi wa Mafuta kwa Pamoja ilishindwa kukusanya tozo ya adhabu ya Sh. bilioni 13.40 zinazotokana na makampuni ya mafuta kukiuka utaratibu wa ununuzi wa mafuta kwa pamoja. Aidha, nilibaini Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania (TAWA) ilishindwa kukusanya mapato kutokana na uwepo wa vitalu vyta uwindaji vilivyoshindwa kununulika kwa zaidi ya miaka miwili. Vitalu hivi vyta uwindaji vilitangazwa kwenye mnada tangu mwaka 2019. Aidha, nimebaini kukosekana kwa mikakati madhubuti ya ukusanyaji wa mapato yatokanayo na sekta ya ardhi kupitia Wizara ya Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Makazi Sh. bilioni 77.58 na kodi kiasi cha Sh. bilioni 4.76 hazikukusanya na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)

(vii) Usimamizi wa Deni la Serikali

Nilibaini Deni la Serikali limefikia Sh. bilioni 64,519.63 katika mwaka wa fedha 2020/21 ikilinganishwa na Sh. bilioni 56,756.70 lililoripotiwa mwaka 2019/20. Kuna ongezeko la Sh. bilioni 7,762.93 (13.7%) katika mwaka huu ikilinganishwa na Sh. bilioni 3,652 (7%) kwa mwaka uliopita. Deni la Serikali

---

linajumuisha Deni la Ndani na Nje la Sh. bilioni 18,934.61 na Sh. bilioni 45,585.02 mtawalia kwa mwaka wa fedha 2020/21 ikilinganishwa na Sh. bilioni 15,515 na Sh. bilioni 41,242 kwa mwaka 2019/20. Ongezeko hilo limesababishwa na kushuka kwa thamani ya Shilingi na mikopo halisi (mapokezi ya mikopo mipya dhidi ya ulipaji wa mikopo).

Nilibaini kuwa, deni la Serikali ni himilivu. Uwiano wa thamani ya sasa ya deni la Serikali (deni la nje na deni la ndani) kwa Pato la Taifa (GDP) umebakili kuwa chini ya kiwango ukomo/elekezi. Hata hivyo, nilibaini kuwa vihatarishi vya deni la nje vimeongezeka kutoka kiwango cha chini hadi kufikia kiwango cha wastani. Hii inachangiwa na athari za janga la UVIKO-19 kwenye sekta ya utalii na uchumi wa dunia kwa ujumla.

Pia, nilibaini uwapo wa mikopo 11 yenye thamani ya Sh. bilioni 2,380 iliyosainiwa kati ya mwaka 1990 na 2020, lakini fedha zake hazikupokelewa hadi tarehe 30 Juni 2021.

(viii) Usimamizi wa Matumizi

Nilibaini taasisi 48 zilifanya matumizi ya Sh. bilioni 6.35 bila ya kuwa na nyaraka stahiki na toshelezi; taasisi nane zilifanya malipo yasiyo na tija ya Sh. milioni 482.59; na taasisi 24 zilifanya malipo ya Sh. bilioni 4.57 kwenye vifungu visivyohusika.

Pia, nilibaini kuwa, taasisi 19 zilifanya malipo ya Sh. bilioni 6.17 zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa bila kuwa na uthibitisho wa kibali cha kubadili matumizi; Taasisi 30 zilikuwa na masurufu ambayo hayajarejeshwa ya Sh. bilioni 3.42; na taasisi nane zilichukulia masurufu ya Sh. milioni 823.49 kama matumizi kinyume na Kanuni za Fedha za Umma.

Aidha, nilibaini taasisi 38 zililipa jumla ya Sh. bilioni 3.70 kwa wazabuni mbalimbali bila kudai stakabadhi za kielektroniki (EFD); Taasisi tisa zilifanya malipo ya Sh. bilioni 2.44 bila malipo hayo kuidhinishwa na Maafisa Masuuli na taasisi 23 hazikukata na kuwasilisha kodi ya zuio kiasi cha Sh. milioni 746.09.

(ix) Usimamizi wa Rasilimali Watu na Mishahara

Katika ukaguzi wa rasilimaliwatu na malipo ya mishahara, kama ilivyokuwa katika mwaka uliopita, nimebaini upungufu mkubwa wa watumishi 33,145 katika taasisi za Serikali Kuu.

Pia, nilibaini taasisi za Serikali ambazo hazikuwasilisha makato ya kisheria kwenye Mifuko ya Hifadhi ya Jamii na Taasisi nyingine ya kiasi cha Sh. milioni 391.68, pamoja na malipo ya mishahara bila mikataba ya ajira Sh. milioni 348.49.

(x) Usimamizi wa Mali na Madeni

Katika usimamizi wa mali na madeni, taasisi nne ziliwa na majengo chakavu ingawa bado yanatumika, ukosefu wa mpango wa matengenezo ya mali za kudumu katika taasisi 12; Taasisi sita zilinunua mali za kudumu za Sh. bilioni 1.43 ambazo baada ya kununuliwa hazijatumika kwa muda mrefu; Taasisi 47 ziliwa na mali zilizochakaa ambazo hazijatengenezwa wala kuuzwa; taasisi 32 hazikuwa na hati za kumiliki ardhi zao; Taasisi 28 hazikutunza rejista zao za mali ipasavyo na taasisi 25 hazikuweka namba za utambulisho kwenye mali zao za kudumu.

Pia, nilibaini taasisi za Serikali kuu ziliwa na kiasi cha Sh. bilioni 887.69 cha mapato yasiyokusanya, pungufu ya Sh. bilioni 145.16 ikilinganishwa na Sh. bilioni 1,032.85 katika mwaka wa fedha 2019/20. Kupungua kidogo kwa mapato yasiyokusanya inaonesha mwenendo mzuri kwenye makusanyo.

Aidha, nilibaini taasisi za Serikali kuu zimeripoti madeni ya kiasi cha Sh. trilioni 3.62 wakati mwaka uliopita kwa kipindi hicho ziliwa na madeni ya Sh. trilioni 3.13, ongezeko la Sh. bilioni 490.28 (15.68%). Sh. trilioni 2.46 ni madeni yaliyokaa kwa zaidi ya miezi 12.

(xi) Usimamizi wa Ununuza na Mikataba

Nilibaini ukiukwaji wa sheria na kanuni za manunuza katika Taasisi mbalimbali; Taasisi nne zilishindwa kuwakata watoa huduma fidia ya ukiukaji wa masharti ya mikataba yenye thamani ya Sh. bilioni 59.66, Wakala wa Serikali saba, yalitekeleza miradi mbalimbali bila kuwa na

---

dhamana ya utekelezwaji (utendaji) wa mkataba katika manunuzi ya bidhaa na huduma yenye thamani ya Sh. bilioni 15.56.

Aidha, nilibaini miradi 10 yenye thamani ya Sh. bilioni 321.63 iliyotekelawa na taasisi 10 za Serikali ilichelewa kukamilika kwa kipindi cha kati ya miezi sita hadi miaka nane; (TBA) ilichelewa kumalizia na kukabidhi rasmi miradi ambayo ilikwisha kamilika.

Pia, nilibaini kuwa Wizara, Idara na Wakala, zilinunua bidhaa na huduma kutoka kwa wazabuni na watoa huduma zenye thamani ya Sh. bilioni 3.59 bila kushindanisha zabuni hizo.

Aidha, nilibaini kuwa taasisi 16 zilifanya manunuzi madogo madogo yenye thamani ya Sh. bilioni 1.42 kwa njia ya masurufu ili kuepuka taratibu za kawaida za manunuzi za zabuni kwa njia shindanishi; wakati taasisi 16, zilinunua bidhaa na huduma zenye thamani ya Sh. bilioni 77.62 bila kutumia mfumo wa TANePS.

(xii) Ukagazi wa Kina wa Usimamizi wa Mikataba (CCMPA)

Nimekagua uwapo wa ufanisi na tija katika mifumo ya usimamizi wa miradi ya maji katika ofisi 55 za RUWASA za wilaya katika mikoa 25. Kati ya miradi 74 ya maji yenye thamani ya Sh. bilioni 90.52, nilibaini miradi 27 inayohitaji umakini katika usimamizi. Matatizo yaliyobainishwa katika miradi hiyo, yamesababisha hasara ya jumla ya Sh. bilioni 5.6 na inaweza kusababisha hasara zaidi ya Sh. bilioni 4.

Katika tathmini yangu, nilibaini miradi 11 iliyokosewa, mitatu ina miundombinu isiyo na tija, miwili yenye maji yasiyo salama na sita yenye usanifu usioridhisha. Aidha, nilibaini kuchelewa kwa huduma ya maji katika miradi 18 yenye thamani ya Sh. bilioni 30.53. Miradi hii inaigharimu Serikali fedha za ziada, kuhatarisha ustawi wa jamii, na kuathiri uchumi wa nchi.

(xiii) Ukagazi wa Wakala wa Serikali, Mifuko Maalumu na Taasisi Nyingine

Wakati wa ukagazi wa TBA, nilibaini kuwa tarehe 23 Septemba 2020, Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo ilisitisha mkataba na TBA kwenye mradi wenye thamani ya Sh. bilioni 6.30 wa ujenzi wa Ofisi ya Mkurugenzi wa Manispaa ya Ubungo. Mkataba huo ulisitishwa kutokana na utendaji kazi

---

usioridhisha wa Wakala, hivyo kupelekea TBA kupoteza mapato ambayo yangetokana na utekelezaji wa mradi na kuharibu taswira ya Wakala kwenye tasnia ya ujenzi.

TGFA imeendelea kuripoti deni kubwa la ada ya akiba ya matengenezo ya Sh. bilioni 74.09 ambayo haijalipwa na ATCL hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021.

Katika ukaguzi wa TANROADS, nilibaini kuwa mradi wa uboreshaji wa barabara ya Mwigumbi - Maswa (kilomita 50.3) wenyewe thamani ya Sh. bilioni 72.24, ulikamilika kwa kiasi kikubwa na kukabidhiwa lakini ulikuwa chini ya kiwango. Katika kipindi cha matazamio, barabara ilianza kupata nyufa, mashimo, na kuvuja kwa lami katika baadhi ya sehemu. Nilivyotembelea katika eneo la ujenzi mnamo Desemba 2021, ili kuangalia maendeleo ya marekebisho ya kasoro hizo, nilibaini kuwa kasoro zilikuwa zinaendelea katika sehemu za barabara hiyo. Pia, muda halisi wa kufanya kazi za marekebisho haukulikana.

Katika ukaguzi wa TARURA, nilibaini kuwa tarehe 15 Oktoba 2019, TARURA ilisitisha mkataba wa ujenzi wa daraja la Mbuchi lililopo Rufiji Delta kutokana na utendaji kazi usioridhisha wa mkandarasi. Pia, nilibaini kuwa kwa ujumla TARURA imeshindwa kurejesha kiasi cha Sh. bilioni 1.82 kutoka kwa mkandarasi kilichotokana na madai mbalimbali yaliyokuwa yanamkabilii mkandarasi huyo.

Kuhusu ukaguzi wa DART, nilibaini kuwa ajali 1,107 zilitokea katika miundombinu ya BRT kuanzia Mei 2016 hadi muda wa ukaguzi Septemba 2021. Pia, nilibaini kuwa ajali zilizoripotiwa zilisababisha vifo vya watu 50, majeruhi 211 na mali kuharibika. Ni maoni yangu kuwa, ikiwa mamlaka husika hazitaimarisha ulinzi na usalama, kuna hatari kuwa athari za upotezaji wa maisha, majeraha, na uhreibifu wa mali hazitakoma.

Aidha, nilibaini kuwa Wakala mbili (TANROADS na TARURA) zilikuwa na madai ya Sh. bilioni 673.52 kutoka kwa wakandarasi na washauri wa ujenzi, hivyo kupelekea Wakala husika kutozwa riba ya kuchelewesha malipo ya Sh. bilioni 69.61 kwa mujibu wa Kifungu 54 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba.

Zaidi, ukaguzi wa shughuli za NIDA umebaini kuwa, kati ya vitambulisho vya Taifa 13,900,000 vilivyozi la kuzalishwa, ni vitambulisho 1,705,693 pekee ndivyo vilivyozi la kuzalishwa, hivyo kutofikiwa lengo la uzalishaji wa vitambulisho vya Taifa 12,194,307 sawa na asilimia 88. Pia, kati ya vitambulisho 1,705,693 vilivyozi la kuzalishwa, NIDA ilisambaza vitambulisho 1,463,149 kwa wananchi waliojiandikisha, na hivyo kuacha vitambulisho 242,544 (asilimia 14) bado havijasambazwa.

Ukaguzi wa Tume ya Madini ulionesha kuwa Serikali ilikuwa haijaanza uchimbaji wa madini ya tanzanite tangu ilipolitwaa eneo la uchimbaji la Kitalu C, eneo la Mererani kutoka Kampuni ya Tanzania One Company Limited hapo tarehe 13 Mei 2020. Pia, nilibaini shughuli za uchimbaji usio halali katika eneo hilo ambapo wachimbaji wadogo kutoka katika vitalu vingine (Kitalu B na D) wanatengeneza njia zisizotambulika chini ya ardhi na kuchimba madini ya tanzanite katika eneo husika bila ufahamu wa Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania.

Kutokana na ukaguzi wa Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania, nilibaini kuwa Wakala ulifanya Mnada wa kielektroniki kwenye vitalu mbalimbali vya uwindaji, ambapo makampuni sita (wazabuni wenyewe bei kubwa) yalikabidhiwa vitalu vya uwindaji na kulipa jumla ya Sh. milioni 282.50 kwa Serikali. Hata hivyo, nilibaini kuwa Waziri (Wizara ya Maliasili na Utalii) alisitisha na kubatilisha mchakato mzima wa mnada wa kielektroniki.

(xiv) Utendaji katika Uendeshaji wa Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu

Nilibaini upungufu wa mara kwa mara wa dawa na vifaa tiba katika Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu zenye thamani ya Sh. bilioni 21.06. Hii inatokana na kukosekana kwa dawa na vifaa tiba katika Bohari kuu ya Dawa (MSD). Aidha, nilibaini upotevu wa mapato kutokana na kukataliwa kwa madai ya bima ya afya yenye thamani ya Sh. bilioni 3.18.

Zaidi ya hayo, nilibaini ukosefu wa vifaa muhimu katika vyumba vya mashauriano ya daktari, kutochukuliwa hatua za kutosha kupunguza vifo vya uzazi na watoto wachanga na utoaji duni wa huduma za rufaa katika hospitali za rufaa za mikoa, Aidha, vifaa na mashine za hospitali vinavyotumika chini ya kiwango, kutofanyiwa matengenezo na kutotumika

---

kabisa, majengo yaliyotelekezwa, na ujenzi wenye kasi ndogo wa majengo ya hospitali za rufaa za mikoa.

(xv) Ukaguzi wa Balozi

Nilibaini uwapo wa viwanja vya Serikali visivyoendelezwa, majengo yaliyotelekezwa, mali za kudumu zisizotengenezeka, majengo yasiyotumiwa, pia uwapo wa ucheleweshwaji katika kukarabati majengo ya balozi za Kampala na Maputo kwa kipindi cha miezi 48 hadi 120 mtawalia. Nilibaini gharama kubwa ya kodi ya pango kiasi cha Sh. bilioni 3.43 na Dola za Marekani 186,000 kwa nyumba za balozi zilizokodishwa.

Pia, nilibaini hasara ya Dola za Marekani 11,838,612.68 (Sh. bilioni 27.23) katika kusimamia mali za uwekezaji katia ubalozi wa kudumu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika Umoja wa Mataifa, New York na matumizi mabaya ya ada ya viza ya Sh. milioni 33.71 katika ubalozi wa Addis Ababa, Ethiopia.

(xvi) Ukaguzi wa Vyama vya Siasa

Mwaka huu, nimekagua vyama vyote 19 vya siasa na nilibaini kuwa vyama vitatu vimeshindwa kuwasilisha taarifa zao za fedha kufikia tarehe ya mwisho ya kisheria ya tarehe 30 Septemba 2021. Pia, nilibaini kuwa vyama vya siasa saba havikutayarisha taarifa zao za fedha kwa kuzingatia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma (IPSAS); vyama vitano vya siasa vilifanya malipo ya jumla ya Sh. milioni 146.39, bila ya kuwepo kwa nyaraka toshelezi. Sh. milioni 796.4 ililipwa na CCM na CHADEMA bila ya kibali stahiki na vyama kumi vya siasa vilipata mapato ya jumla ya Sh. milioni 571.41 kutoka vyanzo mbalimbali na kuyatumia kabla ya kuwekwa benki.

Pia, nilibaini kuwa Chama cha TLP hakikuwasilisha tamko la mali zake na kiliadhibiwa na Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA) kwa kushindwa kuwasilisha ritani ya mwaka uliopita ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini. Pia, ukaguzi wangu ulibaini kuwa Chama cha Mapinduzi (CCM) kina kesi 108 zinazoendelea katika mahakama mbalimbali zenyenye thamani ya Sh. bilioni 3.63.

(xvii) Kaguzi Maalumu na Kaguzi za Kiuchunguzi

Nilifanya kaguzi saba za kiuchunguzi na nne maalumu katika taasisi mbalimbali za Serikali.

Katika kuchunguza taarifa za ukusanyaji mapato katika Idara ya Uhamiaji ya kituo cha KIA niligundua kuwa taarifa za viza stika 21,208 zinazohusiana na wageni ambao walipaswa kulipia viza walipowasili nchini zilifutwa kabisa kwenye mfumo wa ukusanyaji mapato wa viza (VAS) na kuisababishia Serikali hasara ya Sh. bilioni 2.42.

Katika ukarabati wa majengo, mifumo ya majisafi na majitaka, miundombinu ya TEHAMA na mifumo ya umeme katika Chuo cha Ualimu Ilonga niligundua kuwa Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) kilinunua vifaa vya ujenzi vyenye thamani ya Sh. milioni 242.98 ambayo havikujumuishwa kwenye makadirio ya gharama za ujenzi (BoQ) na baadhi ya kazi kwenye makadirio ya gharama za ujenzi (BoQ) hazikuwa na michoro.

Katika ukaguzi maalumu wa mali na madeni ya Kituo cha Huduma za Afya Kazini kulikuwa na tuhuma kuwa kituo hicho hakimilikiwi na Serikali. Katika ukaguzi wangu, nilithibitisha kuwa ~~A~~Kituo hiki ni taasisi ya Serikali iliyoanzishwa chini ya Agizo la Uanzishwaji wa Mashirika ya Umma yenye mali za thamani ya Sh. bilioni 4.48 na madeni ya jumla ya Sh. milioni 610.31.

Ukaguzi wa Kiuchunguzi Kuhusu Ukarabati na Uboreshaji wa Shule ya Sekondari ya Mzumbe nilibaini kuwa zabuni ya ukarabati na uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe ilitolewa kwa Shirika la Nyumba la Taifa (NHC) kwa gharama ya Sh. milioni 999.74 bila ya kushirikisha Bodi ya Zabuni ya Mamlaka ya Elimu Tanzania (TEA). Pia, niligundua kuwa Shirika la Nyumba la Taifa (NHC) lilikamilisha kazi yenye thamani ya Sh. bilioni 1.088, lakini TEA ililipa Sh. bilioni 1.22, ambayo ni pamoja na malipo ya kazi ambazo hazikufanyika za Sh. milioni 141.73.

Nilifanya tathmini ya utekelezaji wa Miradi ya Umeme Vijijini (REA) awamu ya Pili na ya Tatu katika Mkoa wa Mara na kubaini kuwa vifaa vyenye thamani ya Sh. milioni 329.62 ambayo havikutumika katika ujenzi wa njia ya msongo wa kati umbali wa kilomita 10 ambao haukukamilika havikurejeshwa na kuisababishia Serikali hasara ya Sh. milioni 329.62.

Hasara hii imesababishwa na mapungufu ya TANESCO katika kusimamia utekelezaji wa mradi.

Katika tathmini ya utekelezaji ya ujenzi wa daraja la Mwasonge wenye thamani ya Sh. bilioni 1.86, nilibaini kuwa mkandarasi alipewa tuzo ya zabuni kwa upendeleo. Wakala wa Barabara za Vijijini na Mjini (TARURA) Ofisi ya Mkoa wa Mwanza ilimruhusu mkandarasi kutekeleza kazi ya ziada za Sh. milioni 187.18 bila ya idhini ya Bodi ya Zabuni.

Ukaguzi maalumu juu ya tuhuma za ubadhirifu za noti chakavu zilizorejeshwa Benki Kuu ya Tanzania, nilibaini kuwa noti 399,392 zenye thamani ya Sh. bilioni 3.99 hazikuwa zimekidhi vigezo vyta kuwa noti chakavu na zilibadiliswa na kutolewa noti safi kwa njia ya udanganyifu na maofisa wawili na watanza fedha wanne wa Benki Kuu.

SURA YA KWANZA

HATI ZA UKAGUZI

1.0 Utangulizi

Hati (Maoni) ya ukaguzi hupatikana kwa kuzingatia tathmini ya hitimisho inayotokana na ushahidi wa ukaguzi uliopatikana, kama taarifa za fedha kwa ujumla wake zimetayarishwa kwa kuzingatia viwango vyta kimataifa vya uhasibu (kama vile IFRS au IPSAS). Hati ya ukaguzi hutolewa kwa mujibu wa Kiwango cha Kimataifa cha Taasisi za Juu za Ukaguzi (ISSAI) 1700.

Hili linafanikiwa na kufikiwa kwa kuandaa na kufanya ukaguzi kwa namna ambayo itamuwezesha Mkaguzi kupata uhakika kuhusu tathmini ya matokeo dhidi ya kiwango cha juu kisichohimilika (Materiality) kilichowekwa.

1.1 Aina ya Hati za Ukaguzi

Kuna aina nne tofauti ya Hati za Ukaguzi:

- i. **Hati Inayoridhisha** - Hati hii hutolewa pale Mkaguzi anaporidhika kuwa taarifa za fedha alizokagua zimetayarishwa kwa usahihi na kwa kuzingatia viwango kubalifu vya kimataifa vinavyohusu uandaaji wa taarifa za fedha.
- ii. **Hati Yenye Shaka** - Hati hii hutolewa pale taarifa za fedha zinapokuwa zimetayarishwa kwa usahihi isipokuwa:
  - Pale ambapo Mkaguzi amepata ushahidi wa kutosha wakati wa ukaguzi, akahitimisha kuwa kulikuwa na dosari ama moja moja au kwa ujumla wake, ambazo ni kubwa lakini hazijaathiri sehemu kubwa ya taarifa za fedha; au
  - Pale ambapo Mkaguzi ameshindwa kupata ushahidi wa kutosha kumwezesha kutoa maoni ya ukaguzi, lakini akahitimisha kwamba dosari zilizotokana na kukosa ushahidi ni kubwa lakini hazijaathiri sehemu kubwa ya taarifa za fedha.
- iii. **Hati Mbaya** - Hati hii hutolewa pale ambapo Mkaguzi amepata ushahidi wa kutosha kuwa dosari ama moja moja au kwa ujumla zilizobainika wakati wa ukaguzi ni kubwa na zimeathiri sehemu kubwa ya taarifa za fedha hivyo kipelekea taarifa hizo kutokuwa sahihi.

---

iv. **Kushindwa kutoa Maoni** -Hali hii hutokea pale mkaguzi anaposhindwa kupata ushahidi wa kutosha utakaomuwezesha kutoa maoni ya ukaguzi; Mkaguzi atahitimisha kwamba athari zinazoweza kutokea za dosari zisizogundulika za taarifa za fedha, zinaweza kuwa kubwa na zinaweza kuathiri sehemu kubwa ya taarifa za fedha.

Mkaguzi atashindwa kutoa maoni, katika mazingira nadra sana yaliyohusisha mashaka kwa kiasi kikubwa, atahitimisha kwamba, ingawa amepata ushahidi wa kutosha wa ukaguzi kuhusu kila shaka, haitowezekana kutoa maoni juu ya taarifa za fedha kwa sababu ya mwingiliano wa hayo mashaka na athari zake kwenye taarifa za fedha.

1.2 Aya ya Masuala Yenye Msisitizo

Aya hii hutolewa pale ambapo nimeona kuwa, kuna umuhimu wa kuwaarifu watumiaji wa taarifa za fedha husika kuhusu suala ambalo limeoneshwa kwenye taarifa za fedha, na ambalo limeonekana kuwa muhimu na la msingi kwa ajili ya kuleta uelewa wa taarifa hizo, nitajumuisha Aya ya Masuala yenye Msisitizo katika ripoti yangu, endapo nitakua nimepata vielelezo vyta kutosha kuwa suala hilo halina dosari kubwa katika taarifa za fedha. Aya hiyo inarejelea tu kwa suala lililooneshwa kwenye taarifa za fedha.

1.3 Aya ya Masuala Muhimu ya Ukaguzi

Aya hii inatoa maelezo ya ziada kwa watumiaji wa taarifa za fedha ili kuwasaidia kuelewa masuala hayo ambayo, kwa maoni ya kiweledi ya mkaguzi, yalikuwa na umuhimu mkubwa katika ukaguzi wa taarifa za fedha za taasisi husika. Kuwasilisha masuala muhimu ya ukaguzi huongeza ubora wa taarifa za fedha kutokana na uwazi uliotokana na ukaguzi uliofanyika.

1.4 Hati za Ukaguzi Zilizotolewa kwa Mwaka wa Fedha 2020/21

Katika mwaka wa fedha 2020/21, Nilikamilisha ukaguzi wa taasisi 331 za Serikali Kuu na kutoa hati za ukaguzi kwa taasisi 327. Sikutoa hati za ukaguzi kwa Taasisi nne² kwa sababu hazikuandaa na kuwasilisha taarifa za fedha kwa ajili ya ukaguzi, hivyo ukaguzi wangu ulizingatia mifumo ya udhibiti wa ndani pekee.

---

² Mfuko wa Kuchochea Maendeleo ya Jimbo(CDCF), Mamlaka ya Maji Safi na Majitaka Ifakara, Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Tunduma na Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Tunduru.

Kati ya Hati 327 zilizotolewa, Hati zinazoridhisha ni 315 (96.33%), Hati zenye Shaka ni tano (1.53%), Hati Mbaya ni tano (1.53%), na nilishindwa kutoa maoni kwa Taasisi mbili (0.61%). Orodha ya Taasisi zilizokaguliwa pamoja na hati za ukaguzi zilizotolewa zimeoneshwa katika **Kiambatisho Na. I**, wakati sababu zilizopelekea kutolewa kwa hati zenye shaka, hati mbaya na kushindwa kutoa maoni zimeoneshwa kwenye **Kiambatisho Na. II**, **Kiambatisho Na. III** na **Kiambatisho Na. IV** mtawalia.

1.5 Mwenendo wa Hati za Ukaguzi

Mwenendo wa Hati za Ukaguzi zilizotolewa kwa Taasisi za Serikali Kuu kwa kipindi cha miaka mitano toka mwaka 2016/17 mpaka 2020/21 unaoneshwa katika **Jedwali Na. 3**.

Jedwali Na. 3: Mwenendo wa Hati za Ukaguzi

Aina ya Hati	RIPOTI KUU ZA UKAGUZI ZA MWAKA				
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Inayoridhisha	207	197	253	278	315
Yenye Shaka	23	9	24	12	5
Mbaya	5	2	5	2	5
Kushindwa Kutoa Maoni	4	6	12	9	2
Total	239	214	294	301	327

Chanzo: Uchambuzi wa Taarifa za Fedha Zilizokaguliwa

1.6 Ripoti Inayohusu Uzingatiwaji wa Sheria na Kanuni za Ununuzi wa Umma

Pamoja na ukaguzi wa hesabu, nilifanya pia tathmini ya uzingatiaji wa sheria na kanuni za ununuzi wa umma pamoja na ufanisi wa mifumo ya udhibiti wa ndani kama Kiwango cha Kimataifa cha Taasisi za Juu za Ukaguzi (ISSAI) Na. 4200 kinavyoelekeza. Pia, Kifungu Na. 48(3) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma Na.7 ya mwaka 2011 kinanitaka kueleza katika ripoti yangu ya ukaguzi ya kila mwaka kama taasisi niliyoikagua imezingatia matakwa ya sheria ya ununuzi wa umma na kanuni zake.

Hivyo, kulingana na ukaguzi nilioufanya kwa mwaka wa fedha 2020/21, nilibaini mapungufu katika kuzingatia sheria na kanuni za ununuzi wa umma kwa taasisi 184 za Serikali kuu sawa na asilimia 56 ya taasisi zote nilizokagua mionganini mwa mapungufu hayo ni pamoja na mapungufu katika uandaaji na utekelezaji wa mpango wa ununuzi wa mwaka, ununuzi wa bidhaa na

---

huduma nje ya mfumo wa TANePS, ununuzi wa bidhaa na huduma bila ya ushindanishi, ununuzi uliofanywa bila kibali cha Bodi ya Zabuni, ucheleweshaji katika kupokea bidhaa na utoaji wa huduma n.k. Taasisi ambazo zina mapungufu katika uzingatiaji wa sheria na kanuni za ununuzi wa umma zimeorodheshwa katika **Kiambatisho Na. V** cha ripoti hii. Aidha, Sura ya Tisa ya ripoti hii inatoa maelezo ya mapungufu yaliyotokana na kutofuatwa kwa Sheria na Kanuni za Ununuzi wa Umma.

SURA YA PILI

UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MIAKA ILIYOPITA

2.0 Utangulizi

Sura hii inatoa muhtasari wa hali ya utekelezaji na hatua zilizochukuliwa na Maafisa Masuuli katika kufanya kazi mapendekezo yangu ya ukaguzi yaliyotakiwa kutekelezwa kuitia Menejimenti za Taasisi mbalimbali za Serikali Kuu na wale waliopewa dhamana ya Utawala bora.

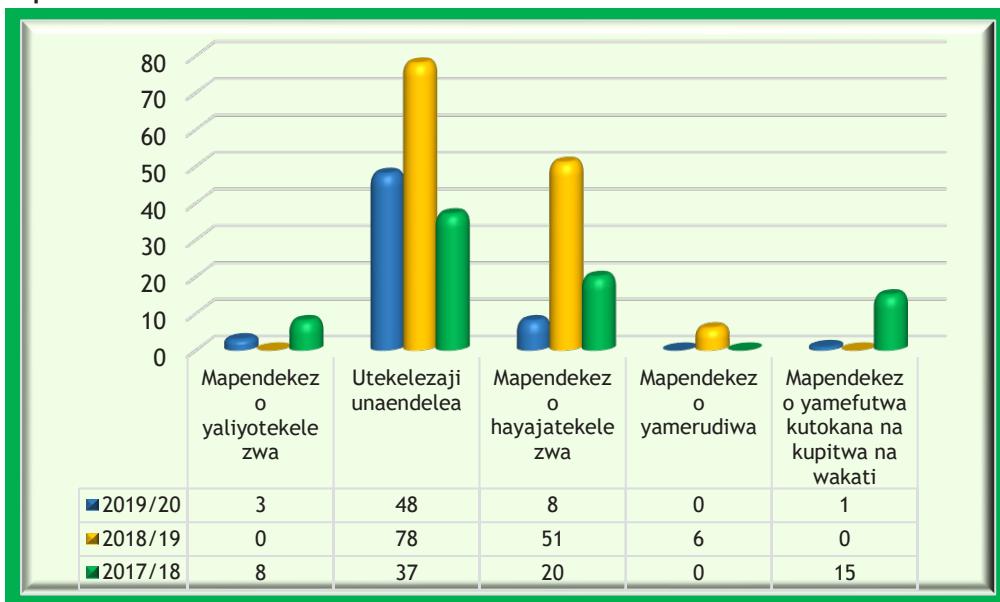
Nimefanya ufuatiliaji wa mapendekezo ya ukaguzi wa miaka iliyopita ili kubaini kama Mlipaji Mkoo wa Serikali na Maafisa Masuuli wamechukua hatua stahiki na zinazofaa za kufanya kazi mapendekezo yaliyotolewa katika mwaka wa fedha 2019/20. Ninapenda kutoa shukrani zangu kwa Serikali kwa jitihada zilizofanyika kuitia Mlipaji Mkoo wa Serikali (PMG) katika kutoa majibu ya ripoti nilizozitoa na kuandaa mpango kazi wa utekelezaji wa mapendekezo hayo kama ilivyoelezewa kwa undani hapa chini:

2.1 Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukaguzi wa Miaka Iliyopita Yanayohusu Ripoti Kuu za Mwaka za CAG

Kifungu cha 40 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418 kinanitaka kujumuisha katika Ripoti ya Mwaka ya Ukaguzi hali ya utekelezaji wa mpango kazi uliotayarishwa na Maafisa Masuuli na kujumuishwa pamoja na Mlipaji Mkoo wa Serikali (PMG). Katika kuzingatia Kanuni tajwa hapo juu, Serikali kuitia Mlipaji Mkoo wa Serikali (PMG), iliwasilisha taarifa ya utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa kwenye ripoti ya Ukaguzi kwa Mwaka wa Fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2020. Katika ripoti yangu ya mwaka jana 2019/20, nilitoa mapendekezo 205 ambayo yanajumuisha mapendekezo 21 ya ukaguzi maalumu. Kati ya mapendekezo 205 ambayo hayajakamilika, Serikali kuitia PMG, iliwasilisha kwangu taarifa ya utekelezaji kuhusu mapendekezo yaliyotolewa katika ripoti yangu ya mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2020. Mlipaji mkoo wa Serikali amewasilisha ripoti ya utekelezaji wa mapendekezo 60 kuitia barua yenye Kumbu.Na.CHA.114/474/01/84 ya tarehe 30 Juni 2021. Kati ya mapendekezo 60 yaliyojibiwa, 3(5%) yametekelizwa, 48(80%) utekelezaji unaendelea, 8(13%) bado hayajatekelezwa na pendelezo 1(2%) lilifutwa kutokana na kuitwa na wakati.

Tathmini iliyofanyika katika utekelezaji wa mapendekezo yangu kwa miaka mitatu iliyopita inaonesha kuwa kati ya mapendekezo 275 ya ukaguzi yaliyotolewa, mapendekezo 11(4%) yalitekelezwa kikamilifu, 163(59%) utekelezaji unaendelea, 79 (29%) hayakutekelezwa 16(6%) yalifutwa kutokana na kuitwa na wakati na mapendekezo 6(2%) yalirudiwa. Maelezo ya hali ya utekelezaji yameoneshwa katika **Kiambatisho Na. VI** na **Kielelezo Na. 1** hapa chini;

Kielelezo Na. 1: Uwasilishaji wa Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo kwenye Ripoti za Mwaka za CAG

Chanzo: Majibu ya PMG ya ripoti ya mwaka 2019/20

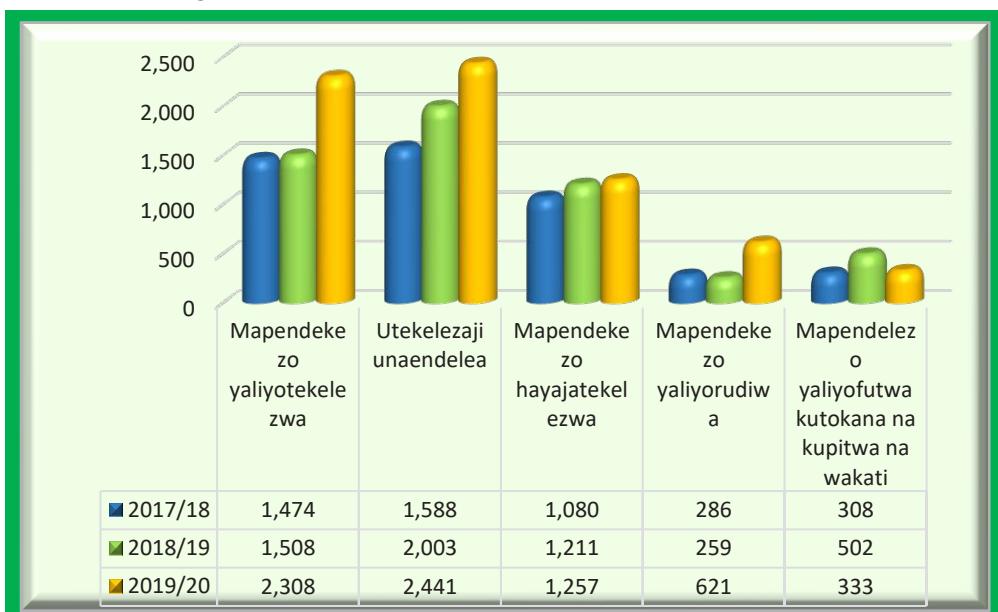
Ucheleweshaji wa utekelezaji wa mapendekezo yangu unamaanisha kuwa kasoro zilizobainika hazijashughulikiwa kikamilifu na kuna uwezekano wa kujirudia kutokana na kwamba wizara,idara na wakala za Serikali zinakabiliwa na udhaifu uliobainishwa.

2.2 Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukaguzi wa Miaka Iliyopita yaliyotolewa katika Ripoti za Ukaguzi Kuhusu Taasisi za Serikali Kuu

Katika kipindi cha Mwaka huu wa ukaguzi ninaoutolea taarifa, nilifuatilia utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi wa mwaka uliopita 2019/20 ambapo Taasisi 301 za Serikali kuu zilikuwa na jumla ya mapendekezo 6,960 yaliyotolewa kwa mwaka wa fedha 2019/20.

Aidha, mapitio zaidi yilibaini kuwa, kwa mwaka wa fedha ulioishia Juni 30 2021, kulikuwa na jumla ya mapendekezo 17,179 ya miaka iliyopita yalikuwa bado kutekelezwa. Kati ya hayo mapendekezo 5,290(31%) yalitekelezwa kikamilifu, 6,032 (35%) yapo katika hatua ya utekelezaji, 3,548 (21%) hayajatekelezwa na 1,143 (6%) yalifutwa kutokana na kuitwa na wakati na mapendekezo 1,166 (7%) yalirudiwa. Hali ya utekelezaji imeboreka kidogo. Maeleo ya hali ya utekelezaji wa mapendekezo haya imeoneshwa kwenye **Kielelezo Na. 2** hapa chini:

Kielelezo Na. 2: Uwasilishaji wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka iliyopita kwa Taasisi za Serikali Kuu

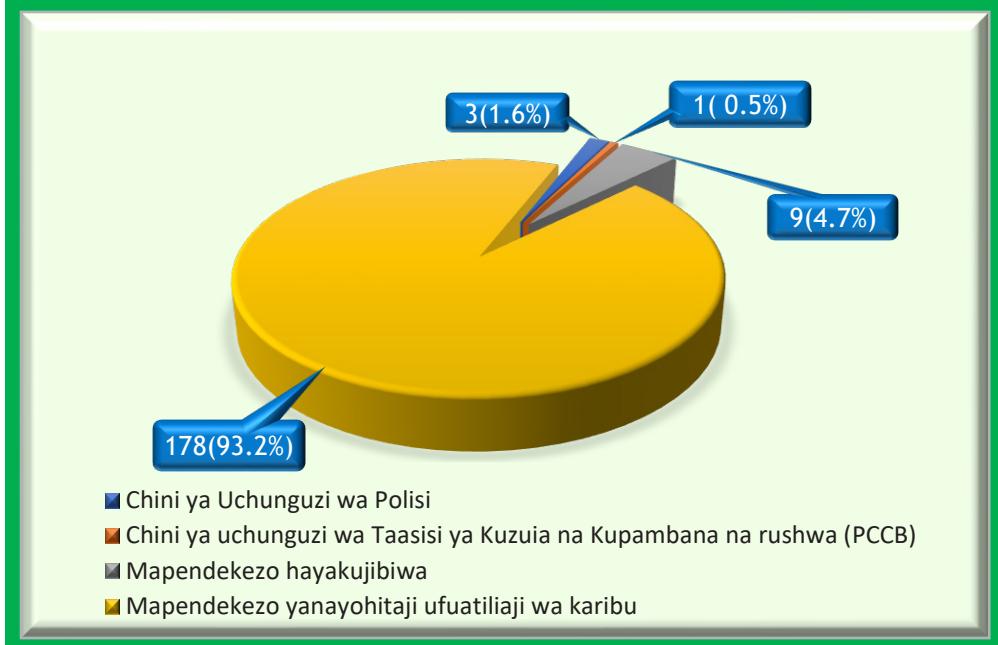
Chanzo: Ripoti za Taasisi za Serikali mwaka 2020/21

Aidha, tathmini iliyofanyika inaonesha kuwa kati ya mapendekezo 17,179 ambayo utekelezaji wake haujamilika; mapendekezo 191 hayajatekelezwa kwa zaidi ya miaka mitano iliyopita. Kati ya mapendekezo hayo, mapendekezo 8(4%) hayajatekelezwa kwa zaidi ya miaka kumi iliyopita. Aidha, uchambuzi wa kina ulibainisha kuwa kati ya mapendekezo 191 mapendekezo 3 (1.6%) bado yako chini ya uchunguzi wa polisi, wakati pendekezo 1 (0.5%) lipo chini ya uchunguzi wa TAKUKURU. Kwa upande mwingine, mapendekezo 9 (4.7%) hayajajibiwa na menejimenti za Taasisi husika na mapendekezo 178 (93.2%) ufuatiliaji wa karibu unahitajika kutoka kwa menejimenti husika. Hali ya utekelezaji wa mapendekezo hayo ilionesha kuwa, 128(67%) bado utekelezaji wake unaendelea na 63(33%)

---

hayajatekelezwa kabisa. Maelezo ya hali ya utekelezaji umeoneshwa kwenye Kielelezo hapa chini.

Kielelezo Na. 3: Mapendekezo ambayo hayajibowi kwa Zaidi ya Miaka Mitano.

Chanzo: Ripoti za Taasisi, Wizara na Wakala za Serikali Kuu Mwaka 2020/21

2.3 Hali ya Utekelezaji wa Maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC)

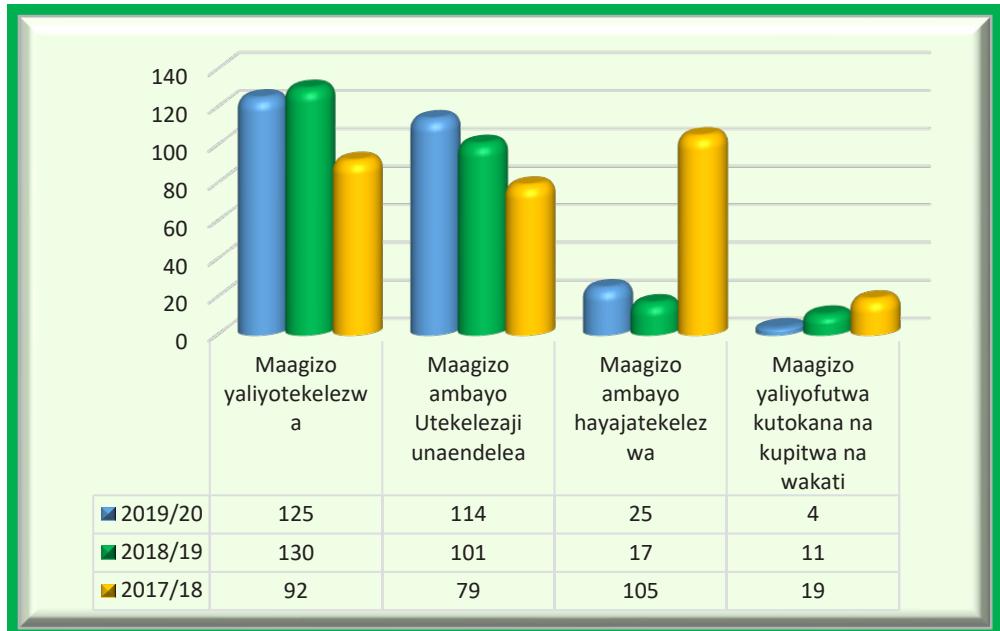
Kamati ya kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC) ndio chombo cha juu zaidi cha uangalizi kwa Taasisi, Wizara na Idara za Serikali Kuu (MDAs), kulingana na Kanuni ya 14 ya kanuni za Kudumu za Bunge toleo lililorekebishwa Januari 2020. Majukumu ya Kamati hii yameelezewa kwa undani chini ya kanuni ya 14 ya toleo la nane la kanuni za Kudumu za Bunge. Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) ni muhimu kwani hutoa taarifa za kazi za Kamati ya PAC.

Ninatambua juhudzi za PAC, katika kuchukua hatua zinazofaa kuhusu utekelezaji wa mapendekezo yanayotokana na ripoti zangu za ukaguzi na kufanya majukumu yangu ya kisheria kuwa ya manufaa.

Katika uchambuzi kuhusu utekelezaji wa maagizo ya PAC ya mwaka 2019/20 nilibaini kuwa maagizo 822 yaliyotolewa na PAC. Kati ya maagizo hayo yaliyotolewa; 347 (42%) yalitekelezwa kikamilifu, 294 (36%) utekelezaji

unaendelea, 147 (18%) hayakutekelezwa na 34 (4%) yalifutwa kutokana na kuitwa na wakati. Maelezo ya hali ya utekelezaji wa maagizo haya yameoneshwa katika **Kielelezo Na. 4** hapa chini.

Kielelezo Na. 4: Uwasilishaji wa Hali ya Utekelezaji wa Maagizo ya PAC

Chanzo: Barua za mapungufu za ukaguzi miaka ya 2017/18-2019/20

2.4 Utekelezaji wa Mapendekezo Yanayohusu Ukaguzi Maalumu

Kifungu cha 29 (2) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418, kinalezea kuwa Mdhhibit na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG), akiombwa na mtu yeyote, Taasisi, Mamlaka za Umma, Wizara, Idara, Wakala, mamlaka za Serikali za Mitaa na vyombo vingine, anaweza kufanya ukaguzi maalumu. Hata hivyo, kupitia Kanuni ya 79 (1) ya Kanuni ya ukaguzi wa Umma ya mwaka, 2009 CAG akiwa na sababu za msingi hatalazimika kukubali ombi hilo na pia Kanuni ya 80 (2) inamruhusu kurekebisha mawanda ya ukaguzi kama atakavyoona inafaa ili kuwa na tija zaidi.

Kwa kipindi cha miaka minne (2016/17 hadi 2019/20), nimefanya kaguzi maalumu 36. Kati ya kaguzi maalumu 36 zilizofanyika, saba ziliombwa na TAKUKURU ambazo mapendekezo yake hayakuripotiwa katika ripoti yangu. Kwa hivyo, sijaripoti ufuatiliaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo hayo. Nimefuatilia hali ya utekelezaji wa kaguzi maalumu 29 zilizobaki na

ilione kana kuwa mapendekezo 69 yalikuwa katika hatua ya utekelezaji kama inavyooneshwa katika **Kiambatisho Na. VII** na **Kielelezo Na. 5** hapa chini.

Kielelezo Na. 5: Idadi ya Kaguzi Maalumu Zilizofanyika kwa Miaka Minne Iliyopita.

Chanzo: Ripoti za Taasisi za Serikali Kuu 2016/17- 2019/20

Ucheleweshwaji wa utekelezaji wa mapendekezo niliyoyatoa kuitia Kaguzi maalumu nilizofanya unaashiria kuwa, kasoro zilizobainika katika maeneo hayo hazijashughulikiwa na kuna uwezekano wa kuendelea kuwepo hatari ya udanganyifu, ukosefu wa ufanisi na kushindwa kutekeleza majukumu yao kwa weledi na kwa wakati.

Katika suala hili, menejimenti inashauriwa kutekeleza mapendekezo ya ukaguzi ambayo hayajatekelezwa, ili kutatua udhaifu ulioonekana kwa kushughulikia mzizi wa tatizo husika ili kupunguza au kuondoa kabisa madhaifu hayo kwa wakati ujao.

SURA YA TATU

TATHMINI YA MIFUMO YA UDHIBITI WA NDANI, USIMAMIZI WA VIHATARISHI NA UTAWALA BORA

3.0 Utangulizi

Sura hii inaangazia matokeo ya ukaguzi kutoka Serikali Kuu kuhusiana na vipengele mbalimbali vya udhibiti wa mifumo ya ndani ikiwemo; utendaji wa kamati za ukaguzi, utendaji kazi wa ukaguzi wa ndani, mchakato wa tathmini ya vihatarishi, uzuiaji na udhibiti wa ubadhirifu pamoja na masuala ya Utawala bora.

3.1 Utawala Bora

Kulingana na Mwongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kuimariswa Mifumo ya Udhibiti wa Ndani katika taasisi za Umma wa, Desemba 2014, unafafanua kwamba utawala bora ni seti ya mifumo, kanuni na michakato ya usimamizi wa taasisi. Hutoa miongozo ya jinsi taasisi inaweza kuelekezwa au kudhibitiwa. Utawala bora unaweza kutimiza malengo yake ya kuongeza thamani ya taasisi na kuwanufaisha washikadau wote kwa muda mrefu.

Hivyo basi, nilifanya taratibu husika za ukaguzi ili kutathmini ufanisi wa udhibiti wa mifumo ya ndani inayohusu uendeshaji wa shughuli za Serikali pamoja na mifumo ya utawala iliyoanzishwa ikiwa ni pamoja na kuwepo kwa bodi za wakurugenzi zenye kutekeleza majukumu yao na kubaini mapungufu yafuatao:

3.1.1 Kutokuandaliwa kwa Bajeti na Mpango wa Uendeshaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano (Mkongo)

Mwaka 2004, Serikali kupitia Wizara ya Mawasiliano na Uchukuzi (Wizara) ilichukua hatua ya kutengeneza Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ambao ulikabidhiwa kwa Kampuni ya Mawasiliano ya Simu (TTCL) tarehe 7 Februari 2005 kwa ajili ya usimamizi wake. TTCL ilipewa majukumu ya kufanya matengenezo, upanuzi, na kuendeleza zaidi mkongo huo kwa niaba ya Wizara. Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021 mali za Mkongo zilikadiriwa kuwa na thamani ya Dola za Marekani 112,349,742, sawa na Sh. 258,284,473,871 huku mapato yatokanayo na mauzo ya huduma kwa mwaka wa fedha 2020/21 yalikuwa Dola za Marekani 12,592,041.33, sawa na Sh. 28,948,253,055.

Kifungu cha 9 cha mkataba wa usimamizi wa Mkongo kati ya Wizara na TTCL kinaitaka TTCL angalau siku 60 kabla ya siku ya kwanza ya kila mwaka wa mkataba, kuandaa na kuwasilisha Wizarani bajeti iliyopendekezwa kwa kipindi cha miaka mitatu ijayo au kipindi kilichobaki cha mkataba. Hata hivyo, ukaguzi wangu ulibaini kuwa katika kipindi hicho mpango wa bajeti ya uendeshaji kwa miaka mitatu hakuandaliwa kulingana na matakwa ya mkataba. Niligundua zaidi kuwa, hakukua na mpango mkakati ambao unaonesha malengo na muelekeo wa Mkongo pamoja na njia za kufikia malengo hayo kama inavyotakiwa na Kifungu Na. 13 cha mkataba.

Kwa maoni yangu kutokuwepo kwa bajeti na mpango wa uendeshaji wa Mkongo wa Taifa kumetokana na pande zote mbili kutofuata masharti ya mkataba.

Kwa kukosekana kwa taarifa hizo muhimu, kunapelekea kutokuwepo kwa mpangilio wa namna ambayo malengo ya muda mrefu yatafadhiwa na kufikiwa.

Ninapendekeza pande zote mbili kuzingatia masharti ya mkataba na kuhakikisha kuwa taarifa muhimu zinaandaliwa kwa ajili ya utekelezaji mzuri wa shughuli za Mkongo wa Taifa pamoja na kuzingatia masharti ya mkataba.

3.1.2 Kutoanzishwa kwa Bodi za Uongozi

Mwongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kuimarisha Mifumo ya Udhibiti wa Mifumo ya Ndani katika Taasisi za Umma wa Desemba 2014, unaeleza kuwa bodi ya uongozi ndiyo chombo cha juu cha uangalizi katika taasisi, ikiwa ni pamoja na bodi ya wakurugenzi, halmashauri au chombo chochote sawa na hicho. Bodi za uongozi zina jukumu muhimu katika kusimamia na kufanya maamuzi muhimu ya kimkakati. Kwa upande wa bodi za ushauri za wizara, kifungu cha 6 (1) cha Sheria ya Wakala za Serikali ya mwaka 1997 (GN. 83 ya 2003) kinamtaka Waziri mwenye dhamana kuunda bodi ya ushauri ya wizara, wakati huo kwa taasisi zingine, bodi zinaundwa kulingana na sheria za uanzishwaji wa mamlaka yao. (kama inayoonekana kwenye Jedwali Na. 4 hapa chini).

Nilipitia nyaraka za bodi za wizara na taasisi zake, sekretarieti za mikoa, wakala wa Serikali na taasisi nyingine mbali mbali za Serikali na kubaini

taasisi nne ambazo hazikuwa na bodi za usimamizi kwa kipindi cha miaka mitatu hadi mitano. Uchambuzi zaidi ulibaini kuwa ucheleweshaji wa uanzishaji na uteuzi wa wajumbe wa bodi ni chanzo cha kasoro hii. **Jedwali Na. 4** hapa chini linatoa muhtasari wa taasisi zilizopatikana na kasoro hii.

Jedwali Na. 4 Taasisi Zisizo na Bodi za Uongozi

Na.	Taasisi	Mapungufu Yaliyobainika	Mamlaka ya Uanzishaji
1.	Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	Hakuna Bodi ya Uongozi wa Tume kwa kipindi cha zaidi ya miaka mitano.	Sheria ya Uanzishaji wa ICTC (Establishment) cha 2015.
2.	Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Chato	Hakukua na Bodi ya Ushauri ya Hospitali.	Mwongozo wa Bodi ya Ushauri ya Hospitali ya Rufaa wa Juni, 2016.
3.	Kituo cha Mafunzo ya Uhifadhi wa Jamii	Hakukua na Bodi ya Ushauri ya Wizara.	Kifungu cha 6(1) cha Sheria ya Wakala ya mwaka 1997
4.	Mfuko wa Taifa wa Maji	Hakukua na bodi ya Mfuko tangu mwaka 2019.	Kifungu cha 58 (1) cha Sheria ya Maji na Usafi wa Mazingira, 2019

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Nina shaka kwamba ukosekanaji wa bodi hizo, unasababisha majukumu ya bodi husika kutotekelezwa kwa wakati na hivyo kusababisha ucheleweshaji wa maamuzi.

Ninapendekeza mamlaka zinazohusika ziteue wajumbe wa bodi na kuhakikisha kuwa, kunakuwa na bodi imara zinazotekeleza majukumu yake katika kusimamia shughuli za taasisi.

3.1.3 Uwepo wa Bodи Zilizomaliza Muda Wake

Kama ilivyoelezwa hapo juu, umuhimu wa kuwa na bodi za uongozi zilizo hai katika kuhakikisha kwamba zinatoa miongozo ya jinsi taasisi zinavyoweza kuendeshwa au kudhibitiwa, nilibaini pia kuwa muda wa bodi katika taasisi kumi umekwisha kwa kipindi cha hadi kufikia miaka mitano, lakini hakukuwa na uteuzi wa bodi mpya. **Jedwali Na. 5** hapa chini linatoa muhtasari wa taasisi zilizopatikana na kasoro hii.

Jedwali Na. 5 Taasisi zenye Bodi za Uongozi Zilizomaliza Muda Wake

Na.	Taasisi	Mapungufu Yaliyobainika	Mamlaka ya Uanzishaji
1.	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	Muda wa Bodi ya Wadhamini ulimalizika tangu tarehe 2 Juni 2014.	Kifungu cha 92(1) cha Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori ya mwaka 2009
2.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	Hakuna uteuzi wa wajumbe wapya wa Bodi ya ushauri ya Hospitali tangu kumalizika kwa muda wa Bodi nyininge.	Mwongozo wa Bodi ya ushauri ya hospitali za rufaa wa Juni, 2016.
3.	Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania	Tume ya Ushirika ilimaliza muda wake tangu tarehe 15 Agosti 2020.	Kifungu cha 7(1) cha Sheria ya Vyama vya Ushirika Na.6 ya mwaka 2013.
4.	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	Hakukuwa na uteuzi wa wajumbe wa bodi	Kifungu cha 3 (6) cha Sheria ya Taifa ya Umwagiliaji namba 5 ya mwaka 2013.
5.	Taasisi ya Kuthibiti ubora wa Mbegu Tanzania (TOSCI)	Kamati ya Usimamizi ilimaliza muda wake tangu 3 Mei 2021.	Kifungu cha 10 cha Sheria ya Mbegu ya mwaka 2003.
6.	Taasisi ya Mafunzo ya Ufugaji nyuki	Bodi ya Ushauri ya Taasisi ilimaliza muda wake tangu 11 Desemba 2020.	Mwongozo wa Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundji (NACTE), 2016.
7.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Bukoba	Bodi ya Hospitali ilimaliza muda wake tangu tarehe 11 Juni 2020.	Mwongozo wa Bodi ya ushauri ya hospitali za rufaa wa Juni, 2016.
8.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Geita	Bodi ya Hospitali ilimaliza muda wake tangu tarehe 18 Desemba 2019.	Mwongozo wa Bodi ya ushauri ya hospitali za rufaa wa Juni, 2016.
9.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Morogoro	Bodi ya hospitali ilimaliza muda wake tangu Januari 2020.	Mwongozo wa Bodi ya ushauri ya hospitali za rufaa wa Juni, 2016.
10.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Wa Simiyu	Bodi ya hospitali ilimaliza muda wake tangu Januari 2021.	Mwongozo wa Bodi ya ushauri ya hospitali za rufaa wa Juni, 2016.

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Aidha, nilibaini kuwa bodi mbili za uongozi zilizo hai zilishindwa kutimiza idadi ya vikao vinavyotakiwa kutoptana na kuwa na idadi kubwa ya wajumbe wa bodi ambao muda wao umekwisha na kupelekeea wajumbe waliobaki

kushindwa kutimiza akidi inayotakiwa ili kutekeleza majukumu ya bodi. Tazama **Jedwali Na. 6** hapa chini.

Jedwali Na. 6 Taasisi Zilizoshindwa Kufanya Mikutano ya Bodi

Na.	Taasisi	Mapungufu Yaliyobainika	Mamlaka ya Uanzishajji
1.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	Bodi ya Ushauri ya Hospitali ilifanya mikutano mmoja tu mnamo Agosti, 2020.	Aya ya 2.4 ya mwongozo wa Bodii ya Ushauri ya Hospitali za Rufaa wa Juni, 2016.
2.	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Kushindwa kwa Bodii (TANROADS Board) kufanya mikutano kwa robo mbili za mwaka.	Kifungu cha 3(1) katika jedwali la tano la Sheria ya Barabara namba 13 ya Aprili 2007.
3.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Musoma	Bodi ya Ushauri ya Hospitali ilifanya mikutano mmoja tu Januari, 2021.	Aya ya 2.4 ya Mwongozo wa Bodii ya Ushauri ya Hospitali za Rufaa wa Juni, 2016.

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Ninahusisha mapungufu haya na ucheleweshaji wa teuzi wa wajumbe wa bodi pamoja na mapungufu ya menejimenti katika kuhakikisha kuwa bodi zinafanya mikutano yake kwa mujibu wa sheria.

Ni maoni yangu kwamba kukosekana kwa bodi zilizo hai kunaweza kusababisha ucheleweshaji katika kufanya maamuzi ya kimkakati. Kadhalika, utekelezaji wa majukumu ya bodi kuitia bodi iliyomaliza muda wake kunaweza kusababisha kushindwa kuwawajibisha kwa maamuzi yao.

Ninapendekeza mamlaka zinazohusika kuanza taratibu za uteuzi wa wajumbe pindi muda unapoelekea kumalizika ili kuhakikisha uwepo wa bodi kwa ajili ya kusimamia shughuli za Serikali.

3.1.4 Mapungufu katika Utekelezaji wa Mpango Mikakati ya Miaka Mitano

Mpango mkakati ni dira inayoelezea jinsi taasisi itakavyotekeliza mkakati uliochaguliwa na inaelezea mwelekeo na malengo ya taasisi katika kipindi fulani cha muda na jinsi ya kufikia malengo hayo. Mpango mkakati unaelezea shughuli zinazofanywa na taasisi na wapi inataka kufikia. Unaweka vipaumbele, mahitaji ya rasilimali, na kuimarisha utendaji ili kuhakikisha kuwa wafanyakazi na wadau wengine wanafanya kazi kwa lengo

---

moja na jinsi watachangia katika malengo ya kitaifa ya muda mrefu na ajenda za maendeleo.

Taasisi za Serikali zimekuwa zikitekeleza mipango yao ya kimkakati kwa vipindi tofauti. Hata hivyo, katika mwaka wa fedha 2020/21, mipango ya kimkakati ilioanzia mwaka 2016/17 hadi 2020/21 ilifikia kikomo, huku mingine ikiwa katika hatua tofauti za utekelezaji.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, nilifanya tathmini ya uwepo na utekelezaji wa mipango mkakati ambayo imefika mwisho na ile ambayo inakaribia kukamilika. Nilibaini kuwa taasisi moja ambayo mpango mkakati wake ulimalizika mwaka 2020/21 haikuandaa ripoti ya utekelezaji na taasisi moja ikiwa na kasi ndogo katika utekelezaji wa malengo iliyojiwekea. Niligundua pia, taasisi nyingine tano zimekua zikifanya kazi pasipokuwa na mipango mkakati kama ilivyo katika **Jedwali Na. 7** hapa chini.

Jedwali Na. 7: Taasisi zenye Mapungufu katika Utekelezaji wa Mipango Mkakati

S/N	Kundi	Taasisi	Mapungufu yaliyobainika
1.	Fungu 46	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	<ul style="list-style-type: none"> Hakukua na mpango mkakati mpya tangu kumalizika kwa mpango wa 2016/17 hadi 2020/21. Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango Mkakati wa mwaka 2016/17-2020/21 haikuandaliwa.
2.	Hosiptali za Rufaa	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Katavi	Hospitali inafanya kazi bila mpango mkakati tangu kumalizika kwa mpango wa 2015/16-2019/20.
3.	Hosiptali za Rufaa	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Sokoine	Hospitali hiyo inafanya kazi bila mpango mkakati tangu kumalizika kwake mwaka 2019/2020.
4.	Hosiptali za Rufaa	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Tabora	Hospitali hiyo inafanya kazi bila mpango mkakati tangu kumalizika kwake mwezi Juni 2020.
5.	Sekretarieti ya Mkoa	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma inafanya kazi chini ya mkakati ulioisha muda wake. Mpango huo ulimalizika tarehe 30 Juni 2021.
6.	Taasisi nyingine	Baraza la Wazee wa Afya ya Jadi na Mbadala (TAHPC)	Kasi ndogo katika utekelezaji wa malengo yaliyokusudiwa; <ul style="list-style-type: none"> Kati ya usajili wa miaka mitano wa 47,000, usajili wa 17,121 tu umefanywa sawa na asilimi 36.

S/N	Kundi	Taasisi	Mapungufu yaliyobainika
			<ul style="list-style-type: none"> • Kushindwa kuandikisha asilimia 75 ya THPs 30,121 mpaka kufikia Juni 2021, ni asilimia 1 tu imefikiwa.

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Udhaifu wa menejimenti katika kutathmini utekelezaji na maandalizi ya mipango mipya ya kimkakati kwa wakati yamesababisha mapungufu haya.

Kutokuwepo kwa mpango mkakati kunaashiria kuwa utekelezaji wa shughuli zinazolenga kufikia malengo ya taasisi ya muda mrefu hautaweza kuongozwa vizuri. Vivyo hivyo, kushindwa kuripoti juu ya utekelezaji wa mpango mkakati uliomalizika kunaweza kuathiri tathimini ya utekelezaji.

Ninapendekeza menejimenti kuharakisha mchakato wa kuunda na kutekeleza mipango mikakati mipya pamoja na kutoa ripoti juu ya tathmini ya utendaji wa mipango iliyotangulia. Pia, menejimenti zinazohusika zinashauriwa kuweka malengo halisi ambayo yanaweza kutekelezwa ndani ya muda uliopangwa.

3.2 Kutokuanzishwa kwa Baraza la Taifa la Ushauri wa Elimu

Muundo wa Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ambao ulipitishwa mnamo tarehe 7 Julai 2018 unaonesha uwepo wa baraza la Kitaifa la Ushauri wa Elimu. Pia, Kifungu cha 6 cha Sheria ya Elimu Na.6 Sura ya 353 ya mwaka 1978 (iliyorekebishwa mwaka 2002) inazungumzia uanzishwaji wa Baraza la Ushauri wa Elimu kwamba, Waziri, kwa kuchapisha kwenye gazeti la Serikali, ataanzisha Baraza la Ushauri wa Elimu ambalo litakuwa na idadi atakavyoamua.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, Baraza la taifa la ushauri wa elimu bado halijaanzishwa tangu kuitishwa kwa muundo huo, kwa hivyo halikufanya kazi kwa mwaka nilioukagua. Kwa maoni yangu ukiukwaji wa takwa la Sheria ya Elimu kumechangia suala hili.

Kukosekana kwa baraza la ushauri kunasababisha ukosefu wa chombo cha kumshauri Waziri juu ya maswala yanayohusu utekelezaji wa sera za kitaifa za maswala yanayohusu elimu.

Ninapendekeza kwamba Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ihakikishe kuwa Baraza la Ushauri wa Elimu linaanzishwa na kufanya kazi yake kama ilivyoelekezwa na Sheria ya Elimu.

3.3 Suala la Kodi la Muda Mrefu Lisilotatuliwa Kati ya Wizara ya Kilimo na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kwa vifaa vyenye thamani ya Dola za Marekani 50,186.64 sawa na Sh. 115.38 Milioni.

Tarehe 9 Januari 2013, kupitia Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania (TARI), Wizara ya Kilimo na mradi wa Bill na Melinda Gates zilisaini mkataba wa ufadhili wa dola za Marekani 6,837,744, sawa na Sh. 15,719,511,908 (kwa kiwango cha ubadilishaji cha benki kuu tarehe 30 Juni 2021). Moja ya malengo ya makubaliano hayo ni kuwezesha maabara ya kupimia virusi katika eneo la TARI Miocene. Msaada huo uliweza kununua samani za maabara kutoka Sachem International-UK zenye thamani ya dola za Marekani 50,186.64 sawa na Sh. 115,375,698 na kupokelewa katika bandari ya Dar es Salaam tangu Januari 2018.

Hata hivyo, nilibaini kuwa hadi nafanya ukaguzi huu mnamo Septemba 2021, vifaa hivi vilikuwa bado havijaruhusiwa kutoka bandarini kutokana na masuala ya kodi. Wizara iliomba msamaha wa kodi kutoka TRA bila mafanikio.

Kwa maoni yangu, thamani ya fedha ya ufadhili huu haikuweza kupatikana kutokana na kuchelewa kutolewa kwa vifaa hivi. Zaidi ya hayo, kunaweza kusababisha uchakavu wa vifaa hivi.

Ninapendekeza Wizara ya Kilimo kwa kushirikiana na TRA na Wizara ya Fedha na Mipango kutafuta namna bora ya kutatua suala hilo ili vifaa vitolewe bandarini na kutumika kwa malengo yaliyokusudiwa.

3.4 Udhhibit wa Mifumo ya Ndani

Udhhibit wa mifumo ya ndani umefanuliwa chini ya Aya ya 2.2 ya Muongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kuimarisha Mifumo ya Udhhibit wa Mifumo ya Ndani katika taasisi za Umma ya Desemba 2014 kama mchakato muhimu unaotumiwa na menejimenti za taasisi na umeundwa kushughulikia vihatarishi na kutoa hakikisho kwamba katika kutekeleza dhamira ya taasisi, malengo yafuatayo yanafikiwa: Utekelezaji wa utendaji unaofuata utaratibu, maadili, kiuchumi, ufanisi na ufasaa, kutimiza wajibu wa uwajibikaji, kuzingatia sheria na kanuni zinazotumika, kulinda rasilimali

---

dhidi ya ubadhirifu, matumizi mabaya na uharibifu. Udhibiti wa mifumo ya ndani, mfumo wa usimamizi wa vihatarishi na utawala bora huhakikisha utendaji kazi thabiti na wa uaminifu unaoweza kusababisha utoaji wa huduma bora, matumizi bora ya rasilimali, usimamizi bora wa miradi na kukuza shughuli za Serikali.

Kanuni ya 11 (3) (d) ya Kanuni za Fedha za Umma, 2001 inamtaka kila Afisa Masuuli kuanzisha na kudumisha mfumo madhubuti wa udhibiti wa mifumo ya ndani wa shughuli za fedha na zenye kufanana na hizo anazozisimamia na inapowezekana kuunda kitengo cha ukaguzi wa ndani ambacho kitawajibika kwake kwa kaguzi za mara kwa mara dhidi ya ufuatwaji wa mifumo ya udhibiti wa ndani.

Wakati wa kupanga na kufanya ukaguzi wangu, mifumo ya udhibiti wa ndani dhidi ya utayarishaji na uwasilishaji wa taarifa za fedha ilizingatiwa ili kubuni taratibu na hatua za ukaguzi ambazo zinatafaa katika mazingira husika, lakini si kutoa hati juu ya ufanisi wa udhibiti huu. Hata hivyo, katika kupitia mifumo ya udhibiti wa ndani nilibaini mapungufu yafuatayo:

3.4.1 Mapungufu katika Mgawanyo wa Majukumu juu ya Usimamizi wa Fedha za Mfuko wa Taifa wa Maji

Kanuni ya 10 (2) ya Kanuni za Mfuko wa Taifa wa Maji za mwaka 2019 inaitaka Bodi kusimamia malipo na matumizi ya fedha kutoka kwenye mfuko. Imeelezwa zaidi kuwa utoaji na matumizi ya fedha kutoka kwenye mfuko hautafanyika bila idhini ya Bodi. Katika mwaka wa fedha 2020/21 mfuko ulipokea Sh. 168,659,162,029 kutoka Wizara ya Fedha na Mipango (Hazina) kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maji.

Hata hivyo, nilibaini kuwa Katibu Mkuu Wizara ya Maji aliidhinisha utoaji wa fedha hizo kwa mujibu wa kifungu cha 54 cha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 (kama ilivyorekebishwa na kifungu cha 39 cha Sheria zilizoandikwa (Miscellaneous Amendments) ya mwaka 2019, kinachomtaka Katibu Mkuu wa Wizara yenye dhamana kutekeleza majukumu ya Bodi kwa kipindi cha mpaka miezi kumi na miwili pale Bodi inapokosekana. Ni maoni yangu kwamba, Wizara ya Maji ikiwa ni moja ya mdau kwenye utekelezaji wa miradi ya maji inastahili kupokea fedha kutoka kwenye mfuko ambaa Wizara hiyo ndio inafanya majukumu ya kuidhinisha malipo hayo. Nilibaini kuwa hili limesababishwa na kutokuwepo kwa bodi ya Mfuko tangu mwaka 2019.

Kwa maoni yangu, Wizara ya Maji ikiwa ni mshirika mmojawapo wa utekelezaji wa miradi ya maji, haiwezi kujihidhinishia malipo yake kwa kuwa inasababisha mgongano wa maslahi. Pia, nina shaka juu ya kusimamia uwajibikaji katika fedha hizo kwa kukosekana kwa Bodi hiyo.

Naishauri menejimenti ya mfuko kwamba, kwa kushirikiana na wizara ya maji pamoja na mamlaka husika kuhakikisha Bodi ya Mfuko wa Taifa wa Maji inaanizishwa.

3.4.2 Kutokuwepo kwa Rejista ya Akaunti ya Mirathi

Kanuni ya 131(1) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001(Toleo la mwaka 2004), inahitaji kiasi kilichopo kwenye akaunti moja moja za amana mwishoni mwa mwaka wa fedha kuorodheshwa na kufanyiwa usuluuhisho na salio lililopo kwenye akaunti husika za udhibiti.

Wakati wa ukaguzi wa Mahakama, nilibaini kuwa, hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, Mahakama kama msimamizi wa mirathi, ilikuwa na jumla wa Sh. 26,656,717,909.04 katika akaunti ya mirathi iliyopo Benki Kuu. Hata hivyo, hakukua na rejista inayoonesha orodha ya wanufaika wa kiasi hicho; hivyo, usuluuhishi wa rejista na akaunti ya benki haukuweza kufanyika kama inavyotakiwa na kanuni za fedha. Matokeo yake, ilikuwa vigumu kujua wanufaika wa fedha hizo za mirathi. Kutokana na hilo, ni maoni yangu kwamba menejimenti imekua na mapungufu katika usimamizi wa fedha za mirathi zilizo chini ya uangalizi wa Mahakama. Niligundua kuwa ukosefu wa sheria na kanuni sahihi za usimamizi wa fedha hizo ni sababu ya mapungufu haya.

Kwa kukosekana kwa usimamizi sahihi wa fedha hizi za mirathi, kunaziweka fedha hizo katika hatari za kutumiwa vibaya au akaunti hiyo kutumika kufanya miamala isiyoendana na lengo na madhumuni husika.

Nashauri Mtendaji Mkuu wa Mahakama kuhakikisha kwamba; kuna sheria na miongozo ya kifedha itakayoelekeza usimamizi wa fedha za mirathi na kuanzisha rejista mtandao ambayo itasajili wanufaika wote wa fedha hizo.

3.4.3 Mapungufu katika Uendeshaji Akaunti za Amana katika Ofisi za Hazina Ndogo

Kanuni ya 162 (1) ya Kanuni za Fedha za Umma za 2001 inataka kiasi cha kila akaunti ya benki kama inavyooneshwu kwenye taarifa ya benki zisuluuhishwe na kiasi cha kitabu cha fedha angalau kila mwezi na taarifa hiyo ya usuluhishi kurekodiwa na kuhifadhiwa. Wakati wa mapitio ya hesabu za hazina ndogo za Idara ya Mhasibu Mkuu (Fungu 23), nilibaini mapungufu mbalimbali, kama yalivyoolezwa hapa chini:

a) Miamala ya Muda Mrefu ambayo Haijasuluuhishwa katika Taarifa za Usuluhisi wa Kibenki za Sh. Bilioni 3.62

Miongoni mwa majukumu ya ofisi ndogo za hazina ni kufanya usuluhishi wa kibenki wa akaunti zote na kuwasilisha ripoti kwa vitengo vyta usuluhishi makao makuu.

Nilipitia taarifa za usuluhishi wa kibenki kwa akaunti za amana katika kila ofisi ya hazina ndogo na kugundua miamala yenye thamani ya Sh. Bilioni 3.62 ambayo haijasuluuhishwa kwa muda mrefu hadi kufikia 30 Juni 2021. Jedwali Na. 8 hapa chini linaleza kwa kifupi na maelezo ya kina yanapatikana katika **Kiambatisho Na. VIII.**

Jedwali Na. 8: Miamala ya Muda Mrefu Ambayo Haijasuluishwa

Na	Vipengee Visivyosuluuhishwa	Ndani ya Mwaka Mmoja (Sh.)	Zaidi ya Mwaka Mmoja (Sh.)	Jumla (Sh.)
1	Zimepokelewa benki lakini bado katika kitabu cha fedha	1,299,819,943	-	1,299,819,943
2	Malipo katika benki lakini bado katika kitabu cha fedha	168,956,679	57,324,492	226,281,171
3	Zimepokelewa katika kitabu cha fedha lakini bado hazijapokelewa benki	162,071,308	-	162,071,308
4	Malipo katika kitabu cha fedha lakini bado hayajapita katika benki	1,927,077,004	-	1,927,077,004
	Jumla	3,557,924,934	57,324,492	3,615,249,426

Chanzo: Taarifa za Usuluishi

Ninahusisha tatizo hili na mapungufu katika ufuutiliaji na uandaaji wa taarifa za usuluhishi kwa wakati.

Miamala ambayo hajafanyiwa usuluuhishi katika taarifa hizo inaweza kuficha makosa, pia kusababisha kutokuwa na imani na kiasi cha salio ambacho kinaripotiwa katika akaunti hyo.

b) Wawekaji Fedha Wasiojulikana katika Taarifa za Usuluuhishi Akaunti za Amana Sh.453.68 Milioni

Ukaguzi wangu wa akaunti na rejista za amana katika ofisi tatu za Hazina Ndogo ulibaini kuwa, hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, kiasi cha Sh. Milioni 453.68 kiliwekwa kwenye akaunti za hazina ndogo bila kutambua wawekaji wa fedha hizo. Mpaka kufikia mwezi Oktoba 2021 wakati wa ukaguzi huu wawekaji wa fedha hizo walikua bado hawajafahamika. Kwa maoni yangu, hii imechangiwa na uwekaji wa fedha katika akaunti za hazina bila kutoa taarifa. Orodha ya kina ya miamala hiyo katika vitabu vya Hazina Ndogo ambayo haijasuluuhishwa ipo katika **Jedwali Na. 9** hapa chini.

Jedwali Na. 9: Amana Zisizojulikana

Ofisi ya Hazina	Namba ya Akaunti	Tarehe ya Uwekaji Amana	Kiasi (Sh.)
Katavi	9921169729	Haijatambuliwa	67,006,226.86
Kigoma	9921169741	Mei 2018 - Juni 2020	319,474,445.62
Pwani	9921169727	Haijatambuliwa	67,203,704.71
Jumla			453,684,377.19

Chanzo: Taarifa za Usuluuhishi wa Kibenki

Uchelewaji wa utambuzi wa waweka amana unaweza kuathiri ufanyaji wa maamuzi na usimamizi. Kadhalika, fedha zilizowekwa zinaweza kuwa kwenye hatari ya kutumiwa vibaya.

Ninapendekeza Afisa Masuuli achunguze na kuhakikisha kwamba masuala ambayo hayajasuluuhishwa yanafanyiwa kazi na kusuluuhishwa. Vivyo hivyo, kutoa elimu kwa wadau wote juu ya utoaji wa taarifa pindi wanapoweka fedha katika akaunti za hazina ndogo.

3.4.4 Kutokuwepo kwa Miongozo ya Usimamizi na Udhibiti wa Mifumo ya Ndani

Miongozo za udhibiti imefafanuliwa katika aya ya 3.5 ya Miongozo ya Wizara ya Fedha na Mipango ya Kuimarisha Mifumo ya Udhibiti wa Mifumo ya Ndani katika Taasisi ya Umma ya Desemba 2014 kama sera na taratibu zilizoundwa kubainisha na kupunguza vihatarishi ili kufikia malengo ya mifumo ya

udhibiti wa ndani. Inajumuisha miongozo ya utaratibu wa udhibiti wa mifumo ya ndani, ambayo inaweza kujumuisha miongozo ya fedha na usimamizi au miongozo ya uendeshaji wa shughuli. Kanuni ya 11 (2) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya 2001 inataka Maafisa Masuuli wa Wizara, Wakala za Serikali na Taasisi nyingine kuanzisha na kudumisha mfumo madhubuti wa udhibiti wa mifumo ya ndani dhidi ya shughuli za kifedha na zinazohusiana.

Hata hivyo, ukaguzi wangu katika taasisi za Serikali ulibaini kuwa taasisi tatu hazikutayarisha miongozo ya utaratibu wa usimamizi wa shughuli za ndani, ikiwa ni pamoja na kanuni na sheria za fedha zilizoandikwa pamoja na miongozo ya uendeshaji wa shughuli za kila siku. Wakati huo huo, niligundua kuwa taasisi nyingine tatu hazitumii Mfumo Jumuishi wa Usimamizi wa Fedha (MUSE), hivyo kunaiweka taasisi katika hatari kubwa ya makosa ya kibinadamu wakati wa unadaaji wa taarifa za kifedha. Orodha ya kina imetolewa katika **Jedwali Na. 10** hapa chini.

Jedwali Na. 10: Kutokuwepo kwa Miongozo ya Utaratibu wa Udhibiti wa Mifumo ya Ndani

Na	Taasisi	Kundi	Mapungufu Yaliyoonekana
1.	Shule ya Sekondari Kawawa JKT	Taasisi nyingine	Kukosekana kwa taratibu na miongozo ya Uhasibu.
2.	Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Bunda	Taasisi nyingine	Mamlaka haina sheria na kanuni za fedha
3.	Kituo cha Gemological Tanzania (TGC)	Taasisi nyingine	Ukosefu wa Sera za Fedha na miongozo ya kihasibu.
4.	SUMA JKT	Taasisi nyingine	Kukosekana kwa mfumo wa shughuli za kihasibu.
5.	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu	Taasisi nyingine	Kukosekana kwa mfumo wa shughuli za kihasibu.
6.	Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Mpwapwa	Taasisi nyingine	Kukosekana kwa mfumo wa shughuli za kihasibu.

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Kwa kukosekana kwa taratibu bora na mfumo mzuri wa uendeshaji uliowekwa, taratibu zinaweza kukiukwa na menejimenti bila kujuu. Vivyo hivyo, inaleta mashaka juu ya taarifa za kifedha zitakazotengenezwa bila mifumo mizuri.

Ninapendekeza menejimenti za taasisi husika kuanzisha na kuboresha mifumo iliyopo ili kuimarisha uendeshaji wa shughuli za kila siku na kudhibiti usimamizi wa rasilimali za umma.

3.4.5 Mapungufu Katika Utendaji Kazi wa Kamati za Ukaguzi

Muongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kamati za Ukaguzi katika Sekta ya Umma wa Desemba 2013 unafafanua kwamba, kamati ya Ukaguzi ni chombo maalum, chombo huru cha uangalizi na ushauri kinachoundwa ili kuititia na kutoa ushauri kwa menejimenti kuhusu udhibiti wa mifumo ya ndani, utawala na usimamizi wa vihatarishi katika sekta ya umma. Kanuni ya 30 ya kanuni za fedha za Umma, 2001 inahitaji kila Wizara na Idara ya Serikali au Sekretarieti ya mkoa kuunda kamati ya ukaguzi. Wajumbe na majukumu ya kamati yametolewa katika kanuni ya 31 na 32 kanuni za fedha za Umma, mtawalia.

Kamati hizo zina majukumu yafuatayo: kufanya mikutano ya robo mwaka; kuidhinisha mipango ya ukaguzi wa ndani, kuititia taarifa zote za ukaguzi wa ndani na nje; Kutoa ushauri kwa Afisa Masuuli juu ya hatua zinazopaswa kuchukuliwa juu ya mapendekezo yaliyotolewa na mkaguzi wa ndani pamoja na yale ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali na kuandaa taarifa za kila mwaka kuhusu utendaji wake.

Hata hivyo, wakati wa ukaguzi wangu, nilibaini mapungufu makubwa katika taasisi 18, ikiwa ni pamoja na wizara tano, sekretarieti mbili za mikoa (RS), hospitali nne za rufaa na taasisi nyingine saba. Mapungufu hayo ni pamoja na: kutoanzishwa kwa kamati za ukaguzi, kumalizika kwa muda wa wajumbe wa kamati za ukaguzi bila uteuzi wa wajumbe wapya, kutohakiki na kuitisha mipango ya ukaguzi wa ndani, kamati kutohakiki taarifa za fedha za taasisi husika, kutokufanyika kwa mikutano ya robo mwaka ya kamati na kutoandaa taarifa za utendaji wa kamati za mwisho wa mwaka.

Orodha ya kina ya taasisi zenyet mapungufu imeoneshwa katika **Kiambatisho Na. IX**, wakati mwenendo wa taasisi zenyet mapungufu katika utendaji kazi wa kamati za ukaguzi kwa kipindi cha miaka miwili 2019/20 na 2020/21 umeoneshawa katika **Kielelezo Na. 6**.

Kielelezo Na. 6: Mwenendo wa Taasisi Zenye Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za mwaka wa fedha 2020/21

Idadi ya taasisi zenye mapungufu imepunguwa kutoka taasisi 24 hadi 18 sawa na asilimia 25. Hii inaonesha uboreshaji katika kazi ya kamati ya ukaguzi ikilinganishwa na mwaka uliopita.

Kwa maoni yangu, kusuasua kwa menejimenti katika kuunda kamati madhubuti za ukaguzi na bajeti isiyotosheleza imepelekea mapungufu haya. Kwa kukosekana kwa kamati za ukaguzi zenye ufanisi, taasisi hizi zinaweza kukosa ushauri katika; maswala la kihasibu, udhibiti wa mifumo ya ndani, uzingatiaji wa sheria, maadili, masuala ya ukaguzi, na usimamizi wa vihatarishi.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wa taasisi zilizokaguliwa waanzishe kamati bora za ukaguzi na kutoa raslimali za kutosha ili kuwawezesha kutoa matokeo yanayotarajiwa.

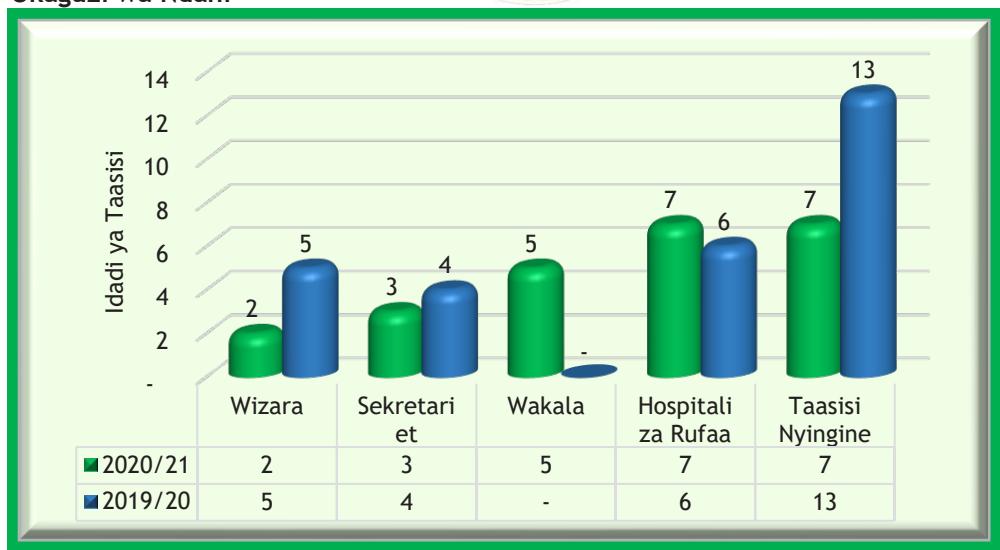
3.4.6 Tathmini juu ya Uwepo, Uhuru na Utendaji Kazi wa Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani

Muongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kuimarisha Udhibiti wa Mifumo ya Ndani katika Taasisi za Umma wa Desemba 2014 unaelezea kuwa vitengo vya ukaguzi wa ndani vinatoa uhakika na ushauri juu ya ufanisi wa mifumo ya udhibiti wa ndani ya taasisi za Serikali. Kanuni ya 28 (1) ya Kanuni za Fedha za Umma za 2001 inamtaka Afisa Masuuli kuanzisha kitengo

cha ukaguzi wa ndani chenye ufanisi ili kutoa hakikisho juu ya ufanisi wa mifumo ya udhibiti wa ndani ya taasisi.

Hata hivyo, nilitathmini ufanisi wa vitengo vya ukaguzi wa ndani kwa taasisi na kugundua kuwa taasisi 24 zilikua na mapungufu mbalimbali, ambayo yanatia mashaka juu ya ufanisi wa kazi zao. Nilibaini kuwa; taasisi saba hazikuanzisha vitengo vya ukaguzi wa ndani, taasisi tisa hazikua na rasilimali fedha za kutosha kutekeleza majukumu yao, taasisi 13 hazikuwa na rasilimaliwatu wa kutosha, watumishi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani katika taasisi mbili hawakuwezesha kwa kupatiwa mafunzo elekezi ya kutosha na vitengo vya ukaguzi wa ndani katika taasisi tatu havikutekeleza majukumu yao kama ilivyopangwa. Hii inamaanisha kwamba majukumu ya kitengo cha ukaguzi wa ndani hayakutekelezwa ipasavyo ili kutoa uhakikisho kwamba mifumo ya udhibiti wa ndani na usimamizi wa vihatarishi unafanya kazi kwa ufanisi. Orodha ya kina iko katika **Kiambatisho Na. X**, lakini **Kielelezo Na. 7** hapa chini kinaonesha muhtasari na mwenendo wa taasisi zenyne mapungufu katika vitengo vyao vya ukaguzi wa ndani kwa miaka miwili ya, 2019/20 na 2020/21.

Kielelezo Na. 7: Mwenendo wa Taasisi zenyne Mapungufu katika Vitengo ya Ukaguzi wa Ndani

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Isipokuwa kwa Wakala za Serikali zenyne utendaji hafifu ikilinganishwa na mwaka jana, taasisi nne zenyne mapungufu zimepungua, sawa na asilimia

---

14%. Hii inaonesha maendeleo ya ujumla katika vitengo vya ukaguzi wa ndani.

Makosa yaliyobainika yalitokana na upungufu wa wafanyakazi katika kutekeleza majukumu ya vitengo pamoja na bajeti isiyotosheleza. Zaidi ya hayo, mapungufu ya menejimenti katika kuhakikisha kuwa vitengo vya ukaguzi wa ndani vinaanzishwa kama inavyotakiwa na kanuni za fedha.

Ni maoni yangu kwamba, kutokuwepo au kutokua na ufanisi katika ufanyaji kazi wa vitengo vya ukaguzi wa ndani kunanyima fursa taasisi kugundua mapungufu na ufanisi wa udhibiti wa mifumo ya ndani.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli kuanzisha vitengo vya ukaguzi wa ndani kwa ajili ya udhibiti wa mifumo ya ndani. Aidha, kuhakikisha vitengo vinawezeshwa vyema na vina wafanyakazi wakutosha katika utekelezaji wa majukumu yao na kutoa maoni juu ya mifumo ndani.

3.5 Tathmini ya Vihatarishi na Udanganyifu

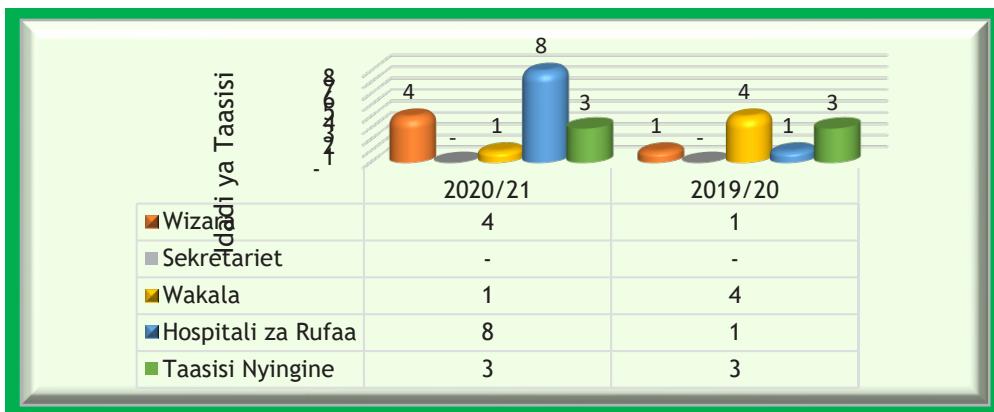
Kifungu cha 1.1.2 cha Mwongozo wa Wizara ya Fedha na Mipango wa Kuendeleza na Kutekeleza Mfumo wa Usimamizi wa vihatarishi Taasisi za Umma ya Desemba 2012 kinafafanua Usimamizi wa Vihatarishi kama mchakato wa kutambua, kutathmini, kusimamia, na kudhibiti matukio au hali zinazowezekana ili kutoa uhakikisho unaofaa kuhusu kufanikiwa kwa malengo ya taasisi. Ni mpango wa kuongeza fursa kwa kupunguza vihatarishi, na kuongeza uwezekano wa kufikia malengo. Waraka Na. 12 wa mwaka 2013 wa Wizara ya Fedha na Mipango unawataka Maafisa Masuuli wote kuanzisha na kutekeleza utaratibu madhubuti wa usimamizi wa vihatarishi katika taasisi zao.

Nilitathmini ufanisi wa michakato ya usimamizi wa vihatarishi na ubadhirusi ndani ya taasisi za Serikali na kubaini taasisi 16 zenye mapungufu katika mchakato wa usimamizi wa vihatarishi. Mapungufu hayo ni pamoja na; taasisi nne zenye sera zilizopitwa na wakati, taasisi nne hazitunzi rejista za vihatarishi, taasisi saba hazikuanzisha kitengo cha udhibiti wa vihatarishi, na taasisi nyingine saba hazikuanzisha mfumo wa usimamizi wa vihatarishi. Pia, nilibaini taasisi tatu zenye mapungufu katika mchakato wa usimamizi wa vihatarishi vya ubadhirusi, ikiwa ni pamoja na kukosekana kwa taratibu za kutambua na kukabiliana na hatari za ubadhirusi na kutokuwepo kwa

rejista za usimamizi wa vihatarishi kama ilivyoelezwa katika **Kiambatisho Na. XI** ilihali

Kielelezo Na. 8 hapa chini kinaonyesha muhtasari na mwenendo wa Taasisi vyenye mapungufu katika mchakato wa usimamizi wa vihatarishi.

Kielelezo Na. 8: Mwelekeo wa Taasisi Zenye Mapungufu katika Usimamizi wa Vihatarishi

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Takwimu hapo juu inaonesha ongezeko la taasisi saba (78%) zenye mapungufu katika udhibiti wa vihatarishi. Hii inaonesha kuwa mapungufu bado yanaendelea.

Ni maoni yangu kwamba, mapungufu ya menejimenti katika kuhakikisha kuwa kuna mchakato uliowekwa vyema wa usimamizi wa vihatarishi na ubadhiifu ndani ya taasisi zao kulichangia dosari hizi. Inafaa kukumbuka kuwa, kukosekana kwa mchakato madhubuti wa usimamizi wa vihatarishi na ubadhirifu kunaweza kuathiri juhudzi za Serikali katika kufikia malengo yaliyokusudiwa.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wa taasisi zilizokaguliwa kuhakikisha kuwa taratibu za usimamizi wa vihatarishi zimeandikwa ili kutambua na kukabiliana na hatari. Zaidi ya hayo, wafanye mapitio ya mara kwa mara na tathmini ya mifumo ya usimamizi wa vihatarishi.

SURA YA NNE

UANDAAJI NA UTEKELEZWAJI WA BAJETI

4.0 Utangulizi

Sura hii ninaangazia maswala yanayohusiana na malengo makuu ya Serikali katika Bajeti ya mwaka wa fedha 2020/21 ili kutekeleza Mpango wa Taifa wa Maendeleo ya Miaka Mitano ulioanza mwaka wa Fedha 2016/17-2020/21 ambao ulizingatia kaulimbiu ya “Kukuza Uchumi wa Viwanda kwa mageuzi ya Kiuchumi na Maendeleo ya Watu” kwa kutekeleza vipaumbele muhimu ili kuchangia kasi ya utekelezwaji wa malengo ya kimkakati kama ilivyoolezwa katika Hotuba ya Bajeti ya Mwaka 2020/21. Maeneo muhimu ya kipaumbele ni kama inayooneshwa hapa chini³;

a) Utekelezaji wa Miradi Bora

Kutekeleza miradi ya kimkakati itakayochangia ukuaji wa uchumi, kutengeneza nafasi za kazi ili kupunguza umaskini, miradi hiyo inajumuisha; Mradi wa Umeme wa Maji wa Julius Nyerere, Ujenzi wa Reli ya Kisasa (SGR), kuimarisha utendaji wa Shirika la Ndege la Tanzania (ATCL) na kutoa mafunzo kwa wataalam wa ujuzi maalum kwa maendeleo ya viwanda na watu.

b) Maendeleo ya Watu

Kuboresha huduma za Maji safi ili kuwezesha ukuwaji wa Miji na Vijijini; Kujenga vituo vya afya, hospitali za wilaya, mikoa na rufaa; Kuweka vifaa vya kisasa vya matibabu katika hospitali zote maalum; Kuendelea kuimarisha utoaji wa elimu na mafunzo katika ngazi zote kwa kutoa elimu msingi bila malipo; kuboresha mafunzo ya ufundi; kuimarisha ukaguzi katika shule za msingi na sekondari, kuimarisha matumizi ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) katika Ajira na Mafuzo ya vitendo, ili kuongeza fursa za ajira pamoja na kuimarisha Mfuko wa Maendeleo ya Vijana; kuongeza upatikanaji wa mikopo kwa vikundi vya wanawake, vijana na watu wenye ulemavu.

---

³ Maelezo Zaidi ni kama ivyoelezwa katika hotuba ya Bajeti iliyowasilishwa Bungeni kwa mwaka wa Fedha 2020/2021; <http://www.mof.go.tz>

c) Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji

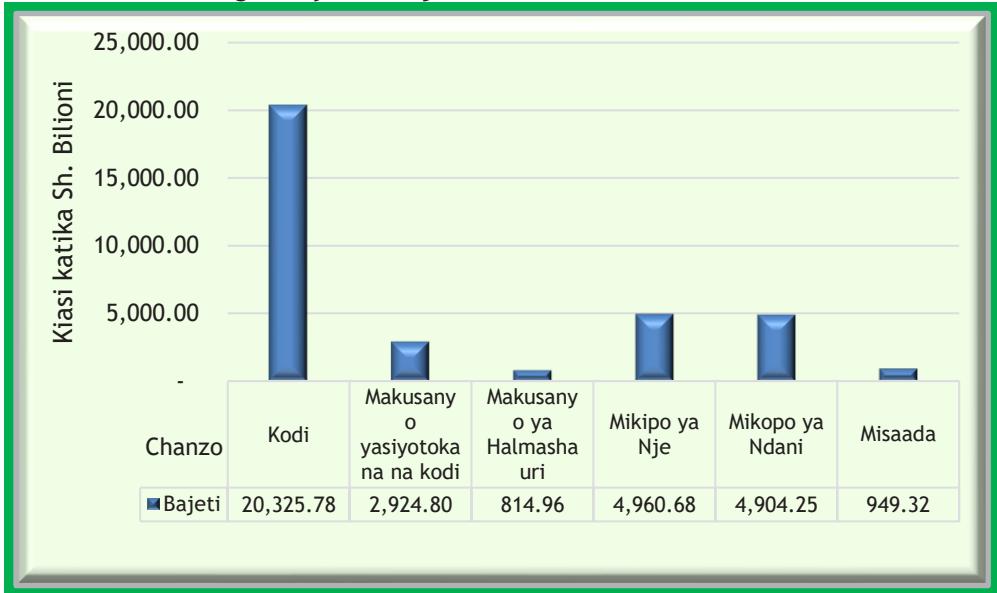
Kwa kuwianisha kodi na tozo mbalimbali ili kukuza biashara na uwekezaji, kuimarisha miundombinu ya reli, barabara, nishati, viwanja vya ndege na bandari, kuboresha huduma za usafirishaji kwa kununua na kukarabati meli na vivuko vya abiria na mizigo, kuimarisha mifumo ya TEHAMA kwa kupanua wigo wa Mkongo wa Taifa ili kuboresha utoaji wa huduma, kuongeza kasi ya uondoaji wa mizigo bandarini; na kuimarisha ushirikiano na sekta binafsi.

4.1 Muundo wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2019/20

Ili kutekeleza malengo ya kimkakati katika mwaka wa fedha 2020/21, Serikali ilipanga kukusanya na kutumia Sh. bilioni 34,879.79 ikiwa ni ongezeko la Sh. billioni 1,774.38, sawa na asilimia tano ikilinganishwa na makadirio ya Sh. bilioni 33,105.41 ya mwaka 2019/2020.

Makusanyo ya ndani kutoka katika vyando vya Kodi, makusanyo yasiyo ya Kodi na makusanyo ya mamlaka za Serikali za Mitaa yaliadiriwa kuwa Sh. bilioni 24,065.54, sawa na 69% ya bajeti iliyoidhinishwa, Ruzuku na mikopo ya Ndani na Nje ilikadiriwa kuwa Sh. bilioni 10,814.25 sawa na 31% ya bajeti iliyoinnishwa. Mgao wa makusanyo na asilimia ya mchango ni kama inavyooneshwu katika **Kielelezo Na. 9**.

Kielelezo Na. 9: Mgawanyo wa Bajeti kwa Mwaka 2020/21

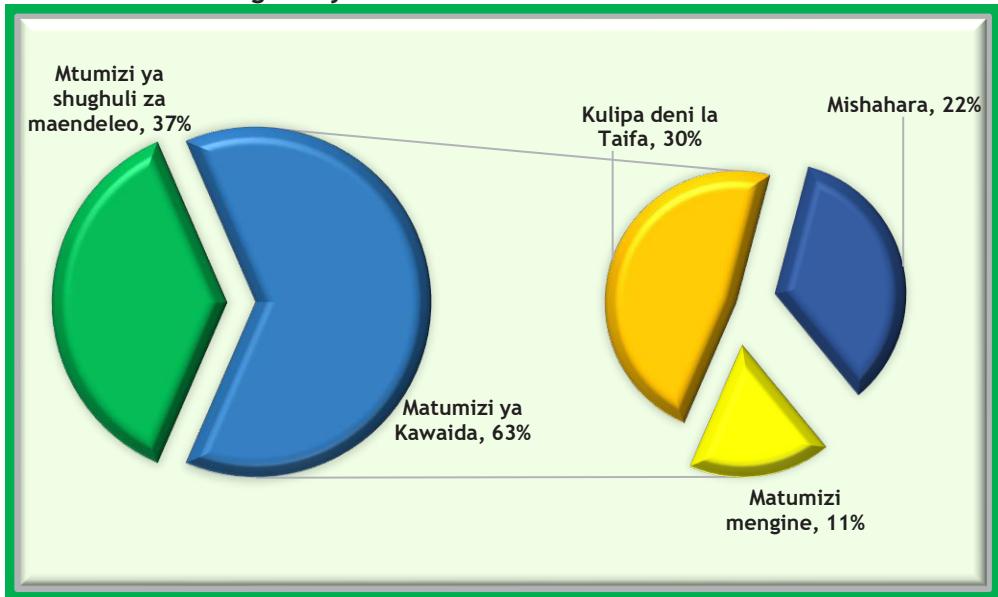

Chanzo: Hotuba ya Bajeti

4.2 Bajeti ya Matumizi

Katika mwaka wa fedha 2020/21, Serikali ilipanga kutumia Sh. bilioni 34,879.79 zilizokuwa na mgawanyo wa Sh. bilioni 12,899.44 kwa ajili ya matumizi ya Maendeleo na Sh. bilioni 21,980.36 kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Mgawanyo wa matumizi kwa asilimia ni kama inavyooneshwa kwenye **Kielelezo Na. 10** kifuatacho;

Kielelezo Na. 10: Mgawanyo wa Matumizi katika Asilimia

Chanzo: Hotuba ya Bajeti

4.3 Sera na Mikakati ya Kuongeza Makusanyo

Katika kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya ndani, Serikali ilipanga kutekeleza sera na hatua mbalimbali za kiutawala ili kuongeza makusanyo ambayo ni pamoja na: Kuendelea kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji ikiwa ni pamoja na kurekebisha na kupunguza viwango vya kodi, ada na tozo, Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kupanua wigo wa kodi na kujenga mazingira rafiki na walipakodi, kuimarisha Ofisi ya Msajili wa Hazina ili kukusanya gawio na michango kutoka kwa taasisi za umma, kuimarisha na kuwezesha Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi (TRAT) na Bodi ya Rufaa ya Kodi (TRAB), ili kuharakisha mappingamizi ya kodi na rufaa, kuimarisha utekelezaji wa sheria za kodi ili kukabiliana na changamoto za ukwepaji kodi na kupunguza uvujaji wa mapato; na kusisitiza matumizi ya

---

mifumo ya TEHAMA ili kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya ndani ikiwa ni pamoja na chanzo cha Mamlaka za Serikali za Mitaa.

Pamoja na hatua zilizochukuliwa ili kuboresha ukusanyaji wa mapato ya ndani, Serikali iliweka hatua muhimu za upatikanaji wa ruzuku na mikopo ambayo ni pamoja na: Kuanzisha programu za uhamasishaji wa umma nchini kote katika uwekezaji wa dhamana za Serikali, kuendelea kutekeleza Mfumo wa Ushirikiano wa Maendeleo (DCF) ili kuwezesha upatikanaji wa dhamana za Serikali, misaada na mikopo yenye masharti nafuu; na kuendelea kukopa katika Wakala wa Mikopo ya Mauzo ya Nje (ECAs) ambayo inatoa masharti nafuu .

Sera za Matumizi kwa mwaka wa fedha 2020/21 zilijumuisha yafuatayo: Kudumisha nidhamu na kuongeza ufanisi katika matumizi ya fedha za umma, kuhakikisha nakisi ya fedha haizidi asilimia tatu ya Pato la Taifa kwa kuzingatia vigezo vya muunganisho wa uchumi wa Jumuiya ya Afrika Mashariki, kutenga fedha katika maeneo yenye kipaumbele ambayo huchochea ukuaji wa uchumi, kuhakikisha miradi inayoendelea kutekelezwa inapewa kipaumbele kabla ya kuelekeza fedha katika miradi mipya, kudhibiti ongezeko la malimbikizo ya madeni ya watoa huduma; na kuimarisha matumizi ya TEHAMA katika miamala na katika shughuli za Serikali.

4.4 Mwenendo wa Bajeti

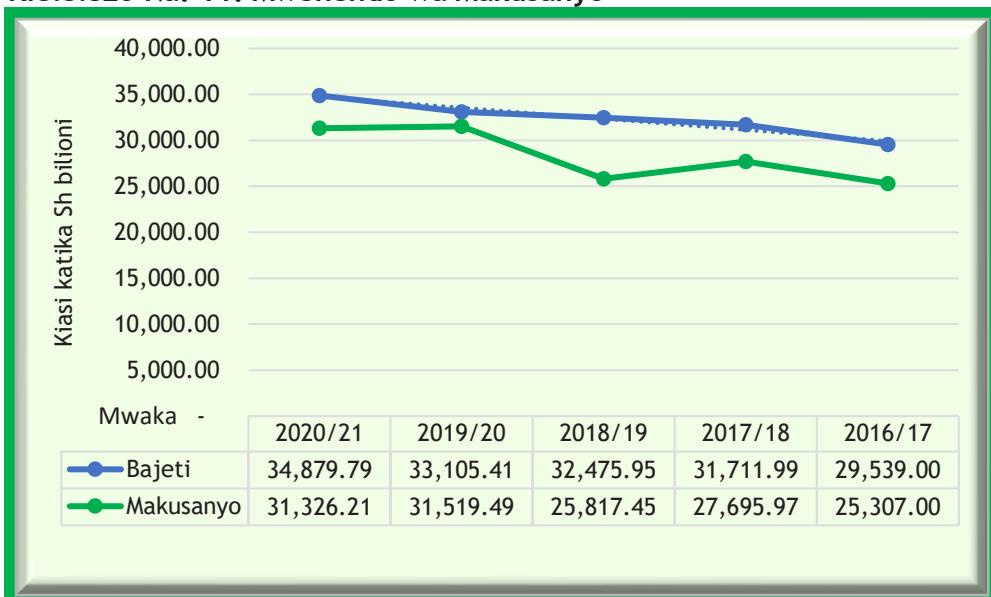
4.4.1 Makusanyo

Katika mwaka wa Fedha, Serikali ilikusanya Sh. bilioni 31,326.21 sawa 89.8% ya makadirio yaliyoidhinishwa ya Sh. bilioni 34,879.79, hivyo kusababisha makusanyo kuwa chini ya makadilio kwa Sh. bilioni 3,553.58 sawa na 10.19%. Ukilinganisha makusanyo katika mwaka wa fedha 2019/20 ya Sh. bilioni 31,519.49, nilibaini upungufu wa makusanyo wa kiasi cha Sh. bilioni 193.28 sawa na asilimia 0.6.

4.4.2 Mwenendo wa Makusanyo

Mwenendo wa ukusanyaji wa Mapato katika kipindi cha miaka mitano iliyopita unaonesha ongezeko la makusanyo. Hata hivyo, katika kila mwaka wa fedha ulioripotiwa, makusanyo yamekuwa yakiripotiwa kuwa chini ya makadirio yaliyoidhinishwa.

Kielelezo Na. 11: Mwenendo wa Makusanyo

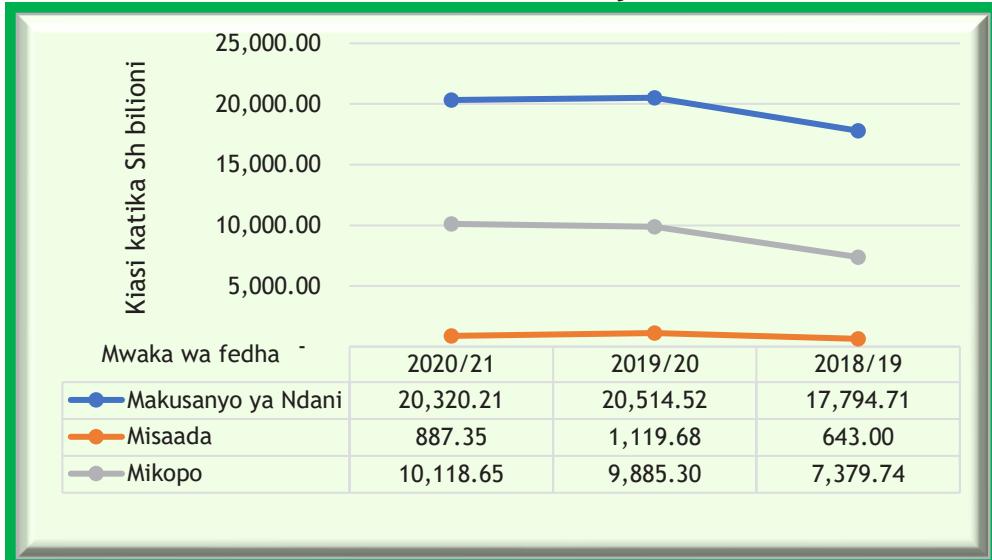

Chanzo: Hotuba ya Bajeti

4.5 Ufadhilli wa Kibajeti

Makusanyo ya ndani yanayotokana na Kodi, makusanyo yasiyo tokana na kodi na makusanyo ya Mamlaka za Serikali za Mitaa yalikuwa Sh. bilioni 20,320.21, huku Sh. bilioni 887.35 zilitokana na Misaada na Sh. bilioni 10,118.65 zilitokana na mikopo. Mchanganuo unaonyesha kuwa makusanyo ya ndani yasiyotokana na Mikopo yangeweza kugharamia matumizi ya Serikali kwa 64.87% huku 35.13% ikifadhiliwa na Misaada na Mikopo. Mwenendo wa Ufadhilli wa Kibajeti kwa Miaka mitatu mfululizo ni kama ilivyooneshwa katika **Kielelezo Na. 12**.

Kielelezo Na. 12: Mwenendo wa Ufadhilli wa Kibajeti

Chanzo: Taarifa za Fedha na Taarifa za Ukaguzi Fungu 21 na 22

Ninapendekeza Serikali na Mamlaka zinazohusika kutafuta vyanzo vingine vyatofauti ili kuzalisha mapato ya serikali yatakayowezesha uwekezaji katika rasilimali watu, miundombinu, na utoaji wa huduma za jamii kwa watanzania.

4.5.1 Makusanyo Katika Kila Chanzo Kilicho Ainishwa

i. Makusanyo ya Kodi

Makusanyo ya kodi kutoka Tanzania Bara yalikuwa Sh. bilioni 17,598.78 sawa na 86.6% ya makadirio yaliyoidhinishwa ya Sh. bilioni 20,325.78; hivyo Serikali haikukusanya Sh. bilioni 2,727.

Ikilinganishwa na makusanyo ya Sh. 17,933.20 bilioni katika mwaka wa fedha 2019/20 nilibaini kupungua kwa makusanyo kwa Sh. bilioni 334.42 sawa na asilimia mbili.

ii. Makusanyo Yasiyotokana na Kodi

Makusanyo yasiyotokana na kodi yanajumuisha makusanyo yanayokusanywa na Wizara, Idara, Balozi, Sekretarieti ya Mkoa na Taasisi nyinginez. Uhakiki wa Taarifa za Fedha, na fedha zilizohamishwa Mfuko wa Pato la Taifa (NRD) ulibainisha; makusanyo yasiyotokana na kodi yalikuwa Sh. bilioni 2,023.47 sawa na 69.2% ya makadirio yaliyoidhinishwa ya Sh. bilioni 2,924.80, hivyo kutokusanywa kwa makusanyo ya Sh. bilioni 901.33.

Nikilinganisha na makusanyo halisi ya Sh. bilioni 1,868.12 katika mwaka wa fedha 2019/20, nilibaini ongezeko la mapato yasiyotokana na kodi ya Sh. bilioni 155.35 sawa na asilimia Nane. Mwenendo unaonesha kuimarika kwa usimamizi wa wakusanyo.

iii. Makusanyo Kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa

Makusanyo kutoka Mamlaka ya Serikali za Mitaa yalikuwa Sh. bilioni 697.96 sawa na 85.6% ya makadirio yaliyoidhinishwa ya Sh. bilioni 814.96, hivyo kupelekea kutokukusanya kwa Sh. bilioni 117 sawa na asilimia 14.36. Ikilinganishwa na makusanyo ya Sh. bilioni 713.19 katika mwaka wa fedha 2019/20, nilibaini kupungua kwa makusanyo kwa Sh. bilioni 15.23 sawa na asilimia mbili.

iv. Misaada

Ruzuku iliyopokelewa katika mwaka wa fedha 2020/21 ilikuwa Sh. bilioni 887.35 sawa na 93.5% ya makadirio ya Sh. bilioni 949.32; Serikali ilishindwa kupokea misaada ya Sh. bilioni 61.97 kutoka kwa wahisani mbalimbali. Misaada zilizopokelewa zilijumuisha zaidi misaada ya kibajeti, mradhi wa maendeleo na fedha za kusaidia mfuko wa pamoja (Basket Support). Nimebaini kupungua kwa misaada zilizopokelewa kutoka katika vyanzo hivyo kwa Sh. bilioni 232.33, sawa na 20.7% ikilinganishwa na Sh. bilioni 1,119.68 zilizo ripotiwa mwaka 2019/20.

v. Mikopo ya Ndani

Makusanyo yanayotokana na mikopo ya ndani ni pamoja na; Ankara za Hazina na hati fungani zinazokusudiwa kugharimiwa na ufadhilli wa ndani, Sh. bilioni 4,904.16, sawa na 100% ya makadirio ya Sh. bilioni 4,904.25 zilizokusanya na Serikali kuitia mikopo ya ndani kwa ajili ya kugharamia bajeti. Nilibaini kupungua kwa mikopo ya ndani kwa kiasi cha Sh. bilioni 55.83 sawa na asimia moja ikilinganishwa na Mikopo ya Sh. bilioni 4,959.99 zilizokusanya mwaka 2019/20.

vi. Mikopo ya Nje Yenye Masharti Nafuu

Mikopo ya nje yenye masharti nafuu iliyopokelewa katika mwaka wa Fedha 2020/21 ilikuwa Sh. bilioni 2,028.23, ambayo ni zaidi ya makadirio ya Sh. bilioni 1,925.05 kwa Sh. bilioni 103.18 sawa na asilimia tano.

Nimebaini kupungua kwa mikopo ya nje yenye masharti nafuu kwa Sh. bilioni 507.6 sawa na 20.02% ikilinganishwa na mikopo ya Sh. bilioni 2,535.92 iliyopokelewa mwaka 2019/20.

vii. Mikopo ya Nje Iсиyo ya Masharti Nafuu

Mikopo ya nje isiyo ya masharti nafuu iliyopokelewa na Serikali ilikuwa Sh. bilioni 3,186.26 ambayo ni zaidi ya makadirio ya Sh. bilioni 3,035.63 kwa Sh. bilioni 151 sawa na asilimia tano. Ikilinganishwa na mwaka uliopita, nilibaini ongezeko la Sh. bilioni 796.87 sawa na 33.35% ya mikopo ya Sh. bilioni 2,389.39 iliyopokelewa mwaka 2019/20.

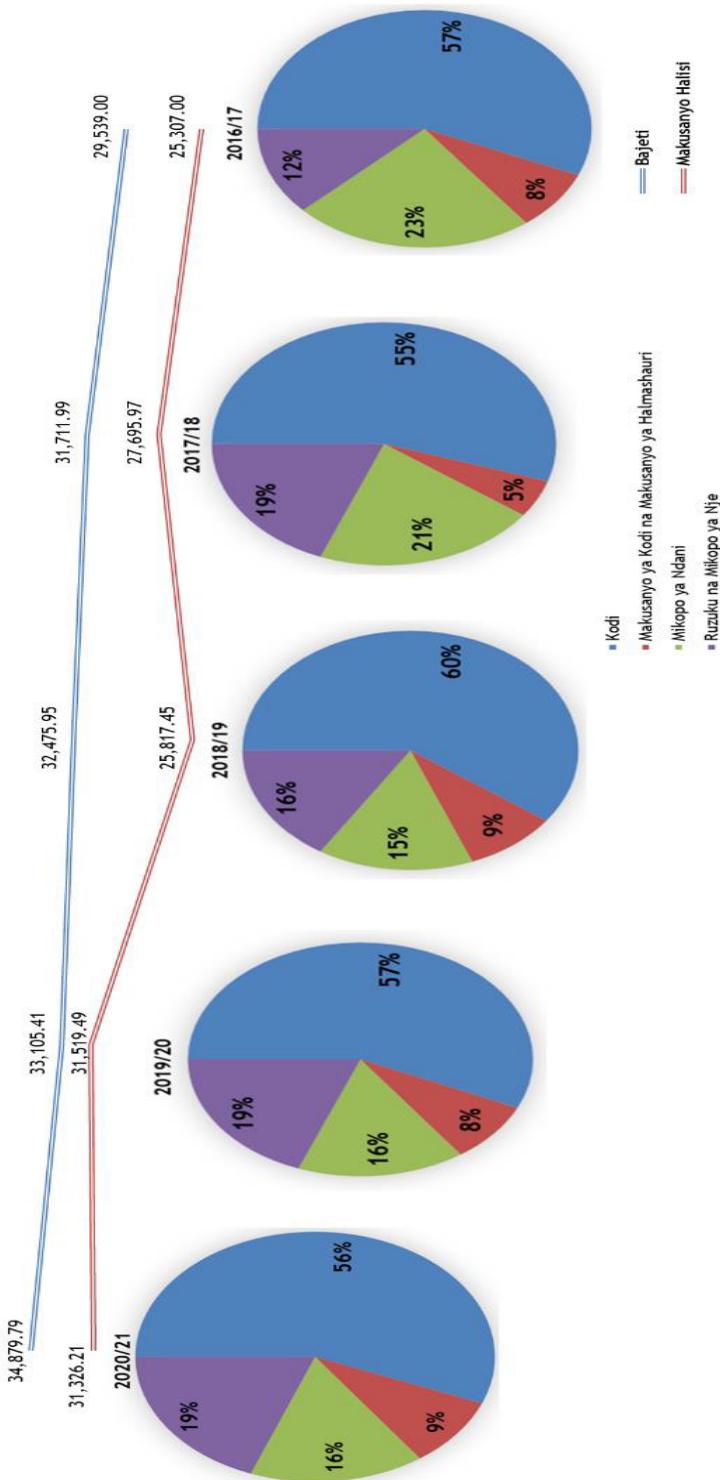
Kwa ujumla, utendaji wa ukusanyaji kwa kila chanzo kilichoainishwa ni zaidi ya 69% ya makadirio yaliyoidhinishwa kwa kila chanzo. Hata hivyo, juhud zaidi zinahitajika ili kuongeza makusanyo yasiyotokana na kodi, chanzo ambacho hakikufanya vizuri ikilinganishwa na vyanzo vingine. Mwenendo wa uchangiaji wa makusanyo kwa kila chanzo katika kipindi cha miaka mitano ni kama ilivyoainishwa katika **Jedwali Na. 11 na Kielelezo Na. 13**.

Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Namna Kila Chanzo Kilivyochangia Makusanyo kwa Kipindi cha Miaka Mitano

Mwenendo wa Makadirio na Makusanyo	2020/21 Sh. (Bilioni)	2019/20 Sh. (Bilioni)	2018/19 Sh. (Bilioni)	2017/18 Sh. (Bilioni)	2016/17 Sh. (Bilioni)
Makadirio	34,879.79	33,105.41	32,475.95	31,711.99	29,539.00
Makusanyo	31,326.21	31,519.49	25,817.45	27,695.97	25,307.00
Mwenendo wa Makusanyo katika makadirio ya %					
Kodi	56%	57%	60%	55%	57%
Makusanyo ya Kodi na Makusanyo ya Halmashauri	9%	8%	9%	5%	8%
Mikopo ya Ndani	16%	16%	15%	21%	23%
Misaada na Mikopo ya Nje	19%	19%	16%	19%	12%

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi wa Mfuko Mkuu wa Serikali

Kielelezo Na. 13: Mwenendo wa Namna Kila Chanzo Kilivyochangia Makusanyo kwa Kipindi cha Miaka Mitano

Chanzo: Taarifa ya Ulaguzi wa Mfuko Mkuu wa Serikali

4.6 Makusanyo Yaliyotumika Bila Kuwasilishwa Mfuko Mkuu wa Serikali

Nilifanya ukaguzi wa namna ambavyo makusanyo yanawasilishwa Mfuko Mkuu wa Serikali. Uguzi wangu ulibaini matumizi ya fedha kabla ya kupokelewa katika Mfuko Mkuu kinyume na ibara ya 135 (1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa 2005), inayotaka makusanyo yote kwa ajili ya matumizi ya Serikali yawasilishwe mfuko maalum unaojulikana kwa jina la “Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali”. Makusanyo yaliyotumika kabla ya kuwasilishwa Mfuko Mkuu ni kama ifuatavyo:

4.6.1 Fedha Zilizopelekwa Moja kwa Moja kwenye Miradi Bila Kutoa Taarifa Mfuko Mkuu Sh. Bilioni 1,249.90

Ukaguzi uliofanyika katika Fungu 22 - Deni la Umma na Huduma za Jumla ulibainisha kupungua kwa mikopo inayopelekwa moja kwa moja kwenye mradi kabla ya kuhesabiwa Mfuko Mkuu Sh. bilioni 775.77 sawa na 38.30% kutoka Sh. bilioni 2,025.67 za mwaka 2019/20 hadi Sh. bilioni 1,249.90 zilizoripotiwa mwaka 2020/21.

Uwepo wa fedha za mikopo zinazopelekwa moja kwa moja katika utekelezaji wa miradi bila kujumuisha kama makusanyo na matumizi ya Mfuko Mkuu, kunachangiwa na ushirikiano hafifu baina ya Mafungu husika na Hazina katika kuomba na kutoa vielelezo vyta makusanyo na matumizi ya Fedha hizo “Dummy receipts and exchequer”

Napendekeza, Hazina pamoja na Mafungu husika kufanya usuluhisho wa Taarifa za kifedha na kuboresha Mfumo wa namna ya kupokea na kutoa Taarifa juu ya fedha zinazopelekwa moja kwa moja kwenye Miradi, zaidi ninasisitiza juu ya matumizi ya mfumo wa D-fund pale fedha zinapotolewa na wafadhili.

4.7 Fedha Zilizokusanywa na Kuhamishwa toka Mfuko Mkoo katika Mwaka wa Fedha 2020/21

4.7.1 Usuluhisho wa Fedha Zilizokusanywa na Fedha Zilizowasilishwa Mfuko Mkoo

Kama ilivyoeleza hapo awali, katika mwaka wa fedha 2020/21, Serikali ilikusanya Sh. bilioni 31,326.21 sawa na 89.8% ya makadirio yaliyoidhinishwa ya Sh. bilioni 34,879.79, hivyo makusanyo ya Sh. bilioni 3,553.58 sawa na 10.19% hayakukusanywa, Kati ya Makusanyo yote, kiasi cha Sh. bilioni 30,071.80 zilipokelewa Mfuko Mkoo wa Hazina, hivyo kufanya utofauti wa Sh. bilioni 1,254.41.

Tofauti ya Sh. 1,254.41 bilioni zinachangiwa na mambo mbalimbali ikiwa ni pamoja na; Fedha zilizotolewa moja kwa moja kwenye mradi na ambazo hazijaripotiwa kwenye Mfuko Mkoo, Fedha za Taasisi mbalimbali na makusanyo ya TRA ambayo hayakuwasilishwa Mfuko Mkoo hadi mwisho wa mwaka wa fedha 2020/21.

4.7.2 Fedha Zilizohamishwa toka Mfuko Mkoo

Jumla ya Fedha zilizotolewa na Mfuko Mkoo ili kufadhili miradi ya maendeleo na matumizi ya kawaida katika mwaka wa fedha 2020/21 zilifikia Sh. bilioni 31,314.65 dhidi ya Sh. bilioni 30,071.80 zilizopokelewa Mfuko Mkoo, hivyo kusababisha nakisi ya Sh. bilioni 1,242.85 hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021. Maeleo kuhusu Makusanyo na uhamisho wa fedha kutoka Mfuko Mkoo ni kama inavyooneshwa kwenye Jedwali hapa chini;

Jedwali Na. 12: Makusanyo Dhidi ya Uhamisho katika Akaunti ya Mfuko Mkoo wa Serikali

Chanzo cha Makusanyo na Fedha zilizotolewa	Kiasi katika Sh. Bilioni
Kodi ⁴	17,593.51
Makusanyo yasiyotokana na Kodi	2,023.47
Makusanyo ya Halmashauri	697.96
Misaada	887.35

4 Tofauti ya Sh. 5.28 bilioni kati ya fedha zilizopokelewa Mfuko Mkoo (Jedwali Na. 12) na zilizoripotiwa katika Aya ya 4.6 ya Sura hii zinajumuisha Sh. 0.15 bilioni zilizokusanywa na TRA na kuhamishwa mfuko Mkoo, Refunds za Sh. 9.87 bilioni yaliyolipwa na TRA kutoka vyando vingine na kuondoa makusanyo ya TRA (Sh. 15.3 bilioni) ambayo hayakuwasilishwa Mfuko Mkoo hadi kufikia mwisho wa mwaka wa fedha 2020/21.

Chanzo cha Makusanyo na Fedha zilizotolewa	Kiasi katika Sh. Bilioni
Mikopo ya Ndani	4,904.16
Mikopo ya Nje	3,964.59
Makusanyo Mengine	0.76
Jumla ya Makusanyo (A)	30,071.8
Fedha zilizopelekwa katika Wizara/Idara na Wakala	31,373.19
Fedha zilizorudishwa katika Wizara/Idara na Wakala	2.83
Fedha zilizorudishwa	(61.37)
Fedha halisi zilizotolewa Mfuko Mkuu (B)	31,314.65
Nakisi katika Mfuko Mkuu (A-B)	(1,242.85)

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi wa Mfuko Mkuu

4.8 Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali ikilinganishwa na Bajeti

Kati ya fedha zilizotolewa Mfuko Mkuu, mgawanyo wa matumizi ukilinganishwa na bajeti (ukiondoa kiasi cha Sh. bilioni 1,249.90 zilizokelekwa moja kwa moja kwenye miradi) ni kama inavyoonyeshwa katika **Jedwali Na. 13;**

Jedwali Na. 13: Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali ikilinganishwa na Bajeti

Maelezo	Kiasi (Sh. Bilioni)	Asilimia	Kiasi (Sh. Bilioni)	Asilimia
Matumizi ya Maendeleo	12,905.52	37	10,676.69	34
Deni la Taifa na Huduma za Jumla.	10,463.94	30	9,359.34	30
Mishahara	7,673.55	22	7,631.05	24
Matumizi mengine	3,836.78	11	3,706.11	12
Jumla	34,879.79	100	31,373.19	100

Chanzo: Taarifa Zilizotolewa na Hazina

4.9 Uchambuzi wa Makadirio, Fedha Zilizotolewa kwa Matumizi, na Matumizi Halisi Yaliyofanyika Katika Wizara na Idara

Kati ya fedha zilizotolewa Mfuko Mkuu Sh. bilioni 31,373.19, jumla ya Sh. bilioni 26,198 zilitolewa kwa matumizi ya Serikli Kuu; Wizara, Sekretarieti ya Mikoa, Tume na Idara, kiasi kilichobaki kilielekezwa kwenye matumizi ya Serikali za Mitaa.

4.9.1 Makadirio na Fedha Zilizotolewa kwa Matumizi ya Kawaida

Nilipitia Taarifa za Fedha kwa Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa zinaonesha kiasi cha Sh. bilioni 16,562.09 sawa na 93.27% zilitolewa kwa matumizi ya kawaida ikilinganishwa na Makadirio ya Sh. bilioni 17,756.28. Ikilinganishwa na fedha zilizotolewa mwaka 2019/20 kiasi cha Sh. bilioni 16,104.54, nimebaini kuongezeka kwa Fedha za matumizi ya kawaida kwa Sh. bilioni 457.56 sawa na asilimia tatu ya Sh. bilioni 16,562.09 zilizotolewa mwaka 2020/21.

4.9.2 Fedha Zilizotolewa kwa Matumizi ya Kawaida na Matumizi Halisi Yaliyofanyika

Matumizi ya kawaida katika Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa yaligharimu Sh. bilioni 16,526.75 sawa na 99.79% ya Fedha zilizotolewa Sh. bilioni 16,562.09, hivyo kiasi cha Sh. bilioni 35.34 hakikutumika na kurudishwa kwa Mlipaji mkuu wa Serikali (PMG).

Kulinganisha na matumizi ya kawaida ya mwaka 2019/20 ya Sh. bilioni 16,063.20, nimebaini kuongezeka kwa matumizi ya kawaida kwa Sh. bilioni 463.55 sawa na asilimia tatu ya Sh. bilioni 16,526.75 zilizoripotiwa mwaka 2020/21.

Ni maoni yangu kuwa, uwepo wa bakaa ya fedha zisizotumika unamaanisha kutotekelezwa au utekelezaji hafifu wa shughuli zilizokusudiwa, ama uwezo hafifu wa Taasisi katika kutumia fedha zilizotolewa kwa wakati.

Maelezo zaidi ya makadirio, fedha zilizotolewa, pamoja na matumizi halisi yaliyofanyika kwa kila Taasisi iliyokaguliwa yameoneshwa katika **Kielelezo Na. 14 na Kiambatisho Na. XII.**

Kielelezo Na. 14: Makadirio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida kwa kipindi cha Miaka Mitano (Kiasi katika Sh. Billioni)

Chanzo: Taarifa za Fedha Zilizokaguliwa

4.9.3 Uwiano wa Makadirio na Fedha zilizotolewa kwa Shughuli za Maendeleo

Mapitio ya Taarifa za Fedha katika Wizara/Idara na Sekretarieti zinaonesha kiasi cha Sh. bilioni 9,635.90 sawa na 82.99% zilitolewa kwa matumizi ya maendeleo ikilinganishwa na makadirio ya Sh. bilioni 11,611.30. Kulinganisha na fedha zilizotolewa mwaka 2019/20 za kiasi cha Sh. bilioni 7,351.07 nilibaini kuongezeka kwa fedha za maendeleo kwa kiasi cha Sh. bilioni 2,284.83 sawa na 31.08% ya Sh. bilioni 9,635.90 zilizotolewa mwaka 2020/21.

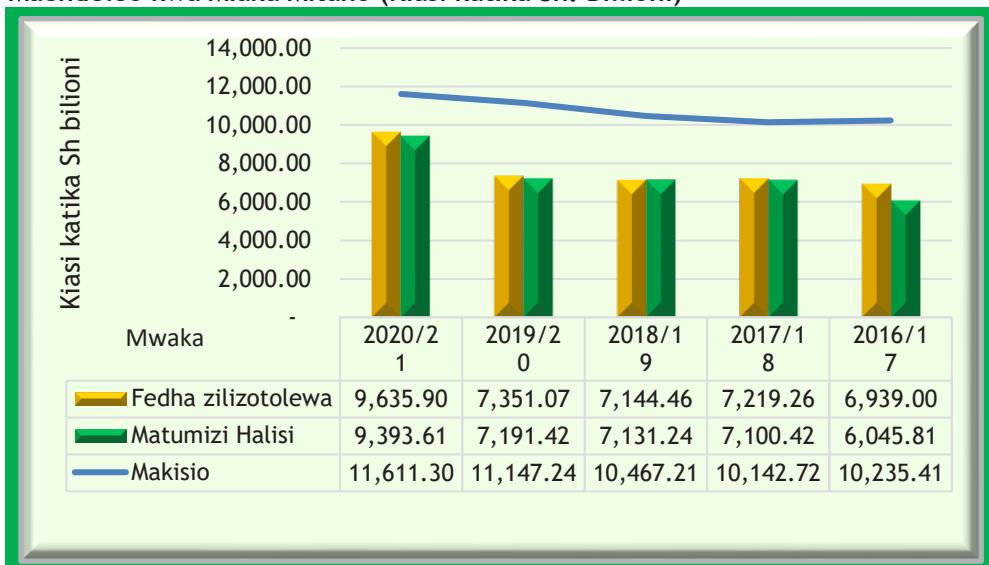
4.9.4 Uwiano wa Fedha Zilizotolewa kwa Matumizi ya Maendeleo na Matumizi Halisi Yaliyofanyika

Matumizi ya Maendeleo kwa Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa yalikuwa Sh. bilioni 9,393.61 sawa na 97.49% ya fedha zilizotolewa kiasi cha Sh. bilioni 9,635.90, hivyo kiasi cha Sh. bilioni 242.29 hakikutumika. Kulinganisha na matumizi ya maendeleo ya mwaka 2019/20 ya Sh. bilioni 7,191.42, nimebaini kuongezeka kwa matumizi ya maendeleo kwa Sh. bilioni 2,202.19 sawa na asilimia 30.62% ya Sh. bilioni 9,393.61 zilizoripotiwa 2020/21.

Ni maoni yangu kuwa, kutotumika kwa fedha za maendeleo zilizotolewa kunamaanisha uwezo mdogo wa Taasisi katika kutumia fedha za maendeleo zilizotolewa, hivyo kuathiri utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Ninapendekeza Serikali iongeze kasi ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo iliyopangwa.

Maelezo zaidi ya Makadirio, Fedha zilizotolewa na matumizi halisi kwa Wizara/Idara, na Sekretarieti za Mikoa ni kama ilivyooneshwa kwenye Kielelezo kifuatacho na **Kiambatisho Na. XIII**.

Kielelezo Na. 15: Makadirio, Fedha Zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za Maendeleo kwa Miaka Mitano (Kiasi katika Sh. Billioni)

Chanzo: Taarifa za Ulaguzi za Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa

Naishauri Serikali ihakikishe fedha zinatolewa kwa wakati na Maafisa Masuuli wa kila fungu wahakikishe fedha zilizotolewa zinatumika katika utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa wakati.

4.9.5 Mgao wa Fedha Zisizokuwa na Bajeti kwa Ajili ya Ujenzi wa Majengo ya Uwanja wa Ndege Mwanza Sh. Bilioni 8.33

Kifungu cha 47 (1a) cha Sheria ya Bajeti Na. 11 ya mwaka 2015 kinasema, fedha hazitatolewa nje ya Mfuko Mkuu wa Hazina isipokuwa kama zimepata kibali cha Bunge.

Aidha, kifungu cha 4 cha Sheria hiyo hiyo kinasema kwamba, pale ambapo matumizi ya fedha kwa ajili ya Serikali na mashirika ya umma yameidhinishwa, yatatumika tu kwa mujibu wa madhumuni yaliyoelezwa na ndani ya mipaka iliyowekwa.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza ilipokea jumla ya Sh. bilioni 8.33 kwa ajili ya ujenzi wa jengo la Uwanja wa Ndege wa Mwanza, matumizi ambayo hayakujumuishwa katika Bajeti ya Sekretarieti ya Mwanza. Nilibaini kuwa, kati ya jumla ya fedha zilizopokelewa, Sh. bilioni 7.69 zilikuwa mgao wa fedha kutoka Hazina wakati Sh. milioni 640 zilitoka katika Halmashauri ya Manispaa ya Illemela na Halmashauri ya Jiji la Mwanza kama inavyooneshwaa katika **Jedwali Na. 14** hapa chini;

Jedwali Na. 14: Mgao wa Fedha Ambazo Hazikuwa Kwenye Bajeti

Chanzo	Kiasi katika Sh
Fedha zilizotolewa na Hazina	7,697,217,708
Jiji la Mwanza	270,000,000
Halmashauri ya Illemela	370,000,000
Jumla	8,337,217,708

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi

Mgawanyo wa fedha kwa ajili ya kutekeleza shughuli ambazo hazijapangwa awali unaathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa, zaidi ya hayo unatengeneza mwanya wa matumizi mabaya ya fedha za Serikali.

Ninapendekeza Serikali na mamlaka zinazohusika kusimamia uzingatiaji wa Sheria ya Bajeti na kanuni zake kwa madhumuni ya kuhakikisha thamani ya fedha inapatikana, zaidi ya hayo, Taasisi zinahimizwa kuhakikisha utekelezwaji wa miradi ya maendeleo unatengewa bajeti kwanza kabla ya kuanza kufanyika.

SURA YA TANO

USIMAMIZI WA UKUSANYAJI WA MAPATO, DENI LA TAIFA, HUDUMA ZA SERIKALI, UKAGUZI WA AWALI WA MAFAO YA WATUMISHI WALIOMALIZA MUDA KAZINI NA HESABU JUMUIFU ZA SERIKALI

5.0 Utangulizi

Sura hii inazungumzia masuala yanayohusu Usimamizi wa ukusanyaji wa Mapato, Deni la Taifa, Huduma za Serikali, Ukaguzi wa awali wa mafao ya watumishi waliomaliza muda kazini na Hesabu jumuifu za serikali.

5.1 Usimamizi wa Ukusanyaji wa Mapato Unaofanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania

Mamlaka ya Mapato Tanzania ilianzishwa kwa Sheria ya Bunge Na. 11 mwaka 1995 yenye jukumu la kusimamia bila upendeleo makusanyo yote ya kodi za ndani, ushuru wa forodha na tozo kwa niaba ya Serikali kuu. Mamlaka ya Mapato inaongozwa na Kamishina Mkuu. Inaundwa na idara nne za kiutendaji kati ya hizo idara tatu zinahusika moja kwa moja na ukusanyaji wa mapato ambazo ni Idara ya kodi za ndani, Idara ya walipakodi wakubwa na Idara ya Ushuru wa Forodha. Idara ya nne ni ya upelelezi wa kodi inayoshughulikia udanganyifu na ukwepajia wa kodi wa makusudi.

5.1.1 Taarifa ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukaguzi kwa Miaka Iliyopita.

Nimepitia maendeleo ya utekelezaji wa mapendekezo 399 ya ukaguzi niliyoyatoa kwa miaka iliyopita kama ilivyobainishwa katika **Jedwali Na. 15**.

Kati ya mapendekezo 399 ya ukaguzi, 91 (22.8%) yametekelizwa kikamilifu, 293 (73.4%) yanaendelea kutekelezwa, 12 (3.0%) hayajatekelezwa, wakati matatu (0.8%) yamepitwa na wakati kutohana na mabadiliko ya sheria.

Jedwali Na. 15: Taarifa ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukaguzi kwa Miaka Iliyopita.

Mwaka wa fedha	Imetekel ezwa	Inaendelea kutekelezwa	Haijatekel ezwa	Haikutekelezwa kwa sababu ya mabadiliko ya sheria	Jumla
2019/20	12	45	12	3	72
2018/19	3	53	-	-	56

Mwaka wa fedha	Imetekel ezwa	Inaendelea kutekelezwa	Haijatekel ezwa	Haikutekelezwa kwa sababu ya mabadiliko ya sheria	Jumla
2017/18	38	63	-	-	101
2016/17	5	38	-	-	43
2015/16	14	22	-	-	36
2001/02-2014/15	19	72	-		91
Jumla	91	293	12	3	399
Asilimia	22.8	73.4	3.0	0.8	100

Chanzo: Barua ya ukaguzi wa Mapato ya mwaka wa fedha 2020/21

Kati ya mapendekezo 305 yaliyopo katika utekelezaji na ambayo hayajatekelezwa, 29 (9.5%) yanahitaji uamuza wa mamlaka zingine nje ya Mamlaka ya mapato kama vile Bodi za Rufani za kodi, Baraza la Rufani za kodi, Mahakama ya rufaa kwa kodi zilizo katika migogoro na Bunge kwa kesi ambazo idhini ya kufutwa imeombwa na Mamlaka ya mapato kuititia Wizara ya Fedha na Mipango. Mapendekezo yaliyobaki 276 (90.5%) yapo chini ya usimamizi na utekelezaji wa Mamlaka ya Mapato.

Kwa ujumla, hali ya utekelezaji wa mapendekezo inaridhisha kiasi, hivyo Mamlaka inapaswa kuongeza ufuatiliaji, utekelezaji na kuimarisha usimamizi katika kushughulikia mapendekezo ya ukaguzi.

5.1.2 Ukusanyaji wa Mapato Tanzania

Katika mwaka wa fedha 2020/21, Mamlaka ya Mapato ilikusanya jumla ya shilingi bilioni 17,588.57 kwa Tanzania Bara ukilinganisha na makisio yaliyowekwa ya shilingi bilioni 20,285.53, makusanyo hayo ni pungufu kwa kiasi cha shilingi bilioni 2,696.96 sawa na 13.3% ya makisio ya makusanyo. Pia, ilikusanya kiasi cha shilingi bilioni 299.08 kwa Zanzibari ukilinganisha na makisio yaliyowekwa ya shilingi bilioni 383.54. Makusanyo hayo ni upungufu wa kiasi cha shilingi bilioni 84.46 sawa na 22.0% ya makisio ya makusanyo kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 16 na Jedwali Na. 17.

Jedwali Na. 16: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato (Tanzania Bara)

Idara	Makisio (Shilingi Bilioni)	Makusanyo halisi (Shilingi Bilioni)	Makusanyo ziada (pungufu)	
			Shilingi Bilioni	(%)
Kodi za ndani	4,379.48	3,299.80	(1,079.68)	(24.7)
Walipa Kodi Wakubwa	8,282.43	7,232.99	(1,049.44)	(12.7)
Ushuru na Forodha	8,031.36	7,285.63	(745.73)	(9.3)
Jumla ya Makusanyo	20,693.27	17,818.42	(2,874.85)	(13.9)
Marejesho ya kodi na hamisho	(407.74)	(229.86)	177.89	43.6
Makusanyo kamili	40,978.8	17,588.57	(2,696.96)	(13.3)

Chanzo: Taarifa za Makusanyo za Mapato zilizokaguliwa 2020/21

Jedwali Na. 17: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato (Zanzibar)

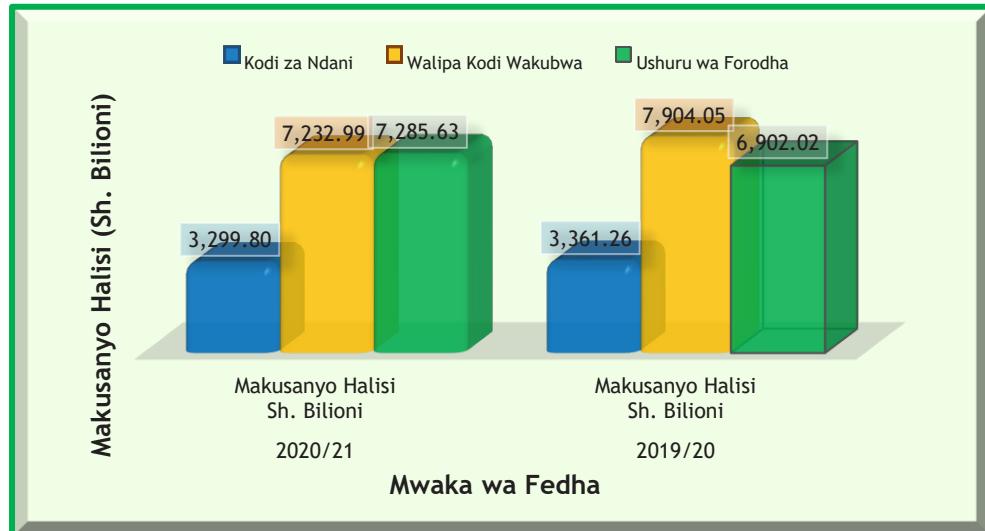
Idara	Makisio (Sh. Bilioni)	Makusanyo Halisi (Sh. Bilioni)	Makusanyo Pungufu	
			Sh. Bilioni)	%
Kodi za ndani	180.62	140.10	(40.52)	(22.4)
Ushuru na Forodha	202.92	158.97	(43.94)	(21.7)
Jumla ya Makusanyo	383.54	299.07	(84.46)	(22.0)

Chanzo: Taarifa za Makusanyo za Mapato zilizokaguliwa 2020/21

Utendaji wa idara zote tatu za ukusanyaji mapato uko chini ya makisio yaliyowekwa kwa mwaka 2020/21. Ugonjwa wa UVIKO 19 ilikuwa ni mionganini mwa sababu zilizopelekea kushuka kwa makusanyo. Hii imepelekeea uendeshaji na uzalishaji wa baadhi ya sekta kama viwanda vya uzalishaji, migodi, hoteli, utalii na mabenki kushuka.

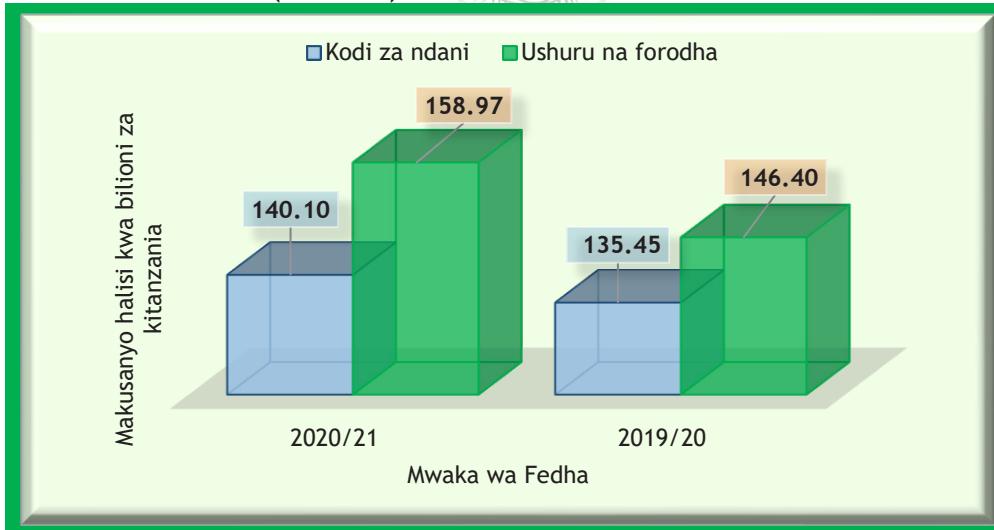
Ulinganifu wa idara (Tanzania Bara) unaonesha kuwa idara ya Ushuru na forodha ilichangia 40.9% ya makusanyo halisi, ikifuaatiwa na idara ya Walipa Kodi wakubwa 40.6% na Kodi za ndani 18.5%. Kiwango hiki hakihusishi makusanyo ya hati za misamaha kutoka Serikalini. Wakati ulinganifu wa idara (Zanzibari) unaonesha kuwa idara ya Ushuru na forodha ilichangia 53.2% na Kodi za Ndani 46.8% ya makusanyo halisi. Ukusanyaji wa mapato halisi kwa mwaka wa fedha 2020/21 na 2019/20 kwa idara unaoneshwa katika Kielelezo Na. 16 na Kielelezo Na. 17.

Kielelezo Na. 16: Ulinganifu wa Uchangiaji wa Makusanyo Halisi kwa Idara 2020/21 na 2019/20 (Tanzania Bara)

Chanzo: Taarifa za Hesabu za Mapato za Mamlaka zilizokaguliwa 2020/21 na 2019/20

Kielelezo Na. 17: Ulinganifu wa Uchangiaji wa Makusanyo Halisi kwa Idara 2020/21 na 2019/20 (Zanzibar)

Chanzo: Taarifa za Hesabu za Mapato za Mamlaka zilizokaguliwa 2020/21 na 2019/20

Ulinganifu wa uchangiaji wa makusanyo halisi ya mapato kiidara kwa mwaka wa fedha 2020/21 na 2019/20 unaonesha makusanyo idara ya walipakodi wakubwa umepungua kwa asilimia nane, kwa idara ya Ushuru na forodha unaonesha kuongezeka kwa asilimia sita. Aidha, ulinganifu unaonesha

---

ukusanyaji wa mapato kwa idara ya kodi za ndani upo nyuma ya idara nyingine licha ya juhudini zinazochukuliwa na Mamlaka. Kwa ujumla, idara zote hazikuweza kufikia malengo yaliyopangwa kwa mwaka 2020/21.

5.1.3 Mwenendo wa Ukusanyaji wa Mapato

Mwenendo wa ukusanyaji wa Mapato wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa miaka mitano umeoneshwa kwenye Jedwali Na. 18. Miaka minne iliyopita imeonesha makusanyo kuimarika kila mwaka ila kwa mwaka 2020/21 yameshuka kwa 0.2% ukilinganisha na mwaka 2019/20.

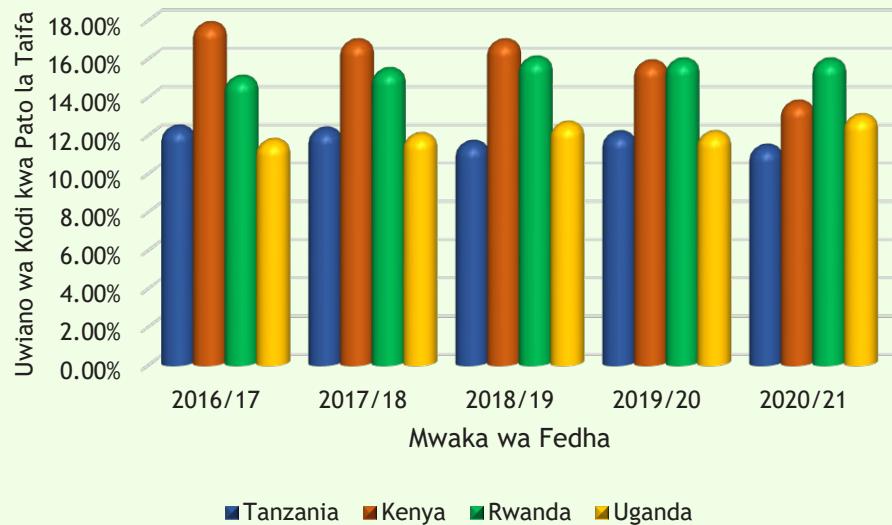
Jedwali Na. 18: Mwenendo wa Ukusanyaji wa Mapato wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Kuanzia 2016/17 hadi 2020/21 (Tanzania Bara & Zanzibar)

Mwaka wa Fedha	Makisio (Shilingi Bilioni)	Makusanyo Halisi (Shilingi Bilioni)	Makusanyo ya Chini	(%)
2020/21	20,709.32	17,897.86	(2,811.46)	13.6
2019/20	19,451.12	17,930.88	(1,520.25)	7.8
2018/19	18,332.67	15,764.66	(2,568.00)	14.0
2017/18	17,365.05	15,405.40	(1,959.65)	11.3
2016/17	15,293.90	14,271.38	(1,022.52)	6.7

Chanzo: Taarifa za Hesabu ya Mapato za Mamlaka zilizokaguliwa 2016/17 hadi 2020/21

Aidha, kwa mwaka wa fedha 2020/21 utendaji wa Mamlaka ulionesha kushuka kwa kiwango cha mapato ya kodi (uwiano wa kodi kwa Pato la Taifa) wa 11.4% ikilinganishwa na 12.1% mwaka 2019/2020, hata hivyo, kwa miaka minne iliyopita mwenendo wa ukusanyaji mapato uliongezeka kama inavyooneshwa kwenye **Kielelezo Na. 18**. Uchanganuzi linganishi wa makusanyo ya kodi kwa miaka mitano kwa nchi nyingine za Afrika Mashariki ni kama inavyoonesha kwenye **Jedwali Na. 19**.

Kielelezo Na. 18: Uwiano wa Kodi kwa Pato la Taifa kwa Tanzania na Nchi Nyingine za Afrika Mashariki kwa Miaka Mitano

Chanzo: Idara ya Sera na Mipango ya Mamlaka ya Mapato

Jedwali Na. 19: Uwiano wa kodi kwa Pato la Taifa kwa Tanzania na Nchi Nyingine za Afrika Mashariki kwa Miaka Mitano

Mwaka/Nchi	Tanzania	Kenya	Rwanda	Uganda
2020/21	11.40%	13.70%	15.90%	12.99%
2019/20	12.10%	15.80%	15.90%	12.10%
2018/19	11.60%	16.90%	16.00%	12.60%
2017/18	12.30%	16.90%	15.40%	12.00%
2016/17	12.40%	17.80%	15.00%	11.70%

Chanzo: Idara ya Sera na Mipango ya Mamlaka ya Mapato

Ni maoni yangu kwamba kuna ufanisi katika ukusanyaji wa kodi nchini Tanzania, kwenye makusanyo halisi na malengo kuongeza nafasi ya kuboreshwa kwa kuongeza juhudhi katika kukusanya mapato kwa kuongeza wigo wa kodi, kuziba uvujaji wa mapato na kuhamasisha ulipaji wa kodi kwa hiari. Hatua hizi zote zitapunguza nakisi ya fedha ya nchi (fiscal deficit) na pengo la ufadhili wa deni.

5.1.4 Usimamizi wa Malimbikizo ya Madeni ya Kodi

Mapitio yangu ya hesabu za Mamlaka kwa upande wa makusanyo kwa mwaka wa fedha 2020/21, yalibaini kuwepo kwa ongezeko kubwa la malimbikizo ya madeni ya kodi kwa 94.6% kutoka kiasi cha shilingi 3,875,993,883,000.00 hadi shilingi 7,542,267,786,896.00 kama ilivyoripotiwa mwaka 2019/20 na 2020/21 mtawalia.

Mchanganuo zaidi wa ukusanyaji madeni ya kodi ya miaka ya nyuma inaonesha kiwango kisichoridhisha ambapo Mamlaka imeweza kukusanya 23.0% na 10.4% kwa mwaka 2019/20 na 2020/21 mtawalia kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 20**.

Jedwali Na. 20: Malimbikizo na Ukusanyaji wa Madeni ya Kodi

Mwaka wa fedha	Salio ishia shilingi (Billioni) A	Salio anzia shilingi (Billioni) B	Malipo ya deni shilingi (Billioni) C	% ya ukusanyaji madeni C/B
2020/21	7,542.27	3,875.99	404.51	10.4
2019/20	3,875.99	2,131.46	490.84	23.0

Chanzo: Mchanganuo wa Malipo ya Madeni ya Kodi katika Vitabu ya Hesabu 2020/21 na 2019/20

Naishauri Serikali kuchukua hatua stahiki katika ukusanyaji wa madeni ya kodi ili kuongeza mapato ya Serikali.

5.1.5 Usimamizi wa Mapingamizi ya Kodi

Katika ukaguzi wangu mwaka wa 2020/21, nimebaini mapingamizi ya kodi 155 yenye thamani ya shilingi 102,595,793,905 hayajatatuliwa kwa zaidi ya muda wa miezi sita kama inavyojieleza katika mkataba wa huduma kwa mlipakodi ya Julai 2017. Mapingamizi haya yalisajiliwa idara za kodi za ndani na uchunguzi wa kikodi yakiwa na miezi 7 mpaka 124 kwa wakati wa ukaguzi.

Kucheleweshwa kwa utatuzi wa mapingamizi ya kodi kunaathiri malengo ya ukusanyaji wa kodi kwani mapingamizi haya yanafunga kiasi kikubwa cha kodi.

Pia, niligundua hakuna uthibitisho wa malipo ya amana ya pingamizi wala msamaha wa kodi uliotolewa na Kamishina kwa kulipa kiwango kidogo cha

---

1/3 ya shilingi 4,647,913,099 kabla ya kusajili pingamizi kama matakwa ya sheria yanavyotaka.

Naishauri Serikali kuchukua hatua stahiki kushughulikia mapingamizi ya kodi mapema kwa (a) kuongeza idadi ya wafanyakazi wenyewe uwezo na ujuzi katika kitengo cha huduma ya kiufundi wa kitaalamu; (b) kuongeza mafunzo ya ndani na kuimarisha ukokotozi wa kodi; na (c) kuhakikisha mapingamizi yote ya kodi yanasa jiliwa baada ya kulipa 1/3 ya kodi au kiasi cha kodi kisicho katika pingamizi chochote kilichojuu zaidi, vinginevyo Kamishna awe amesamehe pale ambapo vigezo vya kufanya hivyo vinakuwepo.

5.1.6 Usimamizi wa Ukgazi wa Kodi na Uchunguzi

Mapitio yangu katika majalada ya walipakodi kwa mwaka wa fedha 2020/21 nimebaini upungufu wa kodi kiasi cha shilingi 12,630,920,760. Upungufu huo umetokana na kodi za mapato ya kampuni na kibinaysi, Kodi za zuio, Ushuru wa Stempu, Kodi ya Ongezeko la thamani na Ushuru wa Ukuzaji wa Ujuzi kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na. 21**.

Jedwali Na. 21: Upungufu wa Kodi

Aina ya kodi	Kiasi kilichopungufu (Sh.)
Kodi za mapato ya kampuni na kibinaysi	5,266,357,284.00
Kodi za zuio	2,925,232,549.42
Ushuru wa Stempu	218,348,255.00
Kodi ya Ongezeko la thamani	3,803,289,921.51
Ushuru wa Ukuzaji wa Ujuzi	417,692,750.17
Jumla	12,630,920,760.00

Chanzo: Uchambuzi wa wakagazi

Upungufu wa kodi ya mapato kwa makampuni na watu binaysi umetokana na kuzidishwa kwa gharama za moja kwa moja na zisizo za moja kwa moja na walipakodi kama vile kutokutambua hasara za kubadilishana, kuzidisha gharama za manunuvi, kuzidisha gharama za kifedha, gharama zisizothibitishwa za matumizi ya posta na usafirishaji, gharama ambazo hazijatoka uzalishaji wa mapato yanayotozwa kodi na gharama ambazo hazijatokana na uzalishaji wa mapato yanayotozwa kodi na gharama ambazo zina udhibitisho wa uendeshaji shughuli. Vile vile, upungufu wa kodi ya kukuza ujuzi ulisababishwa na walipakodi kupunguza kiwango cha mishahara ya wafanyakazi ya kila mwezi iliowasilishwa Mamlaka ya Mapato.

Pia, upungufu wa kodi ya zuio kwenye ada za huduma, mrabaha, ukodishaji, huduma za kitaalamu, utangazaji na uuzaji wa kidijitali ulitokana na kutotozwa au kutokulipwa na walipakodi wakati wa kufanya biashara. Vile vile, upungufu wa kodi ya ongezeko la thamani umesababishwa na tamko la chini la mauzo katika marejesho yaliyowasilishwa na walipakodi na kutotozwa kwa kodi ya ongezeko la thamani kwenye mapato ya mali zilizouzwa, zaidi ya hayo upungufu wa ushuru wa stempu kulitokana na kutotozwa ushuru kwenye mikataba. Upungufu wa makusanyo ya kodi yanaweza kupelekeea upotevu wa mapato kwa Serikali.

Naishauri Serikali ihakikishe (a) Mamlaka ina wakagazi wa kodi wa kutosha wenye ujuzi; (b) inawawezesha na kuwaimarisha kwa kuwajengea uwezo wakagazi wa kodi (c) inasaidia katika kuandaa na kupata mfumo bora wa kodi jumuishi kwa ajili ya uchambuzi bora wa taarifa za kihesabu.

5.1.7 Usimamizi na Ufuutiliaji Duni wa Mauzo ya Mashine za Kielektroniki za Kutolea Stakabadhi

Tathmini yangu kwenye utekelezaji na usimamizi wa mauzo kwa kutumia mashine za kutolea risiti za kielektroniki (EFD) niliofanya kwa mikoa 15 ya kikodi wakati wa ukagazi wa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2021 nilibaini kuwa, kati ya sampuli za walipakodi 3,594 ambaao wanafanya biashara zenye mauzo ya mwaka ya zaidi ya shilingi 14 milioni, walipakodi 1,798 kati ya 3,594 wanatumia mashine ya kutolea stakabadhi za kielektroniki wakati walipakodi 1,796 sawa na 50.0% hawakuwa na mashine ya kutolea risiti za kielektroniki. Hii inahatarisha upotevu wa mapato ya Serikali kwa vile taarifa za walipakodi haziwezi kupatikana kwenye mfumo wa mashine ya kutolea risiti za kielektroniki ili kuweshezha kuwa na mapato sahihi ya walipakodi kwa madhumuni yaukokotozi wa kodi.

Aidha, kati ya sampuli 253 za mashine za kutolea risiti za kielektroniki zilizoonekana zinafanya kwenye Mfumo mashine ya kutolea risiti za kielektroniki (EFDMS), mashine 127 zilikuwa zinatumika wakati mashine 126 zilioneekana hazitumiki kutokana na kukosekana kwa taarifa za mauzo. Vilevile, kulikuwa na walipakodi 35 katika mikoa mitano ya kikodi ambaao wamepata zaidi ya mashine moja za kutolea risiti za kielektroniki (ikiwa ni jumla ya mashine 198) mashine hizo zilikuwa hazijatumika kwa kipindi cha kati ya miezi 4 hadi 104. Pia, walipakodi 3,114 waliokuwa wakitumia

---

mashine za kutolea risiti za kielektroniki, kati ya hao walipakodi 1,045 sawa na 33.6% hawakuwa na taarifa kuhusu mauzo yao ya kila siku kwa kipindi cha kuanzia miezi 5 hadi 132. Hii inahatarisha upotevu wa mapato ya Serikali kutokana na utumiaji duni wa mashine za kielektroniki za kutolea risiti.

Naishauri Serikali ihakikishe kuwa walipakodi wote wanaostahili kutumia mashine za kutolea risiti za kielektroniki wanapata na kuzitumia ipasavyo. Pia, adhabu/ tozo ya kosa itozwe kwa kutonunua au kutumia mashine za kutolea risiti za kielektroniki na kuhakikisha kuwa zana za kuboresha Mfumo wa mashine za kutolea risiti za kielektroniki unatolewa kwa mapungufu yaliyobainika.

5.1.8 Ufatiliaji na Usimamizi Duni wa Maeneo ya Biashara (Block Management)

Mapitio yangu ya rejista ya mgawanyiko wa maeneo ya kodi uliyofanyika katika mikoa saba ya kikodi nilibaini kuwa, kati ya sampuli za walipakodi 11,744, walipakodi 10,108 sawa na asilimia 86.1% hawakufanyiwa tathmini ya kodi kwa mwaka wa fedha 2020/21. Vilevile, nilibaini mapungufu katika usimamizi wa mgawanyiko wa maeneo ya kodi kama vile utebbelewaji mdogo, kutotayarisha taarifa za utendaji wa mgawanyiko wa maeneo ya kodi. Haya yamechangiwa na kutofuatwa ipasavyo kwa taratibu za usimamizi wa mgawanyiko wa maeneo ya kodi na idadi ndogo ya watumishi katika kusimamia maeneo ya kodi.

Ufuatiliaji na usimamizi duni wa walipakodi katika maeneo ya biashara unapelekea (a) Kutokujua biashara za walipakodi ili tathmini sahihi itolewe (b) Kutokufanya uhakiki wa mara kwa mara kwa wafanyabiashara ili kuwaweka katika makundi sahihi ya kikodi na kutoza kodi sahihi na kusanya (c) Kutokuongezeka kwa wigo wa kodi na uimarishaji wa mapato ya Serikali na kusababisha ukwepajji wa kodi.

Naishauri Serikali ihakikishe tathmini ya kodi inatolewa kwa walipakodi ili kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya Serikali pamoja na kuongeza idadi ya watumishi ili kuboresha usimamizi wa walipakodi kwenye mgawanyiko wa maeneo ya kodi ili kuongeza mapato.

5.1.9 Kutojumuishwa Namna ya Utozwaji Kodi Kwenye Biashara za Kimtandao Katika Mkakati wa Mamlaka

Mapitio yangu ya mpango mkakati Mkuu na Mkakati wa Tehama wa Mamlaka ya Mapato kwa miaka mitano (2017/18 hadi 2020/21) kuangalia utayari wa Mamlaka katika kukusanya kodi kwenye biashara zinazofanyika mtandaoni nimebaini kuwa Mamlaka haijajiandaa kutokana na Kutojumuishwa ama kwenye mkakati mkuu au mkakati wa Tehama wa Mamlaka.

Vilevile, mkakati wa Tehama wa Mamlaka chini ya lengo namba tatu unaeleza kuwa, katika kuongeza uhiari wa kulipa kodi, Mamlaka imepanga kufikia lengo kupitia kuimarisha mfumo wa ukusanyaji kodi uitwao IDRAS, lakini mpango huu haujahuisha biashara zile ambazo zinafanyika mtandaoni bila ya kuwa na anuani za kudumu. Kutokuwa na utayari wa kujitosheleza nawa haraka kuendana na kasi ya mabadiliko ya kiteknolojia katika ufanyaji wa biashara katika mtandao ndio kinachochangia mapungufu haya. Hali hii inaweza kusababisha upotevu wa mapato ya Serikali kwa Mamlaka kutofikiwa biashara za mtandaoni hivyo kupunguza wigo wa kodi.

Naishauri Serikali kuhakikisha (a) kuna mkakati wa suluhisho la kiteknolojia katika kutoza kodi kwenye miamala na biashara zinaoendeshwa kwa njia ya mtando ndani na nje ya nchi (b) Kuungana na mabaraza ya ndani na nje ya nchi ikiwemo Shirika la Ushirikiano wa Kiuchumi na Maendeleo juu ya mapendekezo ya sheria mpya za ushuru duniani ambazo zitasaidia kutoza kodi kwenye makampuni na biashara zote eneo ambapo biashara zimefanyika bila kujali kama wana anuani ya kudumu au la.

5.1.10 Mafuta Yaliyoingia Nchini bila Kubainishwa ama kwa Matumizi ya Ndani au Kusafirishwa Nchi Jirani Yenye Ushuru wa Forodha Shilingi 2,895,481,105

Wakati wa mapitio yangu kwenye mafuta yaliyoingia nchini kwa kipindi cha kuanzia tarehe 1 Julai 2020 hadi 30 Juni 2021 nilibaini miamala 17 yenye jumla ya lita 31,122,725 za mafuta zenyе makadirio ya ushuru wa forodha shilingi 2,895,481,105 hayakubainishwa kwa matumizi ya ndani au kusafirishwa kwenda nje ya nchi zilizokusudiwa kwa muda uliopangwa kinyume na utaratibu. Kutokutozwa kodi kwa shehena za mafuta zilizoingia nchini bila kubainishwa inapelekea upotevu wa mapato ya Serikali.

Naishauri Serikali kuimarisha mifumo ya udhibiti na usimamizi wa mafuta yanayoingia nchini ili kuepuka urasimishaji usio halali wa mafuta. Pia kukusanya ushuru wa forodha wa shilingi 2,895,481,105 kwenye lita 31,122,725 za mafuta ambayo hayakuondoshwa nchini.

5.1.11 Mafuta Yaliyopitiliza Muda wa Kukaa Nchini Ambayo Yalipaswa Kwenda Nchi Jirani Yenye Ushuru wa Forodha Shilingi 1,782,688,799.05.

Ukaguzi wangu kuhusu kiasi cha mafuta yaliyoingizwa nchini kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi jirani ulibaini lita 2,627,277 za mafuta zenye makadirio ya kodi ya shilingi 1,782,688,799.05 ambayo hayakusafirishwa kwenda nchi husika kwa muda wa zaidi ya siku 30. Mafuta hayo yalikaa zaidi ya miezi 12 na adhabu haikutozwa wala kukusanya ushuru wa forodha. Bakaa ya mafuta yaliyopaswa kwenda nchi za jirani yanaweza kutumika ndani ya nchi bila kulipa kodi kinyume cha sheria.

Naishauri Serikali kuimarisha mifumo ya udhibiti na usimamizi wa mafuta yanayopitia nchini ili kuepuka urasimishaji usio halali wa mafuta. Pia kukusanya ushuru wa forodha wa shilingi 1,782,688,799.05 kwenye lita 2,627,277 pamoja na adhabu kwa mafuta ambayo hayakuondoshwa nchini.

5.1.12 Mizigo Iliyokaa Muda Mrefu Kwenye Maghala Yenye Dhamana ya Forodha Kiasi cha Shilingi 1,087,269,937 Bila Kuingizwa Kwenye Mnada

Wakati wa ukaguzi wangu kwenye maghala saba yenye dhamana ya forodha (bonded warehouse) nilibaini uwepo wa mizigo yenye dhamana ya shilingi 1,087,269,937 yaliyokaa muda mrefu bila kuingizwa mnadani wala kuomba kuongezewa muda wa kuendelea kuwepo katika maghala hayo kama sheria inavyotaka.

Bidhaa zilizokaa muda mrefu katika maghala yenye dhamana sio tu uwanyima wamiliki dhamana ya kodi ya mizigo bali pia huzuia Serikali kukusanya kodi na ushuru kwa wakati jambo ambalo lina athari katika uchumi kwa ujumla.

Naishauri Serikali ihakikishe inaingiza bidhaa zote zilizokaa mrefu kwenye maghala yote yenye dhamana ya forodha kufanyiwa mnada kufuatana na taratibu za kisheria.

5.1.13 Magari 676 Yaliyoingizwa kwa Muda Nchini Yamekaa Zaidi ya Muda Ulioruhusiwa

Mapitio yangu ya taarifa za forodha kwa magari yaliyoagizwa kwa muda kupitia ofisi tano za forodha kwa mwaka wa fedha 2020/21 yilibaini magari 676 yaliyoingizwa kwa muda yalikaa kwa zaidi ya miezi mitatu bila kusafirishwa tena baada ya kuisha kwa muda ulioruhusiwa kisheria, Hakuna ushahidi wa maombi ya kuongezewa muda kwa waingizaji uliowasilishwa. Usimamizi duni wa magari na bidhaa zinazoingizwa kwa muda unaweza kusababisha urasimishaji usio halali na hivyo kupoteza mapato ya Serikali.

Naishauri Serikali:- (a) lunganishe mifumo ya Mamlaka ya Mapato na Uhamiaji ili kuhakikisha magari yanayoingia nchini kwa muda yanatolewa taarifa zake wakati kwa kuingia ili kuhakiki wakati wa kutoka na maafisa wa Uhamiaji; (b) Hati za kusafiria za waingizaji magari ya muda ziambatanishwe pamoja na nakala ya kadi ya magari yanayoagizwa nchini kwa muda ili kudhibitisha wakati wa kutoka; (c) Kutoa mafunzo ya ndani kwa wafanyakazi kuhusu uingizaji wa magari kwa muda nchini ili kuongeza ujuzi ambao utasaidia kuthibiti magari yanayoingia nchini bila kutoka (d) kufuutilia magari 676 yaliyoingizwa nchini kwa muda na yamefikia ukomo wa muda wa kukaa nchini ili kukusanya ushuru na kodi zote kama inavyotakiwa na sheria za forodha pamoja na kutoza adhabu kwa kuchelewa kulipa kodi iwapo magari hayo yaliuzwa nchini.

5.1.14 Malipo kwa Kutumia Uwanja wa Ndege na Abiria (Airport Departure Charges) Yaliyokusanywa na KADCO Hayakupelekwa Mamlaka ya Mapato Kiasi cha Shilingi 2,367,475,000 na Dola 7,039,520

Kifungu 7 cha Sheria ya Tozo za Huduma ya Viwanja vya Ndege, Sura 365 ya 2019 inawataka mawakala wa ndege kukusanya na kuwasilisha kwa Kamishna Mkuu wa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kabla au siku ya mwisho ya kazi ya mwezi unaofuata ambao ukusanyaji ulifanyika. Pia, Notisi ya Serikali ya Malipo ya Kiwanja cha Ndege, 2002 iliiteua Kampuni ya Kilimanjaro Airport Development Company Limited (KADCO) kama wakala wa kukusanya mapato hayo kuanzia tarehe 1 Julai 2002. Notisi hiyo ilitolewa katika Kifungu 6 (2) cha Sheria ya malipo ya huduma ya uwanja wa ndege ya mwaka 1962.

Ukaguzi wangu wa makusanyo ya gharama za kuondoka uwanja wa ndege wa KIA ulibaini kuwa kampuni inakusanya gharama za kuondoka kwa abiria kutoka kwa waendeshaji wa mashirika ya ndege lakini haipeleki kwa Kamishna Mkoo wa Mamlaka ya Mapato kama inavyotakiwa na sheria. Kuanzia Julai 2019 hadi Juni 2021 KADCO ilikusanya shilingi 2,367,475,000 na dola za Marekani 7,039,520 kama gharama za kuondoka lakini hazikuwasilishwa kwa Kamishna Mkoo wa Mamlaka ya Mapato kinyume na sheria.

Nilifahamishwa na utawala wa KADCO kwamba makubaliano na Serikali ya tarehe 17 Julai 1998 yanaruhusu kampuni kukusanya na kutumia, hata hivyo, mapitio yangu ya makubaliano ya mkataba huo yalibaini kutokuwepo kwa kifungu kinachoruhusu KADCO kukusanya na kutumia kiasi hicho. Zaidi ya hayo, nilibaini kifungu cha 13 cha makubaliano ya mkataba kinaruhusu KADCO kuweka kiwango cha mabadiliko ya uwanja wa ndege kwa miaka mitano kuanzia tarehe ya uendeshaji wa awali lakini hili lilifanywa kabla ya Notisi ya Serikali ya mwaka 2002 kuanza kutumika.

Kufuatia mkanganyiko huo, na kuzingatia kuwa KADCO inamilikiwa na Serikali kwa asilimia 100, ninaishauri Serikali kuititia Notisi ya Serikali ya Tozo ya Viwanja vya Ndege ya mwaka 2002 na Makubaliano ya Mkataba ya mwaka 1998 ili kuendana na matakwa ya Sheria ya Malipo ya Huduma za Viwanja vya Ndege, Sura ya 365 ya 2019.

5.1.15 Upungufu wa Watumishi Mamlaka ya Mapato Tanzania Katika Usimamizi wa Ukusanyaji wa Mapato ya Kodi na Yasiyo ya Kodi

a) Upungufu wa Wafanyakazi na Ucheleweshwaji Kuidhinishwa Muundo wa Mamlaka

Ukaguzi wangu wa muundo wa Mamlaka pamoja na utaratibu wa utumishi ulibaini kuwa kutohuna na maagizo mbalimbali ya Serikali yaliyotolewa, Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) imefanyiwa marekebisho mbalimbali ya kimuundo na kusababisha kuongezeka kwa shughuli zake. Uongezekaji huu unahitaji rasilimali mbalimbali, kwa mfano, hivi karibuni marekebisho ya Mamlaka yalitenengeza nafasi 17 za utawala zinazohusiana mojakwa moja na makusanyo ya mapato ambapo kati ya hizo nafasi 16 zilikuwa katika utaratibu wa huduma lakini hazipo katika muundo wa Mamlaka na nafasi moja haikuwa katika muundo wa Mamlaka wala katika mpango wa huduma. Nafasi hizi za utawala zimeongenza usimamizi mzuri wa makusanyo ya

---

mapato kwani jukumu limeelekezwa kwa uendeshaji mahususi ambao unasaidia kuongeza mapato ya Serikali.

Aidha, kwa kutokuwa katika muundo wa Mamlaka, imepelekea wafanyakazi kutoidhinishwa na "UTUMISHI" hivyo kupelekea kutolipwa stahiki zao kwa muda mrefu na kuwashushia ari ya kufanya kazi.

Aidha, nilibaini upungufu wa watumishi 2,695 (36.4%) kati ya wafanyakazi 7,406 wanaohitajika.

Kuongezeka kwa mahitaji ya watumishi kunatokana na kuongezeka kwa shughuli za Mamlaka. Mamlaka ilipewa vibali vinne vya ajira kuajiri jumla ya watumishi 1,091, vibali vyote hivyo vya ajira vilikuwa katika hatua tofauti za utekelezaji. Upungufu wa watumishi unaathiri shughuli za kukusanya mapato ya Serikali jambo ambalo linaathiri Serikali katika kutekeleza shughuli zake.

b) Wafanyakazi 90 Wanaokaimu Nafasi za Uongozi kwa Muda wa Miezi 6 hadi 48

Mamlaka ya Mapato ina nafasi za uongozi 245 kati ya hizo 95 (38.8%) ziliikuwa wazi. Katika nafasi hizo 95, nafasi 90 zilijazwa na watumishi wanaokaimu huku nafasi tano ziliikuwa wazi kufikia wakati wa ukaguzi tarehe 30 Desemba, 2021. Majukumu na kipindi cha kukaimu kimeoneshwa kwenye Jedwali Na. 22.

Jedwali Na. 22: Majukumu na Kipindi cha Kukaimu Watumishi

Na.	Majukumu ya kukaimu	Namba ya watumishi wanokaimu	Muda wa kukaimu hadi tarehe 31 Decemba 2021
1	Usimamizi wa makusanyo	76	6-48 Miezi
2	Huduma saidizi kwenye usimamizi wa makusanyo	14	6-31 Miezi
	Total Acting Staff	90	

Chanzo: Idara ya Rasilimaliwatu na Utawala Mamlaka ya Mapato

Ucheleweshaji wa kudhibitisha nafasi 90 za kukaimu ni kati ya miezi sita hadi 48 kinyume na kanuni za kudumu za utumishi wa Umma ya mwaka 2009 inayowataka watumishi kukaa katika nafasi za ukaimu kwa muda usiozidi miezi sita.

Wakati wa majadiliano na Mamlaka ya Mapato, niligundua kuwa ucheleweshaji wa uthibitishaji wa watumishi unachangiwa zaidi na ucheleweshaji wa majibu kutoka kwa UTUMISHI na mamlaka zingine za uthibitisho. Ni maoni yangu kuwa kutokana na Serikali kuchelewesha uthibitisho kwa wafanyakazi waliopandishwa vyeo inapelekea kupunguza kwa ufanisi na ari katika majukumu yao hivyo kuleta hatari katika makusanyo ya mapato.

Kwa hiyo, naishauri Serikali (a) Kuajiri idadi ya kutosha ya watumishi kwa ajili ya Mamlaka ili kuimarisha ukusanyaji wa mapato; na (b) Iharakishe taratibu za udhibitisho kwa wafanyakazi waliopandishwa vyeo ili kuongeza ufanisi na ari katika majukumu yao.

5.1.16 Kodi Zilizoshikiliwa Katika Mahakama za Rufani Kiasi cha Shilingi 5,190,108,141,768

Katika ukaguzi wangu wa hesabu za Mamlaka ya Mapato kwa mwaka wa fedha 2020/21 nilibaini kuwepo kwa kodi zilizoshikiliwa katika mahakama za rufani kwa muda mrefu kiasi cha shilingi 357,308,998,541,722 (inahusisha Dola za Marekani 137,800,582 zilizobadilishwa kwa shilingi 2,287.295/dola ya Marekani) kama ilivyoainishwa katika Majedwali yafuatayo;

Kesi 46 za kodi zenye thamani ya shilingi 724,183,356,570 zipo katika Mahakama ya Rufaa kwa mwaka 2020 na 2021 kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 23.

Jedwali Na. 23: Kesi za Kikodi Zilizopo katika Mahakama ya Rufaa

Mahakama ya Rufaa (CAT)		
Mwaka	Idadi ya kesi	Shilingi
2020	27	678,695,314,623
2021	19	45,488,041,947
Jumla	46	724,183,356,570

Chanzo: Taarifa za hesabu Mamlaka ya Mapato mwaka 2020/21 na uhakiki kwa mahakama za rufani za kodi

Katika mwaka wa fedha 2018 hadi 2021, kuna idadi ya kesi 176 zenye thamani ya shilingi 1,176,301,825,259 katika Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya kodi (TRAT) kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 24.

Jedwali Na. 24: Kesi za Kikodi Zilizopo Katika Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi

Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi (TRAT)		
Mwaka	Idadi	Shilingi
2018	1	586,364,625
2019	10	64,142,273,128
2020	71	552,709,797,663
2021	90	558,863,389,843
Jumla	172	1,176,301,825,259

Chanzo: Taarifa za Hesabu Mamlaka ya Mapato mwaka 2020/21 na Uhakiki kwa Mahakama za Rufani za Kodi

Kesi 847 zenyе thamani ya shilingi 355,408,513,359,893 zipo katika Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB) za tangu mwaka 2016 hadi 2021. Mwaka 2017 ilikuwa na kiasi kikubwa cha kodi ya shilingi 349,862,963,907,128 kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 25.

Jedwali Na. 25: Kesi za Kikodi Zilizopo Katika Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB)

Tax Revenue Appeals Board (TRAB)		
Mwaka	Idadi ya kesi	Shilingi
2016	9	1,363,497,491,857
2017	24	349,862,963,907,128
2018	40	288,291,885,092
2019	137	540,711,337,309
2020	242	1,886,425,581,517
2021	395	1,466,623,156,990
Jumla	847	355,408,513,359,893

Chanzo: Taarifa za hesabu Mamlaka ya Mapato mwaka 2020/21 na Uhakiki kwa Mahakama za Rufani za Kodi

Katika majadiliano niliyofanya ya tarehe 23 Septemba 2021 na Bodi ya rufani ya mapato ya kodi (TRAB) pamoja na Mahakama ya rufaa ya mapato ya kodi (TRAT) nilibaini changamoto katika utaratibu wa kusikiliza kesi kama zifuatazo:-

- i. Upungufu katika rasilimali zilizotolewa kwa mahakama hizo kwa makadirio ya Bajeti dhidi ya Bajeti iliyopitishwa kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 26 kitu ambacho kinakwamisha usikilizaji na kufanya maamuzi kwa kesi hizo kwa muda.

Jedwali Na. 26: Makadirio na Bajeti Iliyoidhinishwa kwa Mahakama za Rufani za Kodi

Mahakama	Mwaka	Makadirio ya Bajeti shilingi	Bajeti iliyoidhinishwa-shilingi	Kiasi kilichopitishwa chini ya makadirio (%)
Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya kodi (TRAT)	2020/21	1,621,000,000	1,204,985,000	26
	2019/20	1,621,000,000	1,004,985,000	38
	2018/19	1,623,000,000	1,004,985,000	38
Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB)	2020/21	3,500,000,000	1,046,763,000	70
	2019/20	2,000,000,000	1,046,763,000	48
	2018/19	4,088,300,000	1,046,763,000	74

Chanzo: Bajeti za Mahakama za Rufani za Kikodi 2018/19 to 2020/21

- ii. Kuna rufaa za kesi za kikodi 45 zenyе thamani ya kiasi cha shilingi 5,594,675,387,242.40 (ikijumlisha dola za Marekani 5,855,122.12 zilizobadilishwa kwa shilingi 2,308.7 kwa dola) na kesi 9 zenyе thamani ya shilingi 56,678,445,387.80 zilizopo Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya kodi (TRAT) na Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB) mtawalia, ingawaje kwa sasa zipo katika mazungumzo (negotiations) kati ya Serikali na walipakodi lakini mazungumzo hayo yamechukua muda mrefu bila kufikia muafaka.
- iii. Kuteuliwa kwa Wajumbe wa Bodi, Makamu Mwenyekiti na Mwenyekiti wa Bodi kwa Mahakama za rufani hufanyika kwa muda moja na matokeo yake kipindi chao cha uteuzi kuisha kwa pamoja, matokeo yake kukosekama kwa idadi ya wajumbe wanaotakiwa kusikiliza kesi za kodi hivyo kuchelewesha maamuzi zidi ya kesi hizo.

Kutokana na majibu ya Mamlaka ya Mapato hadi kufikia tarehe 31 Desemba 2021, hali za kesi katika mahakama za rufani za kikodi zipo kesi 866 zenyе thamani ya shilingi 5,190,108,141,768 ((inahusisha Dola za Marekani 248,397,084 zilizobadilishwa kwa shilingi 2,309.24/dola ya Marekani) kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 27**.

Jedwali Na. 27: Hali za Kesi Katika Mahakama za Rufani za Kikodi

Mwaka	Idadi ya kesi	Bodi ya Rufani ya Mapato ya kodi (TRAB)	
		Shilingi	Dola za Marekani
2016	5	1,208,317,055,742	
2017	6	22,985,743,159	
2018	16	78,335,865,381	
2019	41	328,643,390,826	
2020	127	634,755,159,101	
2021	426	1,487,471,844,164	2,936,107
Jumla	621	3,760,509,058,373	2,936,107

Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya kodi (TRAT)			
2020	38	152,414,632,523	8,063,305
2021	140	560,059,847,915	
Jumla	178	712,474,480,438	8,063,305

Mahakama ya Rufaa (Court of Appeal)			
2020	14	68,220,338,517	108,886,884
2021	53	75,295,782,184	128,520,788
Jumla	67	143,516,120,701	237,407,672

Chanzo: Taarifa za hali za kesi za kikodi 31 Desemba 2021 kama ilivyowasilishwa na Mamlaka ya Mapato

Miongoni mwa kesi za rufani zilizoisha ni kesi 45 zenyе thamani shilingi 5,594,675,387,242.40 ambazo zipo katika mazungumzo kati ya Serikali na kampuni za madini ambayo ni North Mara Gold Mine, Pangea Minerals Limited, Bulyanhulu Gold Mine na ABG Exploration. Wakati kesi Na.189 ya mwaka 2017 inayomhusu Bulyanhulu Gold Mine imepinga maamuzi ya kulipa kiwango pungufu cha shilingi 21,395,712,853,964 ili kusajili pingamizi la kodi kwa tathmini ya kodi kutokana na kutokuwa na taarifa za walipakodi (Jeopardy assessment) kwa mwaka 2000-2017 kati ya jumla ya deni la shilingi trilioni 343.5. Kesi hii imetolewa kutoka mahakama za rufani za kikodi na kurejeshwa kusikilizwa na Mamlaka ya Mapato.

Ninaishauri Serikali kuhakikisha: (a) Uteuzi wa wajumbe, makamu mwenyekiti na mwenyekiti wa bodi kufanyika kwa muda pindi wanapofikia ukomo wa kipindi cha uteuzi ili kuwepo na idadi ya wajumbe wanaotakiwa kwa vikao vya kufanya maamuzi ya kesi hizo, (b) Kupishanisha vipindi vya uteuzi wa wajumbe ili kuwepo na idadi

---

inayohitajika kusikilizwa kesi, (c) Kuongezea bajeti mahakama za rufani za kikodi ili ziweze kusikiliza kesi hizo kwani zinazidi kuongezeka kila mwaka, (d) Serikali kuharakisha mazungumzo (negotiations) na walipakodi kwa kesi zilizo katika mazungumzo.

5.2 Usimamizi wa Mapato Yasiyotokana na Kodi

Sehemu hii inaangazia maeneo yanayohusiana na usimamizi wa mapato. Lengo kuu la ukaguzi wa mapato ni kuhakikisha makusanyo yanakusanywa kwa usahihi, ili kuhakikisha ufanisi katika udhibiti wa ndani katika makusanyo unapatikana, na kuhakikisha makusanyo yaliyokusanywa yanatambuliwa.

Malengo ya Taasisi yanaweza kufikiwa pale ambapo mapato yanakusanywa kikamilifu na kutumika katika utekelezwaji wa mikakati iliyokusudiwa. Kwakuwa rasilimali za umma ni chache, Serikali inapaswa kusimamia vizuri makusanyo yanayokusanywa, kuhakikisha inatekeleza bajeti kwa ufanisi. Katika mwaka wa fedha 2020/21, nilitathmini uzingatiwaji wa Sheria, Kanuni na maagizo mbalimbali ya usimamizi wa Mapato na kubaini mapungufu katika ukusanyaji wa mapato kama inavyooneshwa hapa chini:

5.2.1 Makusanyo Yaliyofanyika Nje ya Mfumo wa GePG Sh. Bilioni 6.53

Serikali kupitia bajeti ya mwaka wa fedha 2020/2021, iliandaa sera, mikakati na hatua mbalimbali za kiutawala ili kupunguza upotevu wa makusanyo ikiwa ni pamoja na matumizi ya Mfumo wa Kielektroniki wa kufanya Malipo kwa Serikali (GePG). Aidha, Kifungu 6A (1)-(2) cha Sheria ya Fedha ya Umma ya mwaka 2001 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2017) kinataka fedha zote za umma kukusanywa kupitia mfumo wa GePG.

Kinyume cha melekezo hayo, nilibaini kuwa katika mwaka wa fedha ulioisha tarehe 30 Juni 2021, Taasisi nne zilikusanya jumla ya Sh. bilioni 6.53 kama makusnyo yasiyotokana na kodi nje ya mfumo wa GePG, kinyume na Sheria ya Fedha ya Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa 2017). Maelezo zaidi yako katika **Jedwali Na. 28** hapa chini;

Jedwali Na. 28: Taasisi Zilizokusanya Nje ya Mfumo wa GePG

Taasisi	Kiasi (Sh.)
Shirika la Mzinga	735,039,090
TATC- Shirika la Nyumbu	1,476,718,200

Taasisi	Kiasi (Sh.)
Kampuni ya Huduma za Meli	69,426,780
Shirika la Magereza	4,245,797,589
Jumla	6,526,981,659

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi ya Taasisi Husika

Ni rai yangu kwamba, makusanyo taslimu bila kuitia mfumo wa GePG yanaweza kupelekea hatari za uvujaji na upotevu wa mapato, hivyo kuongeza kasi ya nakisi ya bajeti.

Hivyo basi, ninapendekeza Taasisi zote za Serikali zenyenye dhamana ya kukusanya mapato kutafuta ufumbuzi wa changamoto mbalimbali zinazoathiri ukusanyaji wa mapato kuitia mfumo, ili kuendana na mikakati ya Serikali, sera na hatua za kiutawala zilizobainishwa kusimamia ukusanywaji wa mapato kuitia mfumo wa GePG.

5.2.2 Kushindwa Kukusanya Mapato ya Sh. Bilioni 8.82 Kutokana na Kukosa Uwezo wa Kutoa Huduma

Nilihakiki uwezo wa Idara na Wakala mbalimbali katika kutoa huduma na kubaini kuwa kiasi cha Sh. bilioni 8.82 hakikukusanya na Idara ya Uchapaji pamoja na Mamlaka za Maji safi kutokana na kukosekana kwa uwezo wa kutoa huduma kama ilivyobainishwa hapa chini;

a) Idara ya Uchapaji Sh. Bilioni 7.18

Idara ya uchapaji ilianzishwa kwa ajili ya kutoa huduma mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuandaa kazi za uchapaji, kuchapa na kufunga nyaraka mbalimbali, kudhibiti ubora wa uchapaji, kufunga na kutunza mashine na vifaa vya uchapishaji, kusambaza machapisho kwa wananchi, kuhifadhi nembo ya Taifa, kuishauri Serikali kuhusu uchapishaji, kuitia na kufuatilia utekelezaji wa sera na mikakati ya kutunga sheria ya uchapishaji.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, nilibaini kuwa Idara ya Uchapaji ilishindwa kutoa huduma za uchapishaji kwa Taasisi mbalimbali za Serikali yenye thamani ya Sh. bilioni 7.18 badala yake shughuli hizo zilitolewa kwa sekta binafsi kutokana mashine za uchapaji kukosa uwezo na ubovu wa mara kwa mara wa mashine na mitambo hiyo pamoja na upungufu wa wafanyakazi katika idara hiyo.

---

b) Mamlaka ya Maji Sh. Bilioni 1.64

Nilipitia ripoti zinazoonesha uwezo wa pampu za kuvuta maji katika visima 14 vya maji, visima viwili vya Mamlaka ya Maji Ruangwa na visima 12 vya Mamlaka ya Maji Tunduma na nilibaini uwezo hafifu wa mamkaka hizo katika kuzalisha maji yanayoendana na uhitaji wa soko hadi 90%, uwezo huu hafifu unachangiwa na kukosekana kwa matenki ya kutosha kuhifandi maji na ukosefu wa nishati ya umeme wakati wa uzalishaji wa maji, hivyo kufanya mamlaka hizo kushindwa kukusanya kiasi cha Sh. bilioni 1.64 kama inavyoonyeshwa kwenye **Jedwali Na. 29** hapa chini;

Jedwali Na. 29: Maji Yasiyozalishwa Kutokana na Kukosa Uwezo wa Kuhifadhi Maji

Mamlaka	Visima	Uwezo m ³	Kiasi cha Maji kilichozaali shwa m3	Kiasi cha maji kisichozaali shwa m3	% ya kukosa uwezo	Kiasi Sh.
Ruangwa	2	840,960	438,792	402,168	48	599,230,320
Tunduma Mji	12	1,527,744	154,253	1,373,491	99	1,043,853,160
Jumla						1,643,083,480

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Ni maoni yangu kwamba uweza hafifu katika kutoa huduma zinazowezesha Idara na Wakala kukusanya mapato na kunapunguza ukusanyaji wa mapato yasiyo tokana na kodi.

Ninapendekezo Serikali na mamlaka zinazohusika kuboresha mazingira ya utendaji wa kazi wa Wakala na Idara zinayohusika na utoaji wa huduma, ili kuzijengea uwezo wa kutoa huduma na kukusanya mapato zaidi.

5.2.3 Kutelekezwa kwa Nyaraka Zilizochapishwa na Kusababisha Upotevu wa Mapato Sh. Milioni 265.56

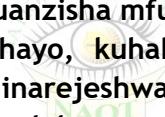
Madhumuni ya kuanzisha kitengo cha huduma ya Uchapaji cha Serikali chini ya Fungu 37 ni kuwezesha huduma bora za uchapishaji kwa wakati katika Taasisi za Serikali na kwa gharama nafuu, huduma ya uchapishaji inayotolewa na Idara inatarajiwa kuwezesha ukusanyaji wa mapato yasiyotokana na kodi ili kuwasilishwa Mfuko Mkuu wa Serikali kama makusanyo ya Bajeti.

Nilibaini kuwa, Idara ya huduma ya uchapaji Serikalini kilipokea maagizo kutoka Taasisi mbalimbali za Serikali kwa ajili ya uchapishaji wa nyaraka kati ya mwaka 2011 hadi 2021 zenyet thamani ya jumla ya Sh. milioni 265.56. Hata hivyo nyaraka zilizochapishwa zilitelekezwa bila malipo na Taasisi husika.

Aidha, nilibainishwa kwamba, nyaraka hizo zilitelekezwa kwa sababu mbalimbali zikiwemo; mabadiliko ya sheria, ama mabadiliko ya kimuundo ya Taasisi hivyo kufanya nyaraka hizo kushindwa kuendana na mabadiliko yaliyojitokeza.

Kutochukuliwa kwa nyaraka hizo zilizokwisha kuchapishwa na Idara ya uchapaji, kunaisababishia Idara na fungu husika upotevu wa mapato ya Serikali ambayo yangeweza kukusanywa, zaidi kunaipa Idara na fungu husika hasara na upotevu wa malighafi zilizotumika wakati wa uchapaji.

Ninapendekeza Serikali na Wizara yenyeye dhamana iangalie upya utaratibu wa utoaji huduma, kuanzisha mfumo wa malipo ya awali kabla ya kutoa huduma. Zaidi ya hayo, kuhakikisha gharama iliyotumika kwenye huduma zinazotolewa inarejeshwa na Taasisi zilizotoa maagizo ya kuchapisha nyaraka zilizotelekezwa, ili kupunguza upotevu wa mapato ambayo yangeweza kupatikana.

5.2.4 Mrahaba ambayo Haujakusanywa Baada ya Uchimbaji wa Kokoto na Vifusi Sh. Bilioni 4.49 na Dola za Marekani 169,961.40

Kifungu 22(P) cha Sheria ya Madini ya mwaka 2019, kimeainisha kazi za Tume ya Madini, na moja ya kazi hizo ni kusimamia na kukagua ubora na kiasi cha madini yanayozalishwa ili kutambua mapato yatakayokusanywa na kuwezesha ukusanyaji wa Mrabaha.

Nilibaini kuwa, Tume ilifanya kaguzi 13 katika mikoa mbalimbali kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2018 hadi 2020. Hata hivyo, Tume ilishindwa kukusanya Mrabaha wa mali iliyochimbwa, kodi ya mwaka pamoja na ada ya kibali, gharama zilizo bainishwa baada ya ukaguzi iliwa ni Sh. bilioni 4.49 na Dola za Marekani 169,961.40

Menjimenti ya Tume ilinifahamisha kuwa kutokusanywa kwa kiasi hicho kunachangiwa na kukosekana kwa ushirikiano toka kwa kampuni

---

zinazodaiwa mirabaha hiyo. Hata hivyo kutokusanya kwa mrahaba kunasababishwa na ufuatiliaji hafifu wa Tume kwa wadaiwa husika.

Ninapendekeza Serikali na mamlaka inayohusika kuhakikisha maslahi ya Serikali katika utafiti wa madini yanapatikana na kuhakikisha ukusanyaji wa mapato yatokanayo na matumizi ya rasilimali za Taifa unafanyika.

5.2.5 Kutotozwa kwa Mapato Yanayotokana na Utumiwaji wa Taarifa Zinazomilikiwa na NIDA Sh. Bilioni 7.36

Kanuni ya 16 (c) ya Kanuni za Usajili na Utambuzi wa Watu, 2014 inataka malipo ya Sh.500 kama ada kutolewa na mtu anayekusudia kutumia taarifa zozote za usajili zinazomilikiwa na NIDA.

Hata hivyo, nilibaini kuwa taasisi 39 zinapata taarifa binafsi za watu waliosajiliwa (raia na wakazi halali) na NIDA kwa kubofya kwenye kanzidata za NIDA bila kufanya malipo kwa NIDA kwa mujibu wa Kanuni iliyotajwa. Uchunguzi zaidi umebaini kuwa, NIDA kutokusanya makusanyo ya jumla ya Sh. bilioni 7.36 kutoka katika taasisi husika kunachangiwa ufuatiliaji hafifu wa mamlaka husika ili kuhakikisha kuwa makusanyo yanakusanya kwa mujibu wa kanuni zilizotajwa hapo juu.

Ninapendekeza NIDA kuhakikisha kuwa kila mtumiaji wa taarifa binafsi za watu waliosajiliwa na zilizo chini ya mamlaka hiyo zinalipa ada husika kwa mujibu wa sheria.

5.2.6 Kutozingatiwa kwa Makubaliano ya Kuwasilisha Makusanyo kutoka Benki za Biashara Kwenda Akaunti ya Makusanyo Benki Kuu Sh. Bilioni 1.99

Ili kuweka mfumo bora wa kuwasilisha makusanyo yasiyo ya kikodi katika Mfuko Mkuu, Tarehe 17 Januari 2017, Wizara ya Fedha na Mipango iliingia Mkataba wa Huduma na Benki za Biashara; NMB, CRDB, na NBC kuhamisha makusanyo yaliyofanyika kuitia Benki hizo, kwenda Benki Kuu kila Jumatatu na siku ya mwisho ya mwezi kabla ya saa 06:00 usiku, kama inavyoainishwa katika aya ya 5 ya Mkataba wa huduma.

Aidha, Aya ya 1.1(i) ya Mkataba inaeleza kwamba kushindwa kuhamisha kiasi kilichokusanya kutasababisha mtoa huduma kulipa tozo ya kiwango cha 7.5% ya jumla ya kiasi kitakachotumwa siku husika.

Ukaguzi ulibaini ucheleweshwaji katika kuhamisha makusanyo ya Sh. bilioni 1.99 kutoka Benki za Biashara kwenda katika akaunti ya makusanyo iliyopo Benki Kuu kwa muda wa kuanzia siku moja hadi siku 29, hata hivyo Benki za biashara hazikulipa tozo inayotokana na ucheleweshaji huo. Maelezo ya ziada ni kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 30** hapa chini;

Jedwali Na. 30: Makusanyo Yaliyowasilishwa Mfuko Mkuu kwa Kuchelewa na Benki za Kibashara

Taasisi	Aina	Wastani wa Siku Zilizochelewa	Kiasi (Sh.)
Wizara ya Elimu Sayansi na Teknolojia	Fungu 46	2 hadi 7	570,926,500
Hospitali ya Rufaa Temeke	HR	2 hadi 29	1,091,214,000
Bodi ya Usajili wa maabara Binafsi za Afya	Bodi	2 hadi 23	329,353,300
Jumla			1,991,493,800

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi

Ucheleweshwaji katika kuwasilisha makusanyo yanayopaswa kugharamia matumizi ya Serikali kinachangiwa na usimamizi mbovu wa mkataba wa kutoa huduma.

Ni mapendeleko yangu kwa Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Taasisi zinazohusika na ukusanyaji wa mapato ya Serikali, kuhakikisha kiasi kilichokusanywa kinawasilishwa Benki Kuu kwa wakati na kwa mujibu wa makubaliano ya huduma. Aidha, Wizara ya Fedha na Mipango inaanwa kusimamia utendaji wa Benki za Biashara zenyet dhamana ya kuwasilisha makusanyo Benki Kuu na kutoza tozo kwa mujibu wa mkataba pale inapotokea ucheleweshwaji.

5.2.7 Kutokusanya kwa Ushuru wa Umeme Unaozalishwa kwa Matumizi Binafsi

Kifungu 19 (3) cha Sheria ya Nishati Vijijini ya mwaka 2005 kinasema kuwa, vyanzo vya mapato vya Wakala wa Nishati Vijijini vitajumuisha tozo za hadi asilimia tano za uzalishaji wa umeme katika mifumo maalumu iliyotengwa,

---

ikijumuisha mifumo ya matumizi binafsi kama itakavyoamuliwa na Waziri mwenye dhamana ya Nishati, kwa kushauriana na Waziri wa Fedha.

Aidha, Tangazo la Serikali namba 118 lililochapishwa kwenye Gazeti la Serikali la tarehe 01 Agosti 2008, lilitaka tozo ya umeme ya asilimia tatu kwa watakaozalisha umeme wa Zaidi ya Megawati (MW) moja zilizozalishwa kwa matumizi binafsi, katika mfumo tengefu unaomilikiwa na makampuni.

Nilibaini kuwa, Wizara ya Nishati Pamoja na Wakala wa Nishati Vijijini kupitia barua zenye kumbukumbu namba CBA 87/248/01 ya tarehe 12 Septemba 2008 na AB 105/157/01/A/117 ya tarehe 28 Novemba 2019 mtawalia, aliziarifu kampuni 21 juu ya wajibu wa kulipa ushuru wa umeme wa asilimia tatu unaotokana na umeme unaozalishwa kwa matumizi binafsi. Hata hivyo tangu kutolewa kwa Tangazo la Serikali Wakala iliweza kuhakiki deni la Sh. bilioni 1.074 ambalo bado halijalipwa na kampuni tanzu ya “Stamigold Company Limited” baada ya kuzalisha umeme wa Megawati 98.350 katika kipindi kinachoanzia Januari, 2014 hadi Novemba, 2019. Hata hivyo, tathmini ya umeme unaozalishwa na uhakiki wa madeni kwa makampuni mengine bado haijafanyika.

Kushindwa kukusanya mapato yanayotokana na chanzo hiki kilichoainishwa, kunapunguza makusanyo ya Serikali na kuathiri utendaji wa bajeti.

Napendekeza menejimenti ya Wizara na Wakala wenye dhamana iweke mikakati madhubuti ya kuhakikisha makusanyo kutoka katika chanzo hiki kilichoainishwa yanakusanywa.

5.2.8 Kutokusanywa kwa Kodi za Nyumba Zilizopangishwa kwa Taasisi za Serikali Sh. Bilioni 4.76

Wakala wa Majengo Tanzania ilianzishwa kwa dhamira ya kutoa makazi bora kwa Serikali na watumishi wa umma. Wakala iliingia mikataba 199 na Taasisi mbalimbali za Serikali ili kutoa makazi kwa watumishi wa umma wa Taasisi husika ambapo Taasisi zinatakiwa kuilipa TBA kodi ya kila mwezi kama ilivyoainishwa kwenye mkataba wa upangaji.

Hata hivyo, nilibaini kuwa Taasisi za Serikali zinachelewesha kulipa kodi inayotakiwa jumla ya Sh. bilioni 4.76 kwa mujibu wa mkataba wa upangaji kwa muda wa miezi 10 hadi 103, hivyo kupunguza ukusanyaji wa mapato kupitia chanzo hiki fedha ambazo zingeweza kuelekezwa katika kutekeleza

shughuli zilizopangwa, ikiwa ni pamoja na ujenzi wa nyumba mpya na ukarabati wa majengo ya Serikali yaliyochakaa. Maelezo ya Taasisi ya Serikali ni kama inavyoonyeshwa kwenye **Jedwali Na. 31** hapa chini.

Jedwali Na. 31: Makusanyo ya Kodi za Nyumba ambayo Hayajakusanya Kutoka Taasisi za Serikali

Mkoa	Taasisi	Kiasi Sh.
Dar es Salaam	Taasisi ya kuzuia na kupambana na dawa za kulevyaa	67,650,000
	Mkemia Mkuu	49,680,000
	Uhamiaji	24,840,000
	Idara ya Polisi	142,208,800
	Mahakama	149,040,000
	Wizara ya Kilimo (FAO)	108,000
	Wizara ya Afya	30,360,000
	Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi	99,360,000
Ofisi ya Rais	2,594,590,000	
Dodoma	Ofisi ya Rais (Usalama na Ikulu)	1,609,660,000
Jumla		4,767,496,800

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi

Ninapendekeza Wakala wa nyumba za Serikali kuanzisha mikataba ya wapangaji, kutoa hati za madai au namba ya udhibiti kwa kodi inayotarajiwa kukusanya, kuweka viwango vinavyokubalika na kuimarisha udhibiti katika kukusanya mapato ya kodi. Pia, kuanzishwa kwa kanuni ya makato ya mishahara ambayo itawezesha ukusanywaji wa moja kwa moja wa stahiki za makazi kwa watumishi wa umma wanaokaa kwenye Nyumba za Serikali.

5.2.9 Kutotozwa kwa Riba Inayotokana na Kucheleva Kulipa Kodi katika Nyumba za Serikali zilizopangishwa Sh. Bilioni 7.41

Kifungu 5.2 cha Mkataba wa upangishaji baina ya Mtendaji Mkuu - Wakala wa Majengo Tanzania na wapangaji wa nyumba za Serikali kinamtaka wakala kukusanya malipo ya asilimia 20 kama riba ya ada kwa wapangaji watakaoshindwa kulipa Kodi kwa muda wa miezi mitatu mfululizo.

Nilibaini kuwa, Wakala inadai jumla ya Kodi ya Sh. bilioni 37.032 ambayo haijakusanya kwa zaidi ya miezi mitatu. Hata hivyo, tozo za riba ya Sh.

---

bilioni 7.41 kama malipo yanayotokana na ucheleweshwaji, haikutozwa kwa wapangaji husika.

Nilifahamishwa kuwa Wakala iko katika hatua za mwisho za kuboresha mfumo wake wa ukusanyaji wa kodi utakaowezesha kutoza tozo za moja kwa moja kama riba na kutuma bili moja kwa moja kwa wapangaji.

Kutotoza riba inayotokana na ucheleweshwaji wa kulipa kodi kwa wakati, kunarasimisha vitendo vyatukwaji wa mikataba ya upangaji.

Napendekeza Serikali kupitia mamlaka inayohusika, kutoza riba kwa wapangaji wanaokiuka masharti ya mikataba wa upangaji, jambo ambalo litaimarisha makusanyo ya kodi kwa wakati, ili kuiwezesha Serikali kukusanya mapato yatakayogharimia shughuli nyingine za jamii na maendeleo.

5.2.10 Upotevu wa Maji wa Jumla ya Sh. Milioni 561.80

Maji yanayopotea (NRW) ni kiasi cha maji ambacho Mamlaka ya Huduma ya Maji huzalisha au kununua kwa ajili ya kuza, lakini hypotea kabla ya kuwafikia wateja. Kwa mujibu wa viwango vyatukwaji wa EWURA, viwango kinachokubalika cha NRW kwa Mamlaka za Maji ni sawa na au chini ya 20% ya maji yote yanayozalishwa.

Nilibaini viwango kikubwa cha upotevu wa maji cha hadi asilimia 24 ambacho ni zaidi ya viwango cha uvumilivu kilichowekwa sawa na upotevu wa Sh. milioni 561.80 kutoka mamlaka nne za maji kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 32** hapa chini;

Jedwali Na. 32: Makusanyo Ambayo Hayajakusanywa Kutokana na Upotevu wa Maji

Mamlaka	Kiwango cha maji kilichozaishiwa	Kiwango cha maji yaliyouzia	Kiwango cha maji yaliyopotea	%	Kiwango cha maji yaliyopote zaidi ya 20%	Wasta ni wa bei Sh.	Jumla katika Sh.
Ruangwa	227,651	125,462	102,189	44	79,932	1,490	119,098,382
Ingunga	1,531,499	857,545	673,954	44	367,654	921	338,761,367
Orkesumet	80,763	46,035	34,728	43	18,576	2,078	72,176,084
Tunduma	245,065	154,253	90,812	37	41,799	760	31,767,240
Jumla							561,803,073

Chanzo: Taarifa za Ulagazi

Kiwango kikubwa cha upotevu wa maji kinapelekewa upotevu wa mapato yanayotegemewa kufadhili matumizi na shughuli za uendeshwaji wa Serikali.

Napendekeza Serikali na mamlaka zinazohusika kuimarisha usimamizi wa rasilimali maji ikiwa ni pamoja na kuweka miundombinu ya kutosha ambayo haitasababisha uvujaji wa maji.

5.2.11 Kutorudishwa Mfuko Mkuu Fedha zilizokaa muda mrefu katika Akaunti za Amana Sh. Milioni 1.92

Ukaguzi ulibaini Wizara mbili; Wizara ya Nishati na Mahakama ya Tanzania zilizokuwa na fedha zilizokaa zaidi ya miaka mitano katika akaunti ya amana bila kurejeshwa Hazina Sh. bilioni 1.92. Ikilinganishwa na kiasi cha Sh. bilioni 1.60 kutoka Wizara tatu zilizoripotiwa katika mwaka wa fedha 2019/20, nimebaini kuendelea kuwepo kwa fedha zilizokaa katika akaunti ya amana kwa zaidi ya miaka tisa. Hii ni kinyume na Kanuni ya 133 ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 (iliyorekebishwa 2004) inayotaka amana ambazo zimetunzwa kwa zaidi ya miaka mitano ziwasilishwe kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali kama mapato kwa idhini ya Mhasibu Mkuu wa Serikali, na kurejeshwa kwa muhusika anayestahili baada ya kuridhika kuwa dai hilo ni halali.

Ni rai yangu kwamba, utunzwaji wa fedha katika akaunti za amana kwa muda mrefu bila kuzisalimisha mfuko Mkuu, kunainyima Serikali fedha ambazo zingeweza kuzitumia katika kutekeleza shughuli nyingine za maendeleo.

Napendekeza menejimenti ya Wizara husika kusalimisha fedha zilizotuzwa mda mrefu kaika akaunti za amana Mfuko Mkuu wa Serikali ili kuwezesha utekelezaji wa miradi mingine ya maendeleo.

5.2.12 Kukosekana kwa Mpango Mkakati wa Ukusanyaji wa Mapato Yatokanayo na Ada za Usajili na Uendeshaji wa Leseni Sh. Bilioni 1.72

Kifungu 30(1-2b) cha Sheria ya Madaktari, Meno na Wataalamu wa Afya Shirikishi ya mwaka 2017 kinaeleza kwamba, mtu ye yeyote ambaye ni mtaalamu wa matibabu, meno au afya shirikishi na anayetaka kuifanya kazi taaluma hiyo, anapaswa kuomba leseni ya utendaji kazi kwa Baraza,

---

maombi hayo yataambatanishwa na ada zilizowekwa zikiwemo; ada ya usajili na ada za leseni za utendaji ambazo hulipwa kila mwaka.

Nilibaini Baraza la Madaktari la Tanganyika halina mkakati wa kukusanya ada za leseni kutoka kwa madaktari waliojisajiliwa, bali linategemea uwasilishwaji wa hiyari wa ada ambazo hazijalipwa, jambo ambalo limepelekea Baraza kushindwa kukusanya ada za uendeshwaji wa Leseni kiasi cha Sh. bilioni 1.72.

Kushindwa kukusanya makusanyo yanayotokana na chanzo hiki, kunapunguza mapato yatakayochangia utekelezwaji wa shughuli za uendeshaji wa Baraza na Serikali kwa ujumla.

Napendekeza Serikali na mamlaka inayohusika, kuweka mikakati na utaratibu utakaowezesha ukusanyaji wa mapato katika chanzo hiki wakati wa malipo unapofika.

5.2.13 Ada ya Huduma ambayo Hajjakusanywa na Taasisi ya Uthibiti wa Mbegu Tanzania (TOSCI) baada ya Kubadilisha Utaratibu wa Malipo Sh. milioni 938.51

Taasisi ya Uthibiti wa Mbegu Tanzania (TOSCI) ina jukumu la Kuthibitisha na kukuza mbegu bora za kilimo zinazozalishwa au kuingizwa nchini kwa ajili ya kuuzwa, ili kulinda jamii ya wakulima dhidi ya mbegu duni (feki) kutoka kwa wauzaji wa pembejeo za kilimo. Taasisi inatoa huduma mbalimbali zikiwemo; uhakiki wa mbegu mpya, uthibitisho wa mbegu, mafunzo ya wauzaji wa mbegu na mafunzo kwa wakaguzi wa mbegu waliodhinishwa.

Kifungu 40 (2) cha Kanuni za Mbegu za mwaka 2007 kinasema kuwa, ada ya huduma yoyote inayotolewa na Taasisi italipwa kwa Taasisi pale ambapo maombi ya huduma fulani yanapowasilishwa.

Nilibaini kuwa, Taasisi imekuwa ikitoa huduma mbalimbali kwa makubaliano ya kufanya malipo baadae, jambo ambalo limesababisha kushindwa kukusanya ada ya huduma ya Sh. milioni 938.51 kwa wakati, katika kipindi cha miezi 12 hadi 24 kinyume na kanuni zilizotajwa.

Kushindwa kukusanya ada ya huduma zinazotolewa kwa wakati kunaathiri ukwasi wa Taasisi, hivyo kunaweza kusababisha ugumu katika utekelezwaji wa Shughuli nyingine.

Napendekeza mamlaka inayohusika kuhakikisha makusanyo yanatozwa na kukusanya kabla ya kutoa huduma, badala ya kuzalisha madai yanayoweza kuwa na athari ya kutokusanya.

5.2.14 Uwezekano wa Shughuli za Jumuiya ya ALAT kutokuwa Endelevu Kutokana na Kushindwa Kukusanya Michango Zaidi ya 90% Kutoka kwa Wanachama kiasi cha Sh. Bilioni 4.56

Jumuiya ya Serikali za Mitaa Tanzania (ALAT) ilianzishwa kwa madhumuni ya kuwezesha Serikali za Mitaa kujidoresha, kuwajibika na kuwa na uwezo wa kutoa huduma bora kwa jamii. Ili kuwezesha uendeshaji wa Jumuiya, Ibara ya 6(2) ya Katiba ya ALAT ilizitaka Mamlaka za Serikali ya Mtaa (Halmashauri) kutoa mchango itakayo endesha majukumu ya Jumuiya kila mwaka.

Ukaguzi ulibaini kuwa, ALAT ilishindwa kukusanya michango ya Sh. bilioni 4.56 kutoka Halmashauri 181 kuanzia mwaka wa fedha 2015/16 hadi 2020/21 ikiwa ni asilimia 91 ya jumla ya mchango wa Sh. bilioni 5.023 katika kipindi cha miaka mitano iliyopita. Katika hali hii, ni dalili zinazoathiri moja kwa moja uendeshwaji wa Jumuiya na utekelezaji wa majukumu yake.

Napendekeza ALAT na Wanachama washiriki, kuzingatia madhumuni ya kuanzishwa wa Jumuiya hiyo, kwa kuhakikisha ALAT inakusanya michango iliyokubaliwa, ili kuwezesha kuendelea kutekeleza majukumu yake ya kila siku.

5.2.15 Kushindwa Kukusanya Makusanyo Kutokana na Kutouzika kwa Vitalu vya Uwindaji kwa zaidi ya Miaka Miwili

Kanuni ya 38 (5), ya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori ya mwaka 2009 inataka kuanzishwa kwa Kamati ya Ushauri ya Ugawaji Vitalu vya Uwindaji, ambayo itakuwa na jukumu la kumshauri Waziri kuhusu ugawaji wa vitalu vya uwindaji.

Nilibaini kuwa vitalu sita vya uwindaji vyenye thamani ya Dola za Marekani 150,000 vilitangazwa katika mnada mwaka 2019, lakini vinaendelea kutouzika kwa zaidi ya miaka miwili.

Niliarifiwa na menejimenti kuwa kutouzika kwa vitalu vya uwindaji kunachangiwa na gharama kubwa za uendeshwaji wa vitalu, ikiwa ni pamoja na umbali mrefu kutoka kwenye Viwanja vya Ndege vya Kimataifa.

Kuendelea kuwa na vitalu vya uwindaji visivyouzika kuna athiri ikolojia ya wanyamapori na kusababisha upotevu wa mapato ya Serikali ambayo yanepatikana kuitia mauzo ya uwindaji maalumu na utalii wa picha.

Ni mapendekezo yangu kwa Serikali na mamlaka zinazohusika kuhakikisha kuwa bei ya uuzaji wa vitalu vya uwindaji inazingatia gharama za uendeshaji na umbali wa vitalu, ili kuwavutia wazabuni.

5.2.16 Kutokusanya Tozo kwa Makampuni Yaliyosababisha Mabadiliko katika Mfumo wa Ununuzi wa Mafuta kwa Pamoja wakati wa Ununuzi Sh. Bilioni 13.40

Mfumo wa Ununuzi wa Pamoja (Bulk Procurement System -BPS) ni mfumo ulioanzishwa chini ya Sheria ya Petroli na Kanuni za mwaka 2017 ili kudhibiti uingizaji wa mafuta ya petroli nchini Tanzania.

Aya.14.15 ya Mwongozo wa Utekelezaji wa Mfumo wa Ununuzi wa Mafuta kwa Pamoja ya mwaka 2020 na Kanuni ya 27 ya Kanuni za mafuta ya Petroli ya mwaka 2017 inamtaka mnunuzi wa mafuta ya petroli aliyechelewa kufungua Barua ya Mkopo (LC) au kufanya malipo ya awali, kutozwa Tozo ya Dola za Marekani 0.5 kwa kila tani kwa siku na kutoruhusiwa kushiriki katika zabuni hadi malipo yote yanayojumuisha Tozo yatakapolipwa kikamilifu ndani ya siku thelathini, baada ya kupokea hati ya madai.

Ukaguzi ulibaini Kampuni za Uuzaji wa Mafuta zilisababisha mabadiliko katika Mfumo wa Ununuzi wa pamoja, kutokana na kuchelewa kufungua Barua za Mikopo kwa ajili ya ununuzi wa mafuta ya petroli, hivyo kupelekea madai ya Tozo ya Sh. bilioni 13.88. Hata hivyo nilibaini kwamba Makampuni hayo yaliweza kulipa kiasi cha Sh. milioni 481.69 pekee kama adhabu ya kusababisha mabadiliko hayo katika Mfumo wa Ununuzi wa Mafuta kwa

---

pamoja, huku kiasi cha Sh. bilioni 13.40 kikibaki bila kukusanya wa kwa kipindi kinachoanzia mwaka wa fedha 2016/17 hadi 2020/21.

Aidha nilibaini, Wakala ameendelea kuyaruhusu Makampuni husika kushiriki zabuni nyingine za ununuzi wa mafuta katika awamu zilizofuata, kinyume na sheria iliyotajwa.

Nilijulishwa kuwa menejimenti ya wakala imeingia mikataba ya kukusanya kiasi hicho kutoka kwa makampuni husika, na Mkurugenzi wa Mashtaka atashirikishwa ili kuhakikisha makampuni zinazingatia Sheria na kanuni.

Kushindwa kukusanya tozo husika kwa wakati kunapunguza makusanyo ya Serikali yanayotokana na makosa hayo, aidha kitendo hicho kinahalalisha uvunjwaji wa sheria mionganoni mwa Makampuni ya uuzaji wa Mafuta.

Napendekeza Serikali na mamlaka inayohusika kuhakikisha kiasi cha Sh. bilioni 13.40 ambacho hakijakusanya wa kinakusanya na makusanyo yote yanafanya kwa mujibu wa miongozo, Sheria na Kanuni husika.

5.2.17 kukosekana kwa Mikataba kati ya Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFS) na Makampuni ya Simu katika ukusanyaji wa tozo za Minara ya Mawasiliano ndani ya Hifadhi ya Misitu Sh. Milioni 622.18

Sehemu. 26 (I) ya Sheria ya Udhibiti wa Misitu, 2002 imeeleza kwamba hakuna mtu ye yeyote isipokuwa aliyepewa leseni au kibali anayeweza kutumia hifadhi ya msitu kwa kujenga jengo au kuweka miundombinu ya minara ya Simu kwa mujibu wa Sheria.

Nilipitia taratibu za usimamizi wa mapato yanayokusanya kutoka kwa makampuni ya simu yaliyoweka Minara kwenye hifadhi za misitu na kubaini kuwa, kampuni yoyote ya simu inayotaka kujenga minara ya Mawasiliano ndani ya hifadhi ya misitu inatakiwa kusaini mkataba na Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFS) na kuwasilisha taarifa za makampuni yatakayotumia miundombinu hiyo.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, TFS imekusanya mapato ya Sh. milioni 687.28 kama malipo ya mwaka kwa miundombinu iliyo ndani ya hifadhi ya misitu. Hata hivyo niliweza kuhakiki fedha zilizolipwa kwa mujibu wa mikataba 27 ya makampuni yaliyotumia miundombinu ya minara na mikataba miwili ya

---

makampuni ilijojenga Minara kiasi cha Sh. milioni 65.1 huku mikataba ya makampuni ya simu yanayotumia minara na mikataba ya makampuni yanayomiliki Minara iliyolipa kiasi cha Sh. milioni 622.18 haijawasilishwa kwa ajili ya ukaguzi.

Mapungufu haya yanachangiwa na kukosekana kwa taratibu sahihi pamoja na mfumo madhubuti wa kutuma maombi pamoja na utunzaji wa nyaraka za mikataba iliyosainiwa wakati wa uwekwaji wa miundombinu ndani ya hifadhi za misitu. Kukosekana kwa mikataba baina ya Makampuni ya simu na Wakala kunaweza kusababisha uvujaji wa makusanyo.

Napendekeza Menejimenti ya Wakala kuhakikisha taratibu zinazofaa zinawekwa ili kusimamia mikataba iliyosainiwa katika kila mwaka wa fedha pamoja na kuboresha kanzidata ya watumiaji wa hifadhi ya Misitu ili kulinda makusanyo yanayotokana na chanzo hiki kilichobainishwa.

5.2.18 Kutokuwepo kwa Mikakati Madhubuti ya Kukusanya Mapato ya Serikali kutoka katika Huduma za Sekta ya Ardhi Sh. Bilioni 77.58

Wizara ya Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Makazi ina jukumu la kuandaa mipango ya matumizi bora ya ardhi, utoaji wa hatimiliki na hatimiliki za kimila, usajili wa hatimiliki za ardhi, kuhamasisha na kuwezesha wananchi kuwa na makazi bora, kutatua migogoro ya ardhi na nyumba, kusimamia kumbukumbu za ardhi, pamoja na kusimamia ukusanyaji wa mapato ya Serikali yatokanayo na huduma za sekta ya ardhi.

Ili kurahisisha usimamizi wa Ardhi na makusanyo husika, Wizara ilichukua hatua mbalimbali zikiwemo; Mchakato wa urasimishaji wa Ardhi, Mpango wa Kupima, Kupanga na Kumilikisha (KKK), Mifumo ya Taarifa za Usimamizi wa Ardhi kama vile; Usimamizi wa Mifumo ya Taarifa za Ardhi(MOLIS) na Mifumo Jumuishi ya Usimamizi wa Ardhi (ILMIS).

Nlikagua ufanisi wa mikakati ya makusanyo na kubaini, makusanyo ya Sh. bilioni 200 yalikadiriwa katika mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2021, hata hivyo ni Sh. bilioni 122.42 pekee ndizo zilizokusanywa na kusababisha makusanyo ya Sh. bilioni 77.58 sawa na asilimia 38.79 kutokusanywa.

Ukusanyaji mdogo wa mapato yanayotokana na ardhi unachangiwa na changamoto nyingi zinazojumuisha; Kutounganishwa kwa mfumo wa ukusanyaji na mifumo ya taarifa za usimamizi wa ardhi, mifumo hiyo inakabiliwa na changamoto za makosa ya kibinadamu hivyo kutoweza kutoa taarifa sahihi za mteja ili kuruhusu utoaji wa bili kielectroniki, kutokuwepo kwa mikakati madhubuti ya kukusanya madeni ya mda mrefu, utoaji wa hati za madai kupitia matangazo badala ya ujumbe kwa njia ya simu, pamoja na mwenendo mdogo wa Mchakato wa urasimishaji wa Ardhi.

Ninapendekeza Wizara kuhakikisha hati ya madai ya kodi ya aridhi inatolewa kwa wakati, kusanifisha viwango vya tozo za kodi ya aridhi, pamoja na kuimarisha udhibiti wa ukusanyaji wa kodi ya ardhi. Aidha, Wizara na mamlaka zinazohusika zihakikishe zinatatua changamoto zilizojitokeza na kuhakikisha usimamizi wa kutosha wa kumbukumbu za wamiliki wa Ardhi ili kuwezesha ukusanyaji wa wakusanyo yanayotokana na Kodi za aridhi na huduma za sekta ya ardhi.

5.3 Ukaguzi wa Hesabu Jumuifu (Consolidated Financial Statements)
Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilirasimisha matumizi ya Kanuni za Uhasibu za Kimataifa katika Sekta ya Umma (IPSAS accrual basis of accounting) katika kuandaa hesabu kuanzia tarehe 1 Julai, 2012. Hivyo Serikali iliandaa hesabu jumuifu kwa mara ya kwanza kwa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2013 kwa kuzingatia matakwa ya Kanuni za Uhasibu za Kimataifa katika Sekta ya Umma (IPSAS 35). Hata hivyo Serikali bado inakabiliwa na changamoto zinazoathiri kufanikisha kwa ukamilifu utekelezaji wa taratibu za hesabu jumuifu kama nilivyooona katika ukaguzi wangu wa hesabu kwa mwaka wa fedha 2020/21. Changamoto hizo ni pamoja na:-

**5.3.1 Kutokupwepo kwa Taarifa ya Kuweka Wazi (Disclosure note)
Kuhusu Marekebisho yaliyofanywa katika Taarifa ya Mabadiliko
ya Mali Halisi na Mtaji.**

Mapitio yangu ya Taarifa Jumuifu ya Mabadiliko ya mali Halisi kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2021 yalibainisha kuwa, ziada iliyolimbikizwa ilirekebishwa kwa kukatwa shilingi bilioni 7,113 kama mafungu mengine (as other appropriations), rejea **Jedwali Na. 33**. Hata hivyo, hakukuwa na taarifa ya kuweka wazi kuhusu marekebisho haya hivyo kupunguza kueleweka kwa hesabu jumuifu. Hii ni kinyume na matakwa ya Aya ya 118(d)

ya IPSAS 1 ambayo inahitaji kuwekwa wazi mabadiliko ya mali halisi/mtaji kwa jumla ya marekebisho kwa kila kipengele cha mali halisi/mtaji.

Jedwali Na. 33: Marekebisho yaliyofanywa katika Taarifa ya Mabadiliko ya Mali halisi na Mtaji pasipo kuwepo taarifa ya kuweka wazi (Disclosure note)

Sn	Sehemu ya Taarifa ya Mabadiliko katika Mali Halisi	Marekebisho katika Hesabu Jumuifu (shilingi '000')
1	Mfuko wa Walipa Kodi	547,609,229
2	Ziada/nakisi iliyolimbikizwa	(7,475,552,824)
3	Uthamini wa Fedha za Kigeni	(393,261)
4	Akiba ya uthamani (Fair value reserves)	(102,080,444)
5	Akiba ya Kodi Iliyoahirishwa (Deferred Tax Reserves)	(818,962)
6	Akiba ya Faida (Actuarial) iliyofafanuliwa	3,299
7	Ziada ya Uthamini	(81,375,450)
	Jumla	(7,112,608,413)

Chanzo: Hesabu Jumuifu kwa Mwaka 2020/21

Naishauri Serikali iweke utaratibu madhubuti wa uthibitishaji wa takwimu zilizoripotiwa katika hesabu jumuifu na kuimarisha kuwekwa wazi kwa takwimu hizo ili kuboresha uwasilishaji wa hesabu jumuifu.

5.3.2 Kutowekwa Wazi kwa Miamala na Dhima Bainya za Taasisi za Serikali kwenye Hesabu za Taasisi Husika.

Ukaguzi wangu wa ripoti za uondoaji (Elimination reports) katika hesabu jumuifu pamoja na sampuli 44 za hesabu binafsi za taasisi za Serikali zilizotumika katika mchakato wa majumuisho ilibainika kuwa shilingi bilioni 7,377 ziliondolewa kwenye Mfumo wa Fedha wa Mifuko tarehe 30 Juni 2021 wakati shilingi bilioni 591.58 ziliwekwa wazi katika hesabu binafsi za taasisi hizo kama miamala iliyofanywa kwa mashirika ya umma. Hii inaashiria kuwa uondoaji haukufanyika kwa jumla ya Sh. bilioni 6,786. Hii ni kinyume na Aya ya 3.1.5 ya Waraka wa Uhasibu Na. 6 wa 2019/20 kuhusu utayarishaji wa hesabu binafsi za taasisi za Serikali ambayo inawataka Maafisa Masuuli kuweka wazi dhima, uhamisho na miamala baina yake na taasisi nyingine za Serikali.

Naishauri Serikali kuweka mkazo zaidi kwa Maafisa Masuuli katika kuzingatia Waraka wa Uhasibu namba 6 wa mwaka 2019/20 unaowataka maofisa Masuuli kuweka wazi dhima, uhamisho na miamala baina yake

---

na taasisi nyingine za Serikali ili kuimarisha mchakato sahihi wa uondoaji wa fedha wakati wa uandaaji wa hesabu jumuifu.

5.3.3 Kutotambuliwa kwa Mashamba Makubwa ya Misitu katika Hesabu Jumuifu

Katika kupitia hesabu jumuifu nilibaini kuongezeka kwa thamani ya miti katika mashamba ya misitu kwa jumla ya shilingi bilioni 8.96 kutoka shilingi bilioni 127.70 mwishoni mwa mwaka 2019/20 hadi shilingi bilioni 136.66 kufikia tarehe 30 Juni 2021 ikiwa ni hekta milioni 33.5 za misitu ya kupandwa na ya asili ikijumuisha hekta 308,442 za mashamba makubwa ya misitu ya kupandwa.

Mapitio yangu zaidi katika sampuli ya taarifa za kifedha za taasisi mojamoja yalibaini kuwa, Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFSA) ina hekta 117,267 za mashamba makubwa ya misitu ya kupandwa yanayokidhi vigezo vya kutambuliwa kwenye hesabu hata hivyo hayakutambuliwa.

Natambua jitihada za Serikali kuhusu kutoa Waraka Na. 7 wa 2020/21 unaoelekeza Maafisa Masuuli kutambua na kurekodi mali za kibaiolojia kwenye makundi yao kwa kuzingatia IPSAS 27 pamoja na kuendesha mafunzo kwa ajili ya kuwajengea uwezo wahasibu juu ya utendaji bora katika kutimiza matakwa ya IPSAS.

Niliangazia suala hili kwenye taarifa yangu ya mwaka 2019/20 aya ya 5.4.7 hata hivyo bado utambuaji wa mali za kibaiolojia haujafanyika kikamilifu kwenye hesabu jumuifu. Sehemu kubwa ya mashamba ya misitu zinazoshikiliwa na taasisi kuu za umma hazikutambuliwa wala kuwekwa wazi (not disclosed). Kwa kuzingatia kwamba miti kama hiyo ilitambuliwa na Taasisi nyingine za Serikali na kuripotiwa kama mali za kibaiolojia katika taarifa za fedha.

Ninapendekeza Serikali ianzishe utaratibu wa kutambua misitu ya kupandwa na kuihasibu kwenye hesabu jumuifu kwa kufuata matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya uandaaji Hesabu katika Sekta ya Umma (IPSAS) ili kuonesha thamani halisi ya mali zinazomilikiwa na Serikali.

5.3.4 Kuondolewa kwa Mashirika ya Ndani ya Uchumi (intra economic entities) katika Hesabu Jumuifu

Aya ya 40 (a) hadi (c) ya IPSAS 35 inahitaji kuunganishwa kwa mali, madeni, mapato na gharama za taasisi inayodhibiti na zile za taasisi zinazodhibitiwa. Pia inahitaji kuondoa kwa ukamilifu mali zote za taasisi ya ndani ya uchumi, madeni, mali zote, mtaji, mapato, gharama na mtiririko wa fedha unaohusiana na miamala kati ya taasisi za kiuchumi. Madhumuni ya utaratibu ni kuondoa kuhesabu mara mbili na kuimarisha uhalisi wa matukio yaliyopotiwa katika taarifa za fedha.

Mapitio yangu ya hesabu jumuifu na hesabu binafsi za taasisi zinazodhibitiwa yalibaini mapungufu yafuatayo:

a) Kutoondoza Gharama za Fedha Shilingi Bilioni 302.81

Mapitio yangu ya ripoti ya uchambuzi wa uondoaji na maelezo yanayohusiana ya gharama za fedha kwenye hesabu jumuifu kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2021 yalibainisha kuwa, jumla ya shilingi bilioni 302.81 zikiwa ni miamala ndani ya taasisi za Serikali inayojumuisha hatifungani maalum, nakisi ya Serikali, gharama za usimamizi wa ukwasi na mali za Serikali na dhamana za Serikali, hazikuondolewa kikamilifu kama inavyotakiwa na Ibara ya 40(c) ya IPSAS 35 ambayo imesababisha kukithiri kwa gharama ya fedha iliyopotiwa kwa kiasi sawa na kisichoondolewa.

b) Uondoaji ambao Haujathibitishwa katika Mapato, Malipo ya Awali na Mapokezi ya Mikopo Shilingi Bilioni 1,747

Ukaguzi wangu wa sampuli 532 za hesabu binafsi za taasisi za Serikali zikiwa na jumla ya shilingi bilioni 24,592, ulibaini taasisi 152 zilikuwa na shilingi bilioni 1,747 za mapokezi, malipo ya awali, mikopo iliyopokelewa na mali nyinginezo za fedha zinazohusiana na taasisi nyingine za Serikali hazikuwa na ushahidi wa kuondolewa katika hesabu jumuifu.

Napendekeza Serikali iweke utaratibu madhubuti wa taasisi kuripoti miamala baina yake na taasisi nyingine za Serikali na Kutekeleza uthibitisho wa takwimu zilizoripotiwa kwenye mfumo ili kufanya uondoshaji (elimination) kikamilifu baina ya taasisi za ndani ya Serikali na hatimaye kupata takwimu sahihi kwenye hesabu jumuifu.

5.3.5 Takwimu Zisizosahihi za Uwekezaji Katika Washirika Shilingi Bilioni 750

Ukaguzi wangu wa Uwekezaji katika Washirika, Ubia na hisa ulibainisha kuwapo kwa Jumla ya shilingi bilioni 2,171. Kati ya hizo kulikuwa na shilingi bilioni 750 zilizowekezwa na Serikali kwenye taasisi 18 kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 34**. Tathmini zaidi kuhusu taarifa 18 za fedha zilizowasilishwa zilibainisha kuwa, salio limetambuliwa na kuunganishwa huku likiwa na tarehe tofauti za kuripoti ikilinganishwa na tarehe za hesabu Jumuifu za mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2021. Tarehe za kuripoti zilizoainishwa ni kuanzia Juni 2018 hadi Desemba 2021 hivyo kupelekea kutokuwepo kwa uhalisia wa takwimu za uwekezaji huo katika hesabu jumuifu.

Hii ni kinyume na Aya ya 36 ya IPSAS 36 (a & b) ambayo inahitaji kutumiwa kwa hesabu za hivi karibuni za washirika au wabia katika kutumia mbinu ya usawa au kurekebishwa kwa athari za miamala au matukio muhimu yanayotokea kati ya tarehe ya hesabu binafsi za taasisi na tarehe ya hesabu jumuifu.

Jedwali Na. 34: Tarehe za Kuripoti za Washirika na Wabia na Hesabu Jumuifu

S/N	Jina	Tarehe ya kuripoti	Mnamo tarehe
			30-06-2021 Sh. (000)
1	Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)	30-Juni-20	371,195,000
2	NBC BANK LTD	31-Des-20	80,425,400
3	Airtel (T) Limited	31-Des-20	2,657,584
4	Kampuni ya East African Cables (T) Limited	31-Des-19	3,917,832
5	Kampuni ya Sukari ya Kilombero	31-Agosti-20	30,407,157
6	Kampuni ya Kahawa Mbinga	30-Juni-19	4,550,062
7	Kampuni ya Kahawa Mbozi	30-Juni-19	3,244,357
8	Mbeya Cement Co. Limited	31-Desemba-20	13,595,474
9	New Africa Hotel Limited	30-Juni-20	206,384
10	Kampuni ya Puma Energy Tanzania Limited	31-Desember-19	82,514,100
11	Tanscan Timber Co. Limited	30-Juni-19	-
12	TANELEC LTD	31-Desemba-20	-
13	TAZAMA Pipelines Limited	31-Desemba-20	413,125
14	TIPER	31-Desemba-19	-
15	Tanganyika Planting Co. (TPC)	30-Juni-20	40,032,155

S/N	Jina	Tarehe ya kuripoti	Mnamo tarehe 30-06-2021
			Sh. (000)
16	China Tanzania Joint Shipping Co. Limited	31-Desemba-18	23,504,090
17	UDA RAPID TRANSIT PLC	31-Desemba-18	93,442,178
18	Williamson Diamond Limited	30-Juni-18	-
Jumla			750,104,898

Ninapendekeza Serikali kuimarisha utaratibu wa taasisi kuwasilisha taarifa za hivi punde za fedha na kuhakikisha kwamba ujumuishaji wa Washirika na wabia unatimiza matakwa ya Aya ya 36 (a) na (b) ya IPSAS 36.

5.4 Usimamizi wa Deni la Serikali na Huduma za Jumla

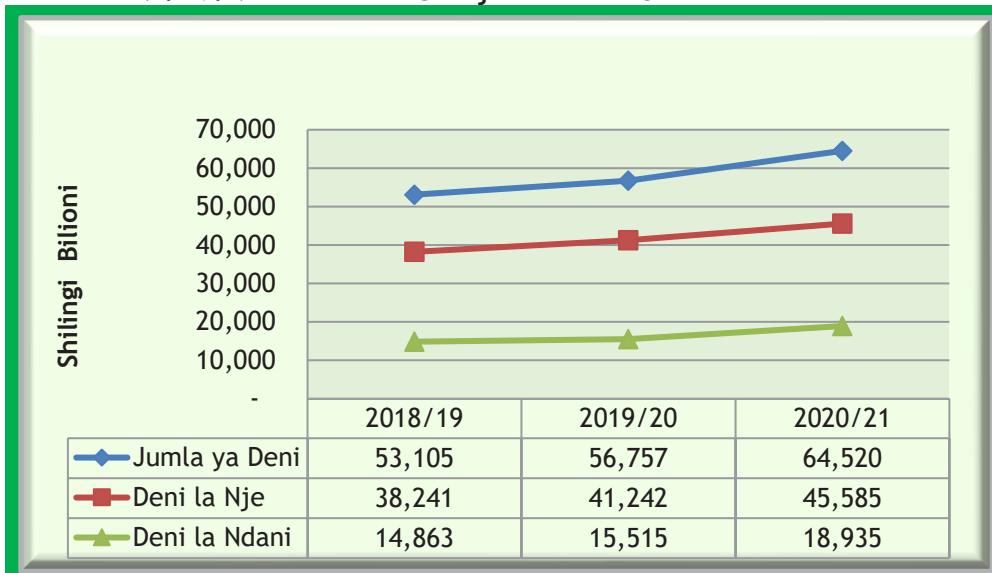
Deni la Serikali linajumuisha madeni yote inayodaiwa Serikali ndani na nje ya nchi kuitia Serikali Kuu na wakala zake. Kwa madhumuni ya ufanisi katika usimamizi wa deni, Waziri wa Wizara ya Fedha na Mipango amepewa mamlaka ya kipekee ya kukopa kwa niaba ya Serikali mikopo ya nje na ndani, na kutoa dhamana kwa niaba ya Serikali kama ilivyobainishwa chini ya vifungu 3,6, na 13 vya sheria ya mikopo, dhamana na ruzuku za Serikali Na.30 ya mwaka 1974 kama iliyorejewa mwaka 2004 na marekebisho yake ya mara kwa mara.

5.4.1 Mchanganuo wa Deni la Serikali

Deni la Serikali kufikia tarehe 30 Juni 2021 lilikuwa Shilingi bilioni 64,519.63 ikilinganishwa na shilingi bilioni 56,756.70 lililoripotwa mwaka 2019/20. Kuna ongezeko la shilingi bilioni 7,762.93 (13.7%) ikilinganishwa na shilingi bilioni 3,652 (asilimia saba) kwa mwaka uliopita.

Deni la Serikali linajumuisha deni la ndani na nje shilingi bilioni 18,934.61 na shilingi bilioni 45,585.02 kwa mwaka wa fedha 2020/21 mtawalia, ikilinganishwa na shilingi bilioni 15,515 na shilingi bilioni 41,242 kwa mwaka 2019/20. **Kielelezo Na. 19** kinaonesha mwenendo wa ukuaji wa deni kwa mwaka 2018/19 hadi 2020/21.

Kielelezo Na. 19: Mwenendo wa Ukuaji wa Deni la Serikali

Chanzo: Hesabu za fedha fungu 22-deni la Serikali kwa mwaka 2018/19 hadi 2020/21.

5.4.2 Mwenendo wa Deni la Ndani

Kwa mwaka 2020/21 deni la ndani limeongezeka kwa shilingi bilioni 3,420 sawa na 22% ya deni la ndani lililoripotiwa mwaka 2019/20. Mwenendo wa ukuaji wa deni la ndani kuanzia mwaka 2018/19 hadi 2020/21 umeoneshwa kwenye Jedwali Na. 35.

Jedwali Na. 35: Mwenendo wa Deni la Ndani (Deni Halisi)

Mwaka wa fedha	Thamani ya deni (Sh. bilioni)	Ongezeko	
		(Sh. bilioni)	Asilimia
2020/21	18,935	3,420	22
2019/20	15,515	652	4
2018/19	14,863	131	1

Chanzo: Hesabu za fedha fungu 22-deni la Serikali kwa mwaka 2018/19 hadi 2020/21.

Vilevile, ukaguzi wangu ulibaini Serikali ilikopa jumla ya shilingi bilioni 6,550. Kati ya hizo, shilingi bilioni 3,331 (sawa na 51%) zilikuwa mikopo ya muda mfupi na shilingi bilioni 3,219 (sawa na 49%) zilikuwa mikopo ya muda mrefu kama ilivyooneshwa kwenye Jedwali Na. 36.

Jedwali Na. 36: Mwenendo wa Ukopaji wa Ndani (Thamani Halisi)

Ukopaji	2020/21		2019/20		2018/19	
	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%
Muda mrefu	3,219	49	3,099	58	1,273	29
Muda Mfupi	3,331	51	2,236	42	3,075	71
Jumla	6,550	100	5,335	100	4,348	100

Chanzo: Hesabu za fedha fungu 22-deni la Serikali kwa mwaka 2018/19 hadi 2020/21.

Ongezeko la fedha zinazokopwa ndani hutumika kulipia dhamana za Serikali zilizoiva na kugharimia miradi ya maendeleo.

5.4.3 Mwenendo wa Deni la Nje

Deni la nje kufikia tarehe 30 Juni 2021 lilikuwa shilingi bilioni 45,585 ikiwa ni ongezeko la shilingi bilioni 4,343 sawa na 11% ikilinganishwa na deni la shilingi bilioni 41,242 lililoripotiwa mwaka 2019/20 kama inavyooneshwa kwenye Jedwali Na. 37.

Jedwali Na. 37: Mwenendo na Mseto wa Deni la Nje

Wakopesaji	2020/21		2019/20		2018/19	
	Sh. Bilioni	%	Sh. Bilioni	%	Sh. Bilioni	%
Taasisi za Kimataifa	26,556	58	24,150	59	22,116	58
Nchi Marafiki	5,098	11	4,773	12	4,469	12
Benki za kuwezesha biashara ya Forodha	6,384	14	6,257	15	6,368	17
Wakopesaji wa kibiashara	7,547	17	6,062	15	5,288	14
Jumla	45,585	100	41,242	100	38,241	100
Ongezeko	4,343	11	3,001	8	2,047	6

Chanzo: Jedwali la Mwenendo wa Deni la Serikali kwa Mwaka 2018/19 hadi 2020/21

Nilibaini ongezeko la deni la nje lilitokana na ukopaji kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo pamoja na kushuka kwa thamani ya shilingi.

5.4.4 Uchambuzi wa Uhimilivu wa Deni

Katika mapitio yangu ya taarifa ya uchambuzi wa uhimilivu wa deni iliyoandaliwa na Wizara ya Fedha Novemba, 2021 nilijiridhisha kuwa deni la

---

Serikali ni himilivu.Pia taarifa Na. 21/213 iliyotolewa na shirika la fedha duniani (IMF) Septemba 2021 ilionesa kuwa deni la Serikali ni himilivu.

Uwiano wa thamani ya sasa (Present Value) wa deni la Serikali (deni la nje na deni la ndani) na pato la taifa (GDP) ni 30% ambayo ni chini ya kiwango ukomo/elekezi cha 55% kwa kipindi chote cha makadirio.

Hali kadhalika, uwiano wa thamani ya sasa ya deni la nje (present value of Public and Publicly Guaranteed external debt) na pato la taifa (GDP) ni kati ya 18% hadi 20% ikiwa pia ni chini ya kiwango ukomo/elekezi cha 40% kwa kipindi chote cha makadirio.Hata hivyo, nilibaini kuwa vihatarishi vya deni la nje vimeongezeka kutoka kiwango cha chini (low risk) hadi kufikia kiwango cha wastani (moderate risk). Hii inachangiwa na athari za janga la UVIKO-19 kwenye sekta ya utalii na uchumi wa dunia kwa ujumla.

Naishauri Serikali kuboresha ukusanyaji wa mapato ya ndani; kuimarisha mauzo ya nje ya nchi (exports) ili kusaidia kuboresha viashiria vya ukwasi na ulipaji wa madeni; na kuhakikisha mapato yatokanayo na mikopo ya kibiashara yanawekezwa katika miradi yenye faida.

5.4.5 Mikopo Iliyosainiwa Bila Kupokelewa Kwa Muda Mrefu Shilingi Bilioni 2,380

Ukaguzi wangu wa kanzidata ya deni ulibaini uwepo wa mikopo 11 yenye thamani ya shilingi bilioni 2,380 iliyosainiwa kati ya mwaka 1990 na 2020, lakini fedha zake hazikukupokelewa hadi tarehe 30 Juni 2021.

Pia, nilibaini kwamba mikopo hii ilisajiliwa kwenye mfumo wa kuhifadhi taarifa za madeni ya Serikali (CS-DRMS) lakini hakuna miamala ya upokeaji fedha wala ulipaji inayohusiana na mikopo hiyo. Hii inachangiwa na uchelewaji wa Serikali katika kutimiza masharti ya awali na utaratibu wa manunuizi.

Naishauri Serikali iboreshe utaratibu wa usuluhishi baina ya mikataba ya mikopo iliyosainiwa na upokeaji wa fedha zake; na kufuutilia kupitia kitengo cha Mipango ya Kitaifa na watekelezaji miradi ili kuhakikisha masharti ya awali yanatimizwa kwa wakati ili kuruhusu upokeaji wa fedha za mikopo.

5.5 Usimamizi wa Huduma za Jumla

5.5.1 Tozo Zisizolipwa kwa Benki za Kibiashara Shilingi Bilioni 4.51

Mapitio yangu ya taarifa za fedha za Fungu 22 yalibaini kuwa Serikali ilitenga shilingi bilioni 3.20 kwa ajili ya malipo ya tozo na kamisheni kwa benki za kibiashara. Hata hivyo, fedha hizo hazikulipwa badala yake zilihamishiwa kwenye akaunti ya amana wakati kulikuwa na tozo zinazopaswa kulipwa kwa mabenki ya NMB na CRDB zenyet thamani ya shilingi bilioni 4.05 na shilingi bilioni 0.46 mtawalia kwa kipindi cha kuanzia Oktoba 2019 hadi Juni 2021. Hili lilichangiwa na kuchelewa usuluhishi na uhakiki wa madai yaliyowasilishwa na benki za kibiashara kwa Serikali.

Naishauri Serikali ihakikishe kuwa usuluhishi na uhakiki wa madai yanayowasilishwa na benki za biashara unafanyika kwa wakati ili kuwezesha malipo kwa watoa huduma kufanyika.

SURA YA SITA

USIMAMIZI WA MATUMIZI

6.0 Utangulizi

Wizara, Idara na Wakala (MDAs) hutumia fedha ya umma kutoa huduma kwa walipa kodi kulingana na mamlaka waliyopewa na uanzishwaji wake. Maafisa Masuuli kwenye 'MDAs' wamepewa majukumu ya kutumia fedha na kuwajibika pia. Ili kuhakikisha uwajibikaji huo, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) amepewa mamlaka ya kikatiba ya kutoa uhakika kwa walipa kodi kupitia Bunge.

Kila wakati, ukaguzi wangu umeendelea kufanya tathmini ya mifumo ya udhibiti wa matumizi ya fedha za umma na kutoa mapendekezo ili kuboresha mifumo na kutoa uhakika wa matumizi yaliyofanywa kuitia fedha za walipa kodi.

Sura hii imeonesha hoja muhimu za usimamizi wa matumizi katika MDAs na Sekretarieti za Mikoa. Nilibaini kuwa, kuna maboresho yamefanyika katika usimamizi wa matumizi kulingana na matakwa ya sheria na kanuni. Hata hivyo, maboresho zaidi yanahitajika katika kuhakikisha: Serikali inafanya malipo yanayotokana na wajibu wa kisheria ili kuepuka tozo, uwepo wa nyaraka toshelezi na stahiki wakati wa kufanya malipo, matumizi yanayofanywa yawe ndani ya bajeti na vifungu vya matumizi vilivyo sahihi, matumizi yafanywe ndani ya bajeti iliyoidhishwa, matumizi yawe na tija, masurufu yarejeshwe kwa wakati, kukata kodi ya zuio na kupeleka Mamlaka ya Mapato kwa wakati na kudai risiti za kielektroniki kutoka kwa wazabuni wakati wa kufanya malipo.

Maelezo ya kina ya dosari za usimamizi wa matumizi yanaelezwa hapo chini.

6.1 Malipo bila kuwa na Nyaraka Stahiki na Toshelezi Sh. Bilioni 6.35 na Hati za Malipo Ambazo Hazikuwasilishwa Wakati wa Ukaguzi Sh. Milioni 587.58

Katika mwaka huu wa ukaguzi, nilibaini kuwa, taasisi 48 zilifanya matumizi ya jumla ya Sh. bilioni 6.35 bila ya kuwa na nyaraka stahiki na toshelezi. Kitendo hiki ni kinyume na kanuni ya 86 ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001 zinazoelekeza kuwa malipo yote ya fedha za umma yawe na nyaraka toshelezi na stahiki. Rejea **Kiambatisho Na. XV** kwa maelezo zaidi.

Vile vile, wakati nakagua nlibaini kuwa, hati za malipo za matumizi ya jumla ya Sh. Milioni 587.58 (Sh. biliioni 2.64 kwa mwaka 2019/20) yaliyofanywa na taasisi 11 hazikuwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi hivyo sikuweza kujiridhisha na uhalali wa malipo hayo. Kwa mujibu wa kanuni ya 18 (1) (f) na (2) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001, malipo ambayo nyaraka zake hazijawasilishwa ni hasara ya fedha na yanapaswa kujumuishwa kwenye taarifa ya Hasara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali. **Jedwali Na. 38** linatoa maelezo zaidi.

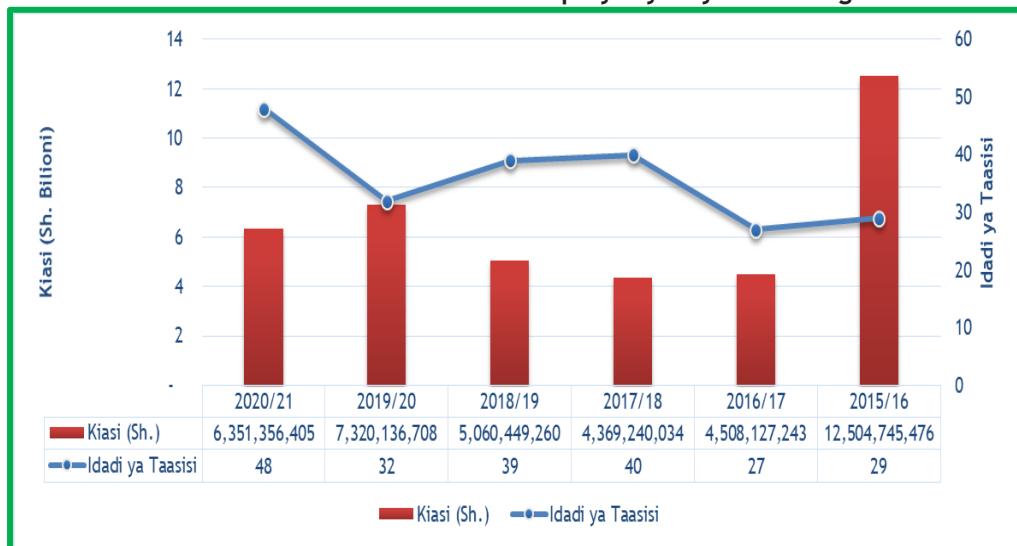
Jedwali Na. 38: Hati za Malipo Ambazo Hazikuwasilishwa Wakati wa Ukaguzi

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Tume ya Kudhibiti Ukimwi Tanzania	92	45,920,000
2	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	49,557,196
3	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	80	10,981,969
4	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	26,759,515
5	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61	140,434,385
6	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	Wakala	21,325,000
7	Mkakati wa Kukuza na Kuratibu Biashara Tanzania (MKURABITA)	Taasisi Nyingine	8,733,400
8	Mfuko wa Mendeleo ya Jimbo (CDCF)	Mfuko	1,200,000
9	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Sokoine	RRH	62,283,916
10	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya kuambukizwa Kibong'oto	SH	220,381,799
Jumla			587,577,180

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Mtiririko wa malipo yenye nyaraka pungufu kwa miaka mitano ni kama inavyooneshwa kwenye kielelezo **Kielelezo Na. 20** hapo chini.

Kielelezo Na. 20: Mstari wa Mtiririko wa Malipo yenyeye Nyaraka Pungufu

Chanzo: Taarifa ya Ulaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ni maoni yangu kuwa chanzo cha kuwa na matumizi yenyeye nyaraka pungufu na kutowasilisha hati za malipo ni kuwa na mfumo dhaifu wa udhibiti wa malipo pamoja na Maafisa Masuuli kushindwa kuchukua hatua stahiki kushughulikia udhaifu huu. Mapungufu haya yanaweza kupelekea kufanyika kwa matumizi ya udanganyifu na mabaya. Vile vile, yanaweza kuzuia mawanda yangu ya Ulaguzi kwasababu sikuweza kuthibitisha uhalali wa malipo yaliyofanyika.

Ninashauri Maafisa Masuuli kuendelea kuhakikisha mifumo ya udhibiti wa fedha inaimarishwa ili kuhakikisha kuwa matumizi yanayofanyika yanakuwa na nyaraka stahiki na toshelezi. Vile vile, ninashauri hatua stahiki zichukuliwe kwa maofisa wanaosababisha dosari hizi.

6.2 Malipo Yasiyo na Tija Sh. Milioni 482.6

Kifungu Na. 11 (3) cha Kanuni za Fedha za mwaka 2001, inaelekeza Afisa Masuuli kuhakikisha kuwa fedha zaumma na rasilimali ambazo afisa masuuli amepewa kusimamia anazisimamia vizuri na kuzitunza, kwa kufanya uhakiki wa bakaa ya fedha taslimu zilizopo kwa afisa yoyote; vilevile, ikiwemo utunzwaji madhubuti wa bohari, vifaa au mali zilizopo kwenye idara yake.

Kifungu Na. 21 cha Kanuni za Fedha za mwaka 2001, kinaeleza kuwa matumizi yasiyo na tija ni matumizi ambayo hayana manufaa na yangeweza kuepukwa.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, taasisi nane zilifanya malipo yenyeye jumla ya Sh. Milioni 482.6 ambayo nayaona hayana tija kama inavyoonekana kwenye

---

Kiambatisho Na. XVI.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, matumizi yasiyo na tija yalitokana na mfumo wa udhibiti wa matumizi usioridhisha na wenyе mapungufu. Ripoti yangu kuu ya mwaka uliopita ilibaini kuwa matumizi yasiyo na tija yalikuwa Sh. milioni 453.78 ambapo ni ongezeko la taasisi sita na pungufu kwa kiasi cha Sh. milioni 28.82 inaonesha kuwa udhaifu bado unaendelea. Bila ya kuwa na mfumo madhubuti wa udhibiti wa matumizi ya fedha, Serikali itaendelea kupata hasara kutokana na matumizi ambayo yangeweza kuepukika.

Ninaenda kushauri Maafisa Masuuli pamoja na wote wanaohusika kufanya maamuzi kuhakikisha mifumo ya usimamizi wa fedha inaimarishwa ili kuepuka matumizi yasiyo na tija.

6.3 Malipo Yaliyofanyika Nje ya Bajeti Sh. Bilioni 6.17

Kifungu Na. 27(4) cha Sheria ya Bajeti ya mwaka 2015 kinaelekeza kuwa, matumizi ya fedha za Serikali yanatakiwa yaendane na bajeti iliyoidhinishwa.

Wakati nakagua nilibaini kuwa, taasisi 19 zilifanya malipo zaidi ya bajeti iliyopitishwa yenye jumla ya Sh. bilioni 6.17 bila kuwa na uthibitisho wa kibali cha kuhamisha fedha kwenye vifungu kinyume na sheria ya bajeti ya mwaka 2015. Ni maoni yangu kuwa chanzo cha upungufu huu ni kutokuwepo kwa usimamizi madhubuti wa Sheria ya Bajeti pamoja na kutozingatia bajeti iliyoidhinishwa. Malipo kinyume na bajeti huathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa, na hivyo kupelekea kutofikiwa kwa malengo yaliyokusudiwa.

Kiambatisho Na. XVII kinatoa maeleo zaidi.

Ukilinganisha na mwaka uliopita, idadi ya taasisi ambazo zimefanya malipo nje ya bajeti imeongezeka kutoka sita hadi 19 wakati kiasi kimepungua kutoka Sh. bilioni 24.41 hadi Sh. bilioni 6.17, ikionesha tatizo bado lipo.

Ninashauri menejimenti husika kuhakikisha kuwa matumizi yote yanazingatia bajeti iliyoidhinishwa kama inavyoelekezwa kwenye Sheria ya Bajeti.

6.4 Malipo yenyé Mapungufu Sh. Bilioni 1.25

Kanuni ya 11 ya Kanuni za Fedha ya mwaka 2001 inaelekeza Maafisa Masuuli kuhakikisha kuwa fedha na rasilimali walizopewa kusimamia wanazisimamia vizuri na kuzitunza.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, taasisi 19 zilifanya malipo ya jumla ya Sh. bilioni 1.25 yaliyokuwa na mapungufu. Kama nilivyo ripoti mwaka uliopita, MDA's zimeendelea kuwa na malipo yenyé mapungufu, ambapo sasa kumekuwa na ongezeko la Sh. bilioni 1.19 sawa na 2,233%. Mapungufu hayo ni pamoja na: malipo kwa ajili ya posho kwa watumishi wasiostahili, malipo kwa watu ambao sio watumishi bila kuwa na muongozo wowote wa sera, malipo ambayo hayaendani na shughuli iliyokusudiwa na malipo kwa wazabuni mbalimbali na watoa huduma ambayo yalijumuisha kodi ya ongezeko la thamani lakini wazabuni hawakuwa wasajiliwa wa VAT. Maeleo zaidi ya malipo yenyé mapungufu yametolewa kwenye **Kiambatisho Na. XVIII.**

Ni maoni yangu kuwa, malipo yaliyofanyika na yenyé mapungufu yanazuia udhibiti na usimamizi wa bajeti kwa kuwa fedha hizi zingeweza kutumika kwenye shughuli zenye tija zaidi.

Ninaendelea kushauri kuwa Maafisa Masuuli wahakikishe kuwa sheria, kanuni na taratibu za fedha zinazingatiwa, na endapo kuna upungufu wa kisheria, basi kibali maalumu kipatikane kwa maandishi.

6.5 Malipo Yaliyofanywa kwenye Vifungu Visivyohusika Sh. Bilioni 4.57

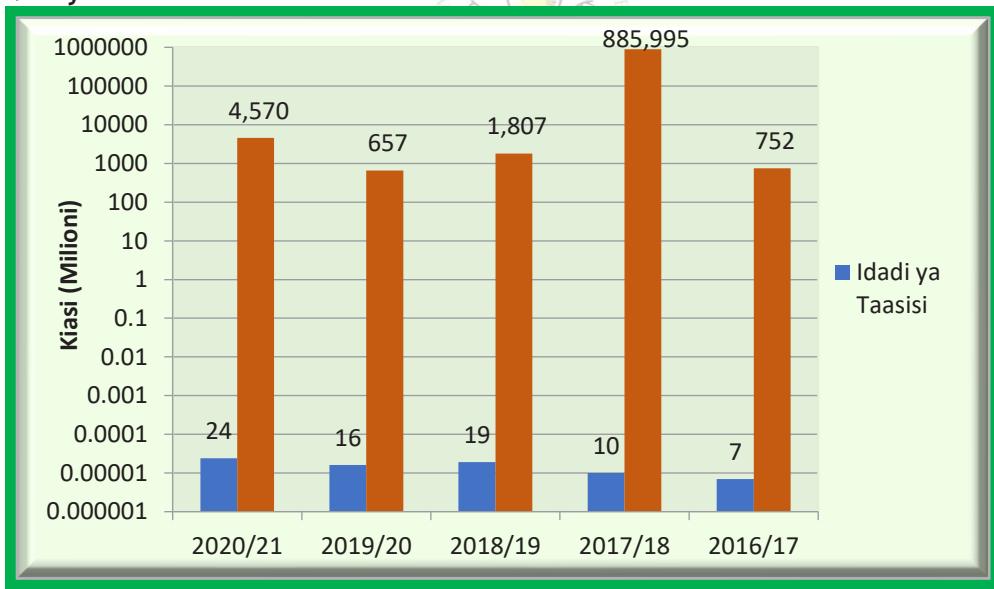
Kanuni Na. 46(2) ya Kanuni za Fedha ya mwaka 2001 inaelekeza kila kifungu cha mapato na matumizi kifanyike kulingana na bajeti iliyoidhinishwa.

Wakati wa ukaguzi nilibaini, taasisi 24 zilifanya malipo yeye jumla ya Sh. bilioni 4.57 kuitia vifungu visivyoohusika ikiwa ni kinyume na Kanuni 46(2) ya Kanuni za Fedha.

Malipo yanayofanywa kwenye vifungu visivyo sahihi sio tu kwamba hupotosha taarifa za fedha, bali pia huharibu taswira ya udhibiti wa usimamizi wa bajeti. Kutokuwepo kwa udhibiti wa bajeti huathiri mchakato wa bajeti na lengo la ugawaji wa fedha, kwa kuwa fedha hazitumiki kwa matumizi yaliyokusudiwa. Malipo yanayofanywa kwenye vifungu visivyo sahihi pia humaanisha kutoripoti kwa usahihi taarifa za fedha. Mchanganuo wa taasisi hizo ni kama inavyooneshwa kwenye **Kiambatisho Na. XIX**.

Ukilinganisha na miaka iliyopita, ukiangalia mtiririko kama unavyooneshwa kwenye kielelezo ni kuwa udhaifu bado unaendelea, ikimaanisha kuwa Maafisa Masuuli wanatakiwa kuongeza juhudni na kufanya kazi udhaifu huu.

Kielelezo Na. 21: Mtiririko wa Malipo Yaliyofanywa kwenye Vifungu Visivyoohusika

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ninashauri Maafisa Masuuli kuhakikisha kuwa malipo yote yanafanya kulingana na vifungu sahihi vilivyoidhinishwa kwenye bajeti, na ikibidi, idhini ya kuhamisha fedha kwenye vifungu itolewe kwa mujibu wa

Kanuni za Fedha.

6.6 Malipo Yaliyofanyika bila Kudai Risiti za Kielektroniki Sh. Bilioni 3.70

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa taasisi 38 zililipa jumla ya Sh. Bilioni 3.70 kwa wazabuni mbalimbali bila kudai risiti za kielektroniki kinyume na matakwa ya kifungu Na. 36(1) cha Sheria ya Usimamizi wa Kodi ya 2015 (iliyorekebisha mwaka 2019) na Kanuni ya 28(1) ya Kanuni za Kodi ya Mapato (Vifaa vya Kielektroniki) za mwaka 2012 ambayo inaelekeza mzabuni na mnunuzi kutoa au kudai risiti za kielektroniki (EFD) kwa kila manunuzi. Mchanganuo ni kama unavyooneshwa kwenye Error! Reference source not found..

Ikilinganishwa na mwaka wa fedha uliopita, kuna ongezeko la kiasi cha Sh. Bilioni 3.70 na pia idadi ya Taasisi imeongezeka kutoka 21 hadi 38. Hii inaonesha kuwa dosari hii bado ipo. Mwenendo wa miaka sita mfululizo unaonesha kupungua kwa dosari hii kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na. 22** hapa chini.

Kielelezo Na. 22: Mtiririko wa Risiti za Kielektroniki ambazo Hazijadaiwa

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Kutokudai risiti za kielektroniki kunakuza mianya ya ukwepaji wa kodi na hivyo kudhoofisha juhudzi za Serikali za kukusanya mapato.

Ninashauri Maafisa Masuuli kuhakikisha wanazingatia Sheria ya Usimamizi wa Kodi kwa kudai risiti za kielektroniki kwa wazabuni. Na pia, ninatoa wito kwa Maafisa Masuuli kuacha kufanya manunuzi kwa wazabuni ambao hawatumii vifaa vinavyotoa risiti za Kielektroniki.

6.7 Kutokukata Kodi ya Zuio na Kutokuwasilishwa kwa Kodi Hiyo Mamlaka ya Mapato Tanzania Sh. Milioni 746.09

Kwa mujibu wa kifungu Na. 83(1)(c)(ii) cha Sheria ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2004 (iliyorekebishwa mwaka 2019), kodi ya zuio inapaswa kukatwa kwenye ada za huduma, malipo ya manunuzi ya bidhaa na malipo ya mikataba na kuwasilishwa Mamlaka ya Mapato Tanzania ndani ya siku saba baada ya mwisho wa mwezi.

Katika ukaguzi wa mwaka huu nilibaini kuwa, taasisi 23 zilishindwa kukata kodi ya zuio au kuwasilisha kodi ya zuio jumla ya Sh. milioni 746.09 kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania kinyume na Sheria ya Kodi ya Mapato. **Kiambatisho Na. XXI** kinatoa maelezo zaidi.

Ikilinganishwa na ripoti ya mwaka uliopita, kuna ongezeko la kiasi cha Sh. milioni 686.05 kuhusiana na dosari hii, na hivyo kuonesha kuwa juhudzi zinazochukuliwa na Maafisa Masuuli bado hazijaza matunda. Mtiririko kwa miaka mitano ni kama inavyoonekana hapo chini.

Jedwali Na. 39: Mabadiliko ya Asilimia kwa Miaka Mitano

Mwaka wa Fedha	Idadi ya Taasisi	Kodi ya Zuio ambayo Haijifikisha (Sh.)	Mabadiliko ya Asilimia
2020/21	23	746,089,452	1143
2019/20	4	60,035,534	155
2018/19	5	23,501,217	-97
2017/18	7	722,173,494	562
2016/17	10	109,163,824	-89

Chanzo: Ripoti za Ukaguzi za CAG za Miaka Iliyopita na Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ni Maoni yangu kuwa, kushindwa kukatwa kwa kodi ya zuio kunaweza kusababisha upotevu wa mapato ya Serikali na hivyo kuathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa na Serikali.

Ninashauri Maafisa Masuuli kuhakikisha kuwa kodi ya zuio inakatwa na kuwasilishwa Mamlaka ya Mapato Tanzania kama inavyoelekezwa na

---

Sheria ya Kodi ya Mapato.

6.8 Usimamizi Usioridhisha wa Masurufu Sh. Bilioni 3.42

Kanuni ya 103 ya Kanuni ya Fedha za mwaka 2001, inaelekeza kuwa masurufu yanatakiwa kurejeshwa mara baada ya dhumuni la masurufu hayo kuisha na kwa vyovoyote vile, lazima iwe siku ya mwisho wa mwaka wa fedha husika, vinginevyo iwe imeruhusiwa na kanuni nyingineyo ya Kanuni za Fedha.

Pia, Kanuni ya 103 (2) inaonesha kuwa vinginevyo iwe imeruhusiwa na Kanuni hizi, ikiwa mtumishi wa umma ambaye amepewa masurufu ameshindwa kurejesha kwa ukamilifu ndani ya siku 30 kabla ya mwaka wa fedha aliochukua masurufu kuisha au ikitakiwa na mhasibu mkuu wa serikali, fedha inayodaiwa inaweza kutolewa kwenye mshahara au malipo mengine ya afisa.

Kutokana na sababu ya kujirudia rudia kwa suala la kutorejeshwa kwa masurufu kila wa mwiaka, ni dhahiri kuwa Maafisa Masuuli hawachukui hatua stahiki kushughulikia udhaifu huu. Hadi kufikia 30 Juni, 2021, nilibaini kuwa taasisi 30 zilikuwa hazijarejesha masurufu ya jumla ya Sh. 3.42 bilioni kama inavyo oneshwa kwenye **Kiambatisho Na. XXI**.

Pia nilibaini kuwa, taasisi nane zilipitisha masurufu ya Sh. 800.17 milioni kama matumizi, kinyume na kanuni Na. 98(2) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001 inayosema kuwa, ‘masurufu hayatakiwi kuidhinishwa kama matumizi, ila malipo halisi katika masurufu ndio yanatakiwa kuwekwa kama matumizi na kiasi chote cha masurufu kinatakiwa kiingizwe kwenye daftari la fedha kama malipo na kuwekwa kwenye kifungu chake kinachoitwa “Masurufu”. Kutambua masurufu kama matumizi ina hatari kubwa ya kusababisha matumizi mabaya ya fedha za umma. Uchambuzi wa taasisi hizo ni kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 40** hapa chini.

Jedwali Na. 40: Taasisi Zilizochukulia Masurufu kama Matumizi

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
1	Wizara ya Madini	533,123,574
2	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu 53)	37,687,177
3	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu 52)	102,156,700

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
4	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	67,781,620
5	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	11,802,372
6	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	11,090,220
7	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Bukoba	10,358,000
8	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Geita	49,483,434
Jumla		823,483,097

Chanzo: Taarifa ya Ulaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Kielelezo Na. 23: Mtiririko wa Masurufu ambayo Hayajarejeshwa kwa Miaka Saba

Chanzo: Taarifa ya Ulaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Kutokana na mtiririko hapo juu, suala la kutorejesha masurufu limekuwa ni eneo ninalo litolea rai katika ripoti zangu kwa miaka kadhaa sasa. Udhafu huu umetokana na mapungufu kwenye mifumo ya udhibiti wa masurufu na ambapo kama hayatafanyiwa kazi, yanaweza kupelekea matumizi mabaya ya fedha za umma.

Ninaendelea kushauri Maafisa Masuuli kuboresha mifumo ya udhibiti kwenye usimamizi wa marejesho ya masurufu kwa mujibu wa kanuni za fedha.

6.9 Malipo ambayo Hayakuidhinishwa na Afisa Masuuli Sh. Bilioni 2.44

Kanuni ya 88(1) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001 inaelekeza kuwa Afisa Masuuli au afisa yeoyote aliyekasimiwa na Afisa Masuuli anaweza kuidhinisha hati ya malipo kabla ya kufanya malipo.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, taasisi tisa zilifanya malipo ya kiasi cha Sh. Bilioni 2.44 bila kuidhinishwa na maafisa husika. Kukosekana kwa saini za waidhinishaji wa malipo kwenye hati za malipo kumesababishwa na udhaifu kwenye mifumo ya udhibiti katika uandaaji na uidhinishaji wa hati za malipo. Kuna hatari kuwa watumishi wasio waaminifu wanaweza kutumia fursa hii kutumia vibaya fedha za Umma kama hamna mifumo imara ya uandaaji na uidhinishaji wa malipo.

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, idadi ya taasisi zenyet dosari hii imeongezeka kutoka taasisi saba hadi kumi wakati kiwango kimepungua kutoka Sh. Bilioni 3.23 hadi Sh. bilioni 2.44. Hii inaonesha kuwa Maafisa Masuuli wanatakiwa kuboresha mifumo ya udhibiti ili kuhakikisha kuwa malipo yanaidhinishwa ipasavyo. Maelezo yanaoneshwya kwenye **Jedwali Na. 41.**

Jedwali Na. 41: Malipo Ambayo Hayajaidhinishwa

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Mamlaka ya Kupambana na Kuzuia Dawa za Kulevyaa	91	111,280,879
2	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto	53	26,760,000
3	Msajili wa Vyama vya Siasa	27	47,421,885
4	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	Wakala	6,176,000
5	Mamlaka ya Mapato Tanzania - Matumizi	Wakala	388,183,640
6	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Ifakara (IFAUWSA)	Wakala	67,352,927
7	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Njombe	RRH	1,684,839,488
8	Mfuko wa Hifadhi ya Wanyamapori Tanzania	Mfuko	37,938,971
9	Baraza la Wataalamu wa Mionzi (MRIPC)	Taasisi Nyingine	72,364,685
	Jumla		2,442,318,475

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ninashauri Maafisa Masuuli wa taasisi zenyne mapungufu haya kuhakikisha kuwa hati zote za malipo zinaidhinishwa na maafisa husika kwa mujibu wa kanuni za fedha.

6.10 Mafuta Yaliyotumika ambayo Hayajatolewa Taarifa Sh. Milioni 507.63

Kanuni ya 277(1) na (2) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001 inaelekeza kuhusu uwekaji vizuri wa taarifa za safari pamoja na matumizi ya mafuta.

Katika ukaguzi wa mwaka huu, nilibaini taasisi 26 zilinunua mafuta ya kiasi cha Sh. milioni 554.6 bila kuweka tarifa ikiwemo rejista ya mafuta na daftaki la kuonesha safari na matumizi ya mafuta kwenye gari ili kuonesha matumizi ya mafuta yaliyonunuliwa. Hii ni kinyume na Kanuni 277(1) na (2) ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001 ambayo inaelekeza taasisi kuwa na taarifa za matumizi ya mafuta. Rejea **Kiambatisho Na. XXIII** kwa maelezo zaidi.

Ni maoni yangu kuwa, mapungufu kwenye kuweka taarifa za matumizi ya mafuta kumesababishwa na idara ya manunuzi na maafisa wa usafiri kutofanya majukumu yao ipasavyo. Ukosefu wa rejista ya mafuta pamoja na daftari la kuonesha safari na matumizi ya mafuta ulinifanya nikose nafasi ya kuhakiki mafuta yaliyonunuliwa na kugawiwa ya kiasi cha Sh. Milioni 507.63. Pia, sikuweza kudhibitisha uhalali wa matumizi yake na kupelekea kuwa na hatari ya mafuta hayo kuwa yametumika kwenye matumizi yasiyokusudiwa.

Kutokana na hoja ya ukaguzi, ninashauri Maafisa Masuuli wa taasisi zenyne mapungufu haya kuongeza udhibiti katika uwekaji mzuri wa taarifa za mafuta kwa kuhahakisha kuwa rejista za mafuta na madaftari ya kurekodi safari za magari yanawekwa vizuri ili kuhahakisha uwajibikaji katika matumizi ya mafuta.

6.11 Bakaa ya Fedha kwenye Akaunti ya Masurufu Sh. Bilioni 1.24

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, taasisi 10 zilikuwa na bakaa ya Sh. Bilioni 1.24 kwenye akaunti ya matumizi ya masurufu hadi tarehe 30 Juni 2021. Hii inakinzana na kifungu 3.12 cha waraka wa uhasibu Na. 7 cha 2020/21 kwa ajili ya uandaaji wa ripoti ya taarifa za fedha pamoja na kufunga taarifa za fedha za mwaka wa fedha ulioishia 30 Juni 2021, uliotolewa na Mhasibu Mkuu wa Serikali hapo tarehe 19 Mei 2021. Kwa niaba ya Mlipaji Mkuu wa Serikali, Mhasibu Mkuu wa Serikali aliwaagiza Maafisa Masuuli kuhakikisha

kuwa, akaunti zamasurufu zilizofunguliwa kwa ajili ya kufanya malipo kwa Maafisa Masuuli kwa niaba ya watumishi na kwa ajili ya shughuli maalumu, kutokuwa na bakaa ikifika mwisho wa mwaka husika wa fedha. Rejea **Jedwali Na. 42** hapa chini kwa maelezo.

Jedwali Na. 42: Bakaa ya Fedha kwenye Akaunti ya Masurufu

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Mpango wa Kujitathimini Kwa Nchi za Afrika	Taasisi Nyingine	13,243,042.79
2	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Songea	RRH	30,161.56
3	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Temeke	RRH	250,905,073.18
4	Ofisi ya Rais - Utunzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	4	116,506,569.84
5	Mahakama ya Tanzania	40	350,814,655.39
6	Wizara ya Mambo ya Ndani	51	113,404,115.17
7	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tanga	RRH	48,915,247.26
8	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	150,588,024.09
9	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tabora	RRH	151,435,034.42
10	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	16	42,959,013.84
Jumla			1,238,800,937.54

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ni Maoni yangu kuwa, mapungufu haya yametokana na Maafisa Masuuli kutozingatia maagizo ya Serikali. Kuna hatari kwa bakaa hizi za fedha kuweza kusababisha ubadhirifu wa fedha za umma kama hatua stahiki hazitachukuliwa.

Ninashauri menejimenti kuzingatia maagizo ya Mhasibu Mkuu wa Serikali na kuhakikisha kuwa bakaa zote zinarudishwa kwenye mfuko mkuu wa Serikali kama maagizo yanavyotaka.

6.12 Gharama za Matengenezo Kulipwa kwenye Karakana Binafsi badala ya Kitengo cha Matengenezo cha Magari ya Polisi Sh. Milioni 178.21

Kitengo cha Matengenezo cha Magari ya Polisi kilianzishwa mnamo mwaka 1969 kwa ajili ya matengenezo ya magari ya polisi na pikipiki kwa upande wa Tanzania bara.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, nilibaini kuwa, Sh. Milioni 178.21 zililipwa kwenye karakana binafsi mbalimbali kwa ajili ya kupata huduma ya matengenezo ya magari badala ya Kitengo cha Matengenezo cha Magari ya Polisi. Hii ilitokana na sababu mbalimbali zikiwemo; mabadiliko kwenye teknolojia ya magari, watumishi kwenye kitengo kutopata mafunzo stahiki, kuwepo kwa ujuzi mpya kwenye soko, na kutokuwepo kwa rasilimali stahiki na za kutosha.

Ni maoni yangu kuwa, kushindwa kwa watumishi wa Kitengo cha Matengenezo cha Polisi kuwa na ujuzi pamoja na vifaa stahiki kunaweza kupelekea kwa kitengo hicho kukosa umuhimu na kuifanya Serikali kuingia gharama zaidi za matengenezo ambazo zingeweza kuepukika.

Ninashauri Jeshi la Polisi likishirikiana na wizara ya Fedha na Mipango kuhakikisha kuwa Kitengo cha Matengenezo cha Magari ya Polisi kina ujuzi na vifaa vya kutosha ili matengenezo ya magari kwa siku za baadae yaweze kufanyika kwa usalama na kwa gharama nafuu.

6.13 Mapungufu Yaliyojitokeza kwenye Marejesho Yaliyofanywa Kutokana na Biashara ya Wanyama Hai Sh. Milioni 138.00

Kifungu na.a 91 (3)(b) cha Sheria ya Kuhifadhi Wanyapori, 2009 kinaelekeza kuwa, moja ya vyanzo vya mapato vya Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) ni asilimia 25 ya mapato ya uuzaji wa kila mnyama hai na asilimia 75 inayobaki inatakiwa kupelekwa kwenye akaunti ya hazina.

Wizara ya Mali Asili na Utalii kuititia Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyama pori Tanzania na kwenye majukumu yake ya kawaida imekuwa ikitoa leseni za biashara kwa ajili ya mauzo na kuwinda wanyama hai. Wamiliki wa biashara wanatakiwa waombe leseni za kuwinda wanyama hai kuanzia mwezi Oktoba hadi tarehe 15 Novemba kila mwaka. Baada ya kufanya malipo, leseni ya biashara itadumu kwa mwaka mmoja na kibali cha uwindaji wa wanyama wa aina tofauti hutolewa.

Hata hivyo, ukaguzi wangu ulibaini kuwa Wizara ya Mali Asili na Utalii kuititia tangazo kwa umma la Wizara ya Mali Asili na Utalii la tarehe 17 Machi, 2016 ilisitisha biashara ya wanyama hai. Sababu ya kusitishwa kwa biashara ya

---

wanyama hai ilitokana na kuwa kanuni zinazohusu biashara ya wanyama hai zilikuwa zinapitiwa kwa ajili ya kuboreshwa

Kutokana na usitishwaji huo (kuanzia 2016 hadi 2019), utoaji wa vibali na leseni za kuuza wanyama hai ulikuja nao kusimamishwa pia. Hii ilisababisha vibali vilivyokuwa vimetolewa na kulipiwa na kampuni za kibiashara kufutwa na kusitishwa kwa muda usiojulikana

Kutokana na hayo hapo juu, nilibaini kuwa wakati wa usitishwaji hapo machi 2016, kiasi cha Shs.173.29 milioni kilikuwa kimelipwa na makampuni ya kibiashara kwenda Wizara ya Mali Asili na Utalii (MNRT). Kwa hiyo, hapo tarehe 21 Mei 2021, niligundua kuwa Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) ulirejesha kiasi cha Sh. Milioni 138.00 kwa makampuni ya kibiashara kati ya Sh. 173.29 milioni zilizokuwa zimelipwa. Hili lilifanyika baada ya kiasi hiki kuhakikiwa na kuidhinishwa na Katibu Mkuu wa Wizara.

Hata hivyo, Ukaguzi wangu uligundua mapungufu yafuatayo kuhusiana na marejesho yaliyofanywa kwa makampuni ya kibiashara:

- a) Nilibaini kuwa Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) ultakiwa kurejesha asilimia 25 ya kiasi kilichopokelewa kutoka kwenye makampuni na asilimia 75 iliyobaki ilitakiwa irejeshwe na Hazina kulingana na mgawanyo wa ada unaoelekezwa kwenye kifungu na. 91(3)(b) cha Sheria ya Kuhifadhi Wanyapori, 2009. Kinyume na hii, nilibaini kuwa madeni yaliyodaiwa na makampuni yalirejeshwa yote na Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) ambapo ilipelekeea, baadhi ya shughuli zilizopangwa kufanywa na Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) kutoweza kufanyika kwa ukamilifu kwa sababu ya kutokuwa na fedha.
- b) Wizara ya Mali Asili na Utalii (MNRT) iliupatia Mfuko wa Kulinda Wanyamapor Tanzania (TWPF) taarifa ya makampuni 138 yaliyohakikiwa kwa ajili ya kulipwa fidia pamoja na akaunti namba zao za kibiashara kwa ajili ya kufanya mchakato wa kufanya marejesho. Nilibaini kuwa, kiasi kilicholipwa kiliingizwa kwenye akaunti tofauti na zile zilizohakikiwa na wizara. Menejimenti haijaweza kunipatia barua za makubaliano (commitment letters) ambazo zingewezesha malipo kulipwa kwenye akaunti tofauti na zile zilizohakikiwa. Ni naoni yangu kuwa huu ni udhaifu wa menejimenti katika kuzingatia Kanuni ya 87 ya Kanuni za Fedha za mwaka, 2001 ambayo inataka afisa anayesaini

---

hati ya malipo kuthibitisha usahihi wa taarifa ikiwa pamoja na: jina lililoandikwa kwenye hati ya malipo ni sawa na jina la milipwaji halali wa malipo hayo. Kutokana na mazingira haya, kuna hatari ya kuwa fedha hizi za umma zilitumika vibaya kwa kuwa nilikosa udhibitisho wa kuwa waliolipwa ndio walitakiwa kulipwa.

- c) Nilibaini kuwa, hadi kufikia muda wa ukaguzi wangu hapo Agosti 2021 Wizara ya Mali Asili na Utalii (MNRT) haikuwa imemaliza mapitio ya Kanuni zinazohusu biashara ya wanyama hai toka tarehe ambapo biashara ilisitishwa, hapo 17 Machi 2016. Hivyo basi, kwa kuwa haijulikani ni muda gani sitisho hilo litaendelea, hii itapelekeea kupotea kwa mapato yanayotokana na biashara ya kuza wanyama hai.

Ninashauri Afisa Masuuli wa Wizara ya Mali Asili na Utalii (MNRT) ashirikiane na Wizara ya Fedha na Mipango kuhahakisha urejeshaji wa fedha za malipo ya asilimia 75 (Sh. Milioni 103.50) zilizokusanya kutokana na mauzo ya wanyama hai. Pia ahakikishe Kanuni za Fedha zinazingatiwa ipasavyo kwa kuhakikisha kuwa nyaraka zinahifadhiwa ipasavyo na zinakuwepo wakati wa kufanya malipo. Aidha, Mapitio ya Kanuni yaharakishwe ili suala la kusitishwa kwa mauzo ya wanyama hai liweze kupatiwa ufumbuzi na kuondolewa.

6.14 Gharama Zilizoingiwa na Kudaiwa bila ya Idhini ya Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari Dola za Marekani 258,661 (Sh. 591,685,744.2)

Mnamo tarehe 12 Machi 2021, Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari ilisaini mkataba na Shirika la Mawasiliano Tanzania (TTCL) kwa ajili ya usimamizi na utendaji wa Mkongo wa Taifa wa ICT Broadband Backbone (NICTBB). Mkataba ulioanza kutumika kuanzia 2010.

Kifungu Na. 8.8 cha Mkataba kinaelezea kuwa “gharama zote zitakazotakiwa kurejeshwa zitarejeshwa na wizara pindi uthibitisho wa gharama zilizoingiwa katika mwaka husika zitakavyo wasilishwa. Kabla ya kuidhinishwa kwa gharama zinazostahili kurejeshwa, gharama hizo zitachambuliwa na kuwasilishwa wizarani isipokuwa matumizi yaliyofanyika wakati wa matengenezo ya dharura ambayo yatapitiwa na wizara baada ya matumizi”. Pia Kifungu Na. 9.1 (V) cha mkataba kinamuelekeza meneja,

---

wakati wa kuandaa bajeti kuweka makadirio ya matumizi ambayo gharama zake zinazostahili kurejeshwa.

Kwa hivyo, Gharama zinazotakiwa kurejeshwa ni zile gharama zinazotokana na utendaji wa NICTBB ambazo ni pamoja na vifaa, matengenezo, gharama za kutoa huduma na ununuzi wa vipuri.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, jumla ya dola za Marekani 258,661 sawa na Sh. 591,685,744.2 zilioneshwa kwenye taarifa za fedha za NICTBB kama gharama za matengenezo zinazostahili kurejeshwa na Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari na kulipwa kwa Mkurugenzi Mkuu-TTCL. Hata hivyo, sijapewa uthibitisho na Wizara kuwa gharama hizo zinazo stahili kurejeshwa ziliidhinishwa na Wizara kama inavyoelekezwa kwenye mkataba wala sijapewa uthibitisho kuwa gharama hizo zilitokana na dharura.

Ni maoni yangu kuwa, kuna mapungufu kwenye kuzingatia makubaliano ya mkataba kwa upande wa Mkurugenzi Mkuu - TTCL na uwekaji wa taarifa usioridhisha. Hii inaweza kupelekea ukiukwaji wa makubaliano ya mkataba na kuleta migogoro wakati wa kufanya malipo, hivyo kupeleke ugumu kwenye kutekeleza majukumu ya kimkataba.

Ninashauri Mkurugenzi Mkuu- TTCL kutoa taarifa yakinifu ya kuelezea ni gharama za aina gani zinazo stahili kupitiwa, kuidhinishwa na kurejeshwa na Wizara kama inavyoelekezwa kwenye mkataba. Baada ya mapitio na uhakiki wa gharama zinazo stahili kurejeshwa, Wizara inashauriwa kurejesha kiasi hicho TTCL bila kuchelewa zaidi.

SURA YA SABA

UKAGUZI WA RASILIMALIWATU, USIMAMIZI WA MISHAHARA NA MAFAO YA WASTAAFU

7.0 Utangulizi

Sura hii inawasilisha masuala yaliyoibuliwa kwenye ukaguzi wa rasilimaliwatu na usimamizi wa mishahara .Ukaguzi ulijikita katika kuangalia ufanisi wa rasilimaliwatu na mishahara kwa Serikali kuu ambayo inahusisha Wizara, Wakala Idara, Taasisi Nyingine, na Sekretarieti za Mikoa.

Kutokana na umuhimu wa rasilimaliwatu na Usimamizi wa mishahara katika kuchangia na kuboresha mafanikio ya utendaji wa Serikali na utendaji kazi wa watumishi, nimeangazia maeneo muhimu yanayohitaji kuboreshwaa na kuangaliwa kwa umakini zaidi. Nayo ni haya yafuatayo:

7.1 Upungufu wa Watumishi kwenye Taasisi za Serikali Kuu

Kanuni Na. D.7 (1) na (4) za Kanuni ya Kudumu ya Utumishi wa Umma za mwaka 2009 zinaelezea jukumu la Sekretarieti ya Ajira katika kuhakikisha ujazaji wa nafasi za Utumishi wa Umma zilizoachwa wazi kwa kuajiri Watumishi wapya na kusimamia zoezi la ajira za Watumishi wa Umma.Pia,Taasisi za Umma huandaa Ikama ili kutambua upungufu wa watumishi kwa kulinganisha idadi ya watumishi waliopo na wanaohitajika.

Kinyume na kanuni ya kudumu ya utumishi wa Umma,katika ukaguzi wangu nilibaini upungufu wa watumishi 33,145 katika Wizara, Idara,Wakala za Serikali, Taasisi nyingine na Sekretarieti za Mikoa. Idadi hii ni sawa na asilimia 42 ya mahitaji ya watumishi 57,313 yaliyobainishwa na Taasisi za Umma kama ilivyofafanuliwa kwenye **Jedwali Na. 43** hapa chini na kutolewa ufanuzi zaidi katika **Kiambatisho Na. XXIV**. Hoja hii pia iliripotiwa katika taarifa ya mwaka uliopita 2019/20 ambapo kulikuwa na upungufu wa watumishi 7889.

Jedwali Na. 43: Upungufu wa Watumishi katika Taasisi za Serikali

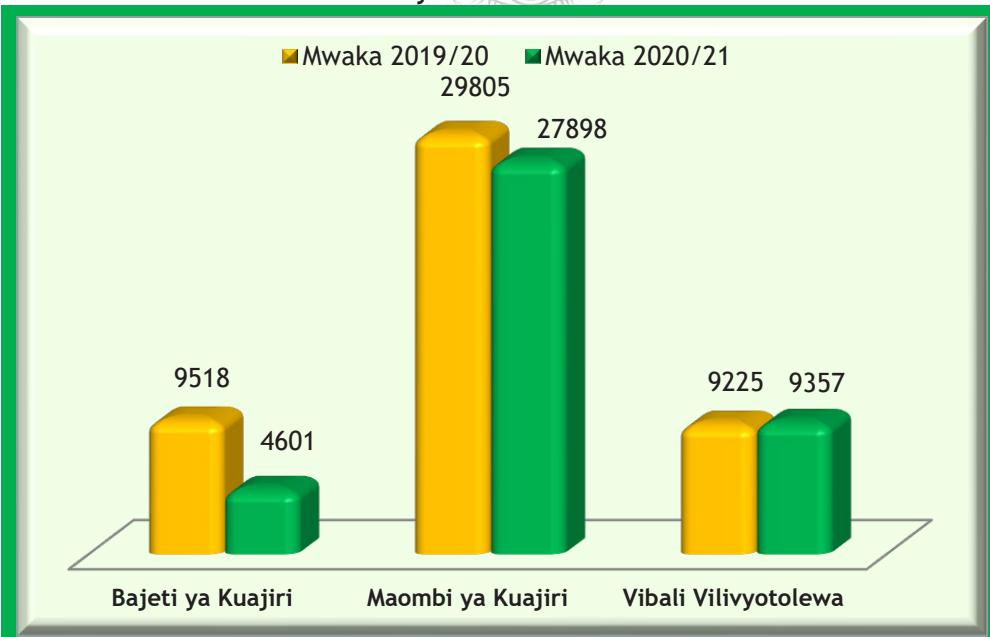
Na	Jina la Taasisi	Idadi ya Taasisi	Watumishi wanaotakiwa	Watumishi Waliopo	Upungufu
1.	Wizara na Taasisi zake	9	44,091	17,999	26,092
2.	Wakala za Serikali	3	508	283	225

3.	Taasisi nyingine	39	12,373	5,721	6,652
4.	Sekretarieti za Mikoa	2	341	165	176
Jumla		53	57,313	24,168	33,145

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ukaguzi wangu umebaini kuwa upungufu wa watumishi unaoendelea kuwapo unasababishwa na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kutotoa vibali vya ajira kama inavyoonekana kwenye Taarifa zinazoonesha hali ya ajira kwa mwaka wa fedha 2020/21. Hali hii inaonesha kuwa Serikali ilipanga kuajiri watumishi 4,601 kwa mwaka wa fedha 2020/21, na Taasisi za Serikali ziliomba vibali 27,898. Hata hivyo, Serikali kuititia Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ilitoa vibali vya ajira 9,357 tu kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na. 24** hapa chini. Mwelekeo wa uchambuzi wa vibali kwa miaka miwili unaonesha mwenendo mdogo sana wa kutoa vibali vinavyotolewa na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora.

Kielelezo Na. 24: Uchambuzi wa Mwenendo wa Ajira Zilizoidhinishwa, Ajira Zilizoombwa na Vibali Halisi Vilivyotolewa na Serikali.

Chanzo: Taarifa za Watumishi zilizotolewa na Ofisi ya Rais- UTUMISHI na UTAWALA BORA

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora haikushughulikia ipasavyo suala la uhaba wa watumishi kwenye Taasisi za Umma, kwani kuna kasi ndogo ya kujaza nafasi zilizo wazi ikilinganishwa na mahitaji. Tatizo linaendelea kuwapo na, hivyo, kuathiri utendaji wa jumla wa Taasisi hizo dhidi ya malengo yaliyowekwa.

Hivyo ninarudia pendekezo langu kwa Serikali kupitia Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kwamba, inatakiwa kuweka mkazo zaidi katika kutathmini mahitaji ya rasilimaliwatu ili kurahisisha uendeshaji wa Taasisi za Umma. Hii itapunguza uhaba wa watumishi kwa kujaza nafasi za ajira zilizo wazi katika Taasisi hizo.

7.2 Matumizi Yasiyoridhisha ya Mfumo wa Taarifa Shirikishi za Kiutumishi na Mishahara (HCMIS)

Serikali kupitia Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ilianzisha mfumo wa Taarifa Shirikishi za Kiutumishi na Mishahara mwezi Mei, 2020. Lengo la kuanzisha mfumo huu ni kuwa na mfumo bora na madhubuti zaidi utakaotumika katika Taasisi zote za Umma kwa kutatta changamoto za mara kwa mara zilizijitokeza kwenye mifumo ya usimamizi wa mishahara na rasilimaliwatu iliyokuwa ikitumika hapo awali.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini changamoto zinazohusiana na usimamizi wa rasilimaliwatu na mishahara ambazo zimekuwa zikijitokeza mara kwa mara kwenye Taasisi mbalimbali licha ya mfumo mpya ulioanzishwa. Mfano wa changamoto hizo ni: Mishahara Iliyolipwa chini ya theluthi moja ya mishahara ghafi, kucheleweshwa kwa taarifa za watumishi, waliohama kutoka taasisi moja kwenda nyingine, na kurudia taarifa za watumishi hivyo kupelekea malipo ya mishahara mara mbili. **Jedwali Na. 44** linaonesha Taasisi zenye upungufu uliobainika.

Jedwali Na. 44: Orodha ya Changamoto Zilizobainishwa licha ya Kuanzishwa kwa Mfumo wa Taarifa Shirikishi za Kiutumishi na Mishahara

Na.	Upungufu	Taasisi
1.	Taasisi kushindwa kutoa taarifa za watumishi kupitia mfumo kama taarifa za tathmini za watumishi na taarifa za likizo	Chuo Cha Maji
		Shirika la Nyumbu
2.	Kushindwa kuhifadhi kanzidata ya viambatisho vya mfanyakazi vilivyojazwa kwenye mfumo	Chuo Cha Maji
3.		Wizara ya Maliasili na Utalii

Na.	Upungufu	Taasisi
	Kushindwa kuhamisha taarifa za watumishi 89 waliohama kutoka Taasisi moja kwenda nyingine	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Songea Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu Na. 53)
4.	Nilibaini taarifa za kuthibitishwa watumishi zenyne upungufu. Ambapo watumishi saba walikuwa na tarehe ileile ya kuajiriwa na kuthibitishwa kazini, na mtumishi mmoja mwenye cheki namba 110702504 alionekana amethibitishwa tarehe 07/03/2103, taarifa ambayo sio sahihi	Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Mafunzo ya Ufundji (Fungu 46)
5.	Mishahara Iliyolipwa chini ya theluthi moja ya mishahara	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu Na. 52) Taasisi ya Uhasibu Tanzania

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Dosari hizi zinachangiwa na ukosefu wa mafunzo ya kutosha kwa maafisa rasilimaliwatu na mipango duni ya matumizi ya mfumo huu. Pia zinapelekea matumizi ya mfumo ya kiwango cha chini, hivyo kushindwa kufikia malengo yaliyokusudiwa ya matumizi ya mfumo huu mpya. Zaidi ya hayo thamani ya fedha haikufikiwa.

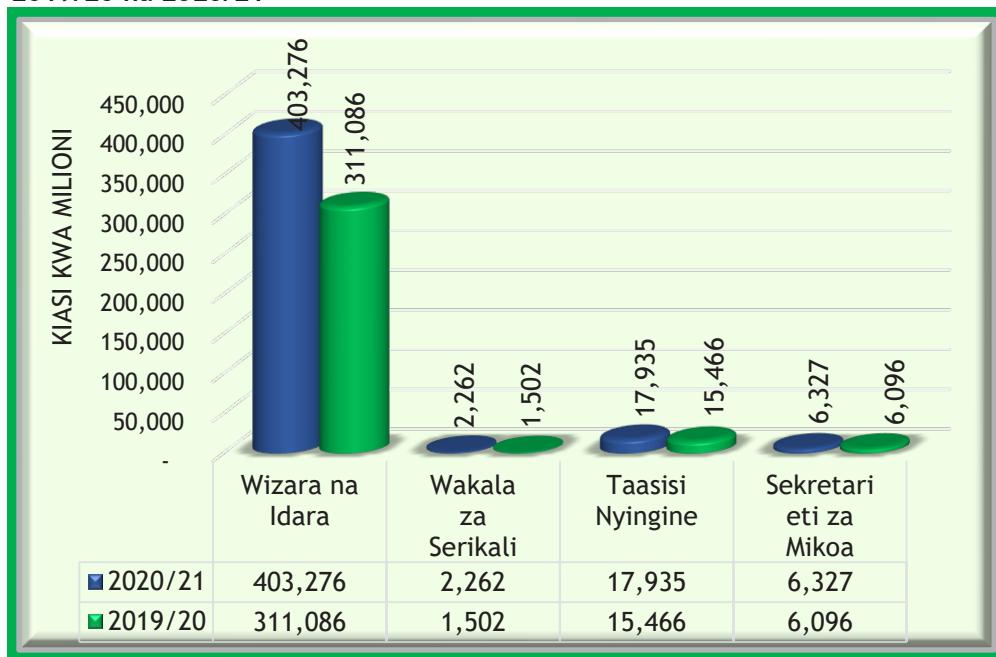
Hivyo, ninapendekeza Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kuhakikisha mafunzo ya matumizi ya mfumo huu yanatolewa kwa maafisa rasilimaliwatu wote wa taasisi za Serkali. Pia, ifanyie kazi dosari zote zinazohusisha matumizi ya mfumo ili kupata thamani ya fedha na matokeo ya mfumo yaliyotarajiwaa.

7.3 Kutokulipa Madai ya Watumishi wa Umma Sh. Bilioni 429.80
Kanuni Na. 23 ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009, inasisitiza kuwa madai ya Watumishi yalipwe mara tu yanapotokea.

Hata hivyo, tathmini iliyofanywa kupitia ukaguzi wangu kwenye Taasisi za Umma zenyne madai yanayozidi Sh milioni 100 ilibaini madai yanayotokana na kutokulipa kwa wakati kwa malimbikizo ya mishahara ya mishahara ya waajiriwa wapya na waliopandishwa vyeo, makato na posho za watumishi. Taarifa za fedha zinaonesha madai hayo yanaendelea

kuongezeka kutoka Sh. bilioni 334.15 kwa mwaka wa fedha 2019/20 hadi Sh. bilioni 429.80 kwa mwaka huu wa fedha kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na. 25 na Kiambatisho Na. XXV.**

Kielelezo Na. 25: Uchambuzi wa Madai ya Wafanyakazi kwa Mwaka wa Fedha 2019/20 na 2020/21

Chanzo: Taarifa za Hesabu 2019/20 na 2020/21

Madai hayo yanaongezeka kutoptaka na ufinyu wa fedha zilizotengwa na Wizara ya Fedha na Mipango (Hazina) kwa ajili ya kulipa madai yanayotokana na upandaji wa vyeo tarajiwaa, ajira za kwanza, na stahiki za Watumishi kama posho za kukaimu, posho za safari, na posho zingine zinazohusiana na ajira.

Kutolipwa kwa madai ya Watumishi kwa wakati kunaweza kusababisha ongezeko la madeni kwenye Taasisi za Serikali, kushusha ari ya utendaji wa Watumishi wa Umma katika kutoa huduma zilizo bora kwa wananchi na kutofikia malengo yaliyolengwa na Serikali.

Ninapendekeza Wizara ya Fedha na Mipango, Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kuhakiki na kulipa madai yote yanahusiana na watumishi wa Umma kwa wakati.

7.4 Makato ya Mishahara Kutowasilishwa katika Mifuko ya Jamii na Taasisi Sh. Milioni 391.68

Kifungu Na.18 na 19 cha Sheria ya Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya mwaka 2018 vinaeleza wajibu wa waajiri kukata na kulipa michango kwa niaba ya wafanyakazi wao kwenye mifuko ya Hifadhi ya Jamii kwa 20% ya mshahara wa mwezi wa kila mfanyakazi.Sheria hii inaendana na Kifungu Na. 84 (1) cha Sheria ya Kodi ya Mapato (Iliyorekebishwa mwaka 2012) na Kifungu Na.8 cha Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya ambavyo vinataka Taasisi kuwasilisha makato kila mwezi, na kushindwa kuwasilisha makato hayo kwa wakati kutapelekea adhabu kwa Taasisi husika.

Ukaguzi wangu ulibaini Taasisi 15 ambazo hazikuwasilisha makato ya mishahara kwenye Mifuko ya Hifadhi ya Jamii (PSSSF na NSSF), Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF), Bodi ya Mikopo kwa Wanafunzi wa Elimu ya Juu (HELSB), na Mamlaka ya Mapato (TRA) kama inavoonekana kwenye Jedwali Na. 45.

Jedwali Na. 45: Taasisi Ambazo Hazikuwasilisha Makato Ya Mishahara

Na	Taasisi	Kiasi (Sh.)
PSSSF(Makato ya Mafao ya uzeeni na mafao mengineyo)		
1	Wizara ya Mifugo na Uvubi (Mifugo)-Fungu 99	105,695,872.30
2	Wakala wa Usimamizi wa Maendeleo ya Elimu	55,215,750.00
3	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Amana	38,795,400.00
4	Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam	35,709,366.00
5	Baraza za Famasia	19,846,550.00
6	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Majitaka Tunduru	5,270,000.00
7	Chuo cha Taifa cha Utalii	6,647,200.00
8	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Katavi	3,582,000.00
9	Baraza la Madaktari Tanganyika	1,710,000.00
NHIF(Kutowasilisha Makato ya Bima ya Afya)		
10	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Amana	5,819,310.00
11	Chuo cha Taifa cha Utalii	4,025,970.00
12	Baraza la Madaktari Tanganyika	648,000.00
TRA (Kutowasilisha makato ya kodi kadri ya kipato)		
13	Baraza la Madaktari Tanganyika	1,731,600.00
HESLB (Kutowasilisha makato ya mikopo ya wanafunzi wa elimu ya juu)		
14	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	90,233,100.00
NSSF (Kutowasilisha makato ya mafao ya uzeeni na mengineyo)		
15	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Majitaka Tunduru	16,750,000.00
Jumla		391,680,118.30

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Kwa maoni yangu, kutowasilisha makato kwenye Mifuko ya Hifadhi ya Jamii, Bima ya Afya, Bodi ya Mikopo kwa Wanafunzi wa Elimu Ya Juu na Mamlaka ya Mapato Tanzania, kunasababishwa na kutokuwa na utaratibu mzuri wa uwasilishaji wa makato hayo kwa wakati.

Kutowasilisha makato kunaathiri watumishi kwa kuwasabishia kutopata haki na faida zinazotokana na kujiunga na mifuko ya Jamii na Afya. Pia, Taasisi zilizoshindwa kuwasilisha makato kwa wakati zinaweza kupata adhabu, hivyo kulipa malipo yasiyo na tija na kupata hasara kama nilivyobaini katika taasisi sita zilizolazimika kulipa adhabu ya Sh. milioni 491.51 kwa kushindwa kuwasilisha makato kwa wakati. Sura ya sita (usimamizi wa matumizi) ya taarifa hii inaelezea kwa undani malipo hayo yasiyo na tija kwa Taasisi zilizoorodheshwa kwenye **Jedwali Na. 46**.

Jedwali Na. 46: Adhabu Zilizolipwa kwa Kuchelewa Kuwasilisha Makato kwa Mujibu wa Sheria

Na	Taasisi	Kiasi (Sh.)
1.	Wizara ya Maji -Fungu 49	441,785,757.95
2.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma -Fungu 72	10,318,180.00
3.	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	8,913,310.00
4.	Ofisi ya Makamu wa Rais-Fungu 20	7,348,732.00
5.	Wizara ya Viwanda na Biashara-Fungu 44	6,038,268.00
6.	Wizara ya Mifugo na Uvuvi -Fungu 99	5,571,055.32
7.	Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi	5,540,120.47
8.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro-Fungu 75	3,577,663.00
9.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza -Fungu 81	2,413,516.00
Jumla		491,506,603.74

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli katika mamlaka zao waweke utaratibu wa kuhakikisha makato ya kisheria yanawasilishwa kwenye Mifuko ya Jamii na Taasisi nyinginezo.

7.5 Malipo ya Mishahara bila Mikataba ya Ajira Iliyosainiwa Sh. milioni 348.49

Kanuni Na. D.33 (1) ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma za mwaka 2009 inaelezea waajiri kuingia mikataba unaoonesha masharti ya kazi husika kwa Watumishi wanaoajiriwa kwa masharti ya mafao au isiyo ya mafao.

Kinyume na kanuni iliyooneshwu hapo juu, nilibaini Taasisi nne zilizolipa mishahara ya Sh. milioni 348.49 kwa watumishi wa muda bila kusaini mikataba halali iliyoingiwa kati ya Taasisi na watumishi hao. Tatizo hili lilisababishwa na menejimenti ya Taasisi hizo kutotilia mkazo uandaaji wa mikataba kwa wakati. Maelezo ya malipo ya mishahara hiyo yameoneshwu kwenye Jedwali Na. 47 hapa chini.

Jedwali Na. 47: Malipo ya Mishahara bila Kuwa na Mikataba

Na	Taasisi ya Serikali	Idadi ya Watumishi	Kiasi Kilicholipwa (Sh)
1.	Wizara ya Afya,Maendeleo ya Jamii,Jinsia,Wazee na Watoto-Fungu 52	5	162,942,200.00
2.	Kampuni ya Huduma za Chakula ya Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Kujenga Taifa	38	105,487,928.00
3.	Kampuni Usafi na Unyunyuziaji dawa ya Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Kujenga Taifa	57	47,200,000.00
4.	Tume ya Usuluhishi na Maridhiano-Fungu 15	18	32,860,000.00
Jumla			348,489,928.00

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ni maoni yangu kuwa, Taasisi zinaweza kulipa adhabu zisizostahili endapo kutatokea migogoro baina ya Taasisi na Watumishi wasiokuwa na mikataba.Pia, kutokuwa na mikataba kunapelekeea Uongozi wa taasisi husika kutokuwa na misingi ya kisheria kwa kutoa adhabu kwa watumishi wasiofuta taratibu za utumishi na kushidwa kufuatilia utendaji kazi wa watumishi walioajiriwa kwa masharti ya muda.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wahakikishe mikataba ya ajira inaandaliwa kati ya watumishi wa muda na Taasisi kabla ya kufanya malipo ya mishahara.

7.6 Watumishi wa Umma Wanaokaimu Nafasi za Juu kwa Zaidi ya Miezi Sita

Kanuni Na. D.24 (3) ya Kanuni za kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 inaelekeza Watumishi wa Umma kukaimu nafasi za juu kwa muda usiozidi miezi sita. Pia, inaelekeza mamlaka ya uteuzi kuhakikisha kuwa taratibu za kuthibitisha Watumishi wanaokaimu nafasi hizo zinakamilishwa katika muda unaotakiwa.

Hata hivyo, ukaguzi wangu umebaini watumishi wa umma 317 kwenye Taasisi 41 walikuwa wakikaimu nafasi za juu kwa kipindi cha miezi sita hadi 130. Nikilinganisha na ukaguzi uliopita, naona kuna afadhali kidogo sana katika eneo hili, kwani kwa mwaka huu idadi ya watumishi wanaokaimu imepungua kwa watumishi 67. Maelezo zaidi yametolewa kwenye **Jedwali Na. 48 na Kiambatisho Na XXVI**.

Jedwali Na. 48:Taasisi Zenye Watumishi Wanaokaimu kwa Zaidi ya Miezi Sita

Taasisi Za Serikali	Idadi ya Taasisi	Idadi ya Watumishi Wanaokaimu
Wizara na Idara	11	57
Wakala Za Serikali	13	175
Taasisi Nyingine	16	81
Sekretarieti za Mikoa	1	4
Jumla	41	317

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Changamoto hii inasababishwa na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kushindwa kuwathibitisha watumishi kwenye nafasi wanazokaimu. Kutokufanya hivyo kunapelekea kushusha morali ya kazi, uwajibikaji na kutojiamini katika kufanya maamuzi yenye tija na manufaa kwa taifa.

Ninashauri Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kufanya maamuzi ya kuteua na kuwathibitisha watumishi wanaokaimu nafasi za juu kwa wakati.

7.7 Kutofanyika kwa Tathmini ya Ufanisi na Utendaji Kazi wa Watumishi

Kanuni ya 22(1) ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2003 pamoja na Kanuni Na D.62 ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 zinazitaka

---

Taasisi za Umma kuitia na kufanya tathmini ya ufanisi kwa watendaji wake wote.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini taasisi tisa hazikufanya tathmini ya utendaji wa watumishi. Pia, Taasisi nyingine hazikujaza fomu za OPRAS ipasavyo kwa kujaza baadhi ya sehemu na kuacha sehemu nyingine wazi bila kujazwa na wasimamizi hawakutoa mapendekezo wala kusaini fomu n.k. Dosari zilizobainika zilisababishwa na ufuutiliaji duni wa utendaji na tathmini ya mafanikio ya malengo yaliyolengwa. Rejea **Jedwali Na. 49** hapo chini.

Jedwali Na. 49: Taasisi Zenye Upungufu wa Kufanya Tathmini ya Watumishi

Na	Taasisi
1.	Kampuni Usafi na Unyunuziaji dawa ya Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Kujenga Taifa
2.	RUWASA DS
3.	Wakala wa Uagizaji Mafuta kwa Pamoja
4.	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji
5.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mwananyamala
6.	Bodi ya Filamu Tanzania
7.	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania
8.	Wakala wa Barabara Tanzania
9.	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani-Fungu 71

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ni mtazamo wangu kuwa, kutofanya tathmini ya ufanisi na utendaji wa watumishi kunaweza kuathiri utoaji huduma katika menejimenti za Taasisi husika kwa kushindwa kujua ufanisi wa watumishi na, hivyo, kushindwa kuwapandisha vyeo Watumishi wanaostahili.

Ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli kuhakikisha tathmini za kina zinafanyika ili kupima utendaji wa Watumishi na kufanya kazi matokeo na tathmini hizo.

7.8 Dosari Katika Kuandaa na Kutekeleza Mipango ya Mafunzo

Kanuni Na. G.1 (7) ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 inataka Taasisi zote za Umma kuandaa mipango ya mafunzo kwa kuangalia mahitaji ya Watumishi na malengo ya Taasisi husika. Kila Taasisi inatakiwa kubainisha makadirio ya fedha za mafunzo katika bajeti ya mwaka.

Wakati wa ukaguzi wangu, nilibaini Taasisi ambazo hazikutayarisha mipango ya mafunzo na baadhi kufanya malipo kwa watumishi bila kufuata mpango wa mafunzo kama ilivyofafanuliwa kwa kina hapa chini:

a) Kutoandaa Mpango wa Mafunzo

Kinyume na kanuni tajwa hapo juu, nilibaini Taasisi saba hazikutayarisha mpango wa mafunzo licha ya umuhimu wake katika kupanga idadi ya watumishi wanaotakiwa kufanyiwa mafunzo, muda wanaotakiwa kufanyiwa mafunzo, na aina ya mafunzo yatakayotolewa ili kuboresha utendaji kazi na kuongeza tija kwa watumishi. **Jedwali Na. 50** linaonesha orodha ya Taasisi ambazo hazikutayarisha mipango ya mafunzo.

Jedwali Na. 50: Taasisi Ambazo Hazikuandaa Mpango wa Mafunzo

Na	Taasisi
1.	Idara ya Huduma za Magereza
2.	Bodi ya Filamu Tanzania
3.	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara
4.	Hazina-Fungu 21
5.	Chuo cha Taifa cha Utalii
6.	Wizara ya Fedha na Mipango -Fungu 50
7.	Hospitali Maalumu ya Mirembe & Taasisi ya Isanga

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

b) Malipo Bila Kufuata Mpango wa Mafunzo Sh. Milioni 228.29

Katika ukaguzi wangu, nilibaini malipo ya kiasi cha Sh. milioni 228.29 yalilipwa kwa watumishi ambao hawakuwa kwenye mpango wa mafunzo ulioandaliwa na Taasisi husika, kinyume na kanuni za kudumu za Utumishi wa Umma iliyobainishwa hapo juu. **Jedwali Na. 51** hapa chini linaonesha orodha ya Taasisi zenyewe upungufu huo.

Jedwali Na. 51: Malipo bila kufuata Mpango wa Mafunzo

Na	Taasisi	Kiasi (Sh.)
1.	Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania	171,299,100.00
2.	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano - Fungu 62	21,459,800.00
3.	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara	18,505,000.00
4.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mawenzi	13,776,400.00
5.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Sokoine-Lindi	3,250,000.00
Jumla		228,290,300.00

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Kwa mtazamo wangu, upungufu katika uandaaji na utekelezaji wa mipango ya mafunzo unasababishwa na menejimenti kutotilia mkazo uandaaji wa mipango na upungufu wa fedha zinazoletwa kwa ajili ya kutekeleza mipango ya mafunzo.

Ninaona kuwa, Taasisi zinaweza kushindwa kuwaongezea wafanyakazi wake uwezo wa kupata maarifa na ujuzi sahihi ili kuongeza tija na utendaji bora. Pia, mafunzo kwa watumishi wasiokusudiwa husababisha matumizi mabaya ya fedha za umma.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli kuhakikisha kwamba mipango ya mafunzo inaandaliwa, fedha za kutosha zinatengwa katika bajeti, na malipo yanayohusiana na shughuli za mafunzo yanatokana na mipango ya mafunzo ilioandaliwa. Pia, Wizara ya Fedha na Mipango itoe fedha za kutosha kunazokidhi bajeti za mafunzo.

7.9 Ukaguzi wa Awali wa Mafao ya Watumishi Waliomaliza Muda Kazini

Ukaguzi wa awali wa mafao ya watumishi waliomaliza muda kazini hufanyika kwa mujibu wa Ibara 143(2) (a) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977 (kama ilivyokuwa ikifanyiwa marekebisho mara kwa mara) ambayo inamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kuidhinisha malipo kutoka katika Mfuko Mkuu wa Serikali baada ya kujiridhisha kuwa Ibara ya 136 ya Katiba imezingatiwa.

Ukaguzi wa awali wa mafao ya watumishi waliomaliza muda kazini hufanyika kwa kuzingatia Sheria za mafao ambazo ni; Sheria ya Hitimisho la Kazi katika Utumishi wa Umma Sura 371 ya mwaka 1999, Sheria ya Mfuko wa Pesheni wa Serikali za Mitaa Sura 407 ya mwaka 2006, Sheria ya Utumishi wa Umma Sura 298 ya mwaka 2002, Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii Sura 50 iliyorekebishwa mwaka 2017, Sheria ya Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma Sura ya 427 ya mwaka 2018, Sheria ya Ulinzi wa Taifa Sura 439 iliyorekebishwa mwaka 2002, Sheria ya Utumishi wa Usalama wa Taifa Sura ya 409 ya mwaka 1996, Sheria ya Mamlaka ya Kudhibiti na Kusimamia Sekta ya Hifadhi ya Jamii Sura ya 135 iliyorekebishwa mwaka 2015, Sheria ya Mafao ya Kustaa fu ya Watumishi wa Serikali (GEPF) ya mwaka 2013, Sheria ya Mafao ya Viongozi wa Kisiasa ya mwaka 1999, na Sheria ya Kodi ya Mapato Sura ya 332 iliyorekebishwa mwaka 2019.

Lengo la ukaguzi huu ni kuhakiki usahihi wa mafao ili kuwezesha kutambua makosa mapema kabla ya malipo kufanyika. Makosa hayo ni; kipindi kisicho sahihi cha utumishi, mishahara isiyo sahihi iliyotumika kukokotoa mafao, michango ya watumishi isiyo sahihi, na makosa ya majumuifu.

7.9.1 Mawanda ya Ukaguzi wa Awali

Ukaguzi wangu wa awali wa mafao ya watumishi waliomaliza muda wao kazini unahusisha watumishi wa umma ambao mafao yao hulipwa kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali. Mafao hayo yanahusisha pesheni kwa watumishi wa umma, watoa huduma mchanganyiko, askari na maafisa wa jeshi, maafisa usalama, mafao kwa watumishi waliomaliza mikataba ya uongozi wa kisiasa, wageni toka nje, wastaafu waliojeshwa kwenye utumishi, raia walioajiriwa wakiwa na umri wa zaidi ya miaka 45, na mafao kwa watumishi wasio kwenye masharti ya pesheni.

7.9.2 Utekelezaji Ukaguzi wa Awali

Ukaguzi wangu uliana na majalada 184 ikiwa ni bakaa kutoka mwaka 2019/20. Majalada 2,092 yaliwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi katika kipindi cha mwaka 2020/21 na kufanya jumla ya majalada 2,276 yaliyokuwepo kwa ajili ya ukaguzi wa awali. Kati ya hayo, majalada 1,180(82.6%) yenye mafao thamani ya shilingi bilioni 151.84 yalikaguliwa na kuidhinishwa kwa malipo. Majalada 259 (11.4%) yalihojiwa na kurudishwa kwa Maafisa Masuuli kwa marekebisho ambapo mpaka mwisho wa mwaka yalikuwa bado hayajarudishwa kwa ajili ya ukaguzi wa awali. Hadi kufikia tarehe 30 Juni, 2021 majalada 137(0.6%) yalikuwa bado yakiendelea kukaguliwa katika Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi.

7.9.3 Matokeo ya Ukaguzi wa Awali wa Majalada ya Mafao

Wakati wa ukaguzi wa awali wa majalada ya mafao ya wastaafu katika mwaka wa fedha 2020/21, nilibaini mapungufu kadhaa kama yalivyoelezwa hapa chini;

a) Kukosewa kwa Ukokotoaji wa Mafao

Katika ukaguzi wangu wa majalada ya mafao 1,880 niliyoyaidhinisha kwa malipo, nilibaini majalada 314(16.7%) yalikokotolewa kimakosa. Makosa hayo yanatokana na kipindi kisicho sahihi cha utumishi, mishahara isiyo sahihi iliyotumika kukokotoa mafao, michango ya watumishi isiyo sahihi na

makosa ya majumuifu. Hata hivyo, makosa hayo yalirekebishwa na majalada hayo niliyaidhinisha kwa malipo.

Kati ya majalada 314 yaliyokotolewa kimakosa, majalada 208(66.2%) yaliyokotolewa zaidi ya kiwango stahiki kwa shilingi milioni 489.67 na majalada 106(33.8%) yaliyokotolewa kwa kiwango pungufu kwa shilingi milioni 274.15 kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 52**.

Jedwali Na. 52: Majalada ya Mafao Yaliyokotolewa Kimakosa

Na.	Maelezo	Mafao yaliyozidi		Mafao yaliyopungufu	
		Idadi ya majalada	Kiasi (Shiling) milioni	Idadi ya majalada	Kiasi (Shiling) milioni
1	Kipindi cha utumishi kisicho sahihi	98	284.52	80	182.36
2	Mishahara ya iliyokosewa	15	71.68	8	7.82
3	Makosa katika michango ya hifadhi ya Jamii	95	133.47	16	60.17
4	Makosa mbalimbali katika ukokotoaji			2	23.80
	Jumla	208	489.67	106	274.15

Chanzo: Fomu za malipo ya mafao na uhakiki wa ukaguzi

Naishauri Serikali iwe na utaratibu ambao utahakikisha mafao ya watumishi waliomaliza muda kazini yanakokotolewa kwa usahihi kabla ya kuwasilishwa kwa ukaguzi wa awali ili kuhakikisha wastaafu wanlipwa mafao yao kwa wakati. Hii itasaidia kupunguza hatari ya upotezaji wa fedha za Serikali endapo madai yatakayozidi kiwango stahiki hayatabainika. Vile vile, itasaidia kuwalinda wastaafu wasilipwe pungufu ya stahiki zao kutokana na mapunjo katika mafao yao.

b) Ucheleweshwaji Wa Uandaaji na Upelekaji wa Taarifa za Mafao
 Kanuni ya 89 ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2003 inawataka waajiri na waajiriwa kutunza kumbukumbu za kiutumishi kwa lengo la kufanya marejeo wakati wa ukokotozi wa mafao ya hitimisho la kazi.

Pia, Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 ikisomwa pamoja na Kanuni ya 32(3) ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2003 zinamtaka mtumishi wa umma anayekaribia kustaafu, kutoa taarifa ya maandishi kwa

---

mwajiri wake kuitia taratibu za kawaida, kwa kipindi cha miezi sita kabla ya kustaaafu.

Katika ukaguzi wa mwaka 2020/21, nilibaini ucheleweshwaji kwenye uandaaji na uwasilishwaji wa majalada ya mafao 571 kwa ajili ya ukaguzi wa awali kwa kipindi cha kuanzia mwaka 1 hadi miaka 28 kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 53**. Ucheleweshwaji huo unaathiri hali ya maisha ya wastaaafu, kwani wengi wao hutegemea mafao ya kustaaafu kama pato la kuendesha maisha yao baada ya kumaliza utumishi wa umma. **Jedwali Na. 53** linaonesha taarifa za majalada yaliyocheleweshwa.

Jedwali Na. 53: Ucheleweshaji wa Maandalizi na Uwasilishaji wa Mafao ya Wastaafu

Muda wa ucheleweshwaji wa majalada	Idadi ya majalada
Mpaka miaka 3	391
Mpaka miaka 5	59
Mpaka miaka 10	54
Mpaka miaka 15	25
Mpaka miaka 20	17
Mpaka miaka 25	18
Mpaka miaka 28	7
Jumla	571

Chanzo: Fomu za malipo ya mafao na uhakiki wa ukaguzi

Naishauri Serikali kuhakikisha mafao ya hitimisho la kazi yanaandaliwa na kuwasilishwa kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa wakati ili kuzuia ucheleweshaji wa malipo hayo.

c) **Majalada yenye Hoja Ambayo Hayakurudishwa kwa Ukaguzi wa Awali** Mchakato wa ukaguzi wa awali wa mafao unahusisha vigezo vitatu, yaani uhalali, ukamilifu wa nyaraka, na usahihi wa hesabu. Wakati wa ukaguzi, nikibaini makosa, jalada hutumwa tena kwa mwajiri ili kufanya marekebisho ya makosa niliyoyabaini na kurudishwa ndani ya siku 21 kutoka tarehe ya kupokea hoja kama inavyotakiwa na Kanuni ya 86(2) ya Ukaguzi wa Umma Sura ya 47 ya mwaka 2009.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini makosa katika majalada 40 na kurudishwa kwa waajiri. Pia, katika miaka ya nyuma nilirudisha majalada 28 kwa waajiri kwa kuwa na makosa. Hata hivyo, majalada husika hayajarudishwa

---

kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa ajili ya kuhakiki wa marekebisho yaliyofanywa kwa kipindi cha miezi mitatu hadi miaka tisa kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2021 kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 54**. Barua za kuwakumbusha Waajiri (Maafisa Masuuli) husika kuwasilisha majalada hayo zilitumwa lakini hazikujibiwa.

Ucheleweshaji uliokithiri wa kurudisha majalada yaliyohojiwa unasababisha kuchelewa kwa malipo ya mafao na kuathiri hali ya maisha ya wastaifu.

Jedwali Na. 54: Majalada ambayo hayakurudishwa

Na	Muda wa ucheleweshaji wa majalada	Idadi ya majalada
1	Mpaka mwaka 1	40
2	Zaidi ya mwaka 1 mpaka miaka 3	26
3	Zaidi ya miaka mitatu mpaka miaka 9	2
Jumla		68

Chanzo: Fomu za malipo ya mafao na uhakiki wa ukaguzi

Naishauri Serikali kuhakikisha hoja za ukaguzi zinafanyiwa kazi kwa haraka na kurudisha majalada kwa wakati na pale inapobidi kuomba ufanuzi kutoka kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali. Pia, Serikali iwachukulie hatua stahiki Maafisa Utawala wanaochelewesha kuandaa na kuwasilisha majalada ya wastaifu kwa ajili ya ukaguzi wa awali.

SURA YA NANE

USIMAMIZI WA MALI NA MADENI

8.0 Utangulizi

Usimamizi wa mali na madeni una lengo la kusimamia matumizi ya mali za umma ili kupata mtiririko wa fedha na kupunguza hatari ya Serikali ya kupata hasara kutokana na kutolipa madeni kwa wakati na kupunguza riba na adhabu ambazo zinaweza kuongezeka. Mali na madeni yaliyosimamiwa vizuri huongeza utendaji wa Serikali katika kutoa huduma bora na endelevu.

Usimamizi wa mali na madeni ni moja ya maeneo muhimu katika kuhakikisha kuwa malengo ya Serikali yanafikiwa kwa ufanisi. Serikali imeweka sera, taratibu, miongozo, nyaraka mbali mbali na maagizo ambayo hurekebishwa mara kwa mara ili kufikia malengo yaliyokusudiwa kuendana na viwango vya uhasibu vinavyotumika kimataifa.

Pamoja na udhibiti uliowekwa, niliona maeneo kadhaa ambayo yanahitaji kuboreshwa zaidi. Mambo hayo yameelezwa hapa chini:

8.1 Usimamizi wa Mali

8.1.1 Mali Zilizotelezwa

Aya ya 14 ya Mwongozo Usimamizi wa Mali za Umma toleo la 2019 unamtaka kila Afisa Masuuli kuhakikisha kuwa mpango wa utunzaji wa mali unaandaliwa na kuzingatiwa kwa lengo la kuhakikisha kuwa mali zinaendelea kutumika kwa muda wote katika kutimiza malengo yaliyokusudiwa ili kuongeza tija kwa taasisi.

Nilikuta majengo 60 ya Serikali yaliyotelezwa baada ya kuharibika na kutofaa kwa matumizi katika taasisi nne ambazo ni hospitali mbili za rufaa na taasisi mbili za mafunzo. Katika mwaka wa fedha 2019/20 nilitolea taarifa taasisi sita kuhusu jambo hili. Angalia maelezo zaidi kwenye **Kiambatisho Na. XXVII.**

Ufinyu wa bajeti ya shughuli za maendeleo imekuwa sababu ya kutofanyika ukarabati wa majengo ya Serikali mara kwa mara hivyo kusababisha kuchakaa kwa majengo hayo. Ili watumishi wa umma watoe huduma zao

---

kwa ufanisi mkubwa, huhitaji mazingira mazuri ya kufanya kazi na ya kuishi. Kufanya kazi kwenye majengo chakavu si tu kunaondoa morali ya kazi, pia si salama kwa watumishi husika.

Naishauri Serikali na taasisi husika kutenga fedha za kutosha kwa ajili ya ukarabati wa majengo ya Serikali. Pia, kuhakikisha matengenezo ya mara kwa mara ya majengo yanafanyika

8.1.2 Mali Zilizonunuliwa Hazitumiki

Kwa upande mwengine, ukaguzi wangu ulibaini kuwa taasisi sita zilinunua vifaa na mali za kudumu zenye thamani ya Shilingi bilioni 1.43 ili kuwezesha utekelezaji wa shughuli zao za uendeshaji lakini hadi wakati wa ukaguzi, mali zilizonunuliwa zilikuwa hazitumiki, hivyo taasisi husika kutopata thamani ya fedha. Angalia maelezo kwenye **Kiambatisho Na. XXVIII**. Katika mwaka wa fedha 2019/20, mali za kudumu yenye thamani ya Shilingi bilioni 1.08 zilinunuliwa na hazikutumika. Mwaka huu 2021 kumekuwa na ongezeko la mali zilizonunuliwa ambazo hazitumiki. Kanuni ya 87(1)(h) ya Fedha za Umma 2001 inahitaji vifaa na mali zilizonunuliwa ziingizwe kwenye daftari la kumbukumbu za mali kisha kutolewa haraka kwa matumizi. Kwa maneno mengine, bidhaa zinapaswa kununuliwa wakati kuna mahitaji na si vinginevyo.

Kuchelewa kutumia mali ni ishara kwamba mali zilinunuliwa bila kuhitajika, pia mali zilizonunuliwa zinaweza kupitwa na wakati kutoptana na mabadiliko ya teknolojia iwapo zitakaa muda mrefu bila kutumika.

Ninapendekeza mali zinunuliwe panapokuwa na mahitaji ili zitumike mara moja, ikiwa ni pamoja na kuzingatia mazingira na teknolojia inayohitajika.

8.1.3 Magari, Mitambo na Vifaa vya Serikali Vilivyotelekezwa kwa Muda Mrefu

Kanuni ya 254(1) na (2) ya Kanuni za Fedha ya Umma ya mwaka 2001 [iliyorejewa 2004] inaelekeza kuwa samani, magari, mitambo au vifaa ambavyo vimefikia mwisho wa kutumika kwa manufaa au havitengenezeki kwa sababu ye yote ile, Afisa Masuuli anatakiwa kuviombea kibali cha kufutwa kwa Mhasibu Mkuu wa Serikali ya kuvigawa ama kuviuza.

Hata hivyo, nilipata taasisi 47 zenyе mali za kudumu 489, ambazo ni: magari, pikipiki, mitambo na vifaa ambavyo havitumiki kwa muda mrefu au kufanyiwa matengenezo. Nilifahamishwa kuwa magari mengi yametelekezwa kutokana na: kutopata fedha za kufanya matengenezo; mchakato mrefu wa kuondoa magari, mitambo, na vifaa vyę serikali; pamoja na kuchelewa kupata idhini ya kuyaondoa ama kuyauza kutoka kwa Mhasibu Mkuu wa Serikali.

Ikilinganishwa na mwaka uliopita (2019/20) idadi ya mali za kudumu ambazo hazitumiki kwa muda mrefu imepungua kutoka 2,812 hadi 510 kwa mwaka huu wa ukaguzi, idadi ya pikipiki ni 16 na magari ya 494, mitambo na vifaa. Angalia **Kiambatisho Na. XXVII** kwa maelezo zaidi.

Kuchelewa kuondolewa kwa magari yasiyotumika kwa muda mrefu kunasababisha mali hizo kuzidi kuchakaa na kupelekea kupunguza mapato ambayo yangeweza kupatikana kama uamuzi wa kuyauza mapema ungezingatiwa.

Ni mapendekezo yangu kwa Serikali na taasisi husika kuhakikisha magari, pikipiki, mitambo na vifaa ambavyo havitumiki kwa muda mrefu kutokana na gharama kubwa za matengenezo kuuzwa bila kuchelewa zaidi ili kupunguza gharama za kuendelea kuhifadhi. Pia, kibali cha kuyafuta na kuondoa mali hizo kitolewe kwa wakati ili kuepuka kupungua zaidi kwa thamani ya mali hizo.

8.1.4 Kushindwa Kukata Bima za Magari

Kifungu cha 86 cha Sheria ya Usalama Barabarani Na. 11 ya mwaka 2002 kinawataka watumiaji wote wa magari au trela kuwa na bima hata ya mtu wa tatu.

Pia, Aya ya 24 ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka 2019, inaeleza mali za Serikali kukatiwa bima kwenye kampuni ya bima inayoaminika, asili, thamani na hatari zinazoweza kutokea. Pia, inasisitiza kwamba Maafisa Masuuli kutenga kwenye bajeti zao fedha kwa ajili ya malipo ya bima dhidi ajali na majanga mengine yanayoweza kutokea.

Hata hivyo, nilipata magari 11 ya Taasisi tatu ambayo hayakuwa na bima, kinyume na mahitaji ya kifungu cha 86 cha Sheria ya Usalama Barabarani

Na. 11 ya mwaka 2002. Tazama mchanganuo katika Jedwali Na. 55 hapa chini.

Jedwali Na. 55: Magari Yasiyokatiwa Bima

NA	Taasisi	Namba ya Usajili
1	Hospitali Ya Rufaa ya Mkoa Maweni	DFP 4339
2		DFPA 7850
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Katavi	DFPA 3273
1	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	DFPA 9571
2		DFPA 2441
3		DFPA 3124
4		DFPA 308
5		DFPA 309
6		DFPA 3273
7		DFPA 3274
8		DFPA 3274

Chanzo: Taarifa za Ulaguzi

Naishauri Serikali na taasisi husika kukata bima za magari kwa kuyakinga na ajali na hatari nyingine zinazoweza kutokea kama inavyoolezwa katika Mwongozo wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka 2019.

8.1.5 Mali za Serikali Kutoandikwa Namba za Utambulisho

Aya ya 9 ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma toleo lililorekebishwa mwaka 2019 inaelekeza kuwa baada ya mali kupokelewa kutambuliwa kwa kuandikwa namba ya utambulisho. Utambulisho unategemea aina ya mali. Kwa mfano, magari hutumia namba ya usajili, ardhi ya kutumia namba ya kiwanja, wakati samani na vifaa vitatumia namba zilizokubaliwa. Madaraja mengine ya mali kila moja yatatambuliwa kulingana na viwango vinavyokubalika vya utambulisho.

Kinyume na matakwa ya aya hiyo, nilibaini taasisi 20, zikiwamo Fungu moja, Wakala tatu za Serikali, Taasisi nyingine tisa, Hospitali za rufaa za Mkoa tano na Sekretarieti mbili za mkoa zikiwa na mali 1,717 za kudumu ambazo bado hazijaandikwa namba za utambulisho. **Jedwali Na. 56** chini ya maelezo.

Jedwali Na. 56: Kushindwa Kuandika Mali za Serikali kwa Namba za Utambulisho

	Taasisi	Kiasi (Sh)	Idadi ya Mali zisizo na namba ya utambulisho	Daraja la Mali
1	Fungu 59 Tume ya Kurekebisha Sheria	112,501,703	49	Vifaa vya Kompyuta na Samani
2	Wakala wa Huduma za Umeme na Umeme Tanzania	Thamani haijarekodiwa	242	Vifaa vya Kompyuta na Samani
3	Tume ya Upatanishi na Usuluhishi	69,030,000	45	Vifaa vya ofisi
4	Wakala wa Usajili wa Biashara na Leseni	267,090,951.70	95	Samani za ofisi
5	FUNGU 35 Huduma za Mashtaka za Kitaifa	19,313,586	23	Vifaa vya ofisi na samani
6	Nelson Mandela	Thamani haijarekodiwa	32	Vifaa vya Kompyuta na Samani
7	SUMA JKT Huduma za Usafi na kuuwa wadudu	17,650,000	40	Vifaa vya Kompyuta na Samani
8	Shirika Tanzu la Jeshi la Polisi Tanzania l	15,341,380	20	Vifaa vya hospitali
9	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu	Thamani haijarekodiwa	171	Vifaa vya Kompyuta na Samani
10	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania	Thamani haijarekodiwa	200	Vifaa vya Kompyuta na Samani
11	Baraza la Madaktari la Tanganyika	275,399,256	73	Samani za ofisi
12	Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru	8,668,420	18	Vifaa vya hospitali
13	Hospitali ya Rufaa ya Tumbi	70,474,190	56	Vifaa vya ofisi na samani
14	Hospitali ya Benjamini Mkapa	86,340,000	44	Samani za ofisi
15	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa BUKOBA	3,990,000	10	Vifaa vya Kompyuta
16	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa GEITA	147,622,800	26	Visima vya maji, minara miwili na matanki manne

	Taasisi	Kiasi (Sh)	Idadi ya Mali zisizo na namba ya utambulisho	Daraja la Mali
17	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa MAWENI	197,463,500.00	28	Vifaa vya Kompyuta na Samani
18	Sekretarieti ya Mkoa SONGWE	134,756,000	536	Vifaa vya Kompyuta na Samani
19	Sekretarieti ya Mkoa GEITA	10,380,000	7	Vifaa vya ofisi
20	Mfuko wa Bima ya Maendeleo ya Majimbo (CDCF) - Zanzibar	16,000,000	2	Visima vya maji, minara miwili na matanki manne
	Jumla	1,452,021,787	1717	

Chanzo: Taarifa za Ulaguzi

Kushindwa kuandika namba za utambulisho kwenye mali za Serikali kunasababishwa na utendaji hafifu wa Wakuu wa Vitengo vya Usimamizi wa Manunuzi katika taasisi husika. Hata hivyo, ina maana kwamba mali ambazo hazina nambari za utambulisho za kipekee zinaweza kutumika kinyume na malengo yaliyokusudiwa pia zinaweza kupotea bila kutambuliwa.

Ninapendekeza taasisi zote za Serikali zihakikisha kuwa mali zote zilizopo na zilizonunuliwa hivi karibuni kuandikwa namba za utambulisho bila kuchelewa ili kuzuia ubadhirifu wa mali hizo na kwa madhumuni ya kudhibiti uwepo wake.

8.1.6 Kushindwa Kupata Hati za Umiliki Viwanja vinavyomilikiwa na Serikali

Katibu Mkuu Wizara ya Aridhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kuitia barua yenye namba ya kumbukumbu AB225/305/01 ya tarehe 7 Septemba 2016 aliagiza taasisi zote za Serikali kuhakikisha aridhi wanazomiliki zimepimwa ili waweze kupata hati ya kumiliki aridhi zao.

Pia, Katibu Mkuu Kiongozi na Msajili wa Hazina waliandika barua zenye Namba ya Kumb. CAB142/626/01/A/42 ya tarehe 26/9/2014 na CAN.32/572/01/96 mtawalia wakitoa maagizo kwa taasisi za Serikali kuhakikisha zinapata hatimiliki za aridhi zinazomiliki na Serikali.

Hata hivyo, nimegundua kuwa taasisi 32, zikiwemo Mafungu tisa (Tume, Idara za Serikali na Wizara), Wakala nne, Taasisi Nyingine sita, Hospitali za Rufaa za Mikoa saba, Mamlaka za Maji mbili na Sekretarieti za Mikoa mbili zilikuwa na viwanja visivyo na Hatimiliki ya aridhi zao kinyume na maelekezo hapo juu. Angalia **Jedwali Na. 57** hapa chini.

Jedwali Na. 57: Kushindwa Kupata Hati Miliki

NA	Taasisi	Kiasi (Sh)	NA	Taasisi	Kiasi (Sh)	
1	FUNGU 35 Huduma za Mashtaka za Kitaifa	101,541,990	18	Hospitali Ya Rufaa Ya Mkoa Mount Meru	38,291,794,704. 80	
2	FUNGU 37 Ofisi ya Waziri Mkuu	10,886,600,000	19	Hospitali ya Wilaya ya Chato	Thamani haijawekwa	
3	FUNGU 44 Wizara ya Viwanda na Biashara	Thamani haijawekwa	20	Hospitali Ya Rufaa Ya Mkoa Mawenzi	16,413,000,000	
4	FUNGU 55 Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	Thamani haijawekwa	21	Hospitali Ya Rufaa Ya Mkoa MAWENI	500,000,000	
5	FUNGU 69 Wizara ya Maliasili Utalii	Thamani haijawekwa	22	Hospitali ya Mirembe	Thamani haijawekwa	
6	FUNGU49 Wizara ya Maji	6,845,000,000	23	Mamlaka ya Maji Safi wa Mazingira Handeni	770,155,500	
7	FUNGU 91 Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Dawa za Kulevya	Thamani haijawekwa	24	Mamlaka ya Maji Safi wa Mazingira Ya Sengerema Mjini	Thamani haijawekwa	
8	FUNGU 60 Wizara ya Viwanda na Biashara	Thamani haijawekwa	25	Sekretarieti ya Mkoa wa KIGOMA	1,582,370,946	
9	FUNGU Mhasibu Mkuu	23	Thamani haijawekwa	26	Sekretarieti ya Mkoa wa TANGA	Thamani haijawekwa

NA	Taasisi	Kiasi (Sh)	NA	Taasisi	Kiasi (Sh)
10	Utafiti wa Jiolojia Tanzania	4,780,000,000	27	TANROADS	Haijathaminiwa
11	Tume ya Madini	618,716,266	28	Wakala Mbegu Kilimo	1,917,505,000
12	Chuo Taifa Utalii cha cha	261,203,000	29	Taasisi Sanaa Utamaduni Bagamoyo	8,719,960,000
13	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu	Thamani haijawekwa	30	Wakala Barabara Vijijini Mijini Tanzania	5,856,000
14	Baraza la Madaktari la Tanganyika	Thamani haijawekwa	31	Hospitali Kibongoto ya	410,000,000
15	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	Thamani haijawekwa	32	SUMAJKT Chang'ombe Samani Company Limited	360,000,000
16	Hospitali ya Amana	3,614,949,475			
17	Songea Hospitali Ya Rufaa Ya Mkoa	Thamani haijawekwa			

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Idadi ya taasisi za Serikali ambazo hazina hatimiliki ya aridhi zao imeongezeka kutoka taasisi 22 (2019/20) hadi Taasisi 32 (2020/21). Kukosekana kwa hati kunatokana na ufuatiliaji hafifu wa nyaraka hizo kwa Kamishina wa Ardhi.

Kutokuwepo kwa Hati za Umiliki wa Viwanja vinavyomilikiwa na Serikali kunasababisha uwezekano wa kupoteza viwanja hivyo endapo migogoro itaibuka.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wote wamfuatilie kwa Kamishna wa Ardhi ili wapate Hatimiliki za viwanja vyao kama uthibitisho wa umiliki.

8.1.7 Viwanja Vinavyomilikiwa na Taasisi Ambavyo Havijaendelezwa
Wakati wa ukaguzi, nilibaini viwanja vinavyomilikiwa na taasisi za Serikali ambavyo havijaendelezwa kutoka katika taasisi mbili. Angalia **Jedwali Na. 58** kwa maelezo.

Jedwali Na. 58: Viwanja vya Serikali Haviendelezwi

NA	Jina la Taasisi	Maelezo
1	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Sumbawanga	Mashamba mawili ya ekari 100 yenye thamani yenye thamani ya shilingi 62,500,000 ambayo yalinunuliwa na Sekretarieti ya Mkoa, yalihamishiwa tarehe 1 Julai 2018 kwa hospitali ya rufaa ya Sumbawanga kwa lengo la ujenzi wa hospitali mpya.
2	Taasisi ya Maji	Viwanja viwili katika eneo la Tabata na Kibangu Makuburi jijini Dar es Salaam.

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Viwanja ambavyo havijaendelezwa nilivyotaja hapo juu vinawakilisha vingine vingi ambavyo havipo katika ripoti hii lakini vipo kwenye taasisi za Serikali. Kwa kuwa kuendeleza kiwanja kunahitaji kiasi kikubwa cha fedha, natoa wito Serikali kuanza kutenga fedha kwa ajili ya kuendeleza viwanja hivi. Wizara, Idara za Serikali, Hospitali za Rufaa za Mikoa na Taasisi nyingine zilizo na viwanja ambavyo haviendelezwi vinapaswa kuja na mipango na makadirio ya gharama za kuendeleza viwanja hivyo ambayo inatekelezeka na kuanza kuomba fedha.

8.1.8 Kutotunza Rejista ya Mali iliyoishwa

Aya ya 6.2 (ii) ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma ya mwaka, 2019, inasema kwamba “Afisa Masuuli ndiye msimamizi wa mali zote za umma kwa niaba ya Mlipaji Mkuu wa Serikali katika fungu husika, na anatakiwa kutunza nakala ngumu na laini ya rejista ya mali ili kurahisisha uhakiki wa mali na taarifa zinazohusiana”.

Aya ya 12 na 12.1 ya Miongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma ya mwaka, 2019 zinaeleza kuwa rejista ya mali itunzwe ndani ya mfumo wa Serikali kuu ulioanzishwa na Mlipaji Mkuu wa Serikali kwa kuzingatia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu. Pia ioneshe taarifa muhimu za mali kwa kufuata aina ya mali, kundi la mali Pamoja na mfumo uliokubaliwa.

Wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwa taasisi 27, ambazo ni Mafungu saba (Wizara, Idara za Serikali na Tume), Wakala tatu, Taasisi nyingine tisa, Hospitali za Rufaa za Mikoa tano, Mamlaka za maji tatu, na Sekretarieti mbili za Mikoa ambazo bado hazikuwa na rejista ya mali zao kinyume na Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka, 2019. Angalia **Jedwali Na. 59** hapa chini.

Jedwali Na. 59: Taasisi Zisizo na Rejista ya Mali Iliyohuishwa

NA	Taasisi	NA	Taasisi	NA	Taasisi
1	Sekretarieti ya Mikoa wa Simiyu	11	Taasisi ya Mafunzo ya Serikali za Mitaa	21	Hospitali ya Rufaa ya Mikoa Tumbi
2	Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvubi	12	Taasisi ya Vyeti vya Mbegu Tanzania	22	Hospitali ya Wilaya ya Chato
3	Mamlaka ya Ununuzi na Ugavi wa Serikali	13	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania	23	Hospitali ya Rufaa ya Mikoa Bukoba
4	Ofisi ya Waziri Mkuu FUNGU25	14	Baraza la Madaktari la Tanganyika	24	Hospitali ya Rufaa ya Mikoa Musoma
5	FUNGU 24 Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania	15	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	25	Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Ya Sengerema Mjini
6	FUNGU 64 Wizara ya Mifugo na Uvubi	16	Tume Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	26	Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira ya Tunduma
7	FUNGU 99 Wizara ya Mifugo na Uvubi	17	Shule ya Sekondari Kawawa	27	Mamlaka ya Maji Tunduru na Usafi wa Mazingira
8	Sekretarieti ya Mikoa wa Tanga	18	Nelson Mandela		
9	FUNGU 52 Wizara ya Afya	19	Bodi ya Usajili wa Wapangaji wa Mji		
10	FUNGU 50 Wizara ya Fedha na Mipango	20	Singida Hospitali Ya Rufaa Ya Mikoa		

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Ikilinganishwa na mwaka uliopita (2019/20), hali haijaimarika kwa sababu idadi ya taasisi zisizotunza rejista ya mali imebakia sawa.

Rejesta za Mali huweka udhibiti, kuwezesha kupata taarifa sahihi za mali kwa wakati kama vile hali ya mali, tarehe ya ununuzi, eneo ilipo, bei, kushuka kwa thamani na thamani ya sasa ya kila mali.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wote wasimamie ipasavyo mali za umma kwa kuhakikisha kuwa rejista za mali zinakuwepo na zinakuwa na taarifa zote muhimu kwa kuzingatia Mwongozo wa Mali za Serikali wa mwaka 2019; na kutunza rejista za mali iliyohuishwa.

8.1.9 Kutokuwa na Mpango wa Matengenezo ya Mali pamoja na Taarifa
Kanuni ya 137 (4) (a) ya Manunuvi ya Umma ya mwaka 2013 iliyorekebishwa 2016 inaagiza kila Taasisi kutunza kumbukumbu ya matengenezo na ukarabati wa kila gari, mitambo na vifaa, matengenezo na ufungaji wa vifaa vya umeme, viyoyozi na majokofu, na huduma za elektroniki kwa ajili ya ukagazi na wizara inayohusika na umeme, Mitambo na uhandisi wa mitambo, Mdhibiti na Mkagazi Mkuu wa Hesabu za Serikali na TEMESA.

Aidha, Aya ya 14 ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali toleo lililorekebishwa mwaka 2019 linamtaka kila Afisa Masuuli kuhakikisha kuwa mpango wa matengenezo ya mali umeandalishi na kuzingatiwa. Lengo la mpango wa matengenezo ni kuhakikisha kuwa mali zinaendelea kutumika kwa madhumuni yaliyokusudiwa, utoaji wa huduma na matumizi ya kiuchumi ili kuongeza faida kwa taasisi.

Kinyume na Mwongozo na Kanuni zilizotajwa hapo juu, Taasisi 23 hazikuwa na Mpango wa Matengenezo ya Mali na Taasisi 24 zilikuwa na Mpango wa Matengenezo ya Mali lakini hazikutunza kumbukumbu za ukarabati na matengenezo kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 60** hapa chini.

Jedwali Na. 60: Ukosefu wa Mpango wa Matengenezo ya Mali na Rekodi

NA	TAASISI	Maelezo
1	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
2	Shule ya Sekondari Kawawa	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
3	FUNGU 39 Huduma ya Taifa	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
4	FUNGU 93 Idara ya Uhamiaji	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
5	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa	Kutotayarisha mpango wa matengenezo

NA	TAASISI	Maelezo
6	Mashine ya Kilimo ya SUMA JKT	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
7	Kituo cha Teknolojia ya Magari Tanzania	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
8	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC)	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
9	Mzinga Holding Company LTD	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
10	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
11	Bodi ya Maabara ya Afya Binafsi	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
12	Hospitali ya Mirembe	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
13	Sekretarieti ya Mkoa wa ARUSHA	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
14	FUNGU 35 Huduma za Kitaifa za Mashtaka	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
15	FUNGU 52 Wizara ya Afya	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
16	Tume ya Upatanishi na Usuluhishi	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
17	Tume ya Taifa ya UNESCO	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
18	TANROADS	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
19	FUNGU 62 Wizara ya Kazi na Uchukuzi	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
20	FUNGU 91 Mamlaka ya Kupambana na Dawa za Kulevyta na Utekelezaji	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
21	FUNGU 51 Wizara ya Mambo ya Ndani	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
22	FUNGU 52 Wizara ya Afya	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
23	Ukuaji wa Kilimo wa Kusini mwa Tanzania	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
24	Bodi ya Filamu Tanzania	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
25	SUMA JKT kampuni ya ujenzi	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
26	SUMA JKT la kutengeneza Mashine ya Kilimo	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
27	Bodi ya Ushauri wa Afya Binafsi	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo

NA	TAASISI	Maelezo
28	Taasisi ya Uhasibu Tanzania	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
29	Wakala wa Usambazaji maji vijijini na Usafi wa Mazingira	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
30	Shirika la Maendeleo ya Usimamizi wa Elimu	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
31	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Songwe	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
32	Suma JKT Kampuni ya nguo	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
33	Suma JKT Kampuni ya vinywaji	Kutotayarisha mpango wa matengenezo
34	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Songwe	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
35	Suma JKT Kampuni ya nguo	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo
36	Suma JKT Kampuni ya vinywaji	Rekodi za Urekebishaji na Matengenezo hazipo

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Maoni yangu ni kuwa, Taasisi kutokuwa na Mpango wa matengenezo ya Mali na kushindwa kutunza taarifa za ukarabati na matengenezo ni usimamizi duni wa mali ambao una athiri utendaji wa Taasisi.

Nashauri Wizara, Idara, Wakala, Sekretarieti za Mikoa na Taasisi nyingine kuandaa mpango wa matengenezo ya mali za kudumu na kuhakikisha kuwa kumbukumbu za ukarabati na matengenezo zinatunzwa.

8.1.10 Kushindwa Kukagua Thamani Iliyobaki na Muda wa Matumizi wa Mali

Aya ya 12.1 (ii) na (iii) ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma ya mwaka, 2019 inataka mali za kudumu zifanyiwe ukaguzi kila mwaka ili kujuu muda halisi wa mali halisi kuendelea kutumika. Pale ambapo muda wa mali kutumika kwenye kitabu umeisha lakini bado mali hiyo inatumika na taasisi ya umma, Afisa Masuuli atamshauri Mlipaji Mkuu wa Serikali kuongeza muda wa matumizi ya mali husika kwenye vitabu.

Kwa kuongeza, Aya ya 67 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 17 Accrual Basis) inaelekeza thamani ya mali ili yobaki kupitiwa angalau mara moja kila mwaka, na, ikiwa matarajio yanatofautiana na makadirio ya awali, itachukuliwa kuwa ni

---

mabadiliko katika makadirio ya uhasibu kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 3 Accrual Basis).

Niligundua taasisi 12 ambazo thamani ya mali na muda wa matumizi wa mali hazikupitiwa na taasisi, kinyume na mwongozo uliorejewa hapo juu. Hali hiyo imesababisha idadi kubwa ya mali kutokuwa na thamani vitabuni lakini bado zinatumika.

Idadi ya Taasisi ambavyo thamani ya mali vitabuni ni sifuri lakini mali hizo zinaendelea kutumika imeongezeka kutoka Taasisi saba (2019/20) hadi 14 (2020/21). **Jedwali Na. 61** hapa chini maelezo.

Jedwali Na. 61: Taasisi Zilizoshindwa Kukagua Thamani ya Mali Vitabuni

NA	Taasisi
1	FUNGU 55 Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora
2	FUNGU49 Wizara ya Maji
3	FUNGU 38 Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania
4	FUNGU 91 Mamlaka ya Kudhibiti na Kudhibiti Dawa za Kulevyia
5	FUNGU 52 Wizara ya Afya
6	Bodi ya Maji ya Bonde la Ziwa Victoria
7	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Maweni
8	Wakala wa Usajili wa Biashara na Leseni
9	Wakala wa Nishati Vijijini
10	Wakala wa Huduma za Ununuzi wa Serikali
11	Bodi ya Maabara Binafsi ya Afya
12	Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira ya Ifakara Mjini

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Kushindwa kukagua thamani ya mali iliyobaki angalau kila mwaka ni ukiukwaji wa Aya 67 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 17), pia inaweza kupelekea hesabu kutokuwa sahihi.

Ninapendekeza Wizara, Idara, Wakala, Hospitali za Mikoa na Sekretarieti za Mikoa kuzingatia matakwa ya aya ya 67 Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya Taslimu (IPSAS Accrual Basis) 17 na Aya ya 12.1 (ii) ya Mwongozo wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka, 2019.

8.2 Usimamizi wa Mapato Yasiyokusanywa na Madeni

Udhibiti mzuri wa mapato yasiyopokelewa na madeni husaidia kuzuia madeni yanayopitiliza muda wake. Kwa hiyo ni njia ya haraka na yenye ufanisi ya kuimarisha ukwasi wa taasisi. Lengo ni kuongeza mapato ya Serikali, kupunguza uwezekano wa hasara inayotokana na faini na fidia ili kutoa huduma bora na endelevu kwa wananchi.

8.2.1 Mapato Ambayo Hayajapokelewa kwa Muda Mrefu

Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021 wizara, idara, wakala, sekretarieti za mikoa na hospitali za rufaa za mikoa zilikuwa na mapato ya jumla ya Sh. 887.69 bilioni ambayo hayajapokelewa, ikiwa ni punguzo la Sh. bilioni 145.16 kutoka Sh. trilioni 1.03 (2019/20), ambapo Sh. bilioni 561.56 ambazo hazijapokelewa kwa muda mrefu. Uwezekano wa kurejeshwa kwa mapato haya unatia shaka kwa kuwa umepita muda mrefu zaidi ya mwaka mmoja. Pia, madeni yaliyodaiwa ndani ya miezi 12 yamefikia Sh. bilioni 326.12 ambazo kama hazitarejeshwa kwa wakati zitasababisha mapato yasiyokusanywa ya muda mrefu ambayo yanaweza kuathiri urejeshwaji wake.

Kupungua kidogo kwa mapato haya yasiyopokelewa kunaonyesha mwelekeo chanya kuelekea urejeshaji wake. Hata hivyo, taasisi zinazohusika zinapaswa kuongeza jitahada katika kukusanya mapato haya bila kuchelewa zaidi. Taasisi zenye takwimu kubwa zimeoneshwa katika **Jedwali Na. 62** hapa chini na kufanya asilimia 79.35.

Jedwali Na. 62: Taasisi Zenye Mapato ambayo Hayajapokelewa kwa Muda Mrefu

NA	Taasisi	Kiasi katika Shilingi	Asilimia
1	Wakala wa Barabara Tanzania	219,274,488,000	24.70
2	Wengine	83,318,843,484	20.65
3	Shirika la Taifa la Hifadhi ya Chakula	168,100,809,457	18.94
4	Wakala wa Ujenzi Tanzania	71,757,605,921	8.08
5	FUNGU 48 Wizara ya Ardhi, Nyumba na Makazi	122,234,654,375	13.77
6	Huduma za Umeme na Umeme Tanzania	43,668,939,158	4.92
7	Shirika la Umma la uzalishaji Mali JKT - Mashine za Kilimo	39,984,899,000	4.50
8	Shirika la Mzinga	14,300,604,300	1.61

NA	Taasisi	Kiasi katika Shilingi	Asilimia
9	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa	12,986,302,000	1.46
10	Wakala wa Usambazaji maji vijijini na Usafi wa Mazingira	12,063,198,475	1.36
	JUMLA	887,690,344,170	100

Chanzo: Hesabu za Taasisi zilizokaguliwa

Napendekeza Wizara, Idara na Wakala wa Serikali, Idara na Taasisi nyinginezo kuwa na mikakati ya kuhakikisha kuwa mapato ambayo hayajakusanya yanakusanya kwa wakati. Aidha, ninapendekeza Maafisa Masuuli wenye madeni ambayo bado hawajalipwa waongeze jitihada ili kuepusha upotevu wa Mapato ya Serikali.

8.2.2 Madeni ya Muda Mrefu

Kanuni ya 44 (1) ya Kanuni ya Ununuvi wa Umma ya mwaka 2013 inaeleza kuwa ‘kwa madhumuni ya kusaidia ukuaji wa makampuni ya ndani na kuwezesha makampuni hayo kutimiza wajibu wao wa kimkataba, taasisi zinazofanya ununuvi zitahakikisha kuwa malipo yanafanyika kwa wakati kwa wazabuni.

Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, wizara, idara, wakala, sekretarieti za mikoa na hospitali za rufaa za Mikoa zimeripoti malipo ya Sh. trilioni 3.62 wakati mwaka uliopita kwa kipindi kama hicho yalikuwa na Sh. trilioni 3.13 sawa na ongezeko la Sh. bilioni 490.28 (15.68%), ambapo Sh. trilioni 2.46 zilikuwa bado hazijalipwa kwa muda mrefu. Uwezekano wa kulipa madeni haya bila kuwa na riba na adhabu unatia shaka, kwani umepita muda wa zaidi ya mwaka mmoja.

Madeni yanayodaiwa ndani ya miezi 12 yalifikia Sh. 1.15 trilioni; hivyo, iwapo yasiposhughulikiwa kwa wakati yanaweza kusababisha kuongezeka kwa madeni ya muda mrefu ambayo yanaweza kuathiri sifa ya Serikali na wauzaji bidhaa.

Ongezeko la deni linachangiwa na kutotengewa bajeti ya kutosha kwa taasisi pamoja na kucheleva kutolewa kwa fedha na Wizara ya Fedha na Mipango. Ninashauri taasisi kutumia pesa kidogo wanazopata kulipa baadhi ya madeni. Taasisi zenye takwimu kubwa zimooneshwa kwenye **Jedwali Na. 63** na kufanya 94.82% ya jumla ya madeni yenye thamani ya juu.

Jedwali Na. 63: Taasisi Zenye Madeni ya Thamani ya Juu ya Muda Mrefu

NA	Taasisi	Kiasi katika Sh.	Asilimia
1	FUNGU 57 Wizara ya Ulinzi na Usalama wa Taifa	1,014,577,468,174.12	28.05
2	Wakala wa Barabara Tanzania	705,647,051,000.00	19.51
3	FUNGU 28 Jeshi la Polisi Tanzania	641,797,491,164.00	17.75
4	FUNGU 38 Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania	314,527,052,326.04	8.70
5	FUNGU 52 Wizara ya Afya	264,713,531,907.21	7.32
6	FUNGU 98 Wizara ya Ujenzi	183,772,306,880.03	5.08
7	Wengine	187,408,694,159.85	5.18
8	Idara ya Magereza ya FUNGU 29	80,177,921,020.86	2.22
9	Shirika la Mzinga	51,386,085,089.95	1.42
10	Wakala wa Usambazaji maji vijijini na Usafi wa Mazingira	40,631,879,031.00	1.12
11	Mamlaka ya Barabara za Vijijini na Mijini Tanzania	38,720,741,277.00	1.07
12	Wakala wa Ufundu na Umeme Tanzania	38,525,190,070.94	1.07
13	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa	29,034,313,000.00	0.80
14	FUNGU 39 Jeshi la Kujenga Taifa	25,806,657,298.56	0.71
	JUMLA	3,616,726,382,400	100

Chanzo: Hesabu za Taasisi zilizokaguliwa

Kushindwa kulipa madeni kwa wakati kumeathiri vibaya sifa ya Serikali kwa wakandarasi, wauzaji na watoa huduma, huongeza gharama kutokana na riba na adhabu kwa malipo yanayolipwa kwa kuchelewa na kuongeza ziada ya bajeti.

Changamoto ninayoiona ni hali ya bajeti ya Serikali ambayo ipo katika msingi wa fedha taslimu wakati uhalisia wake upande wa matumizi ni kwa msingi usio wa fedha taslimu.

Kwa hiyo, ninaishauri Serikali itoe fedha kulingana na bajeti iliyoidhinishwa na kwa wakati ili kupunguza wingi wa madeni ya muda mrefu ambayo yanaambatana na riba na adhabu wakati wa kulipa madeni hayo na kuweka madeni ya sasa katika bajeti za kila mwaka za taasisi husika.

SURA YA TISA

UNUNUZI NA USIMAMIZI WA MIKATABA

9.0 Utangulizi

Serikali ya Tanzania inatambua umuhimu wa usimamizi bora wa manunuzi wa Umma na Mikataba kama suala la msingi ili kuhakikisha kuwa rasilimali za Umma zinatumika kwa ufanisi na uwajibikaji. Kutokana na umuhimu huo, Sheria ya Ununuzi ya Umma Na. 7 ya mwaka 2011 (Na marekebisho yake ya mwaka 2016) pamoja na Kanuni zake za mwaka 2013 (na marekebisho yake ya mwaka 2016) zilitungwa. Sheria hizi zinaweka utaratibu wa kisheria, usimamizi wa Taasisi zinazofanya manunuzi pamoja na michakato ya manunuzi katika sekta ya umma.

Katika kutimiza majukumu yangu ya kisheria kama yalivyobainishwa katika Kifungu Na. 48 (3) cha Sheria iliyotajwa hapo juu, nimejumuisha katika Sura hii mapitio na ukaguzi wa taratibu na michakato ya manunuzi katika sekta ya Umma na kiwango cha uzingatiaji wa Sheria na Kanuni za Ununuzi wa umma. Matokeo ya Ukaguzi wa kina wa manunuzi na usimamizi wa Mikataba yanapatikana katika ripoti zilizotolewa kwa Menejimenti ya Taasisi husika. Zifuatayo ni baadhi ya dosari zilizobainika katika ukaguzi huo:

9.1 Ununuzi wa Bidhaa bila Nukuu za Ushindani Sh. Bilioni 3.59

Kanuni ya 131(5) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 (Kama ilivvorekebishwa katika Kanuni ya 42 ya Ununuzi wa Umma ya mwaka, 2016 Toleo la 333) inasema kwamba, “Taasisi ya ununuzi itatakiwa kufanya ushindani mdogo wa bei za bidhaa au huduma kutoka kwa wazabuni angalau watatu waliochaguliwa na kuidhinishwa ndani ya mfumo na kutafuta Idhini ya Bodi ya Zabuni kabla ya kutoa agizo la ununuzi wa ndani kwa mzabuni anayetoa bei ndogo kabisa ndani ya soko lililopo”.

Nilibaini kuwa taasisi 21 za serikali zilinunua bidhaa na huduma kutoka kwa wasambazaji na watoa huduma zenyе jumla ya Sh. bilioni 3.59 bila ya kutumia njia ya ushindani ya manunuzi. Taasisi hizo zinajumuisha Mafungu matano (Sh. milioni 783.37), Mamlaka ya maji moja (Sh. milion 26.57), hospitali ya rufaa moja (Sh. milioni 66.07), Wakala tatu (Sh. Milioni 145.26), Sekretariet za Mikoa saba (Sh. bilioni 1.88), na Taasisi nyingine nne (Sh. milioni 694.91). Hii inaashiria ongezeko la taasisi 17 ikilinganishwa na

---

mwaka wa fedha 2019/20. Taarifa hii inaonekana katika **Kiambatisho Na. XXXI** katika ripoti hii.

Maoni yangu ni kuwa ukiukwaji wa Sheria na Kanuni za Ununuzi unaweza kusababisha matumizi mabaya ya fedha za umma. Utaratibu huu unazuia ushindani kwa wauzaji na watoa huduma hivyo Taasisi za Umma kushindwa kupata bidhaa na huduma bora kwa bei nafuu.

Ninapendekeza menejimenti za Wizara, Vitengo na Wakala wakati wa kufanya manunuvi: (a) kutafuta bei shindani kati ya wasambazaji waliodhinishwa kabla ya malipo kufanyika; (b) kuzingatia sheria na kanuni zote za ununuzi ili kupata thamani ya fedha.

9.2 Manunuvi Yaliyofanywa nje ya Mfumo wa TANePS Sh. Bilioni 77.62

Kanuni ya 342 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013, kama zilivyofanyiwa marekebisho mwaka 2016, inataka Taasisi za Umma zinapofanya ununuvi kutumia mfumo wa kielektroniki. Aidha, Waraka Na 4 wa mwaka 2019 uliotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango unazitaka taasisi zote zinazofanya manunuvi kutumia mfumo wa TANePS katika manunuvi ya bidhaa na huduma kuanzia tarehe 1 Januari 2020.

Katika mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2021 Taasisi 16 za Serikali, zikiwemo Wizara, Idara na Wakala ambapo mafungu sita yaliyofanya manunuvi yenye thamani ya Sh. bilioni 5.35, wakala mbili za serikali (Sh. bilioni 69.12), Sekretarieti tano za mikoa (Sh. bilioni 2.25), Hospitali mbili za rufaa (Sh. milioni 883.55) na Mamlaka ya Maji moja (Sh. milioni 13.76) zilinunua bidhaa na huduma zenye thamani ya Sh. bilioni 77.62 bila kutumia mfumo wa TANePS kinyume na matakwa ya kanuni iliyotajwa hapo juu. Mchanganuo wa manunuvi kwa kila Taasisi umeoneshwa katika **Kiambatisho Na. XXXII**. Kumekuwa na ongezeko la Wizara, Idara, Idara na Wakala 15 ikilinganishwa na mwaka uliopita wa 2019/20 ambapo wizara moja ilinunua bidhaa na huduma zenye thamani ya Sh. milioni 227.49 nje ya mfumo wa TANEPS.

Kushindwa kutumia mfumo wa TANePs katika manunuvi kunakwamisha jitihada za Serikali katika kuongeza ufanisi, kupunguza muda wa manunuvi, na kuboresha uwazi katika manunuvi ya Umma. Pia ni ukiukwaji wa Kanuni ya 342 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za 2013 (iliyofanyiwa Marekebisho

---

ya mwaka 2016) na Waraka Na 4 wa 2019 iliyotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango.

Ninapendekeza Taasisi za Umma kuongeza matumizi ya mfumo wa TANePS katika manunuzi yao kulingana na matakwa ya Kanuni ya 342 (1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 iliyorekebishwa na Kanuni ya 6 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma (iliyofanyiwa Marekebisho mwaka 2016) na Waraka Na 4 wa Sheria ya Ununuzi wa Umma. 2019 iliyotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango.

9.3 Kuchelewa Kukamilika kwa Miradi ya Ujenzi Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 214.54

Kutokana na mapitio ya taarifa za utekelezaji wa miradi pamoja na kutembelea maeneo husika mnemo mwezi Desemba 2021, nilibaini kuwepo kwa miradi 10 yenye thamani ya Sh. bilioni 214.54 katika taasisi 12 za Serikali iliyochelewa kukamilika kwa kipindi kati ya miezi 6 na miezi 96 kuanzia muda iliyopangwa kukamilika. **Kiambatisho Na. XXXIII** kinaonesha mchanganuo wa miradi hiyo pamoja na Taasisi husika.

Ucheleweshaji wa kukamilisha miradi hiyo ulichangiwa na sababu mbalimbali, zikiwemo ufinyu wa fedha, ambapo wakandarasi wamekuwa wakilipwa sehemu tu ya fedha wanazodai, na sababu nyingine mahususi za kitaasisi.

Kuchelewa kukamilisha miradi kwa wakati kunathiri mipango ya Serikali, pia kunasababisha ongezeko la gharama za miradi inayotokana na kupanda kwa bei ya vifaa.

Ninapendekeza Serikali kuitia Wizara, Idara na Wakala zake, iimarishe usimamizi madhubuti wa miradi kwa kuwasimamia wakandarasi kwa karibu ili kuhakikisha kuwa miradi inatekelezwa ndani ya muda uliokubaliwa. Pia, Serikali itenye fedha za kutosha za kukamilisha miradi iliyochelewa ili kupata thamani ya fedha.

9.4 Kutopeleka Taarifa ya Manunuzi Madogomadogo ya Kila Mwezi Kwenye Bodi za Zabuni Sh. Bilioni 1.42

Kanuni ya 166 (7) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inataka taarifa ya manunuzi yote madogo madogo kupelekwa kwenye bodi ya zabuni

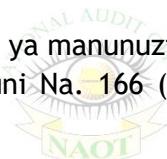
---

kila mwezi kwa kutumia fomu maalumu iliyoidhinishwa na Mamlaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, taasisi 16 za umma zilifanya manunuzi madogo madogo yenye thamani ya Sh. bilioni 1.42 lakini taarifa za manunuzi hayo hazikupelekwa kwenye Bodi za Zabuni husika kwa mujibu wa matakwa ya Kanuni ya 166 (7) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013. Taasisi hizo ni pamoja na; Hospitali za Mikoa za Rufaa sita (Sh. milioni 607.48), Mafungu sita (Sh. milioni 606.15), Mfuko mmoja (Sh. milioni 27.08), Wakala moja (Sh. milioni 69.55) na Taasisi nyingine mbili (Sh. milioni 107.49) kama ilivyooneshwa katika **Kiambatisho Na. XXXIV** cha ripoti hii.

Katika suala hili, nimaoni ynagu kuwa, kuna tafsiri potofu ya kifungu kidogo cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 (kama Iliyorekebishwa mwaka 2016) kama kisingizio cha kufanya manunuzi kwa njia ya masurufu ili kuepuka taratibu za kawaida za manunuzi za ushindani.

Kutopeleka taarifa ya kila mwezi ya manunuzi madogomadogo kwenye bodi ya zabuni ni ukiukwaji wa Kanuni Na. 166 (7) ya Kanuni za Manunuzi ya Umma za mwaka 2013.

Ninazishauri Taasisi za Umma kupeleka taarifa ya manunuzi yote madogo kwenye bodi ya zabuni kila mwezi kama inavyoelekezwa na Kanuni ya 166 (7) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013. Pia, kubainisha kiasi cha manunuzi yaliyofanywa katika mwezi husika ili kuwezesha ufuatiliaji na udhibiti wa manunuzi madogo kwenye taasisi zote.

9.5 Miradi ya Ujenzi wa Vihenge Inayotekelizwa na Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) Iliyotekelezwa yenye Thamani ya Sh. Bilioni 76.16 (Dola za Marekani Milioni 33.14)

Tarehe 22 Desemba 2016, Wakala wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) ilitia saini makubaliano ya mkataba Na. AE/054/2015/2016/HQ/W/19) na Kampuni ya FERRUM SA kwa ajili ya kusanifu, kusambaza, kujenga, kufuga, kupima na kuagiza katika ujenzi wa vihenge, maghala, na kukarabati mitambo iliyopo katika maeneo yaliyochaguliwa (ya Songea, Makambako, Mbozi, Dodoma na Shinyanga) kwa thamani ya Dola za Marekani milioni 33.14, sawa na Sh. bilioni 76.16. Mradi huu ulikusudiwa kukamilika ndani ya miezi 48 (yaani tarehe 9 Desemba 2017, na baadaye kuongezwa hadi 31 Desemba 2020).

Nilitembelea mradi huo mnamo tarehe 12 Desemba 2021 na kubaini kuwa ulikuwa haujakamilika, na mkandarasi hakuwepo eneo la mradi licha ya kwamba mkandarasi tayari alishalipwa kiasi cha Dola za Marekani milioni 21.46, sawa na Sh. Bilioni 49.32 (65% ya jumla ya gharama ya mkataba). Pia, nilikuta vifaa vya ujenzi vikiwa vimetelekezwa na mkandarasi.

Kutokamilika kwa mradi wa ujenzi wa Vihenge kwa wakati kumesababisha Kanda za Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) kushindwa kuongeza uwezo wake wa kuhifadhi nafaka za mahindi zilizonunuliwa kutoka vituo mbalimbali vya ununuizi nchini.

Ninapendekeza Wizara ya Kilimo na Wizara ya Fedha na Mipango kutafuta sababu za mkandarasi kushindwa kukamilisha mradi kwa wakati na kuchukua hatua stahiki ili kukamilisha mradi.

9.6 Maendeleo hafifu katika Utekelezaji wa Miradi ya Vihenge vya kuhifadhi chakula pamoja na ukarabati wa maghala yenye thamani ya Sh. Bilioni 134.25 (Dola za Marekani Milioni 53.42)

Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) ulisaini mikataba miwili na Makandarasi kutoka nchini Poland kwa ajili ya miradi miwili: kubuni, kusambaza, kujenga, na kusimika vifaa katika ujenzi wa vihenge vya kuhifadhi chakula (Silos; pamoja na kukarabati maghala pamoja na vifaa vyake. Miradi yote miwili ilitarajiwa kukamilika mnamo mwezi Desemba 2017, lakini ilisogezwa mbele hadi tarehe 31 Machi 2022 na 31 Desemba 2020 mtawalia. **Jedwali Na. 64** hapa chini linaonesha maelezo ya miradi hiyo miwili:

Jedwali Na. 64: Muhtasari wa Mikataba ya Mradi wa Vihenge NFRA

Jina la Mkandarasi	Maeneo ya Mradi	Gharama ya Mkataba (Dola za Marekani)	Muda (Miezi)
FEERUM SA	Songea, Makambako, Mbozi, Dodoma na Shinyanga.	33,140,791.81	18
UNIA SP.Z.O.O	Sumbawanga, Mpanda na Babati	20,280,906.00	12
Jumla		53,421,697.81	

Chanzo: Mikataba ya Wakandarasi

Ingawa miradi hiyo miwili ilitarajiwa kukamilika mwezi Desemba 2017, lakini utekelezaji wake umekuwa hafifu hivyo kuathiri vibaya uwezo wa

---

Wakala kuhifadhi Nafaka kwa kipindi cha kuanzia miezi 12 hadi 18. Wakati wa ukaguzi (mwezi Desemba 2021), kiasi cha fedha zilizokuwa zimelelipwa kwa wakandarasi (M/s FEERUM SA na M/s UNIA SP.Z.O.O) ni dola za Marekani milioni 21.46, sawa na Sh. bilioni 49.32 (65% ya gharama ya mkataba) na dola za Marekani milioni 16.89 sawa, na Sh. bilion 38.81 (83% ya gharama ya mkataba) mtawalia.

Ninapendekeza Menejimenti ya NFRA kuchukua hatua stahiki ili kuhakikisha kuwa wakandarasi wanaongeza kasi ya utekelezaji wa mradi na ikamilike kwa wakati.

9.7 Utekelezaji wa Miradi na Mikataba Bila Kuwapo kwa Dhamana ya Utendaji Kazi (Performance Guarantee) Jumla ya Sh. Bilioni 18.53

Kanuni ya 29 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inazitaka Taasisi za Umma kumtaka mzabuni aliyechaguliwa kuwasilisha dhamana ya utendaji iliyotolewa na benki au kampuni ya bima ili kuhakikisha kuwa iwapo atashindwa kutekeleza majukumu yake, basi Benki au Kampuni ya Bima italipa malipo yote ikiwa ni pamoja na vibarua, ufundu wauzaji wa vifaa, n.k. Pia, taasisi husika itatakiwa kuiandikia Benki au Kampuni ya Bima ili kithibitisha uhalali wa dhamana hiyo.

Nilipitia sampuli za majalada ya mikataba ya manunuzi na kubaini kuwa taasisi 12 za umma ikiwa ni pamoja na Wakala saba zenye miradi yenye thamani ya Sh. bilioni 9.15, taasisi nyngine tatu za Serikali (Sh. bilion 6.40), Sekretarieti moja ya mkoa (Sh. bilioni 1.50), na Wizara moja (Sh. bilioni 1.47) zilitekeleza miradi mbalimbali isiyo na dhamana ya utendaji kwa manunuzi yenye jumla ya Sh. bilioni 18.53 kama ilivyoainishwa katika **Kiambatisho Na. XXXV** cha ripoti hii.

Pia, nilibaini kuwa baadhi ya Taasisi za Umma hazikuandika barua kwenda benki au kampuni za bima ili kuthibitisha uhalali wa hati zilizowasilishwa na wakandarasi kama inavyoelekezwa na Kanuni 29 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013.

Kutekeleza miradi bila kuwapo kwa dhamana za utendaji kunaweza kusababisha Serikali kupata hasara endapo mkandarasi atashindwa kutekeleza majukumu yake ya kimkataba.

Ninapendekeza kwa Menejimenti za taasisi za Umma kuhakikisha kuwa wakandarasi wanawasilisha dhamana za utendaji kazi kulingana na matakwa ya Kanuni ya 29 ya Kanuni za Ununuzi wa umma za mwaka 2013, pamoja na kuthibitisha uhalali wa dhamana hizo benki au kampuni za bima.

9.8 Manunuzi Yaliyofanywa Bila Kuwepo Kwenye Mipango ya Manunuzi ya Taasisi wa Mwaka 2020/21 Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 9.85

Kifungu cha 69(7) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016) kinazielekeza Taasisi za Umma kuandaa mpango wa mwaka wa ununuzi kwa kizingatia mahitaji ya Taasisi husika kulingana na bajeti iliyoidhinishwa katika mwaka huo wa fedha.

Katika mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2021, Wizara, Wakala na Taasisi nyingine 21 zilinunua bidhaa na huduma zenye jumla ya thamani ya Sh. bilioni 9.85 bila kuwepo katika mipango ya ununuzi ya mwaka 2020/21. Tatizo hili limesababishwa na uandaaji usioridhisha wa bajeti za Wizara, Idara na Wakala za Serikali. **Kiambatisho Na. XXXVI** kinaonesha mchangau wa taasisi zilizofanya manunuzi ambayo hayakuwepo kwenye mipango ya ununuzi ya mwaka 2020/21.

Pamoja na kuwa manunuzi yaliyofanyika bila kuwepo katika mipango ya ununuzi ya mwaka 2020/21 yamepungua kwa Sh. bilioni 5.28 (sawa na 35%) kutoka Sh. bilioni 15.13 (2019/20) lakini Taasisi zilizofanya ununuzi nje ya mipango ya manunuzi zimeongezeka kutoka taasisi saba 2019/20 na kufikia taasisi 21.

Ninashauri kuwa Taasisi za Serikali ziandae makadirio ya bajeti ambayo yana uhalisia kwa ajili ya kuandaa mipango ya ununuzi ya kila mwaka.

9.9 Fedha Jumla ya Sh. Bilioni 10.34 Zilipelekwa Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA) kwa Ajili ya Kununua Magari Lakini Magari Hayo Hayajapokelewa na Taasisi husika

Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA) una jukumu la kuhakikisha huduma za ununuzi serikalini zinakuwa zenye ufanisi kama ilivyobainishwa katika Sheria ya Ununuzi ya Umma Sura ya 410. Wakala pia una dhamana ya ununuzi wa jumla wa magari, pikipiki na mitambo kwa ajili ya taasisi za

---

Serikali kama inavyoelekezwa na Kanuni ya 130 (1) ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 kama ilivyorekebishwa 2016.

Kutokana na mapitio ya kumbukumbu za ununuzi pamoja na hati za malipo, nilibaini kuwa Wizara, Idara na Wakala 17 ziliilipa Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA) jumla ya Sh. bilioni 10.34 kwa ajili ya ununuzi wa magari lakini hadi wakati wa ukaguzi huu mwezi Desemba 2021, magari hayo yalikuwa hayajapokelewa na taasisi husika. Orodha ya taasisi ambazo zilikuwa hazijapokea magari hayo imeoneshwa katika **Kiambatisho Na. XXXVII** cha ripoti hii.

Ucheleweshaji wa utoaji wa magari unakwamisha shughuli za taasisi hasa katika kurahisisha huduma za usafiri.

Ninapendekeza Wakala wa Ununuzi Serikalini (GPSA) kuhakikisha kuwa magari yanapatikana kwa wakati. Pia, ninatoa wito kwa Wizara, Idara za Serikali, Wakala Pamoja na Tawala za Mikoa kufanya ufuatiliaji wa karibu na GPSA ili kuhakikisha kuwa magari ambayo yamelipiwa kwa muda mrefu yanawasilishwa.

9.10 Manunuzi Yaliofanyika bila Kibali cha Bodi za Zabuni Sh. Bilioni 3.79

Kifungu cha 33(1) (d) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011, (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016) kinaelekeza kuwa manunuzi yote ya umma pamoja na uondoaji wa mali chakavu yaidhinishwe na Bodi ya zabuni.

Nilibaini kuwa taasisi 19 za Serikali, zikiwemo hospitali 10 za Rufaa za mkoa (Sh. Milioni 2.15), Mafungu mawili (Sh. Milioni 132.16), Wakala mbili (Sh. milioni 227.42), Mamlaka za maji tatu (Sh. Billioni 1.22) na Sekretarieti za Mikoa mbili (Sh. 58.67 milioni) zilinunua bidhaa na huduma zenye jumla ya thamani ya Sh. bilioni 3.79 kutoka kwa wazabuni mbalimbali bila kuidhinishwa na Bodi ya Zabuni, kinyume na Kifungu cha 33(1) (d) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016). **Kiambatisho Na. XXXVIII** kinaonesha orodha kamili ya manunuzi ambayo hayakupitishwa na Bodi za Zabuni husika. Kuna ongezeko la Sh. Bilioni 2.23 (sawa na asilimia 143) ambapo kuna ongezeko la taasisi nane kwa mwaka

---

huu wa 2020/21 ikilinganishwa na taasisi 11 zilizofanya manunuzi yenze jumla ya thamani ya Sh. bilioni 1.56 mwaka 2019/20.

Kufanya manunuzi bila kupata kibali cha bodi ya zabuni ni ukiukwaji wa Kifungu cha 33(1) (d) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (kama iliyorekebishwa mwaka 2016), jambo ambalo linaweza kusababisha manunuzi ya bidhaa zenyenye ubora duni kwa bei ya juu.

Ninapendekeza Menejimenti za Wizara, Idara za Serikali na Wakala kuhakikisha kuwa Bodi za Zabuni zinaidhinisha manunuzi na mauzo yote kabla ya kutekelezwa.

9.11 Kununua Moja kwa Moja Kutoka kwa Muuzaji au Mto Huduma Mmoja (Single Source) na Kununua Kutoka kwa Wazabuni Maalum tu (Restricted) Bila ya Sababu ya Msingi Sh. Bilioni 8.08

Kwa mujibu wa Kanuni ya 159 (1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 iliyorekebishwa 2016 inaeleza kuwa Taasisi inaweza kufanya ununuzi moja kwa moja kutoka kwa muuzaji au mto huduma mmoja kutokana na sababu maalum zilizobainishwa katika Kanuni ndogo ya (3) kama ifuatavyo: hitaji la haraka la bidhaa au huduma, bidhaa au huduma zinapatikana tu kutoka kwa mzabuni mmoja ambaye ana haki za kipekee kuhusiana na bidhaa au huduma, manunuzi yanayohusisha vifaa vya ulinzi na usalama wa taifa, au ni manunuzi kwa ajili ya mradi unaoendelea.

Katika ukaguzi huu, nilibaini kuwa Wizara, Idara na Wakala saba zilinunua bidhaa au kupata huduma zenyenye thamani ya Sh. bilioni 8.08 kutoka kwa muuzaji mmoja au mto huduma mmoja ambaye hakushindanishwa bila kuwapo sababu za kimsingi na za kimaandishi, kinyume na matakwa ya Kanuni Na. 159 (3) na 152 ya Kanuni ya Ununuzi wa Umma za mwaka 2013. Mchanganuo wa manunuzi hayo unaoneshwa katika **Kiambatisho Na. XXXIX** cha ripoti hii.

Kufanya manunuzi kutoka kwa muuzaji au mto huduma mmoja bila kuwepo kwa sababu za msingi za kimaandishi kunaondoa ushindani katika manunuzi. Pia, kunazuia Taasisi kupata bidhaa zenyenye ubora wa juu kwa bei ya chini, hivyo kusababisha udanganyifu na mfumuko wa bei ya bidhaa na huduma.

Ninapendekeza wizara, idara, wakala pamoja na sekretarieti za mikoa kufuata kikamilifu Sheria ya Ununuzi wa Umma ya Mwaka 2013 iliyo rekebishwa mwaka 2016 pamoja na Kanuni zake, ikiwa ni pamoja kuhakikisha kuwa kuna sababu za msingi za kimaandishi kabla ya kufanya manunuzi kutoka kwa muuzaji au mtoa huduma mmoja.

9.12 Wizara ya Fedha na Mipango Ilitumia Zaidi ya Siku 120 Katika Mchakato wa Manunu

Kanuni ya 191 (3) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inaeleza kuwa, muda uliowekwa kwa Taasisi za ununuzi kukamilisha mchakato wa manunuzi kuanzia siku ya kuwasilisha zabuni hadi siku ya kusaini mkataba hautazidi siku mia moja na ishirini.

Aidha, Kanuni ya (4) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inaruhusu Taasisi za ununuzi pale inapokuwa na sababu za msingi inaweza kuwaomba wazabuni kuongeza muda maalum kwa ajili kukamilisha mchakato wa manunuzi.

Mapitio ya sampuli ya majalada ya manunuzi nilibaini kuwa Wizara ya Fedha na Mipango katika manunuzi manne ilitumia kati ya siku 135 hadi 175 kuanzia siku ya kufunga zabuni hadi siku ya kusaini mkataba, bila kuomba ridhaa ya wazabuni ya kuongeza muda maalumu kinyume na matakwa ya Kanuni ya 191 (3) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 kama ilivyofafanuliwa kwenye **Jedwali Na. 65** hapa chini.

Jedwali Na. 65: Uchambuzi wa Mchakato wa Ununuzi Uliotumia Zaidi ya Siku 120

Maeleo ya zabuni	Tarehe ya Sherehe ya Ufunguzi	Kukamilika kwa tarehe ya mkataba	Siku zilizotumika kwa tarehe ya mkataba	% ongezeko
ME/004/2020-21/HQ/G/25 Ugavi, Ufungaji, Tume, na Matengenezo ya kituo cha ukaguzi kwa Wizara ya Fedha na Mipango	7/12/2020	03/06/2021	175	45
ME/004/2019-20/HQ/G/23 Ugavi, Ufungaji na Uagizaji wa miundombinu ya mtandao katika ofisi ya	20/1/2021	30.6.2021	158	31

Maelezo ya zabuni	Tarehe ya Sherehe ya Ufunguzi	Kukamilika kwa tarehe ya mkataba	Siku zilizotumika kwa tarehe ya mkataba	% ongezeko
Mtumba kwa Wizara ya Fedha na Mipango				
ME/004/2020-21/HQ/NC/21 Utoaji wa huduma kwa Ada ya Ufundii kwa mashtaka ya taarifa ya SMS kwa Wizara ya Fedha na Mipango	4/1/2021	26.05.2021	141	18
ME/004/2019-20/HQ/W/06 Kazi za Ukarabati na Matengenezo kwa ofisi za TRAB kwa MoFP (Fungu Na. 50)	24/7/2020	7.12.2020	135	12

Chanzo: Mpango wa Ununuzi wa Mwaka na Majalada ya Zabuni

Maoni yangu ni kuwa kutumia muda mrefu katika mchakato wa manunuzi kunasababishwa na ukosefu wa utaratibu mzuri mionganini mwa wadau muhimu wa manunuzi kama vile idara ya ununuzi, idara ya mtumiaji, na kamati ya tathimini. Ucheleweshaji wa michakato ya zabuni unaweza kusababisha ongezeko la gharama ya vifaa na Taasisi kushindwa kufikia malengo yaliyokusudiwa.

Ninapendekeza Menejimenti ya Wizara ya Fedha na Mipango kubaini sababu za kushindwa kukamilisha mchakato wa ununuzi ndani ya siku 120 zinazotakiwa kisheria na kuchukua hatua stahiki kurekebisha mfumo huu.

9.13 Kushindwa Kutoza Fidia ya Kuchelewesha Kazi Kiasi cha Sh. Bilioni 59.66

Kanuni ya 112 (1)-(3) ya Kanuni ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 inazitaka taasisi kuweka tozo iwapo mzabuni atachelewa kuleta bidhaa au kutoa huduma au kuamilisha kazi kwa muda uliopangwa kama ifutavyo: kutoza asilimia 0.10 hadi 0.20 ya thamani ya mkataba kwa siku kwa manunuzi wa bidhaa, kutoza asilimia 0.10 hadi 0.15 ya thamani ya mkataba kwa siku katika kwa kazi za ujenzi na asilimia 0.10 hadi 0.20 ya thamani ya mkataba kwa siku sawa na kiasi cha dhamana ya utendaji.

Ukaguzi ulibaini kuwa baadhi ya wakandarasi wanaotekeleza miradi mbalimbali ya ujenzi walishindwa kutekeleza majukumu yao ya kimkataba kwa wakati, lakini taasisi nne ambazo ni pamoja na Wakala wa Nishati Vijijini (REA), Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC), Ofisi ya Rais-TAMISEMI na Idara ya Usimamizi wa Nyaraka hazikuwatoza wakandarasi hao fidia za kuchelewesha kazi (liquidated damages) jumla ya Sh. bilioni 59.66 kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. XLI** cha ripoti hii.

Pia, nilibaini kuwa wakandarasi na taasisi za Serikali, zikiwemo Wakala wa Nishati Vijijini (REA), Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC), Ofisi ya Rais-TAMISEMI na Idara ya Usimamizi wa Nyaraka zilikuwa na migogoro ambayo haijasuluhihwa kutokana na utendaji usioridhisha wa wakandarasi na uamuzi usioridhisha uliofanywa na wale waliopewa dhamana. Hali hii imesababisha wakandarasi kutofanya kazi husika. Pia, menejimenti kushindwa kizitaka benki kulipa dhamana hivyo thamani ya fedha inayotarajiwa haikupatikana, na kupelekea kupotea kwa rasilimali za fedha za Serikali.

Ninapendekeza kuwa Wizara, Idara na Wakala wa Serikali kutoza mara moja fidia ya uchelewashwaji kazi baada ya wakandarasi kushindwa kumaliza kazi kwa wakati, hasa kwa miradi iliyotelekezwa kwa kuchelewa, pia baada ya kuhakikisha kuwa hatua zingine zimeshindikana.

9.14 Taasisi Zilisitisha Mikataba Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 126.55 Bila Kuwepo na Sababu za Msingi.

Kanuni 113 (1) cha Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 (zilizorekebishwa mwaka 2016) inaeleza kuwa “pale ambapo mzabuni atashindwa kutekeleza majukumu kulingana na mkataba na kwa muda uliopangwa au kushindwa kuzingatia makubaliano bila sababu za msingi na zinazokubalika itasababisha kusitishwa kwa mkataba au makubaliano hayo, Afisa Masuuli atatoa taarifa kwa Mamalaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma na kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali na kwa hatua stahiki.

Katika mwaka wa fedha 2020/21, Wakala wa Nishati Vijijini (REA), Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) na Idara ya Jeshi la Magereza walikatisha mikataba mitatu yenye jumla ya Sh. bilioni 126.55 na

---

wakandarasi kutokana na wakandarasi hao kutofanya kazi vizuri. Hata hivyo; nilibaini kuwa, taasisi hizo zilishindwa kusimamia taratibu za kusitisha mkataba kulingana na matakwa ya mikataba, ikiwa ni pamoja na kutatua migogoro na kuomba ushauri wa kisheria kutoka kwa mamlaka husika ikiwemo Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

Nilifahamishwa kuwa, Vyombo husika kuitia Wizara zao, vimeunda timu za majadiliano ambazo zitakuja na mapendekezo ya namna ya kutatua masuala hayo. Hata hivyo, kuna wizara ambazo bado hazijatoa mapendekezo ya namna ya kuendelea na suala hili ili kutekelezwa na Wakala husika.

Maoni yangu ni kuwa, kusitishwa mikataba na mkandarasi au wasambazaji bila kuzingatia taratibu kunaweza kusababisha migogoro isiyioisha. Orodha ya Taasisi zilizositisha kandarasi na mkandarasi wao imeoneshwa katika **Kiambatisho Na. XLII** katika ripoti hii.

Ninapendekeza taasisi zinazofanya ununuzi kuhakikisha kuwa usitishaji wa mikataba ya wazabuni au washauri unazingatia sheria na masharti yaliyowekwa katika mikataba husika ili kuongeza uwajibikaji wa fedha ambazo tayari zimetolewa kwa miradi au shughuli husika.

9.15 Kutokuwepo kwa Dhamana ya Malipo ya Awali ya Jumla Sh. Bilioni 2.12 Yaliyolipwa na TEMESA kwa Mradi Uliaoahirishwa

Tarehe 11 Machi 2021 na 11 Juni 2021, TEMESA ilisaini mikataba minne na kampuni ya Songoro Marine Transport Ltd kwa ajili ya ukarabati wa meli zake nne ambazo ni: MV Ujenzi, MV Mara, MV Kome II na MV Musoma kwa jumla ya mkataba wa Sh. Bilioni 1.25 (Inayojumuisha VAT).

Sharti namba 22 la Masharti Maalum ya Mikataba iliyosainiwa kati ya TEMESA na mkandarasi linataka TEMESA kufanya malipo ya awali kwa mkandarasi sawa na asilimia 10 ya gherama ya mkataba ndani ya siku saba kuanzia tarehe ya kusaini mkataba na baada ya mkandarasi kuwasilisha dhamana ya benki.

Kampuni ya Songoro Marine Transport ililipwa malipo ya awali ya jumla ya Sh. milioni 116.57 baada ya kuwasilisha Dhamana nne za benki za malipo ya awali kutoka Benki ya Posta. Pia, nilibaini kuwa Kampuni hiyo iliagizwa na

TEMESA (Mwajiri) kuahirisha kazi za ukarabati wa meli zote hadi pale usafiri mbadala utakapopatikana ili kuhakikisha huduma ya usafiri haisimami.

Kutokana na zuio hilo hapo juu, dhamana ya benki iliyowasilishwa ilikwisha muda wake kabla ya kuanza kwa kazi ya ukarabati wakati kiasi cha Sh. milioni 116.58 kilikuwa bado hakijarejeshwa hadi wakati wa ukaguzi wangu mwezi Desemba 2021. Maelezo yanaoneshwa kwenye **Jedwali Na. 66** ya ripoti hii.

Jedwali Na. 66: Orodha ya Mashirika Yaliyolipa Wakandarasi kwa Miradi Iliyoahirishwa

S/n	Jina la Taasisi	Hali ya shughuli	Kiasi cha Awali Sh.	Maendeleo ya Miradi
1.	TEMESA	Ukarabati wa vyombo vinne (4) vya majini	116,577,687.00	Hakuna kazi iliyofanyika hadi wakati wa ukaguzi wangu mnamo Desemba 2021
2.	M/s TBA brigade Co. Ltd	Ujenzi wa jengo la Ofisi	2,000,000,000.00	
Jumla			2,116,577,687.00	

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi kwa Mwaka 2020/21

Menejimenti ilieleza kuwa ucheleweshaji wa ukarabati wa meli ultokana na ukosefu wa vyombo mbadala vya usafiri. Maoni yangu ni kuwa, malipo ya awali ambayo alilipwa mkandarasi bila kuwa na dhamana yanaweza kusababisha upotevu wa fedha za serikali.

Zaidi, nilibaini kuwa mkandarasi TBA-Bridge Co. alilipwa Sh. bilioni 2 ikiwa ni malipo ya awali bila kuwasilisha dhamana ya benki. Hadi wakati wa ukaguzi mwezi Desemba 2021, mkandarasi alikuwa hajarejesha fedha aliyolipwa kama malipo ya awali.

Ninapendekeza menejimenti ya TEMESA kuhakikisha usafiri mbadala unakuwepo kwa ajili ya kuendeleza huduma za uchukuzi kabla ya mkandarasi kulipwa malipo ya awali ya ukarabati. Aidha, Wakala TEMESA na TBA wanashauriwa kuomba muda wa nyongeza wa dhamana ili kuokoa malipo ya awali ya kiasi cha Sh. Bilioni 2.12.

9.16 Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) Kutokasimu Mamlaka ya Kusimamia Manunuzi kwa Taasisi Zilizoko Chini Yao Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 26.32.

Kanuni ya 48 (1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inaruhusu Afisa Masuuli kukasimu baadhi ya shughuli za manunuzi kwa Bodi ya Zabuni au Kitengo cha Usimamizi wa Ununuzi au taasisi zilizoko chini yao kwa kuzingatia ukomo wa thamani au vinginevyo.

Afisa Masuuli wa Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia aliviagiza Vyuo vya ualimu chini ya Wizara hiyo, Vyuo vya Maendeleo ya Jamii (FDCs) na Ofisi za Uthibiti Ubora wa Shule (SQA), pamoja na mambo mengine, watekeleze majukumu yao kwa kufuata Sheria na Kanuni za fedha na manunuzi.

Hata hivyo, nilibaini kuwa vyuo vyote na Ofisi za Uthibiti wa Ubora katika mwaka wa fedha 2020/21 zilipokea fedha jumla ya Sh. bilioni 9.78 kwa ajili ya kuendesha ofisi hizo, ikiwa ni pamoja na ununuzi wa bidhaa na huduma. Lakini, hawakukasimiwa mamlaka na Afisa Masuuli ya kusimamia na kuidhinisha manunuzi kwa kutumia kamati zilizopo za ununuzi za ndani kinyume na matakwa ya Kanuni ya 48 (1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013. Kwa kuzingatia mazingira hayo, vyuo hivi havikuweza kuwasilisha taarifa za ununuzi mara kwa mara Kitengo cha Ununuzi Wizarani katika vipindi tofauti.

Kutokasimu mamlaka ya manunuzi kwa Vyuo na Ofisi za Uthibiti wa Ubora wa Shule (SQA) kunasababisha taasisi hizo kushindwa kufanya manunuzi yao kwa njia za ushindani. Hii ina maana ya udhibiti duni wa ndani na kukosekana kwa mipaka ya uidhishaji wa malipo katika ofisi zao.

Pia, nilibaini kuwa ukiondoa Ofisi ya TBA mkoa wa Dodoma, Ofisi nyingine za TBA zilizokaguliwa (Dar es Salaam, Geita, Mwanza, Simiyu, Kagera, na Mara) zilikuwa hazina Bodi za Zabuni zilizokasimiwa mamlaka ya kufanya ununuzi. Katika mwaka wa fedha 2020/21, Ofisi hizo zilinunua bidhaa na huduma zenye thamani ya Sh. Bilioni 16.54. **Jedwali Na. 67** hapa chini linaonesha jumla ya ununuzi yaliyofanywa na taasisi bila kukasimiwa mamlaka ya kufanya manunuzi:

Jedwali Na. 67: Orodha ya Taasisi Ambazo hazina Bodi za Zabuni Ziliyokasimiwa

Jina la Taasisi	Kiasi cha Ununuzi Sh.
Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	9,780,245,058.90
Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	16,541,277,528.17
Jumla	26,321,522,587.07

Chanzo: Taarifa za Ukarusi za CAG za Mwaka 2020/21

Ninapendekeza Wizara ya Elimu ihakikishe inakasimu mamlaka ya kufanya ununuzi katika vyuo vyake, Ofisi za Udhhibit Ubora wa Elimu (SQAs) na FDCs ili kuhakikisha taarifa za ununuzi kama vile mpango wa mwaka wa ununuzi, ripoti ya ununuzi ya kila mwezi na taarifa za mwaka za ununuzi zinawasilishwa Wizarani katika Kitengo cha Ununuzi. Pia, Menejimenti ya TBA ihakikishe ofisi zote za mikoa zilizokasimiwa mamlaka ya kusimamia ununuzi pamoja na uundaji wa Bodi za Zabuni.

9.17 Sekretarieti ya Mkoa wa Geita imeshindwa Kuingiza Maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika Mkataba wenyewe thamani ya Sh. Bilioni 1.50

Kanuni ya 59(5) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inasema kuwa “Afisa Masuuli, baada ya kupokea ushauri wa kisheria kuhusu rasimu ya mkataba kutoka kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali, atazingatia na kuingiza ushauri huo katika rasimu ya mkataba”.

Nilipitia Mkataba Na. RS/022/2020/2021/W/01 wa ujenzi wa nyumba ya makazi ya mkuu wa Mkoa wa Geita wenyewe thamani ya Sh. bilioni 1.50, na kubaini kuwa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ilihakiki mkataba huo na kutoa maoni ili yaingizwe katika rasimu ya mwisho ya mkataba huo. Kinyume na kanuni iliyotajwa hapo juu, sekretarieti ya mkoa wa Geita haikuzingatia na haikujumuisha maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika mkataba uliosainiwa, ikiwa ni pamoja na kuingiza dhamana ya benki ya utendaji.

Pia, Mwanasheria Mkuu wa Serikali aliishauri Sekretarieti kuambatanisha viambatisho vyote vilivyokosekana, ikiwa ni pamoja na idhini ya kusaini kwa niaba ya kampuni, fomu za uadilifu n.k., lakini viambatisho hivyo havikuwekwa.

Kushindwa kuingiza maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika mikataba ni kinyume na kanuni ya 59(5) ya Kanuni ya Ununuzi ya Umma, 2013, pia inaiweka Sekretarieti ya Mkoa katika hatari za kisheria na inaweza kuhatarisha usimamizi wa mikataba.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wa Sekretarieti ya Mkoa wa Geita katika siku zijazo kuhakikisha kuwa maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali yanaingizwa kwenye mikataba kabla ya kusainiwa ili kuepusha masuala ya kisheria yasiyo ya lazima ambayo yanaweza kusababisha usimamizi na utekelezaji usiofaa wa mikataba na miradi.

9.18 Ofisi ya Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe Ilisaini Mkataba na Mkandarasi Mwingine kabla ya Kusitisha Mkataba na Mkandarasi Aliyekuwepo Sh. Milioni 527.59

Kanuni ya 110 (5) Kanuni za Ununuzi wa umma za mwaka 2013 iliyorekebishwa na Kanuni Na. 36 ya Kanuni ya Ununuzi wa umma za mwaka 2016 Toleo Na. 333 inaeleza kwamba mabadiliko ya mikataba kama vile nyongeza ya kazi au mapunguzo ambayo sio ya dharura yatapaswa kupelekwa Bodi ya Zabuni kwa ajili ya kuidhinishwa kabla ya mkandarasi kuanza utekelezaji wa mabadiliko hayo.

Tarehe 23 Juni 2017, Katibu Tawala wa Mkoa wa Njombe alisaini mkataba na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) kwa ajili ya ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya Mkoa kwa thamani ya Sh. bilioni 5.6.

Aidha, nilibaini kuwa tarehe 9 Desemba 2020 (miaka mitatu baadaye) Ofisi ya Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe ilisaini mkataba mwingine na M/s SUMA JKT Construction Co. Ltd, kufanya shughuli zilizoko katika mkataba wa awali na TBA kwa jumla ya Sh. milioni 527.59 bila kusitisha mkataba wa awali na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA).

Ninapendekeza Katibu Tawala wa Mkoa wa Njombe ahakikishe kuwa ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya Mkoa wa Njombe inatekelezwa kwa mujibu wa masharti ya mikataba wa awali kati yake na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) bila gharama za ziada, kwani mkandarasi ameshalipwa kutekeleza mradi huo.

9.19 Kuidhinisha Malipo ya Kazi Bila Kuwepo Hati ya Kazi Iliyofanyika Pamoja na Vipimo vya Kazi Halisi Zilizoteklezwa Sh. Milioni 623.7

Kanuni ya 243 (2 na 3) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inazitaka taasisi za umma kuidhinisha malipo kwa wakandarasi kulingana na kazi halisi pamoja na kuwepo kwa hati ya uthibitisho wa kazi zilizofanyika kwa kuzingatia makubaliano kama yalivyo kwenye mkataba, na iwapo kazi haikufanyika kulingana na makubaliano taasisi husika inatakiwa kutoa taarifa kwa mkandarasi kuhusiana na mapungufu huo pia, inaweza kutomlipa mkandarasi mpaka arekebishe mapungufu hayo.

Mnamo tarehe 13 Juni 2018, Katibu Tawala Mkoa wa Singida (RS) aliingia mkataba na Wakala wa Majengo Tanzania (Mkataba Na. RAS/012/W-3/2017/2018) wenye thamani ya Sh. bilioni 1.21 kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi ya Mkuu wa Wilaya ya Mkalama. Mkataba huo ulitarajiwa kuanza tarehe 21 Juni 2021 na kukamilika tarehe 20 Mei 2019 (ulisogezwa mbele hadi tarehe 3 Novemba 2021).

Nilipitia jalada la manunuzi ya mradi na kubaini kuwa Sekretarieti ya Mkoa wa Singida ilifanya malipo kwa mkandarasi kwa kazi zilizofanyika kulingana na hati za kazi zilizofanyika (IPCs) Na. 1 hadi 5 zenye jumla ya Sh. milioni 623.70. Hata hivyo, malipo haya hayakuambatanishwa na hati za kazi zilizokamilika pamoja na vipimo vya kazi iliyofanyika, kinyume na kanuni iliyotajwa hapo juu.

Nilifahamishwa kuwa hali hiyo inatokana na utaratibu wa mkandarasi (TBA), ambaye alimtaka mwajiri kufanya malipo ya awali kabla ya utekelezaji wa kazi.

Kitendo cha kulipa mkandarasi bila kuwepo kwa hati ya uthibitisho wa kazi iliyofanyika pamoja na vipimo vya kazi kunaweza kusababisha kutotekelezwa kwa baadhi ya shughuli.

Ninapendekeza Sekretarieti ya Mkoa wa Singida kuidhinisha malipo kwa mkandarasi kwa kuzingatia vipimo na uthibitishaji wa kazi halisi zilizoteklezwa kwa vipindi au hatua zilizotajwa katika mkataba.

9.20 Hospitali ya Rufaa ya Songwe Ilianza Mradi wa Ujenzi wa Jengo la Wagonjwa wa Nje (OPD) kabla ya Kumshirikisha Mkandarasi Mshauri na Kusababisha Ongezeko la Gharama za Mradi kwa Sh. Bilioni 2.68 (75%)

Kanuni ya 110 (5) Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 zilizorekebishwa na Kanuni Na. 36 ya Kanuni ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2016 Toleo Na. 333 inaeleza kwamba mabadiliko ya mkataba kama vile nyongeza ya kazi au kupunguza ambayo sio ya dharura yanapaswa kupelekwa Bodi ya Zabuni kwa ajili ya kuidhishwa kabla ya mkandarasi kuanza utekelezaji wa mabadiliko hayo.

Tarehe 13 Oktoba 2019 Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Songwe iliingia mkataba na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia cha Mbeya (MUST) kwa ajili ya ujenzi wa jengo la wagonjwa wa nje kwa kutumia nguvu kazi (force account) kwa mkataba wa Sh. bilioni 3.57. Hata hivyo, nilibaini kuwa mwezi Februari 2020 (miezi minne baada ya kusaini mkataba), Hospitali ilisaini mkataba na mkandarasi Mshauri (Crystal Consultants) kwa mkataba wa jumla ya Sh. bilioni 2.68. Baada ya kusaini mkataba huo, wigo wa kazi uliongezeka ikiwa ni pamoja na kuongeza kazi kwenye BOQ na katika orodha ya vifaa na hatimaye kusababisha ongezeko la gharama kwa asilimia 75 zaidi ya makadirio ya awali. Hata hivyo, nilibaini ongezeko hilo la vifaa na wigo halikuidhinishwa na Bodi ya Zabuni.

Ongezeko hilo lilsababishwa na kitendo cha kusaini mkataba na mkandarasi mshauri baada ya kusaini mkataba na mkandarasi hivyo kusababisha baadhi ya vitu ambavyo havikingizwa kenyе BoQ na kusababisha tofauti kubwa ya mradi.

Kuongezeza kwa gharama hadi zaidi ya asilimia 75 ya makadirio ya awali kunamaanisha kuwepo kwa udhaifu katika upangaji na usimamizi wa kazi za ujenzi na inaweza kusababisha kuongezeza kwa gharama.

Ninapendekeza kuwa, Uongozi wa Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Songwe uhakikishe unafanya makadirio ya kina ya gharama zinazohusiana na mradi kabla ya kuanza kwa kazi, ikiwa ni pamoja na kumshirikisha mapema mkandarasi mshauri, ili kuepuka mabadiliko ya gharama kwa miradi inayoendelea.

9.21 Mapungufu katika Mkataba wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa TEHAMA katika Mpaka wa Mtambaswala wenye thamani ya Sh. Bilioni 2.45.

Tarehe 13 Januari 2021 Katibu Mkuu Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari alisaini mkataba Na. ME.006/2020/2021/HG/W/02 na Kampuni ya Raddy Fiber Solution Ltd kwa ajili ya ujenzi wa upanuzi wa mkongo wa Taifa katika mpaka wa Mtambaswala kwa jumla ya Sh. bilioni 2.45. Muda wa mkataba ulikubaliwa kuwa miezi sita hadi kufikia tarehe 24 Julai 2021, na baadaye ukarekebishwa hadi tarehe 24 Septemba 2021. Hata hivyo, nilibaini mapungufu yafuatayo:

a) Kutohuishwa kwa Dhamana ya Benki (Performance guarantee) katika kipindi cha Mkataba

Sharti namba 60.2 la Masharti ya Jumla ya Mkataba linaelekeza kuwa Dhamana ya utendaji ya benki itakayowasilishwa na mkandarasi ihuishwe kwa muda wote wa mkataba hadi siku 28 baada ya kutolewa kwa hati ya kukamilisha kazi. Nilibaini kuwa Mkandarasi aliongezewa muda wa kazi kutoka tarehe 24 Julai 2021 hadi 24 Septemba 2021. Hata hivyo, Dhamana ya Utendaji iliyotolewa na Benki ya CRDB yenye Namba ya Kumb. CRDB211GT0258 ya tarehe 5 Februari 2021, ilisha muda wake tarehe 31 Agosti 2021, na dhamana hiyo haikuhuishwa kwa mujibu wa Sharti namba 60.2 la Masharti ya Jumla ya Mkataba.

b) Kutowasilishwa kwa Hati ya Bima ya mradi

Sharti namba 6 la Masharti Maalum ya Mkataba pamoja na sharti namba 16.1 la Masharti ya jumla ya Mkataba (GCC) linamtaka mkandarasi kukata bima yenye jina ya mwajiri pamoja na jina la mkandarasi kuanzia tarehe ya kuanza mradi hadi tarehe ya mwisho wa muda wa matazamio ya Kasoro za kimkataba. Kwa muda huo, bima itafidia hasara itayotokana na uharibifu au upotevu wa mali, na nyenzo, uharibifu na upotezaji wa vifaa pamoja na kufidia wafanyakazi watakaoumia au kufariki wakati wa kazi. Hata hivyo, mkandarasi hakuwasilisha hati ya bima kulingana na masharti ya jumla ya mkataba. Kutowasilishwa kwa hati ya bima kunaweza kuiweka Wizara katika hatari ya kucheleweshwa kwa miradi endapo matukio yasiyotarajiwa yatakapotokea.

---

c) Mkandarasi Kutotekeleza kazi kulingana na Mpangokazi wake

Niliupitia mpango kazi pamoja na kutembelea eneo la mradi mnamo tarehe 21 Septemba 2021 na kubaini kuwa mkandarasi alitakiwa kukamilisha mradi huo tarehe 24 Septemba 2021. Hata hivyo, baadhi ya kazi zilikuwa bado hazijafanyika.

Pia, nilibaini kuwa mapungufu haya yalitokana na usimamizi hafifu wa mradi kuhusiana na shughuli za manunuvi.

Ninapendekeza menejimenti kuhakikisha kwamba, katika siku zijazo, miradi inakatiwa bima, dhamana ya benki kuendana na muda wa mkataba. Pia, Wizara kuboresha usimamizi wa mradi ili kuhakikisha kuwa kazi zinakamilika mapema iwezekanavyo bila gharama za ziada.

9.22 Kutopatikana kwa Thamani ya Fedha Katika Ununuvi wa Mshauri Mwelekezi - Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) Sh. Milioni 910. 52

Tarehe 12 Juni 2020, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) ilisaini mkataba na M/S Deloitte Consultant wa jumla ya Sh. milioni 910.52 kwa ajili ya kufanya utafiti ili kupata ufumbuzi wa namna ya kuboresha na kuiwezesha Wizara kupata taarifa za utekelezaji wa miradi wakati miradi inaendelea. Lengo lilikuwa ni kuboresha usimamizi ili Wizara iweze kuchukua hatua kwa wakati. Mshauri alikamilisha kazi na kuwasilisha ripoti ya mwisho mwezi Oktoba 2020, na kulipwa jumla ya Sh. milioni 910.52 baada ya kutimiza majukumu yake kwa mujibu wa utaratibu wa malipo uliobainishwa kwenye mkataba.

Nilipitia ripoti ya mshauri na kuona kuwa mapendekezo muhimu yaliyotolewa na mshauri ni pamoja na umuhimu wa Wizara kuwa na kanzidata (Data warehouse) ya miradi. Hata hivyo, hadi wakati wa ukaguzi Septemba 2021, mapendekezo ya mshauri yalikuwa hayajatekelezwa. Pia, Wizara haikutenga fedha katika bajeti ya mwaka 2021/22 kwa ajili hiyo ili kupata fedha ya kazi hiyo ambayo lengo lake ni kuiwezesha Wizara kufuatilia na kupata taarifa muhimu za miradi ya maendeleo inayotekelizwa na Wakala zilizoko chini ya usimamizi wake.

Maoni yangu ni kuwa Wizara kutotekeleza ushauri uliotolewa na mshauri ni ushahidi kuwa Wizara haijapata thamani ya fedha katika matumizi hayo.

Ninapendekeza menejimenti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) kutenga fedha katika bajeti ijayo ili kutekeleza ushauri uliotolewa na mshauri ili kupata taarifa za utekelezaji wa miradi kwa wakati na kuboresha usimamizi wa miradi kwa ajili ya kutoa huduma bora kwa wateja wake.

9.23 Taasisi za Ununuzi kushindwa Kuwasilisha Taarifa za Manunuzi za Kila Mwezi, Robo Mwaka kwa Mamlaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma (PPRA)

Kanuni 87 (2) ya Kanuni za Ununuzi za umma za mwaka 2013 inazitaka Taasisi za Umma kuwasilisha taarifa za utekelezaji wa ununuzi ya kila mwezi na robo mwaka ndani ya siku saba baada ya kumalizika kwa mwezi au robo mwaka husika na taarifa za utekelezaji wa ununuzi ya mwaka kuwasilishwa ndani ya siku thelathini baada ya kumalizika kwa mwaka wa fedha husika kwa Mamlaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma.

Kinyume na kanuni iliyotajwa hapo juu, nilibaini kuwa katika mwaka wa fedha 2020/21 taasisi tisa hazikuwasilisha taarifa za utekelezaji wa manunuzi za kila mwezi, robo mwaka na mwaka kwa PPRA kama inavyoelekezwa na Kanuni 87 (2) ya Kanuni ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013. Kushindwa kuwasilisha taarifa za manunuzi kunainyima PPRA kutekeleza majukumu yake ikiwa ni pamoja na kufuatilia shughuli za manunuzi na utekelezaji wa mikataba ya taasisi za manunuzi serikalini. Orodha ya taasisi ambazo hazikuwasilisha taarifa ya ununuzi PPRA ni kama zifuatazo:

- Wakala wa Usimamizi wa Elimu (ADEM);
- Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Idara Kuu ya Maendeleo ya Jamii);
- Tume ya Upatanishi na Usuluhishi;
- Tume ya Taifa ya Elimu, Sayansi na Utamaduni ya Umoja wa Mataifa (UNESCO);
- Kitengo cha kudhibiti fedha haramu;
- Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu; na
- Hospitali ya rufaa ya Bukoba.

Ninapendekeza kuwa taasisi zinazofanya manunuzi katika siku zijazo ziandae na kuwasilisha kwa Mamlaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma (PPRA) ripoti za kila mwezi, robo mwaka na mwaka za manunuzi.

9.24 Tume ya Taifa ya Umwagiliaji Illichelewa Kuwalipa Wakandarasi na Kusababisha Malimbikizo ya Tozo za Riba Kuongezeka kwa Sh. Bilioni 2.52

Sharti namba 4.6.1 la Masharti ya Jumla ya mkataba kati ya Wizara ya Kilimo na Kampuni ya CMG Construction Co. Ltd linaleaza kuwa, ikiwa mwajiri atachelewa kumlipa Mkandarasi kwa muda uliopangwa basi mkandarasi atalipwa riba ya uchelewashwaji wa malipo na riba hiyo itahesabiwa kuanzia siku ambayo malipo yalipaswa kufanywa hadi tarehe ambayo malipo yalifanyika kwa kufuata viwango vya riba ya ukopaji wa kibashara.

Wizara ya Kilimo na Umwagiliaji kwa niaba ya Tume ya Taifa ya Umwagiliaji iliingia mkataba na Mkandarasi CMG Construction Co. Ltd katika mwaka wa fedha 2011/12 na 2012/13 kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa skimu tano za umwagiliaji ambazo hapo awali zilifadhiliwa na uliokuwa Mradi wa Uwekezaji wa Sekta ya Kilimo ya Wilaya (DASIP). Jumla ya kandarasi ya miradi mitano (5) ilikuwa Sh. Bilioni 4.43.

Hadi kufikia tarehe 15 Oktoba 2018 Mkandarasi alikuwa tayari ameshalipwa kiasi cha Sh. 2.03 bilioni (sawa na asilimia 46) kati ya Sh. bilioni 4.43 na kubakiza kiasi cha Sh. bilioni 2.40 (sawa na aslimia 54). Kwa maana hiyo, kuchelewa kulipa madai ya mkandarasi kwa wakati kumesababisha ongezeko la Sh. Bilioni 2.52 inayotozwa kwa mujibu wa sharti namba 4.6.1 la Masharti ya Jumla ya mikataba kati ya Wizara ya Kilimo na Kampuni ya CMG Construction Co. Ltd kama inavyooneshwa katika **Kiambatisho Na. XL** cha ripoti hii.

Kuchelewa kumlipa mkandarasi kunasababisha Serikali kulipa fedha nyingi kama riba ya kuchelewa kulipa, fedha ambayo ingeweza kutumika kwa kazi nyingine.

Ninapendekeza menejimenti ya Tume ya Kitaifa ya Umwagiliaji kuhakikisha kuwa madai yote ya Mkandarasi M/s CMG Construction Company Limited yanalipwa kwa wakati ili kuepusha Serikali kulipa kiasi kikubwa cha fedha kama riba ya kuchelewa kulipa. Pia, Wizara ya Fedha na Mipango ihakikishe kuwa fedha zinazoombwa na Tume zinatolewa mapema.

9.25 Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) Kutokamilisha na Kukabidhi Miradi kwa Wateja wake Sh. Bilioni 7.28.

Sharti namba 65.1 la Masharti ya Jumla ya mkataba kati ya TBA (mkandarasi) na Wateja wake linataka Wakala wa Majengo Tanzania (Mkandarasi) kumtaka meneja wa mradi kutoa cheti cha kukamilika kwa kazi pale ambapo msimamizi wa mradi atajiridhisha kuwa kazi imekamilika. Zaidi ya hayo, sharti namba 66 la masharti ya jumla ya mkataba inataka kuwa wakati cheti cha kukamilika kazi kinatolewa na meneja wa mradi, mkandarasi anatakiwa kukabidhi eneo na kazi kwa mwajiri ndani ya muda uliowekwa katika masharti Maalum ya mkataba.

Ukaguzi wangu umebaini kuwa taasisi nne za Serikali, zikiwemo: Halmashauri ya Manispaa ya Kigamboni, Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu (HESLB), Wizara ya Fedha na Mipango, na Taasisi ya Maji zilisaini mikataba na Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) kutekeleza ujenzi na ukarabati wa miradi minne ya jumla ya Sh. Bilioni 8.26. Hadi muda wa ukaguzi TBA ilikuwa tayari imelipwa jumla ya kiasi cha Sh. bilioni 7.28.

Taarifa za maendeleo ya miradi na ziara ya kutembelea maeneo ya miradi zilionesha kuwa kazi zilikamilika kwa asilimia 100, na muda wa matazamio ya kasoro ulikuwa umekwisha kwa muda wa kuanzia miezi minne hadi minane wakati wa ukaguzi huu mwezi Januari 2022 kinyume na sharti namba 65.1 na 66 ya Masharti ya Jumla ya mikataba kati ya TBA na Wateja wake. Pia, nilibaini kuwa TBA ilikuwa bado haijaomba kwa mameneja wa mradi kutoa cheti cha kukamilika kwa kazi hizo.

Menejimenti ya TBA ilieleza kuwa kushindwa kufunga na kukabidhi miradi husika kulisababishwa na sababu mbalimbali, zikiwamo; makosa ambayo hayajarekebishwa, mawasiliano hafifu, ucheleweshaji wa malipo kutoka kwa waajiri, pamoja na mabishano ambayo hayajatatuliwa kati ya TBA, waajiri na wasimamizi wa miradi.

Kushindwa kufunga na kukabidhi miradi baada ya kumalizika kwa muda wa matazamio ya kasoro kunaikwamisha TBA kudai malipo fedha za zuio (retention money); waajiri wanaweza kuchelewa kutumia majengo yaliyojengwa. Kwa hivyo, thamani ya fedha inachelewa kupatikana.

Uongozi wa TBA unatakiwa kuhakikisha kuwa, miradi inatekelezwa kwa kuzingatia masharti ya mikataba na kasoro zote zilizobainika zinarekebishwa kwa wakati. Pia, TBA inatakiwa kukabidhi miradi ya wateja ili kuwezesha matumizi ya majengo kama ilivyokusudiwa.

9.26 Kuanza kwa Kazi za Ujenzi wa Barabara Kabla ya Usanifu - Barabara ya Nachingwea - Ruangwa - Nanganga Inayotarajiwa Kujengwa kwa Gharama ya Sh. Bilioni 50.34.

Tarehe 27 Juni 2020 TANROADS iliingia mkataba na kampuni ya China Railway 15 Bureau Group Corporation kupitia mkataba Na. TRD/HQ/1052/2019/20 kwa ajili ya ujenzi wa Barabara ya Nachingwea - Ruangwa - Nanganga (yenye urefu wa kilomita 106) kwa kiwango cha lami yenye urefu wa kilomita 53.2 kwa gharama ya Sh. Bilioni 50.34 (Isiojumuisha VAT) kwa muda wa miezi 27. Mkataba huu upo chini ya usimamizi wa Tanroads Engineering Consulting Unit (TECU).

TANROADS ilimshirikisha mkandarasi China Railway 15 Bureau Group corporation kufanya usanifu wa awali uliofanywa na kampuni ya Crown RECH -Consult Ltd mwaka 2018, na mkandarasi mshauri aliagizwa kuanza kazi tarehe 3 Agosti 2020. Wakati huohuo, mkandarasi mshauri aliagizwa kufanya mapitio ya usanifu wa mradi kwa mujibu wa Kifungu cha 3 (a) cha muda wa rejea, ili kuhakikisha usahihi, ukamilifu na uzingatiaji wa viwango vya usanifu wa barabara, na kukabiliana na mabadiliko ya vipengele vinavyofanyika ndani ya eneo la ujenzi kuanzia kipindi cha usanifu hadi kipindi cha ujenzi.

Baada ya TANROADS kushauriana na mkandarasi mshauri msimamizi, ilipendekezwa kufanya kwa mabadiliko ya usanifu wa awali na kusababisha ongezeko la bei ya mkataba kutoka Sh. Bilioni 50.34 hadi Sh. bilioni 70.62 sawa na asilimia 29, ongezeko ambalo halikupitishwa na Bodi ya Zabuni hadi wakati wa ukaguzi mwezi Desemba 2021.

Nina maoni kwamba, kufanya mapitio ya usanifu wa mradi wakati mkandarasi anaendelea na kazi kunaathiri utekelezaji wa mradi ndani ya muda wa mkataba uliokubaliwa na kusababisha ongezeko la gharama za mradi.

Ninapendekeza kuwa TANROADS kuhakikisha: (a) mapitio ya usanifu wa mradi yanafanyika kabla ya mkandarasi kuanza kazi; (b) mradi unakamilika bila kuchelewa zaidi.

9.27 Gharama za Ziada Zisizo za Lazima Katika Kufidia Muda wa Mkataba Sh. Bilioni 2.03

Tarehe 10 Julai 2017 TANROADS ilisaini mkataba na kampuni ya China Railways 15 Bureau Group Corporation (TRD/HQ/1003/2017/18) kwa ajili ya kujenga barabara ya Chunya- Makongolosi (yenye kilomita 39) kwa kiwango cha lami kwa gharama ya Sh. Bilioni 59.91 na kuongezeka hadi Sh. Bilioni 78.89 uliotakiwa kutekelezwa kwa miezi 27 hadi tarehe 29 Januari 2020. Pia, TANROADS ilisaini mkataba mwingine (wenye Na. TRD/HQ/1076/2018/19) na Kampuni ya Umoja-Kilosa JV kwa ajili ya ujenzi wa barabara ya Dumila-Kilosa-Ulaya-Mikumi yenye urefu wa km 142 kwa kiwango cha lami kwa gharama ya Sh. Bilioni 59.5.

Hata hivyo, nilibaini kuwa miradi hiyo ilichelewa kutekelezwa kutokana na sababu mbalimbali, ikiwa ni pamoja na wakandarasi kuchelewa kukabidhiwa eneo la machimbo, kucheleweshwa kwa malipo na kuchelewa kutoa maelekezo ya kujenga kalvati, pamoja na kuchelewa kupata misamaha ya VAT. Kutokana na hali hiyo, wakandarasi waliomba kuongezewa muda ili kufidia muda uliopotea ambao ulisababisha gharama za ziada kiasi cha Sh. bilioni 2.03 kama inavyooneshwa kwénye **Jedwali Na. 68** la ripoti hii.

Jedwali Na. 68: Muhtasari Wa Mikataba Iliyosababisha Gharama za Ziada Kutokana na Kuchelewa Kukamilika kwa Miradi ya Ujenzi wa Barabara.

Namba ya Mkataba	Thamani ya Mkataba (Sh.)	Maeleo ya Mkataba	Gharama ya ziada (Sh.)
TRD/HQ/100 3/2017/18	67,029,857,765.29	Wilaya ya Chunya - Makongolosi (kilomita 39)	0
TRD/HQ/107 6/2018/19	32,902,537,449.00	Uimarishaji wa sehemu ya barabara ya Rudewa - Kilosa (kilomita 24).	759,173,585.63
Jumla			759,173,585.63

Chanzo: Majalada ya mikataba katika Ofisi za Mkoa husika.

Pia, ilibainika kuwa gharama za ziada zilisababishwa na gharama za ukodishaji wa nyumba kwa ajili malazi ya wafanyakazi na mahudhurio ya wafanyakazi yasiyoridhisha pamoja na kuchelewa kupata misamaha ya VAT.

Ni rai yangu kwamba gharama za ziada za Sh. Billioni 2.03 zingeweza kuepukwa iwapo mkandarasi angelipwa kwa wakati katika kazi zilizopimwa na kupewa maelekezo mapema na TANROADS.

Ninashauri TANROADS kuhakikisha inakamilisha kwa wakati miradi ya ujenzi wa barabara, na inabidi kupanga na kujumuisha katika miradi ya baadaye ghamama zinazohusiana na ujenzi wa kambi za wahandisi kwa ajili ya malazi badala ya kulipa kodi za pango za kila mwezi za kukodisha nyumba za watu binafsi ambazo ni kubwa kuliko ujenzi wa kambi za wahandisi.

9.28 Kutoa Siri wakati wa Kuchapisha Makadirio ya Zabuni Kwenye Mfumo TANePS Wakati wa Zabuni yenye Thamani Sh. Milioni 434.

Kanuni ya 376 (2) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 (iliyorekebishwa mwaka 2016) inaelekeza kuwa makadirio ya zabuni zinazoombwa yasiwekwe kwa mfumo wa TANEPS na zinabaki kuwa siri kwa mzabuni yeoyote.

Katika kuitia taarifa za Ununuzi katika mfumo wa TANEPS na nyaraka za zabuni za ofisi ya TANROADS Manyara nilibaini kuwa tarehe 5 Agosti 2020 wakala ilichapisha na kuwaalika wazabuni huku akionesha ghamama zote zinazohusiana na zabuni Na. TRD/RM/MNR/2020-21/W/44 na TRD/RM/MNR/2020-21/W/43 jumla ya Sh. milioni 212.90 na Sh. milioni 221.10 mtawalia.

Katika suala hili wazabuni walichukua fursa ya viwango vilivyowekwa wazi na kiasi katika BOQ; kwa hivyo kuondoa ushindani wa bei na usiri wa taarifa hizo muhimu uliwekwa hatarini kinyume na kanuni iliyotajwa hapo juu. Ni maoni yangu kwamba, kufichuliwa kwa taarifa za siri kiliathiri mazingira ya ushindani kwa wazabuni. Uongozi wa wakala ulikubaliana na udhaifu huo na ulieleza kuwa kulikuwa na makosa ya kibinadamu wakati wa upakiaji (uploading) wa BOQ katika mfumo wa TANEPS.

Uongozi wa TANROADS unashauriwa kuhakikisha mchakato wa manunuzi unafanyika kwa kuzingatia usiri wa taarifa muhimu kabla ya kuzichapisha kwenye mfumo huo kwa kuzingatia Sheria ya Ununuzi wa umma ya mwaka 2011 (iliyorekebishwa mwaka 2016) na Kanuni zake za mwaka 2013 (zilizorekebishwa mwaka 2016) ikiwa ni pamoja na kutoweka wazi makadirio ya BOQ kwa wazabuni.

SURA YA KUMI

UKAGUZI WA KINA WA USIMAMIZI WA MIKATABA

10.0 Utangulizi

Nimekagua ofisi 55 za wilaya za RUWASA katika mikoa 25 kwa ajili ya kutathimini kuwapo kwa mifumo madhubuti katika kusimamia miradi ya maji, pia kuona kama kuna matumizi bora ya rasilimali zilizotengwa ili kufikia malengo yaliyokusudiwa. Nimekagua masuala yanayohusiana na utekelezaji na ufanisi wa usimamizi wa mikataba katika ofisi 55 za wilaya za RUWASA, kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 69** hapa chini.

Jedwali Na. 69: Wilaya Zilizofanyiwa Ukaguzi wa Kina wa Mikataba

Na.	Mkoa	Wilaya iliyokaguliwa	Miradi iliyokaguliwa
1	Arusha	Arumeru & Ngorongoro	3
2	Dodoma	Dodoma & Chamwino	2
3	Geita	Mbogwe na Chato	2
4	Iringa	Iringa, Kilolo na Mufindi	6
5	Kagera	Muleba na Karagwe	2
6	Katavi	Mpimbwe & Mlele	2
7	Kigoma	Uvinza na Buhigwe	2
8	Kilimanjaro	Same & Hai	2
9	Lindi	Lindi na Nachingwea	2
10	Manyara	Babati, Hanang' na Mbulu	6
11	Mara	Butiama, Bunda & Rarya	7
12	Mbeya	Chunya na Rungwe	2
13	Morogoro	Gairo na Kilombero	2
14	Mtwara	Mtware na Masasi	2
15	Mwanza	Magu & Ukerewe	2
16	Njombe	Makete na Njombe	2
17	Pwani	Kisarawe na Kibiti	2
18	Rukwa	Kalambo	1
19	Ruvuma	Songea & Namtumbo	2
20	Shinyanga	Kahama, Ushetu na Shinyanga	7
21	Simiyu	Busega, Maswa na Meatu	6
22	Singida	Iramba na Mkalama	2
23	Songwe	Momba na Mbozi	4
24	Tabora	Sikonge & Uyui	2
25	Tanga	Kilindi na Handeni	2
Jumla			74

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Ukaguzi wangu ulifanyika kwa mujibu wa kifungu cha 10 na 28 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, Sura ya 418 (Toleo la mwaka 2021); ambayo inaniruhusu kufanya ukaguzi wa ufanisi (Value-for-Money) ili kuthibitisha uwekevu, tija, na ufanisi wa matumizi ya rasilimali za Wizara, Idara, na Wakala za Serikali, Mamlaka za Serikali za Mita, Mamlaka za Umma na Taasisi nyingine. Ukaguzi wangu ulifanyika kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya Taasisi za kikaguzi za umma (ISSAIs).

Sehemu hii inaonesha mapungufu ya kimfumo na kutoa hitimisho na mapendekezo katika kaguzi 55 za usimamizi wa mikataba zilizofanyika katika mikoa 25. Dosari nilizobaini zimegawanyika katika sehemu tisa zinazohusiana na usimamizi wa miradi⁵:-

- (a) Usimamizi wa vihatarishi katika Mradi;
- (b) Usimamizi wa Gharama katika Mradi;
- (c) Usimamizi wa Mawanda katika Mradi;
- (d) Usimamizi wa Ubora wa Mradi;
- (e) Usimamizi wa muda katika utekelezaji wa Mradi;
- (f) Usimamizi wa Rasilimali za Mradi;
- (g) Usimamizi wa Manunuzi katika Mradi;
- (h) Usimamizi wa Mawasiliano katika Mradi; na
- (i) Usimamizi wa Ushiriki wa Wadau katika Mradi.

Ukaguzi ulihuisha miradi 74 ya maji yenye jumla ya thamani ya Sh. Billioni 90.52. Kati ya miradi iliyokaguliwa, miradi 37 sawa na asilimia 50 wakandarasi walipatikana kwa kutumia zabuni ya ushindani wa kitaifa, miradi 34 sawa na asilimia 46 walitumia nguvukazi (Force Account) na miradi mitatu sawa na asilimia 4 ilitumika nukuu ya bei. Sampuli hiyo inajumuisha miradi 48 iliyotekelawa, sawa na asilimia 65, kuanzia mwaka 2012/13 hadi 2019/20, na miradi 26 sawa na asilimia 35 ilitekelawa mwaka 2020/21. **Jedwali Na. 70** hapo chini linaonesha idadi ya miradi iliyokaguliwa kwa mwaka wa fedha na kipindi cha utekelezaji wake.

---

⁵ Mwongozo wa Usimamizi wa Miradi (PMBOK® GUIDE), Toleo la Sita, Taasisi ya Usimamizi wa Miradi (PMI), 2017

Jedwali Na. 70: Mawanda ya Ukaguzi wa kina wa Usimamizi wa Mkataba

Mwaka wa kuanza mradi	Idadi ya miradi	Asilimia	Asilimia ya jumla %	Miaka ya utekelezaji
2012/13	2	3	3	9
2013/14	3	4	7	8
2014/15	1	1	8	7
2016/17	8	11	19	5
2017/18	16	22	41	4
2018/19	5	7	48	3
2019/20	13	17	65	2
2020/21	26	35	100	1
Jumla	74	100		

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

10.1 Changamoto Endelevu

Pamoja na ushauri wangu mara kwa mara kuhusiana na uwajibikaji usioridhisha wa Serikali za Mitaa, mapendekezo yangu yamekuwa hayazingatiwi kwa dhati. Matokeo ya ukaguzi yameonesha kushuka zaidi kwa uwajibikaji.

Kwa zaidi ya miaka 19, miradi ya maji iliyotekelawa imeshindwa kushughulikia kikamilifu changamoto ya maji na kufikia malengo ya Sera ya Taifa ya Maji ya mwaka 2002 na Malengo ya Maendeleo ya Milenia⁶. Changamoto hizo ni pamoja na kuhakikisha upatikanaji wa kiwango cha chini cha maji kwa wananchi wote, kudumisha ubora na viwango vya maji, kujenga miundombinu endelevu na ushirikishwaji wa jamii katika mipango na maamuzi⁷.

Jedwali Na. 70 hapo juu linaonesha kuwa asilimia 65 ya miradi iliyokaguliwa, RUWASA imekuwa ikitekeleza miradi ya muda wa miezi mitatu hadi mwaka mmoja katika kipindi cha miaka miwili hadi tisa bila kutimiza lengo kusudiwa la kusambaza maji kwa jamii. Utekelezaji wa miradi kwa muda mrefu ilitokana na mipango isiyo na ufanisi na tija,

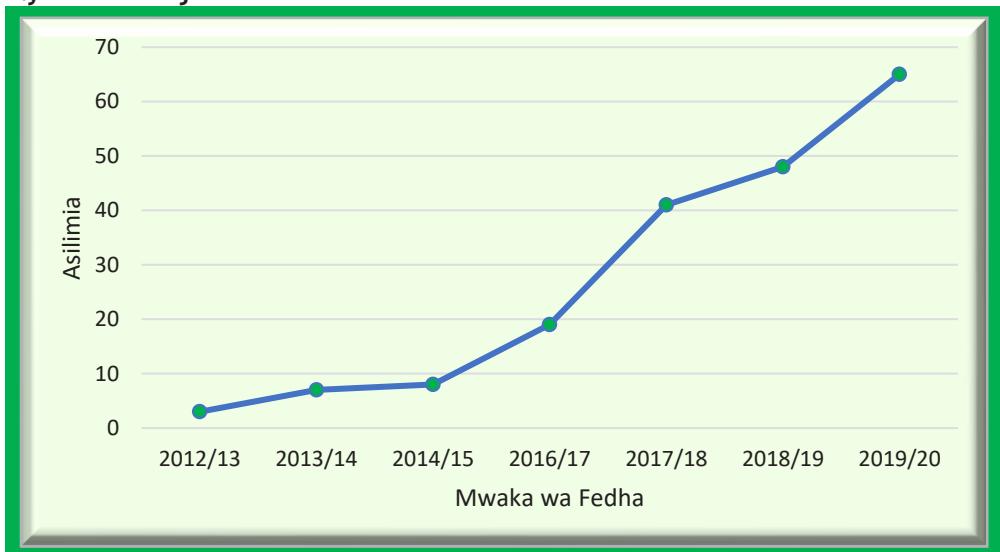
⁶ Taarifa ya Taarifa ya Ukaguzi wa kina wa Mikataba, 2015/16-2020/21, <https://water.org/our-impact/where-we-work/tanzania/>, Kwa nini vituo vingi vya maji vinakufa Tanzania? ‘An Empirical Analysis of Contributing Factors’, Benki ya Dunia, 2019, Ripoti ya Hali ya Sekta ya Maji, Wizara ya Maji na Umwagiliaji (MoWI), 2020, Ripoti ya Malengo ya Maendeleo Endelevu, Umoja wa Mataifa, 2021.

⁷ Sera ya Taifa ya Maji ya mwaka 2002

ununuzi na usimamizi duni wa mikataba na ufuatiliaji duni wa miradi. Miradi mingi yenye changamoto ilirithiwa kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa mwaka 2019 iliyokuwa ikitekelezwa chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji (WSDP).

Katika mwaka 2019/20, asilimia 45 ya mikataba iliyokaguliwa RUWASA ilichelewesha malipo ya madai ya wakandarasi kati ya siku 17 hadi 720 baada ya hali ya kazi iliyokamilika kutolewa, hali iliyosababisha kuchelewa kukamilika kwa miradi. **Jedwali Na. 70** hapo juu na **Kielelezo Na. 26** hapa chini kinaonesha kuwa asilimia 19 ya miradi iliyokaguliwa imechukua zaidi ya miaka mitano hadi tisa bila kukamilika.

Kielelezo Na. 26: Uchambuzi Kulingana na Muda wa Miradi Iliyoanza Miaka ya Nyuma na Haijakamilika

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Uchambuzi zaidi wa miradi iliyochelweshwa katika mwaka wa fedha 2019/20 na 2020/21 ulibaini miradi iliyozishwa mwaka 2013/14 na 2017/18 ndio miradi iliyochelwe zaidi kukamilika. Sababu kubwa ni usanifu usioridhisha wa miradi hiyo. Asilimia 55.6 ya miradi iliyochelweshwa mwaka 2019/20 na asilimia 44.4 mwaka 2020/21 ilianzishwa mwaka 2013/14 na 2017/18. Hata hivyo, miradi ya mwaka 2014/15 na 2018/19 imekamilika kwa kiasi kikubwa. **Kielelezo Na. 27** na **Kielelezo Na. 28** hapa chini inaonesha mwenendo huo.

Kielelezo Na. 27: Mwenendo wa Miradi Iliyocheleweshwa Zaidi kwa 2019/20

Chanzo: Kanzidata ya Mikataba Iliyokaguliwa 2019/20

Kielelezo Na. 28: Mwenendo wa miradi ilyocheleweshwa zaidi kwa 2020/21

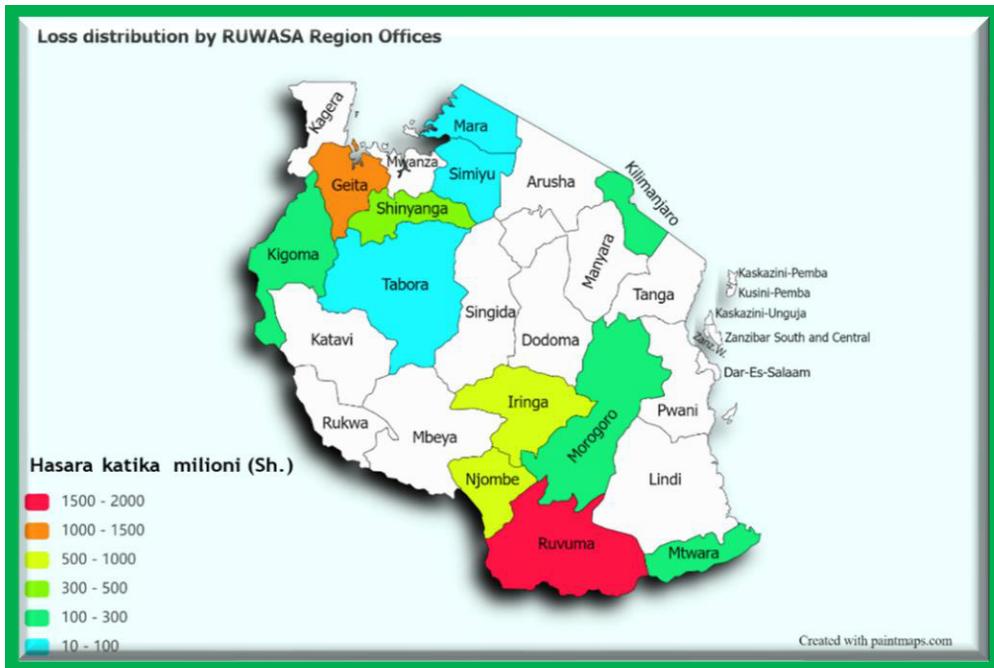

Chanzo: kanzudata ya mikataba iliyokaguliwa 2020/21

Katika ofisi 55 za Wilaya za RUWASA zilizokaguliwa, nilibaini dosari 27 ambazo zimesababisha hasara ya jumla ya Sh. bilioni 5.6 na zinaweza kusababisha hasara ya Sh. bilioni 4 zaidi kutokana na mifumo dhaifu katika usimamizi wa miradi. Upotevu huo umesababishwa na ofisi 12 za mikoa za RUWASA (48%) kati ya ofisi 25. **Kielelezo Na. 29** hapo chini kinaonesha kuwa ofisi ya Ruvuma imesababisha hasara ya Sh. 1,776,464,872 (32%), ikifuatiwa na Geita yenye hasara ya Sh. bilioni 1.32 (24%). Kwa upande wake, Iringa

imesababisha hasara ya Sh. milioni 696 (12%), wakati Njombe ni Sh. milioni 565 (10%).

Kielelezo Na. 29: Ofisi za RUWASA Mkoa Zilizosababisha Hasara⁸

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Ni wakati muafaka kwa Wizara ya Maji kufanya tathmini na kujifunza kutokana na utekelezaji wa miradi ya maji katika kipindi cha miaka kumi iliyopita (2010/11 hadi 2019/20). Mapitio na tathmini zote za sera na mipango ya baadaye ijikite zaidi kwenye kutumia mafanikio ya miradi iliyotekelzwa mwaka 2014/15 na 2018/19 na kutatua upungufu wa utekelezaji wa miradi iliyoanzishwa mwaka 2013/14 na 2017/18.

Ninaishauri, RUWASA itathmini, kuweka daraja, na kuzizawadia ofisi za mkoa zinazofanya vizuri na kutathmini sababu zinazochangia usimamizi duni wa miradi. Hii itaongeza tija katika kutekeleza miradi ya maji na Sera ya Taifa ya Maji ya mwaka 2002.

⁸ Fedha zipo katika Mamiliioni ya Shilingi za Kitanzania

Ili kuwe na uendelevu wa miundombinu ya maji, RUWASA isimamie, ifuatilie na kuongoza vikundi vya usimamizi wa huduma za maji katika jamii (COWSOs), kuboresha taarifa za upatikanaji wa maji, kuongeza ushirikishwaji zaidi wa jamii, uhuru wa kusimamia miundombinu ya maji, na kutoa msaada wa kiufundi kwa vikundi vya maji vya kijamii ‘COWSOs’ ili viweze kufanya matengenezo.

10.2 Kipengele cha Usimamizi wa Gharama

Gharama ni kiashiria muhimu cha utendaji katika miradi. Usimamizi wake unahusisha kupanga, kufanya makadirio ya gharama, upatikanaji wa fedha, na kusimamia matumizi ili kukamilisha mradhi ndani ya bajeti iliyoishinishwa.

10.2.1 Malipo ya Ziada ya Sh. Milioni 268 kwa Mkandarasi

Kanuni ya 243(2) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 zinaitaka taasisi inayofanya manunuvi kuidhinisha malipo kulingana na vipimo na uthibitisho wa kazi iliyofanyika, katika vipindi au hatua zilizooneshwa katika mikataba.

Nilipitia hati za malipo, hati za kazi zilizofanyika (PCPs) pamoja na vipimo viliviyotumika katika ujenzi wa mradhi wa maji kutoka Mhangu hadi kijiji cha llogi wilayani Msalala. Nilibaini kuwa kiasi kilicholipwa kutohana na hati za kazi zilizokamilika Na. 4, 8 na 11 kilikuwa zaidi ya kazi iliyopimwa na kupitishwa kuwa ni 1869.8m sawa na Sh. milioni 268 kama ilivyofafanuliwa katika **Jedwali Na. 71** hapa chini:

Jedwali Na. 71: Malipo ya Ziada kwa Mkandarasi

Maelezo ya kipengele	Na. ya cheti	Ki licholip wa (m)	Kilicho pimwa (m)	Tofaut i (m)	Kiwango kwa mita	Kiasi kilicholipwa zaidi (Sh.)
11527.1 Steel PN 25 DN 400mm	11	4580	4000	580	195,625	113,462,500
J1524	11	4024	3454	570	38,000	21,660,000
I1527.1 steel pipe PN 30 DN 400mm	8	3263	2000	519.8	195,625	101,685,875
I1527.3 steel pipe PN 25 DN 350 mm	4	3700	3500	200	160,501	32,100,200
Jumla						268,908,575

Chanzo: Vipimo na vyeti vya malipo

Maoni yangu ni kuwa, malipo ya kazi ambazo hazikutekelezwa yalisababisha hasara ya Sh. milioni 268, ambayo iliongeza għarama za mradi.

Ninaushauri Uongozi wa RUWASA kurejesha kiasi cha Sh. milioni 268 pamoja na kuhakikisha kuwa mapitio ya madai yanafanyika ipasavyo kabla ya malipo. Aidha, Uongozi uwawajibishe maafisa waliohusika.

10.2.2 Malipo ya Bima Sh. milioni 42.5 yasiyo na tija

Kifungu cha 14.3 cha masharti ya jumla kwa mikataba iliyotajwa katika Jedwali Na. 4 kinamtaka mwajiri (RUWASA) kurudishiwa fedha iliyolipwa iwapo mkandarasi hatawasilisha sera na vyeti vyā bima. Iwapo mkandarasi hana madai mengi na fedha hiyo itaandikwa kama deni kwa mkandarasi.

Katika kupitia vipengele vyā awali vyā makisio (BoQs) wa mikataba hiyo nilibaini kuwa RUWASA ililipa wakandarasi jumla ya Sh. milioni 42.5 kwa ajili ya malipo ya bima. Hata hivyo, wakandarasi hawakuwasilisha nyaraka za bima. **Jedwali Na. 72** hapo chini linatoa maelezo zaidi.

Jedwali Na. 72: Għarama za Bima Zilizolipwa Bila Kuwasilisha Bima

Wilaya	Jina la mradi	Għarama (Sh.)	Kilicholipwa (Sh.) '000	Mkandarasi	Sababu ya Hasara
Uvinza	Ujenzi wa mfumo wa usambazajji maji katika Kijiji cha Nguruka-Uvinza	2,873,196,856	30,000	Ujenzi wa Ziada Co. Ltd	Mikataba ulibainiha Sh. 30m kama ġħarama za bima wakati iliyolipwa ilikuwa Sh. 60M.
Mbogwe	Ujenzi wa mradi wa maji Kabanga - Nhomolwa	1,239,808,335	2,500	Hematec Investment Ltd	Għarama za bima zililipwa lakini hakuna sera za bima zilizowasilish wa
Chato	Ujenzi wa mradi wa maji wa nyamirembi, imalabupina na ichwankima	3,984,523,550	10,000	Ndeeneng Senguo Co. Ltd	
Jumla		8,097,528,741	42,500		

Chanzo: Vyesti vyā malipo na mafaili ya mikataba

Maoni yangu ni kuwa malipo kwa wakandarasi kwa ajili ya malipo ya bima bila ya kuwasilisha sera za bima yamesababisha hasara ya Sh. milioni 42.5. Mbali na hilo, yanaweza kusababisha hasara zaidi kwa kukosa fidia endapo matukio yasiyotarajiwa yakinke.

Kwa kuwa wakandarasi hawakuwasilisha nyaraka za bima, RUWASA inapaswa kurejesha kiasi cha Sh. milioni 42.5 na katika siku zijazo kutumia fedha za umma kwa tija na kwa ufanisi. Aidha, kuchukua hatua stahiki za kinidhamu kwa maafisa wanaohusika.

10.2.3 Malipo ya kodi ya ongezeko la thamani Sh. milioni 407 ya Miradi Iliyosamehewa kodi

Waraka Na. 6 wenye Namba ya Kumb. CLA 321/369/02 wa tarehe 22 Januari 2018 uliotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango unaelekeza kuwa miradi yote ya wafadhili pamoja na Serikali kusamehewa kodi ya ongezeko la thamani (VAT). Pia OR-TAMISEMI ilitoa maagizo kwa ofisi kuwataka watekelezaji wa miradi kuomba msamaha wa VAT kabla ya utekelezaji wa miradi ya Serikali rejea barua yenye Namba ya Kumb. CCE.383/509/01 ya tarehe 15 Februari 2018.

Nilibaini malipo ya miradi sita iliyosamehewa kodi ambapo RUWASA ililipa kodi ya ongezeko la thamani jumla ya Sh. milioni 407. Jedwali Na. 73 hapa chini linatoa maelezo zaidi.

Jedwali Na. 73: Kodi ya Ongezeko ya Thamani Iliyolipwa kwa Miradi Yenye Msamaha wa Kodi

Wilaya	Jina la mradi	Kiasi cha cheti cha malipo (Sh.)	Kodi Iliyolipwa (Sh.)
Busega	Upanuzi wa mradi wa usambazaji maji wa Nyashimo Busega	129,224,997	19,712,288
Buhigwe	Ujenzi wa mfumo wa usambazaji maji wa Bomba kutoka Kavomo hadi Bwega	266,085,000	43,740,000
Sawa	Ujenzi wa miradi ya usambazaji maji Kasapo na Makanya	321,864,439	49,064,406
Kilombero	Ujenzi wa Mradi wa Maji katika Kijiji cha Kalengakeru	724,156,263	110,464,515
Mtwara	Ujenzi wa mradi wa maji wa Bomba - Msimbati	929,845,222	167,261,235

Sikonge	Ukarabati wa mradi wa maji katika Kijiji cha Muwalle	109,194,142	17,215,282
	Jumla	2,480,370,063	109,194,142

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Ni maoni yangu kuwa, malipo ya kodi ya ongezeko la thamani kwenye miradi iliyosamehewa kodi yameongeza gharama za miradi kwa Sh. milioni 407 ambazo zingeweza kutumika katika miradi mingine. Zaidi ya hayo, inaweza kukatisha tamaa wafadhili kuendelea kutoa misaada kwa miradi mingine.

Ninapendekeza Uongozi wa RUWASA katika siku zijazo uombe msamaha wa kodi ya ongezeko ya thamani kabla ya kutekeleza miradi. Aidha, iwawajibishe Maafisa Masuuli kwa kulipa ‘VAT’ katika miradi iliyosamehewa kodi.

10.2.4 Malipo ya Kusafisha Eneo la Mradi Yamelipwa kwa kutumia vipimo vya Jumla na Mita za Ujazo badala ya Mita za Mraba

Sehemu ya D4 (c) ya Mwongozo wa Vipimo vya Kazi za Ujenzi Afrika Mashariki (SMM), 1976 na Sehemu ya D1 ya Njia Zilizoboreshw za Upimaji wa Kihandisi (CESMM), 1983 (iliyorekebishwa mwaka 2007) zinaelekeza kuwa usafishaji wa eneo la mradi ikiwa ni pamoja na kuondoa vichaka/majani, maotea na utoaji wa mizizi upimwe kwa kutumia mita za mraba au hekta. Vinginevyo, kuo kipimo kimoja kinachoelezea eneo lote kwa pamoja.

Nilipitia makisio (BoQs) pamoja na hati za kazi zilizokamilika kwa ajili ya Ujenzi wa Mfumo wa Usambazaji Maji katika kijiji cha Nguruka - Uvinza wenyе thamani ya Sh. bilioni 2.87 na kubaini malipo ya kusafisha eneo la mradi kwa Sh. milioni 2.16 yalifanyika kwa kutumia vipimo vya mita za ujazo pamoja na malipo ya jumla badala ya mita za mraba au hekta. **Jedwali Na. 74** hapa chini linaonesha maelezo zaidi.

Jedwali Na. 74: Vipengele Viliviyolipwa kwa Vipimo Visivyo sahihi

Kipengele	Maelezo	BOQ			
		Muswada Na. 2: Mabomba na kazi zingine			
A	UJENZI WA CHANZO				
1	Kusafisha eneo la mradi na njia ya chanzo	LS	700,000	1	700,000

Kipengele	Maelezo Muswada Na. 2: Mabomba na kazi zingine	BOQ			
E	Matanki ya maji na matakia kuzuia shinikizo la maji				
1	Kusafisha eneo la mradi, kuchimb msingi, kufukia na kushindilia kwa vipimo vya mkataka kwa tanki lenye ujazo wa '500m ³ , likiwa na mita 0.5 za ziada kutoka kwenye kipenyo kilichobainishwa	m ³	8,000	150	1,200,000
2	Kusafisha eneo la mradi, kuchimb msingi, kufukia na kushindilia kwa vipimo vya mkataka kwa tanki lenye ujazo wa '300m ³ likiwa na mita 0.5 za ziada kutoka kwenye kipenyo kilichobainishwa	m ³	8,000	120	960,000
Jumla					2,160,000

Chanzo: Makadirio ya mradi (BoQs) na Vyeti vya malipo (IPCs)

Ulipaji wa gharama za kusafisha eneo la mradi kwa jumla au mita za ujazo inamaanisha RUWASA ilifanya malipo bila vipimo sahihi. Jambo hili linaweza kusabisha kuzidisha malipo na kupoteza fedha za umma.

Kwa matumizi bora ya fedha za umma, ninashauri Uongozi wa RUWASA uhakikishe kwamba, katika siku zijazo, kuandaa makisio (BoQs) kwa kufuata viwango vinavyokubalika. Kwa kuongezea, muundo wa mradi ujitosheleze ukijumuisha makadirio ya vipimo kulingana na eneo la mradi.

10.3 Kipengele cha Usimamizi wa Mawanda ya Mradi

Udhibiti wa mawanda ya mradi ni chanzo cha kusimamia miradi kwa ufanisi. Kwa miradi mingi, mawanda ndio chanzo cha gharama na muda wa mradi.

10.3.1 Ongezeko la Mabomba 215 Sawa na Sh. Milioni 22

Aya ya 1.4.3.1 (Muundo wa kina) ya Mwongozo wa Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa Ajili ya Usambazaji wa Maji na Umwagaji wa Majitaka, Toleo la Tatu, sehemu ya kwanza ya Machi 2007 inaelekeza kuwa usanifu wa mradi wa maji kujumuisha hesabu za mfumo wa usambazaji na hesabu za pampu, jenereta na vifaa vingine. Idadi ya vifaa kutoka katika muundo na michoro vitaingizwa kwenye makisio (BoQs) ya mradi.

Nilipitia hati namba 7 ya kazi iliyokamilika (IPC No. 7), michoro na makisio (BoQs) kwa ajili ya ujenzi wa mradi wa usambazaji maji katika Kijiji cha Nguruka wenyewe thamani ya Sh. bilioni 2.87 na kubaini kuwa mkandarasi mshauri aitwaye RODECO ndiye aliyesanifu mradi huo. Hata hivyo, idadi ya mabomba (PN 16 HDPE 160mm na 200mm) ilikuwa 18,964 kwenye BoQ tofauti na mabomba 18,749 yaliyobainishwa katika usanifu na kusababisha ongezeko la mambomba 215 (umbali wa mita 1,290), sawa na Sh. milioni 22 bila kuwepo ushahidi wa mapitio ya usanifu huo kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 75.

Jedwali Na. 75: Mabomba ya Maji Yaliyozidi

Kuleta, kufunga na kulaza mabomba katika mitaro na kuyafanya vipimo						
Usambazaji na upandishaji maji (Kazi za mabomba)	Kiwan go cha (Sh.)	Idadi	Kiasi (Sh.)	Idadi ya muundo	Idadi iliyo zidi	Kiasi kilichozidi (Sh.)
Mabomba yenyе urefu wa 6m na kipenyo cha 200mm ‘Upvc with rubber rings’ PN16	105,300	5,984	630,115,200	5,784	200	21,060,000
Mabomba yenyе urefu wa 6m na kipenyo cha 160mm ‘Upvc with rubber rings’ PN16	66,300	12,980	860,574,000	12,965	15	994,500
Jumla		1,490,689,200				22,054,500

Chanzo: Ripoti ya ubunifu, BoQs, Cheti Na. 7 na uchambuzi wa Mkaguzi

Usanifu pamoja na maandalizi yasiyoridhisha ya makisio (BoQs) yamesababisha ongezeko la mawanda ya kazi pamoja na gharama za mkataba ambazo zinaweza kusababisha hasara ya Sh. milioni 22.

Uongozi wa RUWASA kuhakikisha kuwa siku zijazo matakwa yaliyopo kwenye muundo na makisio (BoQ) yanafanana ili kupunguza hatari ya

kulipa zaidi ambapo itaongeza ufanisi wa matumizi ya fedha za umma. Aidha, hatua za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya maafisa waliohusika.

10.3.2 Mabadiliko ambayo Hayakuidhinishwa na Bodi za Zabuni Sh. bilioni 1.18

Kanuni ya 110(3) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 (Iliyorekebishwa na kanuni ya 36(b) ya Kanuni za Ununuzi za Mwaka 2016) inaelekeza kuwa mapendekezo ya mabadiliko yaliyo nje ya mkataba, na ambayo hubadilisha mawanda, kiwango au lengo la mkataba husika yaidhinishwe na Bodi ya Zabuni kabla maelekezo hayajatolewa kwa Mkandarasi.

Katika mikataba niliyoipitia, nilibaini kuwa RUWASA ilifanya mabadiliko ya ya mikataba yenyeye jumla ya Sh. bilioni 1.18 katika mikataba mitano bila idhini ya Bodi za Zabuni kutokana na kutokuwepo kwa Bodi ya Zabuni kwa ajili ya kusimamia taratibu za manunuvi. Hata hivyo, nilibaini kuwa ofisi nyingine za RUWASA zilitumia Bodi za Mamlaka za Usambazaji maji na Usafi wa Mazingira Mijini (UWSSAs) kusimamia manunuvi. Maelezo zaidi yanapatikana katika **Jedwali Na. 76** hapa chini.

Jedwali Na. 76: Mikataba Iliyo na Mabadiliko Yasiyoidhinishwa

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya mradi (Sh.)	Sababu ya Mabadiliko	Kiasi cha mabadiliko (Sh.)
Bunda	Mradi wa maji Kinyambwiga	923,274,426	Mabadiliko ya chanzo cha maji kutoka ziwa victoria hadi Nyabehu-Bunda	-
Kahama	Mradi wa usambaza ji maji Mhangu-llogi	13,860,873,200	Uvunjanji wa Miamba (laterite rocks and granite rocks)	1,122,883,516
Karagwe	Mradi wa maji Kiruruma	385,000,000	Ujenzi wa vituo vya kuchotera maji na chemba za maji	15,190,000
Ukerewe	Mradi wa usambaza ji maji Muriti - lhebo	1,200,000,000	Uchimbaji wa sehemu ya kuhifadhi pampu, shimo la chemba, kukodi muendesha	33,500,000

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya mradi (Sh.)	Sababu ya Mabadiliko	Kiasi cha mabadiliko (Sh.)
			mtambo na gharama za mafuta	
Handeni	Mradi wa maji Kwandug wa	1,025,896,307	Ujenzi wa tanki la 150m ³ , chumba cha pampu na vituo vya kuchotea maji	7,497,000
	Jumla	17,395,043,93 3		1,179,070,516

Chanzo: Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Katika mahojiano na Uongozi wa RUWASA, niliambiwa kuwa tofauti hizo zilitokana na kutokuwa na makadirio mazuri ya idadi ya vifaa na miundo wa miradi.

Maoni yangu ni kuwa mabadiliko yaliyofanyika baada ya kusaini mikataba bila idhini ya Bodi ya Zabuni hayafai, na yanaweza kusababisha mabadiliko yasiyo na faida na ubora duni wa vifaa na kazi. Hivyo, kupoteza fedha za umma.

Ninashauri kuwa katika siku zijazo, RUWASA ihakikishe Bodi za Zabuni zinaidhinisha nyongeza ya kazi au vifaa. Pia ifanye uchunguzi wa kina wa maeneo ya utekelezaji miradi kwa kushirikiana na wadau wote (pamoja na watumiaji), ili kutambua na kusimamia hatari zinazoweza kujitokeza. Pia, kutumia teknolojia za kusaidia usanifu kama vile Building Information Modelling (BIM) ili kuboresha uratibu wa miundo na kupunguza mabadiliko yasiyo ya lazima.

10.4 Kipengele cha Usimamizi wa Ubora

Kukosekana kwa ubora, Miradi haiwezi kufanikiwa hata kama inatekelezwa ndani ya bajeti na kwa wakati. Usimamizi wa ubora unabainisha na kufuata mahitaji ya ubora, hufanya vipimo ili kudhibiti ubora, na kusimamia mabadiliko ya mradi.

10.4.1 Miundombinu ya maji isiyo na tija, iliyotelekezwa na isiyofanya kazi

Nilitembelea mradi wa maji wa Nguruka huko Uvinza na kugundua kuwa vituo vya maji 31 kati ya vituo 55 vilivyojengwa sawa na asilimia 56

havitumiki kutokana mabomba yanayotoka katika chanzo cha maji kutouunganishwa. Pia, nilibaini kutotumika kwa vituo 24 vya maji kwa kuwa wanufaika hawako tayari kununua maji. Badala yake, wanatumia maji kutoka katika visima vya asili. Aidha, nilitembelea ujenzi wa mfumo wa usambazaji maji katika Mtaa wa Chipaka (H/Mji Tunduma) uliofanywa na Lugayila Company LTD na ujenzi wa mradi mpya wa usambazaji maji katika eneo la Hombolo Bwawani 'A' uliojengwa na Emirates builders Co. Ltd na kubaini vituo vitatu vilikua havifanyi kazi katika kila mradi.

Mapitio ya hati za kazi zilizokamilika nilibaini kuwa RUWASA Ililipa wakandarasi Sh. milioni 55.50 (Sh. milioni 1.50 kwa kila kituo cha kuchotea maji kwa vituo 37. **Jedwali Na. 77** hapa chini inaonesha taarifa zaidi.

Jedwali Na. 77: Vituo Visivyofanya Kazi

Nguruka	
Walengwa hawapo tayari kutumia vituo 24 vya kuchotea maji kwa kuwa hawako tayari kununua maji. Badala yake, wanatumia visima vyao huku wakihitaji huduma hiyo kuwa bure	
	
Walengwa hawapo tayari kutumia vituo vitatu vya kuchotea maji kwa kuwa hawako tayari kununua maji. Badala yake, wanatumia visima vyao huku wakihitaji huduma hiyo kuwa bure	Vituo 7 havitumiki Nyangabo kwa kuwa havijaunganishwa na bomba kuu la usambazaji maji
	

Chanzo: Ziara ya Timu ya Ukaguzi

Katika ujenzi wa visima vitano katika vijiji vya Wegero, Buswahili, Barangaa, Nyambili na Sirorisimba wilayani Butiama, nilibaini kuwa RUWASA ililipa Sh. milioni 42.25 kwa ajili ya ujenzi wa visima viwili ambavyo havitoi maji kinyume na kifungu cha 50.1 cha masharti ya jumla ya Mkataba, ambacho kinamhitaji mwajiri kuzuia malipo ya mkandarasi hadi atakapokamilisha kazi.

Katika hali isiyo ya kawaida, nilibaini kuwa kati ya vituo 198 vya usambazaji maji, ni 75 tu vilikuwa vinatumika, na 123 sawa na asilimia 62 havitumiki katika mradi wa maji wa Nyamirembe, Imalabupina na Ichwankima (Chato). Pia, nilibaini kuwa RUWASA imelipa Sh. milioni 217 kwa ajili ya ujenzi wa bomba la maji katika kijiji cha Mandawa (Nachingwea). Hata hivyo, mradi huo ulikuwa hautoi maji.

Kutotumika kwa vituo 34 vya kuchotea maji na visima vitatu visivyotoa maji kumesababisha jamii kukosa huduma ya maji. Pia miradi hiyo inakosa umuhimu na uendelevu hivyo mradi unakuwa mashakani kwa sababu malengo ya mradi hayakukidhi mahitaji na matarajio ya wanufaika. Aidha, imesababisha hasara ya Sh. milioni 314⁹.

Uongozi wa RUWASA uhakikishe kuwa vituo 34 vya kuchotea maji vinazalisha na kutumika kama ilivyokusudiwa. Katika siku zijazo, ufanye tathmini ya kina ya mradi kwa ajili ya matumizi bora ya rasilimali za umma na ufanisi wa miradi. Zaidi, uongozi unapaswa kuchukua hatua sahihi kwa wafanyakazi waliohusika ambao waliidhinisha miradi na malipo hayo.

10.4.2 Matumizi ya Maji Kabla ya Kufanyiwa Vipimo

Aya ya 5.4.4.2. ya Viwango vya Maji Safi na Salama TZS 789:2016, inaelekeza kuwa aina zote za maji kupimwa angalau mara mbili kwa mwaka (katika hali ya ukame na mvua). Pia, Jedwali Na. 4: na Aya ya 6.1 (e) vinaelekeza maji (maziwa, mito, chemchemi, mabwawa) kufuatiliwa kwa kupimwa kila baada ya wiki mbili hadi mwezi mmoja kulingana na idadi ya watu. Endapo matokeo ya uchunguzi wa bakteria yataonesha kuwepo kwa bakteria, basi taasisi itapaswa kuyapima maji hayo kila baada ya wiki mbili, bila kujali aina ya chanzo au idadi ya watu waliohudumiwa.

---

⁹ Sh. 55,500,000 + Sh. 42,255,000 + Sh. 217,196,845

Nilibaini kuwa RUWASA iligundua kuwapo kwa bakteria katika maji (21 ‘faecal coli’ katika militila 100 za maji tarehe 10 Mei 2018 katika chanzo cha Nguruka (Uvinza), ambayo ni hali isiyoridhisha kutokana na kuwapo kwa ‘21 faecal coli’ katika militila 100 za maji kwa nyuzijoto 37° na 44° . Hata hivyo, RUWASA haikufuatilia mahitaji ya ubora wa ‘microbiological’ katika vipimo vya Novemba 2019 na Desemba 2020. Pia, vipimo vilifanyika mara mbili tu tangu tarehe 14 Mei 2019.

Zaidi ya hayo, Jedwali Na. 3.1 la Mwongozo huo wa viwango vya maji linaonesha vigezo vinavyopaswa kupimwa wakati wa utambuzi wa chanzo ikiwa ni pamoja na ‘Arsenic, Barium, Boron, Aluminium, Cadmium, Chromium, Lead, Selenium, Uranium, Fluoride, Cyanide, Copper, Mercury, Zinc, Oxygen na Dissolved Oxygen’. Hata hivyo, RUWASA haikupima vigezo hivyo kabisa. Pia, niligundua kuwapo kwa ‘low salinity’ na madini ya chuma kwa kiasi kikubwa katika mradi wa Kisimani-Newala kwa Rivango-Makong’onda mnamo tarehe 18 Juni 2020. Hata hivyo, RUWASA haikufuatilia mahitaji ya ubora wa ‘microbiological’. Upimaji na ufuatiliaji hafifu wa ubora wa maji unaweza kuhatarisha afya za watumiaji wa maji.

Nashauri kuwa Uongozi wa RUWASA ufuatilie ubora na usalama wa maji mara kwa mara ili kuzuia milipuko ya magonjwa ambayo inaweza kutokea kwa kutumia maji yasiyo salama. Aidha, kuandaa na kutekeleza mpango wa ufuatiliaji wa ubora wa maji kama inavyoolekezwa katika Mwongozo wa Ufuatiliaji wa Ubora wa Maji wa Wizara wa 2004 na 2018.

10.4.3 Vyanzo vya Maji Vinavyoharibiwa na Shughuli za Kibinadamu

Aya ya 9.1.2(b)(v) ya Mwongozo wa Usanifu, Usimamizi wa Ujenzi, Uendeshaji na Matengenezo (DCOM) sehemu ya kwanza (2020) kwa ajili ya usanifu wa miradi ya usambazaji maji unaelekeza kuweka chanzo cha maji katika eneo ambalo halina uchafuzi wa mazingira. Ni vema chanzo cha maji kiwepo katika eneo ambalo liko mbali na makazi ya watu ili maji yasichafuliwe.

Pia Aya ya 2.7 ya Mwongozo wa Usanifu wa Miradi ya Uzambazaji Maji na Umwagaji wa Majitaka wa Wizara ya Maji na Umwagiliaji, toleo la tatu sehemu ya I & II, Machi 2007, inaeleza kuwa maeneo yote ya vyanzo vya maji kuwekewa uzio. Iwapo chanzo cha maji ni mto, inapaswa kuwa na

---

kizuizi angalau mita 100 sehemu ya juu ya mto na mita 50 sehemu ya chini ya mto. Pia haitakiwi kunywesha ng'ombe katika sehemu ya juu ya mto.

Nilitembelea mradi wa maji wa Kiruruma-Kamagambo-Biyungu wenyе thamani ya Sh. milioni 385 katika Wilaya ya Karagwe na ujenzi wa mradi wa maji katika vijiji vya iyula, Igale, Lumbila, Senjere na Ipyana wenyе thamani ya Sh. bilioni 5.14 katika Wilaya ya Mbozi unaojengwa na M/s STC Construction Co. LTD na kubaini kuwa miradi hiyo ina vyanzo vya maji vya asili vya uhakika. Hata hivyo, vyanzo hivyo havikuwa na uzio, na wananchi walikuwa wanafanya shughuli za kibinadamu (kama vile malisho ya mifugo na kutumika kama njia) karibu na vyanzo, kitu ambacho kinaathiri usalama wa maji na uendelevu wa mradi huo.

Zaidi, nilibaini kutokuwepo kwa miundombinu ya kuchuja matope katika mradi wa iyula, kitu ambacho kinasababisha chanzo hicho kufunikwa na matope na mchanga wakati wa msimu wa mvua

Hali hii inahatarisha uendelevu wa mradi, uchafuzi wa rasilimali ya maji na kupoteza rasilimali za umma. Pia inasababisha uchafuzi wa maji kwa matope, na vijidudu hatari kwa afya ya binaadadam.

Kwa ajili ya uendelevu wa mradi na usalama wa maji, Uongozi wa RUWASA kwa kushirikiana na jamii, uhakikishe vyanzo vya maji vinalindwa na kutunzwa vizuri dhidi ya shughuli za kibinadamu.

10.4.4 Ununuzi wa Pampu za Maji zenyе Thamani ya Sh. milioni 104 bila Kufanyiwa Vipimo na Kutumika Pampu Kutotumika

Kanuni ya 244(1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013, inazitaka Taasisi za ununuzi kukagua na kuthibitisha ubora wa bidhaa zilizopokelewa. Pia, inaelekeza taasisi kukataa kupokea bidhaa ambazo ziko chini ya viwango vilivyobainishwa katika mkataba.

Kama ilivyooneshwа katika **Jedwali Na. 78** hapо chini, nilibaini matukio manne ambapo RUWASA ililinunua pampu za maji ambazo zilipokelewa bila kukaguliwa na kuthibitisha ubora wake. Pia, nilibaini kuwa pampu hizo zilikuwa hazitumiki. **Jedwali Na. 78** linaonesha mchanganuo wa pampu zilizonunuliwa bila kukaguliwa.

Jedwali Na. 78: Pampu za Maji Zisizofanyiwa Majoribio na Zisizotumika

Wilaya	Jina la mradi	Bei ya pampu (Sh.)	Mapungufu
Muleba	Ukarabati wa mradi wa maji Nshamba	33,028,152	Ziara ya ukaguzi tarehe 20 Oktoba 2021 (Miezi minne baada ya ufungaji) ilibaini pampu imefungwa lakini haikuwahi kufanyiwa majoribio wala kutumika.
Uvinza	Ujenzi wa mfumo wa usambazaji maji katika eneo la Nguruka	33,750,000	RUWASA walifunga pampu ya akiba. Hata hivyo, haijawahi kutumika au kutolewa kwa ajili ya kukarabatiwa.
Ukerewe	Ujenzi wa mfumo wa usambazaji maji Muriti - Ihebo	20,789,796	Hadi kufikia Desemba 2021 (miezi 18 baada ya kununuliwa), pampu haikuwa imajaribiwa wala kufungwa
Sikonge	Ukarabati wa mradi wa maji Muwalle	16,722,043	RUWASA haikufunga pampu kwa kuwa mfumo wa umeme wa jua uliowekwa hauwezi kuendesha pampu hiyo.
Jumla		104,289,991	

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Pamoja na kuwa miradi imekamilika, kitendo cha kutotumia pampu zilizonunuliwa kinasababisha hasara ya Sh. milioni 104. Mbali na hilo, RUWASA imechelewesha huduma ya maji kwa jamii.

Kwa kuwa hadi kufikia Desemba 2021 pampu hazikuwahi kutumika, napendekeza menejimenti ifanye majoribio na kuzitumia pampu hizo kwa ufanisi wa mradi na matumizi bora ya rasilimali za umma. Katika siku zijazo, vifaa vyote vya kiufundi vinavyonunuliwa vinapaswa kukaguliwa na kuthibitishwa ubora kabla ya kupokelewa.

10.4.5 Malipo ya Kazi za Ujenzi Sh. Milioni 404 Yamefanyika Bila Kuwapo Vipimo vya Kazi Iliyofanyika

Kanuni ya 243(2) ya kanuni za Ununuzi ya umma ya mwaka 2013 inaelekeza taasisi zinazofanya manunuvi kuidhinisha malipo kulingana na vipimo vya kazi iliyo fanyika na kwa muda kama ilivyokubalika katika mikataba. Zaidi ya hayo, sharti namba 44.4 la masharti ya jumla ya mkataba Na. LGA/068/W/20/2017/2018/20 linaleezza kuwa "thamani ya kazi

---

iliyotekelawa inapaswa kuwa kiasi cha kazi kilichokamilika kutoka katika BoQ".

Mapitio ya hati za malipo na majalada ya mikataba kuhusiana na ujenzi wa mradi wa maji katika kijiji cha Nyambori wenyewe thamani ya Sh. milioni 847 yilibaini kuwa RUWASA ilithibitisha na kulipa Sh. milioni 404 kwa mkandarasi kwa kazi zilizotekelawa. Hata hivyo, hakukuwa na vipimo vya kazi iliyotekelawa (measurement sheets) ambavyo vinahalalisha kiasi kilicholipwa.

Maoni yangu ni kuwa, kuthibitisha malipo bila kuwa na vipimo vya kazi zilizotekelawa kunaweza kusababisha malipo ya ziada au malipo ya kazi ambazo hazikufanyika hivyo kupoteza fedha za umma.

Naishauri RUWASA ikague na kupima kiasi cha kazi zilizokamilika kabla ya kuthibitisha malipo ili kuepuka malipo ya ziada na malipo kwa kazi ambazo hazijafanyika.

10.5 Kipengele cha usimamizi wa rasilimali

Hii inahusisha upatikanaji, ugawaji na usimamiaji wa watu na ujuzi wao, fedha, teknolojia, vifaa, mashine na rasilimali za asili zinazohitajika katika kutekeleza mradi ili kuhakikisha kuwa zinatumika kwa ufanisi, kwa wakati na ndani ya bajeti.

10.5.1 Miradi ya Sh. bilioni 23 ilisanifiwa na kutekeleza chini ya kiwango na kusababisha hasara ya Sh. bilioni 3.6

Aya ya 1.1.4.3 (e) ya Mwongozo wa Usanifu wa Wizara ya Maji na Umwagiliaji wa Machi 2007 inaelekeza kuwa usanifu uzingatie zaidi hesabu za makadirio ya idadi ya watu kwa siku zijazo kwa kuwa ni muhimu kufahamu mahitaji ya maji. Aidha, aya ya 1.2.1 inahitaji ukusanyaji wa taarifa upewe kipaumbele cha juu katika hatua zote za utekelezaji wa mradi. Aya ya 1.3.1 pia inahitaji utafiti wa eneo la mradii kuwa msingi wa usanifu na ujenzi wa mradi wa kusambaza maji na unapaswa kufanywa vizuri zaidi na usahihi kadri inavyowezekana.

Ukaguzi wa mikataba iliyochaguliwa ulibaini matukio sita ambapo RUWASA ililipa jumla ya Serikali Sh. bilioni 3.56 kutokana na usanifu wa miradi usioridhisha. Maeleo zaidi yako katika **Jedwali Na. 79** hapa chini.

Jedwali Na. 79: Miradi Iliyo Na Usanifu Duni Na Kusababisha Hasara

Wilaya	Jina la mradi	Maelezo	Sababu	Kuchelewa	Hasara (Sh.)
Kilolo	Mradi wa maji wa Ruaha Mbuyuni	Ujenzi wa tanki la maji lenye ujazo wa mita za ujazo 75 ambalo likadiria kwa wakazi wa mwaka 2012 na sio mwaka 2017 kulisababisha ujenzi wa tanki la pili la maji lenye ujazo wa mita za ujazo 75 kwa kijiji cha Msosa, ambalo awali liliondolewa katika usanifu huo.	Ubunifu wa kutosha	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 5.12.2020 . Hadi kufikia Desemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakam ilika.	8,400,000
Kahama	Mradi wa maji kutoka Mhangu hadi kijiji cha Illogi wilayani Msalala	Usanifu haukuangalia aina ya udongo na mto nyugwa uliokatisha kulikosababisha mabadiliko ya mawanda ya mradi kwa Sh. 89,793,434 (Shughuli za ufukuaji mabomba kwa urefu wa 4678m ziligharimu Sh. 48,043,434, na zege la chuma Sh. 41,750,000)	Mradi ulipaswa a kukamili ka tareh 07.12.2018 lakini ulikamili shwa mwaka 2021	Upembizi yakinifu haukufanyika kikamilifu	89,793,434
Makete	Uboresh aji wa mradi wa usambaz aji maji wa Igolwa	Usanifu haukizingatia uwepo wa eneo kubwa lenye asili ya majimaji na ‘rolling terrain’ na kukosekana kwa mabomba aina ya ‘billed inside coated steel’ katika soko. Hivyo, kumesababisha kuongezeka kwa	Ubunifu wa kutosha	Mradi ulipaswa kukamilika tarehe 14 Novemba 2019. Hata hivyo, hadi Desemba 2021, ilikuwa bado	417,298,402

Wilaya	Jina la mradi	Maelezo	Sababu	Kuchelewa	Hasara (Sh.)
		gharama ya mkataba.		inaendele a	
Hai	Usamba zaji wa vifaa na upanuzi wa mradi wa maji wa Losaa - Kia	Usanifu wa awali ultumia ‘pressure pipes HDPE DN 63’ kwa mita 10000, kila moja Sh. 12,500. Hata hivyo, menejimenti ilibadilisha usanifu huo kutoka HDPE DN 63 hadi 110mm PN 10, ambayo iliongeza gharama kwa Sh. 172,000,000	ulipasa kumalizika 27.11.2017 lakini ulikamili ka mnamo tarehe 19 Oktoba 2019	Uhaba wa watumishi	172,000,000
Namtumbu	Ujenzi wa mradi wa maji katika Vijiji vya Luhimba lilo - Naikesi	Bei ya mkataba ilibadilika kutoka Sh. 2,682,586,038 hadi Sh. 4,459,050,910 kutokana na makosa yaliyotokea katika usanifu wa mradi	Ulipasa kumalizika tarehe 15.11.2018 lakini haujaka milika	Ukosefu wa mhandisi mshauri	1,776,464,872
Chato	Ujenzi wa mradi wa maji nyamire mbe, imalabu pina, na ichwankima	Mradi ultumia mabomba yenye kipenyo cha 110mm kutoka kituo cha nyongeza hadi kwenye tanki la maji la kijiji cha Kachwamba na mabomba yenye kipenyo cha 90mm kutoka kituo cha nyongeza hadi kwenye tanki la maji la kijiji cha Ipandikilo. Hata hivyo, wakati wa majaribio kasi ndogo ya maji ilikuwa haitoshi kujaza matanki,	Ulipasa kukamili ka 11.05.2018 lakini haujaka milika hadi Novemb a	Usanifu duni	1,100,011,500

Wilaya	Jina la mradi	Maelezo	Sababu	Kuchelewa	Hasara (Sh.)
		wakati kasi ya juu ilisababisha mabomba kupasuka. Kwa hiyo, mabomba mapya ya ‘HDPE PE 100 PN20 OD (32mm, 140mm and 200mm’ yalihitajika.			
Jumla					3,563,968,208

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kuchelewa kukamilika kwa miradi kunaathiri Serikali kufikia lengo lake la kuongeza idadi ya wananchi wa vijiji wanaotumia maji safi na salama kutoka katika vyanzo vya maji vilivyoboreshwa. Mbali na hilo, usanifu duni wa miradi umeigharimu Serikali Sh. bilioni 3.6 na inaweza kuigharimu zaidi kwa kuwa miradi mingi bado inaendelea.

Katika siku zijazo, RUWASA inapaswa kufanya upembuzi yakinifu na kupata uthibitisho kwamba miradi inayotarajia kuitekeleza ina tija kiuchumi, kiufundi, kifedha, kijamii, kiutamaduni, kimazingira na kitaasisi. Pia, ili kufanikiwa katika utekelezaji wa miradi hiyo, utafiti wa kabla uhusishe uchunguzi na ukusanyaji wa taarifa muhimu kama idadi ya watu na makadirio ya mahitaji ya baadaye, shinikizo la maji, masuala ya ubora, tafiti za kijiolojia, kihaidrolojia na topografia, picha za satelaiti, ramani, na ‘Digital Terrain Models’.

10.5.2 Ununuzi wa Vifaa vya Ziada vya Ujenzi Zaidi ya Mahitaji Vyenie Thamani Ya Sh. Milioni 479

Sehemu ya 24.2 ya Mwongozo wa Kufanya Kazi kwa Kutumia Nguvukazi (Force Account), 2020 inataka "vifaa vya ujenzi vinavyotakiwa kununuliwa viendane na mahitaji ya mradi na vipimo vilivyobainishwa na Meneja wa Mradi".

Mapitio ya hati za malipo na mahitaji ya mradi wa maji wa Nduku-Busangi wilayani Kahama nilibaini kuwa RUWASA ilinunua mabomba na vifaa vingine vyenie thamani ya Sh. milioni 728 zaidi ya mahitaji kwa Sh. milioni 479.

Menejimenti ilieleza kuwa vifaa vilivyonunuliwa zaidi zaidi ya mahitaji kwa ajili ya kutekeleza awamu ya pili ya miradi. Hata hivyo, nilibaini kuwa awamu ya II ya mradi huo haukuwa umeanza, na hakukuwa na michoro, uanisho wa mahitaji, vipimo na bajeti.

Kununua vifaa zaidi ya vinavyohitajika kumesababisha gharama kubwa za mradi. Mbali na hilo, kumesababisha upungufu wa fedha katika kutekeleza awamu ya I na kuchelewesha utekelezaji wa mradi.

Ili kukamilisha miradi kwa ufanisi, RUWASA inapaswa kuhakikisha kuwa awamu ya kwanza ya mradi inakamilika kabla ya kuanza mchakato wa ununuzi wa vifaa vya mradi awamu ya pili. Pia, RUWASA inapaswa inunue vifaa kulingana na mahitaji yaliyoidhinishwa.

10.6 Kipengele cha Usimamizi wa Manunu

Usimamizi wa manunu ni njia ya kimkakati ya kuboresha matumizi ya mradi. Manunu yana nafasi kubwa katika kudumisha ubora wa kazi au bidhaa kwa gharama ya chini, na kwa wakati.

10.6.1 Kuondolewa kwa Wazabuni Wenyen Bei za Chini Kulikosababisha RUWASA Kulipa Zaidi Sh. Milioni 310

Kanuni ya 203 (1) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 inaelekeza kuwa tathimini za zabuni zifanyike kulingana na masharti na vigezo kama iliyobainishwa katika nyaraka za zabuni.

Mapitio ya taarifa za tathmini za zabuni tano katika ofisi nne za wilaya za RUWASA nilibaini kuwa wazabuni wenyen bei za juu walitunukiwa zabuni baada ya kuwaondoa wazabuni wenyen bei za chini bila kuwepo sababu za msingi, kama inavyooneshwa katika Jedwali Na. 80 hapa chini.

Jedwali Na. 80: Hasara Iliyotokana na Kuwaondoa Wazabuni Wenyen Bei za Chini

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Matokeo ya tathmini	Hasara (Sh.)
Busega	Upanuzi wa mradi wa usambazaji maji wa Nyashimo Busega	422,804,453	Kukataliwa kwa wazabuni wenyen bei kubwa kuliko makadirio ya mhandisi (Sh. 80,391,000) katika hatua ya awali ya tathmini	-

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Matokeo ya tathmini	Hasara (Sh.)
	Ujenzi wa mradi wa maji wa Mwabayanda	392,554,262	Mkataba alitunukiwa mzabuni mwenye bei ya juu zaidi ya Sh. 73,971,200 bila sababu za msingi na kumuondoa mzabuni wa chini kabisa mwenye Sh. 60,555,000.	13,416,200
Njombe	Ujenzi wa mradi wa maji wa Igongwi (Lot 1)	4,307,798,503	RUWASA ilimuondoa mzabuni mwenye bei ya chini kabisa kwa Sh. 3,742,383,568 na kutunuku mkataba kwa zabuni ya Sh. 3,890,500,000. Hivyo kushindwa kuokoa Sh. 148,116,532	148,116,532
Mpimbwe	Ujenzi wa mradi wa maji wa Mamba-Majimoto	929,702,562	Kuwaondoaa wazabuni wawili kwa kutowasilisha vyeti vyaa mafunzo ya ufundi stadi. Ingawa, nyaraka ya zabuni na tangazo havikubainisha vigezo vilivyotumika	-
Gairo	Ujenzi wa Mradi wa Maji wa Bomba katika Kijiji cha Makuyu/Chiwaga	745,530,692	RUWASA ilitunuku mkataba kwa bei ya Sh. 744,476,067, wakati zabuni ya bei ya chini kabisa ilikuwa Sh. 595,710,869, na hivyo, kuondoa fursa ya kuokoa Sh. 148,765,197.	148,765,197
Jumla		6,798,390,472		310,297,929

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kutumia vigezo vyaa tathmini ambavyo havikujumuishwa katika nyaraka ya zabuni na kutumia vigezo vyaa tathmini kwa usawa kumesababisha kuondolewa kwa wazabuni waliokuwa na bei za chini na kukosa fursa ya kuokoa Sh. milioni 310.

Uongozi wa RUWASA uhakikishe, katika siku zijazo tathmini za zabuni zinafanyika kwa kutumia vigezo vilivyowekwa katika nyaraka za zabuni. Aidha, Afisa masuuli na bodi ya zabuni wawajibike kwa hasara iliyotokea.

10.6.2 RUWASA Imeshindwa Kurejesha Sh. Milioni 687 Kutoka kwa Mkandarasi

Aya ya 62.1 ya masharti ya jumla ya mkataba Na. LGA-029/2013-2014/W/45/23 inamtaka mwajiri kusitisha mkataba endapo mkandarasi amekiuka masharti ya mkataba, ikiwamo mkandarasi kushindwa kutekeleza majukumu yake.

Mapitio ya jalada ya mkataba kwa mradi wa maji wa Sawala - Mtwango - Lufuna - Kibao (Wilaya ya Mufindi) yalibaini kuwa RUWASA ilisitisha mkataba na M/S Siha Enterprises Co. Ltd (JV) Mavonda's Co. Ltd tarehe 9 Aprili 2019 kutokana na mkandarasi kushindwa kutekeleza majukumu yake. Tathmini ya mwisho baada ya kusitisha mkataba ilibainisha kuwa mkandarasi anapaswa kuilipa halmashauri, na baadaye RUWASA, Sh. milioni 406 ndani ya siku 60 (Kabla ya tarehe 06 Juni 2019). Hata hivyo, hadi Novemba 2021, kiasi hicho kilikuwa hakijalipwa.

Vile vile, dhamana ya utendaji ya bima namba 010/027/1/001295/2018 iliyotolewa na M/s MGen Tanzania Insurance Co. Ltd inampa haki mwajiri kulipwa fidia ya Sh. milioni 270 pindi mkandarasi atakaposhindwa kutekeleza majukumu yake. Pia, RUWASA ilidai zaidi Sh. milioni 10 kama fidia ya usafiri na posho ya ufuatiliaji kampuni ya bima na kufanya jumla ya deni kuwa Sh. milioni 687.

Kushindwa kwa Mkandarasi kufanya kazi yake kunamaanisha kuwa timu ya tathmini haikufanya kazi yake vizuri katika kutambua uwezo wa mkandarasi. Hali hiyo ilisababisha kuchelewa kwa huduma za maji kwa jamii na inaweza kusababisha hasara ya Sh. milioni 687 na garama za ziada za uendeshaji kutokana na mgogoro wa kisheria unaoendelea.

Kwa matumizi bora ya rasilimali za umma na kufikia malengo ya mradi, Afisa Masuuli anawajibika kutunuku mikataba kwa wakandarasi wenye uwezo. Aidha, naishauri RUWASA kufuatilia malipo ya jumla ya Sh. milioni 687 kutoka bima.

10.6.3 Mkandarasi Asiye na Uwezo Alipatiwa Zabuni yenyeye Thamani ya Sh. Bilioni 5

Kifungu cha 21(3) na 6(5) cha Sheria ya Usajili wa Wakandarasi ya mwaka 1997 kinawataka wakandarasi kufanya kazi za ujenzi kulingana madaraja

---

yao ya usajili. Mkandarasi yeote anayefanya kazi juu ya kikomo cha daraja lake bila kupata kibali kutoka Bodi atakuwa amefanya kosa hivyo atatakiwa kulipa faini ya shilingi milioni moja. Aidha, Jedwali Na. 1 (Kiwango cha daraja kwa wakandarasi mbalimbali) limebainisha kazi za ujenzi zenyet thamani za mpaka Sh. bilioni 5 zitafanywa na wakandarasi daraja la kwanza.

Mapitio ya ripoti ya tathmini ya mkataba No. LGA/073/2016/2017/W/11 kwa ajili ya Ujenzi wa Mradi wa maji katika Kijiji cha Iyula (Mbozi) wenye thamani ya Sh. bilioni 5.14 yalibaini kuwa RUWASA ilitoa zabuni za ujenzi wa mradi kwa M/STC Construction Co. LTD ambaye in mkandarasi daraja la tatu badala ya mkandarasi daraja la kwanza.

Ni maoni yangu kuwa kutoa zabuni kwa mkandarasi asiyekidhi vigezo kumechelewesha kukamilika kwa mradi kwa miezi 43 (kutoka 31 Oktoba 2017 hadi 30 Mei 2021). Mbali na hilo, hali hii inaweza kusababisha gharama kubwa zaidi kutokana na mfumuko wa bei kwani mkandarasi alikuwa amelipwa Sh. bilioni 2.74 hadi Desemba 2021.

Naishauri RUWASA ihakikishe kuwa zabuni zinatolewa kwa wakandarasi wenye sifa ili kuhakikisha utekelezaji mzuri wa miradi na kupata thamani ya fedha.

10.6.4 Ucheleweshwaji wa Malipo ya wakandarasi Ambao Ungeweza Kusababisha Riba ya Sh. 1.5 Bilioni

Kanuni ya 44(1) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 inasema kuwa, "kwa madhumuni ya kusaidia na kukuza makampuni ya ndani na kuyawezesha makampuni hayo kutimiza majukumu yao ya kandarasi, taasisi zinazofanya manunu zihakikishe kwamba malipo yanalipwa kwa wakati kwa wazabuni". Kwa kuongezea, kifungu cha 51.1 cha masharti ya jumla ya mkataba katika Standard Tendering Document 'STD', 2018 kinataka RUWASA iwalipe wakandarasi kiasi kilichothibitishwa na wasimamizi wa miradi hiyo ndani ya siku 28 tokea tarehe ya kila hati. Malipo yatakayochewa yatasababisha riba kulingana na kiwango cha riba cha kukopa kibiashara kilichopo kwa wakati huo.

Nilipitia madai ya wakandarasi pamoja na hati za malipo na kubaini kuwa RUWASA ilichelewesha malipo ya wakandarasi jumla ya Sh. bilioni 11.11 kwa muda wa siku 20 hadi 488. Kuchelewa huko kungeweza kusababisha RUWASA

---

kulipa riba ya Sh. bilioni 1.51 endapo wakandarasi wangedai. Hali hii imekuwa ikijirudia kwa kuwa mwaka jana RUWASA ilifanya malipo ya Sh. bilioni 11.11 kwa kuchelewa pia. **Jedwali Na. 81** hapa chini linaonesha maelezo ya kuchelewa kwa malipo.

Jedwali Na. 81: Mikataba Ambayo Wakandarasi Wake Wamecheleweshewa Malipo

Wilaya	Jina la mradi	Mkandarasi	Gharama Mradi (Sh.)	ya Kiasi kilicholipwa katika 'IPCs' (Sh.)	% malipo mkatab a	ya Kuche lewa (Siku)	Riba (Kiwango riba ya biashara 13.66%)
Maswa	Kisima cha Nguliguli - Nwamanenge	M/s Jointa investment Co .ltd	961,387,083	215,770,395	22	240	29,474,236
Bunda	Mradi wa Usambazaji maji Kinyambwiga	M/s Magininga Business Holding Co. Ltd	923,274,426	419,063,727	45	30 hadi 300	57,244,105
	Mradi wa Usambazaji maji wa Nyatwali	Ndeenergo Co. Ltd	587,726,378	420,097,322	71	270 hadi 300	57,385,294
Kahama	Usambazaji wa maji kutoka Mhangu hadi Illogi	Kikundi cha Uhndisi wa Ujenzi cha Beijing Co. Ltd	13,860,873,200	2,987,161,283	22	57 hadi 154	408,046,231
	Mradi wa Usambazaji Maji Nduku-Busangji Awamu ya I	Force Account (Local fundis)	3,560,000,000	641,901,436	18	60 kwa 360	87,683,736
Makete	Mradi wa Usambazaji maji wa Igolwa	Harfre Tech (T) Ltd	807,719,000	726,331,720	90	76 hadi 488	99,216,913

Wilaya	Jina la mradi	Mkandarasi	Gharama Mradi (Sh.)	ya Kiasi kilicholipwa katika 'IPCs' (Sh.)	% malipo katika mkatab a	ya Kuche lewa (Siku)	Riba (Kiwango riba ya biashara 13.66%)
Uvinza	Mradi wa Usambazaji maji Nguruuka	Excess Co. Ltd	2,873,196,856	1,253,053,083	44	52 hadi 125	171,167,051
Buhigwe	Mradi wa Usambazaji maji Kavomo kwa Bwega	Mbesso Co. Ltd	1,815,937,056	734,268,378	40	231 hadi 250	100,301,060
Mpimbwe	Mradi wa Maji Mamba-Majimoto	Force Account (Local fundis)	929,702,562	357,938,423	39	45 hadi14 6	48,894,389
Kilindi	Ujenzi wa mradi wa maji wa Balanga na Jungu Matale	Ujenzi wa M/S Matale	2,593,835,154	155,763,728	6	360	21,277,325
Masasi	Ukarabati wa mradi wa maji wa Makong'onda hadi Rivango	Singilitmo Enterprises	1,415,330,309	424,970,946	30	26 hadi 120	58,051,031
Dodoma	Mradi wa kusambaza maji Hombolo Bwawani 'A.'	Wajenzi wa Emirates	690,382,159	267,220,070	39	21 hadi 55	36,502,262
Namtumb o	Ujenzi wa mradi wa maji katika	Bi Ockra ujenzi Co. ltd	2,682,586,038	626,697,022	23	250 hadi 437	85,606,813

Wilaya	Jina la mradi	Mkandarasi	Gharama Mradi (Sh.)	ya Kiasi kilicholipwa katika 'IPCs' (Sh.)	% malipo mkatab a	ya Kuche lewa (Siku)	Riba (Kiwango riba ya biashara 13.66%)
	Luhimbaliio - Naikesi						
Rungwe	Mradi wa usambazaji maji Masoko, Lufumbi	Msukwa General Enterprises Co. Ltd Jv Kibaha Ujenzi &Civil Contractors Ltd.	1,260,061,273	1,209,723,240	96	62 kwa 112	165,248,195
Chato	Mradi wa maji wa Nyamirembe, imalabupina na ichwankima	Ndee nengo Senguo Co. Ltd	3,984,523,550	671,000,760	17	90 hadi 120	91,658,704
Jumla			38,946,535,043	11,110,961,533			1,517,757,345

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Maoni yangu ni kuwa kuchelewa kwa malipo kumesababisha kuchelewa kwa miradi kwa muda hadi wa miaka miwili na, hivyo, kuchelewesha huduma zilizokusudiwa kwa wanufaika. Pia, kunaweza kusababisha kuongezeka kwa gharama za mradi kutokana na riba.

Mabadiliko makubwa yanahitajika ili kuhakikisha fedha zinapatikana ili kutoa huduma kwa wananchi kwa wakati. Naishauri Wizara kuititia na kutathmini ufanisi na tija ya mfumo wa malipo wa miradi ya maji.

10.6.5 RUWASA Inatekeleza Miradi 11 Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 12.5 bila Kuwa na Dhamana ya Utendaji

Kanuni ya 29 ya Kanuni za Ununuzi ya Umma ya mwaka 2013 inazitaka taasisi zinazofanya manunuizi kupewa dhamana ya utendaji kutoka kwa wazabuni walioshinda zabuni ili kuhakikisha utendaji wa mkandarasi na malipo ya wafanyakazi wote, wasambazaji, mafundi na wakandarasi wasaidizi wa mradi, kama wapo. Kwa kuongezea, Kifungu cha 54 cha masharti ya jumla ya mkataba kinahitaji dhamana ya utendaji ifidie kipindi chote cha mkataba na kuwa halali kwa mwaka mmoja kutoka tarehe ya kutolewa kwa cheti cha kukamilisha mradi.

Ukaguzi wangu wa taarifa za manunuizi ulibaini mikataba 11 yenye thamani ya Sh. bilioni 12.5 ilitekelezwa ama bila dhamana ya utendaji au kwa dhamana za utendaji zilizokwisha muda, kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 82** hapa chini.

Jedwali Na. 82: Mikataba Iliyotekelzeza Bila Dhamana za Utendaji

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Muda bila dhamana	Thamani ya Dhamana inayohitajika (Sh.)
Maswa	Kisima cha Nguliguli - Mwamanenge	961,387,083	Hadi Desemba 2021 (miezi 48)	96,138,708
Bunda	Mradi wa maji wa Nyatwali bomba	587,726,378	Hadi Desemba, 2021 (miezi 24)	58,772,638
Rorya	Mradi wa maji	714,448,900	Hadi Desemba,	71,444,890

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Muda bila dhamana	Thamani ya Dhamana inayohitajika (Sh.)
			2021 (miezi 84)	
	Mradi wa Maji wa Nyarombo	847,572,546	Hadi Desemba, 2021 (miezi 48)	84,757,255
Ushetu	Ujenzi wa mradi wa maji Igunda	484,837,480	Hadi Desemba, 2021 (miezi 20)	48,483,748
Arumeru	Mradi wa maji wa Losikito	788,567,686	Hadi Desemba, 2021 (miezi 36)	78,856,769
Arumeru	Mradi wa maji wa Losikito Pumping	2,203,683,984		220,368,398
Mlele	Mradi wa maji katika mji wa Inyonga	746,122,743	Hadi Desemba 2021 (miezi 38)	74,612,274
Namtumb o	Mradi wa maji Luhimbalo-Naikesi	2,682,586,038	Hadi Novemba 2021 (miezi 37)	268,258,604
Rungwe	Mradi wa maji Masoko, Lufumbi	1,260,061,273	Miezi 16 bila dhamana ya utendaji	126,006,127
Mbogwe	Mradi wa maji Kabanga - Nhomolwa	1,239,808,334	Hadi Desemba 2021 (miezi 12)	123,980,833
Jumla		12,516,802,446		1,251,680,245

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kukosekana kwa dhamana ya utendaji kunauweka mradi katika hatari ya upotevu wa fedha kiasi cha Sh. bilioni 1.25 endapo mkandarasi atashindwa kutekeleza majukumu yake kulingana na mkataba.

Naishauri RUWASA kuhakikisha wakandarasi wanawasilisha dhamana mpya za utendaji pindi mikataba inapoongezewa muda. Katika siku

---

zijazo, kuhakikisha mikataba ina dhamana kwa kipindi chote cha mkataba ili kuepuka upotevu wa rasilimali za umma na kulinda maslahi ya taasisi katika utekelezaji mzuri wa miradi.

10.6.6 RUWASA Imetekeliza Mikataba Yenye Thamani Ya Sh. Bilioni 2.4 na Ubia Usiosajiliwa

Sehemu ya 22 (4) ya sheria ya usajili wa makandarasi, CAP 235 (marekebisho ya mwaka 2015) inasema, mwajiri anayefanya kazi na makampuni yasiyosajiliwa anatenda kosa; na iwapo itathibitika, atapaswa kulipa faini isiyozidi asilimia 10 ya gharama ya mradi lakini si chini ya asilimia moja ya jumla ya mikataba au shilingi milioni tano, kiasi chochote kilicho kikubwa au kifungo kwa muda usiopungua miaka mitatu au vyote viwili.

Nilipitia majalada na nyaraka za zabuni na kubaini matukio mawili ambapo RUWASA iliringia mikataba yenye thamani ya Sh. bilioni 2.46 na M/S Advanced Company Ltd JV Laki Construction Ltd and M/s STC Construction Co. Ltd na JV's Multiprofessional Co.Ltd & Earth Plan Contractors Co.Ltd kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maji bila ubia huo kusajiliwa. Kosa hili linaweza kusababisha RUWASA kulipa Sh. milioni 246 kama itadaiwa. **Jedwali Na. 83** hapa chini linaonesha mchanganuo kuhusiana na hoja hii.

Jedwali Na. 83: Mikataba Inayotekeliza Kwa Ubia Ambao Haujasajiliwa

Wilaya	Jina la mradi	Thamani ya Mradi (Sh.)	Adhabu inayowezekana (Sh.)
Mbozi	Mradi wa maji kutoka Itewe hadi Itaka	1,674,145,006	167,414,501
Arumeru	Mradi wa usambazaji wa maji wa Losikito Pumping	788,567,686	78,856,769
Jumla		2,462,712,692	246,271,269

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kwa maoni yangu, kutunuku zabuni kwa wakandarasi ambaeo hawajasajiliwa kunaiweka RUWASA katika hatari ya kupoteza fedha kutokana na faini ya Sh. milioni 246 (asilimia 10 ya thamani ya mikataba). Aidha, kunaweza kusababisha hasara zaidi katika migogoro ya kisheria endapo wakandarasi watashindwa kutekeleza majukumu yao.

Ninapendekeza uongozi wa RUWASA kuhakikisha kuwa unaingia mikataba na ubia uliosajiliwa ili kuepuka upotevu wa fedha za umma na ucheleweshaji wa kutoa huduma za maji kwa jamii.

10.6.7 Kukosekana kwa Nyaraka za Manunuzi kwa Miradi Yenye Thamani ya Sh. Bilion 42

Kanuni ya 15 (1) (b-d) na (6) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 inaelekeza kuwa taasisi zinazofanya manunuzi kutunza nyaraka za manunuzi ikiwa ni pamoja na mialiko, uteuzi wa zabuni na taratibu za utoaji zabuni kwa muda usiopungua miaka mitano tangu tarehe ya kukamilika kwa mkataba.

Katika kukagua mafaili ya zabuni na mikataba iliyochaguliwa, nilibaini kutokuwepo kwa nyaraka muhimu za manunuzi kwa mikataba 19. Matukio ya kukosekana kwa nyaraka za manunuzi yameongezeka ikilinganishwa na 2019/20, ambapo ni mkataba mmoja tu ulikosa nyaraka. **Jedwali Na. 84** hapa chini linaonesha rekodi zilizokosekana.

Jedwali Na. 84: Miradi Isiyo na Nyaraka za Manunuzi

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Nyaraka Zinazokosekana
Momba	Mradi wa Maji katika Mtaa wa Chipaka	418,420,684	Nyaraka za taratibu za zabuni za mkataba huu kutoka wakati wa matangazo hadi kutolewa tuzo ya mkataba
	Mradi wa Maji wa Chapwa Mpemba Katete	561,000,000	
Mbozi	Mradi wa maji kutoka Itewe kwa Itaka	1,674,145,006	
	Mradi wa maji wa lyula	5,139,543,868	
Bunda	Mradi wa maji Kinyambwiga	923,274,426	
Kilolo	Mradi wa maji wa Ruaha Mbuyuni	1,159,996,000	Mikataba, mipango ya utekelezaji, ripoti za maendeleo, na 'BOQs'
Kahama	Mradi wa maji kutoka Mhangu hadi kijiji cha Ilogi Wilayani Msalala	13,860,873,200	Ripoti, 'variation order', makadirio ya mhandisi na 'IPCs'
Njombe	Ujenzi wa mradi wa maji wa Igongwi (Lot 1)	4,307,798,503	Nyaraka za zabuni, ripoti ya tathmini, Majadiliano na mihtasari ya kamati ya fedha

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Nyaraka Zinazokosekana
Arumeru	Mradi wa maji Losikito (Usambazaji)	788,567,686	Nyaraka za zabuni, ripoti ya Tathmini na rejista ya zabuni
Arumeru	Mradi wa maji Losikito (Ujenzi wa tanki na chanzo)	2,203,683,984	
Ngorongoro	Mradi wa maji Kijiji cha Digodigo	500,638,795	
Karagwe	Ukarabati wa mradi wa Maji Kiruruma	385,000,000	Nyaraka za zabuni, mpango wa majadiliano na mihtasari za bodi ya zabuni
Uvinza	Mradi wa usambazaji maji Nguruka	2,873,196,856	Nyaraka za taratibu za zabuni za mkataba huu kutoka wakati wa matangazo hadi tuzo ya mkataba
Buhigwe	Mradi wa maji Kavomo, Mulera, Buhigwe na Bwega	1,815,937,056	
Sawa	Miradi ya maji Kasapo na Makanya	747,949,980	
Mlele	Mradi wa maji Inyonga	746,122,743	Nyaraka mbili za zabuni
Masasi	Ukarabati wa mradi wa maji wa Makong'onda hadi Rivango	1,415,330,309	Nyaraka za taratibu za zabuni kwa mkataba huu wakati wa matangazo hadi tuzo ya mkataba
Dodoma	Mradi wa maji la Hombolo Bwawani' A'.	690,382,159	
Kisarawe	Ukamilishaji wa mradi wa maji Chole-Kwala	1,798,061,642	Barua za uteuzi wa kamati ya tathmini na ripoti, zabuni na rejista ya zabuni
Jumla		42,009,922,897	

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kukosekana kwa nyaraka za zabuni kumepunguza wigo wa ukaguzi. Pia inamaanisha kukiuka kanuni za ununuzi za uaminifu, uadilifu, uwazi na uwajibikaji.

Nashauri kuwa RUWASA iwasilishe nyaraka zilizokosekana ofisini kwangu kwa ajili ya mapitio zaidi na kwa siku zijazo kutunza nyaraka zote za manunuvi kwa ajili ya kumbukumbu na madhumuni mengine ya ukaguzi.

10.7 Kipengele cha Usimamizi wa Vihatarishi

Kipengele hiki kinatambua, kutathmini na kudhibiti vihatarishi katika miradi. Vihatarishi vinaweza kuwa vya kifedha, madeni ya kisheria, masuala ya teknolojia, makosa ya usimamizi wa kimkakati au majanga ya asili.

10.7.1 Kushindwa kutathmini athari za mazingira kwa miradi yenyethamani ya Sh. bilioni 13.8

Kanuni ya 241(3) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 na kifungu cha 81(2) cha sheria ya usimamizi wa mazingira (EMA) ya mwaka 2004 zinaelekeza kuwa taasisi inayofanya manunuzi kutathmini athari ya mazingira ya kazi yoyote katika hatua za maandalizi ya mradi na kabla ya kutenga fedha na manunuzi na mradi kuanza.

Mikataba 15 sawa na asilimia 20 ya mikataba iliyochaguliwa yenyethamani ya Sh. bilioni 13.78 ilitekeleza bila kufanyiwa tathmini ya athari kwa Mazingira (EIA). Jedwali Na. 85 hapa chini linaonesha zaidi:

Jedwali Na. 85: Miradi Inayotekelwa Bila Tathmini ya Athari za Mazingira

Wilaya	Jina la mradi	Ghrama ya Mradi (Sh.)
Maswa	Mradi wa Visima vya maji kwa vijiji vya Nguliguli - Mwamanenje	961,387,083
Butiama	Uchimbaji wa visima vijiji vya ya Wegero, Barangaa, Buswahili, Nyambili na Sirorisimba	158,732,420
Bunda	Mradi wa maji wa Nyatwali bomba	587,726,378
Rorya	Ujenzi wa mradi wa maji Mradi wa Maji Nyarombo	714,448,900 847,572,546
Ushetu	Ujenzi wa mradi wa maji Igunda	484,837,480
Mlele	Ujenzi wa tanki la kuhifadhi maji lenye ujazo wa mita za ujazo 1,000 na ununuzi na ufungaji wa mtambo wa jua katika mji wa Inyonga	746,122,743
Gairo	Mradi wa maji Kijiji cha Makuyu/Chiwaga	745,530,692
Kilindi	Mradi wa maji kwa Vijiji vya Balanga na Jungu.	2,593,835,154
Handeni	Mradi wa maji Kwandugwa	1,025,896,307
Dodoma	Mradi wa maji Hombolo Bwawani 'A'.	690,382,159
Sikonge	Ukarabati wa pampu tatu za mkono katika mradi wa maji wa Mwanamkata, Mole na Muungano, Upanuzi wa mradi wa maji wa Zugimbole kwa Kijiji cha Kiyombo	143,821,032

Wilaya	Jina la mradi	Ghrama ya Mradi (Sh.)
Uyui	Mradi wa maji katika Kijiji cha Muwalle, Ufuluma chini, ufluma lyogelo, Kizengi na Kijiji cha Lutende, Ukarabati wa visima saba katika eneo la Shitage, Mhulidede, Chessa, Imala, Uduki, Izugawima, Kalangele na Ugowola	158,805,940
Kalambo	Mradi wa maji wa Matai katika Wilaya ya Kalambo	1,628,724,447
Chunya	Ujenzo wa tanki la kuhifadhi maji, Pampu na Mabomba kwa Matwiga & Isangawana	2,300,000,000
Jumla		13,787,823,281

Chanzo: Ripoti za Ukaguzi wa Kina 2020/21

Utekelezaji wa miradi bila kufanya Tathmini ya athari za Mazingira kunaweza kusababisha athari mbaya za mazingira kama uchafuzi wa udongo, maji au hewa na mabadiliko ambayo huharibu makazi ya mimea na vijidudu muhimu. Hivyo, kuathiri ustawi wa jamii.

Kwa ajili ya uendelevu wa mradi, pia kuepuka athari za mazingira na upotevu rasilimali za umma, RUWASA inapaswa kufanya tathmini ya athari za mazingira kabla ya kuanza kwa miradi.

10.7.2 Miradi yenye thamani ya Sh. bilioni 3.3 Imetekelze bila Kukatiwa Bima

Kifungu cha 14.1-3 la masharti ya jumla ya mkataba (GCC) pamoja na aya 16.1-3 ya nyaraka ya zabuni ‘Standard Tendering Document’ ya mwaka 2018 zinawataka wakandarasi kukata bima kwa ajili ya viharishishi vya mradi kutoka mwanzo hadi mwisho wa kipindi cha matazamio. Iwapo mkandarasi atashindwa kukata bima basi, RUWASA anapaswa kulipia bima kisha ikate kiasi hicho katika malipo ya mkandarasi. Ikiwa mkandarasi hana madai, kiasi hicho kitakuwa deni kwa mkandarasi.

Nilibaini kuwa ofisi tano za RUWASA za wilaya zilitekeleza mikataba mitano yenye thamani ya Sh. bilioni 3.31 bila kukata bima, kama ilivyooneshwa katika **Jedwali Na. 86** hapa chini.

Jedwali Na. 86: Mikataba Iliyotekelze Bila Kukatiwa Bima

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)
Bunda	Ujenzi wa mradi wa maji wa Nyatwali	587,726,378
Ushetu	Ujenzi wa mradi wa maji Igunda	484,837,480

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)
Makete	Uboreshaji wa mradi wa maji wa Igolwa	807,719,000
Mlele	Ujenzi wa mradi wa maji Inyonga	746,122,743
Dodoma	Ujenzi wa mradi wa maji Hombolo Bwawani'.	690,382,159
Jumla		3,316,787,760

Chanzo: Ripoti za Ulaguzi wa Kina 2020/21

Kwa maoni yangu, kukosekana kwa bima kunaiweka RUWASA katika hatari ya kuchelewa kwa miradi, gharama kubwa, na ubora duni wa kazi endapo matukio yanayoweza kulingika yatatokea.

Ninaishauri RUWASA ihakikishe miradi itayotekelizwa katika siku zijazo inakatiwa bima ili kuepuka kuchelewa kwa utekelezaji wa miradi na upotevu wa rasilimali za umma.

10.8 Kipengele cha Usimamizi wa Wadau

Kusimamia maslahi yanayokinanza na kuwashirikisha wadau katika maamuzi na shughuli za mradi ni muhimu.

10.8.1 Uanzishwaji wa Miradi Yenye Thamani ya Sh. bilioni 3.7 Bila Upembuzi yakinifu na Tathmini ya Mahitaji

Aya ya 2.3.1.2.1 ya Mwongozo wa Usanifu, Usimamizi wa Ujenzi, Uendeshaji na Matengenezo (DCOM) Sehemu ya I wa mwaka 2020, kwa ajili ya usanifu wa miradi ya usambazaji maji inahitaji watekelezaji wa miradi kufanya tathmini ya mahitaji kwa kushirikisha jamii katika kutambua na kuweka vipaumbele pamoja na malengo yote ya muda mrefu na matatizo ya jamii yanayozuia kufikia malengo. Kwa kuongezea, Kanuni ya 168(1)(a) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013, inataka kuwepo kwa uendelevu na mafanikio ya malengo ya kijamii ya mradi, taasisi zanazotekeliza miradi zihushe jamii husika.

Katika kupitiamajalada ya mradi nimebaini kuwa RUWASA haikutathmini mahitaji ya jamii katika miradi mitatu. Kutokana na hali hiyo, kijiji cha Ijumbi kilikataa kuwa sehemu ya mradi wa Nshamba kwa sababu walidai kuwa na vyanzo vyao vya maji vya asili vyenye kukidhi mahitaji yao. Pia, nilibaini kuwepo kwa madai ya fidia ambayo hayajalipwa, kwa wananchi, uwepo wa shughuli za kilimo ndani ya mita 60 kutoka vyanzo vya maji na

---

uharibifu wa mitando ya usambazaji maji katika mradi wa Hombolo, ambavyo vinatishia uendelevu wa mradi huo. Maelezo ya miradi yapo katika **Jedwali Na. 87** hapa chini.

Jedwali Na. 87: Miradi Iliyoanzishwa Bila Upembuzi na Tathmini

Mkoa	Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)
Kagera	Muleba	Mradi wa maji Nshamba	770,865,340
Dodoma	Dodoma	Mradi wa maji Hombolo Bwawani 'A'.	690,382,159
Mbeya	Chunya	Mradi wa maji vijiji vya Matwiga na Isangawana	2,300,000,000
Jumla			3,761,247,499

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Maoni yangu ni kuwa kushindwa kufanya tathmini ya mahitaji kunaweza kusababisha uharibifu wa miundombinu ya maji na kuathiri uendelevu wa mradi. Mbali na hilo, mradi huo haukukidhi mahitaji ya wanakijiji cha Ijumbi kwani malengo ya mradi hayakufikia matarajio ya wanufaika.

Kwa matumizi bora ya rasilimali za umma, umuhimu wa mradi, uendelevu, na tija, RUWASA inapaswa kukusanya maoni ya jamii na uelewa wa pamoja kuhusu eneo la mradi kwa kutathmini mahitaji kabla ya kuanza kwa mradi

10.8.2 RUWASA Imesababisha Watu 81,938 Kukosa Huduma ya Maji

Kwa mujibu wa Mipango ya Utekelezaji na Miradi ya RUWASA, ilipaswa kutekeleza upanuzi na ukarabati wa mradi wa kusambaza maji Chamwino ifikapo Juni 2020 na ukarabati wa visima vinne vya pampu katika vijiji vya Kizengi na Lutende ifikapo Juni 2021.

Kwa upande wa mradi wa maji wa Chamwino, nilibaini kuwa RUWASA ilipokea Sh. milioni 131 kutoka Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa ajili ya kutekeleza mradi wa usambazaji maji katika vijiji vitatu (Handali, Lugala na Igandu). Hata hivyo, nilipotembelea mradi nilibaini watu 35,479 walikuwa hawapati huduma ya maji kutokana na usanifu duni uliopelekea kubomoka kwa visima.

Pia, nilibaini kuwa RUWASA imesimamisha ukarabati wa mradi wa maji wa Kizengi na Lutende katika Wilaya ya Uyui kwa kuwa Mkemia wa kanda wa

maji alipendekeza kuwa maji hayo hayafai kwa matumizi ya binadamu. Hata hivyo, RUWASA iliendelea kulipa Sh. milioni 7 kwa ajili ya kununua viungo vya mabomba kwa mradi huo. Tazama **Jedwali Na. 88** hapa chini.

Jedwali Na. 88: Miradi Iliyoshindwa Kusambaza Maji

Wilaya	Kijiji	Kiasi kilichotengwa (Sh.)	Idadi ya watu waliokosa maji (Chanzo: Sensa ya 2012)
Chamwino	Handali	53,249,094.33	9,854
	Lugala	58,031,097	10,745
	Igandu	19,905,661.20	14,880
Uyui	Kizengi	7,081,880	21,356
	Lutende		25,103
Jumla		138,267,732.53	81,938

Chanzo: Faili za mradi na tovuti ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS)

Serikali imeshindwa kuongeza idadi ya wanakijiji wanaotumia maji safi na salama kutoka vyanzo vya maji vilivyoboresha kwa kuwa RUWASA Umeshindwa kutoa huduma ya maji kwa watu 81,938. Mbali na hilo, RUWASA Ilitumia Sh. milioni 7 kwa matumizi yasiyo na faida.

Naushauri Uongozi wa RUWASA kufanya usanifu wa miradi ipasavyo na kuikamilisha ili kutoa huduma ya maji kwa jamii.

10.9 Usimamizi wa muda katika Mradi

Hii inahusisha kusimamia shughuli na ukamilishaji wa kazi katika mradi kwa muda uliopangwa. Inahusisha usimamizi wa muda (mipango muda wa kuanza na kumaliza na rasilimali zinazotumika katika kila hatua).

10.9.1 Mradi wenge thamani ya Sh. 2.87 umeteklezwa kwa kutumia usanifu uliopitwa na wakati

Aya ya 1.1.3 ya Mwongozo ya Usanifu wa Wizara ya Maji na Umwagiliaji Miradi ya Usambazaji wa Maji na Umwagaji wa Majitaka, Toleo la Tatu, Sehemu ya kwanza wa Machi 2007, inahitaji mradi uweze kudumu kwa kati ya miaka 5-10hadi miaka 20. Kipindi cha mradi kinapaswa kubainishwa ama kwa miaka mitano kama muda mfupi zaidi au miaka kumi, na miaka 20.

Kulingana na Jedwali na. 3 (Vigezo vya Usanifu vya ripoti ya Usanifu wa miradi ya maji ya 2009), kiufanisi, miradi haipaswi kusanifiwa kwa kipindi cha miaka 20 kwa kuwa itaipa jamii husika kazi kubwa ya ukarabati. Kwa

---

hiyo, Wizara ya Maji iliagiza uongozi wa Serikali za mitaa kutumia miaka 10 kama kipindi cha usanifu, muundo uliopitishwa ni miaka kumi (2009-2019) kwa mifumo yote.

Katika kuitia taarifa za usanifu na majalada ya Mradi wa Maji wa Nguruka wenyе thamani ya Sh. bilioni 2.87, nilibaini kuwa Halmashauri ya Wilaya ya Kigoma ilikubaliana na RODECO kusanifu miradi kumi, ukiwamo mradi wa Nguruka. Ripoti ya kazi hiyo ilikamilishwa na kuwasilishwa tarehe 05 Oktoba 2009 kwa utekelezaji. Ingawa ilichukua miaka mitano hadi tarehe 01 Juni 2014 kwa mradi huo kuanza kutekelezwa.

Aidha, nilibaini kuwa mradi huo ulipaswa kutekelezwa kwa miezi sita hadi tarehe 30 Desemba 2014. Halmashauri ya Wilaya ya Uvinza na RUWASA zilichelewesha kukamilika kwa mradi huo kwa miaka mitano hadi tarehe 14 Mei 2019 (miaka 10 baadae ambapo ndio mwisho wa kipindi cha usafifu).

Awali, mradi ulisanifiwa kuhudumia watu 43,030 (Makadirio ya mwaka 2019), ambapo mahitaji ya maji yalikuwa 914m³/siku, wakati mahitaji ya sasa ni 1461 m³/siku na idadi ya watu inakadiriwa kuwa 68,767. Kwa hiyo, mradi utahitaji tanki la maji mita za ujazo 1000 na sio la mita za ujazo 800.

Kuchelewa kutekeleza muundo na utekelezaji wa mradi kwa miaka kumi kumesababisha kutumia muundo wa mradi ambao haukidhi mahitaji ya maji ya jamii kwa sasa. Mbali na hilo, usanifu wa mradi unahitaji marekebisho na utaigharimu Serikali pesa zaidi kabla ya kupata faida tarajiwa.

Usanifu ni sehemu ya mpango wa mradi. Hivyo, ninashauri RUWASA kuhakikisha kuna kuwa na fedha kabla ya kupanga na kutekeleza mradi kwa ajili ya ufanisi na matumizi bora ya rasilimali za umma. Aidha, RUWASA irekebishe muundo ili kukidhi mahitaji ya maji ya siku.

10.9.2 Kuchelewa kwa Utekelezaji na Ukamilishaji wa Miradi Yenye Thamani ya Sh. bilioni 30

Kifungu cha 20.1 cha masharti ya jumla ya ‘Standard Tendering Document’ ya mwaka 2018 kinataka mkandarasi kuanza kutekeleza kazi kwa wakati na kufanya majukumu hayo kulingana na mpango kazi uliowasilishwa, kuhuishwa na kuitishwa na Wasimamizi wa Mradi, na kukamilisha kazi hizo kwa tarehe iliyokusudiwa.

Nilibaini kuwa miradi 18 (ambayo ni sawa na asilimia 20 ya mikataba iliyochaguliwa) ambapo RUWASA ilichelewesha ukamilishaji wa miradi yenye thamani ya Sh. bilioni 30.52 kwa kipindi cha kuanzia mwezi mmoja hadi miaka 9. Hii ni kinyume na vifungu yya mikataba ambayyo vinahitaji miradi kuanza na kukamilika ndani ya muda uliowekwa katika mikataba iliyosainiwa. **Jedwali Na. 89** hapa chini linaonesha.

Jedwali Na. 89: Kuchelewa Utekelezaji na Ukamilishaji Wa Miradi

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Maelezo	Kuchel ewa
Iringa	Mradi wa maji Nyamlenge	640,000,000	RUWASA haikukamilisha mradi hadi tarehe 02/11/2021 licha ya mkataba kumalizika mwezi Agosti 2021.	Miezi mitatu
Kilolo	Mradi wa maji Ruaha Mbuyuni	1,159,996,000	RUWASA haikukamilisha mradi hadi Desemba 2021 licha ya mkataba kukamilika tarehe 10 Februari 2021 na kisha kuongezewa muda hadi Juni 2021.	Miezi saba
	Mradi wa maji Image	250,000,000	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 15 Julai 2021. Hata hivyo, hadi Desemba 2021, mradi huo ulikuwa haujakamilika.	Miezi sita
Mufindi	Ujenzi wa mradi wa maji Kihata	2,291,657,915	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 30 Novemba 2021. Hadi kufikia Desemba, mradi ulikuwa haujakamilika.	Mwezi mmoja
	Ujenzi wa mradi wa maji Sawala	1,650,000,000	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 30 Novemba 2021. Hadi kufikia Desemba, mradi ulikuwa haujakamilika.	Mwezi mmoja
	Mradi wa maji Nyatwali bomba	587,726,378	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 16/09/2018. Hata hivyo, mradi huo unaendelea hadi Novemba 2021.	Miaka mitatu miezi miwili
Ushetu	Mradi wa maji Igunda	484,837,480	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 12 Mei 2020. Hata hivyo, mradi ulikuwa 43% hadi 17 Desemba 2021 hata baada ya kuongezewa muda hadi 31 Desemba 2021	Mwaka mmoja miezi saba
Makete	Uboreshaji wa mradi wa maji wa Igolwa	807,719,000	Mradi huo ulitarajiwa kukamilika tarehe 14 Novemba 2019 na kuongezewa muda hadi tarehe 31 Desemba 2020.	Miaka miwili

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Maelezo	Kuchel ewa
			Hata hivyo, hadi Desemba 2021, mradi huo ulikuwa unaendelea.	
Njombe	Mradi wa maji wa Igongwi (Lot 1)	4,307,798,503	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 28 Desemba 2019, kisha kuongezewa muda hadi 31 Desemba 2020. Hata hivyo, hadi Desemba 2021, mradi huo ulikuwa unaendelea.	Mwaka mmoja miezi saba
Uvinza	Mradi wa maji katika Kijiji cha Nguruka	2,873,196,856	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 25 Mei 2020. Hata hivyo, hadi kufikia Novemba 2021, mradi huo haukuwa umekamilika.	Mwaka mmoja miezi sita
Buhigwe	Mradi wa maji kwa Kavomo, Mulera, Buhigwe na Bwega	1,815,937,056	Kazi ilianza tarehe 01 Juni 2014. Mradi huo ultarajiwani kumalizika tarehe 01 Mei 2015. Mradi huo ulikuwa haujakamilika hadi Desemba 2021.	Miaka saba miezi nane
Kilindi	Mradi wa maji Balanga na Jungu	2,593,835,154	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 30 Desemba 2014. Mradi huo ulikamilika Juni 2021	Miaka 6.5
Mtwara	Mradi wa maji wa Bomba - Msimbati	1,596,610,000	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 19 Julai 2021. Hadi Septemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakamilika.	Miezi mitatu
Masasi	Ukarabati mradi wa maji kwa vijiji vya Makong'onda hadi Rivango	1,415,330,309	Kazi ilianza tarehe 25 Julai 2017 (llichelewa kwa siku 40 kutoka tarehe ya kusaini. Mkataba haukuonesha wazi kuanza kwa mradi na tarehe za kukamilika zilizokusudiwa	
Sikonge	Ukarabati wa mradi wa maji katika Kijiji cha Muwalle	143,821,032	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 29 Julai 2021. Hadi Novemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakamilika.	Miezi mitatu
Namtumbo	Usambazaji wa maji katika Vijiji vya Luhimbalilo - Naikesi	2,682,586,038	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 15 Novemba 2018 na kisha kuongezewa hadi 18 Machi 2020. Hadi Desemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakamilika.	Miaka mitatu ya miezi miwili
Mbogwe	Mradi wa maji katika Vijiji vya	1,239,808,334	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 06 Aprili 2020 na kisha kuongezewa hadi 04	Mwaka mmoja

Wilaya	Jina la mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Maelezo	Kuchel ewa
	Kabanga - Nhomolwa		Machi 2021. Hadi 03 Desemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakamilika.	miezi tisa
Chato	Mradi wa maji wa Nyamirembe , imalabupina na Ichwankima	3,984,523,550	Tarehe ya mwisho ya mradi ilikuwa 11 Mei 2018 na kisha kuongezwa muda hadi 12 Oktoba 2020. Hadi Novemba 2021, mradi huo ulikuwa bado haujakamilika	Miaka mitatu miezi saba
Jumla	30,525,383,606			

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kuchelewa kwa utekelezaji wa mradi kumesababisha jamii kutopata huduma ya maji. Zaidi ya hilo, inaiweka RUWASA katika hatari ya ongezeko la gharama za miradi kutokana na mabadiliko ya bei ambayo yanaweza kutokea.

Ninaishauri RUWASA kusimamia miradi kwa ufanisi ili kuepuwa ucheleweshaji na gharama kubwa katika siku zijazo. Aidha, RUWASA inapaswa kufanya hesabu na kutoza fidia ya uchelewashaji wa miradi hiyo. Kwa maboresho ya siku za baadae, Wizara inapaswa kutathmini utendaji wa miradi ilioanzishwa mwaka 2013/14 na 2017/18 na kujifunza katika utekelezaji wa miradi ijayo.

10.10 Kipengele cha Usimamizi wa Mawasiliano

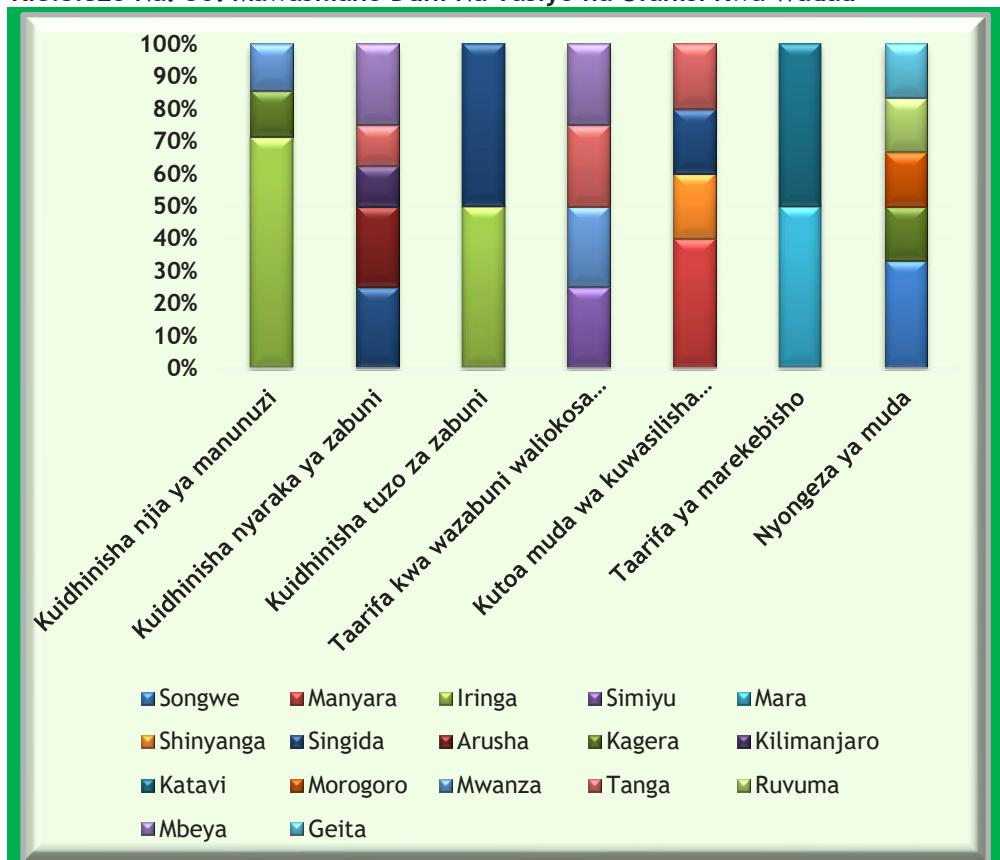
Kadri kunavyokuwa na mawasiliano ya karibu na wadau wa mradi, ndivyo wadau hao wanavyojihusisha na kujitolea zaidi katika mradi husika, hivyo kuwezesha mafanikio ya mradi. Ukaguzi wangu ulibaini mambo yafuatayo kuhusiana na kipengele hiki.

10.10.1 Ushirikiano na mawasiliano duni na yasiyo na ufanisi kwa Wazabuni na Bodi za Zabuni.

Kanuni ya 12(3) ya Kanuni za Ununuzi ya umma za mwaka 2013 inazitaka taasisi zinazofanya manunuza kutobagua wazabuni katika usambazaji au upokeaji nyaraka, taarifa, maamuzi au mawasiliano mengine. Aidha, kanuni ndogo ya (4) inahitaji mawasiliano yote na bodi ya zabuni yapitie kwa katibu wa Bodi ya Zabuni kwa njia za posta, kwa mkono au kielektroniki.

Mapitio ya majalada ya miradi na mihtasari ya Bodi ya Zabuni yalibainisha kuwa mikataba 29 sawa na asilimia 39 ya mikataba 74 iliyotekelizwa haikuwa na mawasiliano yenye tija na ufanisi na ushiriki wa wadau. RUWASA haikuwasiliana na kushirikisha Bodi za Zabuni kuitia na kuidhinisha mbinu za manunuzi, nyaraka za zabuni na tuzo za zabuni. Kwa upande mwingine, Maafisa Masuuli (Mameneja wa Mkoa) hawakuwataarifu wazabuni waliokosa zabuni, kuwaeleza makosa yaliyorekebishwa, kuwapa muda wa kuwasilisha malalamiko na kuongeza muda kwa makandarasi. **Kielelezo Na. 30** hapa chini kinatoa mchanganuo zaidi.

Kielelezo Na. 30: Mawasiliano Duni Na Yasiyo na Ufanisi Kwa Wadau

Chanzo: Ripoti za ukaguzi wa kina 2020/21

Kushindwa kutoa na kukubali maoni kutoka kwa wadau (wakandarasi na Bodi za zabuni) kumesababisha kuchelewa kwa miradi. Mbali na hilo, kuliharibu uwazi na uadilifu wa michakato ya manunuzi.

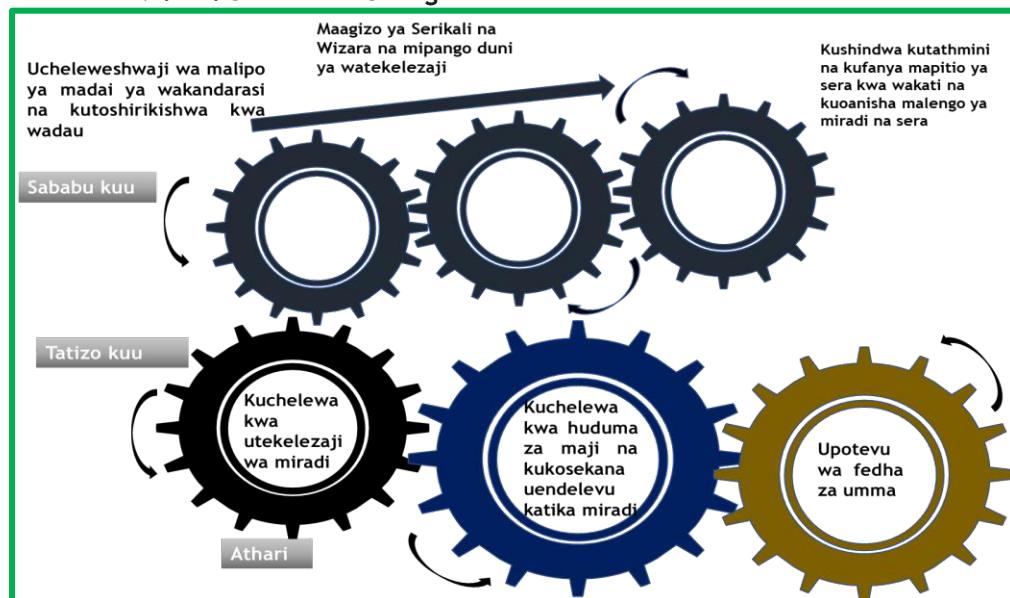
Uongozi wa RUWASA unapaswa kuongeza uwazi na uadilifu kwa kuhakikisha kuwa Maafisa Masuuli wanawajulisha wazabuni waliokosa zabuni; kuwapa muda wa kuwasilisha malalamiko; na kuwapa muda wa ziada na kuidhinisha mbinu za manunuzi, tuzo na nyaraka za zabuni.

10.10.2 Uchambuzi wa Tatizo na Mapendekezo ya Jumla

Tangu kuanzishwa kwa Sera ya Taifa ya Maji ya mwaka 2002, ambayo iliibadilisha sera maji ya mwaka 1991, tathmini chache za kisera na ukaguzi zimechunguza mwelekeo wa utekelezaji wa sera, jinsi malengo yanavyofikiwa, na changamoto zinazoikabili. Malengo ya sera kama kutoa maji ya kuaminika, endelevu na ya bei nafuu na kuimarissha ufanisi wa mifumo ya uzalishaji wa mapato ya kutosha kutokana na uuzaaji wa maji pia hayahushwi katika utekelezaji wa miradi.

Kielelezo Na. 31 hapa chini kinatoa taarifa kuhusu ucheleweshwaji wa malipo ya madai ya wakandarasi, pamoja na kutoshirikishwa kwa wadau kumechochea kuchelewa kwa utekelezaji wa miradi. Matokeo yake, huduma za maji kwa jamii zimecheleweshwa na kusababisha miradi isiyo endelevu. Kwa siku za baadaye, hii inaweza kusababisha upotevu wa rasilimali za umma kutokana na gharama kubwa za miradi na ukarabati wa miundombinu ya maji.

Kielelezo Na. 31: Sababu za Changamoto Zinazoendelea na Athari Zake

---

Ili Kuondokana na athari za kuchelewa kwa miradi, RUWASA inapaswa kuwekeza rasilimali katika tathmini za awali kabla ya mipango ya mradi na mipango. Serikali inapaswa kuhakikisha kuwa maagizo yaliyotolewa hayaendi kinyume na malengo yaliyotajwa katika Sera ya Taifa ya Maji. Aidha, kufuatilia utekelezaji wa malengo ya kisera katika miradi na kuhakikisha sera hizo zinatathminiwa na kupitiwa upya ili kuendana na mabadiliko ya hali ya hewa, teknolojia na mahitaji ya wadau.

SURA YA KUMI NA MOJA

UKAGUZI WA WAKALA ZA SERIKALI, MIFUKO MAALUMU YA FEDHA, BODI ZA MABONDE YA MAJI, NA TAASISI NYINGINE

11.0 Utangulizi

Sura hii inaelezea matokeo ya ukaguzi wa Wakala za Serikali 31, Mifuko Maalumu ya Fedha 17, Taasisi Nyingine za Serikali 64, na Bodi 29 za Mabonde ya maji.

Katika Sura hii nimeonesha masuala mahususi na mtambuka yanayohitaji kushughulikiwa na Serikali, Bunge, Bodi ya Ushauri ya Wizara na Menejimenti za Taasisi husika ili kuhakikisha ufanisi katika utendaji wa shughuli za Taasisi hizo.

Katika ukaguzi wa Wakala za Serikali kwa mwaka wa fedha 2020/21 ambazo zimeanzishwa chini ya Sheria ya Wakala ya mwaka 1997, nimebaini mapungufu kadhaa kuhusu uendeshaji na usimamizi wa kifedha wa Wakala hizo. Aidha, nimeangalia ni jinsi gani Wakala zinasimamia mipango iliyowekwa ya ufuutiliaji wa maendeleo ya miradi yao. Yafuatayo ni masuala muhimu yaliyobainika katika ukaguzi wa Wakala wa Serikali.

11.1 Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)

Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) ni Wakala wa Serikali chini ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi). Lengo kuu la TBA ni kutoa makazi bora kwa Serikali na Watumishi pamoja na kutoa ushauri katika masuala ya Ujenzi kwa Serikali. Ukaguzi wa uendeshaji wa TBA ulibaini mapungufu yafuatayo:

11.1.1 Kusitishwa kwa Mkataba wa Ujenzi kutokana na Utendaji Usioridhisha - Sh. Bilioni 6,30

Tarehe 04 Desemba 2018, TBA (mkandarasi) ilisaini mkataba na Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo (mwajiri) kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi ya Mkurugenzi wa Manispaa ya Ubungo kwa bei ya mkataba ya Sh. 6,299,997,183.76. Mkataba huo uliana tarehe 13 Desemba 2018 na ulikubaliwa kumalizika tarehe 13 Desemba 2019 lakini ukaongezwa hadi 22 Juni 2020.

Hata hivyo, nilibaini kuwa Wakala haukukamilisha kazi za ujenzi wa Ofisi ya Mkurugenzi licha ya kupokea jumla ya Sh. 3,492,445,130.26 kutoka

---

Halmashauri (sawa na asilimia 55 ya gharama ya mkataba). Pia, nilibaini kuwa utendaji kazi usioridhisha ndio ulisababisha Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo kusitisha mkataba tarehe 23 Septemba 2020, chini ya Kifungu cha 67 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba.

Halmashauri ilieleza kuwa TBA ilikiuka Kifungu cha 67 cha Mkataba kinachomtaka Mwajiri au Mkandarasi kusitisha Mkataba iwapo upande wowote utasababisha ukiukwaji wa kimsingi wa Mkataba. Katika hili, niligundua kuwa TBA ilitelekeza ujenzi na, hivyo, kuashiria kuwa utendaji kazi wa wakala ulikiuka nyanja zote za mkataba.

Kwa maoni yangu, kusitishwa kwa mkataba wa ujenzi na Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo kunainyima TBA fursa ya kupata mapato ya Sh. 2,807,552,053.50 pamoja na kuharibu taswira ya Wakala katika sekta ya ujenzi.

Ninapendekeza Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) ifanye tathmini ya uwezo na utendaji wa TBA katika ujenzi wa majengo ya Serikali; ikibainika haina uwezo, Wizara ihakikishe kuwa Wakala inajihuisha katika kutoa huduma za ushauri tu. Pia, ninapendekeza TBA iimarishe mfumo wa udhibiti wa ndani ili kuhakikisha usimamizi mzuri wa miradi ya ujenzi.

11.1.2 Kutofikiwa kwa Malengo ya Uwekezaji wa Ujenzi wa Nyumba za Bunju

Mwaka 2012, Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) ulianzisha mradi wa uwekezaji wa ujenzi wa nyumba 851 Bunju, Dar es Salaam, kwa matarajio ya kupata marejesho ya uwekezaji yenye thamani ya Sh. 145,338,500,000 kutokana na mauzo ya nyumba hizo kwa Watumishi wa Umma. Kwa kuzingatia hilo, TBA ilikopa Sh. 19,500,000,000 kutoka CRDB Bank Plc tarehe 24 Juni 2015, na Sh. 3,500,000,000 kutoka PSPF (Hivi sasa, PSSSF) tarehe 03 Septemba 2015, ili kufadhili mradi huo.

Hata hivyo, nilibaini kuwa kati ya mpango wa uwekezaji wa ujenzi wa nyumba 851, TBA iliveza kujenga nyumba 219 tu (awamu ya kwanza na ya pili), na kuacha nyumba 632 hazijajengwa hadi muda wa ukaguzi Januari 2022. Pia, nilibaini kuwa TBA tayari imetumia Sh. 18,835,068,187.69 (asilimia 82) kutoka katika fedha zilizokopwa kwa ajili ya ujenzi wa nyumba

---

219, na kuacha kiasi cha Sh. 4,164,931,812.31 hakijatumika. Hii ina maana kuwa kuna uwezekano mkubwa kiasi kilichobaki cha Sh. 4,164,931,812.31 kutoweza kutosha kugharamia ujenzi wa nyumba 632 zilizobaki, na hivyo kuongeza hatari ya kutofikiwa kwa malengo ya uwekezaji.

TBA ilieleza kuwa fedha zilizobaki zitaelekezwa kukabiliana na upungufu wa nyumba za watumishi wa umma mkoani Dodoma na, hivyo, Wakala hautaendelea na ujenzi wa nyumba 632 zilizobaki. Ni maoni yangu kuwa, toka awali, uwekezaji huu haukupangwa wala haukusimamiwa ipasavyo.

Ninapendekeza TBA kuhakikisha kuwa malengo ya uwekezaji wa mradi wa Bunju yanafikiwa ili kupata thamani ya fedha zilizokopwa. Pia, ninapendekeza TBA ihakikishe inafanya uchambuzi wa uwekezaji (feasibility studies) ili kupima gharama na faida kabla ya kuanzisha miradi. Aidha, ninapendekeza Serikali kufanya uchunguzi kuhusu mradi husika ili kubaini iwapo TBA walitumia vibaya fedha zilizokopwa kwa vile matokeo ya mradi hayaendani na malengo yaliyokusudiwa.

11.2 Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)

Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA) ni wakala ambayo hutoa huduma za ndege za VIP kwa maafisa wa Serikali. Pia, TGFA inasaidia na kusimamia ndege zote za Serikali ya Tanzania. Ukaguzi wa shughuli za TGFA ulibaini mapungufu yafuatayo:

11.2.1 Fedha za Akiba ya Matengenezo Ambayo Hajjalipwa na ATCL - Sh. Biliioni 74.09

Kuanzia mwaka 2016 hadi 2018, TGFA ilinunua ndege¹⁰ name nane kutoka De Havilland Aircraft Limited (Canada) na Airbus Canada Limited Partnership's Manufacturing Company; ambapo ndege hizo nane zilikodishwa kwa Shirika la Ndege Tanzania (ATCL).

Ibara ya 11.10 ya makubaliano ya ukodishaji wa ndege yalitaja kuwa Shirika la Ndege Tanzania (ATCL) linatakiwa kulipa TGFA ada ya akiba ya matengenezo ya ndege husika kwa kiwango maalum katika muda wote wa makubaliano. Pia, akiba ya matengenezo itatolewa kwa Shirika la Ndege

---

¹⁰ Ndege hizo ni Bombardier (4) aina ya Dash 8 - Q400, Airbus (2) aina ya A220-300 na Boeing (2) aina ya B787-8

Tanzania (ATCL) (mkodishwaji) wakati wowote ATCL atakapofanya na kulipia matengenezo ya ndege husika.

Kuendana na makubaliano ya ukodishaji, nilibaini kuwa TGFA iltoa hati za madai ya jumla ya Sh. bilioni 76.40 kwa ATCL, ikiwa ni ada ya fedha za akiba ya matengenezo. Hata hivyo, nilibaini ATCL ililipa TGFA Sh. bilioni 2.31 katika mwaka wa fedha 2020/21, na kuacha jumla ya Sh. bilioni 74.09 zikiwa hazijalipwa hadi tarehe 30 Juni 2021. Pia, ukaguzi wangu ulibaini kiasi hicho ambacho hakijalipwa kinajumuisha deni la Sh. bilioni 36.15 kwa mwaka wa fedha 2019/20 na deni la Sh. bilioni 37.94 kwa mwaka wa ukaguzi (2020/21). Hii inaashiria kuwa TGFA inaweza kushindwa kuhakikisha na kubaini kama ATCL anafanya matengenezo ya ndege husika kwa muda unaokubalika.

Nilivyoulizia kuhusu suala hili kutoka TGFA, nilibaini kuwa mlipuko wa janga la UVIKO-19 uliathiri sekta ya usafiri wa anga, hali iliyopelekea ATCL kushindwa kulipa ghamara za ada ya akiba ya matengenezo.

Ninapendekeza Serikali ifanye uchunguzi wa kina ili kubaini kama ATCL inafanya matengenezo ya ndege husika kwa wakati kulingana na viwango vya anga viliyoidhinishwa na Mamlaka ya Usafiri wa Anga pamoja na mpango wa matengenezo kutoka kwa watengenezaji wa ndege husika.

11.3 Wakala wa Ufundu na Umeme (TEMESA)

Wakala ilianzishwa chini ya mamlaka ya Sheria ya Wakala za Serikali Na. 30 ya mwaka 1997 kwa ajili ya kutoa huduma za Umeme, Mitambo na Elektroniki, Huduma za vivuko pamoja na Ukodishaji Mitambo kwa taasisi za Serikali na Umma kwa ujumla. Ukaguzi nilioufanya juu ya shughuli za TEMESA niligundua mapungufu yafuatayo:

11.3.1 Matumizi Makubwa ya Mafuta katika Kituo cha Feri Magogoni - Sh. milioni 410.95

Kanuni ya 277 (4) ya Kanuni za Fedha za Umma za 2001 inataka matumizi ya mafuta yalinganishwe na matarajio ya kawaida ya aina ya usafirishaji au mtambo ili kutambua utumiaji uliozidi kiasi ambao unaweza kuashiria ama hitilafu ya kiufundi au upotevu wa mafuta.

Nilibaini kuwa Kituo cha kivuko cha Magogoni kinaendesha vivuko vitatu. Uchambuzi wangu juu ya usimamizi wa mafuta kwa mwaka wa fedha

2020/21 ulionesha kuwa kulikuwa na matumizi makubwa ya mafuta, ambapo jumla ya lita 178,673 za dizeli sawa na Sh. milioni 410.95 (Sh. 2,300 kwa lita) zilitumiwa zaidi ya mahitaji ya kawaida ya matumizi kama ilivyochambuliwa katika **Jedwali Na. 90** hapa chini:

Jedwali Na. 90: Masaa ya Uendeshaji wa Injini na Mafuta

Kivuko	Lita za mafuta zilizotumi wa katika mwaka wa 2020/2021	Saa za uendesha ji wa injini kwa mwaka 2020/21	Wastani wa mafuta yanayot umiwa kwa saa	Matumizi ya kawai da ya mafuta kwa saa	Mafuta ya ziada kwa saa (Lita)	Mafuta ya ziada yanayoutu miwa (Lita)
	A	B	C = A/B	D	E = C-D	F = B X E
Magogoni	388,575	6097	64	44	20	121,940
Kazi	271,000	6325	43	35	8	50,600
Kigamboni	219,050	6133	36	35	1	6,133
					Jumla	178,673

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa maejimenti ya TEMESA

Ingawa TEMESA ilikanusha uwepo wa matumizi makubwa ya mafuta katika kituo kwa madai kuwa mara nyingi mashine (injini) zinafanya kazi kati ya uzito wa asilimia 75 hadi asilimia 90 badala ya asilimia 50 (ambayo uchambuzi wangu ultumia). Hata hivyo, ukaguzi wangu ulionesha kuwa mashine (injini) zinafanya kazi kwa asilimia 75 hadi 90 wakati wa foleni, ambapo ni asubuhi (saa 1 asubuhi hadi 4 asubuhi) na jioni (11 hadi 02 usiku). Wakati kwa zaidi ya saa 17 (mchana na usiku wa manane) injini zinafanya kazi hata chini ya uzito wa asilimia 50. Kwa hiyo, ni maoni yangu kuwa matumizi makubwa ya mafuta yanaweza kuwa yamesababishwa na kasoro za mitambo au udhaifu wa usimamizi wa mafuta kituoni, jambo ambalo linaiweka Wakala iwe katika hatari ya matumizi makubwa ya fedha kugharamia uendeshaji wa vivuko.

Ninapendekeza TEMESA ipitie na kuboresha mfumo uliopo wa udhibiti wa ndani unaosimamia matumizi ya mafuta kwenye vituo vyta feri. Pia, ninapendekeza Wizara Mama (Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi - Ujenzi) ichunguze sababu ya matumizi makubwa ya mafuta na kuchukua hatua madhubuti.

11.4 Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)

Wakala ilianzishwa ili kutengeneza, kudumisha na kusimamia mtandao wa barabara kuu na za mikoa kwa gharama nafuu, salama na mazingira endelevu, sambamba na mkakati wa kupunguza umaskini na sera nyingine za Serikali kuitia nguvukazi yenyewe uwezo na motisha. Katika ukaguzi wa TANROADS, nilibaini mapungufu kadhaa katika usimamizi wa miradi ya ujenzi wa barabara kama ilivyobainishwa hapa chini

11.4.1 Mradi wa Barabara wa Mwigumbi - Maswa (kilomita 50.3) Uliojengwa Chini ya Kiwango - Sh. Bilioni 72.24

Tarehe 12 Februari 2015, TANROADS ilitia saini Mkataba na Kampuni ya M/s China Henan International Cooperation Group Co. Ltd, kwa ajili ya kuboresha Mradi wa Barabara ya Mwigumbi - Maswa (Km 50.3) kwa bei ya mkataba ya Sh. billion 61.46 (iliyoongezwa hadi Sh. bilioni 72.24). Muda wa kukamilika kwa mradi ulipangwa kuwa tarehe 30 Aprili 2017 lakini uliongezwa hadi tarehe 31 Machi 2018, huku muda wa matazamio ya mradi ulikubaliwa kuisha tarehe 31 Machi 2019 na kuongezwa hadi tarehe 21 Juni 2019.

Aidha, nilibaini kuwa mradi ulisimamiwa na M/s Kyongdong Engineering Co. Ltd (Korea Kusini) kwa ubia na M/s CORE Consulting Engineering PLC (Ethiopia) kwa kushirikiana na M/s ACE Consultants (Tanzania) na M/s Luptan Consultants Ltd (Tanzania), kwa Mkataba wenye Na. ya kumbukumbu TRD/HQ/1009/2015/16 na thamani ya Sh. bilioni 1.96 lakini ukafanyiwa marekebisho hadi Sh. bilioni 2.18. Mkandarasi alikamilisha kwa kiasi kikubwa kazi za ujenzi tarehe 31 Machi 2018 na kukabidhi barabara hiyo kwa TANROADS kwaajili matumizi ya umma.

Hata hivyo, katika ukaguzi wa mwaka 2020/21, nilipitia majalada ya mradi na kubaini kuwa katika kipindi cha matazamio, barabara ilianza kupata nyufa, mashimo na kuvuja kwa lami katika baadhi ya sehemu hali iliyoilazimu Wakala kufanya uchunguzi. Ripoti ya uchunguzi ilibaini kuwa kasoro hizo zilitokana na sababu mbalimbali zikiwamo: ufanyaji kazi kwa kiwango cha chini kwa mkandarasi, unene mdogo wa Kozi ya Msingi ya CRR (Colorado Rose Red) (iliyopimwa kwa kiwango cha 90 mm hadi 140 mm badala ya mahitaji ya kawaida ya 150 mm), kutoshindiliwa vya kutosha kwa tabaka za barabara, unyevunyevu katika tabaka za chini za barabara, pamoja na matumizi ya vifaa vya lami vya ubora mdogo.

Kutokana na mapungufu hayo, nilibaini kuwa TANROADS ilimuagiza mkandarasi kuchukua hatua za kurekebisha makosa hayo kwa gharama yake mwenyewe kwa kilomita 9.5 kati ya kilomita 50.3, ikijumuisha ujenzi kamili wa tabaka zote za barabara yenye urefu wa kilomita 5.8 na ujenzi wa baadhi ya tabaka katika kilomita 3.7, na kuacha barabara yenye urefu wa kilomita 40.8, ambayo haikubainika kuwa na kasoro wakati wa uchunguzi.

Kufuatia jitihada hizo za TANROADS, nilifanya ziara katika eneo husika la barabara mwezi Desemba 2021 ili kuangalia maendeleo, ambapo niligundua hitilafu ambazo zinahitaji kufanyiwa kazi na menejimenti. Hitilafu hizo ni;

- Kuongezeka kwa kasoro katika barabara hiyo, hivyo kupelekea kuongezeka kwa ujenzi wa tabaka zote za lami kutoka kilomita 5.8 mpaka kilomita 10.69;
- Kutoweza kudhibitisha muda halisi wa kufanya kazi za marekebisho katika barabara hiyo kwa sababu Mkandarasi anafanya kazi za kurekebisha kasoro bila kuwapo kwa muda maalum wa ukamilishaji wa kazi hizo na pia bila mpango wa kazi; na
- Uguzi wa kilometra 35.125 zilizobaki za barabara ulikuwa bado haujakamilika, hivyo kuongeza hatari ya Wakala kushindwa kubaini kama sehemu hiyo ya kilomita 35.125 haina dosari.

Kutokana na hayo hapo juu, ni maoni yangu kuwa usimamizi dhaifu wa mkandarasi uliofanywa na mshauri elekezi pamoja na TANROADS umechangia ujenzi wa barabara husika kuwa chini ya kiwango na hivyo kupelekea usumbufu kwa watumiaji wa barabara.

Ninapendekeza Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) kufanya uchunguzi huru na wa kina kuhusu mradi huu na kupendekeza kwa Serikali kama kuna haja ya kufanya ukarabati kamili wa barabara yote yenye urefu wa kilomita 50.3 ili kupunguza hatari ya kuharibika zaidi katika siku zijazo. Pia, ninapendekeza Wizara iwatambue watumishi wote waliohusika na ubovu wa barabara kwa kushirikiana na Bodi ya Usajili ya Wahandisi na Bodi ya Usajili wa Wakandarasi, iwachukulie hatua stahiki za kisheria na kinidhamu.

11.4.2 Kutokukatwa kwa Tozo ya Ucheleweshaji Kazi Katika Mkataba wa Ujenzi wa Barabara ya Bulamba Kisorya (51 km) - Sh. Bilioni 3.67

Tarehe 05 Novemba 2013, TANROADS ilitia saini mkataba na M/s Nyanza Roads Works Ltd wa kuboresha Sehemu ya Barabara ya Bulamba Kisorya (kilomita 51) kwa bei ya mkataba ya Sh. bilioni 51.28 (iliongezwa hadi Sh. bilioni 57.37). Muda wa kukamilika kwa mradi ulikubaliwa kuisha tarehe 10 Desemba 2015 lakini uliongezwa mara nyingi. Mwisho ilikuwa hadi tarehe 30 Novemba 2020.

Hata hivyo, nilibaini kuwa mkandarasi alikamilisha kiasi kikubwa cha kazi za ujenzi tarehe 02 Februari 2021, ikiwa ni ucheleweshaji wa siku 64 tangu muda wa kukamilika kwa mradi wa tarehe 30 Novemba 2020. Kwa mujibu wa kifungu cha 22 cha Masharti Maalum ya Mkataba, TANROADS walitakiwa kumkata mkandarasi tozo ya ucheleweshaji wa kazi ya Sh. 3,671,831,645 (0.1% X 57,372,369,451.57 X siku 64) ila mkandarasi hakukatwa tozo hiyo.

TANROADS ilieleza kuwa Ongezeko la Muda lilitolewa na bodi ya zabuni na kazi zilikamilika kwa kiasi kikubwa na kukaguliwa kwa wakati mzuri na, hivyo, uwezekano wa kukata tozo hiyo haukuwepo. Hata hivyo, hadi muda wa ukaguzi, mnamo Desemba 2021, Wakala haukuweza kuniletea ushahidi wa kuthibitisha hilo.

Kutokukatwa tozo ya ucheleweshaji wa kukamilisha kazi kwa wakati kwa Wakandarasi, kunaongeza hatari ya Serikali kupoteza fedha ambazo zingweza kupunguza mzigo wa gharama za ziada za miradi husika.

Ninapendekeza Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) ipitie upya mifumo ya udhibiti wa ndani ya TANROADS inayoshughulikia usimamizi wa mikataba ili kuhakikisha maslahi ya walipakodi kwa ujumla yanalindwa na kupunguza adha ya gharama zinazotokana na ucheleweshaji wa miradi. Aidha, ninapendekeza TANROADS kukomboa kiasi cha tozo ya ucheleweshaji wa mradi kutoka kwa mkandarasi husika.

11.4.3 Kufungwa Mara kwa Mara kwa Shughuli za Mizani

Agizo la 3.6 (e) la Wakala wa Utendaji (Wakala wa Barabara Tanzania) (Uanzishwaji) (Marekebisho) Agizo la 2020 linaiagiza TANROADS kuanzisha

---

na kuendesha mizani ili kutekeleza udhibiti wa uzidishaji wa mizigo kwenye mtandao wa barabara ulio chini ya mamlaka yake.

Ukaguzi wa operesheni za mizani 65 zilizowekwa katika ofisi mbalimbali za mikoa, umebaini kuwa shughuli za mizani kuelekea udhibiti wa mizigo ziliathiriwa na kufungwa mara kwa mara kwa mizani katika nyakati tofauti kwenye mwaka 2020/21. Hii inaleta hatari kuwa barabara zimeathirika kwa kiasi kikubwa kutokana na kupita kwa magari yaliyozidisha uzito bila ya udhibiti.

Kwa mfano, ukaguzi wangu kuhusu uendeshaji wa vituo vya mizani katika mkoa wa Kagera kama vile Kyamyorwa, Nyakahura na Mtukula ulionesha kuwa mizani hizo zilifungwa kutumika kwa siku 105, siku 28, na siku 77, mtawalia. Pia, nilibaini kuwa vituo vya mizani vya Midori (Manyara), Tinde (Shinyanga) na Mwendakulima (Shinyanga) havikufanya kazi kwa siku 345, siku 18 na siku 56, mtawalia. Zaidi ya hayo, nilibaini kwenye ukaguzi wangu kuwa dosari hiyo imeruhusu magari 17,690 kutumia barabara zetu bila kupimwa na mizani zilizofungwa.

Ingawa, maelezo ya TANROADS juu ya kuharibika huko kwa mizani kumetokana na hali mbaya ya hewa, urekebishaji hafifu wa mizani na masuala mengine, ni maoni yangu tatizo hilo limetokana na uchakavu wa mitambo ya mizani, kutofanyiwa matengenezo ya kutosha na matumizi ya mifumo na vifaa vya kupimia vilivyopitwa na wakati.

Ninapendekeza TANROADS pamoja na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi), wachunguze kwa kina sababu za kufungwa mara kwa mara kwa shughuli za mizani ili kupata ufumbuzi wa kudumu wa tatizo hilo. Pia, ninapendekeza TANROADS waje na mpango kazi utakaopunguza changamoto za uchakavu wa vifaa vya kupimia mizani, matengenezo duni na matumizi ya mifumo na vifaa vya kupimia vilivyopitwa na wakati.

11.5 Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA)

Lengo la TARURA ni kufanya matengenezo endelevu na gharama nafuu na maendeleo ya Mtandao wa Barabara Vijijini na Mijini ili kusaidia maendeleo ya kiuchumi ya kijamii nchini Tanzania.

Kutokana na ukaguzi nilioufanya TARURA kwa mwaka wa fedha unaoishia 2020/21, nilibaini upungufu ufuatao ambao unahitaji kuboreshwa:

11.5.1 Hasara Iliyopatikana Kutokana na Usimamizi Usioridhisha wa Ujenzi wa Daraja La Mbuchi Sh. Biliioni 1.82

Tarehe 27 Machi 2017, Halmashauri ya Wilaya ya Kibiti (Kabla ya kuanzishwa TARURA) ilisaini mkataba na Kampuni ya M/s Sinani Buildings Contractors Limited kujenga Daraja la Mbuchi kwenye Delta ya Rufiji kwa bei ya mkataba ya Sh. bilioni 2.48 (Mradi huo ulifadhiliwa na DFID).

Mkataba ultarajiwu kumalizika tarehe 31 Novemba 2018 lakini ukaongezwa hadi tarehe 30 Aprili 2019. Aidha, tarehe 22 Februari 2018, mradi ulihamishiwa TARURA ambao walibeba jukumu la kimkataba la mwajiri.

Hata hivyo, nilibaini kuwa TARURA ilivunja mkataba na mkandarasi kutokana na utendaji kazi usioridhisha tarehe 15 Oktoba 2019 ikiwa ni miezi mitano baada ya kumalizika kwa muda wa mkataba wa tarehe 30 Aprili 2019.

Ukaguzi wangu wa kina juu ya usitishwaji wa mkataba ulibaini kuwa TARURA imeshindwa kurejesha jumla ya Sh. 1,824,487,787 kutoka kwa mkandarasi, ikiwa ni pamoja na: malipo ya awali ambayo hayajarejeshwa ya Sh. milioni 246.97; malipo yaliyofanywa nje ya BOQ ya Kiasi cha Sh. milioni 583.19; na kutokusanywa kwa makato ya kazi ambazo hazijakamilika ya jumla ya Sh. milioni 993.03 kwa mujibu wa Kifungu cha 4 cha Masharti Maalum ya Mkataba¹¹.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa mkandarasi alipinga vigezo vyta kusitishwa kwa mkataba na kutoa lawama kwa Wakala kuwa ulimpattia ripoti ya uchunguzi wa kijiografia na udongo isiyu sahihi, ambayo ilipotosha uhalisia wa udongo wa eneo husika na pia kukosewa kwa mahali sahihi pa kujenga daraja; hatimaye kuchangia ucheleweshaji.

---

11 Inataja kuwa mwajiri atamkata asilimia 40 ya gharama ya mkataba kwa ajili ya kugharamia kazi ambazo hazijakamilika kama sababu ya usitishaji wa mkataba unatokana na utendaji kazi usioridhisha.

Kutokana na hali hiyo, nilibaini kuwa TARURA ilimchukulia hatua za kinidhamu msimamizi wa mradi kwa kumrejesha Halmashauri ya Wilaya ya Kibiti. Hata hivyo, naona hatua iliyochukuliwa kuwa haitoshi kwa sababu ngazi mbalimbali za usimamizi zilishiriki katika mpango wa mradi, usimamizi, na uidhinishaji na si mtu mmoja pekee.

Kutokana na sababu hizo, ninaamini kuwa mradi huu haukupangwa na kusimamiwa ipasavyo kuanzia usanifu hadi hatua ya utekelezaji, hivyo basi, kuongeza hatari ya kuhamisha mzigo wa gharama kwa walipakodi.

Kwa hiyo, napendekeza Mamlaka za Serikali za Uchunguzi kufanya uchunguzi wa kina kuhusu mradi huu na kuziagiza Wizara Mama kurejesha hasara kutoka kwa wahusika kutokana na dosari zilizobainika katika usanifu, usimamizi na ufuatiliaji wa mradi.

11.5.2 Miradi ya Barabara Iliyotelekezwa Sh. Bilioni 3.10

Kanuni ya 243 (1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 inataka taasisi za manunu (kwa mikataba ya ujenzi na huduma) kufuatilia utendaji kazi wa mkandarasi ili uweze kuendana na mpangokazi uliotajwa kwenye mkataba kwa kufuatilia taarifa za siku, wiki, au mwezi.

Hata hivyo, wakati napitia mafaili ya mradi nilibaini kuwa wakandarasi wanen walitelekeza miradi ya ujenzi wa barabara yenye thamani ya Sh. bilioni 3.09 waliyokabidhiwa na TARURA kabla ya miradi hiyo kukamilika kwa mujibu wa mikataba. Ninahusisha sababu ya kutelekeza kwa miradi husika na usimamizi usioridhisha na ucheleweshaji wa malipo. **Jedwali Na. 91** hapa chini linatoa mchanganuo wa miradi hiyo:

Jedwali Na. 91: Barabara Zilizotelekezwa

Jina la Mradi	Bei ya Kandarasi (Sh.)	Tarehe mradi Ulivyotelekez wa	Sababu
Uboreshaji wa Barabara ya Vikindu - Sangatini mita 400 kwa kiwango cha tabaka mbili za lami (Mkataba Na. AE/092/2020/2021/CR/W /49)	399,750,630	03/10/2021	Uhaba wa Lami

Jina la Mradi	Bei ya Kandarasi (Sh.)	Tarehe mradi Ulivyotelekez wa	Sababu
Uboreshaji wa Barabara mbalimbali zenyе urefu wa km 12 kwenye kitalu Na. 9 na 12 katika Shamba la Dungu kwa kiwango cha changarawe katika Manispaa ya Kigamboni (AE/092/2019-20/DSM/W/62)	717,123,800	11/04/2020	Ucheleweshaji wa malipo
Uboreshaji wa kiwango cha lami ya miundombinu ya mtandao wa barabara katika Manispaa ya Temeke awamu ya 3: Barabara ya Kiburugwa (km 1.075) (LGA/016/W/HQ/2016-17/T/Sehemu ya 1,2,3)	1,537,619,600	22/02/2020	Ucheleweshaji wa malipo
Uboreshaji wa Barabara ya Moroviani kwa kiwango cha Lami Km 1 (DSD). (AE/092/2019/20/MBY/W/69)	440,680,000	30/04/2021	Ucheleweshaji wa uwasilishaji wa vitendea kazi kwenye eneo la ujenzi
Jumla	3,095,174,030		

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa Mejimenti ya TARURA

Pia, ni muhimu kutambua kuwa katika taarifa yangu iliyopita ya mwaka wa fedha unaoishia 2019/20, nilieleza kuwa TARURA ilitelekeza miradi ya barabara yenye thamani ya Sh. bilioni 1.95. Hii ina maana kwamba udhaifu wa kuwepo kwa miradi ya barabara iliyotelekezwa na wakandarasi haujatafutiwa uvumbuzi kwa sababu gharama za mradi hiyo imepanda hadi Sh. bilioni 3.09, hivyo kuwanyima walipa kodi faida zinazotokana na utumiaji wa barabara hizo.

Ninaishauri TARURA iħakikishe kuwa ujenzi wa miradi ya barabara husika inaendelea na kukamilika kwa wakti. Pia, ninapendekeza TARURA kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani wa usimamizi na ufuatiliaji wa miradi ya barabara.

11.6 Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)

Malengo ya Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula ni kuhakikisha usalama wa chakula nchini kwa kununua, kuhifadhi, na kugawa akiba ya chakula kwa ufanisi na tija. Nimepitia shughuli za NFRA na kubaini mapungufu yafuatayo:

11.6.1 Mradi Uliokwama Kutokana na Mkandarasi kusitisha Mkataba - Dola za Marekani Milioni 33.14

Tarehe 22 Desemba 2016, NFRA iliingia mkataba Na: AE/054/2015/2016/HQ/W/19 na M/s FEERUM SA, kwa ajili ya Usanifu, Ugavi, Ujenzi, Ufungaji, Upimaji na Uagizaji (commissioning) wa majengo ya Silos, maghala na ukarabati wa majengo yaliyopo vituo vya Ruvuma, Njombe, Songwe, Dodoma, na Shinyanga. Bei ya mkataba ilikubaliwa kuwa Dola za Marekani 33,140,791.81, na mradi ultarajiwu kumalizika tarehe 09 Desemba 2017. Hata hivyo baadaye uliongezwa hadi tarehe 31 Desemba 2020. Pia, Mkandarasi alikuwa tayari ameshalipwa kiasi cha Dola za Marekani milioni 21.46, sawa na asilimia 65 ya gharama za mkataba, hadi muda wa ukaguzi, mnamo Desemba 2021.

Hata hivyo, katika ziara yangu ya uhakiki kwenye maeneo ya ujenzi mnamo Desemba 2021, nilibaini kuwa mradi ulikuwa bado haujakamilika, ingawa muda wa kandarasi wa tarehe 31 Desemba 2020 uliisha mwaka mmoja uliopita. Pia, nilibaini kuwa maendeleo ya kazi wakati huo yalikuwa asilimia 28 ya ujenzi, asilimia 44 ya maghala na asilimia 85 kwa silos.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa mkandarasi hakuwepo kwenye eneo la ujenzi tangu tarehe 30 Septemba 2020, na alikuwa ametoa notisi ya kusitisha mkataba mnamo tarehe 01 Desemba 2020. Sababu za kusitisha mkataba alizotaja ni kama vile: kucheleweshwa kwa malipo pamoja na kutotolewa kwa Tangazo la Serikali la Msamaha wa Kodi la Ongezeko la Thamani (VAT). Mkandarasi aliona sababu hizo ni ukiukaji wa kimsingi wa kanuni na masharti ya mkataba kulingana na Kifungu cha 67 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba.

Aidha, nilibaini kuwa NFRA ilipinga sababu za kusitishwa mkataba zilizotolewa na mkandarasi na kusababisha timu ya mazungumzo kuundwa ili kuiwakilisha Serikali dhidi ya timu ya Mkandarasi kutoka Poland ili kupata suluhu la tatizo hilo. Hadi kufikia muda wa ukaguzi wangu, tarehe 22 Desemba 2021, mwafaka wa mgogoro huo ulikuwa bado haujapatikana.

Ni maoni yangu kuwa, kutokuwepo kwa udhibiti wa kutosha wa usimamizi wa mradi na NFRA kulichangia ucheleweshaji wa kukamilika kwa mradi pamoja na kusitishwa kwa mkataba na mkandarasi.

Pia, kutokamilika kwa mradi (kwa muda wa miaka minne tangu muda wa awali wa kukamilika kwa mradi wa tarehe 09 Desemba 2017 hadi muda wa ukaguzi wangu) kunaleta hatari kwamba fedha za kiasi cha dola za Marekani milioni 21.46 zilipokelewa kwenye mradi zinaweza kupotea na, hivyo, kuwanyima walipa kodi kufaidika na mradi.

Ninapendekeza NFRA iimarishe udhibiti wa ndani wa usimamizi wa mradi, ambao utahakikisha kuwa miradi inakamilika ndani ya muda uliokubaliwa katika mkataba. Pia, Serikali kuitia NFRA na Wizara ya Kilimo kuhakikisha muafaka unafikiwa katika mazungumzo yanayoendelea ili mradi ukamilike na kupata thamani ya fedha iliyowekezwa.

11.7 Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka (DART)

Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka (DART) ni taasisi ya Serikali iliyoundwa kwa mujibu wa Tangazo la Serikali Na. 120 la tarehe 25 Mei 2007 chini ya Sheria Na. 30 ya Wakala za Serikali ya mwaka 1997 na marekebisho yake. Jukumu kuu la DART ni kuanzisha na kuendesha mfumo wa Usafiri wa Mabasi Yaendayo Haraka katika jiji la Dar es Salaam.

Wakati wa mapitio ya shughuli za DART, nilibaini mapungufu yafuatayo ambayo yanahitaji kuripotiwa kwa umma kama ilivyoelezwa hapa chini:

11.7.1 Makato ya Utendaji Kazi Usioridhisha wa Mto Huduma Ambayo Hayajakombolewa Sh. Bilioni 2.78

Jedwali A chini ya Kifungu 1.3 cha makubaliano ya mkataba kati ya DART na UDA Rapid Transit PLC yaliyosainiwa tarehe 16 Agosti 2019 kwa ajili ya kutoa huduma za uendeshaji mabasi kwa Awamu ya 1, inataka UDA Rapid Transit PLC kuhakikisha upatikanaji wa mabasi kwa muda wote wa uendeshaji; na endapo mto Huduma atashindwa kufanya hivyo, Mto Huduma ya Mpito (TSP) atakatwa tozo ya utendaji usioridhisha kama ilivyoinishwa katika Jedwali la I (makato ya Utendaji). Pia, imebainishwa katika Kifungu cha 5.27 cha mkataba kuwa TSP atawasilisha bondi ya utendajikazi yenye thamani ya

---

dola za Marekani milioni 1 (Sh. bilioni 2.3) ili DART kujilinda juu ya utendaji kazi usioridhisha wa mto huduma.

Kwa kuzingatia hayo, nilibaini kuwa kuanzia mwaka 2019 hadi 2021, DART ilimtoza mto huduma (UDA Rapid Transit Plc) jumla ya Sh. bilioni 2.77 kutokana na utendaji kazi usioridhisha uliobainika na DART wakati wa usimamizi na ufuatiliaji. Hata hivyo, niligundua kuwa UDA Rapid Transit Plc bado haijalipa tozo hiyo, na pia, DART bado haijafanya jitihada zozote kuhakikisha kiasi hicho kinawasilishwa na mto huduma.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa tangu kusainiwa kwa mkataba, mto huduma (UDA Rapid Transit PLC) bado hajawasilisha bondi ya utendaji kazi yenye thamani ya dola za Marekani milioni 1 kwa DART kulingana na matakwa ya Kifungu cha 5.27 cha Mkataba. Hii ina maana kuwa, hadi kufikia muda wa ukaguzi wangu Septemba 2021, DART haikuwa na uwezo wa kisheria wa kuchukua dhidi ya utendaji kazi usioridhisha wa mto huduma.

Pia, nilibaini kuwa DART imeajiri wafanyakazi wa muda ili kufuatilia utendajikazi wa mto huduma kwa njia ya kawaida (manual). Hata hivyo, nina maoni kuwa aina hii ya tathmini ya utendaji kazi inakabiliwa na makosa na inaweza kusababisha migogoro na mto huduma.

Ninapendekeza DART kuhakikisha makato ya utendaji kazi usioridhisha ya Sh. bilioni 2.77 yanawasilishwa na mto huduma. Pia, napendekeza DART kuhakikisha mto huduma anawasilishwa bondi ya utendaji kazi kwa mujibu wa kifungu cha 5.27 cha mkataba. Mwisho, ninapendekeza DART itafute njia bora zaidi ya kupima utendaji kazi wa mto huduma ili kupunguza uwezekano wa migogoro inayotokana na matokeo ya upimaji wa utendaji kazi kwa njia ya kawaida.

11.7.2 Ajali 1,107 zilitokea Kwenye Miundombinu ya Mabasi ya Mwendo Kasi (Awamu ya 1).

Kifungu cha 9.1.1 cha Nyongeza ya 4 ya mkataba kati ya DART na Mto Huduma za Mpito (TSP) kinaitaka TSP kutekeleza utaratibu wa kina na unaofaa kwa madhumuni ya utumaji wa hali ya juu ya usafirishaji wa umma. Pia, usalama na ulinzi ni mojawapo ya kanuni elekezi katika tasnia ya usafirishaji ambayo TSP inahitaji kuzingatia wakati wa kufanya kazi.

Hata hivyo, kutokana na mapitio ya ripoti ya Uendeshaji ya Mto Huduma wa Mpito nilibaini kuwa jumla ya ajali 1,107 zilitokea katika miundombinu ya BRT tangu kuanza kazi mnamo Mei 2016 hadi muda wa ukaguzi wangu, Septemba 2021. Pia, nilibaini kuwa ajali zilizoripotiwa zilisababisha vifo vya watu 50, majeruhi 211, na kuharibu mali kadhaa.

Nina shaka kuwa ikiwa hatua za kutosha za ulinzi na usalama hazitaimarishwa, kuna hatari ya kuendelea kusababisha watu kupoteza maisha, majeruhi na uharibifu wa mali.

Ninapendekeza DART iwasiliane na TSP ili kuimarisha ulinzi na usalama katika miundombinu ya BRT ili kupunguza ajali. Pia, ninapendekeza DART ishirikiane na vikosi vya usalama ili kuzuia urahisi wa ufikiaji wa miundombinu ya BRT.

11.8 Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)

Wajibu wa Wakala wa Usajili Ufilisi na Udhamini (RITA) ni kutoa habari nzuri na thabiti juu ya matukio muhimu maishani, kuunganisha wadhamini, kutunza mali chini ya udhamini za mtu aliyefariki, muflisi, na watoto walio chini ya umri wa utu uzima ili kuwezesha sheria kuchukua mkondo wake.

Wakati wa ukaguzi wa RITA, niligundua suala lifuatalo ambalo linahitaji kuripotiwa kwa umma:

11.8.1 Upotevu wa Vishina 2,000 vya Vyeti vya Ndoa - Sh. Milioni 20

Kifungu cha 33 (3) cha Sheria ya Ndoa kinamtaka msajili wa wilaya au kadhi, baada ya kusajili ndoa, kutoa cheti cha ndoa kwa nakala mbili, kubakisha sehemu moja na kupeleka nyingine kwa afisa uandikishaji kwa ajili ya kupeleka kwa wahusika.

Wakati wa ukaguzi wa RITA, niligundua kuwa RITA ilikuwa na vishina 83,300 vya vyeti vya ndoa mwanzoni mwa mwaka (01 Julai 2020). Kati ya vishina 83,300 vya vyeti vya ndoa, RITA ilitoa vishina 81,300 vya vyeti vya ndoa kwa Wilaya mbalimbali hadi tarehe 18 Desemba 2020 na, hivyo, kubakia na vishina 2,000 vya vyeti vya ndoa ambavyo havijatumika.

Hata hivyo, nilifanya uhakiki na kubaini kuwa vishina 2000 vya vyeti vya ndoa havikuwapo kwenye himaya ya RITA; na hivyo, kuashiria kuwa Wakala

---

imepata hasara ya mapato ya Sh. 20,000,000 (vishina 2000 x Sh. 10,000). Pia, tatizo hilo linaashiria hatari kuwa udhibiti wa ndani wa Wakala juu ya uhifadhi wa vyeti vya ndoa hauridhishi.

Ninapendekeza Wizara Mama (Wizara ya Katiba na Sheria) kufanya uchunguzi utakaobaini chanzo cha hasara hiyo na kuwachukulia hatua stahiki watumishi waliohusika. Pia, ninapendekeza RITA kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani juu ya uhifadhi wa vishina vya vyeti vya ndoa.

11.9 Wakala wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)

Sheria Na.5 ya mwaka 2019 ya Huduma za Maji na Usafi wa Mazingira, pamoja na mambo mengine, ilianzisha Wakala wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA) ambayo ulichukua majukumu yaliyokuwa hapo awali yamekabidhiwa kwa OR-TAMISEMI, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Majukumu yaliyohamishwa ni pamoja na kuhakikisha huduma za maji zinapatikana kwenye jamii za watu waishio maeneo ya vijijini, miji midogo na Makao Makuu ya Wilaya. Ukaguzi wangu wa shughuli za RUWASA ulibaini mapungufu yafuatayo ambayo yanahitaji kuripotiwa kwa umma:

11.9.1 Mradi wa Maji Usio na Tija Katika Kijiji cha Gwata - Sh. Milioni 440.60

Tarehe 08 Julai 2015, Halmashauri ya Wilaya ya Morogoro iliingia mkataba na Kampuni ya M/s Mkumba Quality Contractors kujenga bomba la maji katika Kijiji cha Gwata kwa bei ya mkataba ya Sh. 440,600,000. Muda wa mkataba ulipangwa kumalizika tarehe 31 Januari 2017 lakini ukaongezwa hadi tarehe 27 Novemba 2019. Halmashauri ilihamisha mradi husika RUWASA hapo tarehe 1 Julai 2019, baada ya uanzishwaji wake.

Hata hivyo, nilibaini kuwa mradi ulikuwa bado haujakamilika hadi muda wa ukaguzi mnamo tarehe 13 Januari 2022 (baada ya miaka miwili kupita toka kuisha kwa muda wa mkataba), wakati mkandarasi alikuwa tayari ameshalipwa jumla ya Sh. milioni 244.57 sawa na asilimia 56 ya gharama ya mkataba.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa ujazo wa maji usiotosheleza kutoka Mto WAMI uliathiri usambazaji wa maji kwenye mradi kwa sababu mradi ultarajija kutumia maji kutoka Mamlaka ya Maji Chalinze (CHAWALISA).

Kwa kuzingatia hayo, nina maoni kuwa utafiti wa kutosha haukufanyika ili kujua ufanisi wa mradi unaojumuisha chanzo cha maji endelevu. Hii inaleta hatari kwamba thamani ya fedha inaweza kutopatikana kutokana na fedha zilizowekezwa kiasi cha Sh. milioni 244.57.

Ninapendekeza Wakala kufanya upembuzi yakinifu wa kina kwa miradi ya maji ambayo itajumuisha kujua vyanzo endelevu vya maji kabla ya kuanzisha miradi hiyo. Pia, ninapendekeza RUWASA kutafuta chanzo mbadala na cha uhakika cha maji kwa ajili ya mradi na kuhakikisha mradi unakamilika kama ilivyopangwa.

11.9.2 Kutokufungwa kwa Mita za Kusoma Matumizi ya Maji kwa Wateja 340

Kifungu cha 21(c) cha Sheria ya Majisafi na Usafi wa Mazingira ya mwaka 2019 kinaitaka mamlaka ya maji kufanya mambo yote muhimu ili kutoa huduma ya majisafi na usafi wa mazingira katika eneo lililo chini ya mamlaka yake. Pia, mamlaka ya maji itakuwa na mamlaka pamoja na mambo mengine ya kufunga mita za maji ili kupima kiasi cha maji yanayotolewa kwa mtumiaji.

Hata hivyo, wakati wa ukaguzi wa RUWASA (Ofisi ya Same), nilibaini kuwa kati ya wateja 599 waliounganishwa na huduma ya maji katika Kata ya Hedaru, ni wateja 259 pekee waliofungiwa mita za kupima matumizi ya maji (flow meters) na hivyo kuwaacha wateja 340 wakitumia huduma ya maji bila kuwekewa mita.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa bili za maji walizopewa wateja zilitokana na makadirio binafsi zaidi ya kiasi halisi cha maji yaliyotumika. Hii inaongeza hatari kwamba Serikali inaweza kupoteza mapato kutokana na makadirio yasiyo halisi pamoja na hatari ya rushwa mionganoni mwa wafanyakazi wanaohusika katika mchakato wa bili.

Napendekeza RUWASA itenye fedha kwa ajili ya kugharamia ununuvi wa mita za maji na kuhakikisha wateja wote wanawekewa mita hizo ili kuimarishe ukusanyaji wa mapato kwa ufanisi.

11.10 Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFS)

Wakala imeundwa kwa madhumuni ya kuhakikisha: Kuwapo kwa usimamizi madhubuti na wenge ufanisi na tija wa rasilimali za misitu na nyuki; kuongeza ubora na thamani ya kifedha katika kutoa huduma kwa umma; na kuendelea kukuza na kuboresha uwezo wa kutoa huduma kwa umma. Katika ukaguzi wa shughuli za TFS nilibaini mapungufu yafuatayo:

11.10.1 Kutorejeshwa kwa Malipo ya Awali na JWTZ - Sh. Bilioni 3

Bwawa la kufua umeme wa maji la Julius Nyerere (JNHPP) ni mradi mkubwa unaolenga kutoa umeme wa megawati 2000. Mwezi Oktoba 2018, Serikali kupitia TANESCO iliingia mkataba na wakandarasi wa M/s Arab kwa ubia na M/s El- Sewedy Electric ili kujenga mradi husika. Kutokana na hali hiyo, Serikali iliunda Timu (Timu ya Uwezeshaji ya Serikali), iliyoshirikisha wadau mbalimbali wakiwamo Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFS), ili kuwezesha utekelezaji wa haraka wa mradi huo.

Kutokana na hayo, nilibaini kuwa TFS alishirikishwa katika mradi tarehe 16 Februari 2018 ili kutoa ushauri wa kitaalamu kuhusu mazao ya misitu, usimamizi wa mchakato wa uvunaji misitu na mauzo ya mazao ya misitu. Hivyo, TFS iliamua kugawa eneo la mita za mraba zipatazo 3,495,362.823 katika Vitalu sita kwa ajili ya kuvunwa (kusafisha), na vitalu hivyo vilikabidhiwa kwa makampuni 23 kwa njia ya ushindanishi mnamo Desemba 2018.

Hata hivyo, nilibaini kuwa TFS ilisitisha mikataba hiyo na kampuni 23 kutokana na maendeleo hafifu ya kazi ambayo yalikuwa ni asilimia nne tu huku muda wa mwaka mmoja (Desemba 2018 - Desemba 2019) ulikua umepita tangu kuanza kwa kazi hiyo. Baada ya kusitishwa mikataba hiyo, TFS iliamua kushirikiana na Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania (JWTZ) kwa makubaliano ya Disemba 2019 ili kukamilisha uvunaji wa misitu katika eneo lililobakia la asilimia 96.

Kifungu cha 3.1 cha mkataba hapo juu kinaeleza kuwa TFS itatoa malipo ya awali kwa JWTZ, na ndani ya siku saba baada ya kupokea fedha kutoka Serikalini, JWTZ itarejesha kiasi kilichotolewa na TFS.

Kwa mujibu wa kifungu kilichotajwa, nilibaini kuwa TFS iliipatia JWTZ kiasi cha Sh. 3,000,000,000 kwa awamu nne kuanzia tarehe 21 Februari 2020 hadi

---

tarehe 07 Agosti 2020. Hata hivyo, niligundua kuwa TFS ilikuwa haijakomboa malipo ya awali hadi muda wa ukaguzi Januari 2022, ingawa JWTZ ilipokea kiasi cha Sh. 11,000,000,000 kutoka Wizara ya Fedha na Mpango (MoFP).

Kuhusiana na hilo, TFS ilieleza kuwa kiasi cha fedha kilichotolewa na MoFP (Sh. 11,000,000,000) kilikuwa pungufu ukilinganisha na mahitaji, hivyo kupelekea kwa TFS kushindwa kukomboa kiasi cha awali kutoka JWTZ. Hata hivyo, nina wasi wasi kuwa kwa kushindwa kukomboa malipo hayo ya awali kutoka JWTZ (Sh. 3,000,000,000), imepelekea TFS kushindwa kutekeleza shughuli zake za kibajeti kwa mwaka husika.

Ninapendekeza TFS kukomboa malipo hayo ya awali yaliyolipwa kwa JWTZ ili kupunguza hatari ya kucheleva zaidi katika utekelezaji wa shughuli za bajeti zinazohusiana na fedha zilizotolewa.

11.11 Masuala Mtambuka Yanayohusu Wakala za Serikali

Katika ukaguzi wa Wakala Tendaji, nilibaini masuala mtambuka kadhaa ambayo kutokana na umuhimu wake nimeyaelezea kama ifuatavyo:

11.11.1 Riba Iliyotozwa kwa Malipo Yaliyochelweshwa Sh. Bilioni 69.62

Kifungu cha 54 cha GCC kinasema kuwa: Mwajiri atamlipa Mkandarasi kiasi kilichothibitishwa na Meneja wa Mradi ndani ya siku 28 tangu tarehe ya kila hati ya muda ya malipo (Mikataba iliyokatika mfumo wa Kimataifa, muda wa malipo ni siku 56 toka mkandarasi awasilishe hati ya madai). Mwajiri akichelewesha malipo, Mkandarasi atalipwa riba ya kuchelewesha malipo katika hati ya malipo inayofuata.

Hata hivyo, mbali ya mapendekezo niliyoyatoa miaka iliyopita, nilibaini kuwa Wakala mbili za Serikali ziliwa na madai ya malipo ya Sh. bilioni 673.52 kutoka kwa wakandarasi na washauri wa ujenzi, hivyo kupelekea Wakala husika kutozwa riba ya ucheleweshaji malipo¹² ya Sh. bilioni 69.62 kuendena na vifungu vilivyotajwa hapo juu. Kwa umuhimu wake, TANROADS ilikuwa na deni kubwa lenye thamani ya Sh. bilioni 664.35 (30 Juni 2021) lililosababisha tozo ya riba ya ucheleweshaji malipo ya Sh. bilioni 68.73. Maelezo yameoneshwa kwenye **Jedwali Na. 92** hapa chini.

---

¹² Malipo haya yalicheleweshwa kulipwa kwa muda wa mwezi mmoja hadi miezi 12 na zaidi

Jedwali Na. 92: Tozo ya Riba ya Ucheleweshaji Malipo

Wakala	Deni (Sh.)	Riba ya Ucheleweshaji malipo (Sh.)
Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	664,350,024,473	68,730,326,701
Wakala Wa Barabara Za Vijijini Na Mijini (TARURA)	9,171,917,103	884,898,248
Jumla	673,521,941,576	69,615,224,949

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa menejimenti

Ukaguzi wangu umebaini kuwa ucheleweshaji wa kulipa madeni hayo imetokana na upatikanaji usioridhisha wa fedha kutoka serikalini na zaidi kwa miradi inayofadhiliwa moja kwa moja na Serikali au kwa ufadhili shirikishi.

Ninarudia mapendekezo yangu ya mwaka uliopita kwamba Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kuja na mikakati ambayo itahakikisha madeni yanalipwa pale tu muda ulioruhusiwa kimkataba unapofika. Pia, Serikali inapaswa kuzingatia ulipwaji wa madeni yaliyopo kabla ya kuamua kuingia kwenye mikataba mipyä.

11.11.2 Wakala wenye Makusanyo ya Mapato ya Ndani Yasiyoridhisha

Kifungu cha 12 (2) (a) cha Sheria za Wakala cha mwaka, 1997 kinazitaka Wakala kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia njia za kisasa za kibiashara, na kuhakikisha kwamba, kwa njia yoyote, mapato yake yanatosha kugharamia matumizi ya Wakala hizo.

Hata hivyo, nilibaini Wakala tisa ambazo zinaendeshwa kibiashara lakini makusanyo ya mapato ya ndani yalikuwa chini sana kwa kiwango cha kuanzia asilimia 24 mpaka asilima 97 ikilinganishwa na kiwango cha bajeti. Taasisi zenye makusanyo madogo zimeoneshwa kwenye **Jedwali Na. 93** hapa chini:

Jedwali Na. 93: Wakala wenye Makusanyo ya Mapato ya Ndani Yasiyordhisha

Na.	Wakala	Bajeti (Sh.) A	Makusanyo (Sh.) B	Makusanyo pungufu (Sh.) C=A-B	% ya makusanyo o pungufu 2020/21 D=C/A	% ya makusanyo o pungufu yaliyori potiwa 2019/20
1	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	120,300,000,000	3,778,519,445	116,521,480,555	97%	57%
2	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	79,947,869,614	7,304,042,188	72,643,827,425	91%	83%
3	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	48,721,752,254	15,895,437,970	32,826,314,284	67%	63%
4	Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA)	16,870,094,284	6,055,620,868	10,814,473,416	64%	19%
5	Wakala ya Usambazaji Maji na Usafi na Mazingira Vijijini kitengo cha uchimbaji visima, zamani ikijulikana DDCA	12,300,958,623	5,066,906,122	7,234,052,501	59%	45%
6	Wakala wa Taifa wa Uzalishaji na Uendelezaji wa Mbegu za Kilimo (ASA)	6,723,194,000	2,831,021,440	3,892,172,560	58%	56%
7	Wakala wa Uagizaji Mafuta kwa Jumla (PBPA)	9,853,680,000	6,955,858,470	2,897,821,530	29%	4%
8	Wakala wa Ufundu na Umeme (TEMESA)	78,278,081,029	57,999,383,128	20,278,697,901	26%	26%
9	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA)	64,475,519,447	49,208,959,757	15,266,559,690	24%	21%

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti

Jedwali Na. 93 hapo juu linaonesha kuwa Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) ilifanya vibaya kwa kuwa na makusanyo pungufu ya Sh. bilioni 116.52 sawa na asilimia 97 ya bajeti iliyopangwa. Aidha, nilibaini kuwa makusanyo pungufu ya NFRA yameongezeka kutoka asilimia 57 kama ilivyori potiwa kwenye ripoti yangu ya 2019/20 hadi asilimia 97 katika mwaka wa ukaguzi (2020/21); hivyo, ninaona kuna haja ya hatua za haraka kuchukuliwa ili kuhakikisha Wakala inaendelea kutimiza majukumu yake. Kwa ujumla, nilibaini kuwa Wakala nane kati ya tisa (zilizooneshwa kwenye jedwali hapo juu) makusanyo yake yalizidi kupungua ikilinganishwa na takwimu za mwaka uliopita (2019/20).

Katika ukaguzi wangu wa mwaka uliopita (2019/20) nilieleza kuwa makusanyo duni yametokana na mifumo isiyo madhubuti ya makusanyo ya mapato, ukosefu wa kitengo kinachoshughulika na makusanyo ya mapato, pamoja na mapungufu kwenye matayarisho ya mchakato wa bajeti. Pia, utendaji kazi wa wakala haupitiwi kikamilivu na Bodi za Kumshauri Waziri (MAB). Hivyo, kusababisha utegemezi usioisha wa ruzuku ya Serikali kugharamia shughuli za Wakala, na kuongeza mzigo kwa walipakodi.

Ninazidi kuhimiza pendekezo langu la miaka iliyopita kuwa Wizara husika zinasosimamia Wakala hizi kufanya tathmini ya utendaji kazi wa Bodi za Ushauri (MAB) ili kujiridhisha kama zinafanya wajibu wao wa kutathmini utendaji kazi wa Wakala. Pia, kubuni na kuanzisha njia madhubuti zitakazohakikisha utendaji kazi madhubuti wa Bodi za Ushauri (MAB). Pia, napendekeza kwa Wakala husika kuhakikisha kunakuwa na mfumo madhubuti wa makusanyo, idara maalumu inayoshughulikia makusanyo na kuhakikisha ubora kwenye matayarisho ya bajeti

Masuala Yaliyobainika Katika Kaguzi za Taasisi Mbalimbali za Serikali
Katika ukaguzi wa mwaka huu, nimebaini masuala muhimu yanayohusiana na taasisi mbalimbali za Serikali ambazo yanahitaji kusulu hishwa na Serikali pamoja na kujulikana kwa walipa kodi kama inavyoelezewa hapa chini:

11.12 Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) ina jukumu la uandikishaji na utoaji wa vitambulisho vya taifa kwa wananchi na wakazi wanaotambulika kisheria. Wakati wa ukaguzi wa shughuli za NIDA nilibaini mapungufu yafuatayo:

11.12.1 Utendaji Usioridhisha wa NIDA katika Usajili, Uzalishaji wa Nambari za Utambulisho na Uzalishaji wa Kadi za Vitambulisho

M pangokazi wa Mwaka wa NIDA (2020-21) unatoa malengo ya utendaji wa shughuli mbalimbali, ikiwa ni pamoja na shughuli za usajili, utengenezaji wa Nambariza Utambulisho na hatimaye utengenezaji wa vitambulisho.

Nilipitia Mpangokazi wa Mwaka wa NIDA (2020- 2021) pamoja na Taarifa za Ufutiliaji za Robo mwaka, na nilibaini kuwa Mamlaka imekuwa na utendaji kazi usioridhisha katika shughuli za msingi za usajili, utengenezaji wa Nambari za Utambulisho na utengenezaji wa vitambulisho kama ilivyoelezwa hapa chini:

- Nilibaini kuwa NIDA ililenga kuzalisha Vitambulisho vya Taifa 13,900,000. Hata hivyo, ilifanikiwa kuzalisha vitambulisho 1,705,693 pekee, hivyo kushindwa kufikia lengo la uzalishaji wa Vitambulisho vya Taifa 12,194,307, sawa na asilimia 88. Pia, katи ya vitambulisho 1,705,693 vilivyozalishwa, NIDA ilisambaza vitambulisho 1,463,149 kwa wananchi waliojiandikisha, hivyo kushindwa kusambaza vitambulisho 242,544 (sawa na asilimia 14); na
- Pia, nilibaini kuwa NIDA ililenga kuzalisha Nambari za Vitambulisho vya Taifa 1,900,000. Hata hivyo, ilifanikiwa kuzalisha Nambari 1,061,295 pekee na kushindwa kufikia lengo la kuzalisha Nambari 838,705, sawa na asilimia 44.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa utendaji kazi usioridhisha ultokana na kutumia kadi za awamu ya kwanza kwenye printa zinazoruhusu kadi za awamu ya pili, pamoja na kukosekana kwa matengenezo ya mara kwa mara kwa mashine za kutengeneza vitambulisho. Katika Kituo cha kuzalisha Vitambulisho cha Kibaha, nilibaini kuwa mashine tatu za kuzalisha vitambulisho zilizonunuliwa kutoka IRIS Co. Behard ziliwa hazitumiki, hasa wakati wa ukaguzi wangu mwezi Desemba 2021, kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 94** hapa chini:

Jedwali Na. 94: Muda wa Uzalishaji

Na.	Nambari ya usajili ya printa	Muda wa mwisho kutumika
1.	HE-2556	08/09/2021
2.	HE-2557	24/06/2020
3.	HE-2558	29/10/2018

Chanzo: Uhakiki

Ni maoni yangu kuwa, kutokufanya matengezo ya mashine kunaongeza hatari ya mashine husika kuharibika na hivyo kuathiri utengenezaji wa vitambulisho vya Taifa. Pia, kutofikiwa kwa malengo yaliyowekwa kunaongeza hatari ya Serikali kushindwa kuwatambua raia wake, pamoja na kushindwa kupata taarifa zao kwa matumizi mbalimbali.

Ninapendekeza NIDA kuhakikisha kuwa mashine za kuzalisha Vitambulisho zinatengenezwa kwa mujibu wa ratiba za matengenezo na pia iboreshe ubora wa kufanya shughuli zake ili malengo yaliyowekwa na Taasisi yatimie kama yalivyopangwa.

11.13 Wakala wa Nishati Vijijini (REA)

Jukumu kuu la Wakala wa Nishati Vijijini (REA) ni kukuza na kuwezesha upatikanaji bora wa huduma za nishati ya kisasa katika maeneo ya vijijini, Tanzania Bara. REA ilianza kufanya kazi mnamo Oktoba 2007.

Nilivyopitia uendeshaji wa REA pamoja na usimamizi wa mikataba nilibaini mapungufu yafuatayo:

11.13.1 Kazi Zilizofanyika Chini ya Kiwango Katika Mradi wa Usambazaji Umeme Vijijini Mkoani Tanga OT

Tarehe 23 Agosti 2017, REA iliingia mkataba na JV Radi Service, Njarita Contractors na Aguila Electrical Contractors Limited wenyewe thamani ya Sh. 8,720,525,230.95 na Dola za Marekani 1,170,526.54 kwa ajili ya kusambaza umeme vijijini katika Wilaya za Muheza, Mkimbili, Pangani, na Bumbuli mkoani Tanga. Muda wa kuanza kwa mradi huo ulikuwa tarehe 14 Mei 2018, na muda wa kukamilika ulitarajiwa kuwa tarehe 13 Mei 2020, lakini ukaongezwa hadi tarehe 31 Desemba 2021.

Kifungu cha 9.1 cha mkataba kinamtaka mkandarasi kubuni, kutengeneza, kufunga na kukamilisha vifaa kwa uangalifu na umakini kulingana na mkataba.

Hata hivyo, katika ziara yangu kwenye eneo hilo mkoani Tanga mnamo Novemba 2021, nilibaini kuwa mkandarasi huyo alifanya kazi chini ya kiwango kama vile kubana nguzo za umeme kwenye miti, Kutokuwepo kwa Viunganishi vya umeme (Physical Contact (PC)) na kazi isiyoridhisha ya ujazaji na ushindiliaji wa mchanga kwenye nguzo zilizowekwa. Kwa

---

kuongeza, nilibaini kuwa umeme mdogo (voltage) wa takriban kilomita 3, nyaya zake zilizungushwa baina ya nyaya badala ya kuzungushiwa mpira na hii inaweza sababisha nyaya kusuguana na kusababisha hitilafu ya umeme.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa kutokana na mkataba wa mkandarasi kumalizika tokea tarehe 31 Desemba 2021, kuna hatari kuwa kasoro zilizobainika zisirekebishwe, hivyo basi, thamani ya fedha inaweza isipatikane.

Ninapendekeza REA kuimarisha udhibiti wa ndani juu ya usimamizi wa miradi ili kupunguza hatari ya kazi zenyе kasoro. Aidha, ninapendekeza REA kuangalia njia ambazo mkandarasi anaweza kurekebisha kasoro zilizobainika.

11.13.2 Kuvuja kwa Mafuta Kutoka kwa Transfoma Iliyowekwa Katika Wilaya ya Uyui Mkoani Tabora

Tarehe 03 Julai 2017, REA ilisaini mkataba na M/S JV POMY Engineering Company Ltd, Intercity Builders Limited na Octopus Engineering Limited kwa ajili ya Ugavi na Ufungaji wa Laini za Kati na Chini za Umeme (Voltage), Transfoma za Usambazaji na Kuunganisha Wateja katika maeneo ya vijijini ambayo hayajaunganishwa na umeme katika wilaya za Kailua, Urambo, Sikonge na Uyui katika Mkoa wa Tabora chini ya Mradi wa REA kwa awamu ya Tatu (mzunguko wa kwanza), kwa bei ya mkataba ya Sh. 30,192,528,747.66 na Dola za Marekani 4,822,730.40. Muda wa mradi kukamilika ulikubaliwa kuwa tarehe 16 Mei 2020 (na kusogezwa hadi tarehe 31 Desemba 2021), huku muda wa matazamio ukipangwa kuisha tarehe 30 Desemba 2022.

Sehemu ya 3.2.2 (j) ya maelezo ya kiufundi ya mkataba, inataka transfoma zinazosambazwa kuwa na muda wa uangalizi (warrant) usio chini ya miaka sita.

Hata hivyo, katika ziara ya ukaguzi iliyofanyika tarehe 15 Novemba 2021, katika Kijiji cha Kagera wilayani Uyui, nilibaini kasoro ya uvujaji wa Transfoma ya 50Kva (Namba ya Usajili: TX 008508) iliyowekwa mwaka 2020, ambayo ilikuwa bado haijarekebisha na Mkandarasi. Ingawa, nilifahamishwa kuwa tatizo lililobainika limetokana na kasoro kutoka kiwandani, nina maoni kuwa kama REA ingefanya ukaguzi na usimamizi wa

---

kutosha wa mara kwa mara, kasoro hiyo ingegundulika mapema. Hivyo basi, mapungufu hayo, yanaongeza hatari ya wanakijiji wa Uyui kukosa umeme kama ilivyokusudiwa kutokna na hitilafu ya transfoma iliyowekwa.

Ninapendekeza REA ifanye uchunguzi wa kina wa transfoma zilizowekwa na mkandarasi husika ili kubaini iwapo kuna transfoma zingine zenye kasoro ili hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya mkandarasi. Pia, ninapendekeza REA kuhakikisha mkandarasi anabadilisha transfoma iliyobainika kuwa na kasoro bila kuchelewa zaidi.

11.14 Tume ya Madini

Tume ya Madini ilianzishwa kwa mujibu wa Sheria ya Madini ya mwaka 2010 iliyorekebishwa na Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali ya mwaka 2017. Tume ilianzishwa kupitia Tangazo la Serikali namba 27 la tarehe 07 Julai 2017. Lengo la Tume ni kuimariswa usimamizi wa Sekta ya Madini na kuhakikisha kuwa Serikali inanufaika na mapato yanayopatikana kwa njia endelevu. Nimebaini mapungufu yafuatayo katika ukaguzi wa Tume ya Madini:

11.14.1 Uchimbaji Usio Halali wa Madini ya Tanzanite Katika Kitalu cha Serikali Ambacho Hakijaanza Kutumika

Mnamo tarehe 13 Mei 2020, Serikali kupitia Tume ya Madini, ilichukua eneo la uchimbaji wa madini katika Kitalu C lilitopo Merarani kutoka kwa Kampuni ya Tanzania One, kufuatia mabadiliko ya sheria ya madini yaliyofanyika mwaka 2017, pia, kufuatia mafanikio ya mazungumzo kati ya Serikali, STAMICO na Tanzania One. Kisha, Serikali ilikabidhi eneo hilo kwa Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania kwa ajili ya ulinzi. Eneo hilo lina takribani kilomita za mraba 7.6 (mita za mraba milioni 7.6), na eneo hilo limezungukwa na Vitalu A, B na D.

Hata hivyo, nilibaini kuwa Serikali ilikuwa haijaanza uchimbaji wa madini ya tanzanite katika eneo hilo tangu ilipolichukua, ikiwa ni ucheleweshaji wa mwaka mmoja na miezi sita hadi muda wa ukaguzi mnamo Novemba 2021. Mbaya zaidi, wakati napitia faili Na. 490/2013, nilibaini uwepo wa shughuli haramu za uchimbaji madini katika eneo hilo, ambapo wachimbaji wadogo kutoka Vitalu vingine (Kitalu B na D) wanatengeneza njia zisizotambulika chini ya ardhi na kuchimba madini ya tanzanite katika eneo husika bila ufahamu wa Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania.

Aidha, nilielezwa kuwa Wizara ya Madini kwa kushirikiana na Tume ya Madini imekamilisha Waraka wa Pendekezo kwenda Baraza la Mawaziri kuhusu ugawaji na uendelezaji wa Eneo la Madini la Kitalu C, ili kuidhinishwa na Baraza la Mawaziri. Hata hivyo, nina mashaka kuwa urasimu unaohusu maamuzi unaweza kusababisha uvamizi wa eneo hilo na uchimbaji haramu wa madini kuendelea, hivyo kusababisha Serikali kukosa mapato.

Mbali na hayo, nilibaini kuwa tarehe 13 Mei 2020, Tume ya Madini ilisaini hati ya makabithiano wa mgodi (Kitalu C) pamoja na mali na miundombinu yake na Kampuni ya Tanzania One Mining Limited. Hata hivyo, wakati wa mapitio ya hati husika, nilibaini kuwa thamani ya uwekezaji na miundombinu ambayo Tume iliyokabithiwa na Tanzania One haikujumuishwa kwenye hati; hivyo, nilishindwa kutambua thamani halisi ya mali zilizokabidhiwa na Tanzania One Mining Limited.

Ninaishauri Serikali iharakishe uamuzi kuhusu uendelezaji sahihi wa eneo hilo (Kitalu C) ili kuondoa hatari ya uvamizi unaosababisha Serikali kukosa mapato. Aidha, ninapendekeza Tume ya Madini kushirikiana na Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania kuimarisha ulinzi katika eneo hilo. Pia, napendekeza Tume ya Madini ifanye tathmini ya thamani ya mali ilizokabidhiwa na Tanzania One Company Limited.

11.15 Shirika la Mzinga

Shirika la Mzinga lilianzishwa Januari 1971 kama Mradi chini ya Makao Makuu ya Jeshi la Wananchi wa Tanzania (JWTZ) kwa jina la Kiwanda cha Mzinga. Tarehe 13 Septemba 1974, Mzinga JWTZ Ilitangazwa kisheria kuwa Shirika la Umma kwa Agizo la Serikali Na. 219. Hii ilibadilisha jina la Mzinga JWTZ kuwa Shirika la sasa la Mzinga.

11.15.1 Malipo Yenye Mashaka ya Ununuzi wa Silaha za Kijeshi Ambazo Hazijapokelewa - Sh. Bilioni 1.38

Tarehe 23 Novemba 2020, Shirika la Mzinga liliaini mkataba na SMT Security Ltd juu ya ununuzi wa Silaha za Kijeshi kwa bei ya mkataba ya Euro 572,444 (Sh. 1,617,154,300). Muda wa uwasilishaji wa silaha hizo ulikubaliwa kuwa tarehe 26 Novemba 2020.

Nilibaini kuwa Kifungu cha 18 (ii) cha Masharti Maalumu ya Mkataba uliotajwa hapo juu kinamtaka msambazaji alipwe malipo ya awali sawa na

---

asilimia 50 ya bei ya mkataba na asilimia 35 ya bei ya mkataba baada ya kuwasilisha ushahidi wa usafirishaji wa mzigoo.

Hata hivyo, niligundua kuwa Shirika la Mzinga lilimlipa msambazaji jumla ya Euro 486,577 (Sh. 1,385,599,550), sawa na asilimia 85 ya bei ya mkataba, bila kupata ushahidi wa upakiaji na usafirishaji wa silaha.

Pia, nilibaini kuwa Shirika la Mzinga bado halijapokea silaha zilizolipiwa kutoka kwa msambazaji ikiwa miezi 15 imepita kutoka muda wa uwasilishaji wa silaha wa tarehe 26 Novemba 2020 hadi muda wa ukaguzi tarehe 07 Februari 2022.

Ijapokuwa, Shirika la Mzinga lilieleza kuwa janga la UVIKO-19 kama sababu kuu iliyoathiri uzalishaji na usambazaji wa silaha, maoni yangu ni kuwa udhaifu huo ulichangiwa na mfumo usioridhisha wa udhibiti wa ndani wa Shirika la Mzinga. Udhafu huo uliruhusu malipo kufanyika bila kuzingatia kifungu cha mkataba cha uwasilishaji wa ushahidi wa usafirishaji. Hivyo, hatua hiyo inaiweka Serikali katika hatari ya kupata hasara ikiwa msambazaji hatawasilisha silaha hizo.

Ninapendekeza kuwa Shirika la Mzinga liimarishe mifumo ya udhibiti wa ndani ili kuhakikisha vifungu na wajibu wa mikataba inazingatiwa. Aidha, ninapendekeza Shirika la Mzinga kuhakikisha kuwa muuzaji anawasilisha silaha zilizolipiwa bila kuchelewa zaidi.

11.16 Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapor (TAWA)

Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapor (TAWA) chini ya Wizara ya Maliasili na Utalii ni taasisi ya umma inayojiendesha ambayo ilianzishwa kwa Agizo la Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapor la 2014. TAWA ina jukumu la kufanya uongozi na usimamizi endelevu wa uhifadhi wa rasilimali za wanyamapor na viumbi hai nje ya Hifadhi za Taifa na Hifadhi ya Ngorongoro. Hii inajumuisha kusimamia jumla ya eneo la kilomita za mraba 169,553 (asilimia 79 ya eneo lote la maeneo ya hifadhi nchini) linalojumuisha mapori ya akiba, mapori tengefu na maeneo ya wazi. Ukaguzi wa utendaji kazi wa TAWA ulibaini yafuatayo:

11.16.1 Waziri Kuwaondoa Kimakosa Wazabuni Walioshinda Zabuni za Vitalu vya Uwindaji Sh. Milioni 282.50

Mnamo Oktoba 2017, Serikali iliamua kubadilisha utaratibu wa ugawaji vitalu vya uwindaji kwa kutumia mfumo wa mnada wa kielektroniki. Uamuzi huo ulinua sio tu kuimarisha utawala bora, bali pia kuongeza uwezo wa kijamii na kiuchumi katika tasnia ya uwindaji. Ili kuhakikisha matumizi mazuri ya mfumo wa mnada wa kielektroniki, TAWA ilitengeneza Mwongozo wa Ugawaji wa Vitalu vya Uwindaji kwa Njia ya Mnada mwezi Aprili 2018, ambao uko chini ya Kifungu cha 38 cha Sheria ya Uhifadhi Wanyamapori, Sura Na. 283.

Kifungu cha 1.2 (iv na v) cha Mwongozo uliotajwa hapo juu kilitaja kuwa Mnada utafanywa kwa njia ya kielektroniki bila kuingiliwa; pia, zabuni ya mnada wa kielektroniki atapatiwa mzabuni mwenye alama nyingi; na aliyeahidi kiasi kikubwa kwa zabauni kuliko wenzie. Mzabuni aliyeshinda atapatiwa bili ya malipo na kutakiwa kulipa asilimia 25 ya bei yake ya zabuni ndani ya saa 12 za kazi baada ya kufungwa kwa mnada, na asilimia 75 iliyobaki ndani ya siku 14 tangu tarehe ya kufungwa kwa mnada.

Kwa kuzingatia hayo, nilibaini kuwa kuanzia tarehe 16 hadi 22 Agosti 2021, TAWA ilifanya Mnada wa kielektroniki kwenye vitalu mbalimbali vya uwindaji, ambapo makampuni 28 yalishiriki katika mnada huo, na makampuni sita (wazabuni wenge bei ya juu zaidi) walipewa vitalu vya uwindaji. Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa wazabuni hao walioshinda zabuni walilipa Serikali kiasi cha Sh. 282,500,000, ikiwa ni asilimia 100 (25% na 75%) ya kiasi kilichotajwa kwa mujibu wa Kifungu cha 1.2 (iv & v) cha Mwongozo husika.

Hata hivyo, tarehe 04 Novemba 2021, nilibaini kuwa Waziri (Wizara ya Maliasili na Utalii) alisitisha na kufuta mchakato mzima wa Mnada wa kielektroniki kwa sababu ya kuwepo kwa malalamiko kadhaa yaliyowasilishwa dhidi ya mchakato huo, licha ya jitihada za TAWA kujibu malalamiko hayo kwa maelezo na ushahidi wa maandishi.

Kwa maoni yangu, Mnada huu wa kielektroniki ulifanywa kwa njia ya kielektroniki bila uingiliwaji wa aina yoyote kama ilivyobainishwa katika Sehemu ya 1.2 (iv & v) ya Mwongozo, hivyo kupunguza uwezekano wa upendeleo. Pamoja na hayo, naamini Waziri angeweza kuchunguza mchakato mzima wa utendaji kazi wa mfumo kabla ya kufuta zabuni husika.

Uamuzi huo unaiweka Serikali katika hatari ya kushtakiwa na kurejesha kiasi cha Sh. 282,500,000 pamoja na riba kuanzia muda wa mwisho wa malipo (wazabuni) mnamo tarehe 06 Septemba 2021 hadi tarehe ya kurejeshwa kwa fedha hizo.

Ninapendekeza vyombo vya uchunguzi kuchunguza mchakato mzima wa kushindanisha wazabuni katika mfumo wa Mnada wa kielektroniki ili kuthibitisha ufanisi wa udhibiti wa mfumo husika katika kuzuia masuala yaliyoibuliwa; ikiwa hakuna udhaifu utakaobainika, uamuzi unapaswa kufutwa.

11.17 Masuala Yaliyobainika Katika Ukaguzi wa Mifuko Maalumu

Mifuko maalum ilianzishwa na Serikali kwa ajili ya kukusanya fedha ambazo zitatumika kwa shughuli maalumu. Pia, Mifuko maalumu inahakikisha uwajibikaji na kutoa ukweli kwa walipa kodi kwamba fedha zao zinatumika katika shughuli zilizokusudiwa. Nilipitia shughuli za Mifuko na kubaini masuala muhimu ambayo yanahitaji uboreshaji kama ilivyoelezwa hapo chini

11.17.1 Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake (WDF)

Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake ulianzishwa na Serikali kufuatia tamko la Bunge la Agosti 1993, na Kifungu cha 17 (1) cha Sheria ya Fedha na Ukaguzi (Cap 439) ya mwaka 1961. Lengo kuu la Mfuko ni kutoa mikopo yenye masharti nafuu kwa wajasiriamali wanawake kama njia ya kuwawezesha kiuchumi na kujenga mazoea ya kuweka akiba na mikopo, kuanzisha na kupanua miradi yao na kuinua hali ya maisha ya familia zao. Ukaguzi wangu juu ya uendeshaji wa Mfuko umebaini yafuatayo:

11.17.2 Kutotolewa kwa Mikopo Kwa Wanawake Wajasiriamali Sh. Milioni 450

Katika mapitio ya mpango wa WDF kwa mwaka wa fedha 2020/2021, niligundua kuwa Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake ulipanga kutoa mikopo yenye thamani ya Sh. 450,000,000 kwa wanawake wajasiriamali, na kukomboa jumla ya Sh. 300,000,000 kutoka kwa wanufaika wa mikopo ya Mfuko.

Hata hivyo, nilibaini kuwa WDF imeshindwa kutoa mkopo wowote kwa wanawake wajasiriamali katika mwaka wa ukaguzi (2020/21). Aidha,

---

nilibaini kuwa WDF ilikomboa mikopo yenyé jumla ya Sh. 20,588,667 (sawa na asilimia 7 tu) kati ya mpango wa kukomboa jumla ya Sh. 300,000,000.

Kwa hiyo, ni maoni yangu kuwa Mfuko umeshindwa kutekeleza lengo lake kuu, na hii imeathiri wanawake wajasiriamali katika kujajiri kwenye shughuli za uzalishaji mali ili kuongeza kipato na kukuza ustawi wao.

Naishauri Serikali kupitia upya utendaji kazi wa Mfuko na kuangalia namna bora ya kuboresha Mfuko ili kufikia malengo ya kuwasaidia wanawake kuondokana na umaskini kwa kujitegemea.

11.18 Mfuko wa Taifa wa Maji (NWF)

Mfuko wa Taifa wa Maji (NWF) unaongozwa na Sheria ya Ugavi wa Maji na Usafi wa Mazingira Na. 05 ya 2019 ambayo inaagiza Mfuko kukusanya rasilimali na kutoa msaada wa uwekezaji kwa ajili ya utoaji wa huduma ya maji na usimamizi wa maeneo ya vyanzo vya maji. Uchunguzi wangu kuhusu shughuli za NWF ulibaini mapungufu yanayohusiana na usimamizi wa matumizi kama ilivyoelezwa hapa chini:

11.18.1 Matumizi ya Fedha za Dharura Kutosimamiwa Ipasavyo Sh. Biliioni 2.77

Kifungu cha 14 (1) cha Sheria ya Majisafi na Usafi wa Mazingira ya mwaka 2019 kinataka wakala ambaye amepokea fedha kuwasilisha kwenye mfuko ripoti ya robo mwaka, ripoti ya nusu mwaka, na ripoti ya maendeleo ya mwaka kwa kuzingatia maendeleo halisi ya miradi ya maji na stakabadhi za utambuzi wa fedha. Aidha, Kanuni ya 15(1) ya Kanuni za Mfuko wa Taifa wa Maji, 2019 inautaka Mfuko kufuatilia na kutathmini matumizi ya fedha zinazotolewa kwa wakala kwa madhumuni ya kutekeleza miradi ya maji.

Nilipitia Bajeti ya NWF 2020/21 na kugundua kuwa NWF ilitenga kiasi cha Sh. 3,096,065,931 kwa ajili ya dharura chini ya Kifungu cha Bajeti: 26321385. Kati ya kiasi cha bajeti kilichotengwa, nilibaini kuwa NWF ilitoa fedha za dharura zenye thamani ya Sh. 2,771,091,088.10 moja kwa moja kwa Wakala 14 za utekelezaji.

Hata hivyo, niligundua Wakala husika za utekelezaji hazikuwasilisha ripoti za maendeleo ili kuonesha uwajibikaji wa matumizi ya fedha za dharura zilizotolewa na Mfuko kinyume na kifungu cha 14 (1) cha Sheria ya Majisafi

---

na Usafi wa Mazingira ya mwaka 2019. Pia, nilibaini kuwa NWF haikuwa imefanya tathmini na ufuatiliaji wa matumizi ya dharura yaliyofanywa na wakala wa utekelezaji ikiwa ni kinyume na Kanuni 15 (1). Hivyo, sikuweza kuthibitisha kuwa fedha zilizotolewa zilitumika ipasavyo kwa madhumuni yaliyokusudiwa.

Ninapendekeza NWF kufanya uchunguzi wa kina kuhusu matumizi ya fedha za dharura zilizotolewa kwa wakala wa utekelezaji ili kuthibitisha kama fedha hizo zilitumika kwa madhumuni yaliyokusudiwa na kuchukua hatua mahususi ikibainika vingineyo.

11.18.2 Utoaji wa Fedha za Mfuko Kinyume na Taratibu Sh. Bilioni 2.05

Kifungu cha 56 (b) cha Sheria ya Maji na Usafi wa Mazingira cha mwaka 2019 kinabainisha majukumu ya Mfuko wa Maji kwa kuzingatia uanzishwaji wake, mionganoni mwa majukumu hayo ni kutoa fedha kwa Wakala za utekelezaji kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maji.

Hata hivyo, nilibaini kuwa NWF imelipa jumla ya Sh. 2,046,973,674 kwa wakandarasi mbalimbali wa miradi ya maji baada ya kuagizwa na Wizara ya Maji, kinyume na matakwa ya Kifungu cha 56 (b) kilichotajwa hapo juu, kinachotaka fedha za Mfuko kupelekwa kwa wakala za utekelezaji pekee.

Aidha, nilibaini Wizara ilishindwa kutekeleza wajibu wake wa kulipa wakandarasi kutokana na ufinyu wa bajeti yake. Hali hii ilisababisha Wizara kuiagiza NWF kuwalipa wakandarasi kwa niaba yake bila kuzingatia kuwa Mfuko haukuwa na kifungu cha bajeti cha malipo hayo.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa NWF ilifanya malipo hayo bila ya kuwa na jukumu la kifedha na kimkataba na walipwaji (wakandarasi). Hivyo, utaratibu huo uliathiri ukaguzi wangu kwa sababu sikuweza kuthibitisha kama malipo yalifanyika kwenye shughuli halali kutokana na ukosefu wa mkataba na nyaraka nyingine muhimu katika ofisi ya NWF.

Kwa maoni yangu, udhaifu huo unaweza kuiweka NWF katika hatari ya fedha zake kutumika katika shughuli ambazo haziendani na malengo yake, hivyo kuathiri malengo ya Mfuko.

Ninapendekeza NWF iimarishe udhibiti wa ndani wa utoaji wa fedha ambao utahakikisha kwamba fedha zinatolewa kwa wakala tekelezi kulingana na bajeti iliyotengwa. Pia, ninapendekeza NWF kuhakikisha Wizara inakatwa kiasi kilicholipwa kwa wakandarasi kutoka kwenye mgao unaofuata.

11.19 Masuala Yaliyojitokeza Wakati wa Ukaguzi wa Bodi za Mabonde ya Maji

Bodi za Mabonde ya Maji zilianzishwa kwa mujibu wa Sheria ya Udhibiti wa Maji Na. 42 ya mwaka 1974 na marekebisho yake ya baadaye Sheria hii imechukuliwa na Sheria ya Usimamizi wa Rasilimali Na. 11 ya mwaka 2009.

11.19.1 Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Makonde Plateau (MPWSSA)

Mamlaka ilitangazwa kwenye gazeti la Serikali tarehe 17 Desemba 2004 na iliyokuwa Wizara ya Maji na Maendeleo ya Mifugo. Mamlaka ilianzishwa chini ya Sheria ya Maji, Sura 281 ambayo ilifanyiwa marekebisho katika Sheria ya Usambazaji wa Maji na Usafi wa Mazingira Nambari 12 ya 2009. Mamlaka inawajibika kutoa maji ya kutosha, bora na endelevu pamoja na usimamizi wa taka kwa wananchi wa Newala, Tandahimba, Nanyamba na Namtumbuka. Hata hivyo, wakati wa mapitio ya uendeshaji wa Mamlaka, nilibaini yafuatayo:

a) Kiwango kikubwa cha Bili ya Umeme Iliyotokana na Kuvuja kwa Bomba la Kusambaza Maji

Katika mapitio ya uendeshaji wa Makonde Plateau (MPWSSA), nilibaini kuwa kwa miaka miwili ya fedha (2019/20 na 2020/21), tozo za umeme zilikuwa zaidi ya mapato ya ndani ya Mamlaka kama inavyooneshwana kwenye **Jedwali Na. 95** hapa chini:

Jedwali Na. 95: Bili Ya Umeme Ukilinganisha Na Mapato

Mwaka	Bili ya Umeme (Sh.)	Mapato ya ndani (Sh.)
2020/21	765,518,421	533,443,878
2019/20	1,013,921,570	375,808,778

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa menejimenti

Kutokana na jedwali hilo hapo juu, nilibaini kuwa gharama za umeme kupita kiasi zilisababishwa na kuvuja kwa bomba la kusafirisha na kusambaza maji kutokana na kuzeeka, na hivyo kusababisha utumiaji mkubwa wa umeme

---

katika kusukuma maji kwenye bomba husika. Aidha, nilibaini kuwa MPWSSA imeshindwa kulipia ankara za umeme kwa kutumia mapato yake, hivyo kupelekea Wizara ya Maji kuingilia kati na kulipa jumla ya Sh. 2,509,668,895 ya bili za umeme za MPWSSA.

Kwa mtazamo wangu kutokarabatiwa kwa bomba husika kunaleta hatari ya kuongeza gharama za uendeshaji wa Mamlaka na kupelekea gharama hizo kushindwa kulipwa na mapato ya ndani ya Mamlaka.

Ninapendekeza MPWSSA na Wizara ya Maji kutenga fedha kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya maji ya Makonde ili kupunguza Maji Yasiyo na Mapato (NRW).

11.19.2 Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Ruangwa (Ruangwa WSSA)

Ruangwa WSSA ilianzishwa rasmi kwa Tangazo la Serikali (GN 168) la tarehe 17 Juni 2005. Mamlaka ina jukumu la kusambaza maji safi na kukusanya maji taka katika Mji wa Ruangwa. Ukaguzi wa utendaji kazi wa Mamlaka ulibaini mapungufu yafuatayo:

Wakati wa mapitio ya matokeo ya majoribio ya pampu katika visima viwili vya Kitandi, na Matyatya, nilibaini kuwa visima tajwa vilikua na uwezo wa kuzalisha maji katika mita za ujazo 2,304 kwa siku, ikiwa na sawa na mita za ujazo 840,960 kwa mwaka.

Hata hivyo, niligundua kuwa Ruangwa WSSA ilikuwa imezalisha maji katika visima hivi vitatu katika ujazo wa $438,792\text{m}^3$ tu kwa mwaka, sawa na asilimia 52 ya uwezo wake. Zaidi ya hayo, menejimenti ilinitaarifu kuwa uzalishaji duni wa maji unatokana na uwezo mdogo wa kuhifadhi maji na nguvu ndogo ya umeme uliopo.

Aidha, nilibaini kuwa Mamlaka ina mpango wa kujenga tanki la kuhifadhia maji lenye mita za ujazo 2000 ambalo litasaidia kuondoa hatari ya uzalishaji mdogo wa maji.

Ingawa natambua jitihada za menejimenti kuhusiana na suala husika, ni maoni yangu kuwa Ruangwa WSSA inatakiwa ianze kutekeleza mipango ambayo imejiwekea.

Ninapendekeza Ruangwa WSSA kwa kushirikiana na Wizara ya Maji kuboresha uwezo wa kuhifadhi Maji na kuhakikisha umeme wa uhakika utakaowezesha uzalishaji wa maji kwa kiwango cha juu.

SURA YA KUMI NA MBILI

UTENDAJI KATIKA UENDESHAJI WA HOSPITALI ZA RUFAA ZA MIKOA NA HOSPITALI MAALUMU

12.0 Utangulizi

Sura hii inaelezea matokeo ya ukaguzi kuhusu huduma za matibabu na changamoto za mfumo wa afya zilizonekana wakati wa ukaguzi. Hospitali za Rufaa za Mikoa, Kanda na hospitali maalumu zinasimamiwa moja kwa moja na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto. Wizara ilifanya mabadiliko ambayo yalilenga kuimarisha uwezo wa Hospitali kutoa huduma bora za matibabu kwa kuongeza watumishi wa afya wenye sifa stahiki, vifaa vya kisasa vya uchunguzi, kupanua miundombinu ya hospitali na kuwajengea uwezo watumishi ili waweze kupanga, kusimamia na kutumia ipasavyo rasilimali fedha na watu.

Sura hii inajumuisha kaguzi za Hospitali za Rufaa za Mikoa 28, Hospitali za Rufaa za Kanda mbili na Hospitali Maalum tatu.

Pia, sura hii inaangazia changamoto kubwa na masuala mahususi yanayohusiana na usimamizi wa afya katika Hospitali za Rufaa ambayo yanahitaji uangalizi wa Serikali, Bunge na uongozi wa hospitali za rufaa husika ili kuhakikisha kunakuwa na utendaji kazi mzuri. Changamoto zilizonekana ni pamoja na ufinyu wa bajeti ya kugharamia huduma za matibabu, uhaba wa vifaa vya matibabu, mfumo duni wa utunzaji wa kumbukumbu za wagonjwa, uhaba wa vifaa muhimu vya matibabu na dawa na miundombinu isiyokidhi. Masuala muhimu yaliyoonekana katika ukaguzi yameoneshwa hapa chini.

12.1 Upungufu wa Mara kwa Mara wa Dawa na vifaa tiba katika Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu wenye thamani ya Sh.bilioni 6.96

Kifungu cha 3.3.1.5 cha Mwongozo wa Mtumiaji wa Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya uliotolewa tarehe 1 Juni 2019 kinamtaka mtoa huduma kutoa fomu

---

2C¹³ kwa mwanachama wa NHIF endapo mto a huduma huyo hana dawa za kuwapatia wagonjwa wa NHIF waliohudumia.

Nilikagua taarifa za kuishiwa kwa dawa ‘out of stock’ katika hospitali za Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya. Nilibaini kuwa Hospitali 26 za Rufaa na Hospitali maalum tatu zilitoa fomu 2C kwa wagonjwa kuchukua dawa na vifaa tiba zenye thamani ya Sh. bilioni 6.96 kutoka katika vituo vingine vilivyoidhinishwa na Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya kutokana na uhaba wa dawa hizo kutoka hospitalini.

Upungufu huo ulitokana na ukosefu wa dawa kutoka Bohari ya Dawa (MSD) na kutozingatiwa kwa mahitaji ya mteja kwenye mpango wa hospitali. Ukosefu wa dawa hospitali huchochea utumiaji wa dawa au bidhaa kutoka kwenye vyanzo visivyo na sifa, hivyo kuwaweka wagonjwa katika hatari ya kutumia bidhaa ghushi au zisizo na viwango. **Jedwali Na. 96** hapa chini linaonesha orodha ya hospitali zenye upungufu wa dawa.

 Jedwali Na. 96: Orodha ya Hospitali zenye Uhaba wa Dawa

Namba	Hospitali ya Rufaa/Maalumu	Kiasi (Sh.)
1	Amana	92,510,769
2	Mbeya	87,420,430
3	Mbeya - Kanda	559,674,830
4	Singida	239,603,466
5	Songea	96,780,370
6	Temeke	98,849,345
7	Tumbi	90,308,608
8	Iringa	403,458,765
9	Mount Meru	286,227,586
10	Mwananyamala	61,566,021
11	Njombe	74,433,815
12	Tanga	918,724,481
13	Dodoma	643,941,485
14	Mawenzi	524,879,435
15	Simiyu	28,788,274
16	Katavi	99,121,375

---

¹³ Form 2C ya NHIF ni fomu inayotolewa kwa wagonjwa wa nje na waliolazwa ili kupata dawa kutoka vituo vingine vilivyoidhinishwa na NHIF kutokana na dawa hizo kukosekana Hospitalini.

Namba	Hospitali ya Rufaa/Maalumu	Kiasi (Sh.)
17	Bukoba	462,513,250
18	Geita	52,437,655
19	Maweni	162,981,867
20	Morogoro	304,376,780
21	Musoma	504,553,630
22	Songwe	59,925,975
23	Tabora	365,969,605
24	Ligula	20,681,490
25	Sumbawanga	249,836,543
26	Manyara	76,073,090
	Hospitali Maalum	
1	Benjamini Mkapa	270,342,845
2	Kibong'oto IDH	26,185,075
3	Mirembe na Taasisi ya Isanga	93,705,916
	Jumla	6,955,872776

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Kutokana na uhaba wa dawa, hospitali husika zimekuwa zikipoteza fedha kwa kiasi kukubwa ambazo zingweza kutumika kuendesha shughuli za hospitali kwa ufanisi.

Napendekeza Katibu Mkuu wa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto ashirikiane na uongozi wa Hospitali husika na Bohari ya Kuu ya Dawa katika kuhakikisha vituo vya kutolea huduma za afya vinakuwa na dawa za kutosha ili kukidhi mahitaji ya hospitali kwa mwaka mzima. Zaidi ya hayo, kuhakikisha utolewaji wa fedha kwa MSD kwa wakati ilikukidhi mahitaji ya nchi.

12.2 Bohari Kuu ya Dawa kushikilia Fedha za Hospitali Sh. bilioni 14.1 bila Kusambaza Dawa na Vifaa vingine vya Tiba

Kanuni ya 140(3) na 141(3) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma ya mwaka 2013 inaitaka Bohari ya Dawa kuandaa mpango wa manunuizi wa dawa na vifaa tiba ambavyo vinahitajika mara kwa mara (catalogue) na vile vinavyohitajika marachache (non- catalogue)

Kinyume na kanuni zilizotajwa hapo juu, nilipitia taarifa za fedha za Bohari Kuu ya Dawa kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni, 2021 katika hospitali zilizokaguliwa nilibaini kuwa Hospitali za Rufaa 27 zilikuwa na kiasi cha Sh.

---

bilioni 14.1 zilizoshikwa na Bohari Kuu ya Dawa ambacho zilipaswa kutumika kununua dawa na vifaa tiba.

Ni maoni yangu kwamba, kushikilia fedha nyingi kwa zaidi ya mwaka mmoja kumesababisha uhaba wa dawa na vifaa tiba kwa hospitali husika na, hivyo, kukwamisha utoaji wa huduma stahiki za matibabu. Orodha ya Hospitali zenye fedha nyingi katika akaunti ya Bohari Kuu ya Dawa imeoneshwa katika **Jedwali Na. 97**.

Jedwali Na. 97: Orodha ya Hospitali zenye Kiasi Kikubwa cha Fedha Katika akaunti ya Bohari ya Dawa (MSD)

SN	Hospitali ya Rufaa/Maalumu	Kiasi (Sh.)
1	Amana	802,699,518
2	Mbeya	432,556,594
3	Mbeya-kanda	653,766,845
4	Singida	671,590,422
5	Songea	309,008,324
6	Njombe	156,924,571
7	Tanga	808,183,837
8	Dodoma	901,608,315
9	Katavi	204,990,782
10	Musoma	498,056,819
11	Maweni	400,992,174
12	Mirembe	742,991,702
13	Sokoine	192,123,401
15	Songwe	384,513,323
16	Tabora	527,647,894
17	Ligula	304,002,687
18	sumbawanga	162,656,237
19	Sekou Toure	1,068,498,585
20	Manyara	565,579,675
21	Tumbi	554,228,473
22	Temeke	744,563,782
23	Iringa	396,189,741
24	Mount Meru	480,851,096
25	Morogoro	261,195,233
26	Shinyanga	749,601,944
27	Mawenzi	1,127,745,292
	Jumla	14,102,767,263

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Kwa maoni yangu, changamoto zilizotajwa hapo juu zinachangiwa na kutokuwepo kwa makubaliano ya kisheria ambayo yanailazimu Idara ya Bohari Kuu ya Dawa kununua dawa ambazo zimekosekana zilizoorodheshwa na ambazo hazikuorodheshwa kutoka kwa wasambazaji wengine kwa fedha zilizotengwa kutoka kwenye mfuko.

Ninapendekeza Uongozi wa Hospitali husika za Rufaa zishirikiane na Serikali ili kuhakikisha upatikanaji wa vifaa tiba katika hospitali za rufaa. Pia ninapendekeza Serikali, pamoja na wasimamizi wa hospitali za rufaa, kufanya makubaliano ya kisheria na Idara ya Bohari Kuu ya Dawa. Zaidi ya hayo, Bohari Kuu ya Dawa irejeshe fedha zilizoshikiliwa kwenye hospitali husika na Serikali pindi wanapoishiwa na dawa.

12.3 Hasara ya Mapato kutokana na Kukataliwa kwa Madai ya Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya Sh. bilioni 3.18

Kifungu cha 27(2) cha Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya ya mwaka 1999 kinasema Mfuko unaweza kukataa au kupunguza malipo ya madai ya uongo au yasiyo sahihi au pale mdai anaposhindwa kuzingatia kanuni za malipo ya madai zilizotolewa na sheria hii.

Hospitali za rufaa hutoa huduma ya matibabu kwa wanachama wa NHIF na gharama za matibabu zinadaiwa chini ya sheria na masharti yaliyokubaliwa. Uchunguzi wangu kuhusu ukusanyaji wa mapato kutokana na madai ya bima ya afya ulibaini kuwa hospitali 30 zilikuwa na madai ya Sh. bilioni 3.18 yaliyokataliwa kutokana na kutojaza vizuri taarifa za wagonjwa kama vile majina ya wagonjwa, saini ya daktari, pamoja na mfumo mbovu wa utunzaji wa kumbukumbu za wagonjwa. Nilibaini kuwa kati ya Sh. bilioni 48.63 fedha zilizodaiwa kutoka katika hospitali zilizofanyiwa sampuli kwa ajili ya ukaguzi katika mwaka huo ni Sh. Bilioni 45.44 tu (sawa na 93.5%) ndizo zilikubaliwa na kurejeshwa. Hivyo, madai ya hospitali yenye thamani ya Sh. 3.18 bilioni (sawa na 6.5%) yalikataliwa na NHIF.

Katika mwaka huo nilibaini kwamba, Hospitali Maalum ya Benjamini Mkapa ilikataliwa kwa kiasi kikubwa kwa 23% ya madai yote yaliyokataliwa, ikifuatiwa na Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Dodoma ilikuwa na 19%, na Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Mbeya ilikuwa na 14%.

Kwa maoni yangu, madai yaliyokataliwa yalisababisha upotevu wa mapato kwa hospitali hizo hali ambayo ilipunguza utekelezaji wa huduma za hospitali. Orodha ya hospitali zilizo na dosari hiyo zimeoneshwa kwenye **Jedwali Na. 98.**

Jedwali Na. 98: Orodha ya Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalumu Zilizokataliwa Madai ya Bima ya Afya

Na	Hospitali ya Rufaa/Maalumu	Kiasi Kinachodaiwa (Sh.)	Kiasi Kilichorejeshwa (Sh.)	Kiasi Kilichokataliwa (Sh.)
1	Amana	927,383,385	849,094,285	78,289,100
2	Mbeya	603,979,315	582,280,270	21,699,045
3	Mbeya- Zono	11,434,869,635	10,973,869,635	461,000,000
4	Singida	1,753,870,365	1,684,022,025	69,848,340
5	Songea	713,122,175	682,333,650	30,788,525
6	Temeke	1,529,418,070	1,353,776,245	175,641,825
7	Tumbi	945,499,455	865,764,051	79,735,404
8	Iringa	1,615,615,060	1,590,922,965	24,692,095
9	Njombe	425,759,910	419,339,795	6,420,115
10	Mount Meru	981,372,805	939,377,140	41,995,665
11	Mwananyamala	775,141,966	705,905,915	69,236,051
12	Tanga	1,758,286,585	1,675,971,555	82,315,030
13	Dodoma	3,234,992,350	2,628,262,924	606,729,426
14	Mawenzi	1,618,427,085	1,536,808,180	81,618,905
15	Simiyu	320,036,770	301,611,460	18,425,310
16	Katavi	197,274,030	172,044,700	25,229,330
17	Bukoba	1,451,283,975	1,378,708,200	72,575,775
18	Geita	447,152,650	428,672,870	18,479,780
19	Mirembe	499,475,545	462,145,795	37,329,750
20	Morogoro	1,208,892,060	1,115,343,435	93,548,625
21	Sokoine	426,164,055	391,891,897	34,272,158
22	Songwe	625,933,215	607,671,285	18,261,930
23	Tabora	526,688,580	493,541,220	33,147,360
24	Ligula	628,117,940	587,737,710	40,380,230
25	Sumbawanga	645,138,695	592,395,760	52,742,935
26	Sekou Toure	1,380,481,115	1,285,603,185	94,877,930
27	Shinyanga	690,428,510	649,445,473	40,983,038
28	Manyara	841,845,900	828,522,325	13,323,575
29	Hospitali maalumu ya Benjamini Mkapa	10,045,660,756	9,302,496,771	743,163,985
30	Hospitali Maalum ya Kibong'oto	374,047,590	357,145,705	16,901,885
Jumla		48,626,359,547	45,442,706,425	3,183,653,122

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Kama ilivyokuwa mwaka uliopita, Hospitali ziliendelea kuwa na madai yaliyokataliwa kwa kiasi kikubwa cha ongezeko la Sh. Bilioni 1, sawa na 46% kutoka Sh. bilioni 2.18 hadi Sh. bilioni 3.18 mtawalia. Mwenendo huu unaweza kuhatarisha utoaji wa huduma ya matibabu kwa umma.

Ninapendekeza Hospitali za Mkoa za Rufaa zikague madai ipasavyo kabla ya kuyawasilisha Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya kwa ajili ya kufidiwa. Aidha, ziwasiliane na Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya kwa mafunzo na semina zaidi kuhusu masuala ya yahusuyo Mfuko wakati wa utoaji wa huduma ili kuondoa dosari zilizobainika.

12.4 Wataalamu wa Afya kufanya Kazi Bila Leseni Hai

Sehemu ya 16 (1) ya Sheria ya Famasia ya mwaka 2011 inatamka 'mtu hatastahiki kutoa huduma kama mfamasia isipokuwa kama amesajiliwa ipasavyo. Pia, haya Na. 11.1.4 na 11.1.5 ya Sura ya 5 ya Viwango vya Msingi vya Vituo vya Afya kwa hospitali za ngazi ya I na II yaliyotolewa na Wizara ya Afya na Maendeleo ya Jamii mwaka 2017 yanaeleza kuwa 'Hakuna mtaalamu wa afya atakayefanya taaluma yake hospitali bila kuwa na leseni ya kitaalamu kutoka kwa chombo husika.

Niligundua kuwa wataalam wa afya 320 kutoka hospitali tano za rufaa wanafanya taaluma yao bila kuwa na leseni hai za kitaaluma. Sababu ni pamoja na kutohibitishwa kwa hali ya leseni ya kufanya mazoezi kwa wataalamu wa afya hospitalini, kama inavyofafanuliwa katika **Jedwali Na. 99** hapa chini.

Jedwali Na. 99: Hospitali za Rufaa zenyne Wataalamu wa Afya wasio na Leseni hai

Namba	Hospitali ya Rufaa	Idadi ya wataalamu
1	Amana	71
2	Mbeya	25
3	Mbeya -kanda	104
4	Temeke	72
5	Tumbi	27
6	Sokue tour	21
Jumla		320

Chanzo: ukaguzi wa wataalamu wa Afya katika Hospitali za Rufaa 2020/21

Kwa kukosekana kwa leseni ya kufanya mazoezi, huduma za kitaalamu zinazotolewa zinaweza zisiwe za kiwango kinachotakikana na iwapo

---

kutatokea ukiukwaji wa matibabu uongozi wa hospitali unaweza kushindwa kumwajibisha mfanyakazi.

Kwa hiyo, ninapendekeza Afisa Masuuli wa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kuweka utaratibu utakaosimamia na kuhakikisha wataalam wote wanaofanya kazi wanakuwa na leseni hai.

12.5 Ukosefu wa Vifaa Tiba vya Msingi katika Vyumba vya Mashauriano ya Madaktari

Kiambatisho Na 3b cha Viwango vya Msingi vya vituo vya afya toleo la 3 la Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kinahitaji vyumba vya mashauriano vya hospitali ya kiwango cha II kuwa na vifaa kadhaa muhimu vya kusaidia kazi ya daktari. Vifaa hivi ni pamoja na Stethoscope, Vipimajoto vya Kitabibu, kikandamiza Ulimi, Fetoscopes/Doppler, Seti za uchunguzi, trei ya uchunguzi wa uke, Sphygmomanometers, tochi za uchunguzi, pazia za uchunguzi.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Hospitali tatu za Rufaa za Mkoa, vyumba vya mashauri ya daktari havikuwa na vifaa vilivyoainishwa katika viwango muhimu vya vituo vya afya, sehemu ya 3 ya Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto. Hali hii imechangia kwa kiasi kikubwa baadhi ya wagonjwa kuhudumiwa bila kupimwa ipasavyo na kukwamisha utendaji kazi wa daktari katika kutoa huduma za matibabu. Orodha ya hospitali zenye ukosefu wa Vifaa vya Msingi katika Vyumba vya Mashauriano ya Madaktari imeoneshwa kwenye Jedwali Na. 100 hapa chini.

Jedwali Na. 100: Orodha ya Hospitali zenye Ukosefu wa Vifaa vya Msingi katika Vyumba vya Mashauriano na Madaktari

SN	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa	Uchunguzi	Vifaa Vilivyo Kosekana
1	Amana	Ukosefu wa Vifaa Muhimu, katika vyumba vya mashauriano ya Daktari	Vifaa hivi ni pamoja na, Vipima joto vya kliniki, kikandamiza ulimi, Seti za uchunguzi, Sphygmomanometers, tochi za mikono, pazia za uchunguzi, Sinki zenye maji ya bomba
2	Mwananyamala	Ukosefu wa Vifaa Muhimu, katika vyumba vya mashauriano ya Daktari	Vifaa hivi ni pamoja na, Vipimajoto vya kliniki, kikandamiza ulimi, Seti za uchunguzi, Sphygmomanometers, tochi za mikono, Pazia za

SN	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa	Uchunguzi	Vifaa Vilivyo Kosekana
			uchunguzi, Sinki zenyе maji ya bomba
3	Dodoma	Ukosefu wa Vifaa Muhimu, katika vyumba vya mashauriano ya Daktari	Vifaa hivi ni pamoja na, Vipima joto vya kliniki, kikandamiza ulimi, Seti za uchunguzi, Sphygmomanometers, tochi za mikono, pazia za uchunguzi, Sinki zenyе maji ya bomba.

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Hata hivyo, naona hali hii inatokana na ukosefu wa fedha za kupata vifaa tiba katika hospitali na uongozi wa hospitali kutovipa kipaumbele vyombo hivi muhimu; kwa hiyo huduma ya matibabu inayotolewa kwa umma inaweza kuwa ya kiwango kisichohitajika.

Ninapendekeza Serikali itenye fedha za kutosha kwa Hospitali ili kupata vifaa bora vya uchunguzi vinavyohitajika.

12.6 Dawa Zilizoisha Muda wake wa Matumizi zenyе Thamani ya Sh. Bilioni 1.63 Hazijateketezwa

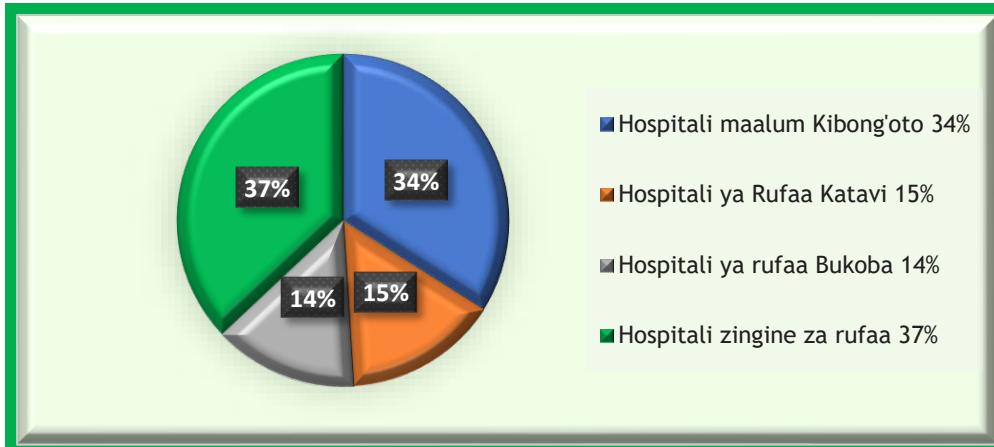
Kanuni ya 10 ya mwaka 2015 ya Chakula, Dawa na Vipodozi Tanzania inamtaka Mfamasia wa kituo au hospitali kuanzisha utupaji wa bidhaa zisizofaa.

Niligundua kuwa maduka ya dawa ya hospitali 15 za Rufaa na maalum yana dawa na vifaa tiba zenyе thamani ya Sh. bilioni 1.63 ambayo muda wake wa matumizi umeisha. Hata hivyo, uongozi wa hospitali hizo haujachukua hatua yoyote ya kuteketeza dawa hizo. Hali hii inatokana na kupokea dawa kutoka kwa wafadhili na Bohari Kuu ya Dawa zenyе muda mfupi wa matumizi, kupungua kwa matumizi kutokana na kuanzishwa kwa dawa nyingine au mabadiliko ya mwongozo wa matumizi ya dawa zilizopo. Orodha ya Hospitali zenyе dawa zilizoisha muda wake zinaoneshwu kwenye **Jedwali Na. 101**.

Pia nilibaini kuwa 34% ya dawa zilizokwisha muda wake ni kutoka hospitali Maalumu ya Kibong'oto zenyе thamani ya Sh. milioni 552 ikifuatiwa na Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Katavi Sh. milioni 248, ikiwa ni 15%, hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Bukoba Sh. milioni 221 ikiwa ni 14%, wakati hospitali nyingine za rufaa zinawakilishwa na Sh. milioni 608, sawa ni 37% ya dawa

zilizoisha muda wake wa matumizi kama inavyooneshwa kwenye **Kielelezo Na. 32** hapa chini.

Kielelezo Na. 32: Uchambuzi wa Dawa zilizokwisha muda wake wa Matumizi

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Jedwali Na. 101: Orodha ya Hospitali zilizo Na Dawa ambazo Zimekwisha Muda Wake

SN	Hospitali ya Rufaa/Maalumu	Kiasi (Sh.)
1	Amana	8,077,390
2	Mbeya	26,314,266
3	Mbeya- kanda	71,380,890
4	Singida	73,473,357
5	Songea	28,060,800
6	Temeke	33,038,200
7	Tumbi	38,526,662
8	Mount Meru	32,969,087
9	Mwananyamala	11,131,577
10	Tanga	8,289,168
11	Dodoma	133,901,896
12	Simiyu	15,935,100
13	Katavi	248,000,000
14	Bukoba	221,643,244
15	Morogoro	24,052,091
16	Sumbawanga	12,680,997
17	Shinyanga	36,343,380
18	Manyara	54,607,822
19	Hospitali Maalum ya Kibong'oto	552,144,676
Jumla		1,630,570,603

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Mkusanyiko wa bidhaa za afya zilizoisha muda wake bila kutupwa huleta hatari za kutumiwa vibaya, hivyo kutishia afya za wagonjwa. Pia, isiposhughulikiwa ipasavyo inaweza kudhuru mazingira na afya ya jamii.

Ninapendekeza hospitali za Rufaa za Mikoa zishirikiane na mamlaka husika ili kuhakikisha dawa na vifaa tiba vilivyoisha muda wake vinatupwa bila kuchelewa zaidi. Pia, Hospitali za Rufaa ziepuke kupokea dawa zeny muda mfupi ili kuzuia kumalizika mapema kwa muda wake wa matumizi.

12.7 Vifaa na Mashine za Hospitali kutumika Chini ya Kiwango, Kutofanyiwa Matengenezo na Kutotumika kabisa

Hospitali za Rufaa za Mikoa zimelenga kuwawezesha wananchi kupata huduma za rufaa za kibingwa karibu na maeneo wanayoishi. Katika kufikia azma hiyo, Serikali iliweka utaratibu kuitia miongozo iliyotolewa na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto Oktoba, 2019 ya kuendesha hospitali za Rufaa za Mikoa ili kuboresha huduma za afya na miundombinu ya kibingwa ili kufikia lengo la kutoa huduma bora.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa hospitali 15 za rufaa zilipokea vifaa na mashine mbalimbali kutoka kwa Wafadhili na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto ili kuboresha huduma za afya ya jamii katika hospitali za Mikoa. Hata hivyo, nilibaini kuwepo kwa vifaa na mashine mbili ambazo zinatumika chini ya kiwango, nane hazijafanyiwa matengenezo na tano hazifanyi kazi kabisa. Sababu kuu ya changamoto zilizobainika ni ukosefu wa vitendanishi vya biokemia katika hospitali, wataalamu na fedha za kununua vifaa vya kutosha na kufanya ukarabati mkubwa kama inavyobainishwa katika **Kiambatisho Na. XLIII.**

Kutokana na hali hiyo, wagonjwa wengi huhamishiwa hospitali nyingine mara tu wanaposhindwa kupata huduma stahiki ya afya katika hospitali za Rufaa za Mikoa. Pia, kutokana na mabadiliko ya kiteknolojia, mashine inaweza kuwa ya kizamani bila kutumika kikamilifu na hivyo, isifikie thamani ya fedha.

Ninapendekeza kwa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kwa ushirikiano wa uongozi wa Hospitali za Rufaa kuhakikisha upatikanaji wa vitendanishi vya biokemia kwenye hospitali tajwa hapo

---

na kutenga fedha za kutosha kuwezesha huduma za ukarabati mkubwa wa vifaa vya hospitali.

12.8 Ununuzi wa Dawa na Vifaa Tiba bila Uthibitisho wa Kuisha kwa Dawa kutoka Bohari Kuu ya Dawa Sh. milioni 311

Kanuni ya 140 (5) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 inataka pale ambapo orodha ya vitu vilivyoombwa kununuliwa na taasisi inayofanya manunuzi havipo katika bohari ya dawa (MSD), MSD inatakiwa ndani ya siku moja ya kazi baada ya kupokea ombi hilo kutoa hati - taarifa ya kutopatikana kwa Taasisi za ununuzi.

Aidha, Aya ya 2.4 ya Miongozo ya Uendeshaji wa Hospitali za Mikoa iliyotolewa mwezi wa sita ya mwaka 2019 na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto inamtaka Mkurugenzi wa Hospitali hiyo kuidhinisha dawa ambazo hazipo kwenye soko kwa kujaza fomu ya oda ilikuzinunua kutoka kwa wauzaji walioidhinishwa.

Hata hivyo , katika mapitio yangu ya Hospitali za Rufaa, nilibaini kuwa hospitali tano zilinunua dawa na vifaa tiba vyenye thamani ya Sh.milioni 311 kutoka kwa wazabuni binafsi bila kibali cha Bohari Kuu ya Dawa kuthibitisha kuwa hazipo. Uongozi wa Hospitali za Rufaa haukuuata maagizo yaliyobainishwa kwenye Miongozo ya Uendeshaji wa Hospitali za Mikoa. Orodha ya hospitali ni kama inavyooneshwa kwenye Jedwali Na. 102 hapa chini.

Jedwali Na. 102: Orodha ya Hospitali za Rufaa za Mikoa zilizo na Manunuzi ya Dawa bila Uthibitisho wa Kutokuwepo kwa Dawa kutoka MSD.

SN	Hospitali ya Rufaa ya Mikoa	Kiasi (Sh.)
1	Iringa	54,854,100
2	Simiyu	24,173,667
3	Bukoba	90,017,000
4	Musoma	24,051,412
5	Manyara	118,044,690
Jumla		311,140,869

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Ukiukwaji huu unaleta hatari ya kununua dawa na vifaa tiba kutoka kwa wauzaji binafsi kwa bei ya juu ikilinganishwa na Bohari Kuu ya Dawa na hatimaye kuisababishia Serikali hasara. Tofauti na hayo, upatikanaji wa dawa na vifaa tiba katika maduka ya dawa binafsi inawezapelekea utovu wa

---

nidhamu kutokea katika ngazi ya hospitali iwapo Bohari Kuu ya Dawa haitakua na udhibiti.

Napendekeza Hospitali za Rufaa zihakikishe kuwa manunuzi yote ya dawa na vifaa vingine vya hospitali havifanyiki kwa wazabuni binafsi pasipokuwa na uthibitisho wa kutosha wa kutokuwepo kwa dawa na vifaa tiba hivyo Bohari Kuu ya Dawa kama inavyotakiwa na Kanuni Na. 140(5) ya Kanuni za Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013.

12.9 Kutochukuliwa Hatua Za kutosha Kupunguza Vifo vya Uzazi na Watoto Wachanga

Kwa mujibu wa mwongozo wa ufuatiliaji na mwitikio wa vifo vya akinamama na uzazi (MPDSR) uliotolewa na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto wa Oktoba wa mwaka 2019 katika sura ya 1, ukurasa wa 2 unataka vifo vyote vya akina mama wajawazito kutambuliwa, kujulishwa na kujadiliwa, na hatua zinazopaswa kuchukuliwa ili kuzuia vifo vya aina hiyo kutokea katika siku zijazo.

Hata hivyo, nilikagua utekelezaji wa mwongozo tajwa hapo juu kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni, 2021 kwa sampuli za Hospitali za Rufaa, nilibaini kuwepo kwa vifo vya akinamama wajawazito na watoto wachanga katika hospitali tisa¹⁴ za Rufaa. Vifo vilitokana na kukosekana kwa mipango ya kuboresha ubora wa huduma za uzazi na vifo vya watoto wachanga katika hospitali, pamoja na viongozi kuchelewa kuchukua hatua.

Ni maoni yangu, kwa kutochukua hatua zinazofaa kuzuia vifo vya uzazi na watoto wachanga kunaweza kusababisha idadi kubwa ya vifo vya uzazi na watoto wachanga.

Ninapendekeza kwa Katibu Mkuu wa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto pamoja na uongozi wa hospitali za rufaa kushughulikia changamoto zote zinazokabili utekelezaji wa mwongozo wa ufuatiliaji na mwitikio wa vifo vya akinamama na wajawazito na watoto ili kufikia lengo lililokusudiwa.

---

¹⁴ Singida, Temeke, Iringa, Njombe, Dodoma, Bukoba, Geita, Musoma and Tabora

---

12.10 Utoaji wa Huduma Duni za Rufaa katika Hospitali za Rufaa za Mikoa (RRH)

Wakati wa ukaguzi wangu wa Hospitali za Rufaa za Mikoa niligundua kuwa Aya ya 2.4 ya Mwongozo wa Uendeshaji wa hospitali za Rufaa za Mikoa uliyotolewa Juni 2019 na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii inazitaka hospitali za Rufaa za Mikoa kuwa na wataalam wa kutosha wa matibabu, dawa na vifaa tiba.

Kinyume na kanuni iliyotajwa, nilibaini kuwa jumla ya wagonjwa 13,583 walipewa rufaa kwenda hospitali zingine kutokana na kuwepo kwa waganga wachache katika hospitali za Rufaa za Mikoa na ukosefu wa vifaa maalum kama vile kichanganuzi cha Architecti Kemia, MRI na CT scan. **Jedwali Na. 103** hapa chini linaonesha Orodha ya hospitali za rufaa zenye changamoto hizo.

Jedwali Na. 103: Hospitali za Rufaa za Mikoa zenye Utoaji duni wa huduma za rufaa

SN	Hospitali ya Rufaa	Idadi ya Rufaa
1	Geita	684
2	Simiyu	389
3	Sokoine	841
4	Tabora	271
5	Ligula	10800
6	Sekou Toure	598
Jumla		13583

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za 2020/21

Ni maoni yangu kwamba, kukosekana kwa usimamizi mzuri wa hospitali za rufaa za mikoa pamoja na kuhakikisha vifaa tiba na wataalam wa kutosha wanapatikana, kunaweza kusababisha upotevu wa mapato kwa hospitali hiyo. Pia kunaweza kupunguza kiwango cha kuridhika kwa mgonjwa kutokana na huduma inayotolewa hospitalini hapo.

Ninaishauri Serikali kutenga fedha za kutosha kwa sekta ya afya ili kuhakikisha kuwa Hospitali za Rufaa za Mikoa wanakuwa na wataalam na vifaa tiba vya kutosha ili kuboresha huduma za afya ya jamii.

12.11 Majengo yaliyotelekezwa na Ujenzi wa Kasi ndogo wa Majengo ya Hospitali za Rufaa za Mikoa

Kupitia ziara niliyofanya wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwapo kwa majengo yaliyotelekezwa na majengo yanayoendelea kujengwa yaliyopitiliza muda uliotarajiwa.

Wakati wa ukaguzi wangu katika hospitali 33 za Rufaa za Mikoa, nilibaini mazingira ambayo majengo ya hospitali yalitelekezwa na mengine kutokamilika kwa wakati. Pia, nilibaini kuwa kati ya hospitali za rufaa zilizokaguliwa, hospitali moja ya rufaa ya mkoa ilikuwa na majengo yaliyotelekezwa na hospitali saba zinaendelea kujengwa kwa kasi ndogo kwani ukamilishaji wa miradi ulitarajiwa kuwa kati ya Juni 2020 na Januari 2021. Uongozi ulihusisha suala hilo na vikwazo nya kifedha. Maelezo ya kina yamo katika **Kiambatisho Na. XLIV**.

Ilibainika kuwa ucheleweshaji wa mradi uliobainika ultokana na mambo kadhaa, ikiwa ni pamoja na ucheleweshaji wa fedha za utekelezaji wa mradi na usimamizi usioridhisha wa miradi inayotekelzeza kwa kutumia mafundi mchundo (force account)

Naishauri Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kuhakikisha fedha za miradi zinatolewa kwa wakati na kuimarisha udhibiti wa ndani wa usimamizi wa miradi inayotekelzeza kwa kutumia mafundi mchundo (force account). Pia, kuhakikisha kwamba majengo yanakamilika na kutumika kama ilivyopangwa.

12.12 Changamoto katika Kutumia GoTHOMIS, Afya Care, eHMIS na Mfumo wa Malipo wa Serikali (GePG) katika Hospitali za Rufaa na Hospitali Maalum

Hospitali nchini Tanzania haziko nyuma katika matumizi bora ya TEHAMA na teknolojia ili kuboresha huduma za matibabu na kufikia malengo ya kimkakati. Hospitali zinatumia Mfumo wa Taarifa za Usimamizi wa Hospitali za Serikali ya Tanzania (GoTHOMIS). Hata hivyo, Katika ukaguzi wa mwaka wa fedha 2020/21, niligundua kuwa Hospitali sita za Rufaa za Mkoa zimeacha kutumia GoTHOMIS na sasa zinatumia Afya Care, hospitali 16 zilikua zinatumia GoTHOMIS na Afya Care, hospitali mbili zilikua zinatumia eHMIS wakati Hospitali Maalumu ya Benjmini Mkapa ilitumia MED-PRO katika mwaka huu wa fedha 2020/21.

Nilikagua udhibiti wa ndani na ufanisi wa mifumo iliyosimikwa ya Hospitali za Rufaa ambayo inasaidia uendeshaji wa hospitali. Nilibaini kuwa Hospitali za rufaa hutumia mifumo ya GoTHOMIS , eHMIS na Afya Care kusajili wagonjwa na kutoa hati yamadai. Mifumo hii imeunganishwa na mfumo wa Serikali wa kukusanya mapato (GePGE) kwa kutumia namba za malipo (control Number).

Kinyume na Kifungu cha 26(1) cha Sheria ya Serikali Mtandaoni ya mwaka 2019 inayotaka matumizi sahihi na usimamizi wa rasilimali za TEHAMA zinazomilikiwa na Serikali kuzingatia thamani ya fedha, kubadilika katika ubinafsishaji, uunganishaji na ushirikiano katika kutafuta au kutumia programu za kompyuta, nilibaini changamoto ambazo zinakwamisha utendaji kazi mzuri wa Mfumo wa Hospitali kama ifuatavyo;

- i. Mapitio ya makusanyo ya mapato kupitia mfumo wa Serikali wa kukusanya mapato (GePG) nilibaini kuwapo kwa kutokuwa na usuluhishi wa Sh. bilioni 9.41 kati ya taarifa ya GePG na taarifa za makusanyo za GoTHOMIS, eHMIS na Afya Care kutoka hospitali za rufaa saba kama inavyooneshwa kwenye

ii. Jedwali Na. 104 hapa chini.

Jedwali Na. 104: Orodha ya Hospitali za Rufaa Zenye Makusanyo Yasiyolingana na Taarifa za Mfumo

Na.	Hospitali ya Rufaa & Hospitali Maalum	Makusanyo kwa GePG (Sh.) (A)	Jumla ya Makusanyo kwa GoTHOMIS/eHMS & Afya Care (Sh.) (B)	Tofauti (Sh.) C=A-B
1	Singida RRH	3,219,333,084	1,271,453,330	1,947,879,754
2	Songea RRH	1,074,936,722	922,987,320	151,949,402
3	Benjamini Mkapa SP	1,488,074,740	2,116,897,897	628,823,157
4	Dodoma RRH	2,629,996,759	5,364,410,726	2,734,413,967
5	Geita RRH	533,067,426	536,400,511	3,333,085
6	Tabora RRH	653,423,343	1,633,563,644	980,140,301
7	Sekou Toure RRH	1,410,616,516	1,688,974,730	278,358,214
8	Iringa RRH	2,993,181,730	1,122,836,325	1,870,345,405
9	Mlima Meru RRH	2,116,897,897	1,488,074,740	628,823,157
10	Morogoro RRH	1,098,514,676	910,266,400	188,248,276
Jumla		17,218,042,892	17,055,865,623	9,412,314,718

Chanzo: Taarifa ya ukaguzi kwa menejiment 2020/21

-
- iii. Kutokuwepo kwa mfumo mmoja na maalum unaotumiwa na Hospitali za Rufaa za Mikoa na Hospitali Maalum katika ukusanyaji wa taarifa za wagonjwa .
  - iv. Wafanyakazi wa TEHAMA katika hospitali za rufaa hawakuwa na mafunzo ya kutosha katika kukabiliana na changamoto za mifumo kama vile kukatika kwa mfumo na badala yake wanategemea sana watengenezaji wa mifumo hiyo.
  - v. Niligundua katika hospitali za rufaa saba, mifumo ya GoTHOMIS, eHMIS na Afya Care hazijaunganishwa na maduka ya dawa ya hospitali, kwa hivyo rekodi kutoka duka la dawa hazikuweza kupatikana kwenye mfumo.
  - vi. Kutosahihishwa kwa takwimu za wagonjwa wa kulazwa katika mifumo (GoTHOMIS na Afya Care) katika hospitali ya rufaa mkoa wa Mbeya, Mwananyamala na Mawenzi.

Kwa maoni yangu, dosari zilizobainika zilitokana na kutopata msaada wa kutosha wa mafunzo na kiufundi kuhusu matumizi ya mifumo kutoka Wizara ya Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wazee na Watoto.

Hali hii imechangia kwa kiasi kikubwa kupatikana kwa taarifa zisizo na uhakika zinazozalishwa na mifumo ambazo zinaweza pelekea kutoa taarifa za fedha zisizo sahihi. Pia zinaweza kusababisha Wizara ya Afya na Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kukosa taarifa sahihi za wagonjwa wanaotibiwa na Hospitali za Rufaa za Mikoa na Hospitali Maalumu.

Ninapendekeza Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto itumie mifumo hii ipasavyo. Zaidi ya hayo, ishughulikie mapungufu yaliyoangaziwa ili kufikia thamani ya fedha na kukidhi mahitaji ya watumiaji. Pia, Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto inapaswa kuanzisha mfumo mmoja ambao hospitali za rufaa zitatumia kukusanya taarifa za mteja.

SURA YA KUMI NA TATU

UKAGUZI WA OFISI ZA BALOZI ZA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

13.0 Utangulizi

Tangazo la Serikali Na. 385 la tarehe 7 Mei 2021 linaipa mamlaka Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki: Kusimamia na kuratibu mahusiano kati ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na nchi zingine; Kuanzisha na kusimamia huduma za kibalozi; na kuratibu ushirikiano wa kikanda na kimataifa.

Katika hali hiyo, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ina jukumu la kusimamia na kuhudumia Balozi 43 katika nchi 41.

Hata hivyo, katika ukaguzi wa Ofisi 43 za Ubalozi kuhusu fedha zilizopokelewa kutoka Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, nilibaini mapungufu mbalimbali katika usimamizi wa matumizi, usimamizi wa mali, mapato na masuala ya kidiplomasia, ambayo yanahitaji uangalizi wa Serikali, kama ilivyoelezewa hapa chini:

13.1 Usimamizi wa Mapato

Katika ukaguzi wa Usimamizi wa Mapato ya Balozi nilibaini yafuatayo:

13.1.1 Hasara Kutokana na Kampuni Inayomilikiwa na Serikali Kujiendesha bila Ufanisi kwenye Usimamizi wa Uwekezaji katika Jengo na Kusababisha Hasara Kiasi cha Dola za Marekani 11,838,612.68 (Sh. 27,228,809,164)

Mnamo tarehe 11 Septemba 2011, Serikali ya Tanzania ilisajili kampuni inayoitwa 307 East 53 Realty LLC New York (Na. ya Usajili: 110930000). Kampuni hii iliundwa kwa dhumuni la kumiliki, kuendesha na kusimamia Jengo (pamoja na kukusanya kodi ya jengo) ambalo lipo mtaa wa 307 East 53 Street, New York, NY 10022 kama inavyoonekana kwenye Kifungu Na. 4 cha makubaliano ya uendeshaji yaliyosainiwa tarehe 30 Septemba 2011 na Katibu Mkuu wa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki.

Jengo (307 East 53rd Street, New York, NY 10022) lilinunuliwa na Serikali ya Tanzania kutoka kampuni ya AE-Timekeepers Associates, L.P (Muuzaji)

---

mnamo tarehe 30 Septemba 2011 kwa gharama ya dola za Marekani milioni 25.

Ukaguzi wangu kuhusu uendeshaji wa kampuni hiyo ulibaini kuwa na mapungufu yafuatayo:

- i. Nilibaini kuwa mnamo tarehe 30 Septemba 2011, kampuni (307 East 53 Realty LLC) iliingia makubaliano ya uendeshaji na kampuni ya Marekani iitwayo Amerimar Timekeepers Management Co. Inc, kwa ajili ya kusimamia uwekezaji (Jengo la Tanzania) kwa niaba ya kampuni. Hata hivyo, nilibaini kuwa, makubaliano yaliyosainiwa hayakuwa mapya bali yaliboreshwu kutoka kwenye makubaliano ya awali baina ya mmiliki wa zamani wa jengo (AE-Timekeepers Associates, L.P) na kampuni iliyokasimiwa shughuli za usimamizi wa Jengo ya (Amerimar Timekeepers Management Co. Inc). Kadhalika, nilibaini kuwa mmiliki wa zamani wa jengo (AE-Timekeepers Associates, L.P), pia ni mmiliki wa kampuni ya uendeshaji (Amerimar Timekeepers Management Co. Inc).
- ii. Pia, nilibaini kuwa makubaliano yalikuwa na masharti yasiyofaa ambayo yaliruhusu meneja wa uendeshaji (Amerimar Timekeepers Management Co. Inc) kukusanya kodi na kutumia makusanyo kwenye gharama za uendeshaji. Kitendo hiki kilisababisha fedha zilizokuwa zinakusanya kutowasilishwa kwenye kampuni (307 East 53 Realty LLC) pamoja na kwa Serikali kwa ujumla. Tatizo hili liliendelea hadi kufikia kusitishwa kwa mkataba wa meneja wa uendeshaji (Amerimar Timekeepers Management Co. Inc) mnamo tarehe 30 Aprili 2014.
- iii. Zaidi ya hapo, nilibaini kuwa kwa nyakati tofauti, kampuni (307 East 53 Realty LLC) iliingia kwenye makubaliano mengine yasiyofaa ya uendeshaji na kampuni mbili za Marekani (DJA Management Services Inc. na Metropolitan Pacific Properties) ambayo pia yalitoa nafasi kwa makusanyo ya kodi kutumika bila kuwasilishwa kwenye kampuni (307 East 53 Realty LLC) na Serikali. Hii ilipelekea Ubaloz¹⁵ kuingilia kati suala hili na kuhakikisha makusanyo ya kodi yanalipwa kwenye

---

¹⁵ Ubaloz wa kudumu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Umoja wa Mataifa

---

akaunti ya ubalozi, hali ambayo ilipelekea kiasi cha dola za Marekani 3,501,797.26 kukusanya kuanzia Mei 2014 hadi Februari 2020.

- iv. Pia, ukaguzi wangu wa Kampuni (307 East 53 Realty LLC) inayomilikiwa na Serikali, ulibaini kuwa wakati wa ununuzi wa jengo, mnamo tarehe 11 Septemba 2011, kulikuwa na wapangaji wanane ambao walikuwa wakilipa jumla ya dola za Marekani 124,718.78 kwa mwezi. Wapangaji hawa waliondoka bila kuhuisha mikataba yao na mpangaji wa mwisho alitoka mwaka 2020. Kuondoka kwao kulitokana na sababu kama jengo kutofanyiwa matengenezo, na kutokuwapo kwa juhudzi zozote za kampuni kuhakikisha kuwa wapangaji wa jengo wanapatikana. Ni maoni yangu kuwa, kama kampuni (307 East 53 Realty LLC) ingejiendesa kwa ufanisi, taifa letu lingetengeneza mapato ghafi yasiyopungua dola za Marekani 15,340,409.94 (dola za Marekani 124,718.78 x miezi 123) kuanzia 30 Septemba 2011 hadi kufikia muda wa ukaguzi (30 Desemba 2021), sawa na asilimia 61 ya gharama za ununuzi wa jengo (gharama za uwekezaji) za dola za Marekani 25,000,000. Hata hivyo, hadi kufikia muda wa ukaguzi tarehe 30 Desemba 2021, kampuni kuitia Ubalozi ilikusanya mapato ya dola za Marekani 3,501,797.26 tu, kati ya matarajio ya kukusanya dola za Marekani 15,340,409.94. Na kupelekea mapato ambayo hayajakusanya (hasara) ya jumla ya dola za Marekani 11,838,612.68 (sawa na Sh. 27,228,809,164) kwa makusanyo ya ukodishaji wa jengo ambayo hayajafikiwa.
- v. Vile vile, nilifanya uhakiki wa jengo mnamo tarehe 16 Desemba 2021 na kubaini kuwa ghorofa ya 5 na 6 pekee ndio zinatumika na ubalozi. Ghorofa ya chini hadi ya 4 zimekuwa hazitumiki kwa kipindi kati ya tarehe 31 Januari 2012 na 28 Februari 2020 (mpangaji wa mwisho alipoondoka), hivyo kupelekea jengo kuwa katika hali mbaya (kuchakaa) kuendana na muda linavyokaa bila kutumika.
- vi. Pia, nilibaini uwepo wa deni la kodi ya jengo la jumla ya dola za Marekani 204,064.25 kutoka Serikali ya jiji la New York. Hata hivyo, kodi hii ya majengo ingepaswa ilipwe na mapato ya kampuni ya 307 East 53 Realty LLC, badala ya kugharamiwa na Serikali kuitia fedha za matumizi mengine kutoka Hazina.

---

vii. Ni vyema kutambua kuwa, taarifa za fedha za kampuni kwa miaka yote tangu kuanzishwa kwake hazijawahi kuwasilishwa kwangu kwa ajili ya ukaguzi kinyume na Kifungu na. 5 cha Sheria ya Ukaguzi ya mwaka 2008.

Kutokana na mapungufu yaliyobainishwa, ni maoni yangu kuwa uzembe na maamuzi yasiyo na tija yamesababisha mapungufu niliyoyabaini. Pia, ni maoni yangu kuwa, uwekezaji wa dola za Marekani milioni 25 kutoka kwa walipa kodi bado hayajaleta faida. Pia, uwekezaji huu bado unaghanimu fedha za walipa kodi kutokana na Ankara ambazo hazijalipwa pamoja na kutofanyika kwa matengenezo ya jengo.

Ninashauri kuwa uchunguzi wa kina ufanyike kuanzia uanzilishi hadi uendeshaji wa kampuni ya 307 East 53 Realty LLC na hatua stahiki zichukuliwe kwa wote wanaowajibika kusababisha hasara ya mapato kwa Serikali. Pia, ninashauri Serikali kutafuta njia bora ya kuendesha jengo ili kupata mapato ya uwekezaji husika.

13.1.2 Ufujaji wa Ukusanyaji wa ada za VISA katika Balozi ya Tanzania - Addis Ababa, Ethiopia - Sh. 33,712,332

Kanuni ya 60 ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 inawataka wakusanyaji wa mapato yanayotokana na ushuru, kodi, ada, au fedha nyinginezo za umma, kuwasilisha fedha hizo kila siku au mapema iwezekanavyo katika benki iliyoidhinishwa na Mhasibu Mkuu na kupata risiti ya fedha zilizokusanya.

Aidha, barua (CJB/162/352/02C/82) iliyotolewa na Katibu Mkuu wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ilielekeza makusanyo ya ada za Visa na mapato mengine kukusanywa kuititia mfumo wa kibenki.

Hata hivyo, ukaguzi uliofanywa katika Ubalozi wa Tanzania - Addis Ababa, Ethiopia ulibaini kuwa Ubalozi huo ulikusanya ada ya Visa kwa njia ya fedha taslimu kiasi cha Sh. 33,712,332 katika mwaka wa fedha 2019/20, kinyume na waraka uliotolewa na Katibu Mkuu wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki. Aidha, nilibaini kuwa fedha zilizokusanya hazikukatiwa risiti na kuwasilishwa benki kinyume na Kanuni ya 60 ya Kanuni za Fedha za Umma. Aidha ukaguzi wangu wa miamala ya benki ulibaini kuwa makusanyo hayo hayakupelekwa benki na hayakuwa katika milki ya balozi jambo

---

ambalo linaashiria ubadhirifu wa fedha mionganini mwa wafanyikazi wasio waaminifu.

Kutokana na maelezo hayo, Ubalozi ulieleza kuwa suala hilo linachunguzwa na TAKUKURU, CAG na Mlaguzi Mkuu wa Ndani. Hata hivyo, kwa maoni yangu, sababu kubwa ya upungufu huo ni kukosekana kwa mfumo imara wa udhibiti wa ndani wa usimamizi wa mapato, hivyo kuongeza hatari ya kupoteza mapato ya Serikali.

Kwa kuzingatia ukweli huo, ninapendekeza Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa kushirikiana na Ubalozi kuimarisha udhibiti wa ndani wa Ubalozi ili kubaini na kudhibiti vitendo vya udanganyifu.

13.1.3 Kutowasilisha Makusanyo Yasiyotokana na Kodi (Ada za Visa) Mfuko Mkuu Sh. Milioni 679.6 katika Balozi ya Tanzania - Washington DC

Kifungu cha 11 cha Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 iliyorekebishwa 2020 kinataka makusanyo yote yanayokusanya kwa madhumuni ya Serikali yawasilishwe Mfuko Mkuu wa Serikali.

Kwa kuzingatia kufungu hicho cha sheria, nilibaini kuwa Ubalozi wa Tanzania - Washington D.C ulikusanya jumla ya Sh. milioni 679.6 kutokana na ada za Visa katika mwaka wa fedha 2019/20. Hata hivyo, nilibaini kuwa Ubalozi haukupeleka makusanyo hayo ya ada za Visa Mfuko Mkuu wa Serikali kinyuma na Kifungu cha 11 cha Sheria ya Fedha za Umma ya 2001 iliyorekebishwa 2020.

Kuhusiana na hili nilifahamishwa kuwa, kutowasilishwa kwa fedha hizo kunatokana na kuazimwa kwa fedha hizo ili kuendesha shughuli za ubalozi jambo ambalo linasababishwa na kutotolewa kwa fedha za kutosha ili uendesha shughuli za Ubalozi. Hata hivyo, ni rai yangu kuwa kutowasilishwa kwa fedha katika Mfuko Mkuu kunaweza kusababisha fedha hizo kutumika katika shughuli zisizo kusudiwa badala ya vipaumbele vya Serikali.

Ninapendekeza Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuhakikisha makusanyo yasiyotokana na Kodi kutoka katika balozi na Kamisheni yanawasilishwa Mfuko Mkuu wa Serikali kwa mujibu wa Kifungu Na. 11 cha Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (Iliyorekebishwa mwaka 2020).

13.1.4 Kutowasilishwa kwa Fedha zilizokaa katika Akaunti ya Amana Mfuko Mkoo kwa Muda Mrefu - Sh. Bilioni 1.63

Kanuni ya 133 ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 inataka fedha zilizowekwa kwa muda mrefu katika Akaunti ya amana na ambazo hazijatumika kwa zaidi ya miaka mitano ziwasilishwe kwenye Mfuko Mkoo wa Serikali kama mapato kwa idhini ya Mhasibu Mkoo, na marejesho yatafanywa kwa mtu anayestahili baada ya uhakiki.

Katika ukaguzi, nilipitia uendeshwaji wa shughuli mbalimbali za Balozi na kubaini kuwa, Balozi mbili zilikuwa na fedha katika akaunti za amana kiasi cha Sh. Bilioni 1.63 kwa kipindi cha miaka 15 hadi 16, ambazo hazikuwasilishwa Mfuko Mkoo wa Serikali, kinyume na matakwa ya Kanuni ya 133 ya Kanuni za Fedha za Umma za 2001. Maelezo ya amana hizo na madhumuni yake ni kama ilivyoelezwa katika

Jedwali Na. 105 hapa chini.

Jedwali Na. 105: Salio Katika Akaunti za Amana Ambazo Hazijatumwa Mfuko Mkoo wa Serikali

Fungu Dogo	Maelezo	Dhumuni	Miaka	Kiasi katika Sh
2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin	Mauzo ya Nyumba	16	1,609,347,646.08
2021	Ubalozi wa Tanzania Kampala	Malipo ya wanafunzi waliosoma Chuo kikuu cha Uganda	15	21,055,126.26
Jumla				1,630,402,772.34

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Ni rai yangu kuwa, kuwapo kwa fedha zilizokaa kwa muda mrefu katika Akaunti za Amana kunainyima Serikali manufaa ya rasilimali fedha zinazoweza kutumika katika utekelezaji wa Shughuli nyingine za umma.

Napendekeza menejimenti ya Ubalozi kuwasilisha fedha zilizokaa mda mrefu katika akaunti za Amana kwenda Mfuko Mkoo wa Serikali kwa mujibu wa Kanuni ya 133. Aidha, Wizara ya Wizara ya Fedha na Mipango inapaswa kufuatilia utekelezaji wake.

13.2 Usimamizi wa Matumizi

Ukaguzi wangu katika Balozi za Tanzania uligundua ukiukwaji wa taratibu katika usimamizi wa matumizi kama inavyooneshwa katika aya zifuatazo:

13.2.1 Kuchelewa Kulipa Madeni ya Kisheria Kulikopelekea Ndege Kushikiliwa na Kutozwa Malipo ya Tozo ya Riba (Malipo yasiyo na Tija) ya Dola za Marekani Milioni 2.74 (Sawa na Sh. Bilioni 6.34)

Ukaguzi wangu wa Ubalozi wa Tanzania - Ottawa ulibaini kuwa, Serikali ilikuwa na kesi ya kisheria (CV 19-00630982-00CL) katika Mahakama Kuu ya biashara ya Ontario, Kanada iliyofunguliwa na kampuni ya Sunlodges Ltd (British Virgin Island) na Sunlodges (T) Ltd (Tanzania) mnamo Septemba 2020 na Januari 2021 kwa ajili ya kupewa mamlaka ya kushikilia ndege za Bombardier Dash 8-Q400 na Airbus A220-300 ambazo zilikuwa zinaendelea kutengenezwa na kampuni ya De Havilland Aircraft Limited, Kanada na kampuni ya Airbus Canada Limited Partnership's manufacturing, mtawalia. Mdal aliishtaki Serikali ya Tanzania kwa kushindwa kulipa jumla ya dola za Marekani milioni 20.5 kwa sababu ya kuchukua ardhi yake kinyume na sheria kwa tamko lililotolewa na Mahakama Kimataifa ya Biashara ya Uhlanzi.

Kuhusiana na kesi ya hapo juu, Serikali kuitia Wakili Mkuu wa Serikali iliingia mkataba (kuitia barua ya makubaliano) na kampuni ya McCarthy Tetrault, LLP ya nchini Kanada ili kuiwakilisha Serikali kwenye kesi iliyosikilizwa Mahakama Kuu ya Biashara ya Ontario, Kanada.

Nilivyopitia mchakato wa kesi na hukumu, nilibaini mapungufu yafuatayo ambayo yanahitaji kuangaliwa kwa kina:

- i. Baada ya mahakama kusikiliza kesi, nilibaini kuwa Serikali iliagizwa kumfidia Sunlodges Ltd (British Virgin Island) na Sunlodges (T) Ltd (Tanzania) jumla ya dola za Marekani milioni 23.01 hadi kufikia tarehe 29 Januari 2021 na dola za Marekani 4,203.01 kwa siku kama adhabu ya kushindwa kulipa kwa wakati kuanzia siku iliyotolewa hukumu (29 Januari 2021) hadi muda ambao Serikali italipa deni.

Hata hivyo, Serikali kuitia Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi ililipa jumla ya dola za Marekani milioni 23.24 (Hati ya Malipo Na. 0048000V2103727) mnamo tarehe 01 Aprili 2021, kama fidia ya hukumu iliyotolewa (ikijumuisha tozo ya riba ya dola za Marekani 4,203.01 kwa siku kwa muda wa siku 62 tokeo tarehe 29 Januari 2021 mpaka tarehe 01 Aprili 2021). Hii inamaanisha kuwa, Serikali ilifanya malipo yasiyo na tija ya dola za Marekani milioni 2.74 (sawa na Sh. Bilioni 6.34) kutoka deni halisi la dola za Marekani milioni 20.5 kama

---

ilivyoagizwa na Mahakama Kimataifa ya Biashara ya Uholanzi hadi kiasi cha malipo yaliyofanyika (dola za Marekani milioni 23.24).

- ii. Pia nilibaini kuwa, Serikali kupitia ubalozi iliilipa McCarthy Tetrault, LLP (kampuni ya sheria), dola za Marekani 503,137.11 kwa ajili ya kutoa huduma za kisheria kwenye kesi hii. Hata hivyo, sikuweza kujiridhisha kama taratibu za manunuzi zilifuatwa wakati wa mchakato wa kuipata kampuni ya sheria (McCarthy Tetrault, LLP) kwa sababu makubaliano yalifanyika moja kwa moja kupitia ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali bila kuzingatia ushindani kwa ajili ya kuwa na uwazi na kupata thamani ya fedha.
- iii. Zaidi, nilibaini kuwa kifungu Na. 7 cha makubaliano na McCarthy Tetrault (Kampuni ya kiseheria) kinaonesha kuwa ada ya kutoa huduma za kitaalamu itatokana na muda ambao wanasheria wa kampuni watatumia (bila kuelezea shughuli watakazofanya na kiwango cha gharama kwa kila mwanasheria). Hata hivyo, kutokana na mapitio ya hati za madai zilizolipwa (dola za Marekani 503,137.11) nilibaini kuwa hati za madai zilitokana na shughuli mbalimbali, idadi ya wataalamu (wanasheria) na kiwango cha malipo kwa saa. Vyote hivi vilikuwa vinapangwa na kampuni ya kisheria bila kuwepo kwenye barua ya makubaliano (mkataba). Hivyo, ilikuwa vigumu kuthibitisha uhalali wa shughuli zilizofanyika.
- iv. Licha ya hayo, nilibaini kuwa Ubalozi ulipokea jumla ya dola za Marekani 716,260.77 kutoka Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Uchukuzi) na kuweza kutumia jumla ya dola za Marekani 547,043.30 kwa ajili ya kulipa gharama za kisheria na gharama za usimamizi, na kuacha kiasi cha dola za Marekani 169,217.47 ambazo hazikuwa zimetumika hadi wakati wa ukaguzi (30 Desemba 2021). Hata hivyo, nilibaini hakuna taratibu wala mpango uliotolewa kuhusu jinsi gani bakaa ya Sh. 388,829,594.74 (dola za Marekani 169,217.47) itakavyotumika ikizingatiwa kuwa kesi husika imeshaisha.

Ni maoni yangu kuwa kushindwa kwa Serikali kulipa madeni kwa wakati kumetokana na mapungufu ya maafisa husika waliopewa dhamana katika kutoa maamuzi. Bila kuwa na maamuzi madhubuti kwa ajili ya manufaa mapana ya walipakodi, Serikali inaweza kuendelea kuingia gharama ambazo zingeweza kuepukika.

Ninaishauri Serikali ihakikishe kuwa wanaohusika kutoa maamuzi wazingatie manufaa mapana ya walipakodi. Pia, ninashauri uchunguzi wa kina ufanyike kuhusiana na matumizi ya ghamama za kesi ya kushikilia ndege nchini Kanada. Zaidi, Wizara ya Fedha na Mipango itoe mwongozo wa matumizi ya bakaa ya dola za Marekani 169,217.47 (Sawa na Sh. 388,829,594.74).

13.2.2 Madeni ya Riba kwa Kutolipa Kodi ya Jengo - Dola za Marekani 89,162.61 (Sh. 204,421,332.69)

Idara ya Fedha ya jiji la New York inaelekeza kuwa ankara za kodi zote za majengo ziwe na tarehe ya mwisho ya kufanya malipo ili kama malipo hayajapokelewa au kulipwa kwa ziada hadi hiyo tarehe ya mwisho, yachukuliwe kama yamecheleweshwa. Pia, kiwango cha riba kwa kuchelewa kufanya malipo kitozwe kulingana na tathmini ya thamani ya jengo, ambayo, kama tathmini ya thamani ya jengo ikizidi dola za Marekani 450,000, riba kwa mwaka itakuwa 13%.

Ukaguzi wangu wa ankara ya kodi ya majengo ya tarehe 27 Februari 2021, unaonesha kuwa Ubalozi wa kudumu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwenye Umoja wa Mataifa, New York, ulikuwa na deni la kodi ya majengo la dola za Marekani 376,768.60 lililotokana na tathmini ya thamani ya jengo ya dola za Marekani 2,584,800. Mwisho wa kulipa ankara ya malipo ilikuwa ni 1 Aprili, 2021.

Hata hivyo, nilibaini kuwa ubalozi huo uliilipa idara ya Fedha ya New York dola za Marekani 172,704.35 na kubakia na bakaa ya dola za Marekani 204,064.25 kutokuwa zimelipwa hadi tarehe 30 Juni 2021.

Uchunguzi wangu zaidi ulibaini kuwa deni la dola za Marekani 204,064.25 limekua na kufikia dola za Marekani 293,226.86 kama inavyothibitishwa kwenye Ankara ya kodi ya majengo ya tarehe 20 Novemba, 2021. Ongezeko la dola za Marekani 89,162.61 sawa na Sh. 204,421,332.69 (hadi kufikia 20 Novemba, 2021) limetokana na riba ya kuchelewa kulipa ankara.

Ukaguzi wangu ulionesha kuwa riba iliyotozwa kwenye deni la kodi ya majengo imetokana na kutolewa fedha kidogo kutoka Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki. Tatizo hili limeongeza hatari ya kufanya ukubwa wa deni kutoweza kuhimilika na Serikali kama hatua stahiki hazitachukuliwa kuhalikisha fedha zinatolewa kwa wakati. Vile vile taswira ya nchi inaweza kuharibiwa na deni hili.

Ninashauri Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ikishirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango kuhakikisha kuwa deni la kodi ya majengo linalipwa ili kuepuka ongezeko la gharama. Pia, kuhakikisha kuwa fedha inayoombwwa na ubalozi inatolewa kwa wakati.

13.2.3 Malipo Bila Kuwa na Nyaraka Stahiki na Toshelezi Sh. Milioni 667.68 na Hati za Malipo Ambazo Hazikuwasilishwa Sh. Milioni 676.72

Kanuni ya 86 ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 inaelekeza kuwa malipo yote ya fedha za umma yawe na nyaraka toshelezi na stahiki.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, Balozi nne zilifanya malipo yenyeye thamani ya Sh. milioni 667.68 bila nyaraka husika na za kutosha kinyume na kanuni zilizotajwa. Rejea Jedwali Na. 106 hapa chini kwa maelezo.

Jedwali Na. 106: Orodha ya Balozi Zenye Malipo yenyeye Nyaraka Zisizotosheleza

Na	Taasisi	Kiasi (Sh.)
1	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa	9,271,085
2	Ubalozi wa Tanzania Paris	109,421,375
3	Ujumbe wa Kudumu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika Umoja wa Mataifa - New York	120,561,336
4	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	8,202,970
5	Ubalozi wa Tanzania Roma	420,220,494.10
Jumla		667,677,260.1

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ukaguzi wangu pia ulibaini kuwa, hati za malipo na nyaraka zake za kiasi cha Sh. milioni 341.09 na Sh. milioni 335.63 hazikuwasilishwa na uongozi wa ubalozi wa Tanzania - Adis Ababa na uongozi wa ubalozi wa Tanzania - Roma mtawalia kwa ajili ya ukaguzi, hivyo sikuweza kuhakika usahihi wake. Kwa mujibu wa Kanuni ya 18(1) (f) na (2) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001, kukosekana kwa hati za malipo kunachukuliwa kama upotevu wa fedha, hivyo kunapaswa kuingizwa katika taarifa ya upotevu kwa Mhasibu Mkuu. Pia, nilibaini kuwa malipo ya kiasi cha Sh. milioni 221.44 yalihamishwa kutoka akaunti ya dola za Marekani (USD) kwenda akaunti ya matumizi ya BIRR bila ushahidi wa idhini kutoka kwa menejimenti.

Matumizi yenyeye nyaraka pungufu yanatokana na kuwapo kwa mfumo dhaifu wa udhibiti wa malipo pamoja na Maafisa Masuuli kushindwa kuchukua hatua stahiki kushughulikia udhaifu huu. Mapungufu haya yanaweza kupelekea

kufanyika kwa matumizi yenyenye udanganyifu na matumizi mabaya ya fedha za umma.

Ninapendekeza Maafisa Masuuli kuendelea kuhakikisha mifumo ya udhibiti wa fedha inaimarishwa ili kuhakikisha kuwa matumizi yanayofanyika yanakuwa na nyaraka stahiki na toshelezi.

13.2.4 Malipo Yaliyofanyika Nje ya Bajeti Sh. Milioni 239.56

Kifungu Na. 27(4) cha Sheria ya Bajeti ya mwaka 2015 kinaelekeza kuwa, matumizi ya fedha za Serikali yanatakiwa yaendane na bajeti iliyoidhinishwa.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, balozi nne zilifanya malipo yenyenye thamani ya Sh. milioni 239.56 zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa na bila ushahidi wa wa kibali cha kuhamisha fedha. Malipo kinyume na bajeti huathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa, na hivyo kupelekea kutofikiwa kwa malengo yaliyokusudiwa.

Jedwali Na. 107: Balozi ambazo Zilifanya Malipo Zaidi ya Bajeti Iliyoidhinishwa

Na .	Taasisi	Bajeti Iliyoidhinishwa	Kiasi kilicholipwa	Kiasi kilicholipwa Zaidi ya Bajeti (Sh.)
1	Ubalozi wa Tanzania mjini Doha	0	74,463,284	74,463,284
2	Ubalozi wa Tanzania - The Hague	79,227,104	124,647,591	45,420,487
3	Ubalozi wa Tanzania- Brussels	7,304,971	12,621,879	5,316,908
4	Ubalozi wa Tanzania - Moroni	215,619,920	329,980,573	114,360,653
Jumla		302,151,995	541,713,327	239,561,332

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Ninapendekeza menejimenti ya balozi husika kuhakikisha kuwa matumizi yote yanazingatia bajeti iliyoidhinishwa kama inavyoolekezwa kwenye Sheria ya Bajeti.

13.3 Usimamizi wa Rasilimaliwatu na Mishahara

Ukaguzi wa Usimamizi wa Rasilimaliwatu na Mishahara kwa Balozi za Tanzania kwenye nchi mbalimbali ulibaini mapungufu yafuatayo:

13.3.1 Upungufu wa Watumishi 26

Kanuni Namba D.7 (1) na (4) za Kanuni ya Kudumu ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 zinaeleza jukumu la Sekretarieti ya Ajira katika kuhakikisha ujazaji wa nafasi za Utumishi wa Umma zilizoachwa wazi kwa kuajiri watumishi wapya na kusimamia zoezi la ajira za Watumishi wa Umma. Hata hivyo, mapitio ya Ikama za Ofisi za Balozi yalibaini upungufu wa watumishi 26 katika Ofisi za Balozi sita kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 108** hapa chini.

Jedwali Na. 108: Upungufu wa Watumishi Katika Balozi

Na.	Jina la Ubalozi	Mahitaji	Waliopo	Uhaba
1	Ubalozi wa Tanzania, Hague nchini Uhlanzi	8	5	3
2	Ubalozi wa Tanzania, Kuala Lumpur nchini Malasia	6	4	2
3	Ubalozi wa Tanzania, Lilongwe nchini Malawi	7	4	3
4	Ubalozi wa Tanzania, Maputo nchini Msumbiji	17	11	6
5	Ubalozi wa Tanzania, Nairobi nchini Kenya	6	4	2
6	Ubalozi wa Tanzania, Windhoek nchini Namibia	20	10	10
Jumla		64	38	26

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Upungufu wa watumishi unatokana na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kushindwa kujaza nafasi zilizoachwa wazi kama ilivyobainishwa kwenye Ikama hivyo kuathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa na Balozi.

Ninapendekeza Serikali kuititia Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kuweka mkazo zaidi katika kutathmini mahitaji ya rasilimaliwatu ili kurahisisha uendeshaji wa Ofisi za Balozi kwa kujaza nafasi zilizo wazi kulingana na maombi ya mahitaji ya watumishi.

13.3.2 Kutofanyika kwa Tathmini ya Ufanisi na Utendaji Kazi wa Watumishi

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, Ofisi za Balozi tatu hazikufanya tathmini za ufanisi na utendaji kazi wa watumishi kinyume na kanuni Na. 22 (1) ya Kanuni za Utumishi wa Umma ya mwaka 2003 inayotaka kila Taasisi ya Umma kuanzisha mfumo wa wazi wa mapitio na tathmini ya utendaji kazi (OPRAS) kwa watumishi wake wote.

Jedwali Na. 109: Kutofanya tathimini ya Utendaji wa Wafanyakazi

Na	Majina ya Balozi
1.	Ubalozi wa Tanzania Pretoria, Afrika Kusini
2.	Ubalozi wa Kudumu Umoja wa Mataifa, Newyork
3.	Ubalozi wa Tanzania Ottawa, Canada

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Dosari hii inasababishwa na kutokuwa na utaratibu mzuri wa ufuatiliaji wa kufanya tathmini ya watumishi. Ni maoni yangu kuwa, dosari hii inaweza kuzuia balozi kufanya tathmini za wafanyakazi ili kutambua wanaostahili kupandishwa vyeo, tuzo, au kushushwa vyeo.

Ninapendekeza Afisa Masuuli aandae utaratibu wa kuwapima na kuwatathmini watumishi wanaofanya kazi kwenye Ofisi za Balozi ili kujua utendaji wao kwa ajili ya kufanya maamuzi mbalimbali.

13.3.3 Kutolipa Madai ya Watumishi Sh. Milioni 684.17

Kinyume na Kanuni Na. E. 23 ya Kanuni ya Kudumu ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 kuhusu malimbikizo ya mishahara yanayotokana na kupandishwa vyeo na ajira mpya, posho na marupurupu mengine inaelekeza madai ya watumishi yalipwe kila yanapotokea. Kinyume na kanuni hii nilibaini kutolipwa kwa madai ya watumishi ya shilingi milioni 684.17 kwenye Ofisi za Balozi nne kama inavyoonekana kwenye Jedwali Na. 110 hapo chini.

Jedwali Na. 110: Kutolipa Madai ya Watumishi

Na	Jina la Ubalozi	Mwaka wa Fedha 2020/21	Mwaka wa Fedha 2019/20
1	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	290,335,796.48	290,335,796.48
2	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa, Congo	243,200,667.00	242,944,881.00

Na	Jina la Ubalozi	Mwaka wa Fedha 2020/21	Mwaka wa Fedha 2019/20
3	Ubalozi wa Tanzania, Paris Ufaransa	83,242,630.74	82,359,623.28
4	Ubalozi wa Tanzania Kuala Lumpur	67,394,998.00	67,394,998.00
Jumla		684,174,092.22	683,035,298.76

Chanzo: Taarifa za Fedha 2020/21

Suala hili linachangiwa na ufinyu wa fedha zilizotengwa na Wizara ya Fedha na Mipango (Hazina) kwa ajili ya kulipa madai hayo. Kushindwa kulipa madai kutapunguza ari ya kufanya kazi na kuathiri utendaji wao na utendaji wa jumla wa Balozi.

Ninapendekeza Afisa Masuuli kufuatilia malipo ya madai ya watumishi na Wizara ya Fedha na Mipango kutenga fedha za kutosha kulipa madai hayo.

13.3.4 Usimamizi Usioridhisha wa Mikataba ya Ajira ya Watumishi Wakazi wa Ofisi za Balozi

Kanuni ya 103 ya Kanuni za Utumishi wa Umma (Tanzania Foreign Service) ya mwaka 2016 inataka nakala za mikataba yote ya ajira ziwasilishwe kwa Katibu Mkuu-Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ambaye pia atajulishwa kuhusu mabadiliko yote ya watumishi walioajiriwa nje ya nchi.

Hata hivyo, nilibaini watumishi wakazi walipewa barua za ajira bila kuwa na mikataba na hakukuwa na ushahidi kwamba mikataba ya ajira ilipelekwa kwa Katibu Mkuu. Pia nilibaini Ubalozi wa Tanzania Ankara ulihuisha mikataba yake na Watumishi wakazi na kufanya nyongeza ya mishahara ya sh. milioni 48.45 kabla ya kupata kibali rasmi kutoka kwa Katibu Mkuu-Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kama kanuni inavyotaka.

Jedwali Na. 111: Usimamizi Duni wa Mikataba

Na.	Jina la Ubalozi	Idadi ya Wafanyakazi	Maoni
1	Ubalozi wa Tanzania Doha	9	Hakuna Ushahidi wa Mikataba
2	Ubalozi wa Tanzania Ankara, Uturuki	5	Nyongeza ya Mkataba uliosainiwa bila idhini kutoka kwa Katibu Mkuu
3.	Ubalozi wa Tanzania Paris, Ufaransa	1	Hakuna mkataba
4	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	15	Mikataba haijawsilishwa kwa Katibu Mkuu

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2020/21

Dosari hii inatokana na kutozingatia utaratibu mzuri wa usimamizi wa mikataba. Hali hii inaweza kusababisha mzigo wa gharama kwa Serikali iwapo kutatoka migogoro na watumishi wakazi. Pia inapelekeea Wizara ya Nje na Ushirikianao wa Afrika Mashariki kutokuwa na taarifa sahihi za wafanyakazi wake.

Ninapendekeza Afisa Masuuli aandae mikataba yenyenye masharti yaliyo wazi kwa wafanyakazi wakazi ili kuhakikisha usimamizi mzuri wa rasilimaliwatu na kutuma nakala za mikataba kwa Katibu Mkuu wa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki.

13.3.5 Posho Zilizolipwa kwa Watumishi Wakaazi Kinyume na Kanuni za Utumishi wa Umma Nje ya Nchi Sh. Milioni 166.10.

Kanuni Na. 97 (2) ya Kanuni za Utumishi wa Umma (Tanzania Foreign Service) ya mwaka 2016 inaeleza kuwa: "Watumishi wakazi hawatastahili kulipwa marupurupu yoyote wala posho."

Ukaguzi wangu wa usimamizi wa mishahara na rasilimali watu ulibaini kuwa, Ubalozi wa Tanzania Nchini Kenya ulilipa posho za majukumu, usafiri na nyumba za sh. milioni 166.10 kwa watumishi wakazi kinyume na matakwa ya sheria.

Upungufu huo unatokana na kutofuatwa kwa Kanuni za Utumishi wa Umma na ninaona kuwa, malipo ya posho yasiyoidhinishwa yalisababisha upotevu wa fedha za umma wa sh. milioni 166.10.

Ninapendekeza Afisa Masuuli kuandaa mikataba mipyä ambayo haijumuishi malipo ya posho kwa watumishi wakazi ili kupusha hasara zaidi zinazotokana na malipo yasiyokuwa na tija kwa serikali.

13.3.6 Kutolipa Michango ya Mafao yenyé Thamani ya Sh. Milioni 243.20.

Aya ya 13 ya sheria ya Kazi ya Taasisi ya Kitaifa ya Maandalizi ya Ufundı ya Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo inayofafanuliwa zaidi na Aya ya 35 na 36 ya tamko la waziri Na.0049 la tarehe 10 Desemba 2012 ,linataka malipo ya mchango ya watumishi wakazi iwasilishwe kila mwezi kwenye mfuko wa Taifa wa jamii ndani ya siku nane baada ya kupokea notisi. Pia Aya ya 40 ya tamko hilo inaeleza kuwa, kucheleweshwa kwa michango kutapelekea kutozwa faini ya asilimia 0.5 kwa siku inayochelewa tokea kumalizika kwa muda wa notisi iliyotolewa.

Nilibaini kuwa, Ubalozi wa Tanzania Kinshasa haukulipa michango ya mafao ya mfuko wa jamii ya kila mwezi kuanzia mwaka wa fedha 2019/20 hadi kwenye ukaguzi wangu wa sasa ambao ulisababisha malimbikizo ya kutolipa michango ya Sh. milioni 243.20 kwa Mfuko wa Hifadhi ya Jamii wa Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (CNSS) kama inavyotakiwa na sheria.

Upungufu huo unachangiwa na kutokuwa na ufahamu wakutoshwa wa sheria na kanuni za nchini Kongo.

Maoni yangu ni kwamba, CNSS inaweza kushitaki Ubalozi wa Tanzania nchini Kongo, na kutoza adhabu kwa kukiuka matakwa ya sheria hiyo, hivyo kupoteza fedha za Serikali katika ufuutiliaji wa mwenendo wa mashtaka yanayoweza kujitokeza.

Ninapendekeza Afisa Masuuli asuluhishe suala hilo kwa kulipa michango yote kama inavyotakiwa na sheria za Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo kabla ya kushtakiwa kwa ukiukwaji wa sheria.

13.4 Usimamamizi wa Mali

Katika ukaguzi wangu ya usimamizzi wa mali za Balozi, nilibaini mapungufu yafuatayo:

13.4.1 Viwanja vya Serikali ambavyo Havijaendelezwa

Taarifa zinazotunzwa na Balozi zetu inaonesha kuwa, Serikali kuitia balozi zake ina umiliki wa viwanja ambavyo havijaendelezwa. Kati ya balozi 43

zilizokaguliwa nilibaini kuwa, balozi 10 zina viwanja ambavyo havijaendelezwa. Suala hili nililitolea taarifa katika ripoti zangu za miaka ya nyuma pia. Hata hivyo inaonekana hakuna hatua za kupatiwa ufumbuzi jambo hili ili kuboresha mazingira ya utendaji. Taarifa zaidi zimo katika **Jedwali Na. 112** hapa chini.

Jedwali Na. 112: Viwanja ambavyo Havijaendelezwa

Na	Jina la Ubalozi	Maelezo
1	Ubalozi wa Tanzania, Kigali	Tanzania inamiliki kiwanja huko Kacyiru Kaskazini katika mji wa Kigali Rwanda. Eneo la ardhi ni mita za mraba 2,057.57. Kiwanja hicho kilikusudiwa kwa ajili ya ofisi ya balozi.
2	Ubalozi wa Tanzania, Maputo	Kiwanja Na. 157/1 cha Serikali ya Tanzania katika mtaa wa Dos Martires da Machava Na.874 kilitolewa zaidi ya miaka arobaini iliyopita kwa ajili ya ujenzi wa Makazi Rasmi ya Balozi.
3	Ubalozi wa Tanzania, Abuja	Viwanja viwili kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya balozi na makazi tangu mwaka 1995 vilivyotolewa na Serikali ya Nigeria
4	Ubalozi wa Tanzania, Bujumbura	Kiwanja chenye mita za mraba 13,800 huko Buterere haijaendelezwa.
5	Ubalozi wa Tanzania, Seoul	Kiwanja chenye mita za mraba 2000 katika eneo la utalii la Bustani ya Taifa ya Suncheon kwa masharti ya kuendelezwa ndani ya miezi sita tangu Januari 2018. Mita za mraba 800 zilichukuliwa na Suncheon City baada ya kushindwa kukiendeleza kwa muda waliokubaliana.
6	Ubalozi wa Tanzania, Moroni	Mwaka 2009, Serikali ya Comoro iliupatia Ubalozi shamba (mita za mraba 4,000) na hati ya umiliki namba 3835-DLD kwa ajili ya maendeleo na matumizi yake.
7	Ubalozi wa Tanzania, Saudi Arabia Riyadh	Kiwanja kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi ya Mkuu wa Utawala wa Balozi na Makazi
8	Ubalozi wa Tanzania, Muscat	Kiwanja Na. 24 katika makazi ya Kidiplomasia AL-Khuwair hakijaendelezwa.
9	Ubalozi wa Tanzania, Abuja	Viwanja viwili vya ardhi, kimoja chenye Nambari ya kumbukumbu THC/LAND/CHANCERY/ABUJA/01 kilichopo katika Eneo la Kati la Wilaya ya Cadastral Zone A00 kwa matumizi ya kujenga nyumba ya balozi. Kingine chenye Kumbukumbu Maitama Cadastral Zone A05 kwa ajili ya ujenzi wa makazi. Viwanja vyote vilikabidhiwa kwa ubalozi wa Tanzania huko Abuja tangu tarehe 24 Aprili, 1989.

Na	Jina la Ubalozi	Maelezo
10	Ubalozi wa Tanzania, Lusaka	Kuna viwanja vinne: Na. 6829, Olympia extension, kilichopo Katima Mulilo, kilinunuliwa tarehe 9/7/1975, mita za mraba 3215. Kingine Na. 10E, 377A, Kabulonga kilichopo Chitemwiko Close, kilichonunuliwa tarehe 9/13/1974, mita za mraba 6772. Kiwanja namba 131, Munali kilichopo Barabara ya Mwambula, kilinunuliwa tarehe 6/28/1974 kina mita za mraba 2452, na Kiwanja namba 130, Munali, kilichopo Barabara ya Mwambula, kilinunuliwa tarehe 6/28/1974, kina mita za mraba 2452.

Chanzo: Hesabu za Balozi Zilizokaguliwa

Kwa kuwa kuendeleza kiwanja kunahitaji kiasi kikubwa cha fedha, ninatoa wito kwa Serikali kuanza kutenga fedha kwa ajili ya kuendeleza viwanja hivi. Balozi zenyе viwanja ambavyo havijaendelezwa inapaswa kuja na mipango ya gharama za kuendeleza viwanja hivyo ambayo inatekelezeka na kuanza kuomba fedha. Utekelezaji unaweza kufanyika kwa awamu.

13.4.2 Kodi Kubwa Inayolipwa kwa Nyumba Zilizokodishwa

Kati ya balozi 42 zilizokaguliwa, nilibaini kuwa balozi 10 zinapangisha nyumba kwa ajili ya ofisi na makazi. Kiasi cha Sh. bilioni 3.43 na Dola za Marekani 186,000 zililipwa kama kodi ambayo inachukuliwa kuwa kubwa, ikilinganishwa na iwapo balozi zingejenga majengo yao. Tazama **Jedwali Na. 113** hapa chini kwa maelezo.

Jedwali Na. 113: Balozi Zenye Gharama Kubwa ya Upangaji wa Majengo

Na.	Jina la Ubalozi	Kiasi (Sh.)	Kiasi (Dola za Marekani)
1	Ubalozi wa Tanzania, Cuba	27,829,185.94	
2	Ubalozi wa Tanzania, Muscat	300,081,928.00	-
3	Ubalozi wa Tanzania, Stockholm	428,547,024.00	-
4	Ubalozi wa Tanzania, Seoul	1,332,864,000.00	-
5	Ubalozi wa Tanzania, Bujumbura	-	72,000.00
6	Ubalozi wa Tanzania, Kinshasa	137,376,300.00	-
7	Ubalozi wa Tanzania, Abuja	841,080,362.25	-
8	Ubalozi wa Tanzania, Kigali	-	114,000.00
9	Ubalozi wa Tanzania, Lilongwe	169,488,980.08	-

Na.	Jina la Ubalozi	Kiasi (Sh.)	Kiasi (Dola za Marekani)
10	Ubalozi wa Tanzania, New Delhi	190,800,000.00	-
Jumla		3,428,067,780.27	186,000.00

Chanzo: Hesabu za Balozi Zilizokaguliwa

Balozi zenyе viwanja ambavyo havijaendelezwa na zilikodi nyumba kwa ajili ya ofisi pamoja na makazi ni pamoja na Bujumbura, Kigali, Abuja, Korea Kusini, na Muscat. Serikali inapaswa kuweka mikakati na kutumia fursa mbalimbali zinazobainishwa na Balozi zetu ambazo zingesaidia katika kuongeza mapato na kuokoa gharama za ukodishaji.

Ninapendekeza Serikali kuitia Wizara ya Mambo ya Nje kutenga bajeti ya ununuizi wa viwanja katika nchi zisizo na viwanja na kuanza taratibu za ujenzi. Kuwe na mipango ya muda mfupi na ya muda mrefu ya kuhakikisha viwanja vyote vinaendelezwa na pale ambapo hakuna viwanja, ununuizi ufanyike.

13.4.3 Majengo Yasiyotumika

Majengo ambayo yapo wazi kwa muda mrefu yanaweza kutumika kama mali ya kuzalisha mapato. Kukiwa na utafiti na mipango sahihi, balozi zinaweza kutumia majengo yaliyo wazi kama chanzo cha mapato.

Nilibaini balozi mbili zenyе majengo ambayo yapo wazi hayajatumika kwa muda mrefu na yapo katika hali nzuri kama inavyoonyeshwa kwenye **Jedwali Na. 114** hapa chini.

Jedwali Na. 114: Majengo ya Wazi Ambayo Hayatumiki

Na.	Ubalozi	Hotuba
1	Ubalozi wa Tanzania, Kinshasa	Nyumba ziko katika kiwanja Na.7952 katika maeneo ya mji wa Binza ambazo zimekuwa wazi kwa zaidi ya miaka 2 na kwa sasa inatumwa na mtumishi wa ubalozi kama mwangalizi kutohakwa na ukweli kwamba nyumba iko katika eneo lenye changamoto za kiusalamu na msongamano mkubwa wa magari, na mazingira magumu kwa mwanadiplomasia kuishi.
2	Ubalozi wa Tanzania, Harare	Nyuma Na. 23 Baines Avenue katika Ubalozi wa Harare ilibainisha kuwa nyumba ipo katika hali nzuri lakini haijakodishwa na Ubalozi tangu Novemba 2020.Tuna maoni kwamba, ikiwa nyumba iliyotengwa itakodishwa, ingeweza kuzalisha mapato kwa Serikali.

Chanzo: Hesabu za Balozi Zilizokaguliwa

13.4.4 Mali Zilizotelekezwa

Aya ya 14 ya Mwongozo Usimamizi wa Mali za Umma Toleo la 2019 inamtaka kila Afisa Masuuli kuhakikisha kuwa mpango wa utunzaji wa mali unaandaliwa na kuzingatiwa kwa lengo la kuhakikisha kuwa mali zinaendelea kutumika kwa muda wote katika kutimiza malengo yaliyokusudiwa ili kuongeza tija kwa taasisi.

Kati ya balozi 43 zilizokaguliwa, nimebaini kuwa, balozi 16 zina majengo yaliyoharibika, na baadhi ya majengo hayatumiki kabisa ingawa yapo katika maeneo muhimu. Angalia **Kiambatisho Na. XLV** kwa maelezo.

Pia, nilipata ofisi za ubalozi 17 zikiwa na vitu mbalimbali vya mali za kudumu ambazo hazifai kwa matumizi na zinahitaji kuondolewa ama kuuzwa hasa magari, pikipiki, kompyta na vifaa vyake, samani na vifaa vya umeme. Balozi hizo ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 115** hapa chini.

Jedwali Na. 115: Balozi Zenye Mali Ambazo Hazijatengenezwa Wala Kuondolewa/Kuuzwa

Na	Ubalozi
1	Ubalozi wa Tanzania, Abuja
2	Ubalozi wa Tanzania, Brussels
3	Ubalozi wa Tanzania, Ethiopia
4	Ubalozi wa Tanzania, Bujumbura
5	Ubalozi wa Tanzania, Cairo
6	Ubalozi wa Tanzania, Harare
7	Ubalozi wa Tanzania, Kampala
8	Ubalozi wa Tanzania, Kigali
9	Ubalozi wa Tanzania, Kinshasa
10	Ubalozi wa Tanzania Kuala Lumpur
11	Ubalozi wa Tanzania, Lilongwe
12	Ubalozi wa Tanzania, Lusaka
13	Ubalozi wa Tanzania, Maputo
14	Ubalozi wa Tanzania, Nairobi
15	Ubalozi wa Tanzania, New Delhi
16	Ubalozi wa Tanzania, Tokyo
17	Ubalozi wa Tanzania, Washington

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Kutotenga bajeti ya kutosha kwa shughuli za maendeleo kumekuwa sababu ya kutofanyika kwa ukarabati wa majengo ya Serikali mara kwa mara hivyo kusababisha kuchakaa kwa majengo hayo. Watumishi wa umma huhitaji mazingira mazuri ya kufanya kazi na ya kuishi ili kutoa huduma zao kwa ufanisi mkubwa. Kufanya kazi kwenye majengo chakavu si tu kunaondoa morali ya kazi, lakini pia si salama kwa watumishi husika.

Ninaishauri Serikali kutenga fedha za kutosha kwa ajili ya ukarabati wa majengo ya balozi zetu. Ukarabati wa mara kwa mara wa majengo ya balozi sio tu kwamba unaleta taswira nzuri ya nchi yetu nje ya nchi, bali pia unaweza kutumika kama chanzo kikubwa cha mapato. Mali ambazo hazihitajiki tena kwa sababu ya kuchakaa ziuzwe ama zitolewe kwa wanaohitaji.

13.4.5 Mali za Ubalozi Kutoandikwa Namba za Utambulisho

Aya ya 9 ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali za Umma toleo liliorekebishwa mwaka 2019 unaelekeza kuwa, mali yoyote inatakiwa kutambuliwa kwa kupewa namba maalumu ya utambulisho. Utambulisho unategemea aina ya mali. Kwa mfano, magari hutumia namba ya usajili, ardhi hutumia namba ya kiwanja, wakati samani na vifaa vitatumia namba zilizokubaliwa. Madaraja mengine ya mali kila moja itatambuliwa kulingana na viwango vya utambulisho vinavyokubalika.

Kinyume na mwongozo huo, nilibaini kuwa, balozi saba zina vitu 174 vya mali za kudumu ambavyo bado havijawekwa na nambari za utambulisho. Angalia **Jedwali Na. 116** kwa maelezo zaidi.

Jedwali Na. 116: Balozi ambazo Mali hazina Nambari ya Utambulisho

Na	Ubalozi	Idadi ya Mali	Jamii ya Mali
1	Ubalozi wa Tanzania, Addis Ababa Ethiopia	32	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani
2	Ubalozi wa Tanzania, Moroni	9	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani
3	Ubalozi wa Tanzania, Pretoria	17	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari 13, samani na magari manne
4	Ubalozi wa Tanzania, Maputo	4	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani
5	Ubalozi wa Tanzania, Kinshasa	9	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani

Na	Ubalozi	Idadi ya Mali	Jamii ya Mali
6	Ubalozi wa Tanzania, Lusaka	60	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani
7	Ubalozi wa Tanzania, New Delhi	43	Vifaa vya Mawasiliano ya Habari na Samani
	JUMLA	174	

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Kushindwa kuandika namba za utambulisho kwenye mali za Serikali kulitokana na watusika kutokuwa na mpango wa kutosha kufanya uhakiki wa mali kama udhibiti wa kuhuisha rejista zao za mali. Hata hivyo, ina maanisha kwamba mali ambazo hazina nambari za utambulisho za kipekee zinaweza kutumika kinyume na malengo yaliyokusudiwa. Pia zinaweza kupotea bila kutambuliwa.

Ninapendekeza balozi zihakikishe kuwa mali zote zilizopo na zilizonunuliwa hivi karibuni kuandikwa namba za utambulisho bila kuchelewa ili kuzuia ubadhirifu wa mali hizo.

13.4.6 Ukosefu wa Mpango wa Matengenezo ya Mali na Taarifa

Aya ya 14 ya Mwongozo wa Serikali wa Usimamizi wa Mali toleo lililorekebishwa la mwaka 2019 linamtaka kila Afisa Masuuli kuhakikisha kuwa, mpango wa matengenezo ya mali unaandaliwa na kuzingatiwa. Lengo la mpango wa matengenezo ni kuhakikisha kuwa mali zinaendelea kutumika kwa madhumuni yaliyokusudiwa, utoaji wa huduma na matumizi ya kiuchumi ili kuongeza faida kwa taasisi.

Kinyume na Mwongozo tajwa hapo juu, nilibaini balozi 12 ambazo hazikuandaa Mpango wa Matengenezo ya Mali wala kutunza taarifa za matengenezo ya mali kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 117** hapa chini

Jedwali Na. 117: Balozi zenye Ukosefu wa Mpango wa Matengenezo ya Mali na Taarifa za Matengenezo

Na	Balozi	Maelezo
1	Ubalozi wa Tanzania, Doha	Ukosefu wa mpango wa matengenezo
2	Ubalozi wa Tanzania ‘The Hague’	Ukosefu wa mpango wa matengenezo
3	Ubalozi wa Tanzania, Algiers	Ukosefu wa mpango wa matengenezo
4	Ubalozi wa Tanzania, Cairo	Ukosefu wa mpango wa matengenezo
5	Ubalozi wa Tanzania, Abu Dhabi	Ukosefu wa mpango wa matengenezo

Na	Balozi	Maelezo
6	Ubalozi wa Tanzania, Brussels	Ukosefu wa mpango wa matengenezo
7	Ubalozi wa Tanzania , Doha	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo
8	Ubalozi wa Tanzania, The Hague	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo
9	Ubalozi wa Tanzania, Algiers	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo
10	Ubalozi wa Tanzania, Abu Dhabi	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo
11	Ubalozi wa Tanzania, Brussels	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo
12	Ubalozi wa Tanzania, Cairo	Kukosekana kwa taarifa za ukarabati na matengenezo

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Maoni yangu ni kuwa, balozi kutokuwa na mpango wa matengenezo ya mali na kushindwa kutunza taarifa za ukarabati na matengenezo ni usimamizi duni wa mali ambao una athari hasi kwa utendaji wa balozi.

Ninapendekeza balozi kuandaa mpango wa matengenezo ya mali za kudumu na kuhakikisha kuwa kumbukumbu za ukarabati na matengenezo ya mali zinatunzwa.

13.4.7 Kushindwa Kufanya Tathmini ya thamani ya Mali na Muda wa Mali

Aya ya 67 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 17 Accrual Basis) inaelekeza taasisi kutathmini muda na thamani ya mali iliyobaki angalau mara moja kila mwaka, na, ikiwa matarajio yanatofautiana na makadirio ya awali, itachukuliwa kuwa ni mabadiliko katika makadirio ya uhasibu na itafanyiwa kazi kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 3 Accrual Basis).

Nilibaini balozi tano ambazo tathmini ya thamani ya mali na muda wa matumizi wa mali hazikufanyika kinyume na viwango vilivyo hapo juu. Hali hiyo imesababisha idadi kubwa ya mali kutokuwa na thamani vitabuni lakini bado zinatumika.

Jedwali Na. 118: Balozi Zilizoshindwa Kufanya Tathmini ya Thamani na Muda wa Mali

Na	Balozi
1	Ubalozi wa Tanzania, Brasilia
2	Ubalozi wa Tanzania, Pretoria
3	Ubalozi wa Tanzania, Abuja
4	Ubalozi wa Tanzania, Cairo
5	Ubalozi wa Tanzania, Kuala Lumpur

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Kushindwa kutathmini thamani ya mali iliyobaki angalau kila mwaka ni ukiukwaji wa Aya 67 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu vya Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS 17), pia kunaweza kupelekea hesabu kutokuwa sahihi.

Ninapendekeza ofisi za ubalozi kwa kushirikiana na Afisa Masuuli wa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuzingatia matakwa ya aya ya 67 IPSAS 17 na aya 12.1 (ii) ya Mwongozo wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka 2019 kwa kukagua thamani ya mali na tathmini ya muda wa mali.

13.5 Masuala ya Mifumo ya Udhibiti wa Ndani na Utawala Bora

Nilipitia mifumo ya udhibiti wa ndani na masuala ya utawala bora yanayohusinana na Balozi za Tanzania na kubaini masuala ambayo yanahitaji uangalizi wa Serikali masuala hayo ni:

13.5.1 Tathmini ya Utekelezaji wa Shughuli za Diplomasia ya Uchumi katika Balozi za Tanzania.

Balozi za Tanzania husimamia kazi mbalimbali muhimu zikiwemo za kuimarisha mahusiano ya kimataifa, kukuza maendeleo ya Watanzania na kushirikiana na nchi za nje katika kukuza masilahi ya kiuchumi ya Taifa.

Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, kwa kushirikiana na Balozi na Kamisheni Kuu, inalenga kufikia uhusiano mzuri wa diplomasia ya uchumi kwa kutekeleza shughuli zilizobainishwa katika ofisi za Balozi na Kamisheni Kuu. Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, kupitia Balozi za Tanzania nje ya nchi, inaendelea kutekeleza shughuli za diplomasia ya uchumi ili kuiletea nchi maendeleo ya kijamii na kiuchumi. Katika mwaka wa fedha 2020/21, nilifanya ukaguzi wa Balozi za Tanzania ili kutathmini namna balozi zetu

---

zinavyosimamia fedha za umma na rasilimali nyingine zilizotengwa kwa ajili yao ili kukuza diplomasia ya nchi katika nyanja za uwekezaji, utalii na mahusiano mengine ya kidiplomasia.

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, Balozi sita zilishindwa kutekeleza baadhi ya shughuli zao za diplomasia ya uchumi zilizopangwa katika mwaka wa fedha 2020/21. Nilibaini kuwa, kushindwa kutekeleza shughuli hizo kulichangiwa na mlipuko wa ugonjwa wa UVIKO - 19 ambao ulisababisha nchi mwenyeji kuweka vikwazo vikali vilivyoathiri utekelezaji wake. Pia sababu nyingine ni ufinyu wa bajeti uliotokana na upokeaji wa kiasi kidogo cha fedha kulinganisha na bajeti.

Hali ya utekelezaji wa shughuli za diplomasia imeoneshwa kwa kifupi katika **Jedwali Na. 119** hapa chini na maeleo ya kina yametolewa katika **Kiambatisho Na. XLVI**.

Jedwali Na. 119: Hali ya Utekelezaji wa Shughuli za Diplomasia ya Uchumi

SN	Ubalozi	Bajeti Iliyopitishwa Sh.	Fedha Zilizopokelewa Sh.	Fedha Zilizotumika Sh.
1	Ubalozi wa Tanzania, Doha	75,600,000	10,876,666	10,876,666
2	Ubalozi wa Tanzania, Kinshasa	116,200,000	13,202,125	13,202,125
3	Ubalozi wa Tanzania, Lilongwe	57,000,000	12,518,558	12,518,558
4	Ubalozi wa Tanzania, Addis Ababa	138,750,000	2,541,360	2,541,360
5	Ubalozi wa Tanzania, Washington D.C	144,571,682	8,954,587	8,954,587
6	Ubalozi wa Tanzania, Kigali	58,973,504	58,973,504	5,947,209

Chanzo: Barua za Mapungufu kwa Menejimenti za mwaka 2020/21

Ni maoni yangu kuwa, mapungufu hayo yanaweza kuinyima Serikali fursa za uwekezaji, utalii na mahusiano mengine ya kidiplomasia ambayo yangeweza kupatikana kutokana na utekelezaji wa shughuli zilizopangwa.

Kwa kuzingatia kuwa masharti ya UVIKO-19 yamepunguzwa na shughuli zimeanza katika nchi nyingi, ninapendekeza Wizara ya Mambo ya Nje na

---

Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa kushirikiana na Balozi na Kamisheni Kuu, kupanga upya na kutekeleza shughuli za diplomasia ya uchumi ambazo hazijatekelezwa wakati wa janga la UVIKO-19.

13.5.2 Kutokuwepo kwa Mfumo Jumuishi wa Usimamizi wa Fedha (MUSE) katika Balozi za Tanzania

Shughuli za udhibiti wa mifumo ya ndani zimefanuliwa chini ya Aya ya 3.5 ya Mwongozo wa Wizara ya Fedha wa Kuimarisha Mifumo ya Udhibiti wa Ndani katika Taasisi za Umma ya Desemba 2014 kama sera na taratibu zilizoundwa kubainisha na kupunguza viharishi ili kufikia malengo ya udhibiti wa ndani. Inajumuisha miongozo ya utaratibu wa udhibiti wa ndani, ambayo inaweza kujumuisha udhibiti wa fedha na usimamizi wa miongozo ya utaratibu.

Waraka Na. 5 wa mwaka 2019 wa Katibu Mkuu Wizara ya Fedha na Mipango unamtaka kila Afisa Masuuli kutumia mfumo wa MUSE katika shughuli za kihasibu. Pia, waraka Na. 7 kutoka kwa Mhasibu Mkuu wa Serikali unawataka maafisa masuuli wote kuandaa taarifa za fedha za mwaka 2020/21 kutoka kwenye Mfumo wa Kuunganisha Hesabu za Serikali(GACS). Waraka huu pia unatoa mwongozo kwa taasisi zasekta ya umma ambazo hazijaunganishwa na programu ya uhasibu kuandaa taarifa zao za kifedha za kila mwaka kwa kutumia GACS.

Hata hivyo, wakati wa ukaguzi wa ofisi za Balozi na Kamisheni Kuu za Tanzania, nilibaini kuwa ofisi za Balozi na Kamisheni Kuu ziliwa bado hazijaungwa na Mfumo wa Uhasibu wa MUSE; wakati huo huo, taarifa za kifedha hazikuandaliwa kutoka kwenye mfumo wa GACS kama ilivyoelekezwa na Mhasibu Mkuu wa Serikali. Kutokana na kukosekana kwa mifumo shirikishi ya usimamizi wa fedha, shughuli za kibajeti na taarifa za kifedha kunasbabisha ukosefu wa usimamizi mzuri na ufuatiliaji wa moja kwa moja kutoka Wizara ya Fedha na Mipango.

Ninapendekeza Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango kuharakisha mchakato wa kufunga na kutumia mifumo jumuishi ya usimamizi wa fedha ndani ya Ofisi za Balozi na Kamisheni Kuu za Tanzania.

13.6 Usimamizi wa Manunuvi na Mikataba

Katika usimamizi wa manunuvi, nilibaini mapungufu yafuatayo:

13.6.1 Kuchelewa kwa Utekelezaji wa Majukumu ya Kimkataba katika Ukarabati wa Majengo ya Ofisi za Balozi Sh. Bilioni 6.62 (Dola za Marekani Milioni 2.11)

Ukaguzi wangu kuhusu Manunuzi na Usimamizi wa mikataba katika Ofisi za Balozi umebaini kuwa, Ofisi za Balozi katika vipindi tofauti waliingia mikataba na wakandarasi mbalimbali katika nchi zao ili kufanya kazi mbalimbali za ukarabati wa ofisi na majengo ya makazi.

Nilibaini kuwa, kulikuwa na ucheleweshaji mkubwa wa kukarabati majengo ya kwa kipindi cha kuanzia miezi 48 hadi 120 kama inavyooneshwa kwenye Jedwali Na. 120 hapa chini:

Jedwali Na. 120: Orodha ya Balozi Zilizochelewesha Ukarabati wa Majengo.

Jina la Ubalozi wa Tanzania	Kipindi cha kuchelewa (Miezi)	Maelezo	Kiasi kilichotolewa (Sh.)	Kiasi kilichotolewa (Dola)
Maputo	120	Ukarabati wa jengo la ofisi ya ubalozi nchini Msumbiji (Maputo)	4,841,952,343.26	2,107,028.89
Kampala	48	Ukarabati wa jengo la Ofisi mjini Kampala (Uganda)	1,781,917,813.75	783,393.3500
Jumla			6,623,870,157.01	2,107,028.89

Chanzo: Taarifa za CAG za mwaka 2019/20 na 2020/21

Kutokana na ucheleweshaji huo, nilibaini kasoro mbalimbali ambazo zinahitaji kuangaliwa kwa karibu kwa manufaa ya Umma kama ilivyoolezwa hapa chini:

13.6.2 Ukarabati wa Jengo la Ofisi la Ubalozi wa Tanzania Kampala-Uganda

Tarehe 4 Juni 2018, ubalozi ulipokea Dola za Marekani milioni 783.12 (sawa na Sh. 1.78 bilioni) kutoka Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, kwa ajili ya ukarabati wa jengo la ofisi Kampala.

Kutokana na hali hiyo, ubalozi uliagizwa na Wizara kuendelea na utekelezaji wa mradi kuhusu ukarabati wa majengo husika ambapo ubalozi ulifanikiwa kupata wazabuni wanne kwa ajili utekelezaji wa kazi hiyo. Hata hivyo, nilibaini kuwa ubalozi umeshindwa kutoa kandarasi kwa mkandarasi mmoja mwenye sifa kwa sababu wazabuni husika walitaja bei kubwa za kufanya kazi hiyo zaidi ya fedha zilizokuwepo na zilizowekwa kwenye bajeti kwa zaidi ya dola 783.12 milioni (sawa na Sh. Bilioni 1.78).

Zaidi ya hayo, nilibaini kwamba ubalozi haukuwa na wataalamu wa manunuzi katika kufanya tathmini za wakandarasi. Nina maoni kwamba upungufu huo unaupatia wigo mdogo ubalozi katika manunuzi na ukarabati wa miradi husika licha ya kuwa na uhaba wa fedha.

13.6.3 Ucheleweshaji usiokua wa Kawaida katika Ukarabati wa Jengo Lililotolewa na Serikali ya Msumbiji kwa Ubaloz wa Tanzania, Maputo

Pia, nilibaini kuwa Serikali ya Msumbiji ilitoa jengo kwa Ubaloz wa Tanzania jijini Maputo ambalo lilipangwa kutumika kwa ajili ya Ofisi, makazi ya watumishi, pamoja na Biashara.

Hata hivyo, hadi kipindi cha ukaguzi huu mnamo mwezi Desemba 2021, nilibaini kuwa jengo hilo likuwa chini ya ukarabati kwa takribani miaka 10 tangu kusainiwa kwa mkataba wa ukarabati huo tarehe 17 Januari, 2012, ambapo kampuni ya Messrs Constructors do Montego alipewa kazi hiyo kwa mkataba wa wenye jumla ya dola za Marekani milioni 3.01 na muda wa awali wa kukamilika ulikadiriwa kuwa tarehe 16 Januari 2013. Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa wakati wa ukaguzi wangu, mkandarasi alikuwa ameacha kazi hadi kufikia mwezi Desemba 2021.

Kama kazi zilicheleweshwa kwa sababu zilizo nje ya mkandarasi, mkandarasi anaweza si tu kuomba nyongeza ya muda, bali gharama za ziada zinazotokana na kuchelewa kwa kazi. Vile vile, kulikuwa na ucheleweshaji wa mambo yaliyokuwa yanaibuliwa na mkandarasi.

Hata hivyo, nionavyo, sababu kuu ya kuchelewa kwa mradi ni usimamizi usioridhisha kwenye mifumo ya udhibiti wa mikataba. Hali hii huenda ikasababisha gharama kubwa kwa walipa kodi kwa kukodi makazi na ofisi za balozi ambazo zinaweza kuwa za gharama kubwa. Vile vile inaweza kuendelea kuchakaa kwa majengo ya balozi.

Ninashauri Balozi na Menejimenti ya Ubalozi kuendelea kuwasiliana na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ili kuharakisha ukarabati wa majengo ya ofisi na makazi unafanyika.

13.6.4 Balozi Zilizofanya Manunuvi Nje ya Mpango ya Manunuvi ya Mwaka Sh. Bilioni 1.86

Kifungu cha 69(7) cha Sheria ya Ununuvi ya Umma ya mwaka 2011 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016) kinaitaka Taasisi za ununuvi kuandaa mpango ya manunuvi ya mahitaji ambayo fedha zake zimeingizwa kwenye bajeti iliyoidhinishwa katika mwaka huo wa fedha na malipo hayo yatatakiwa kufanyika katika mwaka wa fedha unaofuata.

Hata hivyo, nilibaini kuwa, katika kipindi cha mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2021, balozi sita zilinunua bidhaa na huduma zenyet thamani ya Sh. bilioni 1.86 ambazo hazikuwa katika mipango ya manunuvi ya mwaka ya balozi husika. Kwa kuwa manunuvi haya hayakuwa katika mpango wa manunuvi wa mwaka, ni maoni yangu kuwa mapungufu hayo yalitokana na upangaji usioridhisha wa bajeti ya mwaka husika. Taarifa za balozi zilizofanya manunuvi yaliyo njee ya mpango wa manunuvi imeoneshwa kwenye Jedwali Na. 121 hapa chini:

Jedwali Na. 121: Orodha ya Balozi ambazo Zilifanya Manunuvi Nje ya Mpango wa Manunuvi wa Mwaka

SN	Jina la Ubalozi	Kiasi (Sh.)
1	Ubalozi wa Tanzania, Abu Dhabi	13,503,434.72
2	Ubalozi wa Tanzania, Doha	109,356,929.00
3	Ubalozi wa Ethiopia, Addis Ababa	186,674,108.00
4	Ubalozi wa Tanzania, Bujumbura	682,217,375.00
5	Ubalozi wa Tanzania, Harare	247,851,412.51
6	Ubalozi wa Tanzania, Havana	624,257,415.00
	Jumla	1,863,860,674.23

Chanzo: Taarifa za CAG za Mwaka 2019/20 na 2020/21

Ninashauri Menejimenti za Ubalozi husika kuandaa makadirio halisi ya bajeti ambayo yanatumika kuandaa mipango ya manunuvi ya kila mwaka.

SURA YA KUMI NA NNE

UKAGUZI WA VYAMA VYA SIASA

14.0 Utangulizi

Sehemu hii ya ripoti inatoa muhtasari wa masuala muhimu yaliyoibuliwa wakati wa ukaguzi wa Vyama vya Siasa. Kanuni ya 13 na 15(1) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Fedha) za mwaka 2018, zinataka kila Chama cha Siasa chenye usajili wa kudumu kuandaa taarifa za fedha kutoka kwenye akaunti za chama na kuwasilisha kwangu kabla ya tarehe 30 Septemba ya kila mwaka.

Ninatakiwa na Kifungu cha 18A (2) (a) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) kukagua taarifa za fedha za Vyama vya Siasa zilizowasilishwa kwangu. Malengo ya ukaguzi ni kutoa uhakika wa kutosha kwamba taarifa za fedha za Vyama vya Siasa hazina upotofu, uliosababishwa na udanganyifu au makosa, na zimetayarishwa kwa mujibu wa miongozo ya Kimataifa ya Uandaaji wa Hesabu za Umma (IPSAS).

Pia, nina wajibu wa kuitia na kutathmini mfumo wa udhibiti wa ndani wa shughuli za vyama vya siasa katika usimamizi wa mali na rasilimali fedha zinazochangiwa na wanachama au ruzuku kutoka Serikalini. Hadi ninahitimisha ripoti yangu, Msajili wa Vyama vya Siasa alikuwa amesajili Vyama vya Siasa 19. Vyama vyote vya Siasa vilivuosajiliwa viliwasilisha taarifa zao za fedha, na zimekaguliwa. Uguzi wa taarifa za fedha za vyama vya siasa umebaini mambo yafuatayo:

14.1 Ucheleweshaji Katika Kuwasilisha Taarifa za Fedha kwa Madhumuni ya Uguzi

Kifungu cha 18A (2) (a) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekeblishwa mwaka 2019) na Kanuni ya 4(1) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Uandaaji wa taarifa za fedha) Tangazo la Serikali Na.951/2019 kinataka kila Chama cha Siasa kilichosajiliwa lazima kiandae na kuwasilisha taarifa za fedha kwangu kwa uguzi kabla ya tarehe thelathini ya Septemba ya kila mwaka.

Katika mwaka niliokagua, nilibaini kuwa vyama vitatu vya siasa havikuwasilisha kwa wakati taarifa zao za fedha hadi kufikia tarehe 30

Septemba 2021 kama ilivyobainishwa katika Kifungu cha 18A (2) (a) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019). Ucheleweshaji wa uwasilishaji ulikuwa kati ya siku 41 hadi 60. Katika majibu yao, uongozi wa vyama vya siasa ulikiri kuwa ucheleweshaji huo ulichangiwa na ukosefu wa fedha za kuajiri kwa muda wahasibu wenye weledi ambao wangetayarisha taarifa za fedha kwa wakati. Orodha ya vyama vya siasa imeoneshwa hapa chini.

Jedwali Na. 122: Orodha ya Vyama vya Siasa Ambavyo Havikuwasilisha Taarifa zao za Fedha kwa Mujibu wa Sheria

Na	Jina la Chama cha Siasa	Tarehe ya mwisho kuwasilisha	Tarehe iliyowasilish wa (Siku)	Uchele weshaji (Siku)
1	United Democratic Party (UDP)	30-Sep-21	15-Nov-21	46
2	Chama Cha Kijamii (CCK)	30-Sep-21	10-Nov-21	41
3	National League for Democracy (NLD)	30-Sep-21	29-Nov-21	60

Chanzo: Ripoti za Fedha za Vyama vya Siasa

Ingawa idadi ya vyama vya siasa vilivyochelewa kuwasilisha taarifa zao za fedha imepungua kutoka vitano vilivyoripotiwa mwaka jana hadi vitatu mwaka huu, vyama vya CCK na NLD bado havikuweza kuwasilisha taarifa zao za kifedha hadi kufikia tarehe 30 Septemba 2021. Ni maoni yangu kwamba mapendekezo yangu ya mwaka uliopita hayakutekelezwa na kwa sababu hiyo, muda wa ukaguzi wangu haukutekelezwa ipasavyo kwa mujibu wa kalenda ya ukaguzi.

Ninapendekeza Msajili wa Vyama vya Siasa kuhakikisha vyama vinawasilisha taarifa za fedha kwa wakati Ofisini kwangu kabla ya tarehe 30 Septemba kila mwaka na pia kuchukua hatua stahiki dhidi ya vyama vya Siasa vya UDP, CCK na NLD kwa kushindwa kwao kuzingatia Kifungu cha 18A (2) (a) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019).

14.2 Malipo Ambayo Hayana Viambatisho Toshelezi Sh. Milioni 146.39
 Vyama vya Siasa vinatakiwa chini ya Kanuni ya 13(1) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Fedha) ya mwaka 2018 kutunza kumbukumbu na taarifa zote za malipo yaliyofanywa. Nimechunguza na kupitia matumizi ya vyama 19 vya siasa vilivyokaguliwa. Katika uhakiki huo, nilibaini kuwa vyama vitano vya

siasa vililipa Sh. milioni 146.39 kwa ajili ya malipo mbalimbali, lakini hakuna kumbukumbu zinazotunzwa kwa malipo yaliyofanyika. Kwa hiyo, sikuweza kuthibitisha uhalali wa matumizi yaliyofanywa. Orodha ya vyama vya siasa vimeoneshwa kwenye **Jedwali Na. 123** hapa chini:

Jedwali Na. 123: Vyama vya Siasa Vyenye Matumizi Yasiyokuwa na Nyaraka Toshelezi

Na.	Jina la Chama cha Siasa	Kiasi (Sh.)
1	Alliance for Democratic Change (ADC)	5,715,000
2	National Reconstruction Alliance (NRA)	16,797,904
3	Alliance for African Farmers Association (AAFP)	31,093,000
4	Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA)	37,030,000
5	Civic United Font (CUF)	55,755,000
	Jumla	146,390,904

Chanzo: Taarifa za Fedha za Chama

Maafisa Masuuli wa Vyama vya Siasa vinavyohusika wamekiri kwamba kukosekana kwa nyaraka hizo kumesababishwa na kutokuwa na mifumo ya ndani iliyothabiti, na wamekiri kushughulikia kero hiyo. Ikilinganishwa na ripoti yangu ya mwaka jana, nimeona uboreshaji mkubwa kwani idadi ya vyama vya siasa vilivyoripotiwa imepungua kutoka vyama vya siasa 11 hadi vitano na malipo ambayo hayakuwa na nyaraka pia yamepungua kutoka Sh. milioni 347.52 hadi Sh. milioni 146.39 .

Pamoja na uboreshaji huo, bado ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli wa Vyama vya Siasa kuhakikisha kwamba udhibiti wa ndani unasimamiwa ipasavyo kwa kila malipo yanayofanyika yawe na nyaraka husika na zilizokamilifu.

14.3 Mapato Yaliyokusanya Kutoka kwa Wanachama Ambayo Hayajawasilishwa Benki Sh. Milioni 571.41

Kulingana na Kifungu cha 15(1) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) na Kanuni ya 7(2) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Fedha) za mwaka 2018, kila chama cha siasa kilichosajiliwa lazima kifungue akaunti ya benki ambapo rasilimali zote za fedha zinazopokelewa kutoka kwenye michango, misaada, ruzuku au michango kutoka kwa wanachama zitawekwa. Katika muktadha huu, hakuna matumizi yoyote kutoka kwenye fedha zilizopokelewa yangefanyika kabla ya fedha zilizokusanya au kuchangwa kuwekwa benki. Katika ukaguzi wa mapato, nilibaini kuwa

---

vyama kumi vyा siasa vimekusanya Sh. milioni 571.41 kutoka kwa wanachama.

Hata hivyo, mapato yaliyokusanya yalitumika kabla ya kuwekwa benki; kwa sababu hiyo, sikuweza kuthibitisha usahihi na ukamilifu wa fedha zilizokusanya. Kwa hali hiyo, nilishindwa pia kuthibitisha ikiwa mapato yaliyopotiwa yalitumika kikamilifu kufanya matumizi yaliyopotiwa. Orodha ya Vyama vyा Siasa imeoneshwa katika **Jedwali Na. 124** hapa chini:

Jedwali Na. 124: Mapato Yaliyokusanya na Vyama vyा Siasa Ambayo Hayajawekwa Benki

No.	Jina la Chama cha Kisiasa	Kiasi (Sh.)
1	National Reconstruction Alliance (NRA)	16,797,904
2	Democratic Party (DP)	9,640,000
3	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)	125,263,173
4	Alliance for African Farmers Association (AAFP)	31,095,500
5	African Democratic Alliance (ADA-TADEA)	6,425,000
6	United Democratic Party (UDP)	281,861,000
7	Civic United Font (CUF)	22,886,150
8	Chama cha Kijamii (CCK)	65,291,140
9	United People's Democratic Party (UPDP)	10,019,500
10	Union for Multiparty Democracy (UMD)	2,130,000
Jumla		571,409,367

Chanzo: Taarifa za Fedha za Chama

Uongozi wa vyama vyा siasa vilivyotajwa vilijibu kuwa baadhi ya fedha zilizochangwa ni ndogo na zilichangwa katika hali ya dharura ili kugharamia matumizi yanayokuja kwa wakati huo. Kwa hali hiyo, imekuwa vigumu kwao kuweka benki na kisha kutoa kwani utaratibu huu unaonekana kuongeza tozo za benki, na hawana uwezo wa kujikimu kifedha. Ikilinganishwa na ripoti ya mwaka jana, sijaona uboreshaji wowote kuhusu dosari hii. Kwa kuwa idadi ya vyama vyा siasa vilivyopotiwa mwaka uliopita imeongezeka kutoka vyama vinane hadi kumi mwaka huu, na kiasi kilichoripotiwa pia kimeongezeka kutoka Sh. milioni 244.58 hadi Sh. milioni 571.41 . Kama iliviyobainishwa, ni maoni yangu kwamba pendelezo lililotolewa mwaka jana halikutekelezwa.

Kutokana na kushindwa kuweka benki mapato yaliyokusanya, ni rai yangu kuwa mapato yaliyokusanya hayakuthibitika na hivyo fedha za wanachama zimekuwa katika hatari ya kutumika vibaya.

Ili fedha za wanachama ziendelee kuthibitika na kudhibitiwa, ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli wa Vyama vya Siasa kuhakikisha kuwa rasilimali zote za fedha zinazopokelewa kwa namna yoyote zinawekwa benki ipasavyo. Kikubwa zaidi, udhibiti wa fedha wa vyama vya siasa unapaswa kufuatwa katika kutoa fedha benki na kufanya malipo.

14.4 Tamko la Mali zinazomilikiwa na Chama cha TLP Halijawasilishwa kwa Msajili wa Vyama vya Siasa

Kwa mujibu wa Kifungu cha 14 (1) (ii) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) vyama vyote vya siasa vilivyosajiliwa vinatakiwa kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vya Siasa tamko la kila mwaka la mali zote zinazomilikiwa. Katika ukaguzi wa vyama 19 vya siasa, nilibaini kuwa chama cha TLP hakikutayarisha na kuwasilisha tamko la mwaka la mali kinazomiliki kwa Msajili wa Vyama vya Siasa. Ni muendelezo wa miaka sasa Chama cha TLP hakizingatii kifungu hiki cha Sheria.

Wakati wa ukaguzi, nilibaini mawasiliano kati ya Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa na Chama cha TLP kuhusu suala hili. Lakini nimeona kuwa Msajili wa Vyama vya Siasa hajatekeleza hatua yoyote. Katika mapitio zaidi, niligundua kuwa chama cha TLP hakikutunza daftari lililoboreshwa la mali, kwa sababu hiyo kimeshindwa kuwasilisha taarifa za mali kwa Msajili.

Katika kujibu, uongozi wa chama cha TLP ulitoa ahadi ya kuandaa daftari la mali katika mwaka ujao na kuliwasilisha kwa Msajili. Pamoja na majibu hayo, ni maoni yangu kwamba kumbukumbu za mali zinazomilikiwa na chama cha TLP hazifahamiki kwa Msajili wa Vyama vya Siasa. Kwa hali ilivyo sasa, kutakapotokea utata katika umiliki wa mali ndani ya Chama cha TLP, Msajili wa Vyama vya Siasa hatakuwa na uwezo wa kutatua.

Kwa sababu ya udhaifu huo, ninapendekeza Afisa Masuuli wa Chama cha TLP ahakikishe kuwa tamko la mwaka la mali linawasilishwa kwa Msajili. Pia, ninamshauri Msajili wa Vyama vya Siasa kuzingatia uwasilishaji sahihi wa fomu za tamko la mali zinazowasilishwa na vyama vyote vya siasa.

14.5 Rejista za Viongozi na Wanachama Hazijahuishwa

Kifungu cha 8C (1) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) kinasema kwamba kila chama cha siasa kilichosajiliwa kinapaswa kuandaa na kuhuisha mara kwa mara rejista za wanachama na viongozi katika ngazi zote za utawala wa chama. Nilipokagua hesabu za vyama 19 vya siasa, nilibaini kuwa vyama vya TLP, UMD, Demokrasia Makini na United People's Democratic Party (UPDP) havijahuisha rejista ya viongozi na wanachama wao kinyume na Sheria iliyotajwa.

Imekuwa ikielezwa na menejimenti za vyama vya TLP, UPDP, UMD, na Demokrasia Makini katika ripoti zangu zilizopita kuwa wapo katika harakati za kuboresha rejista zao. Lakini rejista hizo hazijahuishwa, pia hakuna hatua zilizochukuliwa na Msajili wa Vyama vya Siasa kwa vyama hivi kutofuata Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019). Kutokana na udhaifu huo, idadi ya vyama vya siasa ambavyo havikutayarisha na kuhuisha rejista za wanachama na viongozi imebaki vile vile mwaka huu. Hivyo, sikuona uboreshaji wowote na pendelezo langu halikutekelezwa. Kwa sababu ya upungufu huo, sikuweza kuthibitisha mapato yatokanayo na michango iliyopokelewa pamoja na ada ambazo hazikukusanywa kutoka kwa wanachama.

Kwa hiyo, ninapendekeza Maafisa Masuuli wa vyama vya TLP, UPDP, UMD, na Demokrasia Makini wachukue hatua ili rejista ya viongozi na wanachama kuhuishwa; ufuatiliaji wa kutosha ufanyike ili malimbikizo ya michango na ada ilipwe.

14.6 Marejesho ya Mwaka ya Wajumbe wa Baraza la Wadhamini hayajawasilishwa kwa Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)

Uanzishaji wa mabaraza ya wadhamini ya vyama vya siasa ulifanyika kulingana na matakwa ya Kifungu cha 21(1) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 318 (iliyorejewa mwaka 2019). Mabaraza ya Wadhamini yamepewa mamlaka ya kusimamia mali, uwekezaji au biashara yoyote ya Chama. Sheria ya Uunganisho Udhamini Sura ya 318 inatoa mamlaka ya uanzishaji wa Mabaraza ya Wadhamini ya vyama vya Siasa na inasimamiwa na Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA).

Kama ilivyobainishwa na Kifungu cha 16(3) cha Sheria ya Uunganisho Udhamini Sura ya 318, kila chombo cha udhamini kilichosajiliwa kinalazimika kuwasilisha ritani ndani ya mwezi mmoja baada ya tarehe ya kumbukumbu ya mwaka ambayo itaonesha majina ya wadhamini, anwani zao za makazi na posta.

Wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwa chama cha TLP hakikuwasilisha ritani ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini kwa Kabidhi Wasii Mkuu (RITA) kinyume na Kifungu cha 16(3) cha Sheria ya Uunganisho Udhamini, Sura ya 318. Pia nilibaini kuwa, mwezi Oktoba 2020, Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA) ilitoa faini ya adhabu ya Sh. 108,000 kwa Chama cha TLP kwa kushindwa kuwasilisha ritani ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini na ilikumbushwa kuwasilisha marejesho hayo kwa mwaka huu unaomalizika. Hadi ninahitimisha ripoti hii, chama cha TLP kilikuwa bado hakijawasilisha ritani hiyo, na hakukuwa na hatua zozote zilizochukuliwa na Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA).

Ikilinganishwa na ripoti yangu ya mwaka jana, idadi ya vyama vya siasa ambavyo havijawasilisha ritani ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini imebaki kuwa ile ile mwaka huu. Hii inaonesha kuwa pendekezo langu halikutekelezwa. Kwa chama cha TLP kushindwa kuwasilisha ritani ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini, kuna hatari kwamba RITA itaendelea kuwa na taarifa zisizo sahihi juu ya taarifa za wajumbe wa Baraza la Wadhamini la chama cha TLP.

Kwa sababu hiyo, bado ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli wa Vyama vya Siasa kuhakikisha kuwa marejesho ya mwaka ya wajumbe wa Baraza la Wadhamini yanawasilishwa kwa Kabidhi Wasii Mkuu (RITA). Pia, Kabidhi Wasii Mkuu (RITA) anashauriwa kuchukua hatua stahiki dhidi ya vyama vya siasa ambavyo havijawasilisha ritani zao katika muda uliopangwa.

14.7 CCM ina Mashauri 108 Yanayoendelea katika Mahakama Tofauti Yenye Thamani ya Sh. Bilioni 3.63

Nimepitia majalada ya kisheria ya Chama cha Mapinduzi (CCM) na kugundua kuwa CCM kina kesi 108 zilizofunguliwa na wadai mbalimbali kwenye mahakama tofauti. Kati ya kesi zilizofunguliwa, kesi 86 zinahusu migogoro ya ardhi, kesi 12 zinahusu kazi na kesi 10 zinahusu madai zenye thamani ya

---

jumla ya Sh. bilioni 3.63. Kikubwa zaidi, nilibaini kuwa CCM kina kiwango kikubwa cha kesi za ardhi ikilinganishwa na kesi zingine zilizo katika ngazi tofauti za mahakama, zenye mamlaka ya kuamua migogoro ya ardhi kama ilivyoBainishwa katika Kifungu cha 3(1) na (2) cha Sheria ya Mahakama ya Migogoro ya Ardhi Sura ya 216.

Katika ukaguzi, wangu nilibaini kuwa kasi ya ongezeko la kesi za ardhi inachangiwa na kuchelewa katika kutatua migogoro ya ardhi kutokana na kukosekana kwa mfumo mzuri wa utatuzi wa migogoro ya ardhi ndani ya Chama cha Mapinduzi (CCM).

Menejimenti ya CCM ilifafanua kuwa walikuwa na kesi na mashauri 112 zenye jumla ya Sh. bilioni 4.14 mwaka jana ikilinganishwa na kesi 108 zenye thamani ya Sh. Bilioni 3.63 mwaka huu. Kwa hali hiyo, kumekuwa na uboreshaji ikilinganishwa na mwaka uliopita. Pamoja na kwamba CCM kinaonesha kuwa na kesi ndogo mwaka huu ikilinganishwa na mwaka jana, lakini ni maoni yangu kuwa kesi zilizofunguliwa dhidi ya CCM, zikitolewa hukumu zitazofaidisha upande wa walalamikaji, kunaweza kuwa na hasara ya Sh. bilioni 3.63 kwa wanachama wa CCM na washirika wake.

Ninapendekeza CCM ianzishe mfumo wa utatuzi wa migogoro na kuboresha vya kutosha kitengo chake cha sheria ili kesi zake ziweze kusuluuhishwa kwa njia za maelewano.

14.8 CCM Ilikubaliana Na Vituo 30 vya Redio Kurusha na Kutangaza Ilani Yake Bila Mikataba na Kulipa Sh. Milioni 74

Mojawapo ya makampuni ya Chama cha Mapinduzi (Uhuru Group Media) iliajiri vituo 30 vya redio kurusha na kutangaza ilani ya Chama cha Mapinduzi (CCM) wakati wa uchaguzi mkuu uliofanyika mwezi Oktoba 2020. Rekodi zilizopitiwa wakati wa ukaguzi wa kampuni ya Uhuru Group Media zilionesha kuwa vituo vya redio vilivyopewa kazi hiyo vililipwa Sh. milioni 74 kwa ajili ya huduma za utangazaji zilizotolewa. Katika kuchunguza malipo yaliyofanywa, niligundua kuwa kampuni ya Uhuru Group Media haikuwa na mkataba na Vituo vya Redio vilivyotajwa. Hivyo, sikuweza kuthibitisha wigo wa huduma zilizotolewa, viwango vilivyotumika, muda wa huduma, pamoja na masharti na vigezo vingine vya huduma.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza Katibu Mkuu CCM ahakikishe kuwa kampuni ya Uhuru Group Media inasaini mikataba na watoa huduma ama wazabuni wakati wowote wanapokuwa wanahitaji huduma.

14.9 Makampuni Yanayomilikiwa na CCM Hayakutoa Gawio la Sh. Milioni 480

Chama cha Mapinduzi (CCM) kinamiliiki makampuni manne na kimewekeza Sh. bilioni 12.07¹⁶ hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021. Kampuni zinazomilikiwa ni Jitegemee Trading Co. LTD, Tanzania Green Co. LTD, Radio Uhuru LTD na Uhuru Publication LTD. Chama cha Mapinduzi (CCM) kilitarajia kupata gawio la Sh. milioni 480 ambazo zingetakiwa kuchangwa katika kipindi mwaka 2020/21, ambapo kila Kampuni ilitakiwa kuchangia Sh.120 milioni. Nimepitia taarifa za fedha za Chama cha Mapinduzi (CCM) pamoja na kumbukumbu za benki na kubaini kuwa hakukuwa na gawio lolote lilitotolewa na kampuni yoyote kati ya hizo nne.

Lakini uongozi wa Chama cha Mapinduzi (CCM) ulisisitiza kuwa Kampuni ya Jitegemee Trading Co. LTD haikutoa gawio kutokana na ukarabati mkubwa wa majengo yake uliofanyika mwaka 2019/20 na 2020/21. Hata hivyo, Chama cha Mapinduzi (CCM) hakikuwa na maoni kuhusu kutokupokea malipo ya gawio kutoka kwenye kampuni za Tanzania Green Co. LTD, Radio Uhuru LTD na Uhuru Publication LTD.

Menejimenti ya Chama cha Mapinduzi pia ilibainisha kuwa kampuni tanzu zilizotajwa zilianzishwa kimkakati ili kuhakikisha kuwa masilahi ya kisiasa ya chama yanafikiwa na sio kwa lengo la kutegemea masilahi ya kibiashara. Kiwango cha faida zisizo za moja kwa moja zinazopatikana ni kubwa na muhimu zaidi kuliko gawio ambalo lingepatikana, na kupaswa kulipwa. Licha ya majibu yaliyotolewa, nina maoni kwamba fedha zilizowekezwa zinapaswa kuleta faida kwa ajili ya kutekeleza mipango na shughuli za chama, ili malengo tarajiwa yaweze kufikiwa.

Ninapendekeza kwa Katibu Mkuu CCM kufuatilia utendaji wa kila Kampuni, ili kuhakikisha gawio linalopangwa kuchangiwa linatolewa.

---

¹⁶Jitegemee Trading Co. LTD Sh. 3,720,320,000, Tanzania Green Co. LTD Sh. 569,913,747, Radio Uhuru LTD Sh. 5,139,407,909, Uhuru Publications LTD Sh. 2,641,416,394.

14.10 CHADEMA Kimeshindwa Kurejesha Deni la Mkopo Sh. Milioni 38.3
Katika ukaguzi wa usimamizi wa mikopo katika Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA), niligundua kuwa tarehe 1 Januari 2019, CHADEMA kilipokea mkopo wa Sh. milioni 121 usiokuwa na riba kutoka kwa mmojawapo wa wadau wa chama hicho kwa ajili ya kugharamia shughuli za kisiasa za chama. Ilielezwa wazi katika mkataba wa mkopo huo kuwa CHADEMA kingelipa kiasi chote cha mkopo ifikapo tarehe 31 Mei 2019. Hadi wakati wa ukaguzi tarehe 11 Januari 2022, nilibaini kuwa CHADEMA kilikuwa kimerejesha Sh. milioni 82.7 tu, na bakaa ya Sh. milioni 38.3 haikuwa imerejeshwa. Menejimenti ya CHADEMA ilieleza kuwa imeanza mikakati ya kidijitali katika kukusanya mapato kutoka kwa wanachama wake watifi. Hivyo, inategemewa kwamba bakaa iliyobaki italipwa katika kipindi kifupi.

Ingawa CHADEMA kilionesa uwezekano wa kurejesha bakaa ya mkopo katika siku za usoni, ninapendekeza juhudu kubwa zaidi zichukuliwe ili mapato yakusanywe kwa wakati mwafaka na madeni yote yalipwe.

14.11 Kesi Iliyofunguliwa Dhidi ya Chama cha Wananchi (CUF) Kuhusu Umiliki wa Magari Haijaripotiwa Katika Taarifa Zake za Fedha Sh. Milioni 873.3

Chama cha Wananchi (CUF) huandaa taarifa zake za fedha kwa kufuata mwongozo wa Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS). Kulingana na IPSAS 19 (makisio ya madeni tarajiwa, madeni yanayoweza kutegemewa na mali zinazoweza kutegemewa). CUF kinatakiwa kuripoti madai yake yaliyoko mahakamani yanayosubiri uamuvi, ambapo kunaweza kuwa na uwezekano wa CUF kutangazwa kama mshtakiwa na kupaswa kumlipa mlalamikaji au mdai.

Katika kupitia majalada ya kisheria ya CUF, nilibaini mojawapo ya kesi zilizofunguliwa Mahakama Kuu mnamo mwezi Septemba 2019 dhidi ya CUF. Katika uchunguzi zaidi, niligundua kuwa CUF kilipewa hati ya madai na mojawapo ya Kampuni ya kisheria kusalimisha magari saba yaliyodaiwa kuchukuliwa na CUF kutoka kwa mmojawapo wa wanachama wake. Pamoja na kusalimisha magari hayo, CUF pia kilitakiwa kulipa fidia ya Sh. milioni 873.3 ili kumfidia mdai kutokana na usumbufu na hasara aliyopata.

Wakati wa ukaguzi wangu mwezi Januari 2022, CUF kilikuwa bado hakijaweka wazi suala hilo katika taarifa zake za fedha zilizowasilishwa

---

kwangu kwa ajili ya ukaguzi. Na hawakujibu walipoulizwa. Kwa kuzingatia uzito wa suala hilo, CUF kilitakiwa kuonesha shauri hilo kwenye taarifa zake za fedha; kushindwa kuonesha jambo hilo kwenye taarifa za fedha, ni kinyume na matakwa ya IPSAS 19.

Katika hali hiyo, ni maoni yangu kuwa taarifa za fedha zilizotolewa na CUF kwa wanachama wake zinapotosha, kiasi kwamba ripoti za fedha ya Chama cha Wananchi haziwezi kutegemewa katika kufanya maamuzi yoyote sahihi yanayohusu fedha.

Ninapendekeza menejimenti ya CUF iweke wazi mashauri yote yanayotokea na yenye kuathiri utendaji wa Chama katika taarifa zake za fedha ili wanachama wa chama hicho watoe maamuzi sahihi ya kifedha yatokanayo na ripoti hizo.

14.12 CUF Inamiliiki Magari Mawili Yaliyosajiliwa kwa Majina ya Watu Binafsi Yenye Thamani ya Jumla ya Sh. Milioni 18

Ili kuendana na mahitaji ya Kifungu cha 20(1) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) na Kifungu cha 9 cha Sheria ya Uunganisho Udhamini Sura ya 318, kila Chama cha Siasa kilichosajiliwa lazima kiteue Baraza la Wadhamini ili kusimamia mali. Mali zote zinazomilikiwa zinapaswa kuwa chini ya jina la Baraza la Wadhamini.

Nilipitia majalada ya magari ya Chama cha Wananchi (Ofisi ya Zanzibar) na kubaini kuwa CUF kinamiliiki magari aina ya Toyota Rav4 na Pajero Mini yenye thamani ya Sh. milioni 18, ambayo yamesajiliwa katika Bodi ya Mapato Zanzibar (ZRB) kwa majina ya watu binafsi. Uongozi wa CUF ulikubali kurekebisha majina ya watu binafsi katika kadi za magari hayo, ili zisomeke kwa majina ya Baraza la Wadhamini la CUF. Katika kaguzi zangu za nyuma, nilibaini matukio kadhaa ya magari ya CUF yaliyosajiliwa kwa majina ya watu binafsi, na hakukuwa na hatua zozote madhubuti zilizochukuliwa na Msajili wa Vyama vya Siasa. Katika hali zote, kaguzi zangu zilishindwa kuthibitisha umiliki wa magari hayo kama yanamiliikiwa na CUF. Kwa mapungufu yaliyooneshwa, niligundua kuwa magari yaliyosajiliwa kwa majina ya watu binafsi yameiletea CUF kesi zinazohusiana na umiliki. Na mara nyingi, CUF kilitakiwa kulipa gharama za usumbufu, ambazo kwa maoni yangu ni matumizi mabaya ya rasilimali za chama.

Ninapendekeza CUF kisajili magari yote yanayonunuliwa au kumilikiwa kwa majina ya Baraza la Wadhamini la CUF ili kuepuka ama kupunguza kesi za umiliki zinazoendelea katika mahakama tofauti.

14.13 Uidhinishaji na Uhakiki wa Malipo uliofanywa na CCM na CHADEMA bila kufuata Taratibu Sh. milioni 796.2

Kwa kuzingatia matakwa ya Kifungu cha 13(4) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorejewa mwaka 2019) na Kanuni ya 12 ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Fedha) za mwaka 2018, kila chama cha siasa kilichosajiliwa kinatakiwa kimteue Afisa Masuuli kwa mujibu wa katiba yake ili kusimamia rasilimali za chama. Afisa Masuuli wa Chama cha Siasa pamoja na mambo mengine anatakiwa kuhakikisha kuwa taratibu za fedha za Chama chake zinafuatwa kwa namna ambayo rasilimali za Chama hicho zitalindwa.

Miongozo ya taratibu za kifedha inayotumiwa na vyama vya siasa inamtaka Afisa Masuuli kupitia, kuchunguza, kukagua na kuidhinisha malipo au shughuli yoyote inayotekelizwa na Chama chake. Ili kufikia lengo hilo, CCM kilianzisha Kitengo cha Uhakiki, ambacho humsaidia Afisa Masuuli katika jukumu la kukagua malipo ya awali kabla ya kibali cha mwisho kutolewa. Pamoja na kuwa na kitengo cha uhakiki, niligundua kuwa CCM kililipa Sh. milioni 786.44¹⁷ bila ya kufanyiwa ukaguzi wa awali na kuidhinishwa na Afisa Masuuli. Wakati huo huo, nilibaini kuwa CHADEMA kililipa Sh. milioni 9.75 bila ya kuwa na kibali cha Afisa Masuuli. Kutokana na dosari hizo zilizobainika, kuna hatari ya rasilimali za vyama kutumika vibaya iwapo malipo yataendelea kufanyika mara kwa mara, bila kupata kibali kutoka kwa Maafisa Masuuli.

Kwa maana hiyo, ninapendekeza uongozi wa CCM na CHADEMA kusimamia udhibiti wa ndani ili malipo yasifanyike bila ya kuwa na kibali cha Afisa Masuuli.

14.14 Utayarishaji wa Taarifa za Fedha bila Kuzingatia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS)

Kwa kuzingatia Kanuni ya 3(1) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (uandaaji wa taarifa za fedha) zilizotolewa na Tangazo la Serikali Na. 951/2019 kila

---

¹⁷CCM Tabora (haijapigwa mhuri) Sh. 33,467,017, CCM - Makao Makuu haijakaguliwa (Sh. 710,635,739) na CCM Tabora (haijaidhinishwa na Afisa Masuuli) Sh. 42,341,125.

---

chama cha siasa kilichosajiliwa lazima kiandae taarifa za fedha kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma (IPSAS). Mfumo wa IPSAS unahitaji uwasilishaji wa taarifa za fedha kufuata viwango vya IPSAS 1 (utayarishaji wa taarifa za fedha). Kwa kuzingatia IPSAS 1, taarifa za fedha za vyama vya siasa lazima ziwe na taarifa ya mizania, taarifa ya utendaji wa fedha, taarifa ya mabadiliko ya mali au mtaji, taarifa ya mtiririko wa fedha, taarifa ya ulinganisho wa bajeti na kiasi halisi na maelezo yanayoju muhtasari wa sera muhimu za uhasibu na maelezo mengine ya ufanuzi. Pamoja na matakwa ya mwongozo wa viwango wa IPSAS 1, Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi wa Hesabu (NBAA) pia inawataka wahasibu wa vyama vya siasa kusaini na kuthibitisha kuwa taarifa za fedha za chama zinazotayarishwa zinaonesha mtazamo wa kweli na sahihi na zimefuata Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma (IPSAS).

Nilipitia taarifa za fedha za vyama 19 vya siasa na kubaini kuwa vyama vya siasa saba havikutayarisha taarifa zao za fedha kwa kufuata Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS). Wakati huo huo, taarifa zao za fedha hazikusainiwa na wahasibu ili kuzingatia matakwa ya Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi wa Hesabu (NBAA). Orodha ya Vyama hivyo vya Siasa imeoneshwa katika **Jedwali Na. 125** hapa chini.

Jedwali Na. 125: Orodha ya Vyama vya Siasa Vilivyotayarisha Taarifa za Fedha bila kuzingatia Viwango vya IPSAS

Na.	Jina la Chama
1	Demokrasia Makini
2	Alliance for Democratic Change (ADC)
3	Alliance for Africa Farmers Party (AAFP)
4	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)
5	Democratic Party (DP)
6	United Democratic Party (UDP)
7	Union for Multiparty Democracy (UMD)

Chanzo: Taarifa za Fedha za Vyama

Ingawa idadi ya vyama vya siasa ambavyo havikutayarisha taarifa za fedha kwa kufuata viwango vya IPSAS imepungua kutoka kumi vilivyoripotiwa mwaka jana hadi saba mwaka huu, ni maoni yangu kwamba menejimenti ya baadhi ya vyama vya siasa imetekeleza mapendekezo yangu. Pamoja na maboresho hayo, bado, wakati wa ukaguzi, sikuweza kutoa hati sahihi za

---

ukaguzi kuhusu taarifa za fedha za vyama saba vya siasa ambavyo havikuzingatia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma (IPSAS) katika uandaaji wa taarifa zao za fedha.

Menejimenti za vyama vya siasa zina maoni kuwa utayarishaji wa taarifa za fedha kutozingatia viwango vya ‘IPSAS’ unachangwi na ukosefu wa wahasibu wenyewe sifa na uwezo. Kwa vile vyama vya siasa havipati ruzuku kutoka Serikalini, imekuwa ni gharama kubwa kwa vyama hivyo kuajiri wahasibu wenyewe uzoefu na ueledi katika kuandaa taarifa za fedha kwa kuzingatia matakwa ya viwango vya ‘IPSAS’.

Ninapendekeza kuwa, Msajili wa Vyama vya Siasa kuvisimamia ipasavyo vyama vyote vya siasa na kuhakikisha vinaandaa taarifa zao za fedha kwa kufuata Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma (IPSAS) na kurahisisha usawa katika taarifa za fedha za vyama.

SURA YA KUMI NA TANO

KAGUZI MAALUMU NA KAGUZI ZA KIUCHUNGUZI

15.0 Utangulizi

Sehemu hii ya ripoti inawasilisha matokeo muhimu ya ukaguzi na mapendekezo ambayo yameibuka katika kaguzi maalumu na za kiuchunguzi zilizofanyika mwaka huu. Ofisi yangu inafanya kaguzi maalumu ili kuchunguza kwa kina eneo fulani la uendeshaji kwenye taasisi za umma. Pia, ninafanya kaguzi maalumu ninaposhuku kuwa sheria au kanuni zimekiukwa, hususani katika nyanja za usimamizi wa fedha, uendeshaji, na ununuzi. Iwapo kuna ushahidi kwamba sheria na taratibu zinazosimamia mapato na matumizi ya fedha katika taasisi za umma hazifuatwi, serikali inaweza kuomba ukaguzi maalumu ufanyike katika taasisi husika. Kifungu cha 29 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Sura ya 48 (iliyorejewa mwaka 2021) zinaipa Ofisi yangu mamlaka ya kufanya ukaguzi maalumu inapoombwa na mtu yeote au taasisi ya umma. Sambamba na kaguzi maalumu, Ofisi yangu pia inafanya kaguzi za kiuchunguzi.

Madhumuni ya kuanzisha kaguzi za kiuchunguzi ni kupata ushahidi ambao unaweza kutumika katika Mahakama au shauri la kisheria. Taratibu za ukaguzi wa kiuchunguzi zinahusu mapitio, uchunguzi, uchambuzi na tathmini ya kumbukumbu za fedha, ili kuchunguza viashiria au tuhuma za udanganyifu ndani ya taasisi ya umma pamoja na kubaini udhaifu ulioruhusu udanganyifu huo kufanyika.

Kifungu cha 27 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Sura ya 48 (iliyorejewa mwaka 2021) na Kanuni ya 82 ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma tangazo la Serikali Na. 47/2009 zinaipa ofisi yangu mamlaka ya kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi baada ya kupokea maombi. Kama sehemu ya majukumu yangu, pia ninafanya ukaguzi wa kiuchunguzi ninapojiridhisha kuwa udanganyifu umetokea au kuna viashiria, ushahidi au tuhuma kwamba viongozi wa umma wamefanya udanganyifu.

Ofisi yangu imekuwa ikiombwa na Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa (TAKUKURU) na Mkurugenzi wa Upelelezi wa Makosa ya Jinai (DCI) kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi. Kaguzi hizi za kiuchunguzi zinafanyika ili kutoa ushahidi unaoweza kutumika mahakamani kuthibitisha kuwa ubadhirifu wa fedha, matumizi mabaya au uporaji wa rasilimali za umma umetokea. Ripoti za kaguzi za kiuchunguzi zinazowasilishwa pia

zinakubalika kutumika kama ushahidi mahakamani, ili kuthibitisha ukweli unaohusu ukiukwaji wa taratibu za fedha au rasilimali za umma zilizotumiwa vibaya katika kesi inayochunguzwa.

Katika mwaka huu, nimefanya kaguzi maalumu tano na kaguzi za kiuchunguzi saba. TAKUKURU iliomba kufanyiwa kaguzi sita na Mkurugenzi wa Upelelezi wa Makosa ya Jinai aliomba kufanyiwa ukaguzi mmoja. Masuala yaliyobainishwa katika kaguzi hizo pia ni sehemu ya ripoti hii. Mbali na kaguzi za kiuchunguzi zilizoombwa na TAKUKURU na Mkurugenzi wa Upelelezi wa Makosa ya Jinai (DCI). Pia, Ofisi yangu ilifanya kaguzi maalumu mbili, ukiwemo ule ulioombwa na Benki Kuu na mwingine ulioombwa na Mlipaji Mkuu wa Serikali. Kaguzi mbili zilizobaki zilianzishwa na kufanywa na Ofisi yangu baada ya kubainika kuwapo kwa dosari za matumizi ya fedha wakati wa ukaguzi wa kawaida. Ifuatayo ni orodha ya kaguzi maalumu na za kiuchunguzi ambazo zimekamilika.

Jedwali Na. 126: Orodha ya Kaguzi Maalumu na za Kiuchunguzi Zilizofanywa Katika Mwaka Huu

Na.	Jina la Ukaguzi	Taasisi iliyokaguliwa	Taasisi iliyoomba ukaguzi
1	Ukaguzi maalumu juu ya tuhuma za Ubahirifu za noti chakavu zilizorejeshwa Benki Kuu ya Tanzania	Benki kuu	Benki Kuu
2	Ukaguzi wa kiuchunguzi wa mapato ya viza yaliyokusanywa na Idara ya Uhamiaji kutoka kwa wageni walioingia nchini kupitia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro	Idara ya Uhamiaji	DCI
3	Ukaguzi wa Kiuchunguzi juu ya malipo ya Dola za Marekani 298,500 zilizohamishwa kutoka akaunti ya Benki ya Mradi wa Kuongeza Tija ya Uzalishaji Mpunga (ERPP) na Benki Kuu ya Tanzania	Benki Kuu	TAKUKURU
4	Ukaguzi Maalumu wa ubahirifu wa Mapato katika Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo)	TAMISEMI ¹⁸	CAG
5	Ukaguzi Maalumu wa Usimamizi wa akaunti ya Escrow ya Mradi wa ORIO Tanzania unaohusiana na ukarabati wa	WAMJW	CAG

¹⁸Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

Na.	Jina la Ukaguzi	Taasisi iliyokaguliwa	Taasisi iliyoomba ukaguzi
	vyumba vya Huduma za Uchunguzi nchini Tanzania unaotekelozwa na WAMJM ¹⁹		
6	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa ujenzi wa Shule ya Sekondari ya Kumbukumbu ya Sokoine	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	TAKUKURU
7	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ukarabati wa majengo, mifumo ya majisafi na majitaka, miundombinu ya TEHAMA na mifumo ya umeme katika Chuo cha Ualimu Ilonga.	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	TAKUKURU
8	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa ujenzi wa daraja la Mwasonge katika Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi	TARURA	TAKUKURU
9	Ukaguzi Maalumu wa Mali na Madeni ya Kituo cha Huduma za Afya cha Moshi Arusha	WFM	WFM
10	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ukarabati na Uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe	Mamlaka ya Elimu Tanzania (TEA)	TAKUKURU
11	Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Utekelezaji wa Miradi ya Umeme Vijijini REA Awamu ya Pili na ya Tatu katika Mkoa wa Mara	Wakala wa Nishati Vijijini (REA)	TAKUKURU

Chanzo: Ripoti za Kaguzi husika

Ufuaao ni muhtasari wa matokeo muhimu ya ukaguzi uliotokana na kila ukaguzi uliokamilika. Masuala yaliyobainika yamefanuliwa kwa kina katika ripoti zilizotumwa kwa kila taasisi iliyokaguliwa.

15.1 Ukaguzi wa Maalumu juu ya Tuhuma za Ubadhirifu za Noti Chakavu Zilizorejeshwa Benki Kuu ya Tanzania

Kufuatia tuhuma za ubadhirifu wa noti chakavu uliofanyika Benki Kuu kuanzia Januari 2017 hadi Desemba 2019, Naibu Gavana wa Benki Kuu (Utawala na Udhibiti wa Ndani) aliiomba Ofisi yangu kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi. Lengo la ukaguzi wangu lilikuwa ni kujuua kiasi cha hasara ambacho Benki Kuu ilipata na watu waliohusika katika ubadhirifu huo. Kupitia uchunguzi wangu, nilibaini yafuatayo:

¹⁹Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

---

15.1.1 Benki Kuu Ilipata Hasara ya Sh. Bilioni 3.99 Kwenye Urejeshaji wa Noti Chakavu

Kulingana na Sera na Miongozo ya Benki Kuu, noti chakavu ni noti halisi yenye kukosa sifa za kufanya malipo halali. Benki Kuu ina mamlaka ya kupokea, na kurejesha thamani ya noti mblovu (chakavu) na kutoa noti mpya. Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Benki Kuu ilipokea noti za Sh. bilioni 4.17 , ambazo ni noti 417,006 za Sh.10,000, kati ya Januari 2019 hadi Septemba 2019, ambazo zilidaiwa kuwa ni chakavu ili zibadilishwe na kutolewa noti mpya. Kama sehemu ya taratibu za ukaguzi, nilipitia na kuhesabu noti zote pamoja na kupitia vigezo vilivyopitishwa na Benki Kuu katika kuzipa thamani noti hizo chakavu na kutoa noti mpya.

Katika uchunguzi wangu, nilibaini kuwa noti 1,427 zenyе thamani ya Sh. milioni 14.27 zilikuwa safi na zinafaa na hivyo hazikuwa na sifa ya kuwa noti chakavu. Pia nilibaini kuwa noti 16,187 zenyе thamani ya Sh. milioni 161.87 zilikidhi vigezo vya kurejeshwa Benki kuu na kutolewa noti mpya , wakati noti 399,392 zilizobaki zenyе thamani ya Sh. bilioni 3.99 hazikuwa na vigezo vya kupewa noti mpya na zilipewa noti mpya kwa njia ya udanganyifu uliofanywa na maofisa wawili na watanza fedha wanne wa Benki Kuu. Hili lilifanikiwa kwa kupanga na kutoa thamani na kuidhinisha utoaji wa noti mpya kwa njia ya udanganyifu, na kuisababishia Benki Kuu hasara ya Sh. Bilioni 3.99.

Katika uchunguzi zaidi, niligundua kuwa wahusika walikata vipande vya noti 399,392 vyenye thamani ya Sh.10,000 na kuvibandika kwenye karatasi nyeupe kisha kudai noti mpya. Ili kutengeneza na kudai noti mpya, niligundua kuwa vipande 399,392 vilikatwa kutoka kwenye noti 199,696 zilizokuwa safi. Baada ya kufanya uchambuzi wa gharama, ilibainika kuwa Benki Kuu ilitumia kiasi cha Euro 0.0381 sawa na Sh.103.56²⁰ kuchapa na kusambaza noti moja ya Sh.10,000. Kutokana na ubadhirifu huo, Benki Kuu ilipata hasara ya Sh. milioni 20.68 ya kuchapisha na kutoa noti 199,696 zilizotumika katika udanganyifu huo. Pia nilibaini kuwa Benki Kuu haikutunza daftari la wateja waliokuwa wanabadilisha fedha chakavu. Kwa hali hiyo, sikuweza kuwatambua wateja waliobadilisha fedha chakavu katika kipindi husika.

---

²⁰Kiwango cha ubadilishaji EURO 1 kwa Sh. 2,718 cha tarehe 30 Juni 2021.

Pamoja na vikwazo hivyo, nilipitia kitabu cha mahudhurio ya wateja kuanzia Januari 2019 hadi Novemba 2019 na kubaini wateja 24 ambao walikuwa na mtindo wa kutembelea Benki Kuu mara kwa mara kwa ajili ya kufanya miamala ya noti chakavu, ambao wamehusishwa kushirikiana na wafanyakazi wa Benki Kuu kutekeleza mpango huo.

Maoni yangu ni kuwa ubadhirifu huo umesababishwa na wafanyakazi wa Benki Kuu kukosa uadilifu pamoja na kuwapo kwa mapungufu ya udhibiti wa ndani; hivyo kumeisababishia hasara Benki kuu ya Sh. bilioni 3.99.

Ninapendekeza Gavana wa Benki Kuu achukue hatua stahiki za kinidhamu dhidi ya wafanyakazi wa Benki Kuu waliohusika katika ubadhirifu huu na kuhakikisha kuwa kuna kuwapo na usimamizi madhubuti wa miamala yote ya noti chakavu zinazobadilishwa Benki Kuu na kwenye Benki zote za Biashara.

15.2 Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Mapato ya Viza Yaliyokusanywa na Idara ya Uhamiaji Kutoka kwa Wageni Walioingia Nchini Kupitia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro

Sheria ya Uhamiaji Sura ya 54 (iliyorejewa mwaka 2016) inaipa mamlaka Idara ya Uhamiaji kukusanya na kusimamia mapato yatokanayo na viza, pasi, na vibali. Tarehe 02 Agosti 2019, Mkurugenzi wa Makosa ya Jinai (DCI) alibaini kuwapo kwa stika za viza za kughushi katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA). Uchunguzi wa awali uliofanywa na DCI ulibaini kuwa stika za viza za kughushi ziliuzwa na Idara ya Uhamiaji kwa wageni waliongibia nchini kupitia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro (KIA). Kufuatia hali hiyo, DCI iliomba ofisi yangu ifanye Ukaguzi wa Kiuchunguzi. Ukaguzi huu ulilenga kubaini hasara ambayo Serikali imepata na kuwabaini maafisa wa Uhamiaji waliohusika katika kashfa hiyo, kuanzia kipindi cha tarehe 01 Januari 2019 hadi 30 Juni 2019. Katika uchunguzi huo, yafuatayo yalibainika.

15.2.1 Serikali Imepata Hasara ya Sh. Bilioni 2.42 kutokana na Stika 21,208 za Viza zinazodaiwa kughushiwa na ambazo kumbukumbu zake zilifutwa kwa makusudi kwenye Mfumo wa Maombi ya viza (VAS) na Maafisa Uhamiaji wa Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro (KIA)

Kabla ya tarehe 23 Agosti 2019, Idara ya Uhamiaji ya KIA ilikuwa inatumia Mfumo wa Maombi ya Viza (VAS) kurekodi maelezo ya wageni wanaolipia

---

viza wakati wa kuwasili pamoja na wale wenye viza zisizolipiwa (gratis VISA). Kiutendaji, kurekodi katika VAS kulikamilishwa baada ya mgeni husika kulipa ada za viza na kupokea stakabadhi ya mapokezi ya fedha za Serikali (ERV). Hakukuwa na kumbukumbu zilizowekwa katika VAS zinazohusu wanadiplomasia, vibali vyta wakazi, vyeti vyta misamaha, pasi, wakazi wanaorejea, viza za mtandaoni na viza zilizotolewa kwenye Balozi. Pamoja na kuwapo kwa VAS, pia kulikuwa na mfumo wa ‘PISCES’ ambao ulikuwa unaafutilia masuala yote ya kiusalama. Ili kuhakikisha kuwa hakuna mtanzania au mgeni ambaye amepigwa marufuku, ama aliyewekewa vikwazo kuingia katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ilikuwa ni lazima abiria wote waliotua kupitia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro (KIA) wapitie kwenye Mfumo wa ‘PISCES’.

Kuanzia tarehe 1 Januari 2019 hadi 30 Juni 2019, ukaguzi ulibaini kuwa watanzania 41 na wageni 107,119 waliwasili nchini kupitia Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Kilimanjaro (KIA). Kati ya wageni 107,119 waliwasilia nchini kupitia KIA, wageni 11,341 walipata viza kwa njia ya mtandao, wageni 7,044 walipata viza kutoka kwenye Ofisi za Balozi zilizopo katika nchi mbalimbali. Wageni 13,678 hawakuwa na viza kutokana na sababu mbalimbali, zikiwemo misamaha, pasi, mikataba n.k na wageni 41,286 walilipa viza walipowasili nchini kupitia uwanja wa ndege wa KIA. Pia, ukaguzi ulibaini kuwa wageni 212 walipata na kulipia viza kwenye Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA) na Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Abeid Amani Karume lakini walitua kwenye uwanja wa ndege wa KIA. Wageni 33,558 waliwasili kupitia uwanja wa ndege wa KIA ingawa taarifa zao ambazo ni pamoja na stakabadhi za mapokezi ya fedha (ERV), fomu za kuingia nchini, pamoja na taarifa za uwekaji fedha benki hazikuweza kupatikana. Kwa sababu hiyo, sikuweza kujua ni kiasi gani cha mapato ambayo Serikali ilipaswa kupata kutoka kwa wageni hao.

Katika uchunguzi zaidi, niligundua kuwa taarifa za stika 21,208 za viza za wageni waliwasili nchini kupitia uwanja wa ndege wa KIA zilifutwa kabisa kutoka kwenye kanzidata ya mfumo wa ‘VAS’. Stika hizo zilizoondolewa ziliwahusu wageni ambao walipaswa kulipa viza walipowasili, lakini maafisa 32 wa Idara ya Uhamiaji KIA wamedaiwa kufanya njama na kuwapatia wageni hao stika za viza za kughushi na kujipatia Sh. bilioni 2.42 kutoka kwao.

Katika kubaini jinsi udanganyifu huo ulivyopangwa na kufanyika, ukaguzi ulibaini kuwa udanganyifu huo ulifanyika kutokana na dosari katika Mfumo wa ‘VAS’ ambao ulionekana kwa urahisi. Kufuatia uchunguzi katika mfumo wa ‘VAS’, ilibainika kuwa Mfumo wa’ VAS’ unaruhusu taarifa za stika za viza kuchapishwa kabla ya kuhifadhiwa na kwamba maelezo ambayo hayajahifadhiwa yanaweza kufutwa bila ya kuwapo na idhini. Zaidi ya hayo, Mfumo wa’ VAS’ pia unaruhusu maingizo yaliyofutwa kuondolewa kabisa kutoka kwenye kanzidata bila ya hitaji la hatua zozote za urejeshwaji kutekelezwa.

Kutokana na mapungufu ya mfumo wa VAS, ukaguzi ulithibitisha kuwa Maafisa 32 wa Idara ya Uhamiaji KIA walipokea fedha kutoka kwa wageni, na walichapisha taarifa zao kwenye stika za viza za kughushi bila kuhifadhi kwenye Mfumo wa VAS na kufuta taarifa zao kwenye kanzidata ya mfumo wa ‘VAS’. Katika maingizo ya taarifa 21,208 ya stika za viza zilizoondolewa kwenye Mfumo wa ‘VAS’, Serikali ilipata hasara ya Sh. bilioni 2.42 kwa kipindi cha miezi sita, kuanzia tarehe 1 Januari 2019 hadi 30 Juni 2019.

Licha ya ukweli kwamba Idara ya Uhamiaji imeacha kutumia mfumo wa ‘VAS’ na kuzindua mfumo mpya wa utoaji viza kwa njia ya kielektroniki kuanzia tarehe 23 Agosti 2019, kunapaswa kufanyike uchunguzi juu ya udhaifu uliogunduliwa katika mfumo uliopita wa ‘VAS’ kama pia upo kwenye mfumo huo mpya ili kuzuia Serikali kupata hasara zaidi.

Ninapendekeza Idara ya Uhamiaji ichukue hatua stahiki za kisheria na kinidhamu dhidi ya Maafisa 32 wa Idara ya Uhamiaji wa Kituo cha KIA ambao wanahuksika kuisababishia Serikali hasara ya Sh. bilioni 2.42.

15.3 Ukaguzi wa Kiuchunguzi juu ya malipo ya Dola za Marekani 298,500 zilizohamishwa kutoka Akaunti ya Benki ya Mradi wa Kuongeza Uzalishaji Mpunga (ERPP) na Benki Kuu ya Tanzania

Wizara ya Kilimo ilitekeleza Mradi wa Kuongeza Uzalishaji wa Mpunga (ERPP) wenyewe lengo la kuongeza tija na uzalishaji wa mpunga mkoa wa Morogoro. Mradi huu ulifadhiliwa na Mfuko wa Dhamana wa Mpango wa Kilimo na Usalama wa Chakula Duniani (GAFSP) na kusimamiwa na Benki ya Dunia. Wizara ya Kilimo ilifungua akaunti ya mradi katika Benki Kuu ya Tanzania.

Benki Kuu ya Tanzania ilidaiwa kuhamisha kiasi cha Dola za Marekani 298,500 ambazo ni sawa na Sh. milioni 666.12 kutoka kwenye akaunti ya mradi wa ERPP kwenda kwenye Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited kwa njia ya udanganyifu kwa kutumia barua ya kuhamisha fedha iliyoghushiwa. Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited, ilidaiwa kuuzia Mradi wa ERPP vifaa vya Uzalishaji mpunga. Kufuatia tuhuma hizo, TAKUKURU iliiomba ofisi yangu kufanya Ukagazi wa Kiuchunguzi (Forensic Audit) kwa ajili ya kujibu tuhuma hizo, na, hatimaye kupata ukweli na ushahidi kuhusu udanganyifu huo uliofanyika Benki Kuu na kuwabaini wote waliohusika. Katika uchunguzi huo, yafuatayo yalibainika:

15.3.1 Benki Kuu Ilipata Hasara ya Sh. Milioni 680.64 Ikijumuisha Sh. Milioni 666.12 iliyorejeshwa kwenye Mradi wa ERPP na Sh. Milioni 14.52 ikiwa ni Gharama za Kisheria Zilizosababishwa na Uhamishaji wa Dola za Marekani 298,500 sawa na Sh. Milioni 666.12 kutoka Akaunti ya Benki ya ERPP kwa Njia ya Udanganyifu

Katika kufungua akaunti Benki Kuu, Wizara ya Kilimo ilimtambulisha mmoja wa maofisa wa miradi ambaye alitakiwa kuwa anawasilisha na kukusanya barua na mawasiliano yote kati ya Benki Kuu na Mradi wa ERPP zinazohusu uendeshaji wa akaunti ya Mradi, pamoja na kuwasilisha majina ya watia saini na vielelezo vyao. Fedha za Mradi zilikuwa haziwezi kuhamishwa au malipo kufanyika hadi Benki Kuu itakapopokea barua ya maelekezo kutoka kwenye mradi wa ERPP na barua hiyo iwasilishwe mkononi na Afisa aliyetambulishwa.

a) Ukweli Uliodhihirisha Jinsi Benki Kuu Ilivyokiuka Makubaliano ya Uendeshaji wa Akaunti ya Benki ya Mradi wa ERPP

Katika uchunguzi, niligundua kuwa barua ya kuhamisha fedha inaonesha kuwa Mradi wa ERPP uliuziwa vifaa vya uzalishaji mpunga na kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited (RHEGL) vya jumla ya Dola za Marekani 298,500. Kulingana na barua hiyo, mradi wa ERPP ulipaswa kuilipa Kampuni ya RHEGL kuititia benki ya China Merchant. Kufuatia uchunguzi wa kina, ukagazi uligundua kuwa kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited (RHEGL) haikuwa imeuza kifaa chochote cha uzalishaji mpunga katika Mradi wa ERPP kama inavyodaiwa. Zaidi ya hayo, ukagazi pia ulibaini kuwa hakuna kifaa chochote cha Uzalishaji wa mpunga kilichowahi kununuliwa na Mradi.

Katika mapitio zaidi, ukaguzi ulibaini kuwa barua hiyo ilifikishwa Benki Kuu kupidia Kampuni ya usafirishaji vifurushi ya DHL Uganda, licha ya kwamba taratibu zilihitaji barua hiyo kuwasilishwa Benki Kuu na Ofisa aliyeuleuliwa na Wizara ya Kilimo kwa ajili hiyo. Kupitia uchunguzi, Kampuni ya Usafirishaji ya DHL ilithibitisha kwamba mtumaji alikuwa mmojawapo wa maafisa wa mradi wa ERPP. Hata hivyo, uchunguzi wa kina uliofanyika Idara ya Uhamiaji pamoja na uchunguzi wa hati ya kusafiria ulibaini kuwa Ofisa aliyetuhumiwa hakuwahi kusafiri kwenda Uganda katika kipindi kinachotajwa na wala hajawahi kusafiri kwenda Uganda. Kwa sababu hiyo, ukaguzi ulifikia hitimisho kwamba majina yaliyoonekana katika barua hiyo yalifichwa kwa makusudi ili kuficha udanganyifu huo kugundulika.

Katika uchunguzi zaidi, ukaguzi ulibaini kuwa majina ya watia saini wa Mradi wa ERPP yaliyoonekana kwenye barua yalifanana na yale yaliyopo kwenye jalada la uendeshaji akaunti ya mradi linalotunzwa na Benki Kuu. Lakini Ofisi ya Uchunguzi ya Jeshi la Polisi Tanzania ilithibitisha kwamba saini za watia saini zilizooneshwu kwenye barua hiyo, hazifanani na saini zilizopo kwenye jalada ya akaunti ya mradi lililopo Benki Kuu wala sampuli ya saini ya watuhumiwa waliyopewa kwa ajili ya uchunguzi. Katika uchunguzi wakina, ukaguzi uligundua kuwa mwandiko uliotumika haukuuata mpangalio wa maneno uliokuwa ukitumiwa mara kwa mara na Mradi wa ERPP. Aidha, kiasi cha tarakimu za fedha kilichoandikwa kilikuwa na mgawanyo wa desimali badala ya koma. Kwa msingi wa uchunguzi huo na uthibitisho kutoka Ofisi ya Uchunguzi ya Jeshi la Polisi Tanzania, ukaguzi ulijiridhisha kuwa barua hiyo ya uhamisho ilikuwa ya kughushi.

b) Ushahidi Unaothibitisha Jinsi Udanganfiyu Ulivyopangwa na Kufanyika Benki Kuu

Katika uchunguzi zaidi, ukaguzi ulibaini kuwa barua hiyo ilitumwa moja kwa moja kutoka chumba cha mapokezi ya barua zinazotumwa na kampuni za usafirishaji virufushi kwenda kwa mmojawapo wa Katibu Muhtasi ambaye aliingiza kwenye Mfumo wa Mapokezi ya Barua uliopo Benki Kuu (MAS) bila kuchunguzwa ama kuhakikiwa na Maafisa wa Benki. Kwa sababu ya upungufu huo, uhalali wa barua hiyo haukuthibitishwa na Benki Kuu, na utaratibu uliotumika ulikiuka taratibu za Benki Kuu. Kushindwa kuichunguza na kuhakiki barua hiyo kulifanywa makusudi na watumishi wa Benki Kuu wanaohusika, ili kuepusha njama zao kuweza kugunduliwa na kuonwa na Uongozi wa Benki Kuu.

Licha ya dosari zilizobainika baada ya uchunguzi, mameneja waliohusika hawakugundua kasoro hizo zilizoonekana kwa uwazi baada ya barua hiyo kuwekwa kwenye mfumo na katibu Muhtasi kwa ajili ya uchunguzi. Pia ilibainika kuwa mameneja wahusika waliipeleka barua hiyo kwa Ofisa mhusika kwa ajili ya kuanzisha miamala ya malipo katika Mfumo wa Kihasibu wa Benki Kuu (CBS). Ugaguzi ulibaini kuwa si Ofisa aliyeanzisha muamala wa malipo kwenye mfumo wa CBS wala viongozi wake walitazama na kugundua udanganyifu uliokuwepo kwenye barua hiyo. Hali hii inadhihirisha kuwa walikuwa na taarifa juu ya uhamishaji huo. Kufuatia njama hizo, ilibainika kuwa mameneja walikubali na kuidhinisha malipo ya Dola za Marekani 298,500 ambazo ni sawa na Sh.milioni 666.12 zilipwe kutoka kwenye akaunti ya Benki ya ERPP kwenda kwa Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited (RHEGL).

c) Ushahidi Unaonenesha Hasara Ambayo Benki Kuu Ilipata

Baada ya Mradi wa ERPP kugundua uhamishaji wa udanganyifu kufanyika kutoka kwenye akaunti yake, ugaguzi uligundua kuwa Benki Kuu iliiomba Benki Mshirika (JP Morgan Chase) kutuma ujumbe wa kusitisha malipo hayo. Ndani ya ujumbe huo iliiomba na kuiamuru Benki ya China Merchant kutokuingiza fedha hizo kwenye akaunti ya mteja wake ambae ni Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited. Licha ya ujumbe huo kufanikiwa na hukumu kutolewa na Mahakama Kuu ya Tanzania, Benki ya China Merchant bado haijarejesha fedha hizo Benki Kuu hadi tarehe ya ripoti hii.

Zaidi ya hayo, ugaguzi haukuweza kuthibitisha taarifa za usajili wa Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited kwa vile Benki ya China Merchant ilikataa kufichua taarifa zao kutoptera na Sheria za Biashara zinazotumika nchini China. Katika hali kama hiyo, Wakala wa Usajili wa Biashara (BRELA) ilithibitisha kuwa Kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited haijasajiliwa nchini Tanzania; hivyo taarifa za usajili wa kampuni hiyo hazikuweza kupatikana.

Katika kutatua utata uliokuwepo kati ya Benki Kuu na Mradi wa ERPP kuhusu uhamisho wa fedha, ugaguzi ulibaini kuwa Benki Kuu imerejesha Dola za Marekani 298,500 ambazo ni sawa na Sh. milioni 666.12 kwenye mradi wa ERPP kama fidia ya muamala wa udanganyifu uliofanyika. Sambamba na hilo, Benki Kuu pia ilitumia kiasi cha Sh. milioni 14.52 kama gharama za

---

kisheria ili mgogoro huo ushughulikiwe kwa njia za kisheria na Mahakama Kuu ya Tanzania.

Licha ya uhamisho huo kutokufanikiwa kwenda katika akaunti ya benki ya kampuni ya Rich Host Enterprises Group Limited, ni dhahiri kwamba maafisa watano wa Benki Kuu walihusika katika ubadhirifu huo. Ukaguzi unathibitisha kuwa walifahamu na kwa makusudi walikiuka taratibu za Benki Kuu ili kuwezesha uhamisho huo wa dola za Marekani 298,500 ambazo ni sawa na Sh. milioni 666.12 kufanyika. Kutokana na uhamisho huo, Benki Kuu ilipata hasara ya Sh. milioni 680.64 ambazo zilijumuisha Sh. milioni 666.12 kama marejesho kwa mradi wa ERPP na Sh. milioni 14.52 kama gharama za kisheria.

Ninapendekeza Gavana wa Benki Kuu awachukulie hatua stahiki za kisheria na kinidhamu maofisa wa Benki Kuu waliohusika na hasara iliyopatikana ifidiwe na wahusika hao.

15.4 Ukaguzi Maalumu Kuhusu Ubudhirifu wa Mapato katika Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo)

Nilianzisha ukaguzi huu ili kubaini ubadhirifu wa mapato ya ada ya shule katika Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo) katika mwaka wa fedha 2019/20. Katika ukaguzi huo, nilikagua taarifa za makusanyo ya mapato, ripoti za GePG, na kuwahoji wanafunzi na wafanyakazi wa Hombolo. Ukaguzi ulibaini yafuatayo:

15.4.1 Hombolo Ilipata Hasara ya Sh. milioni 76.11 Kupitia Kughushiwa Risiti za Mfumo wa Kielektroniki wa Malipo ya Serikali (GePG)

Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo) kinatumia Mfumo wa Kielektroniki wa Malipo ya Serikali (GePG) kukusanya ada na mapato mengine. Nimekagua Mfumo wa GePG na nikagundua kuwa mfumo huu unaruhusu taarifa za stakabadhi kuhamishwa, kupakuliwa na kuhaririwa katika miundo ya ‘Word’, ‘PDF’ au ‘Excel’. Kufuatia udhaifu wa mfumo wa GePG, niligundua kuwa wahasibu watatu kutoka Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa (Hombolo) walikusanya ada ya chuo jumla ya Sh. milioni 76.11 kutoka kwa wanafunzi 296 na kuwapa risiti za kughushi za mfumo GePG kwa mwaka wa fedha 2019/20. Katika uchunguzi huo, nilibaini kuwa risiti za kughushi zilitengenezwa kutoka kwenye stakabadhi halali za mfumo wa GePG ambapo watuhumiwa walizipakua kutoka kwenye mfumo wa GePG

---

katika muundo wa ‘Word’ na kisha kuzihariri taarifa hizo ili kuendana na taarifa za wanafunzi ambao walifanya malipo Chuoni hapo.

Uchunguzi zaidi wa mgawanyo wa majukumu kwenye mfumo wa GePG ulibaini kuwa hakukuwa na mgawanyo wa majukumu katika mfumo mzima. Wafanyakazi saba ambao hawakustahili walipewa haki za Utoaji Huduma kama Meneja, na hivyo kuruhusiwa kuwa na udhibiti kamili kwenye mfumo. Afisa rasilimaliwateru, Mkaguzi wa Ndani, Afisa Mipango na Utawala, Mhadhiri Msaidizi, Daktari, Katibu, na Mkuu wa Chuo walikuwa mionganini mwa watumishi saba walipewa haki hizo. Pia, nilibaini kuwa wahasibu 11 walikuwa wamepewa haki sawa, ambazo ziliwaruhusu kutoa bili na kutoa nambari za udhibiti (control number) kwa wakati mmoja. Suala hili ni kinyume na matakwa ya viwango vya Kimataifa vya ISO/IEC 27002:2013 ambavyo vinasisitiza ugawaji wa majukumu kama njia ya kuongeza udhibiti, usimamizi na usalama wa mfumo.

Ninahusisha hasara iliyopatikana na uwezo duni wa Afisa TEHAMA wa Chuo cha Hombolo katika kutathmini hatari za Usalama wa Mfumo. Pia, inatia mashaka kwamba hakuna ukaguzi wa mara kwa mara na usuluhishi wa taarifa za kibenki za makusanyo ya ada za shule zilizokusanywa kuitia mfumo wa GePG na mapato halisi yaliyopokelewa hadi sasa. Mapungufu haya yamesababisha ubadhirifu wa mapato ya jumla ya Sh. milioni 76.11 wakati mapato ya Sh. milioni 59.4 kutokana na ada za malazi kutoka kwa wanafunzi 198 hayakukusanywa. Cha ajabu zaidi, niligundua kuwa hakukuwa na taarifa za malipo za wanafunzi 67 walipo katika Hosteli ya Chuo cha Hombolo. Hali hii ilimaanisha kwamba hapakuwa na ushahidi kuwa mapato ya Sh. milioni 20.1 ambayo yalipaswa kukusanywa kutoka kwao yalikusanywa.

Ninapendekeza kwamba, Katibu Mkuu TAMISEMI achukue hatua za kisheria na kinidhamu dhidi ya Maafisa wote wa Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa Hombolo waliohusika. Udhafu wa kiusalama uliogunduliwa katika mfumo wa GePG unapaswa kuangaliwa upya na kurekebishwa na Wakala wa Serikali Mtando (e-GA) ili kuhakikisha ufanisi wa ukusanyaji mzuri wa mapato ya Serikali.

15.5 Ukaguzi Maalumu wa Usimamizi wa Akaunti ya Escrow ya Mradi wa ORIO Tanzania unaohusu Ukarabati wa Vyumba vyatuhuduma za Uchunguzi nchini Tanzania unaotekelizwa na Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Wizara ya Biashara za Nje, Ushirikiano wa Maendeleo ya Ufalme wa Uholanzi kwa pamoja walikubaliana kutoa fedha kwa lengo la kuboresha huduma za uzazi na kukarabati hospitali 35 na kuimarisha huduma za uchunguzi nchini Tanzania kuitia Mradi wa ORIO.

Wakati wa ukaguzi wa hesabu za fedha katika Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa mwaka 2019/20. Niligundua kuwa Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilipata vifaa vyenye thamani ya Euro milioni 1.62 sawa na Sh. bilioni 4.25 kutoka kwenye Mradi wa ORIO ambavyo vilita kuleta na kampuni ya Philips Medical System ya nchini Uholanzi. Katika kufuatilia suala hili, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii haikuwasilisha taarifa zozote za mapokezi ya vifaa hivi kwa ajili ya ukaguzi. Katika mazingira hayo, sikuweza kubaini ukamilifu na usahihi wa matumizi yaliyoripotiwa na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii katika hesabu za mwaka. Kwa sababu ya mapungufu hayo na kwa mujibu wa Kifungu cha 29 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Sura ya 48 (iliyorejewa mwaka 2021), niliamua kufanya ukaguzi maalumu.

Ukaguzi Maalumu ulifanyika ili kuthibitisha uhalali wa malipo yaliyofanywa na kutathmini utendaji na utekelezaji wa mkataba mzima. Taratibu zangu za ukaguzi zilihusisha mapitio ya mkataba wa ufadhili wa mradi, mkataba wa ugavi, kumbukumbu za malipo na za usambazaji vifaa kuanzia mwezi Julai 2014 hadi Juni 2021. Kupitia uchunguzi huo, nilibaini masuala yafuatayo:

15.5.1 Mapungufu katika Usimamizi wa Fedha za Ruzuku Euro Milioni 1.68 Sawa na Sh. Bilioni 4.42

Mwezi Novemba 2012, makubaliano kati ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania (URT) na Wizara ya Biashara ya Nje na Ushirikiano wa Maendeleo ya Ufalme wa Uholanzi yalikamilika. Pande zote mbili zilikubaliana kwa pamoja kufadhili Mradi wa ORIO ambao ulikusudiwa kukarabati majengo ya huduma za uchunguzi na kuboresha huduma za uzazi katika hospitali 35 nchini Tanzania. Wote wawili waliahidi kuchangia Euro milioni 23 ambazo ni sawa na Sh. bilioni 60.42 Uholanzi ilijitolea kuchangia

---

Euro milioni 11.5 sawa na Sh. bilioni 30.21 na Serikali ya Tanzania ilijitolea kufadhili Euro milioni 11.5 sawa na Sh. bilioni 30.21.

Mradi huo ulikuwa utekelezwe kwa awamu mbili, awamu ya kwanza ikiwa ni ya utekelezaji na ya pili ni ya uendeshaji na matengenezo. Kwa mara ya kwanza, mradi huu ulikubaliwa kutekelezwa kuanzia mwezi Julai 2016 hadi Julai 2021; hata hivyo, muda wa utekelezaji wa mradi huu ulibadilishwa na kukubaliwa kuwa utaanza mwaka 2018 hadi 2023. Mradi huu unasimamiwa na Shirika la ORIO RVO la nchini uholanzi na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa niaba ya Serikali ya Tanzania, na ulikuwa unatekelezwa kwa mikupuo sita. Wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwa mkupuo wa kwanza na wa pili pekee ndiyo ilikuwa imekamilika, wakati mkupuo wa tatu hadi ya sita ilikuwa ikiendelea kutekelezwa.

Kama ilivyobainishwa katika makubaliano ya ufadhili wa mradi, Serikali ya Tanzania na Uhlanzi zilikubaliana kwamba ufadhili wa Uhlanzi ortalipwa moja kwa moja kwa msambazaji wa vifaa. Wakati huo huo, sehemu ya ufadhili wa Tanzania ungewekwa kwenye akaunti ya mradi yenye masharti (escrow account), ambapo fedha hizo zingetolewa na kutumika kumlipa mzabuni kama ilivyoelezwa hapo juu. Makubaliano na kampuni ya Philips Medical System ya Uhlanzi kwa ajili ya kuleta na kusimika vifaa vya matibabu na ukarabati wa vyumba vya huduma za uchunguzi yaliyotiwa saini mwezi Septemba 2014, yalikuwa na thamani ya jumla ya Euro milioni 22.42 sawa Sh. bilioni 58.89.

Mkataba huu uligawanywa katika awamu mbili ili kukidhi makubaliano ya utekelezaji. Awamu ya kwanza ilihuisha usambazaji wa vifaa, kazi za ujenzi, na mafunzo ya kujenga uwezo. Mkataba ulifanyiwa marekebisho ili awamu hii itekelezwe kuanzia mwezi Agosti 2018 na kukamilika Septemba 2020. Awamu ya Pili ambayo ilihuisha uendeshaji na matengenezo, ilikubalika kutekelezwa kuanzia mwezi Oktoba 2020 hadi Oktoba 2023. Ukaguzi ulibaini kuwa mwaka 2015, akaunti ya mradi yenye masharti (escrow account) ilifunguliwa katika mojawapo ya benki za kibiashara ili kuwezesha mchango wa Serikali ya Tanzania kuwekwa na kutumika kumlipa Mzabuni (Philips Medical System Netherlands).

Hadi kufikia mwezi Agosti 2021, Kampuni ya Philips Medical System ya Uhlanzi ilikuwa tayari imelipwa Euro milioni 3.46, sawa na Sh. bilioni 9.09,

---

ambapo Serikali ya Uhlanzi ililipa Euro milioni 1.23, sawa na Sh. bilioni 3.23, na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa niaba ya Serikali ya Tanzania ililipa Euro milioni 2.21, sawa na Sh. bilioni 5.81. Katika barua ya uthibitisho, Serikali ya Uhlanzi ilithibitisha kulipa Euro 695,862, sawa na Sh. bilioni 1.81 za ziada kama gharama ya mikopo kwa Mzabuni Philips Medical System, kwa niaba ya Serikali ya Tanzania na Euro 83,762, sawa na Sh. milioni 220.65 kwa mojawapo ya Kampuni za Ushauri za Uhlanzi ambazo hazikuwa sehemu ya makubaliano.

Sambamba na makubaliano hayo, Serikali ya Tanzania ilitakiwa kuweka Euro milioni 2.9 , sawa na Sh. bilioni 7.62, kwenye akaunti ya masharti maalumu (escrow account) ili kuwesheha malipo kufanyika kwa kampuni ya Philips Medical System. Katika ukaguzi wa akaunti yenye masharti maalumu (escrow account), niligundua kuwa Serikali ya Tanzania iliweka Euro milioni 3.12, sawa na Sh. bilioni 8.2, huku Euro 220,140.95 , sawa na Sh. milioni 577.89 , ikiwa ni ziada na haikuhusiana na makubaliano ya ufadhili wa mradi. Wakati wa ukaguzi, niligundua kuwa akaunti ya masharti maalumu (escrow account) ilikuwa na bakaa ya Euro 908,820.76 sawa na Sh. bilioni 2.42, ambapo Euro 663,861, sawa na Sh. bilioni 1.73 zilikuwa kwa ajili ya kazi za ujenzi, licha ya kwamba Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilikuwa haijafanya malipo kwa Kampuni ya Philips Medical System kwa kazi ambazo zilikuwa zimekamilika.

Pia nilibaini kuwa mwaka 2019, Serikali ya Tanzania na Uhlanzi zilifanya mabadiliko ya taratibu za malipo kutoka kwenye mfumo akaunti ya masharti maalumu (escrow account) kwenda mfumo wa kulipana kwa njia ya kibenki mwenye masharti maalumu (bills of exchange). Licha ya mabadiliko hayo, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilikuwa bado haijafunga akaunti hii ya ‘escrow ’. Kwa udhahifu huo, nimebaini kuwa Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii italipa malipo ya Euro 12,000, sawa na Sh. milioni 31.52, ambayo yatakuwa ada za uendeshaji akaunti hiyo ya kila mwaka kwa kipindi cha hadi mwaka 2021, ambapo akaunti hii ilikuwa haifanyi malipo. Kama sehemu ya taratibu za ukaguzi, nilikagua malipo yaliyolipwa kwa kampuni ya Philips Medical System na nilibaini kuwa mzabuni Philips alilipwa zaidi ya Euro 8,120.07 , sawa na Sh. milioni 21.28. Malipo haya ya ziada yalihusishwa na upungufu wa udhibiti wa ndani katika Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto.

Kufuatia yaliyoelezwa hapo juu, ni maoni yangu kuwa fedha za ufadhilli za mradi wa ORIO za kiasi cha Euro milioni 1.68²¹ ambazo ni sawa na Sh.bilioni 4.42²² zilisimamiwa vibaya na kusababisha mradi kutokamilika kwa muda uliotarajiwa.

Ninapendekeza kuwa, Serikali ya Tanzania na Uholanzi zirekebishe dosari ambazo zimebainishwa ili kuhakikisha kwamba fedha za mradi zinasimamiwa ipasavyo, na kwamba, awamu za mradi zilizosalia zinakamilika.

15.5.2 Masharti yasiyofaa kwenye Muundo wa Ufadhilli Uliorekebishwa Yameiongezea Serikali ya Tanzania Ufadhilli wa Ziada kwa kiasi cha Euro Milioni 3.88 sawa na Sh. Bilioni 10.20 katika utekelezaji wa Mradi wa ORIO

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Serikali ya Tanzania na Uholanzi zilikubaliana kwamba gharama za ununuzi wa vifaa za Euro milioni 22.42, sawa na Sh. bilioni 58.89 zitagawanywa kwa uwiano wa asilimia 50 kwa 50 katika kipindi cha miaka sita cha utekelezaji mradi wa ORIO. Kulingana na makubaliano hayo, Serikali ya Tanzania ilipaswa kuchangia Euro milioni 11.21 , sawa na Sh. bilioni 29.45 na Serikali ya Uholanzi ilipaswa kutoa Euro milioni 11.21, sawa na Sh. bilioni 29.45. Gharama za ununuzi wa vifaa ziligawanywa katika awamu mbili. Katika kila awamu, Serikali ya Tanzania na Uholanzi zilitakiwa kugawana Euro milioni 8.03 , sawa na Sh. bilioni 21.09 ikiwa ni asilimia 72 ya awamu ya utekelezaji, na Euro milioni 3.18 , sawa na Sh. bilioni 8.35 sawa na asilimia 28 katika awamu ya uendeshaji na matengenezo.

Pia, nilibaini kuwa mnamo mwaka 2017, Serikali ya Tanzania na Uholanzi zilifanya marekebisho juu ya utaratibu wa malipo kwa mzabuni kutoka njia ya akaunti yenye masharti (escrow account) kwenda mfumo wa kulipana

---

²¹ Gharama ya mikopo ya msambazaji Euro 695,862 (Sh.1,827,862,467.12), Dutch Consultancy Firm Euro 83,762 (Sh. 220,022,671.12), Amana ya ziada ya Serikali ya Tanzania Euro 220,140.95 (Sh.578,257,441,822) , Kazi za Ujenzi hazijalipwa Euro 663,861(Sh. 1,743,803,520.36), Malipo yasiyokuwa na Tija Euro 12,000 (Sh.31,521,120) na Malipo zaidi Euro 8,120.07 (Sh. 21,329,475.073).

²² Kiwango cha ubadilishaji wa Benki Kuu 1 EURO= Sh. 2,626.76 kufikia tarehe 07 Februari 2022

---

kwa njia ya kibenki mwenye masharti maalumu (bills of exchange). Licha ya mabadiliko hayo, jumla ya ufadhili kwa kila mshirika ilibaki kuwa Euro milioni 11.21, sawa na Sh. bilioni 29.45. Katika mazingira yasiyoepukika, niligundua kuwa ufadhili wa Serikali ya Tanzania (Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii) katika awamu ya utekelezaji uliongezwa kutoka Euro milioni 8.03 sawa na Sh. bilioni 21.09 hadi Euro milioni 11.21, sawa na Sh. bilioni 29.45, na kusababisha kuwapo kwa ufadhili wa ziada wa Euro milioni 3.18, sawa na Sh. bilioni 8.36 , ambazo hazikupangwa kutolewa na Serikali ya Tanzania katika kipindi hicho.

Pia, nilibaini kuwa kwenye mabadiliko yaliyokubaliwa, Serikali ya Tanzania haitachangia awamu ya uendeshaji na matengenezo. Vile vile, Serikali ya Uholanzi itafadhili Euro milioni 4.84, sawa na Sh. bilioni 12.71, ambayo ni asilimia 43 katika awamu ya utekelezaji, na Euro milioni 6.37, sawa na Sh. bilioni 16.73, ambayo ni asilimia 57 katika awamu ya uendeshaji na matengenezo, mtawalia. Mpango wa uchangiaji na ufadhili uliorekebishwa ulikuwa na muundo usio wa haki, kiasi kwamba, Serikali ya Tanzania itatumia gharama kubwa kwenye ununuzi wa vifaa, kazi za ujenzi na kufanya mafunzo ya kujenga uwezo katika kipindi cha miaka mitatu. Wakati huo huo, Serikali ya Uholanzi itatumia gharama sawa katika kipindi cha miaka sita, na sehemu kubwa ya gharama za Euro milioni 6.37, sawa Sh. bilioni 16.73, ambayo ni asilimia 57 zitatumika kwenye awamu ya uendeshaji na matengenezo.

Kulingana na marekebisho hayo, ni maoni yangu kuwa Serikali ya Uholanzi itapata faida kubwa zaidi kuliko Serikali ya Tanzania, kwa kuwa Kampuni ya Uholanzi itawajibika kufanya matengenezo na uendeshaji wa vifaa vya matibabu vya mradi: ambao gharama hizo zitalipwa na Serikali ya Uholanzi na kupokelewa na Kampuni hiyo ya Uholanzi (Philips Medical System). Wakati huo huo, Serikali ya Tanzania itahitajika kulipa Euro milioni 11.21, sawa na Sh. bilioni 24.45, katika kipindi cha miaka mitatu badala ya muda wa miaka sita uliokubaliwa hapo awali.

Kufuatia marekebisho katika mpango wa malipo na ufadhili kutoka utaratibu wa akaunti ya escrow na kuwa kwenye utaratibu wa kulipana kwa njia ya kibenki mwenye masharti maalumu (bills of exchange), nilibaini gharama zaidi za mkopo za Euro milioni 1.4 sawa na Sh. bilioni 3.68, ambazo zinagawanywa kwa usawa wa Euro 700,000, sawa na Sh.bilioni 1.84 kwa

---

wafadhili ambao ni Serikali ya Uholanzi na Tanzania. Bila taarifa na makubaliano kutoka Serikali ya Tanzania, nilibaini kuwa kampuni ya Philips Medical System ilikubali kufadhili Euro 700,000 sawa na Sh.1.84 bilioni, ambayo ilikuwa sehemu ya mchango wa Serikali ya Tanzania. Hii ni kwa vile kampuni ya Philips Medical System ilikuwa bado haijalipa gharama hiyo ya mkopo. Kwa mazingira haya, kumekuwa na mashaka kwamba kampuni ya Philips Medical System inaweza kuwa ilitoza bei za juu sana kwenye vifaa vya matibabu ilivyouza kiasi kwamba wamekubali kufadhili ada za mkopo ya Serikali ya Tanzania bila kuombwa kurejeshewa kiasi hicho.

Ni maoni yangu kuwa wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania watalipia kodi ya Euro milioni 3.88 , ambayo ni sawa na Sh. bilioni 10.2, kutokana na kushindwa kwa Serikali kufanya makubaliano yenye tija. Mzigo huu wa kodi utachukuliwa kwa sababu ya kufanyika kwa makubaliano ya kimkataba ambayo hayakuwapo awali au kupangwa.

Ninapendekeza kwamba Serikali ya Tanzania na Uholanzi zirekebishe muundo wa ufadhili wa mradi unaoteklezwa ili kuleta manufaa yenye tija kwa pande zote mbili.

15.5.3 Mapungufu yaliyobainika Wakati wa Utekelezaji wa Mradi wa ORIO Sh. Bilioni 3.02 sawa na Euro Milioni 1.15

Wakati wa utekelezaji wa mradi huo, niligundua kuwa mafunzo ya wahandisi wa vifaa tiba (biomedical engineers) ambayo yalitakiwa kufanyika katika hospitali nane hayakufanywa na kampuni ya Philips Medical System, licha ya kwamba Uholanzi iliilipa kampuni ya Philips Medical System Euro 894,706, ambayo ni sawa na Sh. bilioni 2.35. Pia, niligundua kuwa Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA) ilihusika katika kukomboa vifaa vya matibabu vilivyonunuliwa chini ya Mradi wa ORIO, ambavyo vilichelewa kutolewa bandarini kutokana na kuchelewa kulipwa kwa gharama za ugomboaji. Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii iliilipa Sh. milioni 665.14 kama tozo za kodi ya forodha, uhifadhi na uwekaji kizuizini, ambazo nimeona ni malipo yasiyokuwa na tija. Kulingana na marekebisho ya mkataba yaliyofanyika, vifaa vya matibabu vilipaswa kuletwa na kusimikwa katika hospitali 35 ifikapo tarehe 30 Septemba 2020. Hata hivyo, niligundua kuwa kampuni ya Philips Medical System ilikuwa imesambaza vifaa vya matibabu kwa hospitali nane pekee, na hospitali 27 hazikuwa zimepelekewa vifaa wakati wa ukaguzi mnamo mwezi Agosti 2021. Pia, nilibaini kuwa kandarasi ya

---

usambazaji iliisha tangu mwezi Septemba 2020, na hakukuwa na nyongeza ya mkataba iliyotolewa.

Kwa sababu ya usimamizi duni wa mradi, niligundua kuwa kampuni ya Philips Medical System haikutoa mafunzo kwa wahandisi wa vifaa tiba, ingawa Serikali ya Uholanzi ililipa Euro 894,706 ambayo ni sawa na Sh. bilioni 2.35. Vile vile, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilifanya malipo yasiyokuwa na tija Sh. milioni 665.14 kwa kodi ya forodha, uhifadhi na malipo ya kizuizini. Ni maoni yangu kwamba Serikali ya Tanzania ilipata hasara ya Sh. bilioni 3.02, sawa na Euro milioni 1.15, kutokana na usimamizi hafifu wa mradi.

Ninapendekeza Serikali ya Tanzania ifanye ufuatiliaji wa kutosha ili awamu za mradi zilizobakia zitekelezwa kwa mafanikio ili kupunguza gharama za ziada zinazoweza kujitokeza wakati wa utekelezaji.

15.5.4 Mapungufu Yaliyobainika Kwenye Kazi Zilizofanywa na Vifaa Ambavyo Vililetwa na Kampuni ya Philips Medical System Euro 441,386.56 sawa na Sh. Bilioni 1.16

Uhakiki nilioufanya katika utekelezaji wa Mradi wa ORIO ulibaini kuwa vichomea taka vilivyopelekwa katika Hospitali za Tumbi na Sekou Toure vyenye thamani ya Euro 52,066, sawa na Sh. milioni 136.59, vilikuwa na uwezo wa chini kuliko mahitaji halisi. Hivyo, thamani ya fedha iliyopatikana hailingani na gharama zilizotumika. Pia, nimebaini kuwa baadhi ya kazi za ukarabati za Euro 272,476.38 , sawa na Sh. milioni 709.23, kati ya kiasi cha Euro 663,861 , sawa na Sh. bilioni 1.73 , zilifanywa katika hospitali sita. Hata hivyo, niligundua kuwa Kampuni ya Philips Medical System ilifanya kazi za chini ya kiwango katika chumba cha ‘X-Ray’ katika Hospitali ya Mkuranga kwa thamani ya Euro 38,010.14 , ambayo ni sawa na Sh. milioni 99.82 . Pia nilibaini kuwa licha ya kutenga Euro 67,267.53, sawa na Sh. milioni 176 , kwa ajili ya mradi huo. Kampuni ya Philips Medical System haikufanya ukarabati wa chumba cha mionzi (CT scan) katika Hospitali ya Tumbi. Pia, kulikuwa na kazi zilizofanyika za chini ya kiwango katika Hospitali ya Temeke, kitengo cha radiolojia zilizogharimu Euro 65,928 sawa na Sh. milioni 173.37, na mashine za kusaidia watoto wadogo kupata joto (incubator) mbili zilizogharimu Euro 25,672, sawa na Sh. milioni 68.30 , lakini hazikutumika.

Pia, niligundua kuwa katika Hospitali ya Mwananyamala kulikuwa na kazi zilizofanyika za chini ya kiwango zenyetamani ya Euro 39,394.84 , sawa na Sh. milioni 102.44 katika chumba cha mionzi (CT-Scan) kilichofanyiwa ukarabati na kampuni ya Philips Medical System.Ukaguzi pia ulibaini kuwapo kwa mashine mbili za kusaidia watoto wadogo kupata joto (incubators) za Euro 25,672, sawa na Sh. milioni 68.30 , ambazo hazikuwa zikifanya kazi.

Pia, nimebaini kazi za chini ya kiwango katika vyumba vya ‘UltraSound’ na vya kuosha vifaa tiba vilivyotumika (autoclave room) vya Euro 23,244.05 , sawa na Sh. milioni 60.42, katika Hospitali ya Amana. Vile vile, niligundua kuwa hospital ya rufaa ya Sekou Toure ilipokea vitanda vinne vya kujifungulia kwa gharama ya Euro 104,132 , sawa na Sh. milioni 262.68, ambavyo havikuwa na ubora na havikidhi viwango vilivyobainishwa kwenye mkataba, hivyo kuonekana kuwa havifai.

Katika uchunguzi wa kina, nilipima na kukagua vifaa vyote vya matibabu vilivyotolewa na kubaini kuwa majoribio ya tomografia kwenye mashine ya kupima sampuli za damu (Comb Diagnostic Machine) iliowekwa kwenye Hospitali za Rufaa za Kigoma na Mwananyamala hayakufanyika, na hakuna kadi za majoribio zilizopatikana. Matokeo yake, niligundua kuwa picha za ‘X-ray’ hazionekani vizuri, hususani picha za baadhi ya viungo na tishu laini. Ingawa baadhi ya kasoro zilirekebishwa na hospitali husika kwa kutumia vyanzo vyao vya makusanyo, ni maoni yangu kuwa kampuni ya Philips Medical System haikusimamiwa ipasavyo. Kwa sababu hiyo, fedha za walipakodi kiasi cha Euro milioni 441,386.56²³, ambazo ni sawa na Sh. biliioni1.16, zimetumika vibaya.

Ninapendekeza Kampuni ya Philips Medical System irejeshe fedha zilizotumiwa na hospitali husika katika kurekebisha kasoro zilizotokana na kazi zilizo chini ya kiwango. Fedha hizo zirejeshwe katika Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii.

---

²³ Vichoma moto kwenye Hospitali za Tumbi na Sekou Toure Euro 52,066 (Sh. 136,764,886.16) , chumba cha ‘X-Ray’ Mkuranga Euro 38,010.14 (Sh.99,843,515.35), Chumba cha Radiolojia Temeke Euro 65,928 (Sh.173,177,033.28),’ Incubators’ hospitali ya Temeke Euro 25,672 (Sh.67,434,182.72), ukarabati kwenye Hospitali ya Tumbi Euro 67,267.53 (Sh.176,695,657.10), Mwananyama Euro 39,394.84 (Sh.103,480,789,92), Chumba cha ‘Ultra Sound’ na ‘Autoclave’ Euro 23,244.05 na vitanda vya kujifungulia Hospitali ya Sekou-Toure Euro 104,132 (Sh.273,529,772.32).

15.6 Ukaguzi wa Kiuchunguzi Unaohusu Ujenzi wa Shule ya Sekondari ya Kumbukumbu ya Sokoine

TAKUKURU iliiomba ofisi yangu kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi ambao ulilenga kubaini dosari wakati wa utekelezaji wa mradi. Sambamba na kubaini mapungufu ya mradi, TAKUKURU pia iliitaka ofisi yangu kuthibitisha kama mradi umekamilika na ulitekelezwa kwa utaratibu ambao thamani ya fedha ilipatikana. Katika uchunguzi huo, nilibaini yafuatayo:

15.6.1 Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero imepata Hasara ya Sh. Milioni 77.18 iliyotokana na Malipo ya ziada ya vifaa vya ujenzi Ambavyo Havikuonekana na Matumizi yake Kushindwa Kuthibitika

Katika uchunguzi wangu nilibaini kuwa Shule ya Sekondari ya Kumbukumbu ya Sokoine ilijengwa kwa gharama ya Sh. bilioni 2.61 kwa utaratibu wa ununuzi wa vifaa na kutumia nguvukazi katika ujenzi (force account) tangu tarehe 01 Mei 2011. Hata hivyo, mradi huu haujakamilika hadi wakati wa ukaguzi mwezi Januari 2021. Mradi huo ulisimamiwa na kutekelezwa na Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero. Ulihusisha ujenzi wa madarasa, bwalo la chakula, mabweni, nyumba za walimu, na nyumba ya mwalimu mkuu. Fedha za ujenzi zilitolewa na Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero na Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (MoEST) kuitia mradi wa ufadhili Elimu kulingana na matokeo (EP4R). Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kuitia mradi wa ufadhili Elimu kulingana na matokeo (EP4R) ilichangia Sh. bilioni 2.6, kwa upande wake, Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ilichangia Sh. milioni 7.52. Fedha zilizokusanywa zilitengwa kwa ajili ya kununua vifaa vya ujenzi kwa gharama ya Sh. bilioni 1.72, sawa na asilimia 66.1, na gharama za kazi kwa gharama ya Sh. milioni 883.18, sawa na asilimia 33.9. Katika kipindi cha ukaguzi nilipitia nyaraka na kufanya mahojiano na kubaini yafuatayo:

a) Malipo ya Kazi Ambazo Hazikufanyika Sh. Milioni 7.31

Katika kuchunguza mikataba ya mafundi yenye thamani ya Sh. milioni 883.18, niligundua kuwa Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ilimlipa mmojawapo wa mafundi kufanya kazi za usanifu kwa kiasi cha Sh. milioni 90.6. Katika mkataba huo, fundi alilipwa Sh. milioni 97.9 kwa kazi zinazodaiwa kufanywa. Katika kupima kazi halisi zilizotekelawa, niligundua kuwa fundi huyo alikuwa amekamilisha kazi zenye thamani ya Sh. milioni 90.6. Ilionekana Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero imelipa Sh. milioni

---

97.9, ikijumuisha Sh. milioni 7.31 kwa kazi ambazo hazikuthibitika kufanyika.

Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ilikiri kumlipa fundi zaidi ya Sh. milioni 7.31 kwa kazi ambazo hazikufanyika na kuthibitisha kuwa kiasi hicho kitarejeshwa kutoka kwenye malipo ya mkataba mwingine unaondelea kati ya fundi huyo na Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero. Hadi nahitimisha taarifa hii, Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ilikuwa bado haijarejesha fedha hizo, hivyo Serikali imepata hasara ya Sh. milioni 7.31 kwa kufanya malipo kwa kazi ambazo hazikufanyika. Ni maoni yangu kuwa malipo ya ziada yalitokana na kulegea kwa udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Hazina ya Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero.

Ninapendekeza Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero irejeshe malipo hayo ya ziada kutoka kwenye malipo ya fundi. Pia, hatua stahili za kinidhamu zichukuliwe kwa wahusika waliosababisha ulipaji huu wa ziada.

**b) Vifaa Vya Ujenzi Vyene Thamani Ya Sh. Milioni 69.87
Havikuonekana Hivyo Matumizi Yake Kushindwa Kuthibitika**

Kama sehemu ya taratibu za ukaguzi, nilipitia agizo la ununuza wa ndani (LPO), nyaraka za kuleta bidhaa, nyaraka za bohari na rekodi za malipo ya vifaa vya ujenzi vilivyounuliwa. Katika uchunguzi huo, nilibaini kuwa Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ililipia na kupokea vifaa vya ujenzi vya jumla ya Sh. bilioni 1.72. Katika kupima vifaa vya ujenzi vilivyounuliwa na kutumika wakati wa ujenzi, niligundua kuwa vifaa vya ujenzi vyene thamani ya Sh. bilioni 1.65 ndivyo vilitumika. Kwa upande mwingine, vifaa vya ujenzi vyene thamani ya Sh. milioni 69.87²⁴ havikuonekana, hivyo kushindwa kuthibitika matumizi yake. Vifaa hivyo ni pamoja na mchanga mita za ujazo 2,624, Kokoto mita za ujazo 93, boksi 405 za vigae na mifuko 1,189 ya saruji.

Katika uchunguzi zaidi, nilibaini kuwa Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero iliwaateua maofisa kumi waliokuwa na kazi ya kukagua, kupokea na kutoa vifaa vinavyotumika wakati wa ujenzi. Maofisa hao walipohojawa ili

---

²⁴Mchanga Sh. 32,830,000, Kokoto Sh. 7,440,000, saruji Sh.16,051,500, na vigae Sh. 13,549,000

---

kuthibitisha matumizi ya vifaa vya ujenzi vyenye thamani ya Sh. milioni 69.87. Maafisa hao walijaribu kueleza maeneo ambayo vifaa hivyo vinadaiwa kutumika. Hata hivyo, wahusika hawakuweza kuonesha maeneo ambayo vifaa hivyo vilitumika na hawakuwa na ushahidi wowote. Kutokana na hali hii hivyo, sikuweza kuthibitisha matumizi ya vifaa hivyo.

Maoni yangu ni kuwa Serikali imepata hasara ya Sh. milioni 69.87 kwa sababu Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero haikuweza kuthibitisha matumizi ya vifaa vya ujenzi ambavyo havikuonekana. Uguzi huo unathibitisha kuwa hasara kwa Serikali ilitokana na timu ya mapokezi vifaa kushindwa kuwa makini wakati wa kupokea, kukagua na kutoa vifaa vilivyokuwa vinatumika wakati wa ujenzi huo.

Kutokana na dosari hiyo, ninapendekeza wajumbe wa timu ya mapokezi ya vifaa warejeshe kiasi cha Sh. milioni 69.87 kwa Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero ili kufidia hasara iliyopatikana.

15.7 Uguzi wa Kiuchunguzi Kuhusu Ukarabati wa Majengo, Mifumo ya Maji Safi na Majitaka, Miundombinu ya TEHAMA na Mifumo ya Umeme katika Chuo cha Ualimu Ilonga

Uguzi huu wa kiuchunguzi ulifanyika kufuatia ombi kutoka TAKUKURU. TAKUKURU ilitaka uguzi huo kubaini kama thamani halisi ya fedha ilipatikana katika ukarabati wa Chuo cha Ualimu Ilonga. Sambamba na tathmini ya thamani ya fedha, uguzi pia ultakiwa kuthibitisha kama kulikuwepo na usawa na uwazi katika mchakato mzima wa manunuvi na kuthibitisha kama sheria na kanuni za manunuvi za umma hazikukiukwa. Katika uguzi uliofanyika, mapungufu yafuatayo yalibainika.

15.7.1 Mapungufu Yaliyoonekana katika Usimamizi wa Kazi za Ukarabati Ulifanywa na Chuo cha Ualimu Ilonga na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya Sh. Bilioni 1.59

Tarehe 16 Machi 2017, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (MoEST) iliajiri Ofisi ya Ushauri ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) kufanya uguzi na tathmini ya hali ya majengo, kuandaa makadirio ya gharama za ujenzi (BoQ) na michoro katika ukarabati wa vyuo vya Ualimu kumi na moja kikiwemo Chuo cha Ualimu Ilonga kwa gharama ya Sh. milioni 582.7. Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ilitoa fedha za jumla ya Sh. bilioni 1.59 kwa awamu mbili: ambapo, kila awamu ilitoa Sh. milioni 797.47 kwa mwezi Novemba 2017 na Mei 2018 kugharamia ukarabati wa Chuo cha

---

Ualimu Ilonga (ITC) kwa utaratibu wa ununuzi wa vifaa na kutumia nguvukazi katika ujenzi (force account). Mradi huo ulitekelezwa kuanzia mwezi Januari 2018 hadi Januari 2019.

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (MoEST) na Ofisi ya Ushauri ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) walikubaliana kufanya ukaguzi na tathmini ya hali ya majengo kwa pamoja inayohusisha kazi zote zilizopangwa kufanya. Hakukuwa na ushahidi wa kuthibitisha kwamba Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (MoEST) ilishiriki katika kufanya ukaguzi na tathmini ya majengo na mifumo ambayo ilipaswa kurekebishiwa. Hata hivyo, hakukuwa na ushahidi kwamba Bodi ya Chuo cha Ualimu Ilonga ilikagua kazi za ukarabati zilizofanyika na kukamilika chuoni hapo.

Ukaguzi pia uligundua kuwa Ofisi ya Ushauri ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) ilibadilisha wasimamizi wa mradi isivyo kawaida bila kibali cha awali kutoka kwa mwajiri (Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia). Upungufu huo ulisababisha Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) kukosa usimamizi wa kutosha kwenye kazi zilizokuwa zikifanyika. Kutokana na kutokuwapo kwa usimamizi wa kutosha, ni maoni yangu kuwa kazi za ukarabati za jumla ya Sh. bilioni 1.59 zilizofanyika hazikuwa na thamani halisi ya fedha kwa sababu Ofisi ya Ushauri ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) na Chuo cha Ualimu cha Ilonga hawakutekeleza majukumu yao ya kimkataba kikamilifu.

Ninapendekeza Chuo cha Ualimu Ilonga kusimamia ipasavyo miradi inayotekeliza ili kuhakikisha kuwa thamani halisi ya fedha inapatikana. Pia, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ichukue hatua stahiki za kinidhamu dhidi ya maafisa walioshindwa kusimamia kazi za ukarabati katika Chuo cha Ualimu Ilonga.

15.7.2 Mapungufu Yaliyogundulika Kwenye Taarifa Ya Makadirio Ya Gharama Za Ujenzi Iliyoandaliwa Na Chuo Kikuu Cha Sayansi Na Teknolojia Mbeya (Ofisi Ya Ushauri) Sh. Milioni 522.10

Katika ukaguzi huo, nilibaini kuwa taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi (BoQ) iliyoandaliwa na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia (Ofisi ya

---

Ushauri) ilitenga Sh. milioni 254.53²⁵ kwa ajili ya kazi za ukarabati wa mifumo ya TEHAMA, mifumo ya umeme, matenki ya maji (lita 200,000), matenki ya maji machafu 20 na mashimo ya kupitishia maji machafu. Hata hivyo, hakukuwa na michoro iliyoandaliwa na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia (Ofisi ya Ushauri) kama ilivyotakiwa na mkataba. Pia ukaguzi ulibaini kuwa taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi ilijumuisha vifaa vya ujenzi vyenye thamani ya Sh. milioni 121.79. Hata hivyo, Chuo cha Ualimu cha Ilonga (ITC) kilinunua vifaa vya jumla ya Sh. milioni 364.76 , vikiwemo vifaa vya jumla ya Sh. milioni 242.98 ambavyo havikujumuishwa kwenye taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi.

Ofisi ya Ushauri ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya ilieleza kuwa Chuo cha Ualimu cha Ilonga (ITC) kilitoa siku tatu kufanya ukaguzi na tathmini ya hali ya majengo ambapo ni maeneo machache tu yaliyotembelewa. Kwa vile maeneo yaliyotembelewa yalikuwa machache, Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) kililazimika kununua vifaa vya ziada kuliko vilivyobainishwa kwenye taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi ili kukarabati maeneo ambayo hayakutambuliwa na kupimwa. Pamoja na majibu hayo, ni maoni yangu kuwa Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya hakikufanya huduma za ushauri kwa weledi, hivyo kusababisha Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) kuingia gharama za ziada za Sh. milioni 242.98 ambazo hazikukasimiwa.

Katika uchunguzi zaidi, nilibaini kuwa vifaa vya ujenzi vyenye jumla ya Sh. milioni 24.59 vilinunuliwa pasipo kufuata vigezo vilivyoainishwa kwenye taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi na kuokoa Sh. milioni 36.62. Kiasi cha ziada kilichookolewa hakikuwa na maana kwa sababu vifaa vilivyonunuliwa havikuwa na ubora na haviwezi kudumu kwa muda mrefu.

Kutokana na mapungufu yaliyoonekana, Serikali imepata hasara ya Sh. milioni 267.57 kutokana na ununuzi wa vifaa vya ziada vya Sh. milioni 242.98 ambavyo havikujumuishwa kwenye taarifa ya makadirio ya gharama za ujenzi na kununua vifaa visivyo na ubora vya Sh. milioni 24.59. Pia, inatia

---

²⁵Mifumo ya TEHAMA Sh. 92,413,621.60, Mifumo ya Umeme Sh. 94,120,500, Matenki ya Maji Sh. 65,000,000, na Matenki yenye shaka Sh. 3,000,000

---

mashaka kwamba kazi hizo zenyenye thamani ya Sh.milioni 254.53 hazikufanyika kwa ueledi kwa vile hakukuwa na michoro ya kufuata.

Kuhusu dosari zilizobainishwa, ninapendekeza Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kiifidie Serikali kwa hasara ya jumla ya Sh. milioni 267.57 iliyopatikana katika ununuzi wa vifaa vya ziada vilivyotumika katika maeneo ambayo hayakutembelewa na kupimwa. Pia, Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kikirejeshee Chuo cha Ualimu Ilonga Sh. milioni 24.59 zilizotumika kununua vifaa vya ujenzi ambavyo havina ubora.

15.7.3 Mapungufu Katika Usimamizi wa Ununuzi, Upokeaji na Utoaji wa Vifaa Bohari Sh. Bilioni 1.59

Chuo cha Ualimu cha Ilonga (ITC) kilitumia Sh. bilioni 1.54 kwa ajili ya ununuzi wa vifaa, gharama za usafiri na malipo ya mafundi bila ya kuandaa Mpango wa Ununuzi wa Mwaka, na hivyo, kukiuka mwongozo wa ujenzi wa kutumia nguvukazi uliotolewa na Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia wa mwezi Novemba 2017.

Kama sehemu ya uchunguzi wangu, nilichunguza taratibu za ununuzi ambazo zilitumika kuwashindanisha mafundi. Nikabaini kuwa mafundi waliota bei za chini hawakuchaguliwa katika mafungu ya zabuni zifuatazo: Fungu 1, 4, fungu 15, fungu 14, na fungu 34. Badala yake, mafundi waliota bei za juu ndio waliochaguliwa na kusababisa Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) kupoteza Sh. milioni 46.55. Kutokana na mapungufu ya usimamizi wa bohari, nilibaini kuwa vifaa vya ujenzi zenyenye jumla ya Sh. milioni 3.55 vimebaki na havitumiki, hivyo kuisababishia Serikali hasara. Sambamba na dosari hiyo, Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) hakikuweza kutoa ushahidi wa kuthibitisha matumizi ya mifuko 215 ya saruji yenye thamani ya Sh. milioni 3.01 iliyochukuliwa kutoka stoo. Kwa minajili hiyo, ukaguzi unathibitisha kuwa mifuko 215 ya saruji imepotea, na hivyo, Serikali imepata hasara ya thamani hiyo.

Kwa kuzingatia mapungufu yaliyojitekeza, ninapendekeza Chuo cha Ualimu Ilonga kuzingatia sheria na taratibu za manunuzi katika kutekeleza miradi ya ujenzi ya kutumia nguvukazi (force account) na pia hasara iliyopatikana irejeshwe na wahusika.

15.7.4 Usimamizi duni wa Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (Ofisi ya Ushauri) Umesababisha Kufanyika kwa Kazi za Chini ya Kiwango yenye thamani ya Sh. Milioni 129.62

Wakati wa ukaguzi wangu, nilibaini kuwa kanda za nyuzi hazikutumika kuunganisha mbao za jasi (gypsum board). Hii ilisababisha mbao za jasi katika bweni la sofia na maabara ya kompyuta kutoa madoa ya njano na kuwa na unyevu. Vivyo hivyo, niligundua kuwa mbao za jasi kwenye bweni la Mwaga/Kingara hazikuwa zimeng'arishwa. Pia, hazikufungwa vizuri, na zimekuwa legevu na kupishana.

Vile vile, nilibaini kuwa wakati mwanga unagonga kwenye sakafu, giza lisilo la kawaida lilionekana kwenye mbao za jasi. Zaidi, ukaguzi ulibaini kuwa milango na madirisha haikuwekwa na kufungwa vizuri, sakafu hazikuwa na uso mzuri na kwamba unyevu, uchakavu na nyufa zilionekana kila wakati. Matenki ya maji taka na mashimo ya maji machafu hayakutengenezwa vizuri, hivyo kuruhusu maji kuingia na karibu kila mara kusababisha kufurika.

Pia, nilibaini kuwa feni 19 zilizonunuliwa kwa gharama ya Sh. 680,000 hazifanyi kazi. Kadhalika nilibaini kuwa Chuo cha Ualimu cha Ilunga (ITC) kimelipa Sh. milioni 5 kwa mmojawapo wa wabunifu wa tovuti kwa ajili ya kutengeneza tovuti ya chuo. Hata hivyo, mpaka wakati wa kipindi cha ukaguzi mwezi Julai 2020, hakukuwa na ushahidi wowote unaoonesha kuwa tovuti ya chuo ilitengenezwa. Licha ya hayo na kutoptana na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kutosimamia ipasavyo kazi, niligundua kuwa kazi za mifumo ya TEHAMA zenyе jumla ya Sh. milioni 23.10 hazikufanyika, licha ya kumuajiri mtaalamu wa TEHAMA. Kadhalika, niligundua kuwa vifaa vya TEHAMA vyenye jumla ya Sh. milioni 81.13 ambavyo ni vifaa vya mfumo wa mawasiliano na matangazo kwa umma, ufungaji wa seva, kamera, mfumo wa simu za ndani na mfumo wa mtandao wa intaneti wa ndani havikinunuliwa. Pia, nilibaini kuwa fedha zilizopangwa zilihamishwa na kufanya kazi zingine ambazo hazihusiani na mradi. Chuo cha Ualimu Ilunga (ITC) kimepata hasara ya Sh. milioni 19.72 kutoptana na marudio ya kazi za sakafu ambazo tayari zilikwishafanyika katika madarasa tisa na mabweni saba.

Kutokana na usimamizi duni wa kazi, Chuo cha Ualimu Ilonga (ITC) kimepata hasara ya Sh. milioni 129.62²⁶. Kiasi hiki kingeweza kuokolewa na kutumika kugharamia mahitaji mengine ya chuo kama usimamizi mzuri ungekuwapo.

Kwa kuzingatia hasara iliyotajwa hapo juu, ninapendekeza Serikali ilipwe fidia na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (Ofisi ya Ushauri) kwa hasara iliyoiopata.

15.8 Ukaguzi wa Kiuchunguzi Kuhusu Ujenzi wa Daraja la Mwasonge katika Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi

Ujenzi wa daraja la Mwasonge ulisimamiwa na kutekelezwa na TARURA Mwanza, huku TARURA Misungwi akiwa msimamizi wa mradi. TAKUKURU Mwanza ilipokea madai kuwa TARURA Mwanza ilifanya malipo zaidi ya kiasi cha kazi halisi iliyotekelizwa na, kwamba, mabadiliko ya kazi za nyongeza yalipitishwa bila kufuata taratibu zilizobainishwa kwenye Sheria na Kanuni za manunuzi ya Umma.

Kutokana na tuhuma hizo, TAKUKURU iliiomba Ofisi yangu kufanya ukaguzi wa kiuchunguzi. Malengo ya kufanyika kwa ukaguzi ni kubaini kama malipo yalilipwa kwa kazi ambazo hazijatekelezwa; kubaini iwapo taratibu za manunuzi ya Umma hazikukiukwa katika kumpa mkandarasi mkataba huo, na kubaini iwapo kazi zote za nyongeza zilizoidhinishwa hazikukiuka taratibu za manunuzi ya umma. Katika uchunguzi huo, yafuatayo yalibainika:

15.8.1 Zabuni ya Ujenzi wa Daraja la Mwasonge na Barabara ya Kwenda Darajani Ilitolewa kwa Njia Isiyo ya haki Sh. Milioni 829.54

Mnamo mwaka 2015, Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi ilipanga kujenga barabara ya Mwasonge-Bulale yenyeye urefu wa kilomita moja na daraja la Mwasonge lililopo mto Nyashishi na ilipanga bajeti ya Sh. bilioni 1.01 kwa mwaka wa fedha 2016/17. Mwezi Mei 2017, TAMISEMI ilitoa Sh. milioni 553.83, lakini fedha hizo hazikutumika hadi kufikia tarehe 30 Juni 2017. Mnamo Julai 2017, TARURA ilianzishwa, na Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi ilipeleka fedha zote kwenye Ofisi ya TARURA Misungwi kwa

---

²⁶Feni za dari hazifanyi kazi Sh. 680,000, tovuti haijatengenezwa Sh. 5,000,000, mifumo ya TEHAMA ambayo haifanyi kazi Sh. 23,103,405, vifaa vya TEHAMA ambavyo havikununuliwa Sh.81,125,981 na gharama iliyotumika kwa kazi iliyorudiwa Sh.19,715,000.

---

madhumuni ya kuendeleza mradi huo. Mnamo mwezi Oktoba 2017, Bodi ya Mfuko wa Barabara ilitoa Sh. milioni 476.17 na kufanya jumla ya fedha za mradi zilizopatikana kuwa Sh. bilioni 1.03. Mwezi Novemba 2017, TARURA Mwanza ilianzisha taratibu za manunuizi. Tarehe 21 Februari 2018, TARURA Mwanza ilimpatia zabuni mmojawapo wa wakandarasi kujenga daraja la Mwasonge na barabara ya kuingia kwa gharama ya Sh. milioni 829.54, kuanzia tarehe 1 Machi 2018 hadi 1 Juni 2018.

Katika kupitia taratibu za manunuizi, nilibaini kuwa maelekezo ya zabuni yalimtaka mkandarasi kuwasilisha dhamana ya zabuni inayotolewa na benki ambayo niliithibitisha kwa mmojawapo wa maofisa manunuizi. Lakini, katika uchunguzi wangu, niligundua kuwa mkandarasi alikuwa amewasilisha fomu ya tamko la zabuni kama dhamana badala ya dhamana ya benki kama ilivyobainishwa kwenye maelekezo ya zabuni. Uwasilishaji wa fomu ya tamko la zabuni badala ya dhamana ya benki ulikuwa kinyume na maelekezo ya zabuni. Hivyo, hii inadhihirisha kuwa mkandarasi hakuzingatia vigezo vilivyobainishwa kwenye maelekezo ya zabuni. Hivyo, alipewa tuzo ya zabuni isivyo haki. Utoaji wa zabuni usio wa haki kwa mkandarasi ulidhoofisha ushindani wenyewe ufanisi, uadilifu, na usawa kati ya wazabuni walioshindanishwa na hivyo kusababisha thamani halisi ya fedha kutopatikana.

Kwa sababu TARURA Mwanza ilishindwa kutekeleza usawa, uadilifu na uwazi katika mchakato mzima wa manunuizi ninapendekeza Mtendaji Mkuu TARURA achukue hatua stahiki za kinidhamu dhidi ya timu ya tathmini, Bodi ya Zabuni, Idara ya Ununuizi na Meneja wa Mkoa kwa kushindwa kwao kuzingatia haki katika tathmini na utoaji wa zabuni.

15.8.2 TARURA Mwanza Ilipata Hasara kwa Kuandaa Usanifu Usio na Kiwango Sh. Milioni 9.89

Katika ukaguzi zaidi, nilibaini kuwa kabrasha la zabuni lilotumika wakati wa mchakato wa zabuni lilijumuisha usanifu ambao haukukidhi miongozo ya ujenzi wa daraja iliyotolewa na TARURA. Aidha usanifu huo uliandaliwa na mmoja wa wahandisi wa TARURA Mwanza na kulipwa Sh. milioni 9.89. Sambamba na tofauti hii, niligundua kuwa Mtendaji Mkuu wa TARURA aliukataa usanifu huo licha ya mkataba wa ujenzi kusainiwa. Kutokana na kukataliwa kwa usanifu huo, nilibaini kuwa TARURA Mwanza ilimsimamisha mkandarasi kutoendelea na kazi za ujenzi hadi usanifu mpya

---

utakapokamilika. Uguzi ulibaini kuwa usanifu mpya uliandaliwa na kukamilika baada ya miezi saba na kuchelewesha mradi huo kuanza kwa kipindi hicho.

Pia, nilibaini kuwa usanifu huo mpya ulileta makadirio ya kihandisi ya jumla ya Sh. bilioni 1.56 na kusababisha makadirio ya kazi kuongezeka kutoka Sh. milioni 829.54 kama ilivyosainiwa katika mkataba wa awali hadi kufikia Sh. bilioni 1.56. Mapitio mengine yalithibitisha kuwa ongezeko la Sh. milioni 727.34 yalitokana na marekebisho ya wigo wa kazi ulioongeza urefu wa daraja kutoka mita 30 hadi 60. Katika uguzi wangu, niligundua zaidi kuwa makadirio ya gharama za ujenzi ya Sh. bilioni 1.56 yalikuwa na makosa ya hesabu ya Sh. milioni 356.15 , ambayo yalisahihishwa na kuongeza makadirio ya kihandisi kufikia Sh. bilioni 1.91. Ni maoni yangu kuwa usanifu duni umesababisha mradi huu kuchelewa kwa miezi saba na Sh. milioni 9.89 zilizolipwa kwa mhandisi kwa ajili ya usanifu ni hasara kwa TARURA Mwanza.

Kwa muktadha huo, ninapendekeza Mtendaji Mkuu TARURA amchukulie hatua za kinidhamu mhandisi husika na kufidia hasara iliyopatikana.

15.8.3 Mkandarasi Alitekeleza Kazi za Ziada Zenye Jumla ya Sh. Milioni 187.18 bila ya Kuwa na Kibali cha Bodi ya Zabuni

Hadi kufikia mwezi Desemba 2018, uguzi ulithibitisha kuwa TARURA Misungwi ilitumia jumla ya Sh. bilioni 1.03 katika ujenzi wa daraja la Mwasonge. Kati ya fedha zote zilizotumika, Sh. milioni 989.42 zililipwa kwa mkandarasi, Sh. milioni 28.46 zililipwa kwa Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam (DIT) kwa ajili ya utafiti wa miamba, na Sh. milioni 12.1 ni gharama ya usimamizi. Pamoja na ukweli kwamba TARURA Misungwi ilitumia kiasi hicho kikubwa, bado uguzi ulibaini kuwa daraja la Mwasonge halikukamilika. Pia, Mkandarasi alitekeleza kazi za ziada zenye thamani ya Sh. milioni 159.88 bila ya kuwa na idhini ya Bodi ya Zabuni. Utekelezaji wa kazi za ziada bila ya kibali cha Bodi ya Zabuni unakiuka Kanuni ya 110(3) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013 ziliyorekebishwa na Kanuni ya 36 ya Kanuni za Ununuzi ya Umma (marekebisho) ya mwaka 2016.

Katika mwaka 2020/21, uguzi ulibaini kuwa Bunge liliidhinisha Sh. milioni 938.39 kwa TARURA Mwanza kukamilisha ujenzi wa daraja la Mwasonge na barabara ya kuingilia darajani. Pia nilibaini kuwa TARURA Mwanza ilipokea Sh. milioni 891.7 kati ya kiasi kilichoidhinishwa, na Sh. milioni

---

46.61 hazikutolewa. Tarehe 23 Oktoba 2020, mkandarasi huyo huyo alipewa mkataba wa pili wa Sh. milioni 854.52 ili kukamilisha kazi zilizobaki ambazo hazikujumuishwa kwenye mkataba wa kwanza.

Hadi kufikia tarehe 16 Februari 2021, kazi zilikamilika kwa kiasi kikubwa, na muda wa matazamio ulipangwa kumalizika tarehe 16 Februari 2022. Ukaguzi ulibaini kuwa hadi kufikia tarehe 29 Septemba 2021, TARURA Mwanza ililipa Sh. milioni 834.34 kwa mkandarasi kwa kazi zilizotekelezwa. Hata hivyo, kazi zinazohusiana na kingo za mawe, uwekaji mawe na kuta za uashi, na upandaji nyasi za jumla ya Sh. milioni 27.3 ziliondolewa ili kugharamia kazi za kuongeza wigo wa barabara. Hata hivyo, hakukuwa na ushahidi wa kuidhinishwa na Bodi ya Zabuni kama ilivyoelekezwa na kanuni iliyotajwa. Hivyo, ukaguzi wangu ulihitimisha kuwa TARURA Mwanza imekiuka Kanuni ya 110(3) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013 kama ilivyorekebishwa na Kanuni ya 36 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma (Marekebisho) ya mwaka 2016 kwa kazi za ziada zenye jumla ya Sh. milioni. 187.18 ambazo zilitekelezwa bila idhini ya bodi ya zabuni.

Kutokana na ukiukwaji huo, ninapendekeza Mtendaji Mkuu wa TARURA awachukulie hatua stahiki za kinidhamu watu wote waliohusika katika kumruhusu Mkandarasi kufanya kazi za ziada bila kibali cha bodi ya zabuni.

15.9 Ukaguzi Maalumu wa Mali na Madeni ya Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha

Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kilianzishwa mwaka 1973 kufuatia Agizo la Uanzishwaji wa Mashirika ya Umma namba 2/46/050 la tarehe 17 Novemba 1967. Madhumuni ya uanzishwaji huo ni kutoa huduma za ukaguzi wa afya, matibabu, na chanjo kwa wafanyakazi wa viwanda wanaofanya kazi katika Mashirika ya Umma. Hii ingewawezesha kuwa na tija zaidi huku wakiboresha afya zao. Mlipaji Mkuu wa Serikali aliiomba Ofisi yangu kufanya Ukaguzi Maalumu wa kutambua mali za Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kuanzia mwaka 1973 hadi Februari 2021 ambazo zitaingizwa kwenye Daftari la Mali za Serikali, kuboresha kituo, na kukiteua kuwa Hospitali ya Manispaa ya Moshi chini ya TAMISEMI. Katika ukaguzi wangu, yafuatayo yalibainika.

15.9.1 Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha Kina Jumla ya Mali za Sh. Bilioni 4.48 na Madeni Jumla ya Sh. Milioni 610.31 hadi kufikia tarehe 28 Februari 2021

Katika kikao cha Bodi ya Wakurugenzi wa Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kilichofanyika tarehe 15 Juni 2017, ilijadiliwa na kuamuriwa kuwa kituo cha Huduma za Afya Kazini Moshi Arusha kibinafsishwe kwa kampuni ya Dar- Group ambayo ipo chini ya kampuni ya Huduma ya Afya ya Kazini Tanzania (TOHS). Hata hivyo, hapakuwa na rekodi za kuthibitisha mikataba ya ubinafsishaji ambayo iliwasilishwa. Kufuatia hali hiyo, sikuweza kuhitimisha kuwa kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kilikuwa kimebinafsishwa kwa Hospitali ya Dar- Group kama ilivyopendekezwa na Bodi ya Wakurugenzi. Katika mapitio zaidi, sikuweza kuthibitisha mtaji wa Kituo kwa vile hakuna rekodi za mchango wa mtaji zilizokuwa zimetolewa kwa ajili ya uchunguzi katika muda wote wa ukaguzi. Katika mapitio ya nyaraka, niligundua kuwa kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kinamiliki jumla ya mali zenye thamani ya Sh. bilioni 4.48 hadi kufikia tarehe 28 Februari 2021. Jumla ya mali zinazomilikiwa zinajumuisha Salio la Benki ya NMB Sh. 637,255.60, madai kutoka Mfuko wa Bima ya Afya Sh. milioni 32.35, Kodi ya pango ambayo haijakusanya Sh. milioni 1.2 na mali za kudumu za jumla ya Sh. bilioni 4.44.

Sambamba na mali zinazotambulika, Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kilitoa orodha ya madeni ya jumla ya Sh. milioni 71.9 kwa kipindi cha kuanzia mwezi Januari 2007 hadi Februari 2020. Hata hivyo, baada ya ukaguzi, sikuweza kuthibitisha madai ya jumla ya Sh. milioni 34.01 yaliyohusiana na watu binafsi na wazabuni kwa vile kumbukumbu zilizowasilishwa hazikuwa na ushahidi wa kutosha kuthibitisha uhalali wa madai husika. Pia, niligundua kuwa madai yaliyowasilishwa yalijumuisha madai ya wafanyakazi ya jumla ya Sh. milioni 37.91 . Lakini sikuweza kuthibitisha ukweli wa madai yaliyotolewa kwa vile hakuna rekodi za kutosha zilizowasilishwa kuthibitisha uhalali wa madai hayo.

Ingawa ukaguzi haukuweza kuthibitisha uhalali wa madeni yaliyowasilishwa na Kituo, ila niliweza kubaini jumla ya madeni ambayo Kituo kinadaiwa. Ukaguzi ulibaini kuwa hadi kufikia tarehe 28 Februari 2021, Kituo kilikuwa na jumla ya madeni ya Sh. milioni 610.31. Kiasi hiki kinajumuisha ambayo makato ya kisheria ya Sh. milioni 435.65, madai ya wafanyakazi ya Sh. milioni 166.76, pamoja na madai ya watu binafsi na wazabuni ya Sh. milioni

---

7.91. Katika ukaguzi wa shughuli za Kituo, niligundua kuwa, mionganini mwa mambo mengine, Kituo hakikuwa na mwongozo wa sera na taratibu za kifedha, kanuni za wafanyakazi, mwongozo wa rasilimaliwatu, sera za uendeshaji wa hospitali na mwongozo wa taratibu za utoaji huduma.

Kutokana na upungufu huo, ninapendekeza serikali kulipa madeni yote na kukifanya Kituo cha Huduma za Afya Kazini cha Moshi Arusha kuwa Hospitali ya Manispaa ya Moshi chini ya usimamizi wa TAMISEMI, hivyo kituo kuendelea kutoa huduma za matibabu kwa jamii.

15.10 Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Ukarabati na Uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe

Mamlaka ya Elimu Tanzania (TEA) inasimamia Mfuko wa Elimu. Mfuko huu unalenga kufadhili miradi ya maendeleo ya elimu katika ngazi zote za elimu ya awali, msingi, sekondari na elimu ya juu. Katika mwaka 2016/17 na 2018/19, TEA ilifadhili ujenzi wa shule za sekondari nchini. TAKUKURU ilipokea madai kuwa TEA imelipa zaidi Shirika la Nyumba la Taifa (NHC) kwa ukarabati na uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe. Ofisi yangu iliombwa na TAKUKURU kufanya tathmini ya mchakato wa manunuzi uliofanyika, na kuthibitisha malipo yoyote ya ziada yaliyofanyika, hasara iliyopatikana na kubaini watu waliohusika. Katika uchunguzi wangu, yafuatayo yilibainika.

15.10.1 Zabuni ya Ukarabati na Uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe ilitolewa kwa NHC Bila ya Kuidhinishwa na Bodi ya Zabuni ya TEA

Mnamo mwezi Julai 2016, nilibaini kuwa TEA iliajiri kampuni binafsi ya ushauri ili kusimamia ukarabati na uboreshaji wa Shule ya Sekondari Mzumbe. Mnamo mwezi Desemba 2016, Bodi ya zabuni iliidhinisha kabrasha la zabuni na njia ya ununuzi inayoshirikisha wazabuni wachache itumike katika mchakato wa manunuzi. TEA iliipa NHC kandarasi mnamo mwezi Mei 2017 ili kukamilisha kazi hizo ifikapo mwezi Mei 2018 kwa kiasi cha Sh. milioni 999.74.

Katika uchunguzi wangu, niligundua kuwa Bodi ya Zabuni ya TEA haikuhusika katika upitishaji wa mapendekezo ya timu ya tathmini ya kutoa zabuni kwa NHC. Vile vile, Mkuu wa Kitengo cha Manunuzi ilieleza kuwa Bodi ya Zabuni ya TEA haikuidhinisha ripoti ya tathmini na haikupendekeza zabuni hiyo

---

itolewe kwa NHC. Timu ya pamoja iliyoundwa na TEA na mshauri huyo ilihusika katika tathmini hiyo na kupendekeza tuzo ya zabuni hiyo kwa NHC moja kwa moja kwa Mkurugenzi Mkuu wa TEA. Ingawa mkataba wa usimamizi kati ya mshauri na TEA uliruhusu kuundwa kwa timu ya pamoja ambayo ilihusika katika kupendekeza tuzo ya zabuni kwa Mkurugenzi Mkuu wa TEA, kushindwa kushirikisha Bodi ya Zabuni ya TEA katika kuititia na kuidhinisha ripoti ya tathmini na kupendekeza tuzo hiyo kwa Mkurugenzi Mkuu wa TEA kulikiuka Kifungu cha 75 cha Sheria ya Ununuzi ya Umma, Sura ya 410.

Kutokana na ukiukwaji huo, majukumu ya Bodi ya Zabuni ya TEA katika kuidhinisha ripoti ya tathmini ya zabuni, majadiliano na mapendekezo ya utoaji zabuni yalipuuzwa.

Ninapendekeza Bodi ya Wakurugenzi TEA ichukue hatua zinazofaa za kinidhamu dhidi ya Kaimu Mkurugenzi Mkuu TEA na Mkuu wa Kitengo cha Manunuizi TEA kwa kushindwa kufuata sheria ya manunuizi ya umma.

15.10.2 Malipo kwa NHC kwa Kazi ambazo Hazijatekelezwa Sh.Milioni 141.73

Ujenzi wa Shule ya Sekondari Mzumbe ulikamilishwa na NHC mnamo mwezi Mei 2019. Kutokana na uhakiki na upimaji wa Hati saba za Malipo ya Muda, nilibaini kuwa NHC ilifanya kazi yenye thamani ya Sh.bilioni 1.08 katika Shule ya Sekondari Mzumbe, lakini TEA ililipa Sh. bilioni 1.22. Jumla ya fedha zilizolipwa ni pamoja na Sh. milioni 141.73 kwa kazi za ukarabati ambazo hazikuonekana kutekelezwa. Ugaguzi ulithibitisha kuwa Ofisa Mpimaji wa Kampuni ya Ushauri na Meneja Mradi wa TEA walitayarisha na kuidhinisha uthamini wa muda bila ya kupima kazi halisi zilizofanyika. Kutokana na utaratibu huo, kazi yenye thamani ya Shilingi milioni 141.73 zilijumuishwa kwenye Hati za Malipo ya Muda lakini hazikufanyika. Kutokana na kutokuwepo kwa usimamizi wa kutosha, Meneja wa Mradi wa TEA aliidhinisha NHC kulipwa zaidi na TEA na kusababisha TEA kupata hasara ya Sh. 141.73 milioni.

Ninapendekeza malipo ya ziada yaliyofanywa kwa NHC yarudishwe TEA. Pia, hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Meneja wa Mradi wa TEA.

15.10.3 NHC Ilitekeleza Kazi za Ziada Bila Idhini ya Bodi ya Zabuni ya TEA Sh. Milioni 86.52

Kufuatia uhakiki wa hati saba za malipo ya jumla ya Shilingi bilioni 1.22 zilizolipwa kwa NHC, nilibaini kuwa Mkurugenzi Mkuu TEA alimuagiza mshauri kuiagiza NHC kufanya kazi za ziada za jumla ya Sh. milioni 86.52. Pia, niligundua kuwa kazi za ziada zilizoidhinishwa na Mkurugenzi Mkuu TEA zilifanyika kwa muda wa miezi saba bila idhini ya Bodi ya Zabuni TEA.

Baada ya miezi saba, niligundua kuwa Bodi ya Zabuni TEA ilimwagiza mshauri huyo kusitisha utekelezaji wa kazi za ziada na kuwasilisha orodha ya kazi za ziada zilizokamilishwa na zile ambazo hazijakamilika kwa ajili ya idhini baada ya kazi kufanyika. Pamoja na ukweli kwamba Bodi ya Zabuni TEA ilitoa idhini baada ya kazi kufanyika, ni maoni yangu kuwa Mkurugenzi Mkuu TEA alikiuka Kanuni ya 110 (5) ya Kanuni za Ununuzi ya Umma za mwaka 2013, iliyorekebishwa na Kanuni ya 36 ya Kanuni za Ununuzi ya Umma (Marekebisho) ya mwaka 2016 kwa kutoa idhini ya kazi bila idhini ya Bodi ya Zabuni TEA.

Ninapendekeza Bodi ya Wakurugenzi TEA ichukue hatua stahiki za kinidhamu kwa Mkurugenzi Mkuu TEA kwa kukiuka kwa makusudi sheria ya ununuzi ya umma.

15.11 Ukaguzi wa Kiuchunguzi wa Utekelezaji wa Miradi ya Umeme Vijiji REA Awamu ya Pili na ya Tatu katika Mkoa wa Mara

Wakala wa Nishati Vijiji (REA) ulianzishwa ili kukuza na kuwezesha uboreshaji wa upatikanaji wa huduma za nishati ya kisasa katika maeneo ya vijiji yaliyopo Tanzania Bara. REA ilimpa mkataba mkandarasi mzawa katika kipindi cha mwaka 2013 hadi 2017 ili kukamilisha miradi ya umeme ya REA awamu ya pili na ya tatu katika Mkoa wa Mara. Kulikuwa na tuhuma kuwa Serikali ililipia vifaa vya umeme vilivyotumika katika mradi wa REA awamu ya pili, na baadhi ya vifaa vilibaki baada ya mradi wa REA awamu ya pili kukamilika lakini havikurejeshwa Serikalini. Vifaa vilivyobaki vya REA awamu ya pili vilidaiwa kutumika kutekeleza REA awamu ya tatu, na Serikali inadaiwa kuvilipia tena. TAKUKURU iliomba ofisi yangu ifanye ukaguzi wa kiuchunguzi ili kujibu tuhuma hizo.

Lengo la ukaguzi lilikuwa ni kutathmini utendaji wa jumla wa mradi wa REA awamu ya pili na ya tatu na kubaini hasara yoyote ambayo Serikali imepata

---

kwenye vifaa vya mradi wa REA awamu ya pili vilivyotumika katika utekelezaji wa mradi wa REA awamu ya tatu. Ukaguzi pia ulitaka kujua nguzo za umeme zilizotumika katika mradi wa REA awamu ya tatu na kama mzabuni wa vifaa alimpa mkandarasi mzawa dhamana ya vifaa. Wakati wa uchunguzi, masuala yafuatayo yalibainika:

15.11.1 REA ilipata Hasara ya Sh. milioni 329.62 Kutokana na Mkandarasi Kushindwa Kukabidhi Vifaa vya Mradi wa REA Awamu ya Pili vilivyobaki

Tarehe 23 Agosti 2013, REA ilitoa kandarasi ya kusambaza na kufunga vituo vidogo vya usambazaji umeme vya ‘11/33KV’, ujenzi wa laini za msongo wa kati na mdogo, ununuzi na usambazaji wa transfoma, na uunganishaji wa wateja katika maeneo ya vijiji yasiyokuwa na umeme katika Mkoa wa Mara kwa gharama ya Sh. bilioni 59.21 , ikijumisha nyongeza za mikataba na kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kwa mmojawapo wa wakandarasi wazawa. Wigo wa kazi ulijumuisha uwekaji wa laini ya msogo wa kati ya ‘33kv’ kwa umbali wa kilomita 1,193 na laini ya msongo wa chini wa umbali wa kilomita 493, pamoja na usambazaji na uwekaji wa transfoma za umeme wa njia tatu za 25KVA (transfoma 34), 50KVA (transfoma 148), 100KVA, (transfoma 25), na 200KVA (transfoma 8). Siku hiyo hiyo (tarehe 23 Agosti 2013), REA iliipa mkataba Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO) kama meneja mradi ili kusimamia utekelezaji wa kazi huku pia ikague ubora wa vifaa vitakavyotumika wakati wa mradi ili kuhakikisha kama vinaendana na ubora wa sekta ya umeme. Mara baada ya kuthibitishwa kuwa mkandarasi amepokea vifaa vyote vya ubora unaotakiwa, TANESCO ilitakiwa kutoa hati ya kukubalika (acceptance certificate) kwa mkandarasi kwa ajili ya kudai malipo.

Hadi kufikia mwezi Agosti 2018, Mradi wa REA awamu ya pili ulipokamilika, REA ilikuwa tayari imemlipa mkandarasi mzawa jumla ya Sh. bilioni 59.21 kwa kazi zote za mkataba. Nilipopima kazi halisi zilizokamilika na vifaa vilivyotumika, niligundua kuwa mkandarasi mzawa alikuwa amekamilisha kazi za kilometra 1,183 tu kati ya kilomita 1,193 za njia ya msongo wa kati wa umeme, huku kilomita 10 zikiwa bado hazijakamilika. Hati ya kukamilika kwa mradi iliyo tolewa na TANESCO ya tarehe 8 Juni 2017, pia ilithibitisha kuwa mkandarasi mzawa alikuwa amekamilisha kazi za kilomita 1,183 za njia ya msongo wa kati, kati ya kazi za kilomita 1,193 zilizotakiwa kukamilika kulingana na matakwa ya mkataba.

Ukaguzi ulithibitisha kuwa vifaa vyenye thamani ya Sh. milioni 329.62 ambavyo havikutumika kwenye ujenzi wa Kilomita 10 za njia ya msongo wa kati ambavyo vilistahili kukabidhiwa TANESCO chini ya masharti ya mkataba havikukabidhiwa TANESCO; hivyo kuisababishia Serikali hasara ya Sh. milioni 329.62. Ni maoni yangu kuwa TANESCO haikupima vyta kutosha kazi zilizofanyika ili kubaini vifaa vilivyobaki kwenye kazi ambazo hazikufanyika kabla ya kutoa hati ya mwisho ya kukamilika kwa mradi kwa mkandarasi. Kutokana na dosari hiyo, Serikali ilipoteza Sh. milioni 329.62 iliyotokana na kasoro za usimamizi wa mradi zilizosababishwa na TANESCO.

Ninapendekeza REA imfutilie mkandarasi ili akabidhi au arejeshe thamani ya vifaa vilivyobaki katika awamu ya pili ya mradi wa REA. REA pia iweke usimamizi wa kutosha kwa TANESCO ili miradi ya usambazaji umeme vijijini itekelezwe kwa mafanikio bila kuisababishia REA hasara.

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. I: Mtiririko wa Hati Zilizokaguliwa kwa Miaka Mitatu

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
1	Tume ya Utumishi wa Walimu	2	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
2	Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi	3	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Mbaya
3	Ofisi ya Rais - Idara ya Kumbukumbu na Nyaraka za Taifa	4	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
4	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	5	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
5	Msajili wa Hazina	7	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
6	Ofisi ya Rais - Bodi ya Mishahara na Masilahi katika Utumishi wa Umma	9	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
7	Tume ya Pamoja ya Fedha (JFC)	10	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
8	Tume ya Huduma za Mahakama	12	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
9	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	13	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
10	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	14	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
11	Tume ya Usuluhihi na Uamuzi (CMA)	15	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
12	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	16	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
13	Tume ya Taifa ya UNESCO	18	Inayoridhisha	Mbaya	Inayoridhisha
14	Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali	19	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
15	Ofisi ya Rais - Ikulu	20	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
16	Idara ya Hazina	21	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
17	Idara ya Deni la Taifa na Huduma za Jumla	22	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
18	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	23	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
19	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	24	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
20	Ofisi Binafsi ya Waziri Mkuu	25	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
21	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais	26	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
22	Msajili wa Vyama vya Siasa	27	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
23	Jeshi la Polisi la Tanzania	28	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
24	Jeshi la Magereza	29	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
25	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	30	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
26	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
27	Ofisi ya Rais - Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora	32	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
28	Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma	33	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
29	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	34	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
30	Ofisi ya Taifa ya Mashtaka (NPS)	35	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
31	Ofisi ya Waziri Mkuu	37	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
32	Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania (TPDF)	38	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
33	Jeshi la Kujenga Taifa (JKT)	39	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
34	Mahakama ya Tanzania	40	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
35	Wizara ya Katiba na Sheria	41	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
36	Bunge la Tanzania	42	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
37	Wizara ya Kilimo	43	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
38	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu Na. 44)	44	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
39	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	46	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
40	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	48	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
41	Wizara ya Maji	49	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
42	Wizara ya Fedha na Mipango	50	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
43	Wizara ya Mambo ya Ndani	51	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
44	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu Na. 52)	52	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
45	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Fungu Na. 53)	53	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
46	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	55	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
47	Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	56	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
48	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	57	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
49	Wizara ya Nishati	58	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
50	Tume ya Kurekebisha Sheria Tanzania	59	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
51	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu Na. 60)	60	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
52	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
53	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano- Uchukuzi	62	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
54	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Sekta ya Uvuvi)	64	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
55	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu	65	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
56	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Ajira	67	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
57	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Mawasiliano)	68	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
58	Wizara ya Maliasili na Utalii	69	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
59	Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Madawa ya Kulevyा	91	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
60	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS)	92	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
61	Idara ya Uhamiajji Tanzania	93	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
62	Ofisi ya Raís- Tume ya Utumishi wa Umma	94	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
63	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	96	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
64	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Ujenzi)	98	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
65	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Mifugo)	99	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
66	Wizara ya Madini	100	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
67	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	36	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
68	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	47	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
69	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	54	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
70	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	63	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
71	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	70	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
72	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	71	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
73	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	72	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
74	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	73	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	74	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
76	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	75	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
77	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
78	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	77	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
79	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	78	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
80	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	79	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	80	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
82	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	81	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
83	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	82	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
84	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	83	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	84	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	85	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
87	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	86	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
88	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	87	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
89	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
90	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	89	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
91	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
92	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	95	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
93	Ubalozi wa Tanzania- Addis Ababa, Ethiopia	2001	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Mbaya
94	Ubalozi wa Tanzania- Berlin, Ujerumani	2002	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
95	Ubalozi wa Tanzania- Cairo, Misri	2003	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
96	Ubalozi wa Tanzania- Kinshasa, Kongo	2004	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
97	Ubalozi wa Tanzania - Abuja, Nigeria	2005	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
98	Ubalozi wa Tanzania - London, Uingereza	2006	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
99	Ubalozi wa Tanzania - Lusaka, Zambia	2007	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
100	Ubalozi wa Tanzania- Maputo, Msumbiji	2008	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
101	Ubalozi wa Tanzania- Moscow, Urusi	2009	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
102	Ubalozi wa Tanzania - New Delhi, India	2010	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
103	Ubalozi wa Kudumu wa Umoja wa Mataifa- New York	2011	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
104	Ubalozi wa Tanzania - Ottawa, Kanada	2012	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
105	Ubalozi wa Tanzania- Paris, Ufaransa	2013	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
106	Ubalozi wa Tanzania- Beijing, China	2014	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
107	Ubalozi wa Tanzania- Rome, Italia	2015	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
108	Ubalozi wa Tanzania- Stockholm, Swiden	2016	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
109	Ubalozi wa Tanzania- Tokyo, Japan	2017	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
110	Ubalozi wa Tanzania-Washington, DC, Marekani	2018	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
111	Ubalozi wa Tanzania-Brussels, Ubelgiji	2019	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
112	Ubalozi wa Kudumu wa Umoja Mataifa - Geneva, Uswisi	2020	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
113	Ubalozi wa Tanzania-Kampala, Uganda	2021	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
114	Ubalozi wa Tanzania - Harare, Zimbabwe	2022	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
115	Ubalozi wa Tanzania-Nairobi, Kenya	2023	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
116	Ubalozi wa Tanzania-Riyadh, Saudi Arabia	2024	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
117	Ubalozi wa Tanzania-Pretoria, Afrika Kusini	2025	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
118	Ubalozi wa Tanzania-Kigali, Rwanda	2026	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
119	Ubalozi wa Tanzania- Abu Dhabi, Umoja wa Falme za Kiarabu	2027	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
120	Ubalozi wa Tanzania-Bujumbura, Burundi	2028	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
121	Ubalozi wa Tanzania-Muscat, Oman	2029	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
122	Ubalozi wa Tanzania-Lilongwe, Malawi	2030	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
123	Ubalozi wa Tanzania-Brasillia, Brazil	2031	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
124	Ubalozi wa Tanzania - Kuala Lumpur, Malaysia	2032	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
125	Ubalozi wa Tanzania-The Hague, Uhlanzi	2033	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
126	Ubalozi wa Tanzania-Moroni, Komoro	2034	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
127	Ubalozi wa Tanzania-Kuwait	2035	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
128	Ubalozi wa Tanzania-Algiers, Algeria	2036	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
129	Ubalozi wa Tanzania-Ankara, Uturuki	2037	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
130	Ubalozi wa Tanzania-Khartoum, Sudan	2038	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
131	Ubalozi wa Tanzania-Seoul, Korea Kusini	2039	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
132	Ubalozi wa Tanzania- Tel Aviv, Israel	2040	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
133	Ubalozi wa Tanzania-Doha, Qatar	2041	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
134	Ubalozi wa Tanzania-Havana,Cuba	2042	Inayoridhisha	Inayoridhisha	-
135	Ubalozi wa Tanzania-Windhoek,Namibia	2043	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
136	Wakala wa Maendeleo ya Uongozi wa Elimu (ADEM)	Wakala	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Inayoridhisha
137	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
138	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
139	Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
140	Mamlaka ya Serikali Mtandao (e-GA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
141	Chuo cha Takwimu Mashariki mwa Afrika	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
142	Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
143	Wakala wa Utafiti wa Madini Tanzania (GST)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
144	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
145	Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA)	Wakala	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Inayoridhisha
146	Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (LITA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
147	Chuo cha Taifa cha Utalii	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
148	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
149	Wakala wa Usalama na Afya Mahala pa Kazi (OSHA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
150	Wakala wa Uagizaji Mafuta kwa Pamoja (PBPA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
151	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
152	Wakala wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijiini (RUWASA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikuwepo
153	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSuBa)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
154	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
155	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
156	Wakala wa Ufundji na Umeme (TEMESA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
157	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFSA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
158	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
159	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
160	Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
161	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
162	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
163	Wakala wa Maabara ya Mifugo Tanzania (TVLA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
164	Wakala wa Barabara Vijiini na Mijini (TARURA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
165	Chuo cha Maji	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
166	Wakala wa Vipimo (WMA)	Wakala	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
167	Mfuko wa Mikopo ya Wafanyakazi Hazina	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
168	Mfuko wa Pembejeo wa Taifa (AGITF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
169	Mfuko wa Kuchoea Maendeleo ya Jimbo (CDCF)	Mfuko	-	-	-
170	Mfuko wa Uwezesaji Maendeleo ya Madini (EMDF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
171	Mfuko wa Ukgazi na Usimamizi wa Ushirika (ISCF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
172	Mfuko wa Maendeleo ya Umwagiliaji (IDF)	Mfuko	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
173	Mfuko wa Maendeleo ya Mifugo(LDF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
174	Mfuko wa Taifa wa Mambo ya Kale (NFA)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
175	Mfuko wa Taifa wa Usimamizi wa Majanga	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
176	Mfuko wa Taifa katika Sekta ya Maji (NWF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
177	Mfuko wa Maendeleo ya Hatimiliiki za Wagunduzi wa Aina Mpya za Mbegu za Mimea	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
178	Mfuko wa Barabara (TAMISEMI)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
179	Bodi ya Mfuko wa Barabara (Fungu Na. 98)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
180	Mfuko wa Kuchoea Maendeleo ya Kilimo Ukanda wa Kusini mwa Tanzania (SAGCOT CTF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
181	Mfuko wa Misitu Tanzania (TaFF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
182	Mfuko wa Uhifadhi Wanyamapori Tanzania (TWPF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
183	Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake (WDF)	Mfuko	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
184	Bodi ya Bonde la Maji la Ndani	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
185	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Nyasa	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
186	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Rukwa	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
187	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Tanganyika	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
188	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Viktoria	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
189	Bodi ya Bonde la Maji, Pangani	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
190	Bodi ya Bonde la Maji, Rufiji	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
191	Bodi ya Bonde la Maji, Ruvuma na Pwani ya Kusini	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
192	Bodi ya Bonde la Maji, Wami/Ruvu	Bodi	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
193	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Bunda	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
194	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Ifakara	Mamlaka ya Maji	-	Haikuwepo	Haikuwepo
195	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Handeni	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
196	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Handeni Trunk Main(HTM)	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
197	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Igunga	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
198	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Katesh	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
199	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Kibaigwa	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
200	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mafinga	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikukaguliwa
201	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Makonde	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
202	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Maswa	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
203	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mugango/Kiabakari/Butia ma	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
204	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mpwapwa	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
205	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Mugumu	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
206	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Orkesumet	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
207	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Ruangwa	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
208	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Sengerema	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
209	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tarime	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
210	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tunduma	Mamlaka ya Maji	-	Haikuwepo	Haikuwepo
211	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Tunduru	Mamlaka ya Maji	-	Haikuwepo	Haikuwepo
212	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Wanging'ombe	Mamlaka ya Maji	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
213	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Amana	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
214	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Bombo-Tanga	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
215	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Bukoba	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
216	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Dodoma	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
217	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Geita	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
218	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Iringa	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
219	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Katavi	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
220	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Ligula-Mtwara	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
221	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Manyara	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
222	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Maweni-Kigoma	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
223	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mawenzi-Kilimanjaro	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
224	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mbeya	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
225	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Morogoro	RRH	Inayoridhisha	Mbaya	Inayoridhisha
226	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mount Meru	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
227	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Musoma	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
228	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mwananyamala	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
229	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Njombe	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
230	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Sekou-Toure Mwanza	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
231	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Shinyanga	RRH	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Inayoridhisha
232	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Simiyu	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
233	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Singida	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
234	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Sokoine-Lindi	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
235	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Songea Ruvuma	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
236	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Songwe	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
237	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Sumbawanga Rukwa	RRH	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Inayoridhisha
238	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Kitete Tabora	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
239	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Temeke	RRH	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Inayoridhisha
240	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Tumbi- Kibaha	RRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
241	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Chato	ZRH	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
242	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Mbeya	ZRH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Ilikaguliwa chini ya MOHCDGEC (Fungu 52)
243	Hospitali Maalumu ya Benjamin Mkapa	SH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikukaguliwa
244	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya Kuambukiza Kibong'oto	SH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikukaguliwa
245	Hospitali Maalumu ya Mirembe & Taasisi ya Isanga	SH	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikukaguliwa
246	ACT WAZALENDO	PP	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
247	African Democratic Alliance (ADA-TADEA)	PP	Inayoridhisha	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
248	Alliance For African Farmers Party (AAFP)	PP	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
249	Alliance for Democratic Change (ADC)	PP	Mbaya	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
250	Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA)	PP	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
251	Chama Cha Kijamii (CCK)	PP	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Yenye Shaka
252	Chama Cha Mapinduzi(CCM)	PP	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
253	Chama cha Sauti ya Umma (SAU)	PP	Yenye Shaka	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
254	Chama Cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)	PP	Mbaya	-	Kushindwa Kutoa Maoni
255	Civic United Front (CUF)	PP	Yenye Shaka	Yenye Shaka	Mbaya
256	Demokrasia Makini	PP	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
257	Democratic Party (DP)	PP	Inayoridhisha	-	Kushindwa Kutoa Maoni
258	National League for Democracy (NLD)	PP	Inayoridhisha	Yenye Shaka	Mbaya
259	National Reconstruction Alliance (NRA)	PP	Inayoridhisha	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
260	NCCR- MAGEUZI	PP	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Mbaya
261	Tanzania Labour Party (TLP)	PP	Mbaya	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
262	United Democratic Party (UDP)	PP	Yenye Shaka	Yenye Shaka	Kushindwa Kutoa Maoni

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
263	Union for Multi-Party Democracy (UMD)	PP	Mbaya	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
264	United Peoples' Democratic Party (UPDP)	PP	Inayoridhisha	Kushindwa Kutoa Maoni	Kushindwa Kutoa Maoni
265	Mpango wa Kujitathimini Kwa Nchi za Afrika (APRM)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
266	Jumuiya ya Tawala za Mitaa Tanzania (ALAT)	TN	Yenye Shaka	Yenye Shaka	-
267	Chuo cha Ardhi Morogoro	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
268	Chuo cha Ardhi Tabora (ARITA)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikuwepo
269	Chuo cha Mafunzo ya Ufugaji Nyuki (BTI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikuwepo
270	Chuo cha Mafunzo ya Uhifadhi wa Maliasili kwa Jamii (CBCTC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikukaguliwa
271	Mamlaka ya Uvuvi wa Kina Kirefu	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
272	Baraza la Wataalamu wa Afya ya Mazingira (EHPC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
273	Chuo cha Mafunzo ya Misitu ya Viwandani (FTI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
274	Chuo cha Mafunzo ya Misitu (FTI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
275	Baraza la Wataalamu wa Maabara za Afya	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
276	Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
277	Chuo cha Uongozzi wa Mahakama (IJA)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
278	Shule ya Sekondari Jitegemee	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
279	Shule ya Sekondari Kawawa JKT	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
280	Chuo cha Sheria Tanzania	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
281	Bodi ya Mikopo Serikali za Mitaa (LGLB)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
282	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
283	Baraza la Madaktari Tanganyika (MCT)	TN	Mbaya	Inayoridhisha	Inayoridhisha
284	Baraza la Wataalamu wa Radiolojia ya Kitabibu na Taswira (MRIPC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
285	Tume ya Madini	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
286	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki-Idara ya Zanzibar (SV 1003)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
287	Shirika la Mzinga	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
288	Kampuni Hodhi ya Mzinga	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
289	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
290	Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
291	Chuo cha Sayansi na Teknolojia cha Nelson Mandela Afrika (NM-AIST)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
292	Baraza la Wataalamu wa Macho	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
293	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi (PWTI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
294	Baraza la Famasia	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
295	Shirika la Uzalishaji Mali la Magereza	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
296	Bodi ya Maabara Binafsi za Afya	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
297	Bodi ya Ushauri Hospitali Binafsi	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
298	Mkakati wa Kukuza na Kuratibu Biashara Tanzania (MKURABITA)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
299	Mfuko na Wakala wa Nishati Vijijini (REA)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
300	RUWASA-DS	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
301	SUMA JKT - Mradi wa Uuzaji wa Zana za Kilimo	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
302	SUMA JKT- Sekta ya Kilimo na Viwanda	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
303	SUMA JKT-Kampuni ya Minada	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
304	SUMA JKT -Kampuni ya Uzalishaji Maji	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
305	SUMA JKT- Kampuni ya Huduma za Chakula	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
306	SUMA JKT- Kampuni ya Utengenezaji Samani Chang'ombe	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
307	SUMA JKT- Kampuni ya Usafi na Unyonyuziaji Dawa	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
308	SUMA JKT -Kampuni ya Ujenzi	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
309	SUMA JKT - Hesabu Jumuifu	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
310	SUMAJKT- Kampuni ya Ushonaji	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
311	SUMA JKT - Kampuni ya Ulinzi	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
312	SUMA JKT - Makao Makuu	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
313	SUMAJKT -Kampuni ya Huduma za Bandarini	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
314	Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania (TARI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Haikuwepo
315	Shirika la Nyumbu (TATC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Na	Taasisi	Aina	2020/21	2019/20	2018/19
316	Bodi ya Filamu Tanzania (TFB)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
317	Kituo cha Jemolojia Tanzania (TGC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
318	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
319	Baraza la Uuguzi na Ukunga Tanzania (TNMC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
320	Taasisi ya Kuthibiti Ubora wa Mbegu Tanzania (TOSCI)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
321	Shirika la Uzalishaji Mali la Polisi (TPFCS)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
322	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
323	Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru (TICD)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Yenye Shaka
324	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
325	Baraza la Tiba Asili na Tiba Mbadala (TAHPC)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
326	Chuo cha Uongozi	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
327	Bodi ya Usajili wa Wathamini	TN	Inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
328	Baraza la Wataalamu wa Mifugo Tanzania (VCT)	TN	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
329	Hesabu Jumuifu za Taifa	CF	Yenye Shaka	Yenye Shaka	Yenye Shaka
330	TRA - Matumizi	TRA	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha
331	TRA - Mapato	TRA	Inayoridhisha	Inayoridhisha	Inayoridhisha

Kiambatisho Na. II: Taasisi Zilizopata Hati Yenye Shaka

1. Hesabu Jumuifu (Consolidated Financial Statement)

a) Kuripotiwa kwa Matumizi kwa Ziada ya Sh. Bilioni 302.8

Katika mapitio yangu ya taarifa jumuifu ya utendaji wa fedha na uchambuzi wa uondoaji (elimination analysis- Note 13) kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2021, nilibaini hesabu zilijumuisha jumla ya Sh. 302,814,249,200 (dhamana maalumu Sh. 91,079,787,000, Nakisi (Overdraft)Sh. 13,985,739,000, gharama za usimamizi wa ukwasi Sh 13,487,053,000, Mali za Serikali Sh. 21,217,513,598 na dhamana za serikali Sh. 163,044,156,602) kama gharama za fedha zilizoingiwa katika mwaka 2020/21. Gharama hizo ziliwa ni mapato kwa upande wa Benki Kuu katika mwaka wa fedha 2020/21 hivyo zilipaswa kuondolewa, kwakuwa ni miamala baina ya taasisi wakati wa uandaaji wa taarifa za fedha jumuifu kama inavyotakiwa na aya ya 40(c) ya IPSAS 35. Kutoondolewa huko kumesababisha matumizi katika hesabu jumuifu kuongezeka kwa Sh. 302,814,249,200.

b) Kuripotiwa kwa Mali kwa Ziada ya Sh. Bilioni 1,747

Katika mapitio yangu ya taarifa jumuifu ya Mizania hadi kufikia tarehe tarehe 30 Juni 2021, na uchambuzi wa uondoaji (elimination analysis- Note 13), nilibaini taarifa za fedha za taasisi 152 kati ya 532 ziliwa na miamala baina ya taasisi yenye thamani ya Sh. 1,747,391,374,000 ikihusisha madeni, malipo ya awali na mali za kifedha ambazo zilipaswa kuondolewa katika taarifa ya fedha jumuifu, lakini hazikuondolewa kinyume na aya ya 40(c) ya IPSAS 35. hivyo kupelekea kuripotiwa kwa mali kwa ziada ya Sh. 1,747,391,374,000.

c) Hesabu zisizorekebishwa za uwekezaji katika washirika Sh. bilioni 750

Ukaguzi wangu wa Uwekezaji katika Washirika na Ubia ulibaini kuwa, kati ya kiasi cha Sh. 2,171,093,698,000 katika Taarifa Jumuifu ya Mizania, uwekezaji katika mashirika 18 wenye thamani ya Sh. 750,104,898,000 ultambuliwa na kuunganishwa, wakati uwekezaji huo ulikuwa na terehe tofauti ya kuripoti ukilinganisha na tarehe za taarifa za fedha jumuifu kwa mwaka unaoishia terehe 30 Juni 2021 kinyume na Aya ya 36 ya IPSAS 36.

2. Chama cha Sauti ya Umma (SAU)

a) Taarifa za fedha hazikuandaliwa kwa mujibu wa matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhaisbu katika Sekta ya Umma ambavyo havizingatii fedha taslimu (IPSAS-Accrual Basis). Uongozi wa Chama haukutunza nyaraka muhimu zikiwamo vitabu vya uhaisbu, nyaraka za mapato na matumizi, hivyo, nafasi yangu ya kupata taarifa kamili za chama uliminywa. Kwa hivyo, sikuweza kuhakiki usahihi wa taarifa zilizowasilishwa katika taarifa za fedha.

- b) Kutokuwapo kwa Nukuu za ufanuzi kwa Taarifa za Fedha ambazo zinaelezea taarifa za mwaka wa fedha uliopita na mwaka wa sasa.
- c) Kutokuwapo kwa hesabu za ulinganisho kwa mwaka wa fedha 2019/20
- d) Taarifa za Fedha hazikua na jedwali la Mali za Kudumu lenye kuonesha mienendo ya mali hizo, ikiwemo ununuzi na uchakavu wake.
- e) Kutokuwapo kwa Taarifa ya Mabadiliko ya Mtaji kinyume na matakwa ya IPSAS 1.
- f) Kutokuandaliwa kwa usuluhishi wa Mtiririko wa fedha unaotokana na shughuli za kiutendaji dhidi ya ziada/nakisi kama inavyotakiwa na IPSAS 3.
- g) Kutokuwapo kwa usuluhishi wa mtiririko wa fedha na bajeti kama inavyotakiwa na Muongozo wa Kiuhusib Na. 7 wa mwaka 2021 unaohusu uandaaji wa taarifa za fedha kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2021.

3. United Democratic Party (UDP)

- a) Mapitio yangu ya Taarifa ya Mabadiliko ya Mtaji wa Chama yilibaini taarifa hiyo ilijumuisha vitu vingine ambavyo sio sehemu ya taarifa hiyo kama vile fedha taslimu na fedha linganishi, mali za kudumu na madeni badala ya kujumuisha Mtaji wa chama pamoja na limbikizo la ziada/nakisi.
- b) Uguzi wangu katika kitabu cha mapato ulibaini Chama kilipokea mapato ya Sh. 281,861,000 yakiwa ni michango wa wanachama kwa ajili ya matumizi ya uchaguzi kisha kufanyiwa matumizi mbalimbali bila kuhifadhiwa kwanza benki kinyume na Kifungu Na. 15(1) cha Sheria ya Vyama vya Siasa, 1992 (Iliyorekebishwa mwaka 2019).

4. Civic United Front (CUF)

a) Dosari katika kuripoti Mapato

Taarifa ya Utendaji wa Fedha imeripoti mapato ya Sh. 655,575,203 yakitokea katika fedha taslimu na fedha linganishi. Uguzi wangu wa taarifa za benki ulibaini kiasi hicho ni fedha taslimu na zilizopo benki lakini hazikupaswa kuwa ni sehemu ya mapato, hivyo mapato yameripotiwa kimakosa kwa ziada ya kiasi hicho.

b) Dosari katika kuripoti gharama za Uchakavu

Taarifa ya utendaji wa fedha imeripoti gharama za uchakavu kwa mali za kudumu kiasi cha Sh 49,898,662. Kiasi hicho kimejumuisha gharama za uchakavu wa ardhi Sh. 15,756,661, wakati ardhi haina uchakavu. Hivyo gharama za uchakavu katika taarifa ya utendaji wa fedha imekosewa kwa ziada ya Sh 15,756,661.

c) Dosari katika kuripoti Fedha zilizopokelewa na Mtiririko Halisi wa fedha unaotokana na Uendeshaji

Upande wa mapato kwenye mtiririko wa fedha unaotokana na shughuli za uendeshaji umejumuisha kiasi cha Sh. 655,575,203 za fedha taslimu ambazo zinatokana na fedha taslimu na zilizopo benki ambazo kimsingi hazikupaswa kuwa ni sehemu ya mapato, Hivyo mtiririko halisi wa fedha kutokana na shughuli za uendeshaji umeongezeka kimakosa kwa kiasi cha Sh. 655,575,203.

d) Dosari katika kuripoti matumizi katika taarifa ya mtiririko wa fedha

Taarifa ya mtiririko wa fedha iliripoti gharama za uchakavu za Sh. 49,898,662 kama gharama zilizolipwa, ingawa gharama hizo sio fedha halisi, hivyo matumizi katika taarifa ya mtiririko wa fedha iliongezeka kwa kiasi hicho kimakosa.

e) Dosari katika kuripoti fedha halisi katika shughuli za uwekezaji

Taarifa ya mtiririko wa fedha inayoishia tarehe 30 Juni 2021 imeonesha marekebisho ya Sh. 935,822,345, hata hivyo chanzo cha marekebisho hayo hakikuwa na uthibitisho, hivyo kupelekea dosari katika taarifa ya fedha.

f) Dosari katika kuripoti fedha taslimu na fedha lingenishi katika Taarifa ya Mtiririko wa Fedha.

Taarifa ya Mtiririko wa Fedha ilionesha kuongezeka kwa fedha halisi kwa Sh. 890,035,850 kutoka Tanzania Bara na kupungua kwa fedha halisi Sh. 114,397,627 kwa upande wa Zanzibar, ambayo ilileta jumla ya Sh. 936,447,067, Hata hivyo jumla halisi ilipaswa kuwa Sh. 775,638,223 hivyo kupelekea dosari ya Sh. 160,808,844.

5. Jumuiya ya Tawala za Mitaa Tanzania (ALAT)

Ukaguzi wa hati za malipo na nyaraka nyinginezo za matumizi ya Jumuiya, ulibaini malipo yenye thamani ya Sh. 30,546,650 kwa mwaka wa fedha 2020/21 hayakuwa na vielelezo vya matumizi kama vile kutoambatishwa kwa fomu za posho za safari, kukosekana kwa risiti za malipo ya bidhaa na huduma zilizofanyika, kukosekana kwa ripoti za shughuli zilizofanyika, kukosekana kwa vitabu vya matumizi ya mafuta, na malipo kutothibitishwa kwa kutiwa saini.

Kiambatisho Na. III: Taasisi Zilizopata Hati Mbaya

1. Alliance for Democratic Change (ADC)

a) Kuripotiwa Madeni kwa Upungufu wa Sh 5,724,500

Kwa mwaka wa fedha 2019/20, Chama kiliripoti madeni ya Sh. 5,724,500, hata hivyo katika mwaka wa fedha 2020/21 (katika nukuu ya ufanuzi Na. 4) madeni ya jumla 5,724,500 yaliondolewa bila ya kuwapo maelezo ya msingi ya kuondoa madeni hayo.

b) Malipo yamefanyika bila kuwapo kwa nyaraka sahihi za kuthibitisha malipo hayo- Sh. 5,715,000

Katika ukaguzi nilibaini kiasi cha Sh. 5,715,000 kililipwa bila ya kuwapo na nyaraka za kuthibitisha uhalali wa malipo hayo. Hivyo sikuweza kuthibitisha usahihi wa malipo hayo.

2. Chama Cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)

a) Kutokukamilika kwa taarifa za Fedha.

Ukaguzi wangu ulibaini taarifa ya fedha ilioandalisha haikujumuisha taarifa ya mabadiliko ya mtaji, taarifa ya mtiririko wa fedha, taarifa ya ulinganisho wa bajeti dhidi ya kiasi halisi, Nukuu za ufanuzi zikijumuisha sera za msingi za uhasibu na maelezo ya ziada kinyume na aya ya 21 ya IPSAS 1.

b) Hesabu Zisizothibitika

Hesabu zilizoripotiwa katika taarifa ya Mizania na taarifa ya Mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha 2020/21 hazikuweza kuthibitishwa na urari wa fedha, leja ya jumla, Nukuu za ufanuzi na maelezo ya ziada. Hivyo usahihi wa hesabu hizo una shaka.

Pia, bakaa ya Jumla ya Sh. 17,741,768, ikijumuisha mali za kudumu Sh. 8,574,532, Madai na Malipo ya awali Sh. 2,932,566, Fedha taslimu na fedha linganishi Sh. 3,234,670 na uwekezaji Sh. 3,000,000 hazikuthibitishwa na rejista ya mali za kudumu, taarifa za benki na cheti cha uwekezaji.

3. Tanzania Labour Party (TLP)

a) Uongozi wa Chama haukuweza kutoa nyaraka za kuthibitisha uhalali wa Madeni Sh. 107,390,102, Jumla ya Mtaji Sh. 67,898,335 na Madai Sh. 126,711 kama ilivyoripotiwa katika taarifa za fedha.

b) Kutofanana kwa hesabu katika taarifa ya Fedha

Nilibaini kutofanana kwa kiasi cha nakisi kilichoripotiwa katika taarifa ya mabadiliko ya mtaji na kile kilichoripotiwa katika taarifa ya utendaji wa fedha kama ifuatavyo:

- Nakisi kwa mwaka wa fedha 2019/20 iliripotiwa kwa Sh. 3,480,767 katika Taarifa ya mabadiliko ya Mtaji wakati katika Taarifa ya utendaji nakisi iliripotiwa kwa Sh. 1,480,767.

- Nakisi kwa mwaka wa fedha 2020/21 iliripotiwa kwa Sh. 1,480,767 katika Taarifa ya mabadiliko ya Mtaji wakati katika Taarifa ya utendaji nakisi iliripotiwa kwa Sh. 2,399,966.

4. Union for Multi-Party Democracy (UMD)

- a) Mali za kudumu ziliripotiwa katika taarifa ya mizania kwa mwaka wa fedha 2020/21 kwa thamani ya Sh. 938,751 ikilinganishwa na thamani ya mali hizo hizo ya Sh. 1 kwa mwaka wa fedha 2019/20. Hii ina maana kiasi hicho cha mali kilipatikana katika mwaka wa fedha 2020/21. Hata hivyo kununuliwa kwa mali hizo hakukuonekana kwenye taarifa ya mtiririko wa fedha kwa mwaka wa fedha 2020/21. Sikuweza pia kupata maelezo ya kuthibitisha ongezeko la mali hizo.
- b) Katika taarifa ya mizania, yaliripotiwa madeni ya Sh. 780,149, hata hivyo nilivyopitia taarifa ya utendaji wa fedha nilibaini kulikuwa na jumla ya matumizi ya Sh. 1,950,659 ambayo yalilipwa yote kwa utimilifu. Hivyo kutokuwa na msingi wa uhakika wa madeni hayo.
- c) Katika taarifa ya mizania hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, limbikizo la ziada la Sh. 179,341 halikujumuisha nakisi ya Sh. 5,500 iliyoripotiwa katika mwaka wa fedha uliopita wa 2019/20.
- d) Katika taarifa ya mtiririko wa fedha hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, iliripotiwa Sh. 2,130,000 kama imepokelewa katika mwaka huu wa fedha, katika kiasi hicho, ilitumika Sh. 1,950,659 na kuacha bakaa ya Sh. 179,341. Kwa kuwa kulikuwa na bakaa ya kufungulia iliyotoka mwaka wa fedha 2019/20 ya Sh. 98,100, Nilitarajia bakaa ya kufungia kwa mwaka fedha 2020/21 iwe ni Sh. 277,441, kinyume chake bakaa iliyoripitiwa ni Sh. 124,340, hivyo kupelekea fedha taslimu na fedha linganishi kuripotiwa kwa upungufu kwa Sh. 153,101.
- e) Taarifa ya fedha iliyowasilishwa haikujumuisha taarifa ya mabadiliko ya mtaji, taarifa ya ulinganisho kati ya bajeti na kiasi halisi, nukuu za ufanuzi zinazoelezea sera muhimu za kiuhasibu na maelezo ya ziada.

5. Baraza la Madaktari Tanganyika (MCT)

- a) Marejesho ya Mkopo hayakuripotiwa katika taarifa ya Mtiririko wa fedha Sh. 75,776,000

Katika mapitio yangu ya taarifa ya mizania kufikia tarehe 30 Juni 2021, nilibaini kuwa kiasi cha Sh. 75,776,000 kiliripotiwa kama madai ya mkopo kwa Wizara ya Afya kwa mwaka uliopita, ambapo katika mwaka huu wa fedha ilionekana mkopo huo ni sifuri (Nukuu ya Ufanuzi Na. 13), ikimaanisha mkopo wote wa mwaka uliopita ulirejeshwa. Hata hivyo marejesho ya mkopo huo Sh. 75,776,000 hayakuripotiwa katika taarifa ya Mtiririko wa fedha. Pia sikuweza kupatiwa nyaraka na maelezo kuhusu mkopo huo wa Sh. 75,776,000.

---

b) Kuripotiwa kimakosa kwa Mapato yaliyokusanya katika Akaunti ya Makusanyo kwa Ziada ya Sh. 1,026,547,394.84

Mapitio yangu ya taarifa ya utendaji wa fedha kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2021 yilibainisha kuwa kiasi cha Sh. 3,190,426,740.73 kimeripotiwa kama mapato yanayotokana na shughuli za kubadilishana (Nukuu ya Ufafanuzi Na. 6). Kati ya kiasi hicho kilichoripotiwa, Sh. 2,815,878,394.84 ilikuwa ni mapato yaliyokusanya kupitia akaunti ya Shilingi ya Mapato.

Hata hivyo, mapitio yangu ya kitabu cha fedha cha mapato, yilibainisha kuwa, kiasi cha Sh. 1,789,331,000.00 kinahusisha mapato pekee ambayo yalikusanya katika kipindi cha mwaka wa ukaguzi na kusababisha kuripotiwa kimakosa kwa ziada ya Sh 1,026,547,394.84.

c) Madai yaliyokusanya ya Mwaka uliopita hayajaoneshwa katika taarifa ya mizania ya mwaka uliopita Sh. 1,312,150,000

Katika mapitio yangu ya taarifa ya mizania kufikia tarehe 30 Juni 2021, nilibaini kuwa kiasi cha Sh 75,776,000 kiliripotiwa kama madai ya mkopo kwa Wizara ya Afya kwa mwaka uliopita. Hata hivyo, katika mapitio yangu ya kitabu cha kitabu cha fedha cha mapato, nilibaini kiasi cha Sh. 1,312,150,000 kilikuwa ni mapato yaliyokusanya kutokea katika madai ya mwaka uliopita, lakini kiasi hicho hakikuoneshwa kama madai katika taarifa ya mizania kwa mwaka uliopita, hivyo kupelekeea kuripotiwa kwa madai kwa mwaka uliopita kwa upungufu wa kiasi cha Sh. 1,312,150,000.

d) Kutotambuliwa kwa Mapato ambayo hayajakusanya katika taarifa ya utendaji wa fedha Sh. 1,720,170,000

Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2021, Baraza lilishindwa kukusanya ada za usajili na leseni za udaktari jumla ya Sh. 1,720,170,000 kutoka kwa madaktari waliosajiliwa, hata hivyo, kiasi hicho hakikuripotiwa katika taarifa ya mizania kama madai na taarifa ya utendaji wa fedha kama mapato. Pia kiasi hicho hakikuoneshwa umri wake, hivyo nilishindwa kubaini ni kwa muda gani mapato hayo hayajakusanya.

e) Dosari katika kuripoti Fedha taslimu na Fedha linganishi kwa ziada ya Sh. 48,198,520.26

Fedha taslimu na Fedha linganishi zimeripotiwa kwa Sh. 2,227,033,032.34 katika taarifa ya mizania (Nukuu ya Ufafanuzi Na. 12). Kati ya hizo Sh. 51,612,000.00 ilikuwa ni fedha taslimu na fedha linganishi katika akaunti ya Mapato ya Dola. Hata hivyo, mapitio yangu ya kitabu cha fedha, taarifa za benki na taarifa za uhamishaji wa mapato yaliyokusanya kwenda BOT katika akaunti hiyo kufikia tarehe 30 Juni 2021, kiasi cha Sh. 374,548,345.89 kilikusanya kama inavyooneshwa kwenye nukuu ya ufanuzi Na. 6 wakati kiasi cha Sh. 371,134,866.15 kilihamishwa kwenda

BOT, ikimaanisha kuwa, kiasi cha Sh. 3,413,479.74 kilipaswa kuripotiwa kama fedha taslimu na fedha linganishi. Kwa hiyo, fedha taslimu na fedha linganishi imeripotiwa kimakosa kwa ziada ya Sh. 48,198,520.26.

f) Malipo kwa ajili ya mafunzo hayakuthibitishwa na mahudhurio Sh. 104,060,000

Wakati wa ukaguzi, nilibaini Baraza lilifanya malipo ya Sh. 104,060,000 kwa ajili ya mafunzo yaliyofanyika TIA -Mbeya na Tanga; hata hivyo katika kupitia hati za malipo pamoja na nyaraka zake, nilibaini washiriki hawakuhudhuria mafunzo hayo kwa kuwa risiti kutoka katika vyuo hivyo pamoja na yeti vya mafunzo havikuwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi.

Kiambatisho Na. IV: Taasisi Ambazo Hazikupata Maoni

1. Alliance For African Farmers Party (AAFP)

Hesabu za Chama zilizowasilishwa hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambapo vingetumika kama msingi wa kufanya tathmini. Badala yake, Taarifa ya Mapato na Matumizi kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2021 ndio iliyowasilishwa kwa ajili ya ukaguzi. Hii ni kinyume na Kanuni Na. 3 (1&2) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Masuala ya Uhasibu) za mwaka 2019 inayotaka kila Chama cha Siasa kuandaa na kuwasilisha hesabu kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu wa Sekta ya Umma(IPSAS).

2. Demokrasia Makini

Hesabu za Chama zilizowasilishwa hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambapo vingetumika kama msingi wa kufanya tathmini. Badala yake, Taarifa ya Mapato na Malipo kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2021 ndio iliyowasilishwa kwa ajili ya Ukaguzi. Hii ni kinyume na Kanuni Na. 3 (1&2) ya Kanuni za Vyama vya Siasa (Masuala ya Uhasibu) za mwaka 2019 inayotaka kila Chama cha Siasa kuandaa na kuwasilisha hesabu kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu wa Sekta ya Umma(IPSAS).

Hivyo, sikuweza kukagua taarifa za mali, madeni na mtaji wa Chama ambavyo vingeripotiwa katika taarifa ya mizania na taarifa ya mabadiliko ya mtaji kama inavyohitajika na viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu.

Kiambatisho Na. V: Taasisi Ambazo Zina Mapungufu katika Uzingatiaji wa Sheria na Kanuni za Ununuvi wa Umma

Na	Taasisi	Fungu (Vote)
1	Tume ya Utumishi wa Walimu	2
2	Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi	3
3	Ofisi ya Rais - Idara ya Kumbukumbu na Nyaraka za Taifa	4
4	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	13
5	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	14
6	Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA)	15
7	Tume ya Taifa ya UNESCO	18
8	Idara ya Hazina	21
9	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	23
10	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais	26
11	Jeshi la Polisi la Tanzania	28
12	Jeshi la Magereza	29
13	Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma	33
14	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	34
15	Ofisi ya Waziri Mkuu	37
16	Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania (TPDF)	38
17	Jeshi la Kujenga Taifa (JKT)	39
18	Mahakama ya Tanzania	40
19	Bunge la Tanzania	42
20	Wizara ya Kilimo	43
21	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu Na. 44)	44
22	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	46
23	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	48
24	Wizara ya Fedha na Mipango	50
25	Wizara ya Mambo ya Ndani	51
26	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	52
27	Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	56
28	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	57
29	Tume ya Kurekebisha Sheria Tanzania	59
30	Wizara ya Viwanda na Biashara	60
31	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61
32	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano- Uchukuzi	62
33	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Sekta ya Uvuvi)	64
34	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu	65
35	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Mawasiliano)	68
36	Wizara ya Maliasili na Utalii	69
37	Mamlaka ya Kudhibiti na Kupambana na Madawa ya Kulevyta	91
38	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS)	92
39	Ofisi ya Rais- Tume ya Utumishi wa Umma	94
40	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	96
41	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Mifugo)	99
42	Sekretarieti ya Mkao wa Katavi	36
43	Sekretarieti ya Mkao wa Simiyu	47
44	Sekretarieti ya Mkao wa Njombe	54
45	Sekretarieti ya Mkao wa Geita	63
46	Sekretarieti ya Mkao wa Arusha	70
47	Sekretarieti ya Mkao wa Pwani	71
48	Sekretarieti ya Mkao wa Dodoma	72

49	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	73
50	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	74
51	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	75
52	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	77
53	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	78
54	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	79
55	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	81
56	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	82
57	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	83
58	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	84
59	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	86
60	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	89
61	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90
		Balozi (Fungu Ndogo)
62	Ubalozi wa Tanzania Nchini Ethiopia	2001
63	Ubalozi wa Tanzania Nchini Msumbiji	2008
64	Ubalozi wa Tanzania Nchini Canada	2012
65	Ubalozi wa Tanzania Nchini Japan	2017
66	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uganda	2021
67	Ubalozi wa Tanzania Nchini Zimbabwe	2022
68	Ubalozi wa Tanzania Nchini Rwanda	2026
69	Ubalozi wa Tanzania Nchini Umoja wa Falme za Kiarabu	2027
70	Ubalozi wa Tanzania Nchini, Burundi	2028
71	Ubalozi wa Tanzania Nchini Muscat	2029
72	Ubalozi wa Tanzania Nchini Brazil	2031
73	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uholanzi	2033
74	Ubalozi wa Tanzania Nchini Qatar	2041
75	Ubalozi wa Tanzania Nchini Cuba	2042
		Wakala
76	Wakala wa Maendeleo ya Uongozi wa Elimu (ADEM)	Wakala
77	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Wakala
78	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)	Wakala
79	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	Wakala
80	Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA)	Wakala
81	Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (LITA)	Wakala
82	Chuo cha Taifa cha Utalii	Wakala
83	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	Wakala
84	Wakala wa Usalama na Afya Mahala pa Kazi (OSHA)	Wakala
85	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	Wakala
86	Wakala wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala
87	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	Wakala
88	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Wakala
89	Wakala wa Ufundu na Umeme (TEMESA)	Wakala
90	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	Wakala
91	Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA)	Wakala
92	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Wakala
93	Wakala wa Maabara ya Mifugo Tanzania (TVLA)	Wakala
94	Wakala wa Barabara Vijijini na Mijini (TARURA)	Wakala
95	Wakala wa Vipimo (WMA)	Wakala
		Mifuko
96	Mfuko wa Ukaguzi na Usimamizi wa Ushirika (ISCF)	Mfuko

97	Mfuko wa Barabara (TAMISEMI)	Mfuko
98	Mfuko wa Kuchochea Maendeleo ya Kilimo Ukanda wa Kusini mwa Tanzania (SAGCOT CTF)	Mfuko
		Bodi na Mamlaka ya Maji
99	Bodi ya Bonde la Maji la Ndani	Bodi
100	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Viktoria	Bodi
101	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Bunda	Mamlaka ya Maji
102	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Igunga	Mamlaka ya Maji
103	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Katesh	Mamlaka ya Maji
104	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Kibaigwa	Mamlaka ya Maji
105	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Mafinga	Mamlaka ya Maji
106	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Maswa	Mamlaka ya Maji
	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka	Mamlaka ya Maji
107	Mugango/Kiabakari/Butiama	Mamlaka ya Maji
108	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Mpwapwa	Mamlaka ya Maji
109	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Mugumu	Mamlaka ya Maji
110	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Orkesumet	Mamlaka ya Maji
111	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Ruangwa	Mamlaka ya Maji
112	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Sengerema	Mamlaka ya Maji
113	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Tarime	Mamlaka ya Maji
114	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na majitaka Tunduma	Mamlaka ya Maji
		Hospitali
115	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Amana	RRH
116	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Bukoba	RRH
117	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Dodoma	RRH
118	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Geita	RRH
119	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Iringa	RRH
120	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Katavi	RRH
121	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Ligula-Mtwara	RRH
122	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Maweni-Kigoma	RRH
123	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Mawenzi-Kilimanjaro	RRH
124	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Mbeya	RRH
125	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Morogoro	RRH
126	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Mount Meru	RRH
127	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Musoma	RRH
128	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Mwananyamala	RRH
129	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Njombe	RRH
130	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Sekou-Toure Mwanza	RRH
131	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Shinyanga	RRH
132	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Simiyu	RRH
133	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Singida	RRH
134	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Sokoine-Lindi	RRH
135	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Songea Ruvuma	RRH
136	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Songwe	RRH
137	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Sumbawanga Rukwa	RRH
138	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Kitete Tabora	RRH
139	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Tanga	RRH
140	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Temeke	RRH
141	Hospitali ya Rufaa ya Mkao, Tumbi- Kibaha	RRH
142	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Chato	ZRH
143	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Mbeya	ZRH
144	Hospitali Maalumu ya Benjamin Mkapa	SH

145	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya Kuambukiza Kibong'oto	SH
146	Hospitali Maalumu ya Mirembe & Taasisi ya Isanga	SH
		Vyama vya Siasa
147	Civic United Front (CUF)	PP
148	National League for Democracy (NLD)	PP
149	National Reconstruction Alliance (NRA)	PP
		Taasisi Nyingine
150	Chuo cha Ardhi Morogoro	TN
151	Chuo cha Mafunzo ya Uhifadhi wa Maliasili kwa Jamii (CBCTC)	TN
152	Mamlaka ya Uvuvi wa Kina Kirefu	TN
153	Chuo cha Mafunzo ya Misitu ya Viwandani (FITI)	TN
154	Chuo cha Mafunzo ya Misitu (FTI)	TN
155	Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	TN
156	Shule ya Sekondari Kawawa JKT	TN
157	Chuo cha Sheria Tanzania	TN
158	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	TN
159	Baraza la Madaktari Tanganyika (MCT)	TN
160	Tume ya Madini	TN
161	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki-Idara ya Zanzibar (SV 1003)	TN
162	Shirika la Mzinga	TN
163	Kampuni Hodhi ya Mzinga	TN
164	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	TN
165	Chuo cha Sayansi na Teknolojia cha Nelson Mandela Afrika (NM-AIST)	TN
166	Baraza la Wataalamu wa Macho	TN
167	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi (PWTI)	TN
168	Shirika la Uzalishaji Mali la Magereza	TN
169	Bodi ya Ushauri Hospitali Binafsi	TN
170	Mfuko na Wakala wa Nishati Vijijini (REA)	TN
171	RUWASA-DS	TN
172	SUMA JKT - Mradi wa Uuzaji wa Zana za Kilimo	TN
173	SUMA JKT-Kampuni ya Minada	TN
174	SUMA JKT -Kampuni ya Uzalishaji Maji	TN
175	SUMA JKT- Kampuni ya Huduma za Chakula	TN
176	SUMA JKT- Kampuni ya Usafi na Unyunuziaji Dawa	TN
177	SUMA JKT - Kampuni ya Ulinzi	TN
178	SUMA JKT - Kampuni ya Huduma za Bandarini	TN
179	Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania (TARI)	TN
180	Kituo cha Jemolojia Tanzania (TGC)	TN
181	Baraza la Uuguzi na Ukunga Tanzania (TNMC)	TN
182	Shirika la Uzalishaji Mali la Polisi (TPFCS)	TN
183	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji	TN
184	Bodi ya Usajili wa Wathamini	TN

Kiambatisho Na. VI: Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Mwaka Uliopita

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji	
1	2.3.1	2019/20	Fedha katika mfuko wa amana ambazo na hajizatumika hajizatumwa Hazina Sh. 1,608,692,098	Ninapendekenza ya Wizara husika kutumia fedha zilitopo katika akaunti ya amana; virginenvyo, Serikali ielekeze fedha hizo kwenye miradi mingine.	Mahakama	Kiasi kimebainishwa na tuko katika mchakato wa kujipeleka Hazina.	Ninasisitiza Serikali kuhakikisha kwamba fedha hizo zinarejeshwa na udhibitihi unawasilishwa kwangu kwa ajili ya ukaguzi	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
2	2.3.2	Ukosefu wa mpango tekelezi wa GACS na MUSE na Mifumo Mingine ya Usimamizi wa Fedha za Serikali	Ninapendekenza serikali itoe kipaumbele kwa ujumuishaji wa GACS na MUSE na mifumo mingine ya usimamizi wa fedha ya Serikali na kuaianzisha timu ya panjo ambayo itatayara Mifumo tekelezi na mchakato wa ujumuishaji inayoeleza hatua muhimu na zinazoweza kufikiwa.	ACGEN/DFISM	Serikali imekuwa ikisubiri kufanikwa kwa uboreshaji wa mifumo, ili iweze kuanza zoesi la utekelezaji wa kuiunganishaji. Zoezi la awali la ujumuishaji wa mifumo halikuwa katika viwangi ambayo vingeruhusu Serikali kuwa na uwemo wa kuweka mkakati telekezi wa kuiunganisha GACS, MUSE na mifumo mingine ya kifedha, hiyo, mara tu uboreshaji utakapofanikiwa, mpango wa utekelezaji utapangwa kulingana na muda na rasitimali zingine.	Ninasisitiza kuwepo mpango utekelezaji wa GACS na MUSE na mifumo mingine ya usimamizi wa fedha za Serikali	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	
3	2.3.3	Ujumuishaji wa Taarifa za Fedha za Nashirika yaliyothibitika Kukosha Umiliki wa Maafisa	Narudia pendekezo langu la mwaka uliopita Serikali ijumuise taarifa za fedha za Taasisi zilizothibitika kukosha saini za Maafisa Masuuli na Wenyevit wa Bodi za	ACGEN	Uongozi umezingatia pendekezo la Mkaguzi. Kupitia Waraka wa Uhaisibu namba 6 wa mwaka 2019/2020, Maafisa Masuuli waliongozwa Makatibu	Nasubiri utekelezaji kamili wa mapendekezo yangu.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20	Mashirika ya Wakurugenzi	Umma na			
		Masuuili Bodii Husika za Wakurugenzi			Wakuu wa Wizara zao (ikiwa hakuna Bodii ya Uongozi) ambao kwa mujibu wa marekebisho ya tafsiri ya Sheria ya 01 ya Septemba 2019 wamepeewa mamlaka ya kufanya maamuzi na kusaini taarifa za fedha. Uongozi utaendelea kuwafuatilia Maafisa Masuuli ili kuhakikisha kuwa taarifa za fedha zinasaaniwa kabla ya kuwasilishwa.		
4	2.3.4	Uondoaji Usiothibitishwa wa madai, Malipo ya awali na Mapokezi ya Mkopo Sh. Bilioni 687.8	Ninapendekera Serikali iweke utaratibu madhubuti wa taasisi kuripti miamaala baina ya taasisi na uthibitishaji wa takwimu zilizopotiwa katika mfumo kwa ajili ya uondoaji bora wa taarifa katii ya taasisi za Serikali ili kuhakikisha utoaji wa taarifa na takwimu sahihi.	ACGEN	Uongozi uteaondoa kikamilifu madai yanayotokana na mashirika ya umma ili kuzingatia IPSAS 35 Para 40 na Waraka wa mhasibu mkuu Na.6 wa 2019/2020.	Serikali inappawa kuweka utaratibu madhubuti wa kuripoti miamaala baina ya taasisi na kuniletea uthibitisho wa kuondolewa kwa Sh. Bilioni 687.8.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
5	2.3.5	Kutotambuliwa kwa mashamba ya Miti Muhimu katika CFS	Ninapendekera Serikali kuanzisha utaratibu wa utambuzi wa upandaji miti na kuoneshwa katika taarifa shirkishi za fedha kwa kufuata IPSAS ili kuonesha thamani halsi ya misitu ya mashamba ya Serikali.	ACGEN/DGAM	Serikali inatafuta njia bora ya kulkabiliana na tatizo hili, lmeainika kuwa ukubva wa mashamba ni mkubwa kiasi kwamba inakuwa gharama kwa upande wa Serikali kufanya uthamini wa thamani kabla ya mwisho wa mwaka wa ripoti kulingana na matakwa ya IPSAS.	Bado ninasilitiza kutambuliwa kwa mashamba makubwa ya miti katika CFS kwa kufuata IPSAS	Pendekezo halijatekelezwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji	
6	2.3.6	2019/20	Kutoto taarifa ya marekebisino na Upataniisho Takwimu zilizoripotiva katika Taarifa za fedha	Ninapendekenza imarishi utaratibu wa kudhibiti ubora wa taarifa ili kuhakikisha kuwa taarifa zinariptiwa katika taarifa jumuishi za fedha kwa kuzingatia IPSAS na Waraka wa Mhasibu Mkuu Na. 6 wa 2019/2020.	ACGEN	Maelezo ya ufhuzi yatawasiliishwa katika Taarifa Jumuishi ya Fedha iliyopendekezwa na mkaguzi	Ninasisitiza Serikali kujmarisha utaratibu wa kudhibiti ubora ili kuhakikisha kuwa tarifa za fedha zinariptiwa kwa usahihii CFS.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
7	2.3.7	Kutopatanishwa kwa Mali za kudumu katika Taarifa ya Mtirikio wa fedha Chini ya Taarifa ya Uwekezaji, zenye Ongezeko la Fedha Sh. billioni 635. 9.	Ninapendekenza imarishi utaratibu wa kudhibiti ubora ili kuhakikisha kuwa taarifa shirkishi zinariptiwa katika taarifa jumuishi za fedha kwa kuzingatia Mahitaji ya IPSAS	ACGEN	Menejimenti bado iko kwenye kuboresha GACS ili kuweza kutoa taarifa zinazoendana na taarifa nyingine zilizomo kwenye mfumo.	Ninasisitiza Serikali kujmarisha utaratibu wa kudhibiti ubora ili kuhakikisha kuwa tarifa za fedha zinariptiwa kwa usahihii katika CFS zaidi ya hayo kujmarisha mali za kudumu zenye thamani ya Sh. bilioni 635.9 zilizoripotiva	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	
8	2.3.8	TBA	Kushindwa Kurejesha lilitoibiwaa, aina ya Toyota Cruiser Hard nambari ya Usajili STL 6516.	Ninapendekenza kuwa Maafisa Masuuli wanaohusika (a) Wabaini Udhafiu na kujmarisha udhibiti wa mali, na (b) udhibiti mzuri wa mali, ikiwa ni pamoa na kufanya ufuatiilaji wa karibu kwa polisi na vyombo vingine vya	Wizara ya Kazi/TBA	TBA inakiri kwamba kuliwa na madhafu ya mfumo kufuatilia magari ya TBA na tayari imeanza mchakato wa kuirejesha. Mchakato wa manunzi unaendelea kwa wataalam wanaohusika ambao wanawenza kufunga	Bado nasisitiza kwa kuweka ili upotevu wa mali, Pia, ninasistiza kupata hali ya	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkagazi	Hali ya utekelazaji
		2019/20	upelelezi ili kupattikana gari liliopotea. Kuchukua hatua za kisheria dhidi ya watu waliohusika. Serikali inashauriwa kuiimarisha zaidi udhibiti wa mali kwa kufuatilia mali, kuongenza mara kwa mala uthibitishaji halisi wa mali na upatanisho kati ya mali halisi na tarifa zilizorekodiwa ili kupunguza idadi ya hasara ya mali.	teknolojia ya kufuatilia gari kwenye Magari ya TBA ili kurathminni ubora sahihi na kuepuka upotevu wa mali. Pia ili kufidia gari liliopotea, uongozi ulifanywa ufuatilaji wa karibu kwa mamlaka ya Upelelezi kupitia barua zenye Namba ya DB.302/494/15/18 ya tarehe 10 Januari, 2020, DB.302/494/15/22 ya tarehe 16 Juni, 2020, DB.302/494/15/23 ya tarehe 30 Julai, 2020 na DB.302/494/15/25 ya tarehe 24 Agosti, 2020. Ambapo, wawili walikamatwa na kuhojwa Septemba 2020. Menejimenti bado inawasiliana na mamlaka husika juu ya kukamilisha mchakato wa uchunguzi na kuchukua hatua za kisheria.	sasa ya gari liliopotea		
9	2.3.9	Taratibu duni za Kutaifisha Fedha za TBA Sh. 3,888,982,830 na TRA kwa ajili ya Kulipa Madeni ya Kodi ya Sh. 6,986,794,187	Ninapendekeza Afisa Masuuli wa TBA afuatilie na kuomba ripoti ya mwisho ya ukagizi kutoka TRA na kukubatiana juu ya urahali, usanihini na ukamilitu wa kodi iliyotathminiwa. Mbali na hatua hiyo ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	Wizara ya Kazi/TBA	Uongozi wa TBA ultiomba bila mafanikio ripoti ya mwisho ya ukagazi kutoka TRA kipitia barua zenye Na. Nambari ya CA.494/504/01/56 ya tarehe 26 Mei, 2020 na	Nasubiri muatasari mikutano mazungumzo na matokeo ya kesi.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelazaji wa wa na

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelезаји
		2019/20	inakumbushwa jiu ya suala hilo kwa kuwa kesi ilkwishawasilishwa takini bado hajastkilizwa. Mnejimenti inapswa kulipa suala hili kipaumbele ili kuhakikisha kwamba mzozo huu wa madeni ya kodii umekamlikia.	CA.494/504/01/58 ya tarehe 29 Mei, 2020 pamoja na mikutano ya pamoja kati ya wahusika.	Hata hiyo, Mnejimenti tarehe 18 Mei, 2020 iliranika kupata yaliyomo kwenye ripoti hiyo kwa njia isyo rasmi na baada ya tathmini ya kira, TBA inalazimika kulipa Sh. 1,551,269,394.41 (Kodi, riba na adhabu) na si Sh. 6,986,794,187 kama iliyokuwa imetolewa na TRA. Aldha, Mnejimenti iliwakumbusha	Wakili Mkuu kupitia barua yenyeye Namba ya Kumb. CA.494/504/01/A/9 ya tarehe 29 Machi, 2021 na kwamba mikutano wa mazungumzo bado haujaitishwa. Kesi itaanza kusikilizwa tarehe 07 Mei, 2021.	Pendekezo lipo katika hatua ya wa wa Pendekezo lipo katika hatua ya wa wa
10	2.3.10	Kutokuwepo miongozo ya fedha na Mwongozo Uhasibu na Kusimamia Matumizi na Sera za Uhasibu	kwa Maafisa Masuuli wa vyombo husika waharakishe mchakato wa Mwongozo/Miongozo ya Uhasibu ili kuwa na usimamizi madhubuti wa fedha za umma.	ACGEN	Ninapendekeza kwamba Maafisa Masuuli wa vyombo husika waharakishe mchakato kuandaa ya Mwongozo/Miongozo ya Uhasibu ili kuwa na usimamizi madhubuti wa fedha za umma.	Mwongozo wa Uhasibu tayarí umeandalíwa na hivi karibuni uratolewa kwa maafisa Masuuli.	Nasubiri utekelезаји mwongozo uhasibu ulioandaliwa. Aidha, zinapaswa kuwasilitshwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelaji
		2019/20					
11	2.3.11	Taarifa za Jumla na Teknolojia ya Mawasiliano (ICT)	Napendekeza Maafisa Masuuli waweteke kipaumbwe katika uanzishaji na utumiaji wa Sera ya TEHAMA, Mpango Mkakati na endelevu wa Biashara na mpango wa kualibitana na maafaa pamoja na kuunda mpango mkakati wa TEHAMA.	Wizara ya Mawasiliano na Habari Teknolojia	Sera ya TEKNOHAMA ya Ndani ya MCIT Uendelezaji unaendelewa na DRP unaendelewa na utakamilitika ser ya TEHAMA, Juni, 2021. Utavarishaji wa Mpango Mkakati wa TEHAMA ulikuwa unasubiri kukamilitika kwa Mpango Mkakati wa Wizara ambao ulikamilitika Machi, 2021. Hivyo, Mpango Mkakati wa TEHAMA utaandaliwa mwaka 2021/22 (Q1).	Bado minasistiza undaji na utekelaji wa TEHAMA, Mpango endelevu wa Biashara na mpango mkakati wa TEHAMA na uwasilishe nakala kwangu kwa ajili ya uhakiki.	Pendekezo lipi katika hatusi ya utekelaji
12	2.3.12	Uwekaji wa vifaa za kesi (inventory) usio sahihi kwenye Mfumo (CMS) katika Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	Ninapendekeza kesi awasiliane na e-GA Masuuli awasiliane na kwa ajili ya kuboresha mfumo ili kukidhi mahitaji na lengo lilitokusudiwa bila kuchelewaa zaidi.	Afisa Mwanasheria Mkuu	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa kushirikiana na Mfumo wa Udhbiti wa Mtandao (eGA) imefanya maboresho katika Mfumo wa Usimamizi wa Malipo ya Kesi (CMS) Ili kukidhi mahitaji na Malengo yaliyokusudiwa ya Mfumo huo pamoa na kizingatia mapendekezo ya mkaguzi. Hivi sasa mfumo una uwezo uftatao: Mfumo una dirisha kwa ripoti, ambazo zinaweza kuchujia kesi mpya, zilitofungulwa na kufungwa katika kipindi maalumu.	Uthibitishaji utaranywa kwenye Mfumo.	Pendekezo limetekelizwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20		<ul style="list-style-type: none"> Mfumo huo una uwezo wa kuonesha hitimisho la kesi za kimahakama na kutoa tozo na hukumu . Hata pale ambapo kesi imehitimishwa kwa għarama na hakna usħahidi wa għarama iliyojazzwa, għarama iliyokubaliwa na kiasi kliċċolipwa ambach oħra kiegħek historia nruri ja kumalizika kwa kesi hiyo. Mfumo huchu ja vya kutosha kwa mfano, hatkuweza kurejesha haraka mashauri ya madar yaliyofungulija na Serikali au Ta'asisi dhidj ja wahuska wa tatu na tuzo zilizo hapo juu. Mfumo unawenza pia kuonesha intumiaji ambaye anasjal kesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Mfumo huo una uwezo wa kuonesha hitimisho la kesi za kimahakama na kutoa tozo na hukumu . Hata pale ambapo kesi imehitimishwa kwa għarama na hakna usħahidi wa għarama iliyojazzwa, għarama iliyokubaliwa na kiasi kliċċolipwa ambach oħra kiegħek historia nruri ja kumalizika kwa kesi hiyo. Mfumo huchu ja vya kutosha kwa mfano, hatkuweza kurejesha haraka mashauri ya madar yaliyofungulija na Serikali au Ta'asisi dhidj ja wahuska wa tatu na tuzo zilizo hapo juu. Mfumo unawenza pia kuonesha intumiaji ambaye anasjal kesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Mfumo huo una uwezo wa kuonesha hitimisho la kesi za kimahakama na kutoa tozo na hukumu . Hata pale ambapo kesi imehitimishwa kwa għarama na hakna usħahidi wa għarama iliyojazzwa, għarama iliyokubaliwa na kiasi kliċċolipwa ambach oħra kiegħek historia nruri ja kumalizika kwa kesi hiyo. Mfumo huchu ja vya kutosha kwa mfano, hatkuweza kurejesha haraka mashauri ya madar yaliyofungulija na Serikali au Ta'asisi dhidj ja wahuska wa tatu na tuzo zilizo hapo juu. Mfumo unawenza pia kuonesha intumiaji ambaye anasjal kesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Mfumo huo una uwezo wa kuonesha hitimisho la kesi za kimahakama na kutoa tozo na hukumu . Hata pale ambapo kesi imehitimishwa kwa għarama na hakna usħahidi wa għarama iliyojazzwa, għarama iliyokubaliwa na kiasi kliċċolipwa ambach oħra kiegħek historia nruri ja kumalizika kwa kesi hiyo. Mfumo huchu ja vya kutosha kwa mfano, hatkuweza kurejesha haraka mashauri ya madar yaliyofungulija na Serikali au Ta'asisi dhidj ja wahuska wa tatu na tuzo zilizo hapo juu. Mfumo unawenza pia kuonesha intumiaji ambaye anasjal kesi.
13	2.3.13	Maendeleo Yasiyo ya Kuridħisha katika Ujenzi wa Majenzo ya Serikali Nkoani Dodoma - Sh. 46,628,482,327.13	Naishauri Serikali kufanya tathminni ja uwezo wa TBA katika kusimma na kukamillha miradi ja ujenzi iliyakbidhiwa na Wakala na kututta	Wizara ya Kazi/TBA	TBA kama wakala wa Serikali liipewa majukumu ya mali kusimma zisizohamishlika za Serikali, utoaji wa huduma za usħauri na ujenzi wa majengo ya	Mapendekkezo yangu ya ukaguzzi bado hayajkamlika kwa utekelezaji	Pendekezo Hajjatekelezwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
	2019/20		zinazoikabili TBA kama vile ukosefu wa fedha, vifaa vya ujenzi na wataalamu wa kutosha.	Serikali, ina wataalamu 419, vifaa vya kisasa na muundo wa shirika litofidhinishwa mnamo Julai. 2018 ili kutekeleza miradi ya Serikali kwa ufanisi.	Hata hivyo, TBA inakabiliwa na changamoto kuu mbili kama vile ukosefu wa fedha na wafanyakazi ni wachache. TBA kupitia kupitia Wizara ya Ujenzi imeiomba Serikali fedha za awali ili kusaidia utekelezaji na ukamiliishi jiji wa Miradi ya serikali	Serikali imetoa vibali 3 vya kuajiri kwa mwaka 2018/19 (nafasi 60), 2019/20 (nafasi 93), 2020/21 (nafasi 100) na kusubiri maagizo ya Serikali kutekelezwa. C) TBA litanzisha viwanda vya kutengenezea zese jijini Dar es Salaam na Dodoma, kambi ya ujenzi wa vitalu na ukarabati wa kambi ya useremala katika mikoa sita ya Tanzania Bara kwa lengo la kuongeza uwemo wake wa kujenga na kukamiliishi miradi	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelazaji
	2019/20			Kwa gharama nafuu kwa Serikali. Hata hivyo, kuhusu maendeleo yasiyordhihsa katika ujenzi wa Majengo ya Serikali katika Mkoaa wa Dodoma Sh. 46,628,482,327.13 ambayo inajumuisha miradi mitatu. Mradi wa Tanroads (30,130,732,932.07), Mradi wa Maadili (9,889,059,815.40) na Tanesco (5,433,474,335.06). Sababu kubwa ni mzunguko wa fedha kuwa mdogo kutoka kwa Wateja na hati zifuatazo za malipo ya jumla ya Sh. 2,829,646,130.87 zimewasilishwa kwa Wateja husika kwa malipo kupitia barua zifuatazio: BA.380/494/45/28	Kwa gharama nafuu kwa Serikali. Hata hivyo, kuhusu maendeleo yasiyordhihsa katika ujenzi wa Majengo ya Serikali katika Mkoaa wa Dodoma Sh. 46,628,482,327.13 ambayo inajumuisha miradi mitatu. Mradi wa Tanroads (30,130,732,932.07), Mradi wa Maadili (9,889,059,815.40) na Tanesco (5,433,474,335.06). Sababu kubwa ni mzunguko wa fedha kuwa mdogo kutoka kwa Wateja na hati zifuatazo za malipo ya jumla ya Sh. 2,829,646,130.87 zimewasilishwa kwa Wateja husika kwa malipo kupitia barua zifuatazio: BA.380/494/45/28	ya tarehe 04 Januari, 2021 kwa TANROADS wakiomba malipo ya Sh. 1,175,555,082.95 ii) GC.148/109/87/44 ya tarehe 25 Machi, 2021 kwa Sekretarieti ya Maadili ikionomba malipo ya Sh. 930,775,808.00 iii) BC.5/42/108/36 ya tarehe Aprili 12, 2021	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utektelezaaji
			2019/20				
14	2.2.14	Uhamisho wa umiliki Usiokamilika wa Nyumba za CDA kwa TBA - Sh. 54,697,668,000	Ninapendelekeza TBA na Halma shauri ya Jiji la Dodoma kuhakikisha uhamisho wa umiliki wa nyumba hizo unakamilika ili kuepusha hatari inayoweza kutokea na kusababisha migogoro ya umiliki	Wizara ya Kazi/TBA	TBA ilichukua hatua kupitia barua yenye Namba ya Kumb. EA.226/416/07.A/215 ya tarehe 26 Oktoba, 2020 kwa Mkurugenzi wa Jiji la Dodoma kuomba.	Bado nasisitiza umiliki kutoka CDA kwenda TBA ili kuepusha migogoro ya umiliki.	Pendekezo lipa katika hatua ya utektelezaaji
15	2.3.15	Mapato ya kivuko yasiyowekwa benki - Sh. 81,194,650	Ninapendelekeza yombo ya uchunguzi ya Serikali kuchunguzu makusanyo ya mapato katika Kivuko cha Feri cha Magogoni na kuchukua hatua za kisheria dhidi ya upotevu wa fedha uliobainika. Pia ninapendelekeza TEMESA iimarishi mifumo ya udhibiti wa ndani ili kuimarisha mfumo wa ukusanyaji mapato utiopo	Tanzania Umeme, Mitambo na Elektroniki Wakala Huduma (TEMESA)	Menejimenti inakubaliana na mapendekezo ya mkgazi. Sh. 42,144,00 kati ya kilichoulizwa wa 81,194,650 zimewekewa benki. Nyaraka zimethibitishwa na Wakagazi, Salio liliobaki la Sh. 39,050,650 liko kwenye shauri tinalomhusisha Keshia aitwaye Bakari Nhina. Kesi	Akisisitiza juu ya urfutiliaji wa kesi ya polisi kwa Sh. 39,050,650 zilizobaki.	Pendekezo lipa katika hatua ya utektelezaaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelезаји
		2019/20	na kuzuia udanganyifu.	vitendo yya	hiyo ilififikishwa Polisi (RB ref No. CD/R/30/2020) na kesi inayonkabili ilifunguliwa katika Mahakama ya Wilaya ya Ilala ikiwa ni Kesi ya Jinai namba 457/2020 TEMESA inaendelea kusubiri maamuzi ya mahakama.		
16	2.3.16	Fedha zilitotolewa benki kwa Ulaghaji - Sh. 201,008,694.79	Ninapendekeza uchunguzi mapato katika Kituo cha Feri cha Magogoni na kuchukua hatua za kisheria dhidi ya ubadhirifu ulioonekana. Pia ninapendekeza imarishe mifumo ya udhibiti wa rdani ili kuhakikisha uimara wa mifumo katika kuzuia vitendo yya udanganyifu.	Wizara ya Inafanya kazi/TEMESA	Menejimenti inakubaliana na mapendekezo ya Mkaguzi. Wakala inamirisha mifumo yake ya udhibiti wa ndani ili kuhakikisha uimara wa mifumo wa ukusanyaji wa mapato na kuzulia vitemdo yya udanganyifu.	Nipo kwenye ufutuiliaji wa kesi ya polisi wa CID Dodoma.	Pendekezo tipo katika hatua ya utekelезаји

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelaji
		2019/20			DOM/IR/77284/2020 ambayo bado iko chini ya uchunguzi wa polisi		
17	2.3.17	Mfumo wa ukataji tikitii usiofaa katika Kituo cha Feri cha Magogoni - Sh. 2,594,116,600	Ninapendekeza TEMESA ifanyetathmini ya mfumo wa ukataji tikitii na kuhakikisha kuwa vifaa vinafanya kazi kwa kiwango cha juu katika kunakirii tiketi zilitozolewa ili kuondoa hatari ya kupoteza mapato.	Wizara ya Inafanya kazi/TEMESA	Menejimenti inakubaliana na pendekezo la Mkgazi. Jithada kubwa zaidi zimewekwa kwenye mfumo wa kunakirii tiketi ili kuondoa hatari ya kupoteza mapato kama ifuatayo:-	Uthibitishaji juhudi zilizofanywa utathibitishwa	Pendekezo limetekeleza wa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utektelezaaji	
		2019/20			Wakala imeanzisha mfumo wa kadi katika mwizi wa Desemba, 2020 ambapo abiria hununua kadi, kuichajji, na kuitumia kuhalalisha na mfumo unamruhusu abiria kupita. Mfumo mpya wa N-Kadi hufanya kwa wakati mmoja kazi mbili muhimu za uthibitishajiji na ukusanyaji wa ushuru wa kivuko hivyo, kuondo changamoto zinazojitokeza. Hata hivyo, katika kipindi cha mpito mfumo yote miwili inafanya kazi pamoja.			
18	2.3.18	Kutokukutawa kwa gharana za kutofuata mkataba kwenee mkataba wa ujenzi wa Barabara ya Nyamuswa - Ikomia Gate (135km) hadi Bitumen; Sehemu ya 1: Makutano - Natta (Sanzate). (kilomita 50) Sh. 5,459,428,648.81	Kwa kuzingatia hayo hapo juu, napendekeza kurejeshewa jumla ya Sh. 5,459,428,648.81 kutoka kwa mkandarasi ili gharana za ziada ambazo serikali illipa kutokana na kuchewesha miradi huu. Pia, ninapendekeza TANROADS kuongeza usimamizi wa karibu kwa mkandarasi ili kuhakikisha mradi unakamilitika bila kuchelewa zaidi.	Tanzania Barabara Taifa Wakala (TANROADS)	Ombi la Mkandarasi la Kuongezewa Muda linashughuli kiwa Mwajiri(TANROADS), Uamuzi wa mwisho utakaporkiwa gharama hizozitakatywa kwa kuzingatia vifungu vya mkataba husika.	TANROADS wahakikishe Sh. 5,459,428,648.81 zinarejeshwa kutoka kwa mkandarasi.	Pendekezo tipo katika hatua ya utektelezaaji	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkagazi	Hali ya utekelezaji
		2019/20			Umma (Marekebishe) ya mwaka 2016.		
19	2.3.19	Maendeleo yasiyordhisha Utekelezaji Huduma za Ushauri wa Utafiti wa Kihaidrojia, wa Usanifu wa Kinga, na Uhndisi na Utayarihaji, wa Hati za Zabuni kwa Hatua za Kuzua Nafuriko Jangwani, ley - USD 905,123.95	Kwa hiyo, ninapendekeza TANROADS ipasavyo mshauri elekezi ili kuhakikisha awamu ya usanifu inakanilika kwa wakati ili kuiwezesha serikali katika kupanga bajeti na kutenga fedha kwa ajili ya utekelezaji wa suluhisho la kudumu lilitopendekezwa katika eneo hilo.	Wizara kazi/TANRO ADS	Uongozi uliandika barua ya mwisho ya ukumbusho kwa Wshauri ili kuzingatia barua ya TOR yenye Namba ya kumb., TRD/HQ/11/468/01/VOL.3/41/BIM. 5580 ya tarehe 25 Machi 2021. Kukosa kufuata masharti wasinamizi watalazimka kulipa uharibifu utakaojitokeza kulingana na kifungu cha 7.6 cha TOR.	Ninasisitiza kuwasilisha kwangu ripoti za Mwisho za muundo na Ukaratishaji kwa ajili ya uthibitisho ukagazi	Pendekezo lipi katika hatua ya utekelezaji
20	2.3.20	Kuhamisha fedha za miradi bila mpangilio - Sh. 3,619,633,562	Ninapendekeza wafuate bajeti kwa ajili ya miradi iliyokusudiwa na taratibu sahihi za kupata kibali endapo	TANROADS	Wizara kazi/TANRO ADS	Kwa kweli huu sio uhamishaji wa fedha bali ni ukopaji wa fedha kutoka kwa mmoja ili kulipa mwagine, kwa zinazokubalika (ikiwa ni	Ninasisitiza kwa TANROADS kutumia fedha kwenye sababu ni

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelazaji
		2019/20	hitaji la kuhamisha upya fedha za mradhi litatokea.		pamoja kuepuka /kupunguza kwa inayoliwua yaliyocheleveshwa), kutaraja kwamba fedha hizo hatimaye zitarejeshwa. Katika kesi hiyo, haja ya kukopa fedha kutoka kwa miradi mingine ili kulipa hati pungufu za mkandarasi illokana na ukweli kwamba mkandarasi anakabilitwa na ubaba mkuuwa wa fedha kwa ajili ya kuekeleza kazi za dharura ambazo zingeweza kuathirirwa vinginevyo na hali mbaya ya hewa inayotarajiwu.	Bado tunasubiri marejesho ya Sh. 3,619,633,562.00 ambazo zilitombwa kupitia barua yetu yenyeye kumbukumbu Na. DE.22/278/02/47 ya tarehe 14 Aprili 2021. kazi za dhataru ambazo, vinginevyo, zingeweza kuathirirwa.	
21	2.3.21	Kutorejeshewa Gharama Chakula Kilichotolewa Kukabili Janga la Njaa na Maafa -	Napendekeza Wizzara ya Fedha na Mipango iweke utaratibu ambayo deni litahakikwa ili kubaini uratali wake na kuishauri serikali namma bora ya kuhakikisha huduma zinazotolewa	Chakula Taifa Wakala Hitadhi (NFRA)	cha wa	Deni hiloi limethibitishwa na Ofisi ya Waziri Mkuu, rejea barua yenyeye Namba ya Kumb. 2/CHA 16/1380/01 ya tarehe 13 Machi, 2017 na ofisi ya CAG kupitia ukaguzi wa mwaka wa fedha 2007/2008	Nasisitiza marejesho ya Sh. 167,376,994,882 .48 na OWW kwa NFRA.
							Pendekezo halijatekelezwa a

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelazaji
	2019/20	Sh. 167,376,994,882.48	zinamalizwa kwa wakati ili kuepuka mlundikano wa madeni.		2019/2020. Nyaraka husika zinapatikana kwa uthibitisho wa Wizara ya Fedha na Mipango.		
					Wenejimenti ya NFRA inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kulipa deni hili ambalo limebakil bila kulipwa kwa muda mrefu kuanzia mwaka wa fedha 2007/2008 hadi sasa. Kwa kufanya hivyo, serikali itaboresha uwezo wa kifedha wa NFRA ili kununua nafaka nyngi kutoka kwa wakilima jambo ambalo litaboresha maisha yao na kuwezesha Wakala kudumisha kiwango bora cha kitifa cha hifadhi ya chakula kwa Nchi. Hii itawezesha Wakala kuliwezesha taifa kuwa salama wakati wa uhaba wa chakula. Hii ni pamoja na kuongeze ka kwa uwezo wa kuhifadhi chakula kutoka tani 251,000 hadi tani 501,000 kufuatia kukamilika kwa mradi wa upanuzi wa uwezo wa kuhifadhi unaofadhiliwa na Serikali ya Poland.		

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelzaji	
			2019/20					
22	2.3.22	Nadai ambayo hayaajalipwa kwa Wakandarasi, Wasauri Wasambazaji bidhaa - Sh. 783,392,176,735.35	Naruddia mwaka serikali Fedha na mikakati/ sera zitakazohakikisha ambayo yanalipwa ndani uitopangwa wa kinkataba. Pià, Serikali inapaswa kulipwa kabla mpya. changamoto vifa maeneo ya unaokwamisha ujenzi.	pendekezo langu la uliopita kupitia na Mipango iandaе madeni bado hayajalipwa ya muda uitopangwa wa kinkataba. Pià, kuisitiza kulipwa kwa madeni yaliyopo kabla ya kuungia katika ahadi ili kuepusha ukosefu wa kwenye ujenzi ya ujenzi shughuli za ujenzi.	Wizara ya Kazi/TBA 	(I) TBA TBA kuchelewaa kulipa madai ya wazabuni kulichangwa na mtiririko wa fedha mdogo kutoka kwa wateja, kwa mfano hati za malipo zenyé thamani ya 2,829,646,130.87 zimewasilishwa kwa vateja husika (TANROADS, Sekretarieti ya Maadili na TANESCO) lakini hadi sasa bado hazijalipwa.	Naishauri serikali kulipa kilichobaki Wakandarasi, Wasauri na Wasambazaji wa bidhaa - Sh. 89,026,582,530.0 9	Pendekezo lipo katika hattua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji		
	2019/20	Ninapendekenza zaidi TBA inapaswa wazabuni kwa wakati	kwamba kuwalipa	cha kipindi tarehe 01 Julai 2020 hadi 31 Machi 2021, ilipokea jumla ya Sh. 291,408,583,960.86 zikiwa ni fedha za majumuisho kwa ajili ya malipo ya maddai ya Wakandarasi na Washauri wanaotekeleza miradi ya maendeleo nchi nzima. Hata hivyo, kutokana na ukweli kwamba IPC mpya na ankara zinaongezva kutokana na kuendelea kwa utekelezaji wa miradi, madeni ambayo bado havajalipwa yameongezeka hadi	cha kazi zilizofanywa ili kuepuka kuunda madeni mipyä kwa wazabuni.	(ii) TANROADS	Kwa kipindi cha kuanzia tarehe 01 Julai 2020 hadi 31 Machi 2021, ilipokea jumla ya Sh. 291,408,583,960.86 zikiwa ni fedha za majumuisho kwa ajili ya malipo ya maddai ya Wakandarasi na Washauri wanaotekeleza miradi ya maendeleo nchi nzima. Hata hivyo, kutokana na ukweli kwamba IPC mpya na ankara zinaongezva kutokana na kuendelea kwa utekelezaji wa miradi, madeni ambayo bado havajalipwa yameongezeka hadi	Kwa kipindi cha kuanzia tarehe 01 Julai 2020 hadi 31 Machi 2021, ilipokea jumla ya Sh. 291,408,583,960.86 zikiwa ni fedha za majumuisho kwa ajili ya malipo ya maddai ya Wakandarasi na Washauri wanaotekeleza miradi ya maendeleo nchi nzima. Hata hivyo, kutokana na ukweli kwamba IPC mpya na ankara zinaongezva kutokana na kuendelea kwa utekelezaji wa miradi, madeni ambayo bado havajalipwa yameongezeka hadi	
23	2.3.23	Usimamizi duni wa Dhamana Mikataba Sh. 35,145,710,896.75	Ninappendekenza kuwa Wakala ziweke udhibiti wa ndani utakachakikisha usimamizi wa kutosha wa dhamana za mikataba pamoja na kuhakikisha masharti ya mikataba yanazingatiwa kabila	Wizara ya Inafanya kazi/TBA/TA NROADS	(i) TANROADS Kiasi hicho kinahusiana na baadhi ya Dhamana za Mikataba yeani Dhamana ya Utendaji na Malipo ya Mapema kwa ajili ya mikataba ya matengenezo inayotekelvezwa katika Mikoa.	Ntathibitisha Dhamana Mikataba zilizokwisha muda wake Sh. 35,145,710,896.75	Pendekezo limefutwa kutohana kupitwa wakati na na na		

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelazaji
	2019/20	ya	kufanya malipo kwa wakandarasi/washauri.	Wakati wa ukaguzi baadhi ya dhama na zilibainika kuwa zimeisha muda wake. Kufikia sasa, malipo yote ya awali yanayohusiana na Dhama na ya Malipo ya Mapema valiyokwisha muda yamerejeshwa kikamilifu. Baadhi ya Dhama za Utendaji zimehuishwa. Pia ni muhimu kutambua kwamba, mikataba husika imekamilika kwa ufanisi.	Watakini, pendekazo la Mkaguzi linathaminiwa. Tutaimarisha udhibiti wetu wa ndani ili kuhakikisha kuwa sheria na masharti ya mikataba yanazingatiwa kabila ya kultipa mapema kwa wakandarasi/washauri.	(ii) TEMESA Uongozi unakubaliana na mapendekazo ya Wakaguzi.	Wakala imeimarisha udhibiti wake wa ndani kwa ajili ya usimamizi wa kutosha wa dhama za mikataba pamoja na kuzingatia kanuni na masharti ya mikataba.

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelazaji
	2019/20			<p>(i) Malipo ya awali ya Sh. 153,000,000.00 yamerejeshwa kwa awamu kama ifuatavyo:- IPC No.1 Sh. 38,250,000,</p> <p>(ii) IPC No.2 Sh. 22,950,000, na</p> <p>(iii) IPC No 3 Sh. 38,250,000.</p> <p>Salio iliyobaki ya Sh. 53,550,000 itakatwa kwenye Final Malipo ya Sh. 251,477,501.60 ambayo ni pamoja na asilimia 10 ya fedha za kubakiza jumla ya Sh. 9,109,499.50 zilizokatwa kwenye IPC no 1 hadi 3.</p> <p>Mradi umekamilika mwezi wa Machi, 2021 ukisubiri kukabidhiwa ripoti. Sehemu ya abiria kupumzika , Ofisi, Vibanda vya Tiketi, Vyoo, Uzio Maegesho na Nyumba za makazi za Watumishi katika</p>			

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelazaji
		2019/20			Njia panda za Kayenze na Bezi zinatumika.		
24	2.3.24	Nguzo za Umeme zenyet hitifatu zilizowekwa Mkoani Lindi - Sh. 1,065,696,000	Ninapendekezo REA Ichunguze nguzo za umeme zilizowekwa na mkindarasi huyu na kumwagiza abadilishe nguzo zilizobainika kuwa na kasoro. Pia, naitaka REA Kuchunguza taratibu za kipimo cha kuukubalika kilichofanyika ili kubaini ni kwa nini ilishindwa kubaini nguzo za umeme ambazo ni mbovu, na iwapo udhaifu uliobainika ni wa makusudi basi REA ichukue hatua stahiki kwa wahusika.	Wizara ya Nishati /Vijijini wa Wakala Nishati (REA)	Uagizaji wa awali na ukaguzi wa njia 33KV za MV uliofanywa na timu ya Wahandisi 23 kutoka TANESCO, REA na Mkandarasi M/S State Grid Electrical and Technical Works Limited na ukaguzi /Uhakiki wa wigo wa Ujenzi katika mikoa ya Lindi kuanzia Agosti hadi Septemba 2020 kwa mujibu wa kifungu Na. 24 cha mkataba. Makosa yote ni pamja na nguzo 2,612 zilizopasuka (ukurasa wa 9 wa ripoti hiyo) zilelezwa kwa kina katika ripoti hiyo ambayo CAG aliiiona kupitia Wakaguzi wake wakati wa ziara ya ukaguzi ya unakiki Kifungu Kuwa, mkindarasi atarekebisha mikwaruzo yote (mpizo iliyopasuka) kabla ya kutoa - Idhini ya Uendeshaji ilyoagizwa na barua yenyeye kumb. Hapana.	Nasisitiza kwa Wakala kuendelea kufuatilia na kuhakikisha ngizo zenye dosari zinarekebishiwa kabla ya malipo ya mwisho ya mkataba.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelazaji

LN/RM/REAIIA/10/2020-01
ya tarehe 10 Oktoba 2020 na
Barua yenye kumbukumbu Na,
LN RM/REA II/A/09/2020-19
ya tarehe 21 Januari 2021 ili

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelazaji
	2019/20			Kurekebisha makosa yote ni pamoja na uingizwaji wa nguzo zilitopasuka. Katika kutekeleza maagizo ya mwajiri, mkandarasi aliwasiliana na Mtengenezaji (kulingana na Masharti ya mkatuba) kwenye nguzo zilitopasuka M/s Qwihiaya General Enterprises Company Limited kwa ajili ya Kubadilisha zilitopasuka kupitia barua yenyewe Cheti na kukamilisha Malipo ya mwisho. (Pesa za kuhifadhi)	Katika kutekeleza Wajibu wa kimkataba, mkandarasi alirejelea STG/QGICL/REAI/LOT 4/2021/001 ya tarehe 30 Januari 2021 na Tanzania Wattle Co. Limited (TANWAT) kupitia barua yenyewe Kumbukumbu Na. STG/TANWAT/REA-III/LOT4/2021/001 ya tarehe 30 Januari 2021. Wakala inaendelea kufuatilia na itahakikisha kuwa nguzo zenye dosari zinarekebishiwa		

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
		2019/20			Kabla ya malipo ya mwisho ya mkataba au endapo mkindarasi ameshindwa kurekebisha kasoro ambazo zimejitekez, umeweka wazi hatua kwa Mwajiri kuchukua na kuhifadhi pesa kutoka kwa mkataba na kuchukua kununua nguzo zilizopasuka	Ushahidi kurekebisha makosa uwasilishwe kwangu uthibitisho	wa Pendekazo lipo katika hatua ya utekelezaji
25	2.3.25	Ukiujiji wa Malipo Yanayolipwa kwa Gharama za Kazi - Sh. 139,293,000	Ninapendekaze kwamba TATC irekebini yaliyobainika katika ulipaji wa gharana za kazi na kufuatilia ili kuthibitisha uwaibikajji wa kiasi cah malipo yaliyokiuwa.	Tanzania Magari Teknolojia Kituo 	Menejimenti inakubaliana na mapendekaze ya wakagazi, Malipo kwa wafanyakazi wasio na ajira wanaofanya kazi katika miradi mbalimbali yatalipwa kwa mtu husika. Menejimenti ililipa malipo kwa wasimamizi ili kudhibiti fedha zilitozengwa kwa ajili ya miradi.	Malipo yaliyofanywa kwa waranyakazi wasio na ajira wanaofanya kazi katika miradi mbalimbali yameanza kuliswa kwa watu husika.	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelezaji
26	2.3.26	Ukiukwaji uliobanika katika Ununzi wa Dharura wa Huduma za	Ninapendekaze Afisa Masuuli apate kibali cha awali kutoka kwa Mtipaji Mkuu wa Serikali na wakati ujao azingatii kanuni zilitozaiwa wakati	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu (Kura 19)	Barua yenyekumbi. Nambari ya CBA. 313/510/24/17 ya tarehe 06 Mei 2021 imewasilishwa kwa Mtipaji Mkuu wa Serikali	Bado nasisitiza kupata kibali cha awali kutoka kwa Mtipaji Mkuu wa Serikali	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkagazi	Hali ya utekelezaji
		2019/20	Sh. Kisheria 2,757,322,034	wowote manunuzi ya dharura.	Ikiomba Kuidhinishwa Manunuzi ya dharura ya Kampuni ya Kisheria ya M/S Shakespeare Mertineau yenye makazi yake Uingereza kwa mkatuba wa Sh. 2,757,322,034	Kuwasilisha kwa ajili ya uhakiki wa ukagazi.	
27	2.3.27	Kutokukwepo wa Mkataba wa Nakubaliano kati ya Wizara ya Ujenzi na NSSF kwa ajili ya Tozo za Ukusanyaji wa Matumizi ya Daraja la Nyerere (Kigamboni)	Nasisitiza umuhimu wa Mamlaka husika kuwasilitana na ili kuhakikisha suala hilo linatatuila.	Wizara ya Inafanya kazi	Pendekezo la limachukuliwa Maandalizi ya yapo katika hatua za mwisho kabla ya kutiwa saini ifikapo mwisho wa Juni 2021.	Bado nasisitiza haja ya Mamlaka husika kuwasilitana na Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ajili ya Mkataba Makubaliano.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
28	2.3.28	Ununzi wa Bidhaa na Huduma nje ya mfumo wa TANePS Sh. 227,490,940	Napendekeza Wizara mchakato unafaryako TANePS kwa maelekezo ya Serikali.	Menejimenti ya ihakikshe wa manunuzi kwa kutumia kwa mujibu wa	Menejimenti inakubaliana na pendekezo Hatahiyo imechukua kutoa mafunzo ya ndani ili kujenga uwemo wa ndani kwa Kitengo cha Usimamizi wa Manunuzi (PMU) na idara ya watumiaji ili kutumia mifumo wa TANePS ipasayo. Hivi sasa mchakato wote wa manunuzi wa Wizara unafarywa	Ninasisitiza kwa mapendekezo yangu, uhakiki wa TANePS utafanywa wakati wa ukagazi wangu ujao.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelезаји
		2019/20			TANePS kama ilivoagizwa na Serikali		
29	2.3.29	Usimamizi duni wa wa Ujenzi Mahakama mbalimbali Sh. 40,950,961,181	Ninapendekaze ya Nahakama kwamba zilizobainika zinarekebishwa ili kuongenza muda wa maisha ya majengo yanayojengwa na ufuatilaji wa utekelezwe ili hatari na kero kutoka kwenye miradi inayoendelea ya ujenzi.	Mahakama menejimenti kuhakikisha zote kuongenza muda wa maisha ya majengo yanayojengwa na ufuatilaji wa utekelezwe ili kupunguza hatari na kero zinazoweza yale inayoendelea ya ujenzi.	marekebisho chini Ya Kifungu Na.34.1 cha Masharti ya Jumla ya Mkatuba. Watumiaji wanatalazimika chini ya Kifungu Na. 32.1 ya GCC kuripoti kwa Meneja wa Mradi "Nsauri" mapungufu yaliyotambuliwa mkandarasi kwa ajili ya marekebisho katika kipindi cha mkataba. Makosa yote yaliwasilishwa ,hiyo wakandarasi wako katika hatua za mwisho za marekebisho kabla kumalizika kwa mkataba ilivyojibwa na menejimenti.	Ninasisitiza kuwa kero zilitobainika ni marekebisho ya kabla kufungwa mkataba	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
30	2.3.30	Malipo yasiyokuwa na viambatisho yaa kutosha Sh. 7,320,136,708 Hati za Zilizokosekana Sh. 2,638,372,956	Ninapendekaze Maafisa kuendelea kuimaraisha udhibiti wa ndani kwenye mifumo ya usimamizi wa fedha ili kuhakikisha malipo yote yanakuwa na viambatisho wa kutosha. Pia, hatua zinapaswa kuchukuliwa dhidi ya maofisa waliosababisha hayo.	ACGEN/ Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania - Kura 38/ Wizara Afyा, Jumuiya Maendleo, Jinsia, Wazee na Watoto -	Menejimenti inakubaliana na Mapendekaze ya wakagazi. Uongozi umefuatilia hati zote za malipo zilitokosekana na viambatisho yaa malipo. Hati zimepatikana uthibitishaji wa Ukagazi. Menejimenti pia ineimarisha udhibiti wake wa ndani kwenye mifumo ya usimamizi wa fedha na	Ninasisitiza juu ya uwasilishaji hati zinazokosekana na za uthibitisho kwa ukagazi	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utektelezaji
		2019/20		Kura 52/ Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirkiano wa Afrika Mashariki - Kura 34/ Uchaguzi wa Taifa Tume - Kura 61	taratibu za malipo .		Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
31	2.3.31	Jeshi la Polisi la Tanzania kushindwa Kulipwa Sh. 24,160,690 kutoka NHIF Kutokana na kutokuwa na nyaraka za kutosha.	Ninapendekera kwamba Menejimenti ya Jeshi la Polisi kuhakikisha madai yanapitiwa ipasavyo kabla ya kuwasilishwa NHIF kwa ajili ya kulipwa na, kuwasiliana na NHIF ili matunzo na semina zaidi kuhusu masuala ya uzingatiaji wa NHIF na utoaji wa huduma zifanyike ili kuondoa dosari zilizobainika.	Jeshi la Polisi	Pendekezo lilbainishwa na kuzingatiwa kama ifuatayo; - a) Shule ya Polisi Moshi Kiasi cha Sh. 8, 572,400 kimerejeshwa kwa miezi ya Februari, Machi, Aprili, Mei na Juni 2020. (ii) Watumishi stahiki waliteuliwa kukagua usahihi na ukamili fuwa fomu kabla ya kuwasilishwa kwa mamlaka husika (NHIF). b) Zahaniati ya Mbeya enjejimenti ya Zahaniati ya Polisi Mbeya imneunda Kamati ambayo kazi na wajibu wake ni kuhakikisha fomu zote za NHIF ni sahihi kabla hazijatumwa Ofisi ya NHIF. Zahaniati ya Kigoma	Bado nasisitiza kuhakikisha madai yanapitiwa ipasavyo kabla ya kuwasilishwa NHIF kwa ajili ya kulipwa, zaidi ya kufanya ufatilitaji NHIF kwa ajili ya kurejesha kiasi kitichobaki baada ya nyaraka sahihi.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelazaji
		2019/20			Watumiishi waliteuliwa kulkagua usahihii na ukamitifu wa formu kabla ya kuwasilishwa kwa mamlaka husika (NHIF).	stahiki watumiishi waliteuliwa kulkagua usahihii na ukamitifu wa formu kabla ya kuwasilishwa kwa mamlaka husika (NHIF).	
32	2.3.32	Malipo nje ya bajeti Sh. 24,408,396,381	Ninapendelekeza kuhakikisha matumizi yanaendana iliyoidhinishwa inayyotakiwa na Bajeti. Na Fungu la watoto Watoto - 52 / Mkuu Ofisi ya Waziri - Kazi, Vijana, Ajira na Watu wenyewe Ulemau (PMOYEPD) - Piga kura 65/RAS - Songwe	Menejimenti yote bajeti kama inayyotakiwa na Sheria ya Bajeti. Na Fungu la watoto Watoto - 52 / Mkuu Ofisi ya Waziri - Kazi, Vijana, Ajira na Watu wenyewe Ulemau (PMOYEPD) - Piga kura 65/RAS - Songwe	ACGEN/ Tume ya Kitifa ya UNESCO - Kura 18/ Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasitiano (Fungu 62)/ Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto - Kura 53/ Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee	Menejimenti ya Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) itazingatia mapendelekezo ya ukagizi kwa kutumia fedha kutokana na baheti iliyoidhinishwa.	Pendekezo lipokatika hatua ya utekelazaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
33	2.3.33	Malipo yasiyo Kawaida Sh. 53,345,000	Ninapendekeza kwamba Maafisa Masuuli wanapaswa kuzingatia sheria na maagizo ya usimamizi wa fedha na pale ambapo udhaifu unabainika, mamlaka inayohusika iarifiwe kwa maandishi.	ACGEN/ Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali (Kura 16)/ Wizara ya Asili Rasilimali na Utalii - Kura 69	Angalizo la Mkaguzi limezingatiwa, Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali Sh. 50,400,000.00 kama kodi ili kuwasaidia mawakili hawa wa Serikali kupata makazi kutokana na hali nyeti ya majukumu yao katika kushauri taasisi za serikali, wakala, mashirika, idara zinazojiteesemea. Wakati huo huo, Katibu Mkuu wa Wizara ya Katiba na Sheria ameandika barua yenye Namba ya kumb. AB.3/310/01/01 ya tarehe 16 Juni 2020 kwa Katibu Mkuu Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na utawala Bora ili kuomba kuidhinishwa kwa malipo ya yaliyolipwa kama msada wa kodi ya nyumba kwa Mawakili wa Serikali ili kutekeleza majukumu yao.	Nasisitiza juu ya kuwasilitisha kwa kibali kuoka kwa Katibu Mkuu Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Bora. Utawala	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
34	2.3.34	Udhibiti Usiofaa wa Usajili wa Magari ya Serikali Kaz, Usafiri na Mawasiliano (Kazi)	Kwa hiyo, nimapendekeza serikali kuanzisha na kutoa miongozo ya usajili wa magari na kusimamia michakato wa usajili. Pia, nimapendekeza magari, pikipiki na mitambo na vitendea kazi	Wizara Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Kazi)	Serikali ya kupitia Ofisi ya Waziri Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, Wizara ya Fedha na Mipango na Wizara ya Ujenzi na	Nnasisitiza kuwasilitsha kwangu mwongozo uhakiki ukaguzi wa wa	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya uteketezaji
	2019/20		vinavyomilikiwa na Serikali, ikijumuisha JWTZ, Polisi, Idara ya Zimamoto na Uhambaji, viwe na mfumo wa kiotomatiki uliosajiliwa na Wizara ya Kazi, Uchukuzi na Mawasiliano (Kazi) ili serikali kuwa na udhibiti wa magari yake	Uchukuzi (Kazi) imetambua kuwa ipo haja ya kuwa na Mwongozo wa namna ya kusimamia magari, pipipiki, na Mitambo ya Serikali kuanzia Utoaji wa Kibali hadi uteketezaji.	Wizara (Kazi) imetayarisha na kuwasilisha Ofisi ya Waziri Mkuu rasimu ya Miongozo katika usimamizi wa wote Magari ya Serikali na Mitambo.	Mwongozo unajumuisha hatua zote za kufuatwa katika kupata kibali cha kununua magari ya Serikali, Baiskeli na Mitambo Kutakuwa na mfumo chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu.	Mfumo wa kanzu data ya Magari yote ya Serikali na Mitambo itaanizishwa na kuunganishwa pamoja kati ya wizara husika. Kanzidata ya magari yote ya Serikali yanayouzwa kwa mnada wa umma pia Kutakuwa na ukaguzi wa Vielelezo vilikusanywa wakati wa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
		2019/20			ununuzi kabla ya gari la Serikali, Pikipiki na Mitambo kusajiliwa. Kadi ya usajili wa magari na Mitambo itakuwa na majina ya mmilki na taarifa nyingine zote muhimu. (vi) Mwongozo utakuwa na uainishaji wa magari, pikipiki, na utapunguza aina za Magari na Mitambo itakayotumika serikalinii kwa matengenezo rahisi.		
35	2.3.35	Malipo Yanayodaiwa Sh. 3,126,442,872,063	Ninapendekaze serikali itoe fedha za kutosha kulingana na bajeti iliyoidhinishwa ili kupunguza mkusanyiko wa deni kubwa ambalo halijalipwa, ambalo linawenza kukabiliiwa na hatari ya kupunguza uaminifu. Pia ninapendekaze kwamba Maafisa Masuuli wanashauriwa kutilia mkazo utatuzi wa deni lillopo kabla ya kuingia katika deni jipya.	CB/ACGEN	Pendekezo limezingatiwa, kwa Kufuata Sheria ya Bajeti SURA 439 na Sheria ya Fedha za Umma SURA 348 na Warkaa wa Mlipaji Mkuu wa Serikali.	Bado ninasistitiza juu ya kutolewa kwa fedha za kutosha kwa mujibu wa bajeti iliyoidhinishwa ili kupunguza ulimbikizaji wa deni ambalo halijalipwa.	Pendekezo lipo katika hatusi ya utekelezaji
36	2.3.36	Bili za matibabu hospitali za India	Ninapendekaze Fedha na Mipango itoe fedha za kutosha kuiipa bili za matibabu ambazo hazijalipwa kutoka hospitali za rufaa nchini India ili kuepusha harari ya India	CB/ACGEN	Serikali inathibitisha bili ambazo matibabu kutoka hospitali za rufaa nchini India ili kubaini bili halsi zitakazolipwa	Bado nasistitiza kwamba Wizarra ya Fedha na Mpango inapeswa kutooa fedha za kutosha kuiipa	Pendekezo lipo katika hatusi ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20	kuongezeka kwa deni kutokana na viwango yya kubadilisha fedha vinavyobadilika mara kwa mara.	Kulingana na upatikanaji wa fedha.		bili amba zo hazijalipwa za matibabu kutoka hospitali za rufaa nchini India.	
37	2.3.37	Hasara ya Kifedha Kutokana na udhafu wa mfumo Mozilla na Mfumo ya Usajili RITA Sh. 116,460,500	Ninapendekera hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa wale waliohusika kunujumu mapato ya serikali. Sambamba na hili, ninapendekera pia kwamba hatua za adhabu zichukuliwe kwa ununuzi wa Mfumo wa CRS usio na ufanisi.	Mfumo wa kusajili uraia (CRS) ulianza kutumika mwaka 2017 pamoja na miundombinu mingine ya TEHAMA iliyopatikana kupitia Mradi wa Miundombinu ya kitifa ya Mawasiliano (RCIP). Mradi hilo ulinuniwa kupitia Ofisi ya Rais Menejimeti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora na Wizara ya Mawasiliano Sayansi na Teknolojia kwa niaba ya Serikali ya Tanzania. Mfumo huu ultiundwa ili kufanya kazi pamoja na mfumo wa madai wa ndani ambao ulikuwa ukifanya kazi wakati wa kukusanya mahitaji. Hata hivyo, katika sehemu ya mwisho ya 2017 Serikali ilio Waraka ulioziagiza taasisi zote za umma kutumia jukwaa jipya la malipo la GepG. Nj wakati wa mabadiliko haya ndipo ulipoachwa Mfumo wa Usajili wa uraia (CRS) ukiwa na uwemo dunia wa kuunganishwa	Naishauri Wizara ya Fedha na EGA kuweka udhibiti mikali Mfumo wa CRS na hatua za kindhamu zichukuliwe kwa wale waliohusika katika kuhujumu mapato ya serikali.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelazaji
		2019/20			na GePG kwa kuwa haukuwa sehemu ya muundo wakati wa kuunda mifumo wa CRS. Hiv sasa wataalam kutoka Wizara ya Fedha na eGA wanafanya kazi katika kuhakikisha ushirikiano kati ya CRS na GePG. hatua za kinidhamu kwa walionusika kuhujumu mapato ya Serikali zinachukuliwa kwa mujibu wa taratibu ikiwamo kufukuzwa kazi.		
38	2.3.38	Tuhuma Zinazohusiana Matumizi Nabaya Ya Kodi ya Zui Zilitokusanywa TEMESA Julai 2015 hadi Juni 2020.	Ninapendekera kurejeshwa kwa Sh. 709,152,607.07 kutoka kwa walengwa waliotawa na hatua zinazofaa zichukuliwe dhidi yao. Pia niapendekeza uboreshwaji wa udhibiti wa ndani wa TEMESA, ikijumuisha mgawanyo wa majukumu na mgawanyo wa kazi.	(a) Kodi ya Zuio Iliyokotwta kimakosa Sh. 11,217,209.93 Suala la kodi ya zuio tililiokotwta limetatuliwa na TRA na kiasi halisi cha kodi ya zuio kimelipwa kikamilifu. (b) Hasara ya Kifedha Kutokana na Hundu za Zuio la Kodi zilitoghusiwa na TEMESA na Watumishi wa Benki moja ya Biashara Sh. 709,152,607.07.	Ninasisitiza kuniletea ushahidi madhumuni ukagazi kwa ya	Pendekezo limetekeleza	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelazaji
	2019/20			Jumla ya Sh. 723,232,168 zimerajesha na benki kwene akaunti ya benki ya Wakala ambayo ni pamoja na kiasi cha Sh. 709,152,607.07 kilichotajwa katika mapendekezo ya Mkaguzi. Marejesho hayo yamefanyika huku makosa yaliyohusika yakiwa chini ya uchunguzi wa Polisi.	(c) Kodi ya Zuio inayokusanywa na TEMESA lakini Hajilipwa kwa TRA Sh. 866,160,442.04 Ushuru wa Zuio inayodisha TEMESA wa Sh. 866,160,442.04 umelipwa kwa TRA kama ifuatayo: - i) Malipo yaliyofanywa kupitia notisi ya Wakala iliyotolewa kwa Meneja wa Mkoa TANROADS-Shinyanga, Kukatwa kutoka TEMESA Madai ya huduma za urfugaji umeme zinazotolewa kwa TANROADS mkoaa wa Shinyanga Sh. 200,000,000. ii) Notisi ya wakala iliyotolewa kwa benki ya Wakala. Malipo ya Ushuru Namba 444315618 Sh. 159,136,264.60 na Tozo la Kodi		

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
		2019/20		<p>iii) Malipo yatiyofanywa kwa TRA kwa kutumia namba ya malipo (Control number) Sh. 189,700,216.60.</p> <p>iv) Malipo ya Mwisho kupitia Makubaliano ya ulipaji wa kodi kwa awamu ya tarehe 13/07/2020 yakiwa ni awamu tano (5) ya jumla ya Sh. 296,182,759.</p>	<p>Hivyo, dhima ya kodiyu zuio ya Sh. 866,160,442.04 imelipwa kikamilifu.</p> <p>Aidha, uongozi wa Wakala umechukua hatua za kuboresha udhibiti wa ndani kwa kuweka mgawanyo wa majukumu. Ongezeko la watanyakazi pia limefanywa kwa kuwapatia watumishi watano ili kuimarisha usimamizi na hesabu.</p>	<p>ORPPinazingatia pendekezo la CAG, hata hivyo, barua na matunzo tofauti yaitolewa kwa Viongozi wa Vyama yya Siasa kitaifa kuvikumbusha Vyama yya Siasa jinsi ya kuimarisha udhibiti wa ndani kwa kuweka kumbukumbu za fedha na kuandaan taarifa za</p>	<p>Nnaishauri ORPP kuiimarisha udhibiti wa ndani kwa usimamizi wa kumbukumbu pia kunipa nakala ya mahtaji ya</p>
39	2.3.39	Vyama yya kisasa visiyofuata mifumo wa kuripoti fedha	Ninapendekera Maafisa Masuuli wa Vyama yya Siasa kuimarisha udhibiti wa ndani kwa kushughulikia na kurekodi taarifa muhimu za fedha ili kusaidia utayarishaji wa taarifa za fedha. Ninasisitiza zaidi pendekezo langu kwamba vyama yya Siasa vishirikiane na				

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20	wafanyakazi katika utayarishaji wa taarifa za fedha kwa kuzingatia mifumo wa unaotumika.	waliohitimu uhasibu	fedha kwa ajili ya ukaguzi. Pia, uhakiki wa kina jiu ya ufuasi wa Sheria ya Vyama vyaa Siasa na Sheria ya Uchaguzi unaofanywa ikiwa ni pamoja na wa mwaka jana 2020. ORPP inakubaliana na pendekezo la CAG kwamba, vyama vyote vyaa Siasa viliyo na usajili kamili vishirkiane na watu wenye sifa stahiki katika utayarishaji wa taarifa za fedha kwa kuzingatia kanuni husika na mfumo wa kiuhasibu. Kwa sasa ORPP inatayarisha maagizo ya kuzingatia kwa vyama vyote ya kisiasa.	kufuata madhiumuni ya ukaguzi.	kwa ya
40	2.3.40	Makosa Yanayohusiana na Usimamizi wa Fedha CCM Sh. 593,180,714	Napendekeza menejimenti ya CCM iweke udhibiti wa kutosha ili rasilimali za chama zilindwe ipasayo.		Chama kitemakiwa kutekeleza mapendekezo hayo na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vyaa Siasa taarifa ya utekelezaji kwa ufuntilaji zaidi wa Msajili. Barua yenye Namba ya Kumb. HA 322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021.	Pendekezo langu bado ni bora kwa utekelezaji	Pendekezo Hali jatekelezwa
41	2.3.41	Makosa Yanayohusiana na Usimamizi CCM Sh. 349,869,400.	Napendekeza menejimenti ya CCM ihakikishe manunuzi yote yanayonyika kwa njia ya hakini na kwa ushindani ili kupata		Chama kitemakiwa kutekeleza mapendekezo hayo na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vyaa Siasa taarifa ya utekelezaji kwa	mapendekezo bado hayajakamilika kwa utekelezaji	Pendekezo Hali jatekelezwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20	thamani ya fedha na kulinda rasilimali za chama.		tarehe iliyotajwa ufuatilaji zaidi wa Msajili. Barua yenye Namba ya Kumb. HA.322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021		
42	2.3.42	Magari Yalivonunuliwa na CUF Yamesajiliwa kwa Majina ya Watu Binafsi Sh. 72,981,268	Katika suala hili, napendekeza menejimenti ya CUF ichukue hatua zote zinazostahili kuhakikisha magari hayo yanasejiliwa kwa jina la Baraza la Wadhamini la CUF.		Chama kimetakiwa kutekeleza mapendekezo hayo na kuwasilitsha kwa Msajili wa Vyama ya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili. Barua yenye Namba ya Kumb. HA.322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021	mapendekezo bado hayajakamiliika kwa utekelezaji	Pendekezo halijatekelezwa a
43	2.3.43	Ukiumwaji katika Kusimamia Bajeti ya CHADEMA Sh. 377,430,000	Napendekeza menejimenti ya CHADEMA ihanikishe kuwa matumizi yote yaliyofanyika yanaingizwa kwenye bajeti kwa ajili ya uwazi na uwajibikaji wa rasilimali za wanachama.		Chama kimetakiwa kutekeleza mapendekezo hayo na kuwasilitsha kwa Msajili wa Vyama ya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili. Barua HA.322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021.	mapendekezo bado hayajakamiliika kwa utekelezaji	Pendekezo halijatekelezwa
44	2.3.44	Natumizi Haramu ya chadema katika Kugharamia Marejesho ya Mikopo Sh. 19,800,000	Napendekeza hatua zinazofaa zichukuliwe na CHADEMA ili kiasi cha mikopo kilichokopwa kirudishwe kutoka viongozi walio tajwa hivyo kuwajenglea imani wanachama wa chama hicho katika kusimamia rasilimali zao.		Chama kimetakiwa kutekeleza mapendekezo hayo na kuwasilitsha kwa Msajili wa Vyama ya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa ufuatilaji zaidi na Msajili. Barua yenye Namba ya Kumb.	mapendekezo bado hayajakamiliika kwa utekelezaji	Pendekezo halijatekelezwa

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
		2019/20			HA 322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021.		
45	2.3.45	Matumizi Yanayotumika Nyaraka Sh. 347,521,794.	Ninapendekeza udhibiti wa ndani kwa Vyama siasa uimarisihwe ili malipo yote yanayofanywa yaye na kumbukumbu za kutosha kabla ya kuidhinishwa.	kwamba ujari Wahasibu Waliosajiliwa ili kuanda kitaalamu tsarifa zao za fedha na kuwasilishwa Ofisi yangu kwa wakati. Pia, namshauri Msajili wa Vyama siasa asimamie na kutekeleza uwasilishaji wa taarifa za fedha za Vyama vyote yote na Siasa kwa wakati.	Chama kutekeleza hayo na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na masajili kwa ajili ya ufitilitiaji.	kimetakiwa mapendekezo bado hayajakamilika kwa utekelezaji	Pendekezo hatijatekelezwa
46	2.3.46	Ucheleweshaji wa Uwasilishaji wa Taarifa za Fedha kwa Madhumuni ya Ukaguzi.	Ninapendekeza Uongozi wa Vyama siasa ujari Wahasibu Waliosajiliwa ili kuanda kitaalamu tsarifa zao za fedha na kuwasilishwa Ofisi yangu kwa wakati. Pia, namshauri Msajili wa Vyama siasa asimamie na kutekeleza uwasilishaji wa taarifa za fedha za Vyama vyote yote na Siasa kwa wakati.	kwamba Uongozi wa Vyama siasa ujari Wahasibu Waliosajiliwa ili kuanda kitaalamu tsarifa zao za fedha na kuwasilishwa Ofisi yangu kwa wakati. Pia, namshauri Msajili wa Vyama siasa asimamie na kutekeleza uwasilishaji wa taarifa za fedha za Vyama vyote yote na Siasa kwa wakati.	Ili kuhakikisha uwasilishaji wa Taarifa za Fedha kwa Madhumuni ya Ukaguzi kwa wakati. Ofisi ya Msajili wa Vyama siasa itaendelea na utoaji wa mafunzo kwa Vyama siasa, kukumbusha jiu ya kufuata matakwa haya ya kisheria na kutoa adhabu inapobidi.	Bado namshauri Msajili wa Vyama siasa asimamie na kutekeleza uwasilishaji wa taarifa za fedha za Vyama vyote yote na Siasa kwa wakati.	Pendekezo lipo katika hatusi ya utekelezaji
47	2.3.47	Kutofuata Mfumo wa IPSAS katika Utayarisihaji wa Taarifa za Fedha.	Ninapendekeza kwamba Msajili wa Vyama siasa asimamie utekelezaji wa Kanuni za kifedha za Vyama siasa za 2019 kwa Vyama siasa viliviyotajwa kuandaa taarifa zao za fedha ili kutii mfumo wa IPSAS.	Ninapendekeza kwamba Msajili wa Vyama siasa asimamie utekelezaji wa Kanuni za kifedha za Vyama siasa za 2019 kwa Vyama siasa viliviyotajwa kuandaa taarifa zao za fedha ili kutii mfumo wa IPSAS.	Ili kuhakikisha uzingatiaji wa Kanuni za Vyama siasa (Financial Accounting) za mwaka 2019, Ofisi ya Msajili wa Vyama siasa itaendelea kutoa mafunzo kwa Vyama siasa jinsi ya kuzingatia kuvikumbusha na kutoa adhabu inapobidi.	Bado ninapendekeza Msajili wa Vyama siasa asimamie na kutekeleza utifu wa Kanuni za Vyama siasa (Jhasibu wa	Pendekezo lipo katika hatusi ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelezaji
			2019/20				
48	2.3.48	Makosa Yanayohusiana na Usimamizi wa Mfuko ea iliyokusanywa na Vyama Nane Siasa 244,583,800.	Bado ninapendekaze marekebisho zaidi yaanzishwe na menejimenti ya Vyama vya Siasa husika ili kuhakikisha kuwa fedha zote zinapokelewa benki ipasavyo na kwa wakati.	Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa kupitia barua, mafunzo na mazoesi ya uhakiki inavitaka Vyama vya Siasa kuzingatia Sheria ya Vyama vya Siasa kwa kuweka udhibiti thabiti wa ndani ili kuhakikisha fedha zote zinazokusanywa zinavekwa benki katika akaunti ya benki ya chama.	Bado ninapendekaze na mazoezi ya uhakiki inavitaka Vyama vya Siasa kuzingatia Sheria ya Vyama vya Siasa kwa kuweka udhibiti thabiti wa ndani ili kuhakikisha fedha zote zinazokusanywa zinavekwa benki katika akaunti ya benki ya chama.	Kifedha), 2019 na mfumo wa IPAS.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
49	2.3.49	Fomu za Tamko la Mali hazijawasilishwa kwa Msajili wa Vyama vya Siasa	Ninapendekaze kwa dhati usimamizi wa Vyama vya Siasa kutayarisha fomu za tamko la mali na kuziwasilisha kwa Msajili wa Vyama vya Siasa kwa uwekaji ipasavyo. Pia, ninatoa rai kwa Msajili wa Vyama vya Siasa kuendelea kufuatilia majina ya Vyama vya Siasa kwa ajili ya kuwasilisha fomu zao za tamko.	Kila mwaka Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa huiyikumbusha Vyama vya Siasa kuwasilisha tamko la mali na kufuatilia vyama ambavyo havijajibu. Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa itaendelea na uftutiliaji na itatoa adhabu pale inapobidi.	Bado ninapendekaze menejimenti ya Vyama vya Siasa kuandaa fomu za tamko la mali na kuwasilisha kwa Msajili.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	
50	2.3.50	Daftari Wanachama halijahuishwa	la	Bado ninatoa rai kwa Vyama vya Siasa vinavyorejelewa kuhuiha mara kwa mara madafari ya wanachama na viongozi wao kuyapeleka kwa Msajili wa Vyama vya Siasa ili	Mwaka 2020 Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa ihanzisha sampuli za madafari yatakyojazzwa na Vyama vya Siasa ikijumuisha rejista ya wanachama na yatakaguliwa kilaa mwaka kwa ajili ya madaftari	Bado ninatoa rai kwa Vyama vya Siasa vinavyorejelewa kusasisha mara mara mara mara	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
			2019/20	kutunza ipasavyo.	kumbulkumbu	Kuhuishwa kwa wakati Ofisi Itaendelea na ufuatilaji ili kuhakikisha uzingatilaji wa mahitaji.	wanachama na viongozi wao na kuyapeleka kwa Msajili wa Vyama yya Siasa ili kutunza kumbulkumbu ipasavyo.
51	2.3.51	Marejesho ya Mwaka ya Bodii ya Wadhamini haya jaazwa kwa kuwasilitshwa mkurugenzi (RITA)	Ninapendekeza menejimenti ya CHAUMMA iwasilishe marejesho ya mwaka bila kichelewa na kuwasilitsha kwa Msimamizi Mkuu wa RITA. Pia, ninamshauri Msimamizi Mkuu kutekeleza uwasilishaji kwa wakati wa maregesho ya mwaka ya wanachama na Wadhamini kwa utunzaji sahihi wa kumbulkumbu.	kwamba	Chama kutekeleza hayo na kuwasilitsha kwa Msajili wa Vyama yya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili kwa ufuatilaji zaidi.	kimetakiwa mapendekezo	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu
52	2.3.52	CUF inamiliki Magari tisa na Pikipiki 27 Zilizosajiliwa Kwa Majina Ya Watu Binatsi	Ninapendekeza menejimenti ya CUF kuhakikisha malii zote zimesajiliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF na malii ambazo zina majina ya watu binafsi zihamishwe kisheria kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	Ninapendekeza menejimenti ya CUF kuhakikisha malii zote zimesajiliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF na malii ambazo zina majina ya watu binafsi zihamishwe kisheria kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	Chama kutekeleza hayo na kuwasilitsha kwa Msajili wa Vyama yya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili. Barua yenye Namba ya Kumb. HA 322/362/01/80 ya tarehe 18 Mei, 2021.	kimetakiwa mapendekezo	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu kwamba zote za CUF ziwe na jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF (Ikijumuisha Magari Tisa na Pikipiki 27).
53	2.3.53	CUF imekosa Nyaraka za Ukweli zinazonenesha	Kuhusu suala hili, ninapendekeza Vyama yya Siasa kuwezesha	Kuhusu suala hili, Msajili wa Vyama yya Siasa kuwezesha	Kuna kesi mahakamani kuhusu suala hilo, hata hiyo juhudii zinafanywa	Nasubiri hukumu ya mahakama.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkaguzi	Hali ya utekelезаји
		2019/20					
		Umiriki wa Magari 24 na Pkipiki 24.	maridhiano kati ya CUF na wanachama waliohamishiwa Wazalendo na makabidhiano ya malizosajiliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	yyama hivi viwili yaa siasa kukutana kwa ajili ya maridhiano.			
54	2.3.54	Sintofahamu Katika Umiriki wa Magari 6 Yaliyotaja Majina ya Aliyekuwa Mkurugenzi wa Fedha na Uchumi wa CUF.	Napendekeza kwa Msajili wa Vyama yaa Siasa kuwezesha maridhiano kati ya CUF na wanachama waliohamishiwa Wazalendo na kuwezesha kukabidhiiwa kwa urahisi mati zinazomilikiwa na Chama na kuhakikisha kwamba mali hizo zinasajiliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	Kuna kesi mahakamani kuhusu suala hilo, hata hiyo juhudii zinafanywa vyama hiyo viwili yaa kisasa kukutana kwa ajili ya maridhiano.	Nasubiri hukumu ya mahakama	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelезаји	
55	2.3.55	Ukaguzi Maalum wa Ruzuku ya Serikali na Mali Zinazomilikiwa na NCCR- MAGEUZI (Makosa Yanayohusiana na Usimamizi Mapato Sh. 567,630,501.31)	Ninapendekeza NCCR-Mageuzi kupokea na kuweka benki mapato yote yanayokusanywa. Vilevile, namshauri Msajili wa Vyama yaa Siasa kuweka kumbukumbu mpya za ruzuku ya serikali iliyotolewa kwa vyama yaa Siasa na kufanya maridhiano ya mara kwa mara.	Chama kutekeleza hayo na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama yaa Siasa taarifa ya tarehe iliyotajwa na Msajili.	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelезаји	
56	2.3.56	Makosa yanayohusiana na Usimamizi wa Malii	Ninapendekeza kwamba NCCR-Mageuzi itambue mali zote inazozimilitiki na kuweka rekodi sahihi na kuwasilisha fomu za tamko la mali kwa Msajili wa Vyama yaa Siasa kama	Chama kutekeleza hayo na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama yaa Siasa taarifa ya tarehe iliyotajwa na Msajili.	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelезаји	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikaguzi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelezaji
			2019/20				
57	2.3.57	Salio la Mkopo na Marejesho Ushahidi 190,925,500	inavyotakiwa na Sheria ya Yama vya Siasa Sura ya 258 iliyorekebishiwa 2019.	Napendekeza NCCR-Mageuzi ichukue hatua kuhakikisha Sh. 21,000,000 kutoka kwa zinarejeshwa waliotaiwa na Sh. 45,637,500 kutoka kwa wanachama.	Chama kutekeleza haya na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili.	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
58	2.3.58	Ukiukwaji Uliobainika Nyumba Ya Tarime Iliyouzwa	Hivyo napendekeza kwamba NCCR-Mageuzi ichukue hatua za kisheria dhidi ya aliyekuwa Katibu Mkuu na kutaka fedha zilitotumika kiasi cha Sh. 10,000,000. Pia, TRA idai ongezeko la kodi ya thamani kutoka NCCR-Mageuzi.	Chama kutekeleza haya na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili.	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	
59	2.3.59	Kumilitkishwa Nyumba ya Chama na Mmoja wa Viongozi	Kwa hiyo napendekeza NCCR-Mageuzi ichukue hatua stahiki dhidi ya kiongozi aliyetajwa na nyumba zilitotajwa zirudishwe NCCR-Mageuzi.	Chama kutekeleza haya na kuwasilisha kwa Msajili wa Vyama vya Siasa taarifa ya utekelezaji kwa tarehe iliyotajwa na Msajili kwa ajili ya ufuatilaji na hatua zaidi.	Ninasisitiza juu ya pendekezo langu	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	
60	2.3.60	Migogoro ya Umiliki wa Shamba la Ekarini 56 litlopo Kiromo, Bagamoyo	Napendekeza Vyombo vya Upetelezi vya Kitaiifa vianzishie uchunguzi ambao utabaini shitaka lolote la jinai katika uuzaji wa shamba liilotajwa na kuchukua hatua stahiki za	Kesi hiyo imefikishwa kwa Mkurugenzi wa Upelezei wa Makosa ya Jinai wa Jeshi la Polisi kwa uchunguzi.	Ninasubiria ripoti ya uchunguzi kutoka Jeshi la Polisi	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji	

Na	Aya	Hoja	Pendekezo la kikagazi	Wajibu	Majibu ya Serikali	Maoni ya Mkgazi	Hali ya utekelезаји
	2019/20		Kisheria dhidi ya kiongozi				
			Kisheria majina ya Watu Binafsi.				

Kiambatisho Na. VII: Mapendekezo ya Hali ya Utekelезаји wa Ukaguzi Maalum kwa Miaka Mitatu Mfululizo

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
	2019/20		Hali
13.2.1	(1) Ukaguzi Maalum wa Tozo ya Maendeleo ya Utalii, Tamasha la Urithi na Uanzishwaji wa Tanzania Safari Channel na Digital Commanding Center.	Ninapendekeza serikali ichukue hatua stahiki dhidi ya watumishi waliobhitishwa kuhusika katika usimamizi mbaya wa rasitimali za umma	Chini ya utekelезаји
13.1.1.1	Usimamizi mbaya wa Mtuko wa Tozo ya Maendeleo ya Utalii Sh. 34,985,150,310.80.	Ninapendekeza hatua stahiki zianzishwe na serikali dhidi ya waliobhitishwa katiika usimamizi mbovu wa Tozo ya Maendeleo ya Utalii.	Chini ya utekelезаји
13.2.1.2	Udhafiifu katika Uanzishajji na Uendeshajji wa tukio la Tamasha la Urithi Sh. 2,085,494,988.	Ninapendekeza hatua zinazofaa zitekelenzwe dhidi ya wale waliobhitishwa kukiuka Kanuni za Maadili ya Utumishi wa Umma.	Chini ya utekelезаји
13.2.2	TANAPA na NCAA Waliingia kwenye Mfuko Usio na Baieti kwa Changamoto ya Kupanda Mlima Kilimanjaro Sh. 171,998,045.	Ninapendekeza hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya Waziri wa Wizara ya Malasili na Utalii na Msaidizi wake Binafsi kwa fedha za NCA na TFS kwa maslahi binafsi.	Chini ya utekelезаји
13.2.3	Matumizi ya Ofisi ya Waziri Yalfanywa na NCAA na TFS kupitia Maagizo Sh. 148,229,045.	Katika suala hili, napendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Mkurugenzi Mkuu na Mhasibusi Mkuu, na hatua za kisheria zichukuliwe dhidi ya maafisa wote waliohusika katika ubadhirifu wa fedha za umma katika NLUPC.	Chini ya utekelезаји
13.2.4(a)(b) (c)	(2)Ukaguzi Maalumu wa Matumizi ya Miradi kuhusiana na Upangaji wa Matumizi ya Ardhi Ulofanavya na Tume ya Taifa ya Mpango ya Matumizi ya Ardhi.	Kwa kuzingatia hayo hapo juu, napendekeza menejimenti ya CUF kuhakikisha mali zote zinassaliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF na mali ambazo zina majina ya watu binafsi zinahamishwa kisheria kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	Chini ya utekelезаји
13.2.5	(3) Ukaguzi Maalum wa Mali Zinazomilikitwa na CUF na ACT-Wazalendo	Kwa kuzingatia hayo hapo juu, napendekeza menejimenti ya CUF kuhakikisha mali zote zinassaliwa kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF na mali ambazo zina majina ya watu binafsi zinahamishwa kisheria kwa jina la Bodii ya Wadhamini ya CUF.	Chini ya utekelезаји
13.2.5.1	CUF Inamiliki Magari tisa na Pikipiki 27 zilitosajiliwa kwa kutumia majina ya Watu Binafsi.		Chini ya utekelезаји

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
7	13.2.5.2	CUF ilikosa nyaraka za ukweli zinazoonyesha umiliki wa magari 24 na pilkipi 24.	Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza Msajili wa Vyama nya Siasa kuwezesha maridhiano kati ya CUF na waliokuwa wanachama wa CUF kuhamia ACT Wazalendo na kuwezesha kukabidhiwa kwa urahisi mali zilitosajiliwa kwa jina la Bodi ya Wadhamini ya CUF.
8	13.2.5.3(ac)	Sintofahamu katika Umitili' wa magari 6 yaliyovuka alama ya majina ya Aliyekuwa Mkurugenzi wa Fedha na Uchumi wa CUF.	Kuhusiana hili, napendekeza kwa Msajili wa Vyama nya Siasa kuwezesha maridhiano kati ya CUF na waliokuwa wanachama wa CUF walihamia ACT Wazalendo na kurahisisha makabidhiano ya mali zinazomilikuwa na Chama hicho na kuhakikisha kwamba hizo hizo zinasajiliwa katika Bodi ya CUF. Jina la wadhamini.
9	13.2.6	(4)Ukaguzi Maalumu wa Matumizi ya Fedha Utiofaninya na Mamlaka ya Vitambulisho ya Taifa (NIDA) kutoka Mfuko wa Ruzuku Unaotolewa na Mfuko wa Kuimaraisha Sekta ya Fedha (FSDT) Nambari za Vitambulisho wya Taifa (NINs) hazijazalishwa licha ya kutumia USD 1,153,588 (Sh. 2,595,573,000)	Kwa maana hiyo, ninapendekezo ya nyongeza ya Mkatuba wa Uradhilii, NIDA inapaswa kurathmini mahitaji yake ili kuthibitisha kama yanaendana na malengo ya ufadhili wa mradi.
10	13.2.6.2	NIDA Ildanganya Matumizi ya Mradi ya Jumla ya Dola za Marekani 292,763.18 (Sh. 658,717,155) katika Ripoti ya Kina ya Mradi iliyowasilihwa kwa FSDT.	Ninapendekezo mapitio ya pamoja ya matumizi ya mradi kati ya NIDA FSDT ili kubaini ustahiki wa matumizi ya mradi yaliyopotiwa kabla ya kusaini mkataba mpya wa ufadhili.
11	13.2.6.3	Unuruu bila Kushirikisha Bodi ya Zabuni na Kitengoo cha Usimamizi wa Manunu (PMU) USD 220,200 (Sh. 495,450,000)	Ninapendekezo hatua za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya watendaji wenye dhamaana, waliotofautisha Taratibu za Manunu ya Umna.
12	13.2.6.4	Matumizi Iliyoainishwa ya NIDA ya Jumla ya Sh. 151,051,838 ambayo yamekuuka Masharti ya Makubaliano ya Mfuko.	Ninapendekezo hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa maofisa wa NIDA waliohusika katika upetekaji wa fedha za mradi kwenye shughuli nyingine.
	13.2.7	(5)Ukaguzi Maalum wa usimamizi wa fedha za UNICEF utiofaninya na idara ya Ustawi wa Jamii katika Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto.	
13	13.2.7.1(a,b)	Ukiukwaji Utiobainika katika Usimamizi wa Fedha za UNICEF a) Ukiukwaji unaohusiana na Kughushi na Kubadilisha Rekodi za Malipo	Ninapendekezo kwamba DSIV iimarishe mifumo ya udhibiti wa ndani ili kulinda hazina ya mshilia wa mradi. Pia napendekeza hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa wafanyakazi wote waliohusika katika ubadhirifu wa fedha za UNICEF.

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
13.2.8	(6) Ulaguzi Maalum wa Mifumo wa Kiraa (CRS) huko RITA Dodoma	Ninapendekeza hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa wale waliohusika kuujumu mapato ya serikali. Sambamba na hili, ninapendekeza pia kwamba hatua za adhabu zichukuliwe kwa wale wanahusika katika ununuzi wa Mifumo wa CRS usio na ufanisi.	Chini ya utekelzaji
13.2.8.1	Hasara ya Kifedha kutokana na kutokuwa na ufanisi wa Usimamizi wa Mozilla na Mifumo ya Usajili wa Kiraa na RITA Sh. 1116,460,500		
13.2.9	(7) Ulaguzi Maalum wa tuhuma zinazohusiana na Matumizi Mabaya ya Kodi za Zuij Zilitozkusanywa na TEMESA kuanzia Julai 2015 hadi Juni 2020.	Ninapendekeza kurejeshwa kwa Sh. 709,152,607.07 kutoka kwa walengwa walioatajwa na hatua zinazofaa kuchukuliwa dhidi yao. Pia ninapendekeza uboreshaji wa udhibiti wa ndani wa TEMESA, ikiumuisha ngawanyo wa majukumu na mzunguko wa kazi.	Chini ya utekelzaji
13.2.9.3	Kodi ya Zujo Inakusanaywa na TEMESA lakini hajjalipwa TRA Sh. 866,160, 442.04		
13.2.10	(8)Ulaguzi Maalum wa Upitishaji na Mali za Serikali zinaomilikiwa na NCCR- MAGEUZI	Ninapendekeza NCCR-Mageuzi kupokea na kuweka benki mapato yote yanayokusanywa. Vilevile, namshari Msajili wa Vyama vya Siassa kuweka kumbukumbu mpya za ruzuku ya serikali iliyotolewa kwa vyama vya sisaa na kufanya maridhiano ya mara kwa mara.	Chini ya utekelzaji
13.2.10.1	Ukiukwaji unaohusiana na Usimamizi wa Mapato Sh. 567,630,501.31	Ninapendekeza kwamba NCCR-Mageuzi itambue mali zote zinazomilikiwa na kuweka rekodi zilizosishwa na kuwasilisha formu za tamko la mali kwa Msajili wa Vyama vya Siassa kama inavotakiwa na Sheria ya Vyama vya Siassa Sura ya 258 iliyorekebishiwa 2019.	Chini ya utekelzaji
13.2.10.2	Makosa yanayohusiana na Usimamizi wa Mali	Ninapendekeza NCCR-Mageuzi ichukue hatua stahiki ili kuhakikisha walioatajwa na Sh. 45,637,500 kutoka kwa wanachama.	Chini ya utekelzaji
13.2.10.3	Salio la mkopo na marejesho Bila Ustahidi wa Utipaji - Sh. 190,925,500	Ninapendekeza NCCR-Mageuzi ichukue hatua stahiki ili kuhakikisha walioatajwa na Sh. 21,000,000 zinarejeshwa kutoka kwa wakopeshaji	Chini ya utekelzaji
13.2.10.4	Ukiukwaji Uliobainika Katika Nyumba Ya Tarime Inayouzwa	Kwa hiyo nashauri NCCR-Mageuzi ichukue hatua za kisheria dhidi ya aliyekuwa Katibu Mkuu na kutaka kurejeshewa fedha zilizotumika kiasi cha Sh. 10,000,000. Pia, TRA idai tax gain ya mtaji kutoka NCCR-Mageuzi.	Chini ya utekelzaji
13.2.10.5	Kumlikishwa Nyumba ya Chama kinyume cha Sheria na Mmoja wa Viongozi	Kwa hiyo ninapendekeza NCCR-Mageuzi ichukue hatua stahiki dhidi ya kiongozi aliyetajwa na nyumba zilizotajwa zirudishwe NCCR-Mageuzi.	Chini ya utekelzaji

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
21	13.2.10.6	Migogoro ya umiliki wa Shamba la ekari 56 lilitopo Kiromo, Bagamoyo	Ninapendekeza Vyombo nya Upelezezi nya Kitifa vianzishe shamba lilitotajwa na kuchukua hatua stahiki za kisheria dhidhi ya kiongozi aliyetajwa.
12.3.1	Mwaka 2018/19	Ukaguzi Maalumu kuhusu mkataba Na. AE/008/2015-2016/HQ/C/3 katika ya REA na SMEC International Pty Ltd na mkataba Na. AE./008/2016/HQ/G/9,10, na 11 katika ya REA na wakandarasi 29 kwenvye ipengele vya utafiti na usanifu wa kina	Kutokana na matokeo ya ukaguzi huo maalum, nashauri kwamba: Menejimenti ya ALAT iimarishe mifumo ya Udhibiti wa Ndani. Hii ni kwa kuwa udhaufu mkubwa uliotambuliwa umetokana na kushindwa kwa mfumo wa udhibiti. Uchunguzi wa kina, hatua za kisheria na za kinidhamu zinapaswa kuchukuliwa kwa maafisa hao kwa kutotimiza majukumu yao kwa ufanisi, hiyo kusababisha hasara kwa fedha za ALAT. Udhibiti wa ndani kuhustiana na makusanyo ya mapato uimariswe, na makusanyo yasiyopeleka benki yenye thamani ya Sh. 14,330,000 yanapatikana na kuwekwa kwenye aktaunti husika. Mkataba ulioingwa kati ya Menejimenti ya ALAT na M/S Vision Investment hauhuishwi upya baada ya kukamilika. Hii ni kwa kuwa, asili yake ya kuwapo si wazi, Zaidi, Menejimenti lazima ihakikisha kuwa makusanyo yasiyowasilishwa kiasi cha Sh 90,000,000 na M/S Vision Investment yanarejeshwa.
22	12.3.1.1	REA ilibatilisha Ripoti ya Ushauri ya SMEC katika Mchakato wa Zubuni ya Wakandarasi ishirini na tisa (29) kwa ajili ya Usambazaji wa Umeme kwenvye Awamu ya Tatuu ya REA (Mzunguko wa Kwanza) na kusababisha hasara ya Sh. 1,083,301,547.62	Kwa hiyo, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya wale waliosusika kuisababisha Wakala wa Nishati Vijijini (REZA) hasara ya Sh. 1,083,301,547.63.
23	12.3.1.2	Wakandarasi waine (4) wa Usambazaji wa Umeme Vijijini walitipwa Sh. 335,707,277 nje ya wigo wa kazi iiyothibishwa kwenvye mkataba wa awali na klabla ya nyongeza ya marekebisho kusainiwa	Kwa hali hii, ninapendekeza uongozi wa Wakala wa Umeme Vijijini (REZA) wakati votu kutekeleza malipo kulingana na vigezo na masharti, kama iliyooainishwa kwenvye mikataba.
24	12.3.2.1	Ukaguzi Maalumu kuhusu Mradi wa Ujenzi (jengo la ushirika) unaomilikiwa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) Tanzania Mapungufu kwenvye usanifu wa Mradi yamesababisha gharama za nyongeza za vinyunyizi moto Sh. 999,517,100	Kwa kuzingatia ukweli uliotajwa hapo juu, ninapendekeza uongozi wa TFC kipeleka mbele suala la uzembe wa kitaalamu uliosababishwa na ConsAfrica Limited kwa Bodii ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Ujenzi Architects (AQRB) kwa hatua stahiki za kinidhamu.

SN	Para	Kichwa	Pendekazo	
25	12.3.2.2	Uthibitisho wa kazi kwa ajili ya malipo na Mhandisi Mshauri (ConsAfrica Limited) ultokana na Makisio ya Mahitaji (BOO) bila ya Kupima Kazi halisi zilitofanyika - Sh.4,001,851,250	Kwa kuzingatia hayo yaliyotaiwa, ninapendekeza hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya ConsAfrica Limited kwa uzembe uliosababishiwa wakati wa kupitisisha malipo yasiyofaa kwa Kampuni ya Uhandisi na Ufundi wa China (CCECC) kwa kazi ambazo hazikufaryika na kiasi cha Sh.4,001,851,250 kirejeshive na kampuni ya Uhandisi na Ufundi ya China (CCECC).	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelzejaji
26	12.3.2.3	Kazi ambazo hazijatekelezwa Licha ya Kuthibitishwa kulpwa na Mhandisi Mshauri - Sh.582,864,029	Kwa hali hii, ninapendekeza Shirika la Uhandisi na Ufundi la China (CCECC) kurejesha kiasi cha Sh.582,864,029 kilicholipwa kwa kazi ambazo hazijatekelezwa. Pia, hatua za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited) na Bodi ya Usajiri wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji (AQRB) Ujenzi kwa uzembe uliosababishiwa.	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelzejaji
27	12.3.2.4	Mkataba wa pango baina ya TFC na CRDB kwenye Jengo la Ushirika utsainiwa bila ya kumhusisha Msajili wa Vyama vya Ushirika kama inavyotakiwa na Sheria za Vyama vya Ushirika ya mwaka 2004 na kodi ya zuiyo ya Sh. 288,162,453,02 haikulipwa na CRDB kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA)	Ni maoni yangu kwamba CRDB kuacha kusajili makubaliano ya kukodisha pango kwa Msajili wa ardhi kunasababisha upoterevu wa haki ya kumilki pango iwapo kutatoka mgogoro wa kisheria. Pia, nina maoni kwamba Serikali imepoteza Sh. 288,162,453,02 kwa sababu benki ya CRDB haikulipa kodi ya zuiyo iliyoshikilia. Kwa kuzingatia hayo hapo juu, ninapendekeza uongozi wa CRDB kulipa kodi ya zuiyo ya Sh. 288,162,453,02 iliyoshikilia kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA).	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelzejaji
28	12.3.3	Ukaguzi Maalumu kuhusu tuhuma zinazohusiana na matumizi mabaya ya fedha za Mtuko wa Ustawi wa watumishi wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	Nina mashaka juu ya matukio ya kula njama yaliyofanywa na Mhasibu Mkuu wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji na Mhasibu wa Mkoo (Ilala). Vitendo vyao vimehujumu Sh.66,000,000 zilitopokelewa kutoka NMB kwa ajili ya mafunzo ya uhamasishaji zimamoto na kusababishi upotezaji mkubwa katika mfuko wa ustawi wa Jeshi la zimamoto na uokoaji. Katika muktadha huu, ninapendekeza hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe dhidi ya maafisa wa zimamoto na uokoaji waliohusiska.	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelzejaji
29	12.3.3.1	Maofisa wa Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji walifanya ubadhifru wa fedha za mafunzo zilitotolewa na NMB kwenye Mtuko wa Ustawi wa Utumishi - Sh. 66,000,000	Fedha za ustawi zimehujumiwa na maafisa wa Zimamoto na Uokoaji kwa msingi wa Udanganyifu kwamba Wateja wameweweka fedha za mafunzo kwenye akaunti ya benki ya mtuko ustawi na huku hakuna fedha zilitowekwa - Sh. 14,200,000	Pendekazo lipo katika hatua ya utekelzejaji

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
		za kisheria na kinidhamu zilichukuliwe dhidi ya maafisa wote ambaa warehujumu mifuko wa ustawi kwa makusudi.	
12.3.4	Ukaguzi Maalumu kuhusu Vibali nya Kazi za Muda Mfupi vilivyoolewa kwa wagensi na Idara ya Uhamaaji Makao Makui, Idara ya Uhamaaji Mkoo wa Mtawara na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere	Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza hatua za kisheria na kinidhamu zilichukuliwe dhidi ya maafisa wote ambaa kuchukuliwa kwa Maafisa wote wa Uhamaaji waliohusika. Aidha, Kampuni ya Saruji ya Dangote inapewa kufidia upotevu wa mapato ya Serikali ya jumla ya Dola za Marekani 1,666,850 kwa kushindwa kufanya maombi ya vibali maalumu na vibali nya ukaaizi.	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelzejaji
30	12.3.4.1	Hasara ambayo Serikali imepata kwa sababu ya Utajji wa vibali nya kazi za muda mfupi kwa wagensi (CTA) visivyo halali, na Kutofanyika kwa Maombi ya vibali maalumu na vibali nya kuishi nchini - Dola za Marekani 1,732,450	
31	12.3.5	Ukaguzi Maalumu kuhusu ujenzi wa bweni na ukumbi wa miadhara kwenvye Chuo cha Misitu cha Olmotonyi Arusha	Kwenvye suala hili, ninapendekeza Mkandarasi (United Builders) arudishe jumla ya Sh.11,697,900 kwa kazi ambazo hazikufanywa. Pamoga na hilo, ninapendekeza pia Bodii ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Ujenzi (AQRB) kuchukua hatua stahiki za kinidhamu kwa Mhandidsi Mshauri (Kapwani Architects) kwa kutofanya kazi kitaalamu hasa katika kuisauri Taasuu ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi, wakati wa ugawayajiyi wa kazi za ujenzi kwa uwiano wa 52:48 na kwa kutoihinisha malipo ya Sh. 1,903,974,600 kulingana na kazi halisi zilitzofanywa.
32	12.3.5.1	Malipo kwa Mkandarasi yaliifanywa bila ya Upimaji Kazi halisi zilitzofanyika Sh. 1,903,974,600	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelzejaji
33	12.3.6	Ukaguzi Maalumu kuhusu Mradi wa Ubia kati ya TGGA na Jafferji Developers Limited kuanzia mwaka 2010 hadi 2018	
34	12.3.6.1	Mapungufu yaliyobainika kwenvye Usimamizi wa Mradi wa Ubia	Kwa muktadha huu, ninapendekeza Bodii ya Wadhamini wa TGGA kumwajiri Meneja mpya wa Mradi ili kupunguza mgogoro wa maslahi uliopo kwenye usimamizi wa mradi wa ubia. Pamoja na hayo, ninapendekeza kufanyika kwa tathmini ya Mradi wa ubia ili kutambua gharama halisi ya mradi pamoja kufanya marejeo ya mkatiba wa ubia ili kuweka muda wa umiliki wa mradi (concessional period).
	12.3.7	Ukaguzi Maalumu kuhusu Matumizi ya Sh. 8,000,000 yaliyofanyika kwenvye Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma kwa kipindi cha Kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 4 Novemba 2019	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelzejaji

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
33	12.3.7.1	Matumizi Mabaya ya fedha za walipakodi kwa udanganyifu kuwa gari imeharibika na kuna unithaji wa posho ya ziada Sh. 5,380,000	Ni maoni yangu kuwa jumla ya Sh. 5,380,000 ambayo haikurejeshwa na Afisa aliyetajwa ilitumiya vibaya, kwani hakukluwa na maombi rasmi ya Sh.8,000,000 ambayo yalithibitishwa wakati wa ukaguzi wangui. Katika suala hili, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Afisa alietyatajwa, na jumla ya Sh. 5,380,000 iliyotumiwa vibaya irejeshwe.
34	12.3.7.2	Mapungufu yaliyojitokeza kwenye matumizi yaliyofanyika wakati wa ziara maalumu ya Naibu Waziri kwenye Mikoa ya Mwanza na Simiu - Sh.43,856,000	Katika muktaraha huu, ninapendekeza mifumo ya udhibiti wa rdani ilipo Ofisi ya Rais menejimenti ya utumushi wa umma (POPSM) kuboreshwa. Pamoja na hilo, ninapendekeza hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa madereva wanne (4) kwa mapungufu yaliyojitekeza wakati wa kusimamia mafuta, na afisa aliyerajwa anapawsa kurudisha jumla ya sh.1,000,000 kwa ailiyi ya ununzu wa vipeperushu ambayo havikununutiwa.
35	12.3.7.3	Mapungufu Yaliyobainka kwenye Malipo yaliyopwa kutoka kwenye fedha za matumizi ya kawaida (OC) kuanzia Julai 2019 hadi Novemba 2019	Ni maoni yangu kwamba, mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) ni dhaifu. Kwa hiyo, kuna hatari ya fedha za walipakodi kutumwiwa vibaya kilamara. Katika hali hii, ninapendekeza maboresho makubwa ya mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM). Sanjari na hii, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Kaimu Mhasibu Mkuu, na kiasi cha Sh.4,300,000 ambacho hakikutumika kinastahili kurejeshwa.
	12.3.8	Ukaguzi Maalumu uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Ujenzi (NBRA) hadi mwaka 2018	Ukaguzi Maalumu uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Ujenzi (NBRA) kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018
36	12.3.8.1	Mapungufu yaliyobainika wakati wa Usimamizi wa Matumizi, Mapato, Ununzu na Wakala wa Taifa wa Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Ujenzi (NBRA) kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018	Katika suala hili, ninapendekeza mapitio makubwa ya mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Ujenzi (NBRA). Pamaja na hayo, ninapendekeza kurejeshwa kwa Sh.16,990,300 na maafisa warne (4) waliojajwa ambao hawakuhudhuria mafunzo nchini Uganda. Uchunguzi unapaswa kuanzishwa kwa wafanyakazi waliopoteza vitabu nya mapato kumi na vivili (12) na kusababisha Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utatifi wa Nyumba Bora na Vifa ya Ujenzi (NBRA) kutokusanya mapato iliyotarajia
Mwaka 2017/18		Ukaguzi Maalum wa Ununzu wa Mfumo wa Kidijitali wa Kusajili Wapiqa Kura (BVR) uliofanywa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	
12.2.1		Ukaguzi Maalum wa Hesabu za Serikali	

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
37	12.2.1.1	Mfumo wa kidijitali wa kusajili Wapiga kura (BVR) wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC) Haukuunganishwa na BVR za Mamlaka ya Vitambulisho wa Taifa (NIDA) na Wakala wa Usajili, Ufitisi na Udhaminii (RITA) na Malipo yasiyokuwa na tija ya manunuzi ya leseni za windows na biometric algorithms kiasi cha Sh.862,085,100	Kuhusiana na suala hili, nashauri Serikali kuongeza usimamizi wa mikataba kwa ukaribu ili kupunguza matatizo yatokanayo na ubadhirifu na matumizi mabaya ya rasimali za umma.
38	12.2.1.2	Malipo zaidi kwa Mzabuni ya jumla ya Dola za Marekani 148,243.73	Nashauri fedha zaidi zilizolipwa kwa Mzabuni zirejeshwe, na hatua kali za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa Maafisa wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC) walioshirikiiana na Mzabuni kupora Malì za Umma.
39	12.2.1.3	Malipo ya Mafunzo ambayo hayakufanyika ya Jumla ya Dola za Marekani 358,650	Kuhusiana na hili, nashauri Mzabuni arejeshe kiasi rajwa. Aida, hatua za Kinidhamu na kisheria zichukuliwe kwa Maafisa wote wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC) waliohusiska kufanya malipo bila mafunzo kurányika.
40	12.2.2.1	Vigezo vya Kifundzi ziliyoandalialiwa na Mtumiaji Mfumo wa utambuzi wa Alama za Vidole (AFIS) Havikuzingatia wa katiki wa Tathminini ya Zabuni	Kuhusiana na suala hili, nashauri manunuzi mapya yote kufuata mahitaji kama iliyoelekezwa kwenye kifungu 39(1)(b)-(d) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2011 ili kuvueza kupata thamani halisi ya fedha. Pia, nassisita mamlaka husika zichukue hatua stahiki kwa maofisa wote waliohusiska.
41	12.2.2.2	Vifaa vyaa aina Moja vyenye Sifa na Uwezo unaolingana vilitozwa Bei Tofauti na Kusababisha Mzabuni Kupwa zaidi ya Sh.556,647,610	Nashauri hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa maafisa wote wa Jeshi la Polisi waliosababishia Serikali hasara ya jumla ya Sh.556,647,610.
42	12.2.2.3	Zabuni yenye Kumb Na. ME.014/PF/2011/2012/G/12 Lot 1 kwa ajili ya Ununuzi wa Mfumo wa Utambuzi wa Alama za Vidole (AFIS) ilitolewa kwa Mzabuni Asiyekuwa na Sifa.	Kwa mantiki hili, nashauri vigezo viliviyowekwa kwenye Zabuni vitumike wakati wote wa tathminni, uidhinishaji na utoaji wa Zabuni kama iliyoelekezwa na Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2011 pamoja na Kanuni zake za Mwaka 2013. Nasisitiza wajumbe wa Kamati za Tathminni za Zabuni kuwa huru na kutumia weledi wakati wote wa utektelezaji wa majikumu yao.
43	12.2.2.4	Manunuzi ya Mfumo wa Utambuzi wa Alama za Vidole Hayakuwa Kwenye Bajeti ya Jeshi la Polisi	Kuhusiana na hili, nashauri matunizi yote yatokane na bajeti iliyopitishwa na kuidhinishwa na bunge; na uhamisho wowote ufuate taratibu zilzoainishwa kwenye kifungu Na. 41 cha Sheria ya Bajeti ya Mwaka 2015.

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
44	12.2.2.5	Kutofungwa Kwa Vifaa Vya Utambuzi wa Alama za Vidole (AFIS) Vya Gharama Ya Sh.1,736,056,030.45 Kwenvye Magerereza 35	Nashauri vifaa hivi kufungwa kwenvye Magereza 35 yaliyoainishwa bila kuchelewa.
45	12.2.2.6	Mafunzo kwa Wataalamu 30 wa Mfumo Yaliyogharimu Sh.604,390,244 Hayakufanyika	Kwa mantiki hii, nashauri Mzabuni Lugumi Enterprises Limited ama akamitishishe mafunzo ya wataalamu 30 au arudishe gharama za mafunzo alizolipawa.
46	12.2.2.7	“Monitor” 58 Aina ya L2250P zenye ukubwa wa inchi 22 na zenye thamani Ya Sh.159,166,100 Hazikionekana Wakati wa Ukgazi	Kuhusiana na suala hili, ninapendekenza hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa maafisa votewa Ofisi ya Upetelezaji Makao Makuu ya Jeshi la Posi walioshindwa kutunza “monitor” 58 aina ya Dell optiplex modeli L2250P yenye ukubwa wa inchi 22.
47	12.2.2.8	Malipo ya Huduma ambayo Sh.3,304,000,000	Hivyo, nashauri huduma ya matengenezo na uweshehaji ikamiliishwe na Mzabuni Lugumi Enterprises Limited kwenye mikoa yote ishirini na sita (26) kama iliyoyelekewa kwenye maktaba.
48	12.2.2.9	Malipo ya Monitor 213 Aina ya Dell yenyeye Ukubwa wa Inchi 22 (Modeli L2250P 22 Wide Hybrid 0282 TCO-5.0 1680X105075HZ), zenye Gharama ya Sh.431,658,635 ambazo Hazikuleta	Kuhusiana na suala hili, nashauri Jeshi la Polisi kutopokea Monitors 213 ambazo hazzina matumizi moyote kwenye Mfumo wa Utambuzi wa Alama za Vidole. Hivyo, Lugumi Enterprises Limited arejeshe kiasi cha Sh.195,221,282 kilicholipwa zaidi.
49	12.2.3.1	Ukgazi Maalum wa Tuhuma za Ubahdirifu wa Fedha za Ummah wa Ujenzi wa Ummah wa Ujenzi wa Uwanja wa Ndege wa Songwe uliofanywa na Mamlaka ya Viwanja Vya Ndege (TAA)	Ukgazi Maalum wa Tuhuma za Ubahdirifu wa Fedha za Ummah wa Ujenzi wa Ummah wa Ujenzi wa Uwanja wa Ndege wa Songwe uliofanywa na Mamlaka ya Viwanja Vya Ndege (TAA)
50	12.2.3.2	Malipo ya Shughuli za Ujenzi ambazo Hazikuidhinishwa na Mhandidi Nashauri ya Sh. 5,482,610,339,86 na Malipo yenye Udanganyi ya Sh.570,508,125	Kuhusiana na suala hili, ninapendekenza kwenye Hati za Malipo Na. 10 na Ndege (TAA) kuanzisha uchunguzi kwenye Hati za Malipo Na. 03 kabla ya kubakidhiwa kwa Madai na urejeshaji wa pesa zilitoshikiliwa kwa matazamio (Retention money) kwa Mkandarasi.
51	12.2.3.3	Kutorejeshwa kwa Malipo ya Awali ya Kuanzishza Shughuli za Ujenzi Sh.1,528,200,879.98	Kuhusiana na hili, nashauri mwajiri (TAA) kurejeshwa kiasi husika kwenye Hati za Madai ambazo Mkandarasi hajalipwa.
52	12.2.4.1	Ukgazi Maalum wa Ununuzi wa Sare za Polisi uliofanywa na Jeshi la Polisi Maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali Hayakuizingatiwa	Hivyo, nashauri Jeshi la Polisi mara zote kufanya manunuzi kwa kuzingatia sheria, ikiwa ni pamoja na kujumuisha maoni ya kisheria kwa Maafisa votewa wa Mamlaka ya Viwanja Vya Ndege (TAA)

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
53	12.2.4.2	Malipo ya Sare za Polisi ambazo Hazikuletwa Boharia Mkuu wa Jeshi la Polisi Sh.16,660,000,000	Mwanasheria Mkuu wa Serikali mara baada ya kuhakiki rasimu za mikataba.
	12.2.5	Ukaguzi Maalum wa Masurufu Katika Wizara ya Kilitimo, Mifugo na Uvuvi na Watoto (Fungu Na. 43), Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (Fungu Na. 46), Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jirisia, Wazee na Watoto (Fungu Na. 52) na Wizaraya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Fungu Na. 98)	Kuhusu suala hili, nashauri Nzabuni Daissy General Traders arejeshe kiasi aliocholipwa kwa kutoleta Sare za Polisi na hatua stahili za kinidamu na kisheria zichukuliwe kwa Maofisa wote wa Jeshi la Polisi kwa kuisababishwa Serikali hasara.
54	12.2.5.1	Masurufu ambayo Hayajarejeshwa Sh.245,194,247.8	Hivyo, ninapendekereza Maafisa Masuuli wa Wizara Zilizotajwa kuhakikiha kuwa masurufu ambayo hayajarejeshwa yaktawte kwenye mishahara ya Watumishi husika kama iliyoelekezwa na Kanuni 103(2) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001.
55	12.2.5.2	Masurufu yalitolewa kwa Shughuli ambazo Hazikula kwenye Bajeti Sh. 32,529,895	Kuhusiana na suala hili, nashauri Afisa Masuuli (Fungu Na. 43) kutoa masurufu kwenye matumizi ambayo yamebajetiwa na kuhakikiha masurufu ya mradhi wa ERPP yanarejeshwa
56	12.2.5.3	Masurufu ambayo Yameshughuliwa nje ya Mfumo wa “Epicor Imprest Module” Sh.11,756,128,459.71	Nashauri Maafisa Masuuli wote kushughulikia masurufu yote ndani ya mfumo wa “Epicor Imprest Module” ili kuwe na thamani halisi ya fedha ya ununuzi wa mfumo wa “Epicor”
57	12.2.5.4	Masurufu yaliyorejeshwa ambayo yana Nyaraka Pungufu au yasiyokuwa na Nyaraka Sh. 3,282,748,190.42	Kuhusiana na suala hili, nashauri Afisa Masuuli kuwaujibisha Maafisa wote ambao wamerejeshwa masurufu yenye nyaraka pungufu, na wale ambao wamepozeza nyaraka za masurufu.
	12.2.6	Ukaguzi Maalum wa Ununuzi wa Magari 777 aina ya Ashok Leyland ultifanyiwa na Jeshi la Polisi Tanzania	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelerezaji
58	12.2.6.1	Mapungufu yaliyoojitekeza kwenye ununuzi wa magari 777 aina ya Ashok Leyland yenye thamani ya Dola za Marekani 29,606,100	Kuhusu hili, minapendekera magari 22 yenye thamani ya Dola za Marekani 572,506 yaliyopatikana na kasoro na kukataliwa na Jeshi la Polisi yabadilishwe. Magari 280 yenye thamani ya Dola za Marekani 6,759,648 na vipuri vya thamani ya Dola za Marekani 5,510,429 viletwe mara moja ili kuepuka ongezeko la gharama za kujitolea (commitment charges) za mkopo wa Dola za Marekani 13,477,570,30 ambaeo haujatumika. Ninhimiza Serikali daima kuchambua mikopo yote kwa ufanisi na kuachana na mikopo yenye masharti ya kibashara ambayo inaonekana kuwa ya gharanya kubwa. Zaidi, ninahimiza Kamati za Usimamizi wa Madeni za Kitifa kufanya kazi kitaalamu na kutekeleza taratibu zote kama ziliyoainishwa kwenye

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
		Sheria ya mikopo ya Serikali, Dhamana na Ruzuku ya Mwaka 1974 (marekebisho ya mwaka 2003) na Kanuni zake.	
59	12.2.7.1	Ukaguzi Maalum Kuhusiana na Tuhuma za Matumizi Mabaya ya Marejesho ya Mikopo Katika Mfuko wa Kujitegemea (PTF) Tawi la Morogoro Matumizi mabaya ya Fedha Wakati wa Kulipa Marejesho ya Mikopo ya Jumla ya Sh.67,489,000	Namshauri Katibu Mkuu Kiongozi kuhakikisha kuwa Ulongozi wa Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (PTF) unasiyamia kikamilifu urejeshaji wa fedha kiasi cha Sh.67,489,000. Pia, achukue hatua stahiki za kisheria kwa Watumishi husika
60	12.2.7.2	Mikopo Illyotolewa Isiyothibitika Kupokelewa na Walengwa Sh.2,500,000	Ninapendekeza Menejimenti ya Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (PTF) kupitaa mfumo wake wa uendeshaji kwa mtazamo wa kudhibiti uwerekano wa matumizi mabaya ya mikopo.
61	12.2.7.3	Risiti za Malipo ya Marejesho Zilizopatikana kwa Wakopaji Zisizoainishwa Katika Kumbukumbu za Malipo ya Marejesho ya Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (TPF) Kiasi cha Sh.76,560,550	Ninapendekeza Katibu Mkuu Kiongozi kuhakikisha kwamba, kiasi hicho kilichotumika isiyostahili kinarudishwa na hatua stahiki zinachukuliwa.
62	12.2.7.4	Udarganyifu kwa Kutumia Nyaraka za Wanachama wa Kikundi cha Mkopo Katika Maombi ya Mkopo Sh. 15,000,000	Ninapendekeza Katibu Mkuu Kiongozi kuhakikisha kuwa Uongozi wa Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (PTF) unasiyamia urejeshaji wa mkipo wa Sh.20,062,500 na kuchukua hatua stahiki kwa waliohusika katika udanganyifu.
63	12.2.7.5	Kuunda Kikundi Hewa na kupatiwa Mkopo kwa Njia ya Udarganyifu Sh. 5, 000,000	Ninapendekeza menejimenti ya Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (PTF) kuuhakikisha fedha hizo zinarejeshwa katika Mfuko. Pia, kuchukua hatua za kisheria dhidi ya aliyekuwa Meneja wa tawi la Morogoro kwa kushiriki katika shughuli za ubadhififu.
Mwaka 2016/17			
64	13.12.1	Ukaguzi Maalum Juu Ya Ukuusanyaji Maduhuli/Mapato Na Ununuzi Wa Kiwanja Katika Idara Ya Uhumiaji (Fungu 93).	Mapendekezo kulingana na matokeo ya ukaguzi maalum huu; i). Uongozi uhakikisha makusanyo ya mapato ya jumla ya Sh. 205,466,447 na Sh. 132,365,604 zilitzoongezwa kwenye ununuzi wa kiwanja kwa udanganyifu, Kasumulu Kyela, Mbeya zinarejeshwa na kuweka kwenye akaunti ya Serikali; na ii). Hatua za kinidhamu na kisheria zichukuliwe dhidi ya wote waliohusika kwenye miamala hiyo.
65	13.12.2	Ukaguzi maalum Chama cha Wali mu Tanzania (CWT)	Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji
Menejimenti ya Chama cha Wali mu Tanzania (CWT) inapaswa kuhakikisha kuwa uwekezaji ulioanzishwa wa MCBL na Mwalimu			
Pendekezo lipo katika hatua ya utekelezaji			

SN	Para	Kichwa	Pendekezo
66	13.12.3	Ukaguzi Maalum katika Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	House unaendeshwa vizuri kuitia sera iliyowekwa ya uwerekaji ambayo itaweka malengo na njia za kufikia malengo yaliyopanganya. Mapendekezo: i). Mamlaka ihakikishe urejeshwaji wa jumla ya Sh. 402,210,835.02 kutoka Kampuni ya BMTL (sasa The Copy Cat Tanzania Ltd). ii). Mamlaka ihakikishe urejeshwaji wa kiasi cha jumla ya Sh. 167,445,671.91 kutoka kwa Gotham International Limited na hatua stahiki zichukuliwe na Mamlaka ili kuhakikisha uzingatiwaji wa mikataba katika malipo ili kuepusha haasara zisizotarajija. iii). Menejimenti ya Mamlaka ihakikishe kuwa Gotham International Limited inarejesta jumla ya kiasi cha Dola za Marekani 551,500 zilizolipwa kwa ajili ya kufanya mapitio ya sheria ambayo hakufianya.
67	13.12.4	Ukaguzi Maalumu wa Utékelézaji wa Mradi wa Ujenzi wa Vituo vya Polisi vya Mfano Uliotekelézwa na Jeshi la Polisi Katika Mikoa Mbalimbali ya Tanzania Chini ya Mradi wa STACA unaofadiliwa Na DFID	Kuligana na matokeo hayo,menejimenti inashaaurwa kama ifuatavyo: i). Ihakikishe kuwa shughuli zote za miradi inayotekelézwa na Jeshi hilo zifanyike kwa kuzingatia Mikataba, Nipango kazi na Bajeti husika; na ii). Kuimarisha mifumo ya udhibiti wa ndani ambayo itahakikisha sheria na kanuni zinafuatwa wakati wa mchakato wa manunuzi.
68	13.12.5	Ukaguzi Maalumu wa Jumuiya ya Serikali za Mtaa (ALAT)	Kutokana na matokeo ya ukaguzi huo maalum, nashauri kwamba: Menejimenti ya Jumuiya ya Serikali za Mtaa (ALAT) imarishe mifumo ya Udhibiti wa Ndani. Hii ni kwa kuwa uduhai mkuubwa uliotambuliwa umetokana na kushindwa kwa mfumo wa udhibiti. Uchunguzi wa kina, hatua za kisheria na za kisheria zinapaswa kuchukuliwa kwa maafisa hao kwa kutotimiza majikumu yao kwa ufanisi, hiyo kusababisha hasara kwa fedha za Jumuiya ya Serikali za Mtaa (ALAT). Udhibiti wa ndani kuhusiana na makusanyo ya mapato uimirishwe, na makusanyo yasiyopelekwa benki yenyethamani ya Sh. 14,330,000 yanapatikana na kuwekwa kwenye akanti husika. Mkataba ulioingiwa kati ya Menejimenti ya Jumuiya ya Serikali za Mtaa (ALAT) na M/S Vision Investment hauhushwi upya baada ya kumilitika. Hii ni kwa kuwa, asili yake ya kuwa si wazi. Zaidi, Menejimenti lazima ihakikishe kuwa makusanyo

SN	Para	Kichwa	Pendekazo
69	13.12.6	Taarifa ya Ulaguzi Maalumu wa kuhakikiki madai ya Kampuni ya WENTWORTH Gas Limited juu ya għarama zilitotumika kujenga miundombinu ya kusafirinsha, kusambaza Umeme katika Mradi wa Umeme wa Mtwara	<p>yasijowasliżiha kiāsi cha Sh. 90,000,000 na M/S Vision Investment yanarejeshwa.</p> <p>Kulingga na matokeo hayo, yafuataylo yanasħauriwa kama ifluatav:</p> <ol style="list-style-type: none"> Għarama ya jumla ya Dola za Marekani 2,696,848 ikiwa ni għarama za Menejimenti haipswi kulpwa na MEM kwa WENTWORTH; Tunapendekka menejimenti ya MEM kutokkliha għarama za Malibna Vifaa zenze thamini ya Dola za Marekani 1,768,631 kama zinayyodha na kampuni Wentworth Gas Ltd kwa kuwa hazina uhusiano na miradi MEP na MCRA; Wizara ya Nishati na Madini (MEM) inapaswa kulkata/kupunguza għarama za ununuzi wa mäjjerereta matatu yenyethamani ja jumla ya Dola za Marekani 1,669,568 kutoka kwenye madai yaliyototew na Wentworth Gas Limited; Wizara ya Nishati na Madini (MEM) inapaswa kulkata/kupunguza kiāsi cha dola za Marekani 85,318.86 kutoka kwenye madai ya Wentworth Gas Limited ikiwa ni bakka ambayo haikurudishwa MEM; Wizara ya Nishati na Madini (MEM) inapaswa kulkata/kupunguza kiāsi cha Dola za Marekani 4,847,542 kutoka kwa madai yaliyotolewa na Wentworth Gas Limited kwa kuwa kampuni hiyo ilizidisha għarama za mradi wa kiekk użunnu liu na Serikali.

Kiambatisho Na. VIII: Miamala ambayo Haijasuluhihishwa katika Taarifa za Usuluhiishi wa Kibenki

Ofisi ya Hazina na Maelezo	Muda wa Mwaka Mmoja	Zaidi ya Mwaka Mmoja
Zilizopokelewa benk lakini hazijaonekana katika kitabu cha fedha		
Mara	17,599,900	-
Mwanza	86,571,406	-
Shinyanga	4,270,818	-
Kagera	53,437,100	-
Simiyu	2,000,000	-
Dar es salaam	687,012,576	-
Katavi	95,256,635	-
Kigoma	22,243,117	-
Morogoro	21,647,216	-
Pwani	58,451,818	-
Lindi	3,950,000	-
Singida	167,475,910	-
Arusha	900,000	-
Kilimanjaro	23,144,670	-
Tanga	15,393,483	-
Iringa	39,951,078	-
Manyara	514,217	-
Sub total	1,299,819,943	-
Malipo yaliyoonekana benki lakini hayajaonekana katika kitabu cha fedha		
Kigoma	124,660,375	-
Morogoro	44,296,305	42,743,192
Manayara	-	14,581,300
Sub total	168,956,679	57,324,492
Zilizopokelewa katika kitabu cha fedha lakini hazijaonekana benki		
Singida	145,021,308	-
Dar es salaam	17,050,000	-
Jumla	162,071,308	-
Malipo katika kitabu cha fedha lakini hayajaonekana benki		
Dar es salaam	36,332,000	-
Kigoma	1,734,294,254	-
Iringa	156,450,750	-
Sub total	1,927,077,004	-
Jumla	3,557,924,934	57,324,492

Kiambatisho Na. IX: Taasisi Zenye Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi

S/N	Kategoria	Chombo	Vidogo
1.	Fungu 2	Tume ya Utumishi wa Walimu	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haikupitia taarifa za fedha kwa mwaka 2020/21. Kamati hiyo haikuandaa taarifa ya mwaka. Kamati hiyo haikufanya mikutano yote ya robo nne.
2.	Fungu 39	Huduma ya Taifa	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haikupitia taarifa za fedha kwa mwaka 2020/21. Kamati hiyo haikuandaa ripoti ya kila mwaka ikielezea utendaji wake na mafanikio kwa malengo yake yaliyokusudiwa.
3.	Fungu 18	UNESCO	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi katika Tume ya Taifa ya UNESCO haikufanya mkutano wowote katika mwaka wa fedha 2020/21.
4.	Fungu 24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania (TCDC)	<ul style="list-style-type: none"> Kuandaa taarifa ya mwaka ya Kamati ya Ukaguzi
5.	Fungu 52	Wizara ya Afya (Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto)	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haikuandaa na kuwasilisha ripoti ya mwaka kwa Katibu Mkuu, Mhasibu Mkuu na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.
6.	Taasisi nyingine	Shirika la Magereza	<ul style="list-style-type: none"> Kamati hiyo haikuandaa ripoti ya mwaka. Kamati ya Ukaguzi haina wajumbe wenye ujuzi wa kutosha na uwemo kama inavyotakiwa na Sheria ya Fedha za Umma. Mkuu wa Ukaguzi wa Ndani haripoti moja kwa moja kwa Kamati ya Ukaguzi.
7.	Taasisi nyingine	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi bado haijaanzishwa kinyume na mahitaji ya Reg. 30 ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001.
8.	Taasisi nyingine	Kampuni ya Ulinzi SUMA JKT	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haikupitia taarifa za fedha kwa mwaka 2020/21. Kamati hiyo haikuandaa ripoti ya kila mwaka ikielezea utendaji wake na mafanikio kwa malengo yake yaliyokusudiwa.
9.	Taasisi nyingine	Taasisi ya Utawala wa Mahakama (IJA)	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi ilikutana mara mbili tu kati ya nne zinazohitajika. Hakukuwa na mpango kazi wa kamati ya ukaguzi ulioweka shughuli hizo. Hakukuwa na ushahidi kwamba ripoti iliandaliwa na kuelekezwa kwa mamlaka ya kuteua, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, na Mkaguzi Mkuu wa Ndani.
10.	Taasisi nyingine	Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ina wajumbe nane, kinyume na mkataba wa kamati ya ukaguzi, ambayo inahitaji kiwango cha chini cha tatu na kiwango cha juu cha wanachama watano. Wajumbe saba kati ya nane wa kamati ya ukaguzi ni kutoka timu ya usimamizi.
11.	Taasisi nyingine	Mamlaka ya Maji Bunda na Usafi wa Mazingira	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haijaanzishwa kinyume na mahitaji ya Reg. 30 ya Kanuni ya Fedha za Umma, 2001
12.	RS	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	<ul style="list-style-type: none"> Muundo wa kamati hauendani na mahitaji ya Reg. 30, 31 na 32 ya Kanuni ya Fedha za Umma, 2001

S/N	Kategoría	Chombo	Vidogo
13.	RS	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	<ul style="list-style-type: none"> Mafunzo ya kutosha kwa wajumbe wa kamati ya ukaguzi Kamati haikusaini mgongano wa fomu za tamko la riba na kukubali kukubalika kwa uteuzi kinyume na Aya ya 3.15 ya Mwongozo wa Kamati ya Ukaguzi, 2019
14.	RRH	Hospitali ya Rufaa Mkoa wa Temeke.	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haijaanzishwa kinyume na mahitaji ya Reg. 30 ya Kanuni ya Fedha za Umma, 2001
15.	RRH	Hospitali ya Rufaa Mkoa wa Singida	<ul style="list-style-type: none"> Kamati ya Ukaguzi haijaanzishwa kinyume na mahitaji ya Reg. 30 ya Kanuni ya Fedha za Umma, 2001.
16.	RRH	Hospitali ya Benjamin Mkapa	<ul style="list-style-type: none"> Kamati hiyo haikufanya vikao vyovyyote kwa miaka miwili mfululizo, yaani 2019/20 na 2020/21 kutokana na kutoteuliwa kwa wajumbe wapya wa kamati ya ukaguzi tangu kumalizika kwa muda wa uongozi wao tarehe 19 Julai, 2019. Kamati ya Ukaguzi haikufanya kikao chochote katika mwaka wa fedha 2020/21.
17.	RRH	Hospitali ya Rufaa Mkoa wa Bukoba	

Kiambatisho Na. X: Taasisi zenyne Mapungufu katika Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani

Na	Aina	Taasisi	Mapungufu
MDA - VOTE			
1.	Wakala	Shirika la Maendeleo ya Elimu (ADEM).	<ul style="list-style-type: none"> Kwa zaidi ya miaka minane, kitengo cha ukaguzi wa ndani cha shirika kina wafanyakazi mmoja kati ya wanne wanaohitajika.
2.	Wakala	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA).	<ul style="list-style-type: none"> Shirika hilo halikutekeleza shughuli zake zote zilizopangwa kutokana na mgao wa kutosha wa bajeti.
3.	Wakala	Wakala wa Ufundini na Umeme (TEMESA)	<ul style="list-style-type: none"> Baadhi ya shughuli za Ukaguzi wa Ndani hazikutekelezwa kwa sababu ya kokosekana kwa fedha za kutosha zilizotolewa. Idadi ya kutosha ya wafanyakazi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani, kitengo kina wafanyakazi wanne tu kati ya wafanyakazi nane wanaohitajika.
4.	Wakala	Wakala wa Mbegu za Kilimo	<ul style="list-style-type: none"> Katika mwaka wa fedha 2020/21, shirika hilo litikuwa na mkaguzi mmoja tu, ambaye baadaye alistaafu Julai 18, 2021.
5.	Wakala	RUWASA	<ul style="list-style-type: none"> Idadi isyo ya kutosha ya wafanyakazi wa Ukaguzi wa Ndani Bajeti isiyotosheleza kutekeleza mpango wa ukaguzi wa ndani
6.	Fungu 98	Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi)	<ul style="list-style-type: none"> Rasilimali za kutosha za kifedha Idadi ya kutosha ya wafanyakazi, kitengo kina wafanyakazi sita tu kati ya tisa wanaohitajika.
7.	Fungu 52	Wizara ya Afya	<ul style="list-style-type: none"> Kutotekeleza mapendekezo ya mkaguzi wa ndani: kati ya mapendekezo 69, ni 25 tu yaliyotekelizwa. Idadi ya kutosha ya wafanyakazi, ni 6 tu kati ya wakaguzi 30 wanaohitajika wapo.
8.	Taasisi nydingine	Shule ya Sekondari ya Jitegemee JKT	<ul style="list-style-type: none"> Mafunzo ya kutosha kwa wafanyakazi wa ukaguzi wa ndani. Ukosefu wa vifaa sahihi vya kutekeleza majukumu yao vizuri. Wafanyakazi wa kutosha katika kitengo cha ukaguzi wa ndani, ni wafanyakazi mmoja tu wanaopatikana.
9.	Taasisi nydingine	Bodi ya maji ya Bonde la Ziwa Victoria	<ul style="list-style-type: none"> Bonde halijaanzisha kazi zake za ukaguzi wa ndani
10.	Taasisi nydingine	Shirika la Magereza	<ul style="list-style-type: none"> Idadi ya kutosha ya wafanyakazi, kitengo kina wafanyakazi mmoja tu kati ya watano wanaohitajika Ukosefu wa vifaa sahihi ikiwa ni pamoja na; kompyuta, vifaa n.k.
11.	Taasisi nydingine	Suma JKT	<ul style="list-style-type: none"> Upungufu wa watumishi 8, Menejimenti inahitaji wafanyakazi 14 wakati wafanyakazi 6 tu wanapatikana. Ukosefu wa vifaa sahihi, kwa mfano; kompyuta, magari na vituo vya kutekeleza majukumu yao vizuri Mafunzo ya kutosha kwa wafanyakazi wa ukaguzi wa ndani

Na	Aina	Taasisi	Mapungufu
12.	Taasisi nyingine	Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru	<ul style="list-style-type: none"> Idadi isiyo ya kutosha ya wafanyakazi, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani kina watumishi wawili tu kati ya wanne. Mafunzo ya kutosha kwa wakaguzi juu ya mifumo inayowenza kutumika yaani TANePS na bajeti ya kutosha.
13.	Taasisi nyingine	Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Bunda	<ul style="list-style-type: none"> Kitengo cha ukaguzi wa ndani hakikuanzishwa kinyume na mahitaji ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001
14.	RS	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	<ul style="list-style-type: none"> Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma ilikuwa na wakaguzi wawili tu wa ndani kati ya watumishi watatu wanaohitajika.
15.	RS	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	<ul style="list-style-type: none"> Mafunzo ya kutosha kwa wakaguzi juu ya mifumo husika yaani MUSE na TANePS Bajeti isiyotosheleza
16.	RS	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	<ul style="list-style-type: none"> Idadi ya kutosha ya wafanyakazi
17.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Temeke	<ul style="list-style-type: none"> Idadi isiyo ya kutosha ya wafanyakazi, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani kina watumishi mmoja tu Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani hakina mgao wa bajeti kutekeleza majukumu yake.
18.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Singida	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali bado haijaanzisha kitengo cha ukaguzi wa ndani
19.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Mbeya	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna uthibitisho kwamba ukaguzi wa ndani wa hospitali upo na unatekeleza majukumu yake
20.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mbeya	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali bado haijaanzisha kitengo cha ukaguzi wa ndani kutokana na uhaba wa watumishi
21.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Iringa	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali bado haijaanzisha kitengo cha ukaguzi wa ndani
22.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Njombe	<ul style="list-style-type: none"> Kukosekana kwa Kazi ya Ukaguzi wa Ndani ndani ya Hospitali
23.	RRH	Hospitali ya Mirembe	<ul style="list-style-type: none"> Idadi isiyo ya kutosha ya wafanyakazi wa ukaguzi wa ndani. Mafunzo ya kutosha ili kuboresha ujuzi na uwezo kwa wafanyakazi waliopo. kutosha fedha na rasilimali nyingine.

Kiambatisho Na. XI: Taasisi zenyne Mapungufu katika Usimamizi wa Vihatarishi na Ubadhirifu

Na	Kundi	Taasisi	Mapungufu
Usimamizi wa Hatari			
1.	Taasisi nyingine	Chuo cha Taifa cha Utalii	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna Mfumo wa Usimamizi wa vihatarishi
2.	Taasisi nyingine	Shirika la Magereza	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna Kitengo cha Usimamizi wa Hatari mahali kinyume na Waraka Na. 12 ya 2013 kutoka MoF.
3.	Taasisi nyingine	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna mfumo wa usimamizi wa vihatarishi.
4.	Taasisi nyingine	Bodi ya Ushauri wa Hospitali Binafsi	<ul style="list-style-type: none"> Kukosekana kwa kitengo cha usimamizi wa vihatarishi
5.	Fungu 59	Tume ya Marekebisho ya Sheria	<ul style="list-style-type: none"> Daftari la Usimamizi wa Hatari liloondolewa ambalo linaonesha vitisho kwa tume.
6.	Fungu 35	Ofisi ya taifa ya Mashtaka (NPS)	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna Daftari la Usimamizi wa Hatari, ambalo linaonesha vitisho kulingana na ukali.
7.	Fungu 93	Idara ya Uhamiaji	<ul style="list-style-type: none"> Idara bado haijaanzisha mfumo wa usimamizi wa vihatarishi.
8.	Fungu 24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika (TCDC)	<ul style="list-style-type: none"> Kutokuwepo kwa Mfumo wa tathmini ya usimamizi wa vihatarishi.
9.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mwananyamala	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna sera ya usimamizi wa vihatarishi.
10.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Katavi.	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna sera ya usimamizi wa vihatarishi.
11.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna Kitengo cha Usimamizi wa Hatari mahali, kinyume na Waraka No. 12 wa mwaka 2013 kutoka wizara ya fedha na mipango.
12.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mbeya	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna Kitengo cha Usimamizi wa Hatari mahali, kinyume na Waraka No. 12 wa mwaka 2013 kutoka wizara ya fedha na mipango..
13.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya mkoa wa Iringa	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali hiyo haikufanya tathmini rasmi ya vihatarishi. Hakuna taratibu za kumbukumbu juu ya majibu ya hatari zilizotambuliwa. Hakuna kujenga uwezo kwa wafanyakazi juu ya usimamizi wa vihatarishi.
14.	RRH	Hospitali ya Benjamin Mkapa (BMH)	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali bado haijaanzisha mfumo wa usimamizi wa vihatarishi.
15.	RRH	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Maweni	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna sera ya usimamizi wa vihatarishi
16.	RRH	Hospitali ya Mirembe	<ul style="list-style-type: none"> Hospitali bado haijaanzisha mfumo wa usimamizi wa vihatarishi. Hakuna Sera ya Usimamizi wa Vihatarishi
Usimamizi wa Ubadhirifu			
1.	Sekretariet ya Mkoa	Tanga	<ul style="list-style-type: none"> Hakuna mchakato wa kumbukumbu wa kutambua na kukabiliana na vihatarishi vya ubadhilifu. Sera ya usimamisi wa ubadhirifu

Na	Kundi	Taasisi	Mapungufu
			haijaanzishwa.
2.	Taasisi nyingine	Bodi ya Ushauri ya Hospitali Binafsi	<ul style="list-style-type: none"> • Kukosekana kwa kitengo cha usimamizi wa vihatarishi
3.	Fungu 96	Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo	<ul style="list-style-type: none"> • Hakuna mpango wa kugundua udanganyifu ulioidhinishwa na ulioidhinishwa. • Hakuna usajili wa hatari vyta ubadiriflu.

Kiambatisho Na. XII: Makadirio, Fedha Zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za Kawaida Katika Mwaka wa Fedha 2020/21

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPOKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA	BAKAA
26	Ofisi ya Waziri Mkuu	9,462,318,040.00	9,361,454,044.00	9,358,018,494.00	100,863,996.00	3,435,550.00
31	Ofisi ya Makamuunwa Rais	13,178,492,800.00	12,453,766,940.44	11,947,923,956.56	724,725,859.56	505,842,983.88
34	Mambo ya Nje na Ushirkiano wa Kimataifa	180,558,620,177.00	150,460,507,546.00	150,510,727,544.00	30,098,112,631.00	-
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	23,146,214,692.99	20,269,502,839.49	20,269,502,839.49	2,876,711,853.50	-
41	Katiba na Sheria	13,144,090,647.00	11,974,189,594.00	11,942,538,757.00	1,169,901,053.00	31,650,837.00
43	Kilimo Chakula na Ushirika	65,469,618,840.00	60,129,632,187.47	59,893,580,676.00	5,339,986,652.53	236,051,511.47
44	Vivand na Biashara	28,072,882,674.00	26,946,540,104.00	26,614,079,532.00	1,126,342,570.00	332,460,572.00
45	Ofisi ya Taifa ya Ukguzi	68,876,995,000.00	66,871,715,293.00	66,871,715,293.00	2,005,279,707.00	-
46	Elimu Mafunzo ya Juu na Ufurudi	515,420,340,355.00	513,534,416,112.84	510,326,629,282.00	1,885,924,242.16	3,207,786,830.84
48	Aridhi na Makazi	116,073,536,078.91	115,850,659,899.32	115,850,659,899.32	222,876,179.59	-
49	Maji na Umwagiliaji	28,436,639,386.00	27,180,358,413.00	26,686,411,634.00	1,256,280,973.00	493,946,779.00
50	Fedha Uchumi na Mipango	78,163,929,499.00	75,747,124,187.00	71,436,249,015.00	2,416,805,312.00	4,310,875,172.00
51	Mambo ya Ndani	20,524,558,139.00	18,813,009,892.00	18,812,926,048.00	1,711,548,247.00	83,844.00
52	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	695,079,934,117.00	457,663,689,766.86	457,663,689,766.86	237,416,244,350.14	-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
53	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	26,491,375,000	25,372,993,046	25,372,993,046	1,118,381,954.00	0
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	135,752,132,698.00	134,419,407,734.00	133,946,077,705.15	1,332,724,964.00	473,330,028.85
57	Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa Nishati na Madini	19,634,547,500.00	17,500,494,310.30	17,500,494,310.30	2,134,053,189.70	-
58	Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji	28,399,590,000.00	25,305,394,463.00	25,030,627,074.00	3,094,195,537.00	274,767,389.00
60	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	23,786,198,996.00	22,808,355,945.00	22,512,818,214.00	977,843,051.00	295,537,731.00
62	Wizara ya Uvuvi na Mifugo	91,188,109,000.00	88,579,709,829.31	88,579,709,829.00	2,608,399,170.69	0.31
64	Kazi Ajira na Maendeleo ya Vijana	21,662,107,000.00	20,192,105,371.71	20,192,105,371.71	1,470,001,628.29	-
65	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	14,673,106,000.00	13,101,843,557.00	12,921,874,517.97	1,571,262,443.00	179,969,039.03
68	Maliasilii na Utalii	6,115,553,251.00	6,020,813,909.00	6,016,383,569.87	94,739,342.00	4,430,339.13
69	Habari Utamaduni na Michezo	87,753,013,835.37	81,275,620,742.45	81,269,472,613.00	6,477,393,092.92	6,148,129.45
96	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	33,969,048,075.00	29,803,127,969.00	29,582,814,8226.38	4,165,920,106.00	220,313,142.62
98	Mifugo na Maendeleo ya Uvumi	40,143,330,488.00	34,675,310,129.00	34,658,769,294.00	5,468,020,359.00	16,540,835.00
99	Wizara ya Madini	28,684,894,316.00	27,715,164,181.00	27,671,199,521.00	969,730,135.00	43,964,660.00
100	SEKRETARIETI ZA MIKOA	66,872,275,975.00	62,448,536,558.00	62,448,536,558.00	4,423,739,417.00	-
	FUNGU					-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
36	Katavi	3,895,979,600.00	3,373,150,523.00	3,327,743,830.15	522,829,077.00	45,406,692.85
47	Simiyu	5,183,483,145.00	4,646,436,864.00	4,593,555,471.00	537,046,281.00	52,881,393.00
54	Njombe	4,272,918,000.00	4,080,094,333.00	4,080,094,333.00	192,823,667.00	-
63	Geita	5,490,136,525.00	5,412,608,882.41	5,412,608,882.41	77,527,642.59	-
70	Arusha	6,208,222,036.00	5,848,968,870.00	5,848,968,870.00	359,253,166.00	-
71	Pwani	6,422,940,770.00	6,406,566,941.00	6,394,965,182.00	16,373,829.00	11,601,759.00
72	Dodoma	7,728,399,087.00	6,796,338,898.43	6,796,338,898.43	932,060,188.57	-
73	Iringa	4,886,875,000.00	4,461,024,715.00	3,910,771,837.00	425,850,285.00	550,252,878.00
74	Kigoma	4,967,129,672.00	4,370,574,327.00	4,344,320,001.00	596,555,345.00	26,254,326.00
75	Kilimanjaro	5,908,294,000.00	5,651,138,730.00	5,340,769,606.00	257,155,270.00	310,369,124.00
76	Lindi	4,715,321,000.00	4,660,252,341.00	4,628,953,341.00	55,068,659.00	31,299,000.00
77	Mara	5,389,007,750.00	5,235,588,878.00	4,715,516,387.91	153,418,872.00	520,072,490.09
78	Mbeya	5,067,917,000.00	4,610,384,121.00	4,608,784,121.00	457,532,879.00	1,600,000.00
79	Morogoro	7,333,640,927.00	7,076,412,076.00	7,033,834,077.00	257,228,851.00	42,577,999.00
80	Mtwara	7,423,878,372.00	7,504,474,004.00	7,492,969,210.00	80,595,632.00	11,504,794.00

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
81	Mwanza	6,914,027,692.00	5,577,180,564.00	5,564,446,473.00	1,336,847,128.00	12,734,091.00
82	Ruvuma	6,250,851,000.00	5,908,921,000.00	5,908,921,000.00	341,930,000.00	-
83	Shinyanga	4,509,099,400.00	4,129,528,517.00	4,129,528,517.00	379,570,883.00	-
84	Singida	5,252,475,420.00	4,662,463,791.00	4,662,463,791.00	590,011,629.00	-
85	Tabora	6,614,204,556.00	5,102,328,647.00	4,871,550,732.00	1,511,875,909.00	230,777,915.00
86	Tanga	6,994,034,070.00	6,372,251,827.00	6,371,872,864.00	621,782,243.00	378,963.00
87	Kagera	5,440,984,800.00	4,768,064,101.00	4,768,064,101.00	672,920,699.00	-
88	Dar es Salaam	4,942,146,000.00	4,781,436,517.00	4,781,436,517.00	160,709,483.00	-
89	Rukwa	4,657,474,000.00	3,911,916,768.00	3,906,612,369.00	745,557,232.00	5,304,399.00
90	Songwe	4,102,868,790.00	3,712,661,967.00	3,700,390,714.00	390,206,823.00	12,271,253.00
95	Manyara	4,785,658,694.00	4,548,168,706.00	4,544,017,629.00	237,489,988.00	4,151,077.00
TUME						
FUNGU						-
2	Tume ya Walimu	14,773,473,000.00	13,253,415,017.74	13,253,415,017.74	1,520,057,982.26	-
3	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Aridhi	3,164,768,000.00	2,616,941,400.51	2,616,941,400.51	547,826,599.49	-
4	Utanzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	3,080,084,715.00	2,996,096,612.00	2,996,096,612.00	83,988,103.00	-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	5,466,739,647.00	4,239,206,822.04	4,236,274,350.00	1,227,532,824.96	2,932,472.04
7	Msajili wa Hazina	372,637,646,453.28	357,944,372,260.33	357,756,398,580.08	14,693,274,192.95	187,973,680.25
9	Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	1,590,615,835.78	1,259,376,776.47	1,244,011,031.00	331,239,059.31	15,365,745.47
10	Tume ya Pamoja ya Fedha	2,864,382,307.60	2,720,661,817.08	2,638,000,349.54	143,720,490.52	82,661,467.54
12	Tume ya Utumishi wa Mahakama	2,405,224,576.00	2,191,703,684.00	2,190,642,849.00	213,520,892.00	1,060,835.00
13	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	2,915,586,000.00	2,794,103,250.00	2,610,957,120.00	121,482,750.00	183,146,130.00
15	Tume ya Usuluhishi na Uamuzi	4,195,076,000.00	4,021,743,711.00	4,021,743,710.00	173,332,289.00	1.00
18	Tume ya UNESCO	2,239,181,000.00	1,870,935,340.55	1,839,882,623.82	368,245,659.45	31,052,716.73
24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	9,608,846,000.00	8,525,363,416.00	8,483,636,057.00	1,083,482,584.00	41,727,359.00
55	Tume ya Haki za binadamu na Utavala bora	6,323,636,000.00	5,928,300,000.00	5,926,483,412.00	395,336,000.00	1,816,588.00
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	2,266,783,541.00	2,212,131,667.00	2,182,108,912.00	54,651,874.00	30,022,755.00
61	Tume ya Uchaguzi	6,294,805,000.00	5,915,629,904.00	5,908,931,094.00	379,175,096.00	6,698,810.00
91	Tume ya Kudhibiti Dawa ya Kulevya	9,588,243,705.00	8,531,289,561.00	8,515,781,378.00	1,056,954,144.00	15,508,183.00
92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	3,486,641,800.00	3,393,737,101.59	3,393,057,491.52	92,904,698.41	679,610.07
94	Tume ya Utumishi wa Umma	6,712,122,734.40	6,080,865,402.50	6,071,823,025.50	631,257,331.90	9,042,377.00

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
FUNGU	IDARA ZA SERIKALI					-
14	Zimamoto na Ukoaji	35,660,396,492.00	32,026,058,892.00	32,020,264,325.00	3,634,337,600.00	5,794,567.00
16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	7,191,931,809.00	6,419,492,933.42	6,400,255,731.00	772,438,875.58	19,237,202.42
19	Ofisi ya Wakili wa Serikali	10,608,622,546.00	8,444,640,036.00	8,333,998,522.00	2,163,982,510.00	110,641,514.00
20	Ofisi ya Rais - Ikulu	24,049,003,000.00	24,056,305,099.96	24,056,305,099.96	7,302,099.96	-
21	Hazina	750,946,645,290.00	656,133,733,441.12	647,189,771,407.12	94,812,911,848.88	8,943,962,034.00
22	Deni la Taifa na Huduma za Jumla	10,061,693,311,857.00	9,359,337,029,644.47	9,355,336,943,053.05	702,356,282,212.53	4,000,086,591.42
23	Mhasibu Mkuu wa Serikali	63,128,690,995.00	57,849,329,605.00	55,063,027,201.00	5,279,361,390.00	-
25	Ofisi ya Waziri Mkuu Binafsi	10,136,622,945.00	9,848,454,231.69	9,831,556,927.00	288,168,713.31	16,897,304.69
27	Msajili wa Vyama vya Siasa	24,794,747,692.00	24,794,654,692.00	23,159,189,026.00	88,000.00	1,635,465,666.00
28	Mambo ya Ndani Idara ya Polisi	612,855,616,630.51	606,646,101,175.63	602,565,921,404.00	6,209,515,454.88	4,080,179,771.63
29	Mambo ya Ndani Magereza	194,484,756,120.69	193,544,364,970.83	193,354,473,682.00	940,391,149.86	189,891,288.83
30	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	481,917,569,196.07	481,676,702,328.93	481,676,289,079.77	240,866,867.14	413,249.16
32	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	33,271,665,920.00	31,646,403,653.00	31,598,660,822.00	1,625,262,267.00	47,742,831.00
33	Sekretarieti ya Maadili ya Umma	7,623,148,600.00	7,286,041,091.64	7,217,761,350.87	337,107,508.36	68,279,740.77

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIDI YA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
35	Kurugenzi ya Mashitaka ya Umma	23,764,087,596.00	22,238,928,991.83	22,135,964,642.00	1,525,158,604.17	102,964,349.83
38	Jeshi la Ulinzi	1,662,496,140,254.27	1,660,420,307,945.73	1,660,420,307,945.73	-	2,075,832,308.54
39	Jeshi la Kujengga Taifa	366,978,269,840.00	361,707,627,666.05	361,707,627,666.05	-	5,270,642,173.95
40	Mahakama ya Tanzania	115,113,043,332.00	113,731,224,296.56	113,731,224,296.56	-	1,381,819,035.44
42	Ofisi ya Bunge	113,567,647,000.00	107,962,676,190.72	107,962,676,190.72	-	5,604,970,809.28
67	Tume ya Ajira	4,748,588,000.00	4,499,251,976.09	4,499,167,638.09	-	249,336,023.91
93	Idara ya Uhamaajji	65,547,670,470.00	65,241,849,220.00	64,970,870,229.00	-	305,821,250.00
	JUMLA KUU	17,756,283,446,786.90	16,562,091,433,299.50	16,526,746,469,195.10	-	35,344,964,104.37

Kiambatisho Na. XIII: Makadirio, Fedha Zilitotolewa na Matumizi ya Fedha za Maendeleo Katika Mwaka wa Fedha 2020/21

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU) ZAIDI YA FEDHA ZILIZOKELEWA	BAKAA
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	9,086,973,234.34	3,105,659,073.65	3,048,863,237.00	5,981,314,160.69	56,795,836.65
34	Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	20,000,000,000.00	4,269,632,775.00	2,974,512,660.00	15,730,367,225.00	1,295,120,115.00
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	27,844,036,942.00	7,416,295,237.72	7,416,295,237.72	20,427,741,704.28	-
41	Katiba na Sheria	8,566,318,000.00	1,081,710,803.00	1,080,780,265.00	7,484,607,197.00	930,538.00
43	Kilimo	141,263,017,607.00	72,401,606,700.00	71,106,544,498.00	68,861,410,907.00	1,295,062,202.00
44	Vivanda na Biashara	59,322,823,117.00	46,431,418,214.85	46,431,418,214.85	12,891,404,902.15	-
45	Ofisi ya Taifa ya Ukguzi	11,667,940,000.00	4,843,912,076.00	4,843,912,076.00	6,824,027,924.00	-
46	Elimu Mafunzo ya Juu na Ufundidi	1,097,785,579,369.00	894,973,485,884.62	752,895,373,121.62	202,812,093,484.38	142,078,112,763.00
48	Aridhi na Makazi	85,475,674,867.28	12,743,950,088.77	12,743,950,088.77	72,731,724,778.51	-
49	Maji na Umwagiliaji	704,317,926,162.00	361,432,482,430.00	355,706,687,352.00	342,885,443,732.00	5,725,795,078.00
50	Fedha Uchumi na Mipango	15,525,881,910.00	15,363,668,474.00	13,185,319,875.00	162,213,436.00	2,178,348,599.00
51	Mambo ya Ndani	10,861,812,000.00	9,325,561,330.00	9,325,561,330.00	1,536,250,670.00	-
52	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	508,829,003,233.00	402,651,443,941.00	353,139,626,132.00	106,177,559,292.00	49,511,817,809.00
53	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	6,704,364,000.00	3,417,352,027.11	3,417,352,027.11	3,287,011,972.89	-

Mdhibusi na Mkguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

2020/21

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIID YA FEDHA ZILIZOPKELEWA	BAKAA
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	578,047,184,000.00	311,282,531,756.00	311,086,365,569.00	266,764,652,244.00	196,166,187.00
57	Ulinzi na Jeshi la Kujengga Taifa	325,401,424,720.09	169,417,394,977.22	169,347,332,445.17	155,984,029,742.87	70,062,532.05
58	Nishati na Madini	2,310,650,219,425.00	2,110,335,289,136.00	2,110,287,546,662.00	200,314,930,289.00	47,742,474.00
60	Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji	39,531,600.00	39,531,600.00	33,265,800.00	-	6,265,800.00
62	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	2,290,175,193,251.00	2,201,645,289,870.89	2,201,645,289,870.89	88,529,903,380.11	-
64	Wizara ya Uvuuvi na Mifugo	13,059,214,000.00	6,806,606,052.08	6,803,253,692.08	6,252,607,947.92	3,352,360.00
65	Kazi Ajira na Maendeleo ya Vijiana	311,383,962,564.00	309,867,842,501.19	308,862,504,901.19	1,516,120,062.81	1,005,337,600.00
67	Tume ya Ajira	141,631,076.76	141,631,076.76	141,631,076.76	-	-
68	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	22,277,074,407.89	16,348,725,891.60	16,210,919,356.60	5,928,348,516.29	137,806,535.00
69	Maliasili na Utalii	45,020,102,000.00	207,917,262.63	207,917,262.63	44,812,184,737.37	-
96	Habari Utamaduni na Michezo	8,364,972,315.00	8,353,672,315.00	8,335,265,884.00	11,300,000.00	18,406,431.00
98	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	1,847,586,781,000.00	1,660,845,426,558.00	1,660,844,212,384.00	186,741,354,442.00	1,214,174.00
99	Mifugo na Maendeleo ya Uvuuvi	10,464,397,176.00	10,464,397,176.00	10,464,397,176.00	-	-
100	Wizara ya Madini	23,121,131,575.00	19,726,036,365.95	19,719,036,945.95	3,395,095,209.05	6,999,420.00
FUNGU	SEKRETARIETI ZA MIKOA					-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)ZAIID YA FEDHA ZILIZOPKELEWA	BAKAA
36	Katavi	3,201,739,465.00	2,781,761,215.00	1,922,019,152.00	419,978,250.00	859,742,063.00
47	Simiyu	4,236,021,145.00	902,666,487.00	902,666,487.00	3,333,354,658.00	-
54	Njombe	2,392,568,000.00	1,926,289,695.00	1,926,289,694.00	466,278,305.00	1.00
63	Geita	5,801,432,000.00	5,198,081,993.00	5,198,081,993.00	603,350,007.00	-
70	Arusha	1,849,819,000.00	1,259,186,818.00	1,259,186,818.00	590,632,182.00	-
71	Pwani	4,269,993,000.00	1,019,753,980.00	1,015,288,500.00	-	
72	Dodoma	2,921,540,000.00	1,598,420,433.00	1,598,420,433.00	3,250,239,020.00	4,465,480.00
73	Iringa	2,186,431,000.00	919,184,097.26	808,515,502.00	1,323,119,567.00	-
74	Kigoma	5,640,130,946.00	1,154,328,623.00	1,153,943,390.00	1,267,246,902.74	110,668,595.26
75	Kilimanjaro	1,987,822,000.00	1,674,633,913.00	1,163,639,437.00	4,485,802,323.00	385,233.00
76	Lindi	2,543,022,000.00	1,876,676,986.00	1,839,112,986.00	666,345,014.00	37,564,000.00
77	Mara	2,182,633,571.00	1,521,147,939.00	1,281,275,046.00	661,485,632.00	239,872,892.00
78	Mbeya	4,785,041,000.00	3,209,393,594.00	3,209,393,594.00	1,575,647,406.00	-
79	Morogoro	3,077,353,000.00	2,758,213,166.00	2,758,213,165.00	319,139,834.00	1.00
80	Mtwara	1,606,852,000.00	1,449,101,629.00	1,449,101,629.00	157,750,371.00	-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	ZILIZOPEKELEWA	FEDHA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
81	Mwanza	12,681,608,708.00	9,985,166,011.00	5,914,483,058.00	2,696,442,697.00	-	4,070,682,953.00
82	Ruvuma	1,720,725,000.00	1,619,373,000.00	1,608,381,806.00	100,852,000.00	-	10,991,194.00
83	Shinyanga	3,177,836,611.00	1,674,172,371.00	1,674,172,371.00	1,503,664,240.00	-	-
84	Singida	2,545,816,980.00	1,268,146,595.00	1,268,146,595.00	1,277,670,385.00	-	-
85	Tabora	2,277,086,000.00	1,396,079,763.00	1,013,525,187.00	881,006,237.00	-	382,554,576.00
86	Tanga	4,028,677,000.00	3,371,789,360.00	1,753,930,837.00	656,887,640.00	-	1,617,858,523.00
87	Kagera	3,520,602,000.00	1,522,186,542.00	1,522,186,542.00	1,998,415,458.00	-	-
88	Dar es Salaam	2,069,214,000.00	961,043,677.00	961,043,677.00	1,108,170,323.00	-	-
89	Rukwa	1,999,289,000.00	1,908,586,673.00	1,908,456,276.00	90,702,327.00	-	130,397.00
90	Songwe	4,674,000,000.00	3,631,369,334.00	3,628,147,189.00	-	-	-
95	Manyara	3,133,508,000.00	1,206,214,540.00	1,206,214,540.00	1,042,630,666.00	-	3,222,145.00
FUNGU	TUME				1,927,293,460.00	-	-
2	Tume ya Utumishi wa Walimu	500,000,000.00	-	-	-	-	-
3	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Aridhi	1,500,000,000.00	597,149,525.00	597,149,525.00	500,000,000.00	-	-
4	Utanzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	2,053,247,002.00	570,471,766.00	570,471,766.00	902,850,475.00	-	-
					1,482,775,236.00	-	-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)/ZAI DI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
5	Tume ya Taifa ya Umgwagiliaji	12,801,180,000.00	8,759,203,387.81	8,680,166,510.00	4,041,976,612.19	79,036,877.81
7	Msajili wa Hazina	43,133,508,201.55	42,441,383,194.50	42,433,508,194.55	692,125,007.05	7,874,999.95
13	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	759,579,292.00	259,579,292.00	249,259,292.00	500,000,000.00	10,320,000.00
55	Tume ya Haki za binadamu na Utawala bora	672,021,000.00	626,293,500.00	626,293,500.00	45,727,500.00	-
61	Tume ya Uchaguzi	185,396,667,817.00	185,396,667,817.00	185,319,650,685.00	-	77,017,132.00
91	Tume ya Kudhibiti Dawa ya Kuleyya	-	-	-	-	-
92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	4,914,841,335.00	4,914,841,335.00	4,914,841,335.00	-	-
94	Tume ya Utumishi wa Umma	851,089,425.60	851,089,425.60	851,089,425.60	-	-
FUNGU	IDARA ZA SERIKALI					-
14	Zimamoto na Uokoaji	6,261,014,569.00	6,077,146,622.00	6,076,971,634.00	183,867,947.00	174,988.00
16	Ofisi ya Mwanashenhera Mkuu wa Serikali	525,515,836.00	92,315,836.33	88,204,719.00	433,199,999.67	4,111,117.33
19	Ofisi ya Wakili wa Serikali	-	-	-	-	-
21	Hazina	259,945,881,608.00	235,442,256,706.03	206,119,437,801.03	24,503,624,901.97	29,322,818,905.00
23	Mhasibu Mkuu wa Serikali	3,500,000,000.00	3,389,200,000.00	2,579,698,816.00	110,800,000.00	809,501,184.00
27	Msajili wa Vyama vya Siasa	2,000,000,000.00	305,000,000.00	305,000,000.00	1,695,000,000.00	-

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO	FEDHA ZILIZOPEKELEWA	MATUMIZI	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPEKELEWA	BAKAA
28	Mambo ya Ndani Idara ya Polisi	18,381,880,305.00	17,347,311,837.53	17,344,952,529.38	1,034,568,467.47	2,359,308.15
29	Mambo ya Ndani Magereza	30,486,206,008.31	29,393,206,008.54	29,347,375,318.00	1,092,999,999.77	45,830,690.54
30	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	168,219,571,000.00	134,627,600,249.39	134,627,600,249.39	33,591,970,750.61	-
32	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	12,712,156,169.00	11,551,138,473.00	11,240,057,963.00	1,161,017,696.00	311,080,510.00
33	Sekretarieti ya Maadili ya Umma	3,108,905,888.61	2,647,316,853.83	2,647,316,853.83	461,589,034.78	-
35	Kurugenzi ya Mashitaka ya Umma	3,889,888,631.23	369,888,631.23	362,317,040.00	3,520,000,000.00	7,571,591.23
38	Jeshi la Ulinzi	172,744,548,868.50	172,438,709,160.82	172,438,709,160.82	305,839,707.68	-
39	Jeshi la Kujenga Taifa	4,236,000,000.00	3,737,349,288.00	3,737,349,288.00	498,650,712.00	-
40	Mahakama ya Tanzania	73,288,506,369.81	42,413,506,369.54	42,413,506,369.54	30,875,000,000.27	-
42	Ofisi ya Bunge	8,218,610,000.00	6,000,373,730.07	5,914,069,813.00	2,218,236,269.93	86,303,917.07
93	Idara ya Uhamaaji	7,707,586,397.00	2,921,529,333.00	2,879,064,998.79	4,786,057,064.00	42,464,334.21
-	JUMLA	11,611,302,836,702.00	9,635,903,968,371.52	9,393,613,033,832.27	1,975,398,868,330.45	242,290,934,539.25

Kiambatisho Na. XIV: Orodha ya Kampuni Zilizo na Adhabu ambazo Hazijalipwa

Na.	JINA LA KAMPUNI	Namba 1302A - Madai katika Sh za Marekani	Namba 1401 - Madai katika Dola za Marekani	Jumla ya Madai hadi kufika Mwezi Juni 2021	Kiasi kilicholipwa hadi kufikia Mwezi September 2021	Salio Hadi 30 Septemba 2021
1	Acer Petroleum Ltd	419,375,000	289,720,281	709,095,281	93,890,908	615,204,373
2	Apel Petroleum	-	4,287,466	4,287,466	-	4,287,466
3	Atn Petroleum	-	19	-	19	19
4	Augusta Energy	-	10,796,007	10,796,007	-	10,796,007
5	Camel Oil T Ltd	-	2,513,944,113	2,513,944,113	25,705,808	2,488,238,305
6	Dalbit Petroleum	-	5,856,133	5,856,133	5,855,697	437
7	Engen Petroleum/Vivo Energy	-	546,019,788	546,019,788	2,775,705	543,244,083
8	Gapco Tz Ltd	-	44,278,880	44,278,880	-	44,278,880
9	Gbp Tanzania Ltd	193,581,024	1,840,484,240	2,034,065,263	-	2,034,065,263
10	Hass Petroleum	154,000,000	392,764,371	546,764,371	11,194,525	535,569,847
11	Kobil Tanzania	-	1,724,198	1,724,198	-	1,724,198
12	Lake Oil Ltd	61,500,000	1,705,015,847	1,766,515,847	87,614,259	1,678,901,589
13	Mansoor Industries Ltd	-	7,471,523	7,471,523	7,471,523	1
14	Mogas Tz Ltd	604,000,000	2,366,841,692	2,970,841,692	40,179,325	2,930,662,367
15	Mount Meru Petroleum T Ltd	107,250,000	109,298,392	216,548,392	12,943,141	203,605,251
16	Oilcom T Ltd	296,200,041	193,757,472	489,957,514	37,494,280	452,463,234
17	Oryx Oil Co. Ltd	-	6,437,013	6,437,013	6,437,004	9
18	Petroafrica T Ltd	-	4,551,881	4,551,881	4,551,881	-
19	Petrofuel T Ltd	-	1,192,017	1,192,017	1,192,018	2
20	Puma Energy T Ltd	70,000,000	248,536,981	318,536,981	87,746,526	230,790,455
21	Sahara Energy Resources Ltd	-	3,165,008	3,165,008	167,201	2,997,807
22	Societre Petroliere	-	504,725,005	504,725,005	6,971,551	497,753,454
23	Staroil TZ Ltd	-	7,248,992	7,248,992	-	7,248,992
24	Total Tanzania Ltd	833,000	87,605,826	88,438,826	35,820,738	52,618,088
25	Ukod International	131,250,000	60,567,649	191,817,649	2,415,716	189,401,934

Na.	JINA LA KAMPUNI	Namba 1302A - Madai katika Sh	Namba 1401 - Madai katika Dol za Marekani	Jumla ya Madai hadi kufika Mwezi Juni 2021	Kiasi kilicholipwa hadi kufika Mwezi Septemba 2021	Salio Hadi 30 Septemba 2021
26	United Group	-	57,487,019	57,487,019	1,618,746	55,868,273
27	Olympic Petroleum Tz	-	163,401,263	163,401,263	-	163,401,263
28	Barrel Petro	-	5,057,646	5,057,646	5,056,744	902
29	Global Oil Tz	-	269,105,881	269,105,881	-	269,105,881
30	Afroil Investment Limited	329,000,000	-	329,000,000	621,953	328,378,047
31	Afroil Investment	-	16,149,491	16,149,491	-	16,149,491
32	National Oil T Ltd	-	5,009,354	5,009,354	1,618,746	3,390,609
33	Munio Petrol Station	-	2,873,665	2,873,665	-	2,873,665
34	Admire Oil	-	14,511,348	14,511,348	2,349,751	12,161,597
35	Tanoil Investments	-	27,529,687	27,529,687	-	27,529,687
		2,366,989,065	11,517,416,110	13,884,405,175	481,693,746	13,402,711,434

Kiambatisho Na. XV: Malipo yenye Nyaraka Pungufu

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Tume ya Huduma za Mahakama	12	11,836,999.00
2	Tume ya Usuluhishi na Uamuvi	15	11,200,000.00
3	Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali	19	85,790,000.00
4	Jeshi la Kujenga Taifa	39	60,925,000.00
5	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto (MoHCDGEC)	52	1,465,746,807.09
6	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto	53	42,718,000.00
7	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)	56	25,239,000.00
8	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61	23,921,580.00
9	Wizara ya Maliasili na Utalii	69	31,271,000.00
10	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	70	7,821,684.00
11	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	73	7,570,000.00
12	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	96,660,699.00
13	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	78	28,262,217.00
14	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	80	62,404,377.00
15	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	83	4,323,840.00
16	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	86	3,500,000.00
17	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	167,155,840.00
18	Mamlaka ya Kupambana na Kuzuia Dawa za Kulevyaa	91	24,950,000.00
19	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	96	2,200,000.00
20	Wakala wa Ufundji na Umeme (TEMESA)	Wakala	382,614,618.61
21	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	Wakala	25,792,770.00
22	Kitengo cha Uchimbaji RUWASA (RUWASA-DS)	Wakala	166,294,163.00
23	Umoja wa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania	Wakala	97,038,050.00
24	Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	Wakala	45,679,922.00
25	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhaminii (RITA)	Wakala	40,408,000.00
26	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA)	Wakala	7,420,000.00

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
27	Mfuko wa Taifa wa Mambokale (NFA)	Mfuko	16,680,000.00
28	Mfuko wa Taifa katika Sekta ya Maji (NWF)	Mfuko	2,771,091,088.10
29	Mfuko wa Barabara TAMISEMI	Mfuko	3,000,000.00
30	Mfuko wa Mendeleo ya Jimbo (CDCF)	Mfuko	34,100,000.00
31	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Bunda	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	27,353,670.00
32	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Mafinga	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	32,855,302.01
33	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Mpwapwa	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	5,790,426.00
34	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Maswa (Maswa WSSA)	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	42,473,700.00
35	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Sengerema	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	35,643,424.00
36	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka Wanging'ombe	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	12,398,647.70
37	Tume ya Mawasiliano na Teknolojia (ICTC)	Taasisi Nyingine	6,556,250.00
38	Bodi ya Filamu Tanzania (TFB)	Taasisi Nyingine	3,508,429.00
39	Bodi ya Usajili wa Maafisa Mipango Miji	Taasisi Nyingine	2,928,000.00
40	SUMA JKT -Idara ya Ujenzi	Taasisi Nyingine	52,543,738.00
41	Baraza la Wataalamu wa Macho	Taasisi Nyingine	3,574,317.00
42	Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru (TICD)	Taasisi Nyingine	45,608,000.00
43	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	57,543,188.00
44	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Matavi	RRH	13,659,411.00
45	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Maweni	RRH	2,220,000.00
46	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Morogoro	RRH	94,262,299.00
47	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya kuambukizwa Kibong'oto	SH	80,674,418.00
48	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege	Jumla	78,147,530.00
			6,351,356,404.51

Kiambatisho Na. XVI: Malipo Yasiyo na Tija

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)	Maelezo
1	Ofisi ya Rais - Ikulu	20	7,348,732.00	Malipo ya adhabu kwa kushindwa kupeleka PSSSF michango ya mwezi ya mwajiri kwa waajiriwa wao Michango wa waajiriwa kuanzia Novemba 2011 hadi Mei 2018
2	Wizara ya Viwanda na Biashara	44	6,038,268.00	Malipo kama adhabu ya kuchelewesha kupeleka michango PSSSF
3	Wizara ya Maji	49	441,785,757.95	Malipo kwa Kampuni ya Kimataifa ya Huduma za Makontena Tanzania (TICTS) yenye jumla ya dola za Marekani ya Sh. 199,498 sawa na Sh. 466,426,324 ajili ya madai ya gharama za hifadhi makontena iliyosababishwa na kuchelewa kukomboa vifaa kwa ajili ya wakandarasi (M/s Shanxi Construction Engineering Corporation na Mineral Co. Ltd), wanaotekelza mradi wa maji, usafi na mazingira mkoani Kigoma na Lindi.
4	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	75	3,577,663.00	Malipo ya adhabu ya kuchelewa kupeleka michango PSSSF.
5	Wizara ya Mifugo na Uvuuvi	99	5,571,055.32	Malipo ya adhabu ya kuchelewa kupeleka michango ya waajiriwa wawili PSSSF.
6	Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuuvi (FETA)	Wakala	5,540,120.47	Malipo ya adhabu ya kuchelewa kupeleka michango ya waajiriwa wawili PSSSF.
7	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	72	10,318,180.00	Malipo ya adhabu ya kuchelewa kupeleka michango ya waajiriwa wawili PSSSF.
8	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	81	2,413,516.00	Malipo ya adhabu ya kuchelewa kupeleka michango ya wanachama PSSSF.
Jumla			482,593,292.74	

Kiambatisho Na. XVII: Malipo Yaliyofanyika Nje ya Bajeti

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	73	22,543,414.00
2	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90	70,413,028.00
3	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto	53	113,928,862.00
4	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	70	71,233,639.00
5	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	84	7,175,452.00
6	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	81	39,024,294.00
7	Wizara ya Fedha na Mipango	50	518,957,677
8	Mfuko wa Misitu Tanzania	Mfuko	8,106,000.00
9	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Temeke	RRH	14,482,360.00
10	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Tumbi	RRH	311,578,463.00
11	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	48,050,000.00
12	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Matavi	RRH	30,894,262.00
13	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Ligula	RRH	4,450,000.00
14	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania	Wakala	11,853,000.00
15	Walaka wa Usambazaji Maji na Usafi na Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	3,734,146,430.00
16	Baraza la Wataalamu wa Maabara za Afya	Taasisi Nyingine	14,840,965.00
17	Shule ya Sekondari Jitegemee	Taasisi Nyingine	149,835,000.00
18	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa	Taasisi Nyingine	975,319,839.55
19	Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru (TICD)	Taasisi Nyingine	23,181,100.00
Jumla			6,170,013,785.55

Kiambatisho Na. XVIII: Malipo yentye Mapungufu

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)	Maelezo
1	Tume ya Taifa UNESCO	18	23,180,000	1. Malipo ya Sh. 5,150,000 kwa ajili ya posho ya mawasiliano kwa watumishi ambao hawastahiliti. Malipo ambayo nje ya bajeti ya Sh. 16,430,000 kwa wanafunzi ambao wapo kwenye mafunzo. 2. Ada ya shule ya Sh. 1,600,000 kwa watu ambao sio watumishi wa Tume ya Taifa UNESCO
2	Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali	19	106,200,000	Malipo ya kilaa mwezi kwa ajili ya posho ya kodii ya nyumba kwa watumishi ambao hawastahiliti kupata posho hiyo.
3	Tume ya Usulu nishi na Uamuzi	15	32,236,970	Malipo ya posho maalumu yasiyohusiana na mfumo wa kesi kwa njia ya elektroniki ulioanzishwa.
4	Idara ya Huduma za Uhaniajiji	93	10,664,280	Mkandarasi alilipwa Sh. 15,234,685 badala ya Sh. 4,570,405.50 kama malipo ya awali ya ukarabati wa jengo la Uhaniajiji liliopo Gamba Zanzibar.
5	Mamlaka Kupambana na Kuzuria Dawa za Kuleyya	91	71,681,971	Zaidi ya posho ya kujikinga na hatari ambayo kwa mwezi inalipwa Sh. 71,681,971, imelipwa kwa watumishi wa Mamlaka ya Kupambana na Kuzuria Dawa za Kuleyya (DCEA). Pia, kiasi cha posho ya kujikinga na hatari ya Sh. 50,000 kwa siku inalipwa ntumishi anaposafiri nje ya kituo cha kazi kwa majukumu mbalimbali ya kiofisi ikiwemo kuhudhuria mafunzo, na vikao.
6	Sekretarieti ya Mkoo wa Dodoma	72	16,244,903	Sekretarieti ya Mkoo wa Dodoma ilifanya malipo ya Sh. 16,244,903 kwa ajili ya matengenezo ya gari. Nilibaini hakuna uthibitisho kuwa mtumiaji ya gari alionba matengenezo hayo na pia matengenezo hapo hayakuidhinishwa na afisa anayeshughulikia usafiri na matengenezo.
7	Sekretarieti ya Mkoo wa Tanganyika	86	8,850,000	Fedha zilitumika kwa shughuli amba zo hazihustani na maendeleo kinyume na malengo ya fedha hizo.
8	Idara ya Huduma za Magereza	29	323,286,405	Malipo yaliifanywa kwa ajili ya manunu ya vifaa na posho ya kujikimu na posho maalum kwa shughuli amba zo hazihustani na ufitilitaji na usimamizi wa minadi ambayo imefanywa na Sekretarieti ya Mkoo wa Tanganyika
			67,694,919	Sh. 67,694,919 zilitumiwa na afisa wa gereza la Morogoro kwa ajili ya ujenzi wa stendi ya basi ya maeneo ya Kihonda (Commuter bus stand) ambayo ilikuwa imetelekezwa

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)	Maelezo
				kutokana na mgegoro uliopo na manispaa ya hamashauri ya Morogoro kuhusiana na umiliki wa Ardhi na kuokukwepo kwa kibali cha ujenzi wa mradi wastendi ya mbasi. Fedha hizo zilitakiwa zitumike katika ujenzi wa ngome za kijeshi na miundombini.
9	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Waze na Watoto (MoHDGEC)	52	4,939,575	Malipo ya mafuta yaliyobainika kutolewa kwa ajili ya magari nane ambayo hayafanyi kazi.
10	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	63	76,421,341	Jumla ya Sh. 76,421,341.30 zilitilipwa kutoka akauti ya Amanra ili kugharamia shughuli mbalimbali ambazo hazihusiani na malengo ya kuweka fedha hizo kwenye akaunti ya Amanra.
			50,321,282	Kiasi cha Sh. 50,321,282 zilitumika kwa shughuli ambazo hazihusiani na gharama za mazishi ya hayati rais bila kupata kibali cha Wizara ya Fedha ambaye ameo fa fedha hizo. Fedha zilitumika kugharamia posho mbalimbali, gharama za matengenezo ya magari ambayo hayakutumiwa wakati wa msiba, ununuzi wa samani za ofisi ya katibu tawala wa mkoa, gharama za uhambisho na malipo ya kazi za zaida.
11	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	4,880,000	Kati ya jumla ya Sh. 45,000,000 iliyopokelewa, Sh. 4,880,000 ilitumika kugharamia shughuli za kawaida badala ya shughuli za maendeleo
12	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	82	42,237,360	Sekretarieti hajjarudhiwa Sh. 42,237,360 malipo yaliyolipwa kwa maafisa mbalimbali wa sekretarieti ambao walitakiwa wahudhuri mukutano wa ujirani mwema nchini Mozambique kuanzia 17 hadi 20 Mei 2021 ili walishindwa kusafiri.
13	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	16	82,800,000	Malipo ya kila mwazi i kwa ajili ya posho ya kodi ya nyumba kwa watumishi ambao hawastahilit kupata posho hiyo.
14	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	15,448,000	Posho ya kazi ya ziada yaliyolipwa kwa kiwango cha nusu posho badala ya kiwango kilichoidhinishwa na Ofisi ya Rais Utumishi wa Umma na Utawala Bora, hiyo kupelekeea malipo ya ziada ya Sh. 15,448,000.
15	SUMA JK - Idara ya Ujenzi	Taasisi	31,047,772	SUMA JK - Idara ya Ujenzi ilifanya miamaala na wazabuni mbalimbali na watoa huduma ambao havapo kwenye rejista ya VAT ili matipo yatikuwa na VAT, hiyo imipelekea serikali kupata hasara ikiwemo kupoteza mapato ya Sh. 31,047,771.18 kwa nija ya kodi, kinyume na Sheria ya Ongezeko la Thamani, 2014.

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)	Maelezo
		Taasisi	195,291,400	Malipo yaifanywa kinyume na makubaliano ya mkataba. Ikiwemo, malipo kabla ya kumaliza kazi, malipo kabla ya kuanza kazi za mradhi. Pia, malipo yaifanywa kabla ya mkataba kukamilika. Hii impelekea hatari kuwa kazi iliyo takiwa inaweza isikamili ke ipasavyo.
16	Mkakati wa Kukuza na Kuratibu Biashara Tanzania (MKURABITA)	Taasisi	13,877,418	Fedha ambazo ni bakaa kwa mwaka wa fedha 2019/20 na zilitumiwa katika mwaka 2020/21 kwa ajili ya Kulipa madeni ya NMB badala ya kufanya shughuli za kutoa ufanamu wa matumizi bora wa ardhi.
17	Mfuko wa Barabara TAMISEMI	Mfuko	16,276,276	Mfuko wa Barabara ultimia fedha kugharamia shughuli ambayo hazihusiani na shughuli za mfuko na hazikujumuishwa kwenye bajeti. Matumizi yaliyofanywa ni pamoja na kufanya uchunguzi wa matumizi mabaya ya mapato ya ndani katika halimashauri ya Mji wa Korogwe na malipo kwa ajili ya matengenezo ya gari ambalo halitumiki na pia halimilikiwi na mfuko wa barabara.
18	Walaka wa Usambazaji Maji na Usafi na Vijiini (RUWASA)	Wakala	42,894,000	Sh. 42,894,000 zilitipwa kutoka mfuko wa malipo kulingana na matokeo (PbR) kwa ajili ya kugharamia shughuli ambazo hazihusiani na mfuko.
19	Hospitali ya Rufaa ya Mkoaa Sokoine	RRH	8,960,000	Malipo ya Sh. 8,960,000 yanayohusiana na nyumba na posto ya simu ambayo illipwa kwa watumishi bila ya kuidhinishwa Katibu Mkuu wa Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora
Jumla			1,245,433,872	

Kiambatisho Na. XIX: Malipo Yaliyofanywa kwenye Vifungu Visivyohusika

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	29,643,971
2	Ofisi ya Waziri Mkuu	37	76,687,128
3	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	85	25,816,687
4	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	95	13,498,300
5	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	83	72,363,500
6	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	142,516,709
7	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	71	21,252,619
8	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	16	22,394,876
9	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	56	2,608,616,820
10	Wizara ya Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	68	312,258,000
11	Wizara ya Katiba na Sheria	41	159,665,019
12	Mamlaka ya Kupambana na Kuzuia Dawa za Kulevyta	91	45,551,427
13	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	72	339,658,321
14	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90	35,276,375
15	Jeshi la Zimamoto na Uokozi	14	5,586,000
16	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania	Wakala	38,798,432
17	Ofisi ya Rais- Chuo Cha Utumishi wa Umma	Wakala	67,960,000
18	Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka - Igunga (IGUWASA)	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	108,668,500
19	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Temeke	RRH	173,967,850
20	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	68,081,700
21	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Bukoba	RRH	3,250,200
22	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Shinyanga	RRH	27,900,327
23	Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru (TICD)	Taasisi Nyingine	45,077,653
24	Baraza la Famasia	Taasisi Nyingine	125,577,034
	Jumla		4,570,067,448

Kiambatisho Na. XX: Taasisi Zilizofanya Malipo bila Kudai Risiti za Kielektoniki

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Ofisi ya Makamu wa Rais	26	19,537,200
2	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	30	18,096,000
3	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	6,106,915
4	Wizara ya Viwanda na Biashara	44	9,944,000
5	Wizara ya Maliasili na Utalii	69	213,699,198
6	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	96	10,814,170
7	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	74	88,848,977
8	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90	210,213,177
9	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61	42,340,537
10	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto (MoHCDGEC)	52	66,612,625
11	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	56	422,745,851
12	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	85	9,200,955
13	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	70	50,245,969
14	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	82	178,253,396
15	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	47	18,029,667
16	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora	32	3,175,000
17	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	94,756,656
18	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	81	16,990,170
19	Wakala wa Ufundu na Umeme (TEMESA)	Wakala	504,876,298
20	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	Wakala	17,714,643
21	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Wakala	193,603,518
22	Mamlaka ya Serikali Mtandao (eGA)	Wakala	44,810,032
23	Kituo cha mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki	Wakala	3,786,489
24	Umoja wa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania	Wakala	15,734,500
25	Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	Wakala	13,895,674
26	Ofisi ya Rais- Chuo Cha Utumishi wa Umma	Wakala	161,786,267
27	Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA)	Wakala	23,232,235
28	Wakala wa Majego	Wakala	450,237,087
29	Shule ya Sekondari ya Kawawa JKT	Taasisi Nyingine	14,859,300
30	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi (PWTI)	Taasisi Nyingine	218,674,244
31	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu (FITI)	Taasisi Nyingine	103,020,106
32	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa	Taasisi Nyingine	38,587,149
33	Taasisi ya Uhasibu Tanzania	Taasisi Nyingine	15,858,600
34	Taasisi ya Ardhi Morogoro (ARIMO)	Taasisi Nyingine	4,838,000
35	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	15,461,983
36	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Geita	RRH	188,001,411
37	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Amana	RRH	32,522,915

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
38	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya kuambukizwa Kibong'oto	SH	163,263,173
	Jumla		3,704,374,087

Kiambatisho Na. XXI: Taasisi ambazo Hazijakata Kodi ya Zuiro

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Tume ya Taifa UNESCO	18	2,100,000
2	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	12,372,323
3	Wizara ya Maliasili na Utalii	69	3,063,075
4	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC)	61	71,028,638
5	Wizara ya Mifugo na Uvuuvi	99	24,768,923
6	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)	56	2,571,930
7	Sekretarieti ya Mkao wa Tabora	85	4,423,462
8	Sekretarieti ya Mkao wa Geita	63	45,394,108
9	Sekretarieti ya Mkao wa Lindi	76	16,327,399
10	Sekretarieti ya Mkao wa Ruvuma	82	3,263,005
11	Sekretarieti ya Mkao wa Mwanza	81	25,738,466
12	Walaka wa Usambazaji Maji na Usafi na Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	22,379,905
13	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	Wakala	12,786,525
14	Ofisi ya Rais - Chuo Cha Utumishi wa Umma	Wakala	2,646,050
15	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamaporini Pasiansi (PWTI)	Taasisi Nyingine	6,294,000
16	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu (FITI)	Taasisi Nyingine	1,968,176
17	SUMA JKT Auction Mart Company Limited	Taasisi Nyingine	359,645
18	SUMA JKT Garments Company Limited	Taasisi Nyingine	34,270,655.24
19	Kituo cha Teknolojia ya Magari Tanzania (TATC)	Taasisi Nyingine	3,259,088
20	Chato Zonal Hospital	ZRH	1,587,600
21	Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka - Igunga (IGUWASA)	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	7,639,366
22	Mfuko wa Mendeleo ya Jimbo (CDCF)	Mfuko	2,531,148
23	Mamlaka ya Mapato Tanzania - Matumizi	TRA	439,315,965
	Jumla		746,089,452

Kiambatisho Na. XXII: Masurufu ambayo Hayajarejeshwa

Na.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Ardhi	3	1,530,578
2	Tume ya Usuluhishi na Uamuza (CMA)	15	8,700,000
3	Idara ya Huduma za Magereza	29	99,654,000
4	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	26,600,000
5	Ofisi ya Waziri Mkuu	37	140,357,118
6	Mahakama ya Tanzania	40	420,950,797
7	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto (MoHCDGEC)	52	190,805,297
8	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)	56	17,449,550
9	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Watu Wenye Ulemavu	65	6,346,400
10	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	27,583,100
11	Mamlaka ya Kupambana na Kuzuia Dawa za Kulevyta	91	48,361,285
12	Wizara ya Madini	100	67,860,000
13	Mfuko wa Barabara TAMISEMI	Mfuko	3,830,000
14	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Temeke	RRH	9,550,000
15	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Bukoba	RRH	5,793,000
16	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Morogoro	RRH	25,576,600
17	Chuo cha Sayansi na Teknolojia cha Nelson Mandela Afrika (NM-AIST)	Taasisi Nyingine	217,867,600
18	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu (FITI)	Taasisi Nyingine	37,047,998
19	Tasisi ya Arthi Morogoro	Taasisi Nyingine	1,382,988,619
20	Sekretariet ya mkoa wa shinyanga	Taasisi Nyingine	1396280
21	Chuo cha Usimamizi wa Mahakama (IJA)	Taasisi Nyingine	27,010,214
22	Mfuko na Wakala wa Umeme Vijijini (REA)	Taasisi Nyingine	360,185,874
23	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa	Taasisi Nyingine	125,086,410
24	Bodi ya Maabaraha Binafsi ya Afya	Taasisi Nyingine	12,624,539
25	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Wakala	64,246,033
26	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania (GST)	Wakala	6,261,000
27	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	Wakala	7,980,600
28	Mamlaka ya Serikali Mtandao (eGA)	Wakala	8,000,000
29	Ofisi ya Rais- Chuo Cha Utumishi wa Umma	Wakala	20,200,000
30	Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA)	Wakala	49,696,500
Jumla			3,421,539,392

Kiambatisho Na. XXIII: Mafuta Yaliyotumika ambayo Hayajatolewa Taarifa

No.	Taasisi	Aina	Kiasi (Sh.)
1	Ofisi ya Rais - Utunzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	4	49,878,000.00
2	Jeshi la Kujenga Taifa	39	123,820,158.00
3	Uhamiajai	93	18,697,688.00
4	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Ardhi	3	12,131,020.78
5	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jinsia, Wazee na Watoto	53	12,217,074.00
6	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Ajira	67	3,993,550.00
7	Idara ya Hazina	21	13,241,590.00
8	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	85	24,038,932.00
9	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	95	16,246,751.00
10	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	84	16,384,655.00
11	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	1003	31,782,200.00
12	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Wakala	9,442,500.00
13	Wakala wa Ufundu na Umeme (TEMESA)	Wakala	23,593,675.00
14	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	Wakala	2,745,170.00
15	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Wakala	3,958,025.00
16	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSuBa)	Wakala	783,740.00
17	Hospitali ya Benjamini Mkapa	SH	1,656,470.00
18	Hospitali Maalumu ya Magonjwa ya kuambukizwa Kibong'oto	SH	6,634,550.00
19	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Singida	RRH	10,921,770.00
20	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Mawenzi	RRH	6,042,000.00
21	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Musoma	RRH	17,077,545.00
22	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Shinyanga	RRH	42,319,832.00
23	SUMA JKT - Idara ya Ujenzi	Taasisi Nyingine	36,843,801.00
24	Bodi ya Filamu Tanzania (TFB)	Taasisi Nyingine	5,420,000.00
25	Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru	Taasisi Nyingine	5,323,360.00
26	Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka - Bunda	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	12,432,950.00
	Jumla		507,627,006.78

Kiambatisho Na. XXIV: Upungufu wa Watumishi Kwenye Taasisi Za Umma

Na	Jina la Taasisi	Wanaohitaji ka	Waliopo	Upungufu
Wizara na Idara				
1.	Tume ya Kuzuia Ukimwi -Fungu 92	109	79	30
2.	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora-Fungu 55	151	124	27
3.	Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Mafunzo ya Ufundu -Fungu 46	4,531	4,195	336
4.	Ofisi ya Makamu wa Rais-Fungu 31	237	149	88
5.	Idara ya Huduma za Magereza -Fungu 29	37,363	12,765	24,598
6.	Wakili Mkuu wa Serikali -Fungu 19	312	145	167
7.	Tume ya Huduma za Walimu -Fungu 2	394	73	321
8.	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Watu Wenye Ulemavu -Fungu 65	712	361	351

Na	Jina la Taasisi	Wanaohitaji ka	Waliopo	Upungufu
9.	Mamlaka ya Kudhibiti Madawa ya Kulevyaa-Fungu 91	282	108	174
Taasisi Nyingine				
10.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	655	304	351
11.	Baraza la Wataalamu wa Mifugo Tanzania	12	7	5
12.	Chuo Cha Uongozi	23	22	1
13.	Bodi ya Usajili wa Wataalam wa Mipangomiji	27	18	9
14.	Kituo cha Jemolojia Tanzania	42	15	27
15.	Shirika la Uzalishaji Mali la Magereza	663	375	288
16.	Tume ya Madini	610	474	136
17.	Chuo cha Sheria Tanzania	115	54	61
18.	Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	54	12	42
19.	RUWASA DS	97	15	82
20.	Chuo cha Ardhi Tabora	77	37	40
21.	Chuo cha Sayansi na Teknolojia cha Nelson Mandela Afrika	346	234	112
22.	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Majitaka Handeni	34	11	23
23.	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	97	67	30
24.	Chuo Kikuu cha Dar es Salaam- Chuo cha Rasilimali Madini	138	79	59
25.	Chuo Cha Maji	151	94	57
26.	Jumuiya ya Tawala za Mitaa Tanzania	26	7	19
27.	Tume ya Taifa ya Mipango na Matumizi ya Ardhi	179	74	105
28.	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania	450	197	253
29.	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Majitaka Tunduma	20	1	19
30.	Shirika la Mzinga	812	437	375
31.	Shirika la Nyumbu	281	253	28
32.	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	406	279	127
33.	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo	93	62	31
34.	Baraza la Madaktari Tanganyika	7	2	5
35.	Baraza la Wataalamu wa Tiba Asilia na Tiba Mbadala	26	6	20
36.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Amana	681	373	308
37.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Iringa	689	366	323
38.	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Chato	1,412	182	1,230
39.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Simiyu	468	170	298
40.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Mwananyamala	686	368	318
41.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ,Katavi	662	154	508
42.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ,Bukoba	681	275	406
43.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ,Geita	681	257	424
44.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa ,Maweni-Kigoma	464	233	231
45.	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Nyasa	104	26	78
46.	Wakala wa Afya na Usalama Sehemu za Kazi	337	127	210
47.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Bunda	31	27	4
48.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Mpwapwa	36	27	9
Wakala wa Serikali				
49.	Wakala wa Usimamizi wa Maendeleo ya Elimu	90	65	25

Na	Jina la Taasisi	Wanaohitaji ka	Waliopo	Upungufu
50.	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini	362	201	161
51.	Wakala wa Huduma za Manunuzi Serikalini	56	17	39
Sekretarieti za Mikoa				
52.	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	10	5	5
53.	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	331	160	171

Kiambatisho Na. XXV: Taasisi Zenye Madai ya Watumishi Yasiyolipwa

Na	Taasisi	Mwaka wa Fedha 2020/21	Mwaka wa Fedha 2019/20
1.	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri -Fungu 30	1,333,325,740.00	1,259,075,740.00
2.	Idara ya Jeshi la Polisi -Fungu 28	94,454,020,156.00	94,740,452,031.00
3.	Tume ya Maendeleo na Ushirika -Fungu 24	1,288,574,217.00	1,288,574,217.00
4.	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto-Fungu 52	11,939,806,900.00	7,832,174,000.00
5.	Jeshi la Wananchi wa Tanzania -Fungu 38	202,713,501,828.92	174,572,948,345.79
6.	Idara ya Huduma za Magereza-Fungu 29	81,122,088,951.00	13,831,283,999.00
7.	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji-Fungu 14	1,446,775,343.00	1,619,362,892.16
8.	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji-Fungu 5	1,023,232,163.00	1,114,373,485.00
9.	Idara ya Huduma za Uhamiaji-Fungu 93	2,530,489,152.00	5,877,963,795.00
10.	Wizara ya Mifugo na Uvubi (Sekta ya Uvubi)-Fungu 64	1,192,972,187.00	1,104,262,887.00
11.	Mahakama ya Tanzania-Fungu 40	873,925,702.00	2,171,457,022.00
12.	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo-Fungu 96	153,777,976.00	53,903,485.00
13.	Wizara ya Mambo ya Ndani-Fungu 51	601,681,271.00	601,681,271.00
14.	Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaas-Fungu 56	372,400,000.00	908,624,954.00
15.	Wizara ya Maliasili na Utali-Fungu 69	598,643,596.00	667,203,264.00
16.	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi-Fungu 48	133,864,200.00	1,645,726,628.00
17.	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili ya Umma-Fungu 33	117,670,390.00	102,208,054.00
18.	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto-Fungu 53	134,248,781.00	134,248,781.00
19.	Wizara ya Nishati-Fungu 58	933,503,853.00	933,503,853.00
20.	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Watu Wenye Ulemavu-Fungu 65	311,694,441.00	627,295,985.00
Taasisi Nyingine			
21.	Mamlaka ya Vitambulisho Vya Taifa	1,367,085,000.00	1,187,026,000.00

Na	Taasisi	Mwaka wa Fedha 2020/21	Mwaka wa Fedha 2019/20
22.	Chuo cha Sayansi na Teknolojia cha Nelson Mandela Afrika	2,629,703,635.00	2,085,872,635.30
23.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Dodoma	1,354,554,170.28	1,303,625,774.00
24.	Mamlaka ya Mapato Tanzania	3,125,069,334.00	2,107,242,165.00
25.	Tume ya Madini	1,446,658,376.00	1,496,635,076.00
26.	Mamlaka ya Viwanja Vya Ndege Tanzania	138,410,308.00	108,738,399.00
27.	Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Mbeya	192,900,000.00	766,686,200.00
28.	Kampuni ya Ulinzi ya Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Kujenga Taifa	1,237,066,000.00	317,423,000.00
29.	Hospitali ya Benjamini Mkapa	175,972,040.00	202,907,167.96
30.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Meru	214,066,800.00	120,605,000.00
31.	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania	426,243,201.79	397,920,046.40
32.	Mamlaka ya Kudhibiti Madawa ya Kulevyta	231,337,880.00	239,446,000.00
33.	Chuo Kikuu cha Dar es Salaam-Chuo cha Rasilimali Madini	495,112,676.00	409,554,675.73
34.	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania	308,723,000.00	311,121,000.00
35.	Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania	157,487,333.00	216,952,067.00
36.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Tanga	266,495,000.00	261,263,400.00
37.	Chuo cha Maji	446,545,253.00	604,155,328.00
38.	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mita (HOMBOLO)	329,906,193.00	318,339,281.00
39.	Tume ya Taifa ya Mipango na Matumizi ya Ardhi	105,426,405.00	105,926,405.00
40.	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	100,855,002.00	120,346,292.00
41.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Mawenzi	374,912,200.00	282,958,200.00
42.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Simiyu	159,102,604.00	154,212,604.45
43.	Shirika la Mzinga	114,519,030.00	170,746,000.00
44.	Shirika la Nyumbu	180,725,000.00	132,806,000.00
45.	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	518,295,128.00	515,354,193.00
46.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Maweni-Kigoma	101,261,000.00	11,690,000.00
47.	Hospitali Maalumu ya Mirembe & Taasisi ya Isanga	424,592,400.00	523,750,000.00
48.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Musoma	503,313,888.00	431,084,020.00
49.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Sokoine-Lindi	135,294,000.00	176,822,340.00
50.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Songwe	160,173,000.00	93,838,100.00
51.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Tabora	266,170,672.76	117,157,100.00

Na	Taasisi	Mwaka wa Fedha 2020/21	Mwaka wa Fedha 2019/20
52.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, SekouToure Mwanza	246,959,120.00	173,413,120.00
Wakala za Serikali			
53.	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundji Tanzania	214,145,603.00	233,829,100.00
54.	Wakala wa Usimamizi wa Maendeleo ya Elimu	110,150,450.00	103,750,260.00
55.	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula	114,845,742.89	85,134,392.89
56.	Wakala wa Ndege za Serikali	254,393,691.15	362,838,216.60
57.	Wakala wa Vipimo Tanzania	363,313,390.15	161,394,670.00
58.	Wakala wa Barabara Tanzania	586,639,000.00	553,886,000.00
59.	Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam	618,587,598.00	1,187,500.00
SEkretarieti za Mikoa			
60.	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	221,126,691.00	154,394,000.00
61.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	229,125,643.00	151,221,643.00
62.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	542,512,676.00	481,745,093.00
63.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	531,500,430.99	483,322,705.06
64.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	300,243,994.00	196,330,764.00
65.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	382,183,734.00	188,177,408.00
66.	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	406,802,127.00	608,707,931.00
67.	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	100,021,337.80	175,885,852.81
68.	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	373,043,743.00	250,091,037.00
69.	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	889,263,755.00	746,665,649.00
70.	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	221,126,691.00	154,394,000.00
71.	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	143,293,000.00	119,571,067.00
72.	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	348,062,801.00	741,881,165.00
73.	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	752,832,056.00	689,375,164.00
74.	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	396,247,360.00	382,191,360.00
75.	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	272,820,966.00	272,820,966.00
76.	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	216,472,133.00	299,465,582.00
Jumla		429,799,887,112	334,150,203,805

Kiambatisho Na. XXVI: Taasisi Zenye Watumishi Wanaokaimu kwa Zaidi ya Miezi Sita

Na	Taasisi	Watumishi	Muda wa Kukaimu (Miezi)
Wizara na Idara			
1.	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo -Fungu 96	3	11-80
2.	Tume ya Kuzuia Ukimwi -Fungu 92	1	60
4.	Tume ya Taifa ya Shirika la Elimu ,Sayansi na Utamaduni la Umoja wa Mataifa-Fungu 18	3	12-15
5.	Tume ya Usuluhishi na Maridhiano-Fungu 15	6	12-32
6.	Wizara ya Maji -Fungu 49	6	10-26
7.	Mamlaka ya Kudhibiti Dawa ya Kulevyta -Fungu 91	7	7-9
8.	Tume ya Taifa ya Uchaguzi -Fungu 61	1	17
9.	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Mifugo) -Fungu 99	10	7-29
10.	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali-Fungu 23	11	12-36
11.	Wakili Mkuu wa Serikali	3	14
Taasisi Nyingine			
12.	Chuo cha Sheria Tanzania	3	9-27
13.	Bodi ya Mfuko wa Barabara	1	11
14.	Mamlaka ya Vitambulisho nya Taifa	14	12-19
15.	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (Tasuba)	1	96
16.	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	1	9
17.	Chuo cha Maji	3	8-27
18.	Jumuia ya Tawala za Mitaa Tanzania	4	20-37
19.	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	11	26-80
20.	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania	14	6-18
21.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Tunduma	1	9
22.	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	2	12-14
23.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Mafinga	2	10-66
24.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Songwe	14	9-35
25.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa,Shinyanga	1	8
26.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Kibaigwa	3	13-84
27.	Mamlaka ya Usambazaji Maji safi na Majitaka Mpwapwa	6	14-98
Wakala za Serikali			
28.	Wakala wa Ndege za Serikali	4	12-32
29.	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini	3	55-77
30.	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundji Tanzania	21	10-12
31.	Wakala wa Afya na Usalama Sehemu za Kazi	13	3-130
32.	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula	11	11-55
33.	Wakala wa Mbegu za Kilimo	8	2-21
34.	Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo	14	6-20
35.	Wakala wa Nishati Vijijini	11	7-58
36.	Wakala wa Vipimo	8	9-20
37.	Taasisi ya Uhasibu Tanzania	5	27

Na	Taasisi	Watumishi	Muda wa Kukaimu (Miezi)
38.	Wakala wa Barabara Tanzania	24	4-46
39.	Wakala wa Barabara Vijijini na Mijini	24	6-50
40.	Wakala wa Majengo Tanzania	29	12-60
Sekretarieti Za Mikoa			
41.	Sekretarieti ya Mkao wa Singida	4	9-40

Kiambatisho Na. XXVII: Mali Zilizotelekezwa - Majengo Yaliyoharibika

NYUMBA ZA UDSM MRI chakavu		
NA	Namba ya Nyumba	Mapungufu ya Nyumba Yaliyobainika
1	KIJIJI 2	Wavu wa mbu katika madirisha, Mabomba ya mfumo wa maji taka yamevunjwa,
2	KIJIJI 5	Wavu wa mbu katika madirisha, Hakuna maji katika vyoo
3	KIJIJI 6	Hakuna huduma ya maji jikoni na vyooni, mfumo wa umeme umeharibika.
4	KIJIJI 7	Mfumo wa maji taka duni, Wavu wa mbu katika madirisha
5	KIJIJI 8	Mfumo wa maji taka duni
6	KIJIJI 10	Umeme haupo upande mmoja wa nyumba, Paa linavuja, Wavu wa mbu katika madirisha.
7	KIJIJI 12	Makabati hayapo katika utaratibu, Wavu wa mbu katika madirisha, hamna maji
8	KIJIJI 13	Wavu wa mbu katika madirisha, mfumo mbovu wa mifereji ya maji, umeme kubadili soketi kwa ajili ya taa nje hazifanyi kazi
9	KIJIJI 15	Wavu wa mbu katika madirisha
10	KIJIJI 16	Mfumo duni wa maji taka, Wavu wa mbu katika madirisha
11	KIJIJI 17	Wavu wa mbu katika madirisha, viyoyozi havifanyi kazi, mfumo wa maji mbovu.
12	KIJIJI 18	Wavu wa mbu katika madirisha, mfumo wa maji si mzuri na mabomba ya maji yanavunja, dari ni bovu na kuna popo wengi.
13	KIJIJI 19	Mfumo wa maji taka mbovu na maji hayatoki.
14	KIJIJI 20	Viyoyozi havifanyi kazi vinahitaji matengenezo
15	KIJIJI 21	Wavu wa mbu katika madirisha mbovu
16	KIJIJI 22	Mfumo wa maji moto haufanyi kazi na Wavu wa mbu katika madirisha mbovu
17	KIJIJI 24	Wavu wa mbu katika madirisha mbovu an mfumo wa maji moto haufanyi kazi
18	KIJIJI 25	Hakuna maji katika nyumba hii
19	NYUMBA YA KIJANI 1,2,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13, 16,17,18,19 na 20.	Na; 15, Uchimbaji katika nyumba kumi uliharibiwa na mchwa. Paa katika nyumba 8 haliko sawa na mfumo wa maji hauko sawa kwa nyumba 18
20	UKUMBI WA GOLDEN PRIDE	Dari la nyumba limeharibika sana
21	Bweni la PETER GIUES	Madirisha ni madogo sana. Makabati hayapo katika utaratibu
22	CASPIAN Na.1	Mfumo wa maji taka sio mzuri, hakuna maji ndani ya nyumba kutokana na mistari ya bomba la maji iliyovunjika kwa hivyo kuna uvujaji wa maji.
23	CASPIAN Na.2	Hakuna maji yanayotiririka
24	CASPIAN Na.3	Milango haifungi kwa sababu vitasa ni vibovu. Mfumo wa maji taka duni

NYUMBA ZA UDSM MRI chakavu		
NA	Namba ya Nyumba	Mapungufu ya Nyumba Yaliyobainika
25	Nyumba za wageni	Kuta zimechoka zinahitaji kupakwa rangi, mfumo wa maji taka ni mbovu na sakafu ya chooni ni mbovu
26	Nyumba zote za Caspian	Mfumo wa maji taka sio ni mbovu na paa zinavuja
27	Nyumba zote	Majokofu, viyoyozi, na mfumo wa maji moto kwa nyumba zote hajjawahi kufanyiwa matengenezo tangu zilikabidhiwa kwa MRI, hivyo zinahitaji matengenezo.
28	Nyumba ya kijiji -9 na 23	Rangi katika kuta imechoka, mfumo wa maji moto ni mbovu na mabomba yanavuja, mfumo wa umeme una shida kwenye majengo
29	Nyumba ya Kijiji Na 11	Mfumo wa maji taka mbovu.

NA	TANGA HOSPITALI YA RUFAA YA MKOA - Majengo yaliyoharibiwa	Hali ya Sasa
1	Majengo manne ikiwa ni pamoja na Jengo la Cliff, Jengo la Mazoezi ya viungo, Jengo la Duka la Hospitali na Jengo la meno	Hali ya majengo haifai kuishi lakini bado yanatumika.
NA	Hospitali ya Mirembe	Hali ya Sasa
1	Nyumba 10 za makazi	Hali ya majengo haifai kuishi lakini bado yanatumika.

Taasisi ya Maji - Majengo yaliyotengwa			
Maelezo ya Mali	Tarehe ya Ununuzi	Thamani ya Jumla ya Mali (Sh)	Hali ya sasa
Nyumba 10 zilizoungana katika Nyumba moja za Makazi na Kiwanja chake Na. 905 Kitalu 'B' eneo la Tabata, Jiji la Dar es Salaam	01/07/2016	 8,918,694,240	Nyumba 9 za makazi zinakaliwa, Nyumba 1 zilizoharibiwa kwa moto na kiwanja hakijaendelezwa
Nyumba saba za makazi na Kiwanja Na. 840 Kitalu 'B', Eneo la Kibango Makuburi, Dar es Salaam	01/07/2016	1,617,750,735	Nyumba imechakaa ingawa watu wanaishi humo na kiwanja hakijaendelezwa
	Jumla	10,536,444,975	

Kiambatisho Na. XXVIII: Mali Zilizonunuliwa Hazitumiki

S/N	TFS	Tarehe Iliyopokelewa	Thamani (Sh)
1	Reverse Osmosis Deionization Water Purification System	Machi, 2021	14,933,172.54
2	Electronic Balance	Machi, 2021	16,477,948.87
3	Laminar Flow Transfer Hood/Bench Clean	Machi, 2021	17,507,847.57
4	Biosafety Hood/Cabinet	Machi, 2021	8,238,998.34
5	Table Top Sterilizer/Autoclave	Machi, 2021	6,694,174.20
6	Table Top Sterilizer/139:145 Autoclave	Machi, 2021	12,873,422.96
7	Centrifuge (BENCH TOP)	Machi, 2021	19,052,671.71
8	Cryostat System	Machi, 2021	33,470,871.00
9	Scientific Laboratory Refrigerator	Machi, 2021	6,694,174.20
10	Vacuum Oven	Machi, 2021	7,003,158.15
11	Conventional Oven	Machi, 2021	4,315,647.58

TFS			
S/N	Maelezo	Tarehe Iliyopokelewa	Thamani (Sh)
12	Plant Growth Chamber (LARGE SIZE)	Machi, 2021	19,052,671.71
13	Plant Growth Chamber (SMALL SIZE)	Machi, 2021	29,866,297.27
14	Tiny Tag Plus 2 Loggers	Machi, 2021	19,773,543.20
15	Digital Vernier Caliper	Machi, 2021	1,441,829.49
16	Manual Dial Vernier Caliper	Machi, 2021	66,941.74
17	Dehumidifier Unit	Machi, 2021	6,179,248.76
18	Sand Sterilizer	Machi, 2021	2,471,680.38
19	Hot Plate /Magnetic Stirrer	Machi, 2021	1,812,591.11
20	PH Meter	Machi, 2021	1,750,765.63
21	Data Logging Thermo Thermometer	Machi, 2021	5,561,328.66
22	Water Bath (Laboratory Water Bath)	Machi, 2021	1,853,760.28
23	Fluorescent Magnifying Work Lamp	Machi, 2021	4,119,499.17
24	Stop Watch	Machi, 2021	257,486.63
25	Hand Tally (Digital)	Machi, 2021	205,989.30
26	Automatic Colony Counter	Machi, 2021	8,753,923.79
27	Seed Grinding Machine Manual	Machi, 2021	3,295,589.77
28	4d Stereomicroscope	Machi, 2021	8,753,923.79
29	Compact Bench Scales	Machi, 2021	4,943,408.57
TGS			
S/N	Maelezo	Kiasi	Hali
1	Mashine ya Kusaga	16	Nzuri
2	Sanding mashine (kubwa)	4	Nzuri
3	Sanding mashine (ndogo)	1	Nzuri
4	Mashine ya Tumbling	1	Maskini
5	Slab saw (ndogo)	1	Nzuri
6	Slab saw (kubwa)	1	Nzuri
7	Mashine ya Maelezo	1	Nzuri
8	Mashine ya Kukata Aluminium	1	Nzuri
NA	FUNGU 33 TUME YA MAADILI	Kiasi	Tarehe iliyonunuliwa
1	Mfumo wa Azimio la Mtandaoni	1	FY 2019/20

LRC				
Na	Vipengee	Kiasi	Tarehe iliyonunuliwa	Kiasi (Sh)
1	Hali ya hewa	24	24/06/2019	56,400,000
2	Vichapishi vya tarakilishi	3	24/06/2019	3,559,320
3	Dawati tarakilishi ya juu	20	24/06/2019	25,423,720
4	Mashine ya kudurufu	1	24/06/2019	2,542,372
5	Mashine ya kudurufu	1	24/06/2019	24,576,291

NA	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu (FITI)	Kiasi	Tarehe Iliyonunuliwa	Kiasi (SH)
1	Semi-automatic finger joint machine size 6*10H having 9hp	1	FY 2019/20	15,930,000

Hospitali ya Rufaa ya Mkoa - MOUNT MERU					
NA	Aina ya mashine	Tarehe iliyonunuliwa	Gharama (Sh)	Tarehe hajatumika hadi sasa	Hotuba
1	X ray Diagnostic machine.	2002	600,000,000	Jan-18	Sehemu iliyotumiwa
2	Coagulation mashine	2007	150,000,000	Februari-2020	Haijatumiwa
3	Petrol 8 complete blood count born	2006	80,000,000	Juni-2021	Haijatumiwa

NA	Hospitali ya Kibongoto	Kiasi	Tarehe Iliyonunuliwa	Kiasi (Sh)
1	MASHINE YA X-RAY	1	Haijaoneshwa	Haijulikani

NA	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Sekou Toure	Kiasi	Tarehe Iliyonunuliwa	Kiasi (Sh)
1	MASHINE ya Dayalisisi	5	25 Agosti 2021	151,078,000

Kiambatisho Na. XXIX: Magari ya Serikali, Mitambo na Vifaa

Na	Entity	No of Vehicles
1	TEMESA	40
2	FUNGU 31 Ofisi ya Makamu wa Rais	6
3	FUNGU 37 Ofisi ya Waziri Mkuu	8
4	FUNGU 55 Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	5
5	FUNGU 68 Wizara ya Mawasiliano na Techonojia ya Habari	6
6	Huduma za Magereza - Fungu 29	30
7	Tume ya Madini	9
8	Taasisi ya Sayansi na Teknoloji ya Nelson Mandela	3
9	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	50
10	Tume ya Kurekebisha Sheria	6
11	Ofisi ya Rais - Tume ya Utumishi wa Umma	2
12	Wakala wa Barabara Tanzania - TANROADS	41
13	Taasisi ya Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi - PWI	7
14	FUNGU 38 Jeshi la Wananchi Tanzania	20
15	FUNGU 64 Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Uvuvi)	8
16	Sekretarieti ya Mkoa - Songwe	7
17	FUNGU 51 Wizara ya Mambo ya Ndani	7
18	LGTI Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru	8
19	Taasisi ya Kuthibiti Ubora wa Mbegu Tanzania TOSCI	4
20	FUNGU 99 Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Mifungo)	2
21	Kampuni ya ujenzi ya SUMA JKT	11
22	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa - MAWENZI	5
23	Wakala wa mabasi yaendayo haraka (DART)	4
24	Bodi ya Maji Bonde la Ziwa Rukwa - LRBWB	4
25	Wakala wa Ujenzi Tanzania (TBA)	6
26	Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Mjini Mafinga - (MAUWASA)	3
27	Hazina (Fungu 21)	6
28	Mhasibu Mkuu wa Serikali - (ACGEN) - Fungu 23	1
29	Arusha Sekretariati Ya Mkoa	5

Na	Entity	No of Vehicles
30	Sekretarieti Ya Mkoa Geita	3
31	Sekretarieti Ya Mkoa Njombe	4
32	Sekretarieti Ya Mkoa Simiyu	4
33	Sekretarieti Ya Mkoa Singida	3
34	FUNGU 53 Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	2
35	FUNGU 67 Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Ajira	2
36	FUNGU 52 Wizara ya Afya	87
37	Bodi ya Maji Bonde la Ziwa Nyasa - LNBWB	1
38	Wakala wa Barabara za Mijini na Vijijini - TARURA	22
39	Utafiti wa Jiolojia Tanzania	2
40	FUNGU 44 Wizara ya Viwanda na Biashara	1
41	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano- Fungu 98	2
42	Huduma za Misitu Tanzania	25
43	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania - (TAWA)	24
44	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Sekou Toure	1
45	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa - TEMEKE	13
	JUMLA	510

Kiambatisho Na. XXX: Vifaa Vilivyotelekezwa

Hospitali ya Rufaa ya Mkoa - TEMEKE

Na	Idara	Taasisi
1	Maabara	Autoclave
2	Maabara	Centrifuge
3	Maabara	Centrifuge
4	Maabara	Centrifuge
5	Chumba cha Upasuaji	Kipimo cha Uzito
6	Chumba cha Upasuaji	Mashine ya Suction
7	Chumba cha Upasuaji	Mashine ya Anaesthesia
8	Wodi ya Kujifungulia	Mashine ya suction
9	Wodi ya Kujifungulia	Autoclave
10	Wodi ya Kujifungulia	Mashine ya suction
11	Kitengo cha X-Ray	Illuminator
12	Kitengo cha X-Ray	Mammograph
13	Kitengo cha Ultrasound	Mashine ya Ultrasound
	TFS	

TFS: Kutotambuliwa kwa mali zilizotambuliwa

Na	MAELEZO	Kiasi
1	Spika	1
2	Kamera ya Video ya Panasonic	1
3	Amplifaya	1
4	Mikrofoni	1
5	Kompyuta ya Epson	2
6	Panasonic Plain Paper Fax	1
7	Mashine ya kurudufu nakala	1
8	Geji ya Kompresa ya Hewa	1
9	Kompresa ya Hewa ya Njia moja	1
10	Jokofu	5
11	Kiti chenye viegemeo vya mikono	4
12	Kiti cha ofisi	6
13	CPU HP Compaq	2

14	Kufuatilia	2
15	Mwenyekiti wa Ofisi	5
16	Mashine ya Kuchapa	2
17	Mashine ya kudurufu nakala	1
18	Jenereta Elemax	1
19	Mashine ya kudurufu aina ya kodac	Kadhaa

Kiambatisho Na. XXXI: Taasisi ambazo Manunuzi Yake Hayakuwa Shindani

Na	Kundi	Jina la Taasisi	Thamani ya Ununuzi (Sh.)	Aina ya bidhaa / huduma
1.	Fungu	Tume ya Utumishi wa Walimu - Fungu Na. 002	21,462,000.00	Vifaa vya kompyuta
2.	Fungu	Ofisi ya Bunge	382,503,795.68	Ununuzi mbalimbali
3.	Fungu	Wizara ya Katiba na Sheria (Fungu Na. 41)	54,313,137.00	Ununuzi mbalimbali
4.	Fungu	Mfuko wa Bima ya Afya Zanzibar (CDCF) Zanzibar	29,721,747.52	Ununuzi mbalimbali
5.	Fungu	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	295,373,171.00	Ununuzi mbalimbali
Jumla ndogo (Mafungu)			783,373,851.20	
6.	Mamlaka ya Maji	Usambazaji wa Maji mji wa Maswa na Usafi wa Mazingira	26,570,700.00	Ununuzi wa vifaa vya kuunganisha maji
Jumla ndogo (Mamlaka za Maji)			26,570,700.00	
7.	Rufaa	Hospitali ya Benjamin Mkapa	66,068,244.00	Ununuzi mbalimbali
Jumla ndogo (Rufaa)			66,068,244.00	
8.	Wakala	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania	22,218,900.00	Ununuzi mbalimbali
9.	Wakala	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	35,935,900.00	Ununuzi wa fedha za ndani
10.	Wakala	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	87,110,071.00	Bidhaa na huduma
Jumla ndogo (Wakala)			145,264,871.00	
11.	Taasisi nyingine	Taasisi ya viwanda vya misitu	17,785,186.44	Ununuzi
12.	Taasisi nyingine	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki	5,252,000.00	Ununuzi
13.	Taasisi nyingine	Baraza la Madaktari la Tanganyika	122,207,329.60	Ununuzi
14.	Taasisi nyingine	Mzinga Holding Co. Ltd	549,665,983.39	Ununuzi
Jumla ndogo (Taasisi nyingine)			694,910,499.13	
15.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkao wa Songwe	114,717,748.00	Ununuzi
16.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkao wa Kigoma	5,143,200.00	Ununuzi
17.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkao wa Kilimanjaro	45,080,479.00	Ununuzi
18.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkao wa Tabora	14,000,000.00	Ununuzi
19.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkao wa Geita	1,504,114,140.00	Ununuzi

Na	Kundi	Jina la Taasisi	Thamani ya Ununuzi (Sh.)	Aina ya bidhaa / huduma
20.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	15,030,000.00	Ununuzi
21.	Secretariat za Mikoa	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	180,601,011	Ununuzi
Jumla ndogo Secretariat za Mikoa			1,878,686,578.00	
Jumla Kuu			3,594,874,743.63	

Kiambatisho Na. XXXII: Orodha ya Taasisi ambazo Zilifanya Manunuzi Nje ya Mfumo wa TANePs

Na	Jina la Taasisi	Kundi	Idadi ya Mikataba	Kiasi cha ununuzi Sh.
1.	TANROADS	Wakala	8	68,407,843,457.24
2.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	12	711,913,918.56
Jumla ndogo (Wakala)				69,119,757,375.8
3.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Temeke	Rufaa	4	17,098,188.04
4.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Songea	Rufaa	12	866,454,099.10
Jumla ndogo (Rufaa)				883,552,287.14
5.	Tume ya Taifa ya Elimu, Sayansi na Utamaduni ya Umoja wa Mataifa (UNESCO)	Fungu	4	88,240,568.16
6.	Idara ya Magereza (Fungu 29)	Fungu	17	1,605,033,811.42
7.	Wizara ya Mambo ya Ndani - Fungu Na.. 51	Fungu	2	765,215,134.89
8.	Sekretarieti ya Maadili ya Ofisi ya Rais (Fungu Na 33)	Fungu	11	1,185,772,771.00
9.	Idara ya Magereza (Fungu 29)	Fungu	5	1,605,033,811.42
10.	Ardhi Institute Morogoro (Fungu Na. 006)	Fungu	Mbalimbali	104,452,829.00
Jumla ndogo (Mafungu)				5,353,748,925.89
11.	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha- (Fungu Na 70)	Secretariat za Mikoa	Mbalimbali	301,785,538.00
12.	Sekretarieti ya Mkoa Wa Mbeya	Secretariat za Mikoa	Mbalimbali	63,396,742.00
13.	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	Secretariat za Mikoa	Mbalimbali	189,351,587.66
14.	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	Secretariat za Mikoa	Mbalimbali	202,695,900.00
14.	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	Secretariat za Mikoa	Mbalimbali	1,495,100,487.00
Jumla ndogo (Sekretarieti za Mkoa)				2,252,330,254.66

Na	Jina la Taasisi	Kundi	Idadi ya Mikataba	Kiasi cha ununuzi Sh.
16.	Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Mafinga Mjini	Mamlaka ya Maji	Mbalimbali	13,755,052.00
Jumla ndogo (Mamlaka za Maji)				13,755,052.00
Jumla				77,623,143,895.00

Kiambatisho Na. XXXIII: Orodha ya Taasisi Zilizochelewa Kukamilisha Ujenzi wa Miradi

SN	Jina la Taasisi	Kundi	Jina la Mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Kuchelew a (Miezi)
1.	Taasisi ya Ardhi Tabora (ARITA)	Taasisi nyiningine	Ujenzi wa Maktaba kwa ajili ya Taasisi	2,026,538,726.00	72
2.	Kampuni ya Ujenzi ya SUMA JKT	Taasisi nyiningine	Mikataba mbalimbali na wateja mbalimbali	25,416,742,361.00	8
Jumla ndogo (Taasisi nyiningine)				27,443,281,087	
3.	Wakala Mafunzo ya Mifugo (LITA)	Wakala	Ujenzi wa Jengo la Hostel katika Kampasi ya LITA Mpwapwa	64,000,000.00	6
4.	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Wakala	Kazi za ujenzi na ukarabati kwa wateja mbalimbali	3,617,507,359.79	12 hadi 48
5.	Wakala wa Nishati Vijijini na Mfuko (REA)	Wakala	Ugavi na ufungaji wa vituo vidogo vya usambazaji (l1/33KV), mistari ya kati na ya chini ya voltage, transfoma, na uhusiano wa wateja katika maeneo ya vijijini yasiyo na umeme katika mkoa wa Kilimanjaro kwa msingi wa Turnkey (ikiwa ni pamoja na kubuni, utengenezaji, mtihani, kutoa, kufunga, kukamilisha na tume vifaa fulani).	49,409,506,125.17	96
6.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	Ujenzi wa mradi wa usambazaji maji katika eneo la Hedaru - Wilaya ya Same	100,000,000.00	12
7.	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Wakala	Uimarishaji wa barabara ya Njombe - Ndulamo - Makete (107.4KM) Loti 2: Moronga - Makete sehemu ya (kilomita 53.5) Hapana. TRD/HQ/1055/2016/17	107,085,360,088.00	12

SN	Jina la Taasisi	Kundi	Jina la Mradi	Gharama ya Mradi (Sh.)	Kuchelew a (Miezi)
8.	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	Wakala	Uimarishaji wa barabara ya Njombe - Ndulamo - Makete (kilomita 107.4) Loti 1: Njombe - Moronga (kilomita 53.9) hapana. TRD/HQ/1054/2016/17	110,446,600,099.00	12
	Jumla ndogo (Wakala)			163,637,613,583.96	
9.	Sekretarieti ya Maadili ya Ofisi ya Rais	Fungu	Muundo uliopendekezwa na ujenzi wa Ofisi ya Mkuu na Ofisi ya Zonal - Sekretarieti ya Maadili	9,064,275,060.04	24
10.	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	Fungu	Awamu ya 1 ya ujenzi wa Soko la Mifugo la Sekondari ya Buzirayombo na kazi zake katika Wilaya ya Chato mkoani Geita	4,884,840,679.25	8
11.	Huduma ya Taifa	Fungu	Ujenzi wa jengo mbalimbali katika kambi za Jeshi kwa kutumia force account	3,737,349,288.00	90
	Jumla ndogo (Fungu)			17,686,465,027.29	
12.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Wa Simiyu	Rufaa	Ujenzi wa wodi ya wazazi na watoto	5,774,992,393.00	8
Jumla Kubwa				214,542,352,091.25	

Kiambatisho Na. XXXIV: Manunuzi Madogo Madogo Ambayo Hayakuripotiwa kwa Bodi ya Zabuni

S/n	Jina la Taasisi	kundi	Thamani ya Ununuzi (Sh.)
1.	Wakala Maendeleo ya Elimu (ADEM)	Wakala	69,549,442.00
	Jumla ndogo (Wakala)		69,549,442.00
2.	Mfuko wa Barabara - PO-RALG	Mfuko	27,084,684.80
	Jumla ndogo (Funds)		27,084,684.80
3.	Wizara ya Mambo ya Ndani - Fungu Na. 51	Fungu	193,268,253.6
4.	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia - FUNGU NA. 46	Fungu	99,460,990.00
5.	Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari (Fungu Na 68)	Fungu	70,837,647.00
6.	Tume ya Taifa ya Uchaguzi (Fungu Na. 61)	Fungu	4,379,795.76
7.	Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)	Fungu	136,109,497.00
8.	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki (Fungu Na. 34)	Fungu	102,097,232.00
	Jumla ndogo (Mafungu)		606,153,415.36
9.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	RUFAA	281,188,095.00
10.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mbeya	RUFAA	117,843,940.00
11.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tumbi	RUFAA	11,808,441.00
12.	Hospitali ya Rufaa ya Geita	RUFAA	29,519,238.00

S/n	Jina la Taasisi	kundi	Thamani ya Ununuzi (Sh.)
13.	Hospitali ya Rufaa ya Dodoma	RUFAA	46,793,720.00
14.	Hospitali ya Rufaa ya Iringa	RUFAA	120,328,059.00
	Jumla ndogo (Rufaa)		607,481,493.00
15.	Baraza la Wauguzi na Wakunga Tanzania (TNMC)	Taasisi nyingine	56,355,392.51
16.	Taasisi ya Maji	Taasisi nyingine	51,133,500.00
	Jumla ndogo (Taasisi zingine)		107,488,892.51
	Jumla		1,417,757,927.67

Kiambatisho Na. XXXV: Orodha ya Taasisi Ambazo zillitekeleza Mikataba Bila Dhamana ya Utendaji

S/n	Jina la chombo	Kategoria	Thamani ya ununuzi (Sh.)
1.	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	Wakala	373,168,947.14
2.	Wakala wa Nishati Vijijini na Mfuko wa (REA)	Wakala	7,433,641,638.00
3.	Wizara ya Mifugo na Uvubi - (Fungu Na. 99)	Fungu	31,151,000.00
4.	Wakala wa Huduma za Umeme Tanzania (TEMESA)	Wakala	505,979,657.70
5.	Wakala wa Maabara ya Mifugo Tanzania	Wakala	344,900,000.00
6.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	440,600,000.00
7.	Uzito na Kipimo Wakala	Wakala	21,682,500.00
	Jumla ndogo (Wakala)		9,151,123,742.84
8.	Bunge la Taifa	Fungu	1,473,039,562.02
9.	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Sekretarieti za Mikoa	1,504,114,140.30
	Jumla ndogo (Taasisi nyingine)		2,977,153,702
10.	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Taasisi nyingine	13,594,500.00
11.	Tume ya Madini	Taasisi nyingine	4,069,855,737.00
12.	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC)	Taasisi nyingine	2,321,063,027.88
	Jumla ndogo (Taasisi nyingine)		6,404,513,265.00
	Jumla kuu		18,532,790,710.04

Kiambatisho Na. XXXVI: Orodha ya Taasisi Zilizofanya Manunuzi Nje ya Mpango wa Ununuzi wa Mwaka

S/n	Jina la MDA/RS	Kategoria	Uchunguzi	Kiasi (Sh.)
1.	Mamlaka ya Usalama na Afya Mahali pa Kazi (OSHA)	Wakala	Ununuzi wa bidhaa mbalimbali ambazo hajijajumuishwa katika mpango wa ununuzi wa umma	494,455,638.00
2.	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Wakala	Tofauti kati ya kiasi kilichokadiriwa	1,032,921,563.29

S/n	Jina la MDA/RS	Kategoría	Uchunguzi	Kiasi (Sh.)
			kilichooneshwa katika mpango wa ununuzi wa kila mwaka na kiasi halisi kilichorekodiwa katika daftari la mkataba.	
3.	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Wakala	Ununuzi haujajumuishwa katika Wakala husika mpango wa ununuzi wa kila mwaka na bajeti	23,260,500.00
Jumla Ndogo (Wakala)				1,550,637,701.29
4.	Bodi ya Maji ya Bonde la Ziwa Victoria	Bonde la Maji	Ununuzi haujajumuishwa katika mpango wa ununuzi wa kila mwaka	2,714,427,000.00
5.	Mamlaka ya Maji Ifakara na Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira	Mamlaka ya Maji	Ununuzi haujajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	37,340,000
Jumla Ndogo				2,751,767,000.00
6.	Tume ya Usuluhishi wa Usuluhishi wa Usuluhishi (Fungu Na 15)	Fungu	Tume ilibadilisha Njia ya Ununuzi bila kuingiza katika Mpango wa Ununuzi wa Mwaka	86,880,836.00
7.	Office of Solicitor General	Fungu	Ofisi ilifanya malipo ya Shilingi 222,111,789 kutoka mpango wa manunuzi wa mwaka	222,111,789.00
8.	Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu Na. 37)	Fungu	Ununuzi haukuwa katika mpango wa manunuzi ya kila mwaka na bajeti	70,376,800.00
9.	Bunge la Taifa	Fungu	Ununuzi hajajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	82,196,734.11
10.	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu Na. 60)	Fungu	Kutoandaa Mpango wa Ununuzi wa Mwaka	88,443,916.00
11.	Wizara ya Mifugo (Sekta ya Uvuvi - Fungu Na. 64)	Fungu	Ununuzi hajajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	308,745,935.59
12.	Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa - Tamisemi 56	Fungu	Ununuzi hajajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	806,372,502.00
13.	Ardhi Institute Morogoro (vote 006)	Fungu	Kutoandaa Mpango wa Ununuzi wa Mwaka	104,452,829.00
Jumla Ndogo (Fungu)				1,769,581,341.70
14.	SUMA JKT Guard Limited	Taasisi nyngine	Kutoandaa Mpango wa Ununuzi wa Mwaka	222,111,789.00

S/n	Jina la MDA/RS	Kategoria	Uchunguzi	Kiasi (Sh.)
15.	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	Taasisi nyingine	Ununuzi hajajumuishwa katika mpango wa ununuzi wa kila mwaka	70,376,800.00
	Jumla ndogo (Taasisi nyingine)			292,488,589.00
16.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	RS	Ununuzi hajajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	88,443,916.00
	Jumla ndogo (Sekretarieti ya Mkoa)			88,443,916.00
17.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Sumbawanga	Rufaa	Ujenzi wa jengo la Benki ya Damu	426,105,631.12
18.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Songwe	Rufaa	Kupendekeza Ujenzi wa Jengo kwa ajili ya Ukamilishaji jengo OPD	2,245,999,737.00
19.	Hospitali ya Rufaa Shinyanga	Rufaa	Ununuzi hajajumuishwa katika Kanuni ya Ununuzi wa Umma na bajeti	18,390,000.00
20.	Hospitali ya Rufaa ya Tanga	Rufaa	TRUFAA ilitekeleza ujenzi wa jengo la Kliniki ya Methadone lenye thamani ya shilingi 635,661,956.06 ambalo haikujumuishwa katika Mpango wa Ununuzi wa Umma (APP)	635,661,956.06
21.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Wa Simiyu	Rufaa	Ununuzi zaidi ya mpango	73,572,141.68
	Jumla Ndogo (Rufaa)			3,399,729,465.86
	Jumla Kubwa			9,852,648,013.85

Kiambatisho Na. XXXVII: Orodha ya Taasisi Ambazo Magari Yao Hayakuwasilishwa na GPSA

S/n	Jina la MDA	Kundi	Isiyo ya kutolewa (Sh.)
1.	Wakala wa Ununuzi wa Mafuta (PBPA)	Wakala	727,445,587.00
2.	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	Mamlaka	641,662,658.60
3.	Mamlaka ya Mapato Tanzania	Mamlaka	799,343,214.00
	-Jumla Ndogo		2,168,451,459.60
4.	Wakala Mafunzo ya Mifugo (LITA)	Wakala	184,693,826.32
5.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	160,415,665.00
6.	Wakala wa Umeme na Mitambo Tanzania	Wakala	1,363,444,454.75
	Jumla Ndogo (Wakala))		1,708,553,946.07
7.	Wizara ya Mifugo na Uvuvi - Fungu Na 99	Fungu	55,550,000.00
8.	Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo - Fungu Na 96	Fungu	733,804,058.69
9.	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	Fungu	236,213,589.29

S/n	Jina la MDA	Kundi	Isiyo ya kutolewa (Sh.)
10.	Wizara ya Afya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (MOHCDGEC) - Fungu Na 52	Fungu	1,034,912,174.81
11.	Wizara ya Maliasili na Utalii (Fungu Na 69)	Fungu	1,235,671,756.98
12.	Ministry of Foreign Affairs and East African Cooperation (Fungu Na. 34)	Vote	916,289,839.40
	Jumla Ndogo (Mafungu)		4,212,441,419.17
13.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma (Fungu Na. 72)	Sekretarieti za Mikoa	600,000,000.00
14.	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha- (Fungu Na. 70)	Sekretarieti za Mikoa	464,600,448.00
15.	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	Sekretarieti za Mikoa	441,436,839.81
	Jumla Ndogo (Sekretarieti za Mikoa)		1,506,037,287.81
16.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mbeya	Rufaa	155,001,296.00
	Jumla Ndogo (Rufaa)		155,001,296.00
17.	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	Taasisi nyingine	320,831,329.00
18.	Huduma za Taifa za Mashtaka	Taasisi nyingine	264,551,504.72
	Jumla Ndogo (Taasisi nyingine)		585,382,833.72
	Jumla kuu		10,335,868,242.37

Kiambatisho Na. XXXVIII: Orodha ya Taasisi zilivyofanya Ununuzi Bila Bodii ya Zabuni

S/n	Jina la MDAs/RS	Kundi	Kiasi Kisichoidhinishwa (Sh.)
1.	Huduma ya Taifa - Fungu Na. 39	Fungu	98,975,000.00
2.	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	Fungu	33,184,550.00
	Jumla ndogo (Agencies)		132,159,550.0
3.	Wakala wa Huduma za Umeme Tanzania (TEMESA)	Wakala	67,000,000.00
4.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	160,415,665.00
	Jumla ndogo (Agencies)		227,415,665.00
5.	Bodi ya Maji ya Bonde la Mto Nile	Bonde la Maji	214,239,715.00
6.	Sengerema Mjini Maji na Usafi wa Mazingira	Mamlaka ya maji	44,611,840.00
7.	Mamlaka ya Maji Kibaigwa na Usafi wa Mazingira	Mamlaka ya maji	956,966,468.00
	Jumla ndogo (Mamlaka za Maji)		1,215,818,023.00
8.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	Sekretarieti za Mikoa	46,793,720.00
9.	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	Sekretarieti za Mikoa	11,876,440.00
	Jumla ndogo (Rufaa)		58,670,160.00
10.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mbeya	Rufaa	528,480,441.00
11.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Amana	Rufaa	20,627,040.00
12.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mbeya	Rufaa	359,659,733.00
13.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Njombe	Rufaa	431,935,231.57

S/n	Jina la MDAs/RS	Kundi	Kiasi Kisichoidhinishwa (Sh.)
14.	Hospitali ya Benjamin Mkapa	Rufaa	96,429,350.00
15.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mawenzi	Rufaa	61,280,522.00
16.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Mawenzi	Rufaa	159,362,522.00
17.	Hospitali ya Mirembe	Rufaa	101,694,600.00
18.	Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi	Rufaa	7,100,000.00
19.	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa (Fungu Na. 57)	Rufaa	386,088,900.00
Jumla ndogo (Rufaa)			2,152,658,339.57
Jumla			3,786,721,737.57

Kiambatisho Na. XXXIX: Orodha ya Taasisi Ambazo Zilifanya Manunuzi kwa Chanzo Kimoja bila Uhalali

S/n	Jina la MDAs	Kundi	Hali ya ununuzi	Kiasi (Sh.)
1.	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Mamlaka	Mbalimbali	43,339,858.80
2.	Tume ya Madini	Taasisi nyingine	Mbalimbali	4,069,855,737.00
3.	Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA)	Wakala	Mbalimbali	50,578,784.00
4.	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	Taasisi nyingine	Ujenzi wa majengo kwa ajili ya miradi mbalimbali	2,211,996,556.00
5.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Wa Simiyu	Rufaa	Ugavi wa mafuta chini ya mpangilio wa chanzo kimoya .	76,646,628.00
6.	Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu Na. 37)	Fungu	Ugavi wa Maalum VIP Multipurpose White Tents	121,800,000.00
7.	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Sekretarieti za Mikoa	Ujenzi wa nyumba makazi ya RC	1,504,114,140.30
Jumla				8,078,331,704.1

Kiambatisho Na. XL: Riba ambayo Haijalipwa kwa Wakandarasi Hadi 31 Desemba 2021

Jina la Mradi	Mkataba Na	Maelezo ya Mradi	Gharama ya Mkataba (Sh.)	Riba (Sh.)
Skimu Umwagiliaji ya Mkuti	ME-012/2011-2012/DASIP/W/03 LOT 1	Ujenzi/Uboreshaji wa Mradi wa Umwagiliaji wa Mkuti katika Wilaya ya Kigoma Vijijini	675,678,550.00	163,458,224.77

Jina la Mradi	Mkataba Na	Maelezo ya Mradi	Gharama ya Mkataba (Sh)	Riba (Sh.)
Skimu Umwagiliaji Nyamitita ya wa	ME-012/2011-2012/DASIP/W/64 LOT 1	Ujenzi wa mradi wa Umwagiliaji katika Kijiji cha Nyamitita wilayani Serengeti	738,647,555.00	605,,785,917.55
Skimu Umwagiliaji Sukuma ya ya	ME-012/2011-2012/DASIP/W/54 LOT 4	Ujenzi wa mradi wa Umwagiliaji katika Kijiji cha Sukuma Wilayani Sengerema	790,620,140.00	212,349,378.38
Skimu Umwagiliaji Igenge ya ya	ME-012/2011-2012/DASIP/W/54 LOT 2	Ujenzi wa mradi wa Umwagiliaji katika Kijiji cha Igenge wilayani Misungwi	975,802,408.00	1,036,268,298.41
Skimu Umwagiliaji Masinono ya ya	ME-012/2012-2013/DASIP/W/05 LOT 1	Ujenzi wa mradi wa Umwagiliaji katika Kijiji cha Masinono wilayani Musoma	1,248,038,427.67	497,964,873.93
Jumla			4,428,787,080.67	2,515,826,693.04

Kiambatisho Na. XLI: Orodha ya Taasisi Ambazo Zilishindwa kutoza Fidia kwa Uvunjaji wa Mikataba

S/n	Jina la Taasisi	Kundi	Mapungufu	Jina la mkandarasi	Thamani ya mkataba (Sh)
1.	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC)	Nyingine	EASTC imeshindwa kudai uharibifu uliofutwa kutoka kwa mkandarasi kutokana na kutotekelezwa kwa mkataba (ukiujaji wa msingi) kwa kifungu maalum cha 23 cha mkataba. Jengo hilo lilitelekezwa kwa miaka tisa	M/s SIHA Enterprises Company Ltd	2,321,063,027.88
2.	Wakala wa Nishati Vijijini na Mfuko wa (REA)	Wakala	REA haikuwasilisha ushahidi wowote wa kuthibitisha kama kuna nia ya REA kupunguza uharibifu uliofutwa kutoka kwa mkandarasi kutokana na kuchelewa	Kampuni ya M/s Iran Power and Water Equipment and Services Export Company (SUNIR)	7,433,641,638.00
3.	Wakala wa Nishati Vijijini na Mfuko wa (REA)	Wakala	REA haikutumia haki zake juu ya dhamana ya utendaji iliyowasilishwa na SPENCON na haki juu ya uharibifu uliofutwa kulingana na kifungu kidogo cha GCC 26.2 na SCC 17, ambayo inaruhusu uharibifu wa juu uliofutwa sawa na kiasi cha dhamana ya utendaji	Huduma za M/S Spencon Limited	49,409,506,125.17
4.	Ofisi Ya Rais-Idara ya	Fungu	PO-RAMD ilishindwa kulipa uharibifu uliofutwa wa Sh. 78,585,705 ambayo ni	M/s COSEKE Tanzania Ltd	496,221,100.00

S/n	Jina la Taasisi	Kundi	Mapungufu	Jina la mkatarasi	Thamani ya mkataba (Sh)
	Usimamizi wa Kumbukumbu na Nyaraka (Vote 04)		asilimia 0.1 ya thamani ya mkataba kwa siku kutokana na kuchelewa kwa usambazaji wa bidhaa hizo kwa mkataba kinyume na Reg. 112 (1) na (2) ya kanuni za manunuzi ya umma, 2013 na kifungu cha 25.1 cha GCC na kifungu cha 21 cha SCC		
Jumla					59,660,431,891.05

Kiambatisho Na. XLII: Orodha ya Taasisi Ambazo Mikataba yao Ilifutwa Bila ya Usahihi

S/n	Jina la Taasisi	Kategoría	Maeleo ya mkataba	Sababu ya kusitishwa	Bei ya Mkataba (Sh.)
1.	Wakala wa Nishati Vijijini wameingia mkataba no. AE/008/2012-13/ HQ / G / 21-Lot 9 na M/SSPECON Services Limited kwa usambazaji na ufungaji wa vituo vya usambazaji	Wakala	Wakala wa Nishati Vijijini wameingia mkataba no. AE/008/2012-13/ HQ / G / 21-Lot 9 na M/SSPECON Services Limited kwa usambazaji na ufungaji wa vituo vya usambazaji	Mkandarasi alishindwa kutekeleza mkataba kama iliyokubaliwa, (ni 75% tu ya kazi), mwajiri alisitisha mkataba. Hata hiyo, hakuna ushahidi kwamba ilifanyika tathmini ya kazi iliyokamilishwa dhidi ya mkataba, na vifaa ilivyobaki kwenye eneo la kazi kwamba vilikuwa vinatosha kukamilisha mradi kulingana na mkataba.	49,409,506,125.17
2.	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	Wakala	Mkataba Na AE/054/2015/2016/H Q/W/19 kati ya NFRA na M/S Feerum S.A kwa ajili ya ufungaji, upimaji na uagizaji wa Silos Complex na maghala	Bado hakuna makubaliano ya pande zote mbili (Mkandarasi na NFRA) ingawa kazi zilisitishwa kwa maeneo yote kwa siku 28 bila taarifa yoyote kama kinavyohitaji kifungu cha 61.2 (a) cha mkataba	76,157,539,579.38
3.	Idara ya Magereza (Fungu Na. 29)	Wizara	Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi imesaini mkataba wa no. ME014/2020/21/PR/G/10 na ME014/2020/2021/PR/G/26 kwa ajili ya usambazaji wa vitu mbalimbali kwa idara ya huduma za magereza	Wizara ya Mambo ya Ndani ilisitisha mikataba yote hii iliyoingia bila kuonesha sababu za kusitishwa kwa barua ya kukomesha iliyotumwa kwa wazabuni waliofanikiwa	980,043,470.00
Jumla					126,547,089,174.55

Kiambatisho Na. XLIII: Vifaa na Mashine za Hospitali kutumika chini ya Kiwango, kutofanyiwa Matengenezo na kutofanya kazi kabisa

Na	Jina la Hospitali ya Rufaa	Uchunguzi	Maelezo
Vifaa vya matibabu/mashine viliviyotumika chini ya kiwango			
1	Mbeya	Matumizi duni ya Mashine ya Kuchanganua Kemia na Homoni (Architect ci4100).	Ziara ya ukaguzi iliyofanyika tarehe 16 Agosti 2021 ilibainisha kuwa mashine hiyo ilitengenezwa kufanya vipimo 185, yaani vipimo 87 vya homoni na vipimo 98 vya kemia. Hata hivyo, mashine hiyo kwa sasa inafanya majaribio matatu sawa na asilimia 2 ya matumizi.
2	Mawenzi	Vifaa vinavyotumika chini ya kiwango	Ilibainika kuwa Kichanganuzi cha Kemia cha aina ya Abbot CI 4000 kinatumika chini ya kiwango. Mashine hiyo Inaweza kufanya aina za vipimo zaidi ya 150, lakini inatumika kwa vipimo vitatu pekee kutokana kutopatikana kwa vitendanishi vya maabara.
Vifaa na Mashine za Hospitali zisizofanya kazi			
1	Mount Meru	Vifaa Maalum vya Matibabu Visivyotumika vyenye thamani ya Sh. 830 milioni	Nilibaini katika mwaka uliopita 2019/20 vifaa maalum vya matibabu vilivyonunuliwa havikutumika kwa sababu ya Maendeleo ya Kiteknolojia ambayo yanahitaji kubadilisha vifaa kutoke analogia hadi digitali.
2	Mawenzi	Mashine ya Anesthesia Iliyonunuliwa haijatumika	Mashine hiyo ilipokelewa tarehe 07 Desemba 2020, lakini hadi wakati wa ukaguzi mwezi Agosti 2021 (miezi 8 baadaye), mashine hiyo ilikuwa bado haijaanza kutumika kutokana na kuchelewa kukamilika kwa jengo la wazazi.
3	Geita	Kichoma taka kisichofanya kazi na kisichofanyiwa matengenezo	Wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwa hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Geita haina kichomea taka chenye teknolojia ya hali ya juu. Kichomea taka kinachopatikana kwa sasa hakifanyi kazi kwa zaidi ya mwezi mmoja kutokana na uharibifu ambaobado haujarekebishwa.
4	Chato-Kanda	Kutosimikwa kwa Mashine za Kuchambia Hematology ya DH 76 otomatikali	Hospitali ilinunua na kupokea mashine mbili za kuchambia Hematology kutoke Bohari ya Dawa (MSD) ili kuwezesha shughuli mbalimbali za Hospitali ya Rufaa ya Kanda. Mashine hizo hazikusimikwa wala kutumika kutokana na kukosekana kwa vitendanishi (reagents)
5	Sokoine	Ucheleweshaji wa Matengenezo ya Kichanganuzi cha Biokemia na Kutelekezwa kwa Mashine za Maabara.	Mashine za kupimia damu yenye nambari ya utambulisho LD/SH/LB/P/01 ABX Pentra 8 zilizosimikwa tarehe 01 Oktoba 2019 hazifanyi kazi kwa sababu ya ukosefu wa vitendanishi (reagents). Zaidi ya hayo, HB 1C mashine ya kuchunguza sukari ya damu yenye nambari ya utambulisho AF 20016491 pia haifanyi kazi kwa sababu ya ukosefu wa kitendanishi (reagents)
Mashine Zisizofanyiwa Matengenezo			
1	Mbeya	Kichomea taka kisichofanya kazi na hakijafanyiwa matengenezo	Kichomea-taka kinachopatikana kwa sasa hakitumiki kwa muda wa miezi sita sasa kwa sababu ya kuharibika kwa chumba cha bomba la moshi, na hakuna ukarabati wowote ambaob umefanywa.
2	Benjamiini Mkapa	Makosa yaliyobainika katika Uendeshaji	Hakuna matengenezo ya mashine yaliyofanywa kwa miaka mitatu.

Na	Jina la Hospitali ya Rufaa	Uchunguzi	Maelezo
		wa Mashine za Kuchemsha	Sehemu ya Kuchemsha haina mashine za rivers osmosisi zinazohusika na kusafisha maji.
3	Singida	Mapungufu katika Huduma zinazotolewa na Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Singida Vifaa tiba na Visivyo vya tiba, havitumiki.	Kiunganishi cha oksijeni kinachopatikana katika chumba cha wagonjwa mahututi ICU na Mashine moja ya ganzi ilio katika hospitali mpya ya Mandewa havifanyi kazi. Pia, Jokofu moja la Benki ya Damu, mashine mbili za ganzi, multipara mita Biokemia moja haifanyi kazi kwa sababu ya ukosefu wa vitendanishi. Mashine ya Elba Biokemia iliyosimikwa katika Idara haifanyi kazi tangu Machi 2021.
4	Tanga	Upungufu wa Vifaa vya Kufanya Kazi Tanga	Kutofanya kazi kwa Vifaa, ziara yangu ya ukaguzi na mapitio ya utekelezaji wa mpango wa CHOP, ulibaini kuwapo kwa vifaa kadhaa visivyo fanya kazi kama vile mashine mbili za utrasaundi, mashine mbili za X-Ray.
5	Dodoma	Mashine za X-Ray zisizofanya kazi	Nilibaini kuwa hospitali hiyo ilikuwa na mashine tatu za X-Ray zilizosimikwa. Hata hivyo, mashine moja tu ndiyo iliyokuwa ikifanya kazi katika idara ya radiolojia
6	Simiyu	Kichomea kisichofanya kazi na ambacho hakijafanyiwa matengwnezo	Wakati wa ukaguzi, nilibaini ukosefu wa kichomea chenye teknolojia ya juu; wakati huo huo, kichomea kinachopatikana kwa sasa hakitumiki kwa sababu ya kuharibika na hakuna ukarabati ambaao umefanywa tangu Juni 2020.
7	Sokoine	Kucheleta kutengenezwa kwa Kichanganuzi cha Biokemia na kutelekezwa kwa Mashine za Maabara.	Wakati wa ziara ya ukaguzi mnamo Agosti 2021, niliona hitilifu zifuatazo; Kucheleta kutengenezwa kwa mashine ya kichanganuzi cha biokemia 67332 na 20195 kwa kuwa matengenezo ya mwisho yalipaswa kufanya tarehe 5 Mei 2019, hadi wakati wa ukaguzi wangu Agosti 2021, matengenezo yalikuwa bado hayajafanywa.
8	Shinyanga	Kucheleta kufanya Ukarabati na matengenezo ya vifaa vya matibabu	Jokofu ya Chumba cha Maiti. Niligundua majokofu sita hayafanyi kazi kwa miaka mitatu, na Tocha 8 za Jokofu hazitelezvi vizuri, na kusababisha ugumu wa kuweka na kuondoa maiti. ARCHTECH PLUS CI 405- Mashine inayotumika kupima Homoni na kemia kwa sasa haifanyi kazi kutokana na kukosekana kwa vitendanishi.

Kiambatisho Na. XLIV: Majengo Yaliyotelekezwa na Ujenzi wa Kasi ndogo wa Majengo ya Hospitali za Rufaa za Mikoa.

Na.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa	Uchunguzi	Maelezo
Majengo yaliyotelekezwa			
1	Katavi	Kutelekezwa kwa ujenzi wa jengo la wazazi lenye mkataba wa Sh. 9,115,122,400	<p>Mkataba wenyе jumla ya thamani ya Sh. 9,115,122,400 ulisainiwa tarehe 25 mei, 2018 ambapo tarehe iliyokusudiwa ya kukamilika kwa mradi ni tarehe 09, Julai 2020. Hadi tarehe 19 Agusti ziara ilipofanyika mkandarasi alikuа tayari ameshalipwa na mwajiri kiasi cha Sh. 3,169,303,073.56.</p> <p>Utekelezaji wa mradi huu ulisimama tangu Oktoba, 2020 ikiwa na shughuli zisizokamilika za ujenzi wa paa, ufunikaji wa paa, umalizaji wa kazi pamoja na mapambo. Hii ilitokana na upungufu wa upatikananji wa fedha kutoka kwa mwajiri (Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto) kwenda kwa mkandarasi wa mradi, pamoja na mabadiliko ya usanifu wa awali wa jengo kutoka jengo la wazazi hadi jengo la huduma za kawaida.</p>
Ujenzi wa Kasi Ndogo kwenye Majengo ya Hospitali			
1	Mbeya	Kuchelewa Kukamilika kwa wodi ya upasuaji yenye thamani ya Sh.1,277,436,310.42	<p>Tarehe 25 Aprili, 2020 Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto iliingia mkataba namba ME/007/2019/2020/HQ/W505F na wakala wa majengo Tanzania kujenga jengo la upasuaji na wodi za upasuaji katika hospitali ya rufaa ya mkoa wa Mbeya wenyе jumla ya Sh.1,277,436,310.42 pamoja na VAT.</p> <p>Mkataba ulikadiriwa kumalizika tarehe 25 Desemba (baada ya miezi nane).</p> <p>Wakati wa ziara ya ukaguzi iliyofanyika Agusti, 2021 niligundua maendeleleo ya mradi yamefikia 75% wakati muda wa mkataba wa mkandarasi ulikuа umekwisha.</p> <p>Tatizo hili lulisababishwa na kuchelewa kwa marekebisho ya michoro na upatikanaji wa vifaa yya ujenzi.</p>
2	Shinyanga	Kuchelewa Kukamilika kwa Ujenzi wa Kituo cha Kudhibiti UVIKO 19.	<p>Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, wazee na Watoto iliingia mkataba namba ME/007/2020/2021/HQ/W/I/LOT NO.2 na kampuni ya MCB kujenga kituo cha Kdhibiti Uviko-19.</p> <p>Hata hivyo uhakiki wa nyaraka wakati wa ukaguzi (Agusti 2021) nilibaini kuwapo mambo mengi ambayo hayajakamilika huku mkataba wa ujenzi ukiisha tarehe 30 mwezi wa sita, 2021.</p> <p>Tatizo hilo lulisababishwa na Kuwapo kwa mvua nyingi Januari hadi wa Machi.</p>
3	Simiyu	Kuchelewa Kukamilika kwa mapendekozo ya ujenzi wa jengo la uzazi na watoto yenye thamani ya Sh. Bilioni 2.34.	<p>Tarehe 29 Juni, 2019 Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto iliingia mkataba Na. ME/007/2018-2019/HQ/13 na Idara ya Ujenzi wa Jeshi la Kujenga Taifa (SUMA JKT) wenyе thamani ya Sh. Bilioni 5.77 kujenga jengo la wazazi na watoto.</p> <p>Katika ziara ya tarehe 14 Agusti 2021, niligundua kuwa hospitali hiyo imetumia jumla ya Sh. Bilioni 3.43 katika ujenzi na kuacha kazi yenye thamani ya Sh. bilioni 2.34</p>

Na.	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa	Uchunguzi	Maelezo
			ikiwa haijakamilika huku 100% ya muda wa mkataba ukiwa umekwisha.
4	Singida	Udhaifu wa ujenzi wa kituo cha kuzuia virusi vya Corona Sh. 2.45 bilioni.	<p>Wakati wa ukaguzi, nilibaini kuwa Hospitali ya rufaa ya Mkoa wa Singida kupitia Wizara ya Afya iliishirikisha kampuni ya M/S MCB Ltd ya MBEYA kama mkandarasi wa kujenga jengo hilo kwa mkataba wa Sh. Milioni 666 Kwa muda wa mwezi mmoja kuanzia tarehe 01 Desemba 2020 hadi tarehe 01 Januari 2021.</p> <p>Hata hivyo, ziara iliyofanywa tarehe 28 Agosti 2021 ilifichua kuwa kazi za ujenzi bado hazijakamilika.</p>
5	Songwe	Kuchelewa kwa ujenzi wa jengo la OPD kulikosababisha kutokamilika kwa kazi zenyе thamani ya Sh. bilioni 2.42	<p>Tarehe 13 Oktoba 2019, Mradi wa Udhibiti wa Mazingira wa Songwe ulianza kutekeleza mradi wa ujenzi wa Jengo la OPD kwa kutumia mafundi mchundo (force account) kwa muda wa miezi nane (hadi tarehe 13 Juni 2020) kwa mkataba wa Sh. Milioni 532.</p> <p>Hata hivyo, nilibaini kuwa makadirio ya jumla ya gharama za kukamilisha kazi za ujenzi ni Sh. bilioni 6 lakini jumla ya Sh. bilioni 4.82 hadi sasa zimetolewa na MoHCDGEC , na kiasi chote kimetumika.</p> <p>Wakati wa ukaguzi wa ujenzi wa Jengo la OPD katika eneo la hospitali ya rufaa ya Songwe na kutembelea eneo la mradi tarehe 13 Agosti 2021, nilibaini kuwa muda wa kukamilika kwa mradi huo tayari umepita.</p> <p>Ni maoni yangu, kuwa ucheleweshaji unaweza kusababisha kuongezeka kwa gharama kutokana na mfumuko wa bei katika ununuzi wa vifaa vya ujenzi na gharama zinazohusiana na kazi.</p>
6	Sokoine	Kuchelewa kukamilika kwa ujenzi wa uzio wa ukuta unaozunguka maeneo ya kichomeo takana kuweka mfumo wa maji katika jengo la X-Ray.	<p>Wakati wa kupitia mkataba wa kujenga uzio wa ukuta unaozunguka maeneo ya kichomea na uwekiwa wa mfumo wa maji katika jengo la X-Ray, nilibaini kuwa muda wa kukamilika ulikuwa miezi miwili (siku 60). Tarehe ya kuanza kwa mkataba ilikuwa 20 Novemba 2020, na tarehe iliyotarajiwu kukamilika ilikuwa 20 Januari 2021.</p> <p>Hata hivyo, ziara iliyofanyika tarehe 21 Agosti 2021 ilibaini kuwa jengo litikuwa katika hatua ya msingi, hivyo kusababisha kuchelewa kwa miezi 7 kutoka tarehe iliyopangwa kukamilika, ikiwa ni kutokana na uhaba wa fedha kwa ajili ya kukamilisha mradi huo.</p>
7	Tabora	Kuchelewa Kukamilika kwa tarehe ya mradi wenye thamani ya Sh. milioni 41.42	<p>Ziara iliyofanyika tarehe 26 Agosti 2021 hospitali ya rufaa Tabora nilibaini kuwa kuanzia tarehe 26 Juni hadi 27 Novemba 2020 , Uongozi wa Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tabora uliingia mkataba na wazabuni na watoa huduma mbalimbali wenye thamani ya Sh. Milioni 585. Hii litikuwa kuhusiana na mapendeleko ya ujenzi wa Idara ya Matibabu ya Dharura (EMD) Kwa kutumia mafundi mchundo (force account). Kazi iliyotakiwa kukamilika ndani ya siku tisini (90) kuanzia tarehe 01 Julai, 2020 hadi tarehe 01 Oktoba , 2020 , iliongezwa hadi tarehe 30 Oktoba 2021.</p> <p>Hata hivyo, nilibaini kazi za ujenzi zenyе thamani ya Sh. 41.42 milioni hazijakamilika. Zaidi ya hayo, mkandarasi hakuwepo katika eneo la kazi na hakuna kazi iliyokuwa ikiendelea.</p>

Kiambatisho Na. XLV: Balozi Zenyenye Nyumba Chakavu

SN	Ofisi za Balozi	Maelezo
1	Tume ya Kudumu ya Tanzania katika Umoja wa Mataifa Geneva	Geneva kwenye Kiwanja Na.5277 49 Chemin d'Ecogia 1290 Versoix Geneva chenye thamani ya Shillingi 3,271,344,381 miliona kuwa jengo linahitaji ukarabati mkubwa kutokana na hali yake mbaya, sehemu kubwa ya paa inauya na imetengeneza nyufa kubwa kwenye kuta na kuvu kwenye paa, ukuta na sakafu. Pia, kuvuya kwa mfumo wa maji taka ambao umekuwa wa zamani kwa hiyo unahitaji ukarabati mkubwa au kuubadilisha mfumo wote.
2	Ubalozi wa Nairobi	Nyumba katika Kiwanja Na. RL 209/13678 ikiwa na mita za mrama 8,094 ziko katika eneo la Upper Hill - Nairobi ambalo linetelekezwa kutokana na hali yake mbaya.
3	Ubalozi wa Tanzania, Kigali	Nyumba mbili katika kiwanja namba 428/15 na kiwanja namba 722. Nyumba zote mbili zinahitaji ukarabati mkubwa
4	Ubalozi wa Maputo	Nyumba iko katika Av. Dos Martires da Marhaba 852 na ina ghorofa tisa. Serikali ya Tanzania na Messrs Constructors do Montego walisaini mkataba tarehe 17 Januari 2012 kwa ajili ya ukarabati wa jengo hilo kwa kiasi cha dola za Marekani 2,107,028.89. Jumla ya Mkatiba imerekebishwa mara tatu hadi USD 3,104,701.75 na jumla ya USD 2,781,444.78 zimeiliwa kwa mkandarasi. Hadi wakati wa huu wa ukaguzi mkataba ulikuwa baddo haujukamilika, umechelewa kwa zaidi ya mkaaka name.
5	Ubalozi wa Bujumbura	Kiwanja Na. 648/A Ruhero I huko Bujumbura, jengo limetelekezwa
6	Ubalozi wa Kinshasa	Nyumba ya wafanyakazi iko katika Av. Okito No. 33 Binza Pegeon Ngaliema, Mkuu wa nyumba ya makazi ya Chancery iliyoko Av Roi Baudouin No.90 Gombe na Jengo la Ofisi lililo katika No.142 Baulevard de 30 Juin Gombe. Inahitaji ukarabati mkubwa
7	Ubalozi wa Stockholm	Nyumba mbili za makazi Kiwanja Na.28 Nassygen na 35 Vedettvagen zinahitaji ukarabati.
8	Ubalozi wa Lusaka	Ubalozi Unamiliki Nyumba 10 na nitibainisha madhaifu yafuatayo : Jengo la Balozi liko katika hali mbaya, na uvujaji kadhaa, kwa hiyo, unahitaji matengenezo ya haraka 1. Nyumba tatu wanaishi maafisa wa ubalozi, moja likitumiwa na Balozi kama makazi ya muda, na mbili zinazotumiwa na maafisa wa ubalozi, zote zipi katika hali mbaya zinahitaji ukarabati. 2. Nyumba saba zilizobaki ziko katika hali mbaya sana na kwa hivyo hazifai kuishi binadamu. Nyumba zote hizi ziko katika maeneo muhimu.
9	Ubalozi wa Khartoum	Jengo katika Uwanja Na.42, Jengo katika kiwanja Na.6 Khartoum East, Abu Garia Street kwa ajili ya Makazi ya Balozi na Block 6/1/4/5A Elmak Nimir Street Khartoum Magharibi kwa Ajili ya Chancery, zinahitaji ukarabati mkubwa.
10	Tume ya kudumu ya Tanzania Umoja wa Mataifa, New York	1. Jengo moja litiko 30 Over hill Road, Mount Vernon Westchester County, NY 10551, New York. Hapo awali jengo hilo lititumika kama nyumba ya makazi kwa balozi linahitaji ukarabati mkubwa. 2. Jengo lingine, Jengo la Chancery liko katika 307E 53rd Street, New York, NY 10022, lina ghorofa 6. Ghorofa ya kwanza na ya nne zimekuwa wazi tangu Desemba 2017. Ghorofa ya nne inahitaji ukarabati mdogo kabla ya kukodisha wakati ghorofa ya kwanza iko katika hali nzuri ila haina wapangaji.

SN	Ofisi za Balozi	Maelezo																																																																						
11	Ubalozi wa Pretoria	<p>1. Nyumba Na.58 iliyoko katika Mtaa wa adenvala 5 huko Johannesburg, Afrika Kusini, nyumba hiyo ilikuwa chini ya uangalizi wa Ubalozi kutoka 2005 hadi 2019 iliporudishwa ATCL. Hivi karibuni nyumba hiyo ina makazi ya watu wasiojulikana na inahitaji ukarabati mkubwa.</p> <p>2. Nyumba Na. 846 iliyopo mtaa wa Thomas, Arcadia mjini Pretoria, Afrika Kusini, ambayo awali ilikuwa inamiliikiwa na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar. Nyumba hiyo ambayo hivi karibuni ilikuwa inamiliikiwa na serikali ya Tanzania ingawa hakuna nyaraka rasmi zilizotolewa kuthibitisha uhambishiho huo. Nyumba hizo mbili zimetelekezwa</p>																																																																						
12	Ubalozi wa Lilongwe	<p>1. Nyumba za makazi zilikuwa katika hali mbaya na zinavuja sana. Zinahitaji ukarabati wa mara moja Nyumba moja katika kiwanja Na. 10/536 ambayo ilitumiwa na Balozi hapo awali kiko katika hali mbaya kiasi kwamba hifai kwa makazi ya binadamu. Nyumba imetelekezwa inahitaji ukarabati mkubwa.</p> <p>2.</p>																																																																						
13	Ubalozi wa Harare	<p>1) Jengo la ofisi ya nyumba za makazi zilikuwa katika hali mbaya na zinavuja hivyo kunitaji ukarabati wa mara moja Nyumba moja kwenye kiwanja Na. 91, Churchill Avenue Residential iko katika hali mbaya kiasi kwamba hifai kwa makazi ya binadamu.</p> <p>2)</p>																																																																						
14	Ubalozi wa London	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Na</th> <th>Mahali</th> <th>MSIMBO POSTA</th> <th>WA</th> <th>Namba Ya Hati</th> <th>Mwaka Iliyounuliwa</th> <th>HALI</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td><td>3 View Road</td><td>N6 4DJ</td><td>EGL313751</td><td>1978</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>2</td><td>3 Stratford Place</td><td>W1C 1AS</td><td>NGL238158</td><td>2004</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>3</td><td>6 Colin deep Garden</td><td>NW4 4RU</td><td>NGL706501</td><td>1979</td><td>Makazi - mkubwa</td><td></td></tr> <tr> <td>4</td><td>22 Beaufort Drive</td><td>NW11 6BU</td><td>NGL706500</td><td>1979</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>5</td><td>37 Mill Way</td><td>NW7 3QR</td><td>NGL706503</td><td>1981</td><td>Ipo wazi, Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>6</td><td>74 The Grove</td><td>HA8 9QB</td><td>MX261165</td><td>1994</td><td>Ipo wazi, Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>7</td><td>78 The Avenue</td><td>NW6 7NN</td><td>NGL709295</td><td>1979</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>8</td><td>29 Mayfield</td><td>NW4 3PY</td><td>NGL709295</td><td>2005</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> <tr> <td>9</td><td>17 Denehurst</td><td>NW4 3QS</td><td>MX 62025</td><td>2005</td><td>Inahitaji ukarabati</td><td></td></tr> </tbody> </table>	Na	Mahali	MSIMBO POSTA	WA	Namba Ya Hati	Mwaka Iliyounuliwa	HALI	1	3 View Road	N6 4DJ	EGL313751	1978	Inahitaji ukarabati		2	3 Stratford Place	W1C 1AS	NGL238158	2004	Inahitaji ukarabati		3	6 Colin deep Garden	NW4 4RU	NGL706501	1979	Makazi - mkubwa		4	22 Beaufort Drive	NW11 6BU	NGL706500	1979	Inahitaji ukarabati		5	37 Mill Way	NW7 3QR	NGL706503	1981	Ipo wazi, Inahitaji ukarabati		6	74 The Grove	HA8 9QB	MX261165	1994	Ipo wazi, Inahitaji ukarabati		7	78 The Avenue	NW6 7NN	NGL709295	1979	Inahitaji ukarabati		8	29 Mayfield	NW4 3PY	NGL709295	2005	Inahitaji ukarabati		9	17 Denehurst	NW4 3QS	MX 62025	2005	Inahitaji ukarabati	
Na	Mahali	MSIMBO POSTA	WA	Namba Ya Hati	Mwaka Iliyounuliwa	HALI																																																																		
1	3 View Road	N6 4DJ	EGL313751	1978	Inahitaji ukarabati																																																																			
2	3 Stratford Place	W1C 1AS	NGL238158	2004	Inahitaji ukarabati																																																																			
3	6 Colin deep Garden	NW4 4RU	NGL706501	1979	Makazi - mkubwa																																																																			
4	22 Beaufort Drive	NW11 6BU	NGL706500	1979	Inahitaji ukarabati																																																																			
5	37 Mill Way	NW7 3QR	NGL706503	1981	Ipo wazi, Inahitaji ukarabati																																																																			
6	74 The Grove	HA8 9QB	MX261165	1994	Ipo wazi, Inahitaji ukarabati																																																																			
7	78 The Avenue	NW6 7NN	NGL709295	1979	Inahitaji ukarabati																																																																			
8	29 Mayfield	NW4 3PY	NGL709295	2005	Inahitaji ukarabati																																																																			
9	17 Denehurst	NW4 3QS	MX 62025	2005	Inahitaji ukarabati																																																																			
15	Ubalozi wa Ottawa	Jengo la Ofisi na nyumba za makazi zina nyufa na zinavuja																																																																						

Maelezo			
SN	Ofisi za Balozi	Tanzania	1.
16	Ubalozi wa Washington DC	1. 2139 R Street Washington D.C, ghorofa tano na ukubwa wa kiwanja chenye mita za mraba 10,808, jengo limeharibika vibaya. Halijafanyiwa ukarabati tangu 2009 iliponunuliwa. 2. 1232 22nd ST NW Washington D.C, ghorofa sita na kiwanja chenye mita za mraba 26,640, kwa ajili ya matumizi ya ubalozi lakini ni mita za mraba 6,764 zinatumika. Sehemu nyigine ya aridhi haitumika. 3. Jengo la zamani liko 2139 R Street N.W. Washington D.C 20008 ilipatikana tangu 1977. Haliisi watu tangu mwaka 2009. Linahitaji ukarabati mkubwa.	

Kiambatisho Na. XLVI: Shughuli za Diplomasia ya Uchumi ambazo Hazikutekelezwa

S/N	Ubalozi	Shughuli Ambazo Hazijatekelezwa	Kiasi cha Bajeti Sh.	Zilizopokelewa Sh.	Fedha Zilizotumika Sh.
1	Ubalozi wa Tanzania Doha	Kuandaan mukutano wa wadau kwa ajili ya uhamasishaji na uendelezaji wa fursa za uwakezaji Tanzania. Kuandaan na kuwezesha mikutano ya JPC katika Tanzania na Qatar.	27,500,000	9,623,365.94	9,623,365.94
2	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa	Kuuza utalii wa Tanzania. Kutafuta teknolojia ya ghararima nafuu na kuijwasilitisha kufikia Juni 2025. Matumizi na Mipango ya lugha ya Kiswahili Kutangaza Tanzania kama kitovu cha huduma za usafiri na vifaa yya kikanda. Kutangaza soko kwa bidhaa za Tanzania Kutambua na kuwezesha uwakezaji wa moja kwa moja wanje. Kutekeleza hatua za kuvutia uwakezaji kufikia Juni 2025.	48,100,000 34,050,000 20,100,000 18,050,000 22,200,000 21,800,000 13,500,000 43,500,000 13,400,000 26,400,000 24,850,000 29,800,000	1,253,300 - 4,858,462 - - 8,343,663 - 12,518,558 - - 24,032	1,253,300 - 4,858,462 - - 8,343,663 - 12,518,558 - - 24,032
3	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe	Utekelezaaji wa mipango ya maendeleo ya nchi mbili, kikanda na kimataifa mpaka kufikia Juni 2021. Utoaji wa huduma za kijamii na utekelezaaji wa miradi ya maendeleo liyohamashwa ifikapo Juni 2021. Matumizi ya lugha ya Kiswahili na matumizi yake kuwezesha kufikia Juni 2021. Hatuu za kuvutia uwakezaji wa moja kwa moja wa kigeni kufikia Juni 2021 japo kuhawa ni Sh. 24,032 tu zimetumika.			
4	Tanzania Addis Ababa				

S/N	Ubalozi	Shughuli Ambazo Hazijatekelezwa	Kiasi cha Bajeti Sh.	Zilizopokelewa Sh.	Fedha Zilizotumika Sh.
		Kujmarisha uwepo na ushawishi wa Tanzania katika mashirika ya Kikanda na Kimataifa utiimariishiwa ifikapo Juni 2021.	44,300,000	2,517,328	2,517,328
5	Ubalozi wa Tanzania Washington DC	Kuvezesha mikutano ya huduma za Ushiriki wa Diaspora na miradi wa maendeleo nchini Tanzania ifikapo Juni 2021. Kuvezesha ushiriki wa Diaspora katembelea, kukuza biashara, uwakezaji, utalii. Ni Sh. 8,358,764.04 tu ndizo zilizotumika. Kukuzza lugha ya Kiswahili kupitia vikao na matukio ya utamaduni ifikapo Juni 2021. Kutangaza vivutio nya utalii vya Tanzania kwa wasafiri nchini Marekani na Mexico ifikapo Juni 2021. Kutambua wawekezaji wanaotarajiwaa na kuanzisha fursa za uwakezaji wa Tanzania kwao kupitia jukwaa moja la mawasiliano na uwakezaji ifikapo Juni 2021 Kuendeleza mahusiano ya kisasa ambayo yatawezesha ushiriki wa Tanzania katika mkuiano wa kisasa wa mwaka wa pili Sh. 595,823.00 zilitumika.	28,471,742 41,612,296 8,900,000 10,500,000 26,696,396 28,391,248 35,221,328 8,000,000 2,000,000	- 8,358,764 - - - 595,823 35,221,328 8,000,000 2,000,000	- 8,358,764 - - - - - - -
6	Ubalozi wa Tanzania Rwanda	Kufanya mikutano wa jukwaa la kubadilishana utalii nchini mara mbili ifikapo Juni 2021. Kutangaza hifadhi zetu za taifa na maeneo mengine ya vivutio nya utalii katika nchi mwényejji ifikapo Juni 2021. Kufanya mikutano na serikali mwényeji juu ya jinsi ya kuwapelika walimu wa Kiswahili wa Tanzania na kuwepo kwa vituo nya utalii ifikapo Juni 2021. Kuandaa mikutano na kuhudhuria mikutano kwa ajili ya kutambua fursa mbalimbali ifikapo Juni 2021. Kuvezesha ushiriki wa watananzia katika maonesho ya biashara na maonesho nchini Rwanda ifikapo Juni 2021.	7,768,176 7,768,176 5,984,000	7,768,176 5,947,209 5,984,000	5,947,209 -